
Shri Ganesha Puranam 1 purvakhaNDam or Upasanakhandam

श्रीगणेशपुराणम् १ पूर्वभाण्डं अथवा उपासनाभाण्डम्

Document Information

Text title : Ganesha Puranam 1 purvakhaNDam or Upasanakhandam

File name : gaNeshapurANam1.itx

Category : purana, ganesha

Location : doc_purana

Proofread by : Manish Gavkar

Latest update : March 20, 2025

Send corrections to : sanskrit at cheerful dot c om

This text is prepared by volunteers and is to be used for personal study and research. The file is not to be copied or reposted without permission, for promotion of any website or individuals or for commercial purpose.

Please help to maintain respect for volunteer spirit.

Please note that proofreading is done using Devanagari version and other language/scripts are generated using **sanscript**.

March 20, 2025

sanskritdocuments.org

શ્રીગણેશપુરાણમ્ ૧ પૂર્વખાણં અથવા ઉપાસનાખાણં

અથ શ્રીગણેશપુરાણમ્ ।
આરમ્ભ નમસ્કારાઃ ।
શ્રીગણેશાય નમઃ ।
શ્રીસ્વાનન્દેશાય બ્રહ્મણસ્પતયે નમઃ ।
શ્રીમહાસિદ્ધ્યૈ નમઃ ।
શ્રીમહાબુદ્ધ્યૈ નમઃ ।
શ્રીલક્ષ્માય નમઃ ।
શ્રીલાભાય નમઃ ।
શ્રીનગ્નૈરવરાજાય નમઃ ।
શ્રીમદ્ગણકાય પરબ્રહ્મગુરવે નમઃ ।
શ્રીમન્ મુદ્રલાય પરમાચાર્યાય નમઃ ।
શ્રી ભૃશૂણી ગાર્ગ્ય ગૃત્સમદ, ભૃગુ, વ્યાસાય નમઃ ।
શ્રીમત્ સકલગણેશગુરુભ્યો આચાર્યેભ્યશ્ચ નમો નમઃ ।
શ્રીબ્રહ્મભૂય મહાસિદ્ધિપીઠાધીશ્વર શ્રીમદ્ગિરિજાસુત યોગીન્દ્રાય નમઃ ।
શ્રીમદ્ગણેશ જગદ્ગુરવે શ્રીમદ્ગણેશયોગીન્દ્રાચાર્યાય નમઃ ।
શ્રીમદ્કુશધારિણે સદ્ગુરવે યોગીન્દ્રાય નમઃ ।
શ્રીસદ્ગુરુ હેરમ્બરાજાય નમઃ ।

પૂર્વાર્ધસ્ય વિષયાનુક્રમણિકા

ઉપાસનાખાણં

અધ્યાયાઃ વિષયાઃ

૧ રાજાસોમકાન્તસ્ય કથા

૨ સોમકાન્તસ્ય અડ્ગેભ્ય ગલિતકુષ્ઠરોગસ્ય ઉદ્ભવઃ, વન ગન્તું ચ વિચારઃ

- ૩ સોમકાન્તસ્ય પુત્રેભ્ય ઉપદેશઃ, આચારાદિ નિરૂપણમ્
- ૪ રાજા વનં પ્રવિષ્ઠઃ
- ૫ ભૃગુપુત્રચ્ચવનેન સહસમીપગમનમ્
- ૬ ભૃગો આશ્રમે સોમકાન્તસ્ય નિવાસઃ
- ૭ સોમકાન્તસ્ય પૂર્વજન્મનઃ કથા
- ૮ ભૃગોર્હુકુરેણ નાનાશઙ્ખાનાં નિવારણમ્
- ૯ ભૃગોર્રાજાનં પ્રતિ ઉપદેશઃ
- ૧૦ ગણેશમ્ડગલાભાવે વ્યાસસ્ય ભ્રાન્તિઃ, બ્રહ્મદેવસમીપગમનગ્ચ
- ૧૧ બ્રહ્મદેવેન વ્યાસાય ગણેશમન્ત્રોપદેશઃ
- ૧૨ દેવૈર્ગજાનનસ્ય દર્શનમ્
- ૧૩ ગજાનનસ્યોદરાત્ સૃષ્ટિપ્રભવાય બ્રહ્મદેવેનં સ્તુતિઃ
- ૧૪ વિઘ્નૈર્વ્યાકુલો બ્રહ્મદેવ “તપઃ કુરુ” ઇતિ આકાશવાણી શ્રુણોતિ
- ૧૫ બ્રહ્મદેવસ્ય તપઃ, ગણેશદર્શનં, તસ્ય પૂજાવિધિશ્ચ
- ૧૬ મધુકૈટભદૈત્યયોરૂત્પત્તિઃ, બ્રહ્મદેવો દેવીં પ્રાર્થયતે
- ૧૭ મહાવિષ્ણુના શકુરં પ્રતિ ગજાનનસ્ય ષડક્ષરીમન્ત્રોપદેશઃ
- ૧૮ મહાવિષ્ણુના ગણેશાય દર્શનં વરપ્રદાનગ્ચ, સિદ્ધક્ષેત્રસ્યોત્પત્તિઃ
- ૧૯ રાજાભીમસ્ય રાણ્યાકમલયા પુત્રપ્રાપ્તિઃ, પુત્રસ્ય વર્ણનમ્
- ૨૦ કમલાપુત્રેણ દક્ષેણ ગણેશદર્શનમ્
- ૨૧ મુદ્ગલદક્ષેણ ગણેશમન્ત્રસ્ય જાપઃ
- ૨૨ ગણેશભક્તબલ્લાલેન ગણેશદર્શનમ્
- ૨૩ વૈશ્યકલ્યાણસ્ય અવસ્થા
- ૨૪ દક્ષેન કૃતમનુષ્ઠાનં શુભસ્વપનગ્ચ
- ૨૫ રાજા ચન્દ્રસેનસ્ય મૃત્યુઃ, રાણ્યઃ સુલભાયાઃ શોકઃ
- ૨૬ દક્ષસ્ય રાજ્યપ્રાપ્તિઃ, વંશવિસ્તારશ્ચ
- ૨૭ રુદ્રમાગદાભિષેક વર્ણનમ્
- ૨૮ મુકુન્દેન રુદ્રમાડ્ગદં પ્રતિશાપઃ નારદદર્શનગ્ચ
- ૨૯ રુદ્રમાડ્ગદં પ્રતિ નારદકૃતોપદેશઃ
- ૩૦ અહિલ્યાયાઃ પાતિપ્રત્યભડ્ગમ્
- ૩૧ ગૌતમેન ઇન્દ્રં પ્રતિ શાપઃ
- ૩૨ ગૌતમેન ષડાક્ષરીમન્ત્રેણ દેવાનાં સ્તુતિઃ
- ૩૩ ષડક્ષરમન્ત્રપ્રભાવાત્ ઇન્દ્રસ્ય દિવ્યદેહધારણમ્
- ૩૪ ઇન્દ્રેણ તપઃ ગણેશદર્શનમ્, ચિન્તામણિતીર્થસ્યવર્ણનમ્

- ૩૫ રુદ્રમાઙ્ગદેન દિવ્યદેહપ્રાપ્તિઃ, ગજાનનસ્ય લોકં પ્રતિપ્રયાણગ્ચ
 ૩૬ મુકુન્દાઇન્દ્રસંયોગેન ગૃત્સમદસ્યોત્પત્તિઃ તસ્ય ગર્વમાનયોશ્ચ ખાંડનમ્, માત્રા પુત્રેણ ચ પરસ્પરં શાપઃ
 ૩૭ ગૃત્સમદો તપસ્તપતિ ગજાનનદર્શનં વરપ્રાપ્તિશ્ચ
 ૩૮ ગૃત્સમદસ્યાદ્ભુત (ત્રિપુરાસુરસ્ય) ત્રિપુરસ્ય તપઃ, ગણેશેન દત્તં વરદાનગ્ચ
 ૩૯ ત્રિપુરાસુરેણ ઇન્દ્રસ્ય પરાભવઃ
 ૪૦ ત્રિપુરાસુરેણ બ્રહ્મદેવસ્ય પરાજયઃ, દેવૈશ્ચ તપઃ
 ૪૧ ગજાનનેન બ્રાહ્મણારૂપેણ ત્રિપુરં પુરતઃ સમર્પણમ્
 ૪૨ શકુરત્રિપુરયોર્યુદ્ધમ્
 ૪૩ શકુરસ્ય પરાજય, પાર્વત્યાશ્ચ હિમાલયસમીપ ગમનમ્
 ૪૪ શકુરેણ તપઃ, ગજાનનેન દર્શનમ્, શકુરેણ વરપ્રાપ્તિઃ
 ૪૫ શકુરાય ગણેશેન “ગણેશસહસ્રનામ” સ્તુતિં કર્તુમુપદેશેયઃ
 ૪૬ ગણેશસહસ્રનામ
 ૪૭ શકુરત્રિપુરયોર્યુદ્ધમ્, ત્રિપુરદહનગ્ચ
 ૪૮ પાર્વત્યારાગમનમ્, પાર્થિવપૂજા (ભાદ્રપદસ્ય શુદ્ધચતુર્થીપર્યન્તમ્) મહાત્મ્યમ્
 ૪૯ ગણેશસ્ય પાર્થિવપૂજાયાં વર્ણનમ્
 ૫૦ પાર્થિવપૂજા, પાર્વતીહિમાલયયોર્સંભવાદઃ
 ૫૧ પાર્થિવ ગણેશ વ્રતે હિમાલયસ્યપાર્વત્યાશ્ચ સહાગમનમ્
 ૫૨ પાર્થિવ ગણેશ વ્રતે નૃપચન્દ્રાઙ્ગદસ્ય કથા
 ૫૩ પાર્થિવ ગણેશ વ્રતે નૃપચન્દ્રાઙ્ગદસ્ય કથા
 ૫૪ પાર્થિવ ગણેશ વ્રતે રાણીન્દુમત્યૈ નારદેન વ્રતં કર્તુમુપદેશઃ પકોટા
 ૫૫ પાર્થિવ ગણેશ વ્રતે પૂજાવ્રતપ્રભાવાત્ પાર્વતીશકુરયોર્મેલનમ્
 ૫૬ ગણેશનામસ્મરણપ્રભાવેણ પાપાત્મના તન્તુવાયેન ભ્રુશુણ્ડીરૂપધારણમ્
 ૫૭ સહુષ્ટચતુર્થીવ્રતેન કૃતવીર્યસ્યોપલબ્ધિઃ
 ૫૮ શૂરસેનસ્ય રાજધાન્યાં ઇન્દ્રવિમાનસ્ય પતનમ્
 ૫૯ સહુષ્ટચતુર્થીવ્રતમહિમા, કૃતવીર્યસ્ય કથા
 ૬૦ અઙ્ગારકચતુર્થ્યાઃ વ્રતસ્ય માહાત્મ્યમ્
 ૬૧ સહુષ્ટચતુર્થીવ્રતમહિમા, ચન્દ્રસ્ય શાપોડનુગ્રહશ્ચ, દૂર્વાયામાહાત્મ્યમ્
 ૬૨ સુલભક્ષત્રિયપત્નીસમુદ્રયા બ્રાહ્મણેન મધુસૂદનેન ચ અન્યોડન્યં પ્રતિશાપઃ
 ૬૩ દૂર્વાયાઃ પ્રશસ્તિઃ, કાલાનસાસુરસ્ય કથા
 ૬૪ કૌણ્ડિન્યમુનેરાખ્યાનમ્
 ૬૫ રાજા જનકસ્ય સત્વહરણમ્
 ૬૬ વિરોચના ત્રિશિરાભ્યાં પ્રદત્તચાર્વયા ગજાનનસ્ય તૃપ્તિઃ

- ૬૭ એકસ્યાપિ દૂર્વાકુરસ્ય કૌણિડન્યપત્ત્યૈ આશ્રયપ્રદાને સામર્થ્યમ્
 ૬૮ કૃતવીર્યેણ સકુષ્ઠચતુર્થાપ્રતાયરણમ્
 ૬૯ સકુષ્ઠચતુર્થાપ્રતસ્ય સાડગોપાડુગમહિમા
 ૭૦ પૂર્વકાલે સકુષ્ઠચતુર્થાપ્રતં કેન કેન કૃતમ્
 ૭૧ સકુષ્ઠચતુર્થાપ્રતોદ્યાપનાવિધિઃ
 ૭૨ કૃતવીર્યેણાડુગહીનસ્ય પુત્રસ્ય પ્રાપ્તિઃ
 ૭૩ કૃતવીર્યપુત્રાય પ્રવાલક્ષેત્રાનુષ્ઠાનં ગણેશદર્શનં, (કૃતવીર્યેણ) સહસ્રભુજાનાં ચ પ્રાપ્તિઃ
 ૭૪ સકુષ્ઠચતુર્થાપ્રતબોધકસ્ય ચાણ્ડાલસ્ય કથા
 ૭૫ રાજા શૂરસેનેન ચતુર્થાપ્રતાયરણં તત્કલગ્ચ
 ૭૬ દૂર્વાપુત્રધુધસ્ય કથા, ચતુર્થાપ્રતસ્ય દૂર્વાનામ્નશ્ચ મહિમા
 ૭૭ સહસ્રાર્જુનસ્ય જમદગ્નેરાશ્રમમાગમનમ્, ભોજન પ્રસાદગ્ચ
 ૭૮ કાર્તવીર્યેણ (સહસ્રાર્જુનેન) કામધેનું નેતું પ્રયત્નઃ
 ૭૯ કામધેનુનોત્પન્નેન સૈન્યેન કાર્તવીર્યસ્ય પરાભવઃ જમદગ્નેશ્ચ હત્યા
 ૮૦ રેણુકયા દેહત્યાગઃ
 ૮૧ દત્તાત્રેયસ્ય સ્તુત્યા પિતરાણામૈદ્ધ્યદૈહિકમ્
 ૮૨ રામેણ મયૂરેશક્ષેત્રે તપઃ, મયૂરેશદર્શનમ્, પરશુપ્રાપ્તિશ્ચ
 ૮૩ તારકાસુરોત્પત્તિઃ
 ૮૪ શકુરસ્ય સમીપં કામદેવસ્ય ભસ્મીભવનમ્
 ૮૫ સ્કન્દોપત્તેરિતિહાસઃ
 ૮૬ શકુરેણ સ્કન્દાય ગણેશપ્રતકથનમ્
 ૮૭ એલાપુરક્ષેત્રે સ્કન્દેન તપઃ, લક્ષ્મિનાયકપ્રભુના વરદાનમ્ તારકાસુર વધશ્ચ
 ૮૮ નારદસ્યોપદેશાનુસારે શેષેન કૃતં તપઃ, ગણેશપ્રસાદનગ્ચ
 ૮૯ કામેન કૃતં તપઃ, ગણેશેન વરપ્રદાનમ્
 ૯૦ કામસ્ય પુનર્જન્મ, શેષસ્ય કથા
 ૯૧ ગજાનનસ્ય સ્તુતિઃ
 ૯૨ ગજાનનસ્ય સુમુખે ત્યાદિદ્વાદશનામ્નાં મહત્ત્વમ્

૧.૧ સોમકાન્ત વર્ણનનામ પ્રથમોઽધ્યાયઃ

ૐ નમસ્તસ્મૈ ગણેશાય બ્રહ્મવિદ્યાપ્રદાયિને ।

યસ્યાગસ્ત્યાયતે નામ વિદ્વસાગરશોષણે ॥

ઋષય ઊચુઃ ।

સૂત સૂત મહાપ્રાણ ! વેદશાસ્ત્રવિશારદ ! ।
 સર્વવિદ્યાનિધે ત્વત્તો વક્તાડન્યો નોપલભ્યતે ॥ ૧ ॥
 જન્મજન્માન્તરીયં નઃ સ્થિતં પુણ્યં મહત્તરમ્ ।
 તેન સન્દર્શનં જાતં સર્વજ્ઞસ્ય સતસ્તવ ॥ ૨ ॥
 વયં ધન્યતમા લોકે જીવિતં નઃ સુજીવિતમ્ ।
 પિતરો વેદશાસ્ત્રાણિ તપાંસ્યાશ્રમ એવ ચ ॥ ૩ ॥
 અષ્ટાદશપુરાણાનિ વિસ્તરાચ્છાવિતાનિ નઃ ।
 અન્યાન્યપિ હિનઃ શ્રોતુમિચ્છાસ્તિ દ્વિજસત્તમ ॥ ૪ ॥
 શૌનકેયે મહાસત્રે સક્તા દ્વાદશવાર્ષિકે ।
 ત્વત્કથામૃતપાનાત્રો નાન્યદ્વિશ્રામકારણમ્ ॥ ૫ ॥
 સૂત ઉવાચ ।
 સાધુ પૃષ્ઠે મહાભાગા ભવદ્ભિઃ પુણ્યકર્મભિઃ ।
 સાધૂનાં સમચિત્તાનાં મતિર્લોકોપકારિણી ॥ ૬ ॥
 મમાપિ પરિતોષોડસ્તિ કથાનાં કથને દ્વિજાઃ ।
 અતોડહં સાધુવૃત્તેભ્યઃ કથયિષ્યે વિશેષતઃ ॥ ૭ ॥
 અન્યાન્યપુપુરાણાનિ વર્તતેડષ્ટાદશૈવ ચ ।
 ગાણેશં નારદીયં ચ નૃસિંહાદિન્યથાપિ ચ ॥ ૮ ॥
 ગણેશસ્ય પુરાણં યત્તત્રાદૌ કથયામ્યહમ્ ।
 દુર્લભં શ્રવણં યસ્ય મર્ત્યલોકે વિશેષતઃ ॥ ૯ ॥
 યસ્ય સ્મરણમાત્રેણ કૃતકૃત્યો ભવેન્નરઃ ।
 પ્રભાવમસ્ય ગદિતું નેશઃ શેષશ્ચતુર્મુખઃ ॥ ૧૦ ॥
 સક્લેપતો બ્રવીમ્યેતત્તથાપિ ભવદાજ્ઞયા ।
 બહુજન્માર્જિતૈઃ પુણ્યૈરસ્ય તુ શ્રવણં ભવેત્ ॥ ૧૧ ॥
 પાખણ્ડિનાં નાસ્તિકાનાં ન ભવેત્ પાપકર્મિણામ્ ।
 નિત્યત્વાન્નિર્ગુણત્વાચ્ચ અનાદિત્વાચ્ચ તત્ત્વતઃ ॥ ૧૨ ॥
 ગણેશસ્ય સ્વરૂપં ન વક્તું કેનાપિ શક્યતે ।
 તથાપ્યુપાસનાસક્તૈર્નિર્ગુણં તન્નિરૂપ્યતે ॥ ૧૩ ॥
 ઐકારરૂપી ભગવાન્ યો વેદાદૌ પ્રતિષ્ઠિતઃ ।

યં સદા મુનયો દેવાઃ સ્મરન્તીદ્રાદયો હૃદિ ॥ ૧૪ ॥

યં પૂજયન્તિ સતતં બ્રહ્મેશાનેન્દ્રવિષ્ણવઃ ।

યો હેતુઃ સર્વજગતાં સર્વકારણકારણમ્ ॥ ૧૫ ॥

યદાજ્ઞયા કઃ સૃજતેડથ વિષ્ણુર્ચદાજ્ઞયા પાલનમાતનોતિ ।

યદાજ્ઞયા સંહરતે હરોડપિ યદાજ્ઞયા સગ્ચરતે દિનેશઃ ॥ ૧૬ ॥

યદાજ્ઞયા વાતિ સમીરણોડપિ યદાજ્ઞયાપઃ પ્રવહન્તિ દિક્ષુ ।

યદાજ્ઞયા ભાનિ પતન્તિ ભૂમૌ યદાજ્ઞયાડગ્નિર્જલતિ ત્રિલોકે ॥ ૧૭ ॥

તસ્ય ચચ્ચરિતં ગુપ્તં કસ્યાપિ ન નિવેદિતમ્ ।

તદહં વઃ પ્રવક્ષ્યામિ સાદરં શ્રૂયતાં દ્વિજાઃ ॥ ૧૮ ॥

બ્રહ્મણા કથિતં પૂર્વં વ્યાસાયામિતતેજસે ।

ભૃગવે કથિતં તેન સોમકાન્તાય તેન ચ ॥ ૧૯ ॥

વ્રતૈર્યજ્ઞૈસ્તપોભિશ્ચ દાનૈસ્તીર્થેશ્ચ કોટયઃ ।

ભવન્તિ યેષાં પુણ્યાનાં તેષાં બુદ્ધિઃ પ્રજાયતે ॥ ૨૦ ॥

ગણેશાખ્યપુરાણસ્ય શ્રવણે દ્વિજસત્તમાઃ ।

માયા યેષાં ન સંસારે ન દારાપત્યભૂમિષુ ॥ ૨૧ ॥

મયૂરેશકથાયાં તે સાદરા મુનિસત્તમાઃ ।

શ્રૂયતામસ્ય મહિમા સોમકાન્તપ્રસંગતઃ ॥ ૨૨ ॥

સૌરાષ્ટ્ર દેવનગરે સોમકાન્તોડભવનૃપઃ ।

વેદશાસ્ત્રાર્થતત્ત્વજ્ઞો ધર્મશાસ્ત્રાર્થતત્પરઃ ॥ ૨૩ ॥

દશનાગસહસ્રાણિ હયાનાં દ્વિગુણાનિ ચ ।

રથિનાં ષટ્સહસ્રાણિ પ્રયાન્તમનુયાન્તિ ચ ॥ ૨૪ ॥

પદાતયોડધ્યસડ્ગૃહ્યાતા અગ્નિશસ્ત્રધરાસ્તથા ।

કોદણ્ડધારિણશ્ચાન્યે નિષડ્ગદ્વયધારિણઃ ॥ ૨૫ ॥

બુદ્ધ્યા બૃહસ્પતિં જિગ્યે સમ્પદા ધનદગ્ચ યઃ ।

ક્ષમયા પૃથિવીં જિગ્યે ગામ્ભીર્યેણ મહોદધિમ્ ॥ ૨૬ ॥

સૂર્યાચન્દ્રમસૌ જિગ્યે ભાસા કાન્ત્યાય ચો નૃપઃ ।

પ્રતાપેનાડનલં જિગ્યે સૌન્દર્યેણ મનોભવમ્ ॥ ૨૭ ॥

યસ્યામાત્યાઃ પ્રબલિનઃ પચ્ચાસન્ દૃઢવિક્રમાઃ ।

નીતિશાસ્ત્રાર્થતત્ત્વજ્ઞાઃ પરરાષ્ટ્રવિમર્દિનઃ ॥ ૨૮ ॥

રૂપવાન્પ્રથમસ્તત્ર વિદ્યાધીશસ્તથાડપરઃ ।

ક્ષેમકુરો જ્ઞાનગમ્યઃ સુબલઃ પચ્ચમઃ સ્મૃતઃ ॥ ૨૯ ॥

એતૈર્નાવિધા દેશા આકાન્તાઃ સ્વપરાક્રમાત્ ।

એતેડતિ સુન્દરા નાના ભૂષાવસ્ત્રૈરલકૃતાઃ ॥ ૩૦ ॥

રાજકાર્ય કરાનિત્યં રાજાઃ પ્રિયતમાભૃશમ્ ।

તસ્ય રાજોડભવદ્ભાર્યા સુધર્મા ગુણશાલિની ॥ ૩૧ ॥

તદ્રૂપમવલોક્યૈવ રતિરમ્ભાતિલોત્તમાઃ ।

લજ્જિતા ન સુખં ક્વાપિ લેભિરે ન ચ મેનિરે ॥ ૩૨ ॥

અનેકરત્નરચિતે તાટકું કાચ્યને શુભે ।

ભિભ્રતીકર્ણયોઃ કણ્ઠે નિષ્કં મુક્તાફલાનિ ચ ॥ ૩૩ ॥

કટૌરત્નમર્ચીકાચ્યી તાદૃશે નૂપૂરૈડ્ડગ્નિગે ।

અડ્ડગુલીયાન્યુત્તમાનિ ચ કરપાદાડ્ડગુલીષુ ચ ॥ ૩૪ ॥

વાસાંસ્યનેકવર્ણાનિ મહાર્હાણિ સહસ્રશઃ ।

ભગવદ્ભજને દાને સક્તાચાતિથિ પૂજને ॥ ૩૫ ॥

સેવનેડહર્નિશં ભર્તુર્વચને ચ રતા સદા ।

હેમકણ્ઠ ઇતિ ખ્યાતઃ પુત્રોડભૂદનયોઃ શુભઃ ॥ ૩૬ ॥

ગજાયુતબલો ધીમાન્ વિક્રમી શત્રુતાપનઃ ।

એવમાસીત્સોમકાન્તઃ પૃથિવ્યાં રાજસત્તમઃ ॥ ૩૭ ॥

સર્વાન્ રાજો વશે કૃત્વા ચક્રે રાજ્યં ધરાતલે ।

નિત્યં ધર્મરતો યજ્ઞવા દાતાત્યાગી દ્વિજોત્તમાઃ ॥ ૩૮ ॥

ઇતિ શ્રીગણેશપુરાણે ઉપાસનાખાણે સોમકાન્તવર્ણનં નામ પ્રથમોડધ્યાયઃ ॥ ૧ ॥

આદિતઃ શ્લોકાનાં સમષ્ટયકૃ્ણઃ ૦+૩૮ = ૩૮

१.२ द्वितीयोऽध्यायः

ऋषयः उचुः ।

श्रीगणेशपुराणस्य महिमा यादृशो मुने ।

कथ्यतां कृपया शीघ्रं सोमकान्तप्रसङ्गतः ॥

सूत उवाच ।

श्रूयतामृषयः सर्वे सोमकान्तस्य दृष्टतम् ।

अकस्मादभवत्तस्य गलत्सुष्ठोऽतिदुःखदः ॥ १ ॥

धर्मशीलस्य राज्ञोऽथ पूर्वकर्मविपाकतः ।

शुभं वाप्यशुभं कर्म न मुच्यति नरं क्वचित् ॥ २ ॥

यस्यां यस्यामवस्थायां कृतं भवति कर्म यत् ।

तस्यां तस्यामवस्थायां भुज्यते प्राणिभिर्भुवम् ॥ ३ ॥

दुःखसागरमग्नोऽभूदृषवो जलधौ यथा ।

वेदनामलमद् बह्विं भुज्ज्गेनेव दंशितः ॥ ४ ॥

नानाक्षतसमाकीर्णः स्त्रवद्रक्तस्ततस्ततः ।

पूयशोणितवान् राजा कृमिभिर्विह्वलीकृतः ।

अस्थिशेषोऽभवद्राजा यक्ष्माणोव समावृतः ॥ ५ ॥

चिन्तया व्याकुलीभूतः सर्वैन्द्रियरुजान्वितः ।

ततोऽमात्याञ्जगौ राजा मनः संतुद्ध्य यत्नतः ॥ ६ ॥

राजोवाच ।

धिऽ मे राजयञ्च रुपञ्च धिग्बलं जिवितं धनम् ।

केनेदं कर्मबीजेन व्यसनं समुपस्थितम् ॥ ७ ॥

कान्त्या सोमो जितो येन सोमकान्तस्ततोऽभवम् ।

येन मे साधवो दीनाः श्रोत्रिया आश्रमा अपि ॥ ८ ॥ (सन्तसन्त्यासिनोऽपि य)

पालिता पुत्रवज्जनपदा लोकास्तथा परे ।

येन मे निर्जिता बालैः शत्रवो घोररूपिणः ॥ ९ ॥

येन मे सकला पृथ्वी कृता स्ववशवर्तिनी ।

सम्यगाराधितो देवः परमात्मा सदाशिवः ॥ १० ॥

दुष्टसङ्गमडीनेन चित्तनिग्रहकारिणा ।

યેન મે વપુષા પૂર્વમિષ્ટગન્ધા નિષેવિતાઃ ॥ ૧૧ ॥

તદિદાનીં પૂતિગન્ધ મતો મે જીવિતં વૃથા ।

અતોડહકુનનં યાસ્યે સર્વેષામભ્યનુજ્ઞયા ॥ ૧૨ ॥

હેમકણ્ઠં સુતં સર્વે બુદ્ધિવિક્રમસંયુતમ્ ।

સિચ્યન્તુ રાજ્યહેતોર્મે પાલયન્તુ પરાક્રમૈઃ ॥ ૧૩ ॥

ઇદાનીં ન પ્રદર્શિષ્યે મુખં લોકે કથચ્ચન ।

ન મે રાજ્યૈર્નદારૈર્વા જીવિતેન શ્રિયાડપિ વા ॥ ૧૪ ॥

પ્રયોજનં મહામાત્યાઃ કરિષ્યે સ્વહિતં વને ।

સૂત ઉવાચ ।

ઇત્યુક્ત્વા નિપપાતોવ્યાન્તરુર્વાતહતો યથા ॥ ૧૫ ॥

પૂયશોણિતધર્મૌઘૈર્વ્યામોડસૌ દ્વિજસત્તમાઃ ।

કોલાહલોમહાનાસીદમાત્યાનાચ્ચ ચોષિતામ્ ॥ ૧૬ ॥

હાહાકારશ્ચ લોકાનાં ક્ષણમાસીત્સુદારણઃ ।

વસ્ત્રપ્રોચ્છનવાતાદૈરૌષધૈઃ ક્ષિપ્રકારિભિઃ ॥ ૧૭ ॥

મન્ત્રિમન્ત્રપ્રયોગૈસ્તં સચેતનમકારયન્ ।

સ્વસ્થે જાતે નૃપે તસ્મિન્નમાત્યા પ્રાબ્રુવન્નિદમ્ ॥ ૧૮ ॥

અમાત્યા ઊચુઃ ।

તવ પ્રસાદાદમરેન્દ્રતુલ્યં ભુક્તં સુખં સર્વજનેષ્વસિક્કમ્ ।

કથં ત્વિદાનીં ત્વદ્દેતે વસામઃ કથચ્ચ જીવેમ પશુઘ્નતુલ્યાઃ ॥ ૧૯ ॥

કરોતુ રાજ્યં તવ સૂનુરેકઃ પ્રભૂતકોશો બલવાન્ રિપુઘ્નઃ ।

વિહાય સર્વં સુખમાઘ રાજન્ ! સહૈવ યામસ્તુ વનાય ગન્તુમ્ ॥ ૨૦ ॥

સૂત ઉવાચ ।

તતઃ સુધર્મા વચનં જગાદ વને નૃપં સેવિતુમેકવીરા ।

પ્રજે સહાનેન પ્રધાનવર્યા પ્રશિષ્ટ રાજ્યં સહ મે સુતેન ॥ ૨૧ ॥

દુઃખસ્ય ભોક્તા ન પરોડસ્તિ નૈવ સુખસ્ય વા પૂર્વકૃતસ્ય જન્તોઃ ।

યથા યથા કર્મફલં પ્રસક્તં તદેવ ભોગ્યં સ્વયમેવ તાદૃક્ ॥ ૨૨ ॥

મયાડપિ નાનાવિધભોગવત્યા સુખેન રાજ્યં પરિભુક્તમસ્ય ।

સ્ત્રીણાં હિ ભર્તા ગમનં સહૈવ પરત્ર લોકે મુનિભિઃ પ્રદિષ્ટમ્ ॥ ૨૩ ॥

તતઃ પુત્રો હેમકણ્ઠો વિનીતઃ શોકસકુલઃ ।
 ઉવાચ તસ્મિન્સમયે સોમકાન્તમિદં વચઃ ॥ ૨૪ ॥

હેમકણ્ઠ ઉવાચ ।
 ન મે રાજ્યેન દારૈશ્ચ પ્રાર્થૈર્ધનચયૈરપિ ।
 ત્વાં વિના નૃપશાર્દૂલં કૃત્યં નૈવાસ્તિ યત્ ક્વચિત્ ॥ ૨૫ ॥

વિના સ્નેહં યથા દીપો વિના પ્રાણં યથા તનુઃ ।
 વૃથા રાજ્યં તથા રાજંસ્ત્વાં વિના ધર્મપાલક ॥ ૨૬ ॥

સૂત ઉવાચ ।
 શ્રુત્વા હૃદયમના રાજા પુત્રં પ્રોવાચ ધર્મતઃ ।
 અમાત્યાનાં સુધર્માયાઃ પુત્રસ્ય વચનામૃતમ્ ॥ ૨૭ ॥

રાજોવાચ ।
 પિતૃર્વાક્યરતોનિત્યં શ્રદ્ધયા શ્રાદ્ધકૃત્તથા ।
 પિણ્ડો યો ગયાયાન્તુ સ પુત્રઃ પુત્ર ઉચ્યતે ॥ ૨૮ ॥

અતો નીત્યા સમાયુક્તઃ કુરુ રાજ્યં મમાણ્યા ।
 અમાત્યયુક્તઃ શાધિ ત્વં પુત્રવચ્ચાખિલાઃ પ્રજાઃ ॥ ૨૯ ॥

ધર્મશાસ્ત્રાર્થતત્ત્વજ્ઞો નીતિજ્ઞોઽખિલદોષકૃત્ ।
 પિતૃનુદ્ધરતે યસ્તુ પુત્રવાન્પુત્ર ઉચ્યતે ॥ ૩૦ ॥

અહં વનં ગમિષ્યામિ ગલત્કુષ્ઠોઽતિગર્હિતઃ ।
 પત્ન્યા સુધર્મયા સાર્ધમનુજાનીહિ સુપ્રત ॥ ૩૧ ॥

ઇતિ શ્રીગણેશપુરાણે ઉપાસનાખાંડે દ્વિતીયોઽધ્યાયઃ ॥ ૨ ॥

આદિતઃ શ્લોકાનાં સમષ્ટયક્રુઃ ૩૮ + ૩૧ = ૬૯

૧.૩ આચારાદિ નિરૂપણાન્નામ તૃતીયોઽધ્યાયઃ

સૂત ઉવાચ ।
 તત ઉત્થાય રાજાસ ગૃહીત્વા દક્ષિણેકરે ।
 પુત્રં વિવેશ હમ્યાગ્રં યત્ર મન્ત્રયતે સદા ॥ ૧ ॥

યત્ર સિંહાસનં દિવ્યં કાઞ્ચનં બહુરત્નયુક્તં ।
 મુક્તાપ્રવાલરચિતં ભાતિશકપદં યથા ॥ ૨ ॥

તત્રાસતુઃ પિતાપુત્રૌ ભાતોદ્રાવધ્યનેકધા ।
 પ્રતિરત્નં ગતૌ યસ્માત્સમુદાયવૃતાવિવ ॥ ૩ ॥
 આચારં પ્રથમં પ્રાહ નીતિં નાનાવિધાં નૃપઃ ।
 પુત્રાય કરુણાયુક્તો યશસે સ્વકુલસ્ય ચ ॥ ૪ ॥
 સોમકાન્ત ઉવાચ ।
 યામમાત્રાવશિષ્ટાયાં નિશાયાં જાગૃતઃ પુમાન્ ।
 ત્યક્ત્વા શય્યાં શુચિસ્થાને ઉપવિશ્ય ગુરું સ્મરેત્ ॥ ૫ ॥
 દેવતાં ચિન્તયિત્વેષાં પ્રણમેત્સ્તુતિપૂર્વકમ્ ।
 પ્રાર્થ્ય પૃથ્વીં ક્ષમસ્વેતિ પાદસ્પર્શં જગન્મયે ॥ ૬ ॥
 પ્રાતર્નમામિ ગણનાથમશેષહેતું બ્રહ્માદિદેવવરદં સકલાગમાઢ્યમ્ ।
 ધર્મર્થકામકલદં જનમોક્ષહેતું વાયામગોચરમનાદિમનન્તરૂપમ્ ॥ ૭ ॥
 પ્રાતર્નમામિકમલાપતિમુગ્ધવીર્યં નાનાવતારનિરતં નિજરક્ષણાય ।
 ક્ષીરાબ્ધિવાસમમરાધિપબન્ધુમીશં પાપાપહં રિપુહરં ભવ મુક્તિહેતુમ્ ॥ ૮ ॥
 પ્રાતર્નમામિ ગિરિજાપતિમિન્દુમૌલિં વ્યાઘ્રાજિનાંવૃતમુદસ્તદયંમનોજે ।
 નારાયણેન્દ્રવરદં સુરસિદ્ધજુષ્ટં સર્પાં સ્ત્રિશૂલડમરૂદધતં પુરારિમ્ ॥ ૯ ॥
 પ્રાતર્નમામિ દિનનાથમઘાપહારં ગાઢાન્ધકારહરમુત્તમલોકવન્ધમ્ ।
 વેદત્રયાત્મકમુદસ્તસુરારિમાયં જ્ઞાનૈકહેતુમુરુશક્તિમુદારભાવમ્ ॥ ૧૦ ॥
 પ્રાતર્નમામિ ગિરિજા ભવભૂતિહેતું સંસારસિન્ધુ પરપારકરી ત્રિનેત્રામ્ ।
 તત્ત્વાદિકારણમુદસ્તસુરારિમાયાં માયામર્થો સુરમુનીન્દ્રનુતાં સુરેશીમ્ ॥ ૧૧ ॥
 એવમન્યાંશ્ચ સંસ્મૃત્ય દેવાન્મુનિગણાંસ્તથા ।
 માનસૈરૂપચારૈશ્ચ પૂજયિત્વા ક્ષમાપયેત્ ॥ ૧૨ ॥
 તતો ગચ્છેત્સોદપાત્રો ગ્રામસ્ય નૈઋતીં દિશમ્ ।
 મૃદં ગૃહીત્વા સુશ્ચેતાં બ્રાહ્મણઃ ક્ષત્રિયોરુણામ્ ॥ ૧૩ ॥
 વૈશ્યશૂદ્રૌ તથા શ્યામાં ન નદીતીરતઃખનેત્ ।
 નોર્વરાયા ન વલ્મીકાદ્ બ્રાહ્મણાગારતઃ ક્વચિત્ ॥ ૧૪ ॥
 તૃણાદિનાચ્છાદયિત્વા ધરાં મૂત્રપુરીષયોઃ ।
 કૃત્વોત્સર્ગં દિવારાત્રાવુદગ્દક્ષિણાદિઋખઃ ॥ ૧૫ ॥
 આદૌ ગુદં પ્રમૃજયૈવ તૃણકાષ્ઠાદિના નરઃ ।

પગ્થવારં મૃદાદ્ભિશ્ચ ક્ષાલયેતદનન્તરમ્ ॥ ૧૬ ॥

દશવારં વામહસ્તં સમવારમુભૌકરૌ ।

લિડ્ગતથૈકવારં તુ વામહસ્તં ત્રિવારતઃ ॥ ૧૭ ॥

મૂત્રોત્સર્ગે ક્ષાલયીત દ્વૌ કરૌ ચ દ્વિવારતઃ ।

પાદૌસદૈકવારં તુ ગૃહસ્થસ્યૈવમીરિતમ્ ॥ ૧૮ ॥

વ્રતવાન્ દ્વિગુણં કુર્યાન્નિગુણં વનગોચરઃ ।

યતિશ્ચતુર્ગુણં કુર્યાન્નાત્રાવર્ધન્તુમૌનવાન્ ॥ ૧૯ ॥

અર્ધ પાદં દિવારાત્રૌ શૌચં સ્ત્રીશુદ્ધ એવ ચ ।

તત આચમ્ય કાષ્ઠં તુ ક્ષીરકણ્ટકવૃક્ષયોઃ ॥ ૨૦ ॥

ગૃહીત્વા પ્રાર્થનાપૂર્વં દન્તાઞ્જિહ્વાન્વિશોધયેત્ ।

બલમોજોયશસ્તેજઃ પશુબુદ્ધિધનાનિચ ॥ ૨૧ ॥

મેઘાં બ્રહ્મધિયગ્ચૈવ ત્વં મે દેહિ વનસ્પતે ।

તતઃ શીતજલૈઃ સ્નાનં કૃત્વા મલહરં પુરા ॥ ૨૨ ॥

તતો મન્ત્રૈશ્ચ ગૃહ્યોક્તૈઃ સન્ધ્યોપાસ્તિ તતશ્ચરેત્ ।

જપં હોમગ્ચ સ્વાધ્યાયં તર્પણં દેવપૂજનમ્ ॥ ૨૩ ॥

વૈશ્વદેવં તથાતિથ્યં ભોજનં દ્વિજસાક્ષિકમ્ ।

પુરાણશ્રવણં દાનં પરનિન્દાવિવર્જનમ્ ॥ ૨૪ ॥

પરોપકારં કુર્યાચ્ચ દ્રવ્યપ્રાણવચોમૃતૈઃ ।

પરોપકારં નોકુર્યાદાત્મસ્તવનમેવ ચ ॥ ૨૫ ॥

ગુરુદ્રોહં વેદનિન્દાં નાસ્તિક્યં પાપસેવનમ્ ।

અભક્ષ્યભક્ષણગ્ચૈવ પરદારનિષેવણમ્ ॥ ૨૬ ॥

સ્વદારવર્જનગ્ચૈવ કુર્યાદ્દતુગતિચ્ચરેત્ ।

માતાપિતૃગુરુણાગ્ચ ગવાંશુશ્રૂષણં સદા ॥ ૨૭ ॥

દીનાન્ધકૃપણેભ્યશ્ચ દધાદન્નં સવસ્ત્રકમ્ ।

પ્રાણાત્યયેડપિ સત્યસ્ય ત્યાગં નૈવ સમાચારેત ॥ ૨૮ ॥

ઈશ્વરાનુગ્રહોષેષાં સાધૂનાગ્ચ પ્રપાલનમ્ ।

અપરાધાનુસારેણ ધર્મશાસ્ત્રં વિલોકય ચ ॥ ૨૯ ॥

પૃષ્ઠા વા પન્ડિતાન્દન્ડ કુર્યાન્નીતિવિશારદઃ ।
 વિશ્વાસો યસ્ય નૈવસ્યાત્તત્ર નો વિશ્વસેત્કવચિત્ ॥ ૩૦ ॥
 વિશ્વસ્તેડત્યન્ત વિશ્વાસો ન કર્તવ્યોબુભૂષતા ।
 કૃત વૈરેડથ વિશ્વસ્તે કદાપિ ન ચ વિશ્વસેત્ ॥ ૩૧ ॥
 ષડ્ગુણાનાં પ્રયોગેણ વર્ધયેદ્રાષ્ટમાત્મનઃ ।
 દાનં સ્વશક્ત્યા કુર્વાત ક્ષીણતામન્યથા વ્રજેત્ ॥ ૩૨ ॥
 પરે વ્યાકુલિતેયાનમધમં પરિચક્ષતે ।
 ચારદૃષ્ટિર્દૂતવક્ત્રઉદ્ધદણ્ડો નૃપો ભવેત્ ॥ ૩૩ ॥
 દણ્ડસ્યૈવ ભયાલ્લોકાઃ સ્વે સ્વે ધર્મે વ્યવસ્થિતાઃ ।
 અન્યથા નિયમો ન સ્યાત્પારકથં સ્વીયમિત્યદઃ ॥ ૩૪ ॥
 અધમો યદિ નિન્દેતસ્તુવીત યદિ વા કવચિત્ ।
 નકુધ્યેન્નયતુષ્થેચ્ચ કિં તયા કિં તયાડપિ ચ ॥ ૩૫ ॥
 પૂર્વાપકારી યદિ ચ પુનર્વા શરણં વ્રજેત્ ।
 પૂર્વગ્ચ ધનિકો યઃ સ્યાત્પરિપાલ્યઃ સદૈવ હિ ॥ ૩૬ ॥
 મન્ત્રગુપ્તિઃ સદાકાર્યા તન્મૂલં રાજ્યમુચ્યતે ।
 કામાદિ ષડ્ગુપ્તિહત્વા તતોન્યાન્વિજયીત ચ ॥ ૩૭ ॥
 વૃત્તિચ્છેદં પ્રજોચ્છેદં દેવતોચ્છેદમેવ ચ ।
 આરામચૈત્યચોચ્છેદં ન કુર્યાન્નૃપસત્તમઃ ॥ ૩૮ ॥
 પર્વકાલે દદેદ્દાનં યશસે ત્યાગમેવ ચ ।
 ન મિત્રવગ્ચનાં કુર્યાત્સ્ત્રિષુ ગોપ્યં વદેન્નચ ॥ ૩૯ ॥
 ઋણાતો બ્રાહ્મણાં ચૈવ પદ્મતો ગાં સમુદ્ધરેત્ ।
 અનૃતં ન વદેત્ ક્વાપિ સત્યં ક્વાપિ ન હાપયેત્ ॥ ૪૦ ॥
 અમાત્યાનાં પ્રજાનાગ્ચ ભૃત્યાનાગ્ચિત્તહૃદ્ભવેત્ ।
 બ્રાહ્મણેભ્યો નમસ્કુયદિવતાભ્યઃ સદૈવ ચ ॥ ૪૧ ॥
 સૂત ઉવાચ ।
 ઇત્યન્યદપિ શિક્ષાપ્ય હેમકણ્ઠં સુતં નૃપઃ ।
 આચારં સહધર્મેણ નીતિશાસ્ત્રં યથા શ્રુતમ્ ॥ ૪૨ ॥
 ક્ષેમકુરં રૂપવન્તં વિદ્યાધીશં તથૈવ ચ ।

આહ્યામાસ ચામાત્યાન્સુમુહૂર્તં વિલોક્ય ચ ॥ ૪૩ ॥

સમ્ભારાનુપકલ્યૈવ નાનાસ્થાનગતાત્રુપઃ ।

બ્રાહ્મણાન્વેદવિદુષો યજ્ઞકર્મ સુનિષ્ઠિતાન્ ॥ ૪૪ ॥

રાણોથમહતોરાજપત્નીશ્ચ સુહૃદઃ સ્વકાન્ ।

આહ્યામાસ નૃપતિઃ શ્રેણીમુખ્યાંશ્ચ નાગરાન્ ॥ ૪૫ ॥

અભિષેકાવલોકાય પુત્રસ્ય રિપુઘાતિનઃ ।

ગણેશં પૂજયિત્વેષ્ટદેવતાગ્ચ યથાવિધિ ॥ ૪૬ ॥

વાયયિત્વાસ્વસ્ત્યયનં માતૃપૂજનપૂર્વકમ્ ।

કૃત્વાડભ્યુદયિકં શ્રાદ્ધં બ્રાહ્મણાંસ્તાર્થયાન્ધસા ॥ ૪૭ ॥

કારયિત્વા મન્ત્રઘોષૈરભિષેકં સુતસ્ય સઃ ।

ઉવાચ સોમકાન્તસ્ત્રીન્મન્ત્રિમુખ્યા નિદં વચઃ ॥ ૪૮ ॥

રાજોવાચ ।

મમાયં સુત ઇત્યેવ મમાત્યાબુદ્ધિરસ્તુવઃ ।

ભવતામેવહસ્તેષુ સુત એષ નિરૂપિતઃ ॥ ૪૯ ॥

મમાનુશાસનં યદ્વત્કૃતં નીતિવિશારદૈઃ ।

તથાસ્ય શાસનં કાર્ય શ્રેણીમુખ્યસમન્વિતૈઃ ॥ ૫૦ ॥

ઇતિ શ્રીગણેશપુરાણે ઉપાસનાખાંડે આચારાદિ નિરૂપણનામ તૃતીયોડધ્યાયઃ ॥ ૩ ॥

આદિતઃ શ્લોકાનાં સમષ્ટયક્રુઃ ૬૯ + ૫૦ = ૧૧૯

૧.૪ ચતુર્થોડધ્યાયઃ

સૂત ઉવાચ ।

જાતેડભિષેકે રાજાડસૌ ચકાર દ્વિજપૂજનમ્ ।

મણિમુક્તાપ્રવાલાનિ દદૌ સાડ્ગં ગવા યુતમ્ ॥ ૧ ॥

તોષયામાસ સર્વાન્સ્તાન્ ગજગોડશ્વધનાંશુકૈઃ ।

નાનાદેશ્યાનિ વાસાંસિ સુવર્ણાન્તરિતાનિ ચ ॥ ૨ ॥

નાનાવર્ણાનિ કાશ્મીરદેશજાનિ મહાન્તિ ચ ।

રાજભ્યો રાજપત્નીભ્યો ગ્રામ મુખ્યેભ્ય એવ ચ ॥ ૩ ॥

તદ્ભૂત્યેભ્યો ગુણિભ્યશ્ચ દદૌ રાજા યથર્હતઃ ।

અમાત્યેભ્યો દદાવન્યાન્ ગ્રામાન્ બહુધનાન્યપિ ॥ ૪ ॥

તતો વનં યયૌ રાજા દુઃ શોકસમન્વિતઃ ।

પૂર્વ જન્માર્જિતૈદોષૈરત્યન્તમલિનોડશુચિઃ ॥ ૫ ॥

તસ્મિન્પ્રયાતે લોકાનાં હાહાકારો મહાનભૂત્ ।

સ્વં સ્વં કાર્યં વિહાયૈવ પ્રતિજગ્મુર્જનાધિપમ્ ॥ ૬ ॥

અમાત્યા રાજભાર્યાય હેમકણ્ઠઃ સુહૃદ્ગતઃ ।

ઉત્તિષ્ઠન્ પ્રપપાતાગ્રે સ્ખલન્ ધાવન્ રુદન્નપિ ॥ ૭ ॥

અમાત્યાનાગરાસ્તં તુ દુઃખિતા આપ્યવારયન્ ।

ગવ્યૂતિદ્ધિતયં ગત્વા તસ્થૌ રાજા શ્રમાન્વિતઃ ॥ ૮ ॥

દૃષ્ટ્વા વાર્પી શીતજલાં નાનાવૃક્ષસમન્વિતામ્ ।

ઉવાચ નાગરાન્ સર્વાનમાત્યાન્ સ્વજનાનપિ ॥ ૯ ॥

અપરાધ્વં મયા યદ્ યચ્ચિરં રાજયં પ્રકુર્વતા ।

તત્ ક્ષન્તવ્યં નમામ્યેષ બધ્વાઞ્જલિપુટં જનાઃ ॥ ૧૦ ॥

કૃપા વિધયા પુત્રે મે યદિ દૈવાત્ સમાગતે ।

વિજ્ઞાપયામિ વઃ સર્વાન્ મયિ સ્નેહો ન હીયતામ્ ॥ ૧૧ ॥

ગચ્છન્તુ નગરં સર્વે સસ્ત્રીવૃદ્ધાઃ સમાગતાઃ ।

પુત્રેણ પાલ્યમાના મે તિષ્ઠન્તુ વિગતજ્વરાઃ ॥ ૧૨ ॥

અનુજાનન્તુ માં સર્વે સુચિત્તો યામ્યહં વનમ્ ।

યુષ્માસુ તુ પ્રયાતેષુ મનો મે નિશ્ચલં ભવેત્ ॥ ૧૩ ॥

ઉપકારં મહાન્તં મે કુર્વન્તુ કૃપયાડખિલાઃ ।

દુઃખિતો નિષ્ઠુરં વક્તું મર્તુકામોડપિ નોત્સહે ॥ ૧૪ ॥

મહત્પાપં મયૈવૈતજ્જન્મજન્માન્તરાર્જિતમ્ ।

યદ્વિયોગો હિ રાજયસ્ય લોકાનાં હિતકારિણામ્ ॥ ૧૫ ॥

પરન્તુ કિં કરોમ્યેષ યદ્ ગલત્કુષ્વાનહમ્ ।

સર્વોડપિ સ્વકૃતં ભુક્તે સુકૃતં દુષ્કૃતં તથા ॥ ૧૬ ॥

સૂત ઉવાચ ।

ઇતિ શ્રુત્વા વયો રાણો મૂર્છિતાઃ સુહૃદસ્તથા ।

ઘનતઃ કેચિત્ પાણિતલૈઃ શિરાંસિ ભૃશદુઃખિતાઃ ॥ ૧૭ ॥

કેચિત્ પરસ્પરં ચક્રુરભિણાઃ પણ્ડિતાશ્ચ યે ।

સાન્તવનં પૂર્વજાતાનાં નૃપાણાં ચરિતૈર્નૃપે ॥ ૧૮ ॥

અનિર્વાચ્યામવસ્થાં તત્ સમીક્ષ્યેયુરથાડપરે ।

યથા સ્વરૂપે વિજ્ઞાતે યોગિનો જ્ઞાનવૃત્તયઃ ॥ ૧૯ ॥

દુઃખિતં સોમકાન્તં તં વનં ગન્તું સમુત્સુકમ્ ।

નિયમ્ય દુઃખં ઘૈર્યેણ ધીરાઃ કેચિદથાબ્રુવન્ ॥ ૨૦ ॥

જના ઊચુઃ ।

પોષયિત્વા પાલયિત્વા ન નસ્ત્વં ત્યક્તુમર્હસિ ।

યથા ન ત્યજતે શૈત્યં જલમૌષ્ણ્યં તનૂનપાત્ ॥ ૨૧ ॥

મર્યાદાં જલધિર્વાડપિ સૂર્યઃ પ્રાકાશ્યમેવ ચ ।

કથં વા નગરં યામસ્ત્વાં વિના જનવત્સલ ॥ ૨૨ ॥

યથોડુપતિના હીનં વ્યોમ તારાન્વિતં નૃપઃ ।

પુરં તદ્વન્ન શોભેત ત્વાં વિના શત્રુકર્ષણ ॥ ૨૩ ॥

સહૈવ યામસ્તીર્થાનિ દ્વિત્રાણિ વયમધ્યુત ।

રૂપં તે કાન્તિમત્ કાન્ત ! ભવિતા તીર્થ સેવનાત્ ॥ ૨૪ ॥

તતઃ સહૈવ યાસ્યામો નગરં ધ્વજસહુલમ્ ।

હર્ષેણ મહતા યુક્તા વાઘબન્દિપુરઃ સરાઃ ॥ ૨૫ ॥

સૂત ઉવાચ ।

ઇતિ તદ્વચનં શ્રુત્વા ક્રોધ દુઃખ સમન્વિતઃ ।

ઉવાચ રાજા તાન્નૃત્વા મૈવં મૈવં પુનઃ ॥ ૨૬ ॥

તતોડબ્રવીદ્દેમકણ્ઠં સામાત્યો વત્સલં નૃપમ્ ।

સ્નેહ કારણય ભાવેન વિનયેન સમન્વિતઃ ॥ ૨૭ ॥

પુત્ર ઉવાચ ।

વિના ત્વાં નોત્સહે ગન્તું કર્તું રાજ્યગ્ચ જીવિતુમ્ ।

ન મયા દૃષ્ટપૂર્વસ્તે વિરહસ્તં સહે કથમ્ ॥ ૨૮ ॥

રાજોવાચ ।

એતદર્થ મયા પૂર્વં ધર્મશાસ્ત્રં સુનીતિમત્ ।

ઉપદિષ્ટે તવ શુભં ન વૃથા કર્તુમર્હસિ ॥ ૨૯ ॥

શ્રૂયતે જામદગ્ન્યેન જનની નિહતા પુરા ।
પિતૃવાક્યાનુરોધેન નીતિજ્ઞેન સુધીમતા ॥ ૩૦ ॥

રામસ્તુ રાજ્યં ત્યક્ત્વૈવ વનં યાતઃ સહાનુજઃ ।
અપૃષ્ઠ્વા કારણં સીતાં તત્ત્યાજ લક્ષ્મણો વને ॥ ૩૧ ॥

હેમકણ્ઠ ! પુરં શીઘ્રમમાતૃચૈસ્ત્રિભિરન્વિતઃ ।
અતો મમાણ્યા ગચ્છ કુરુ રાજ્યં મયાડર્પિતમ્ ॥ ૩૨ ॥

વિજ્ઞે યથા કાર્યસક્તે ચિત્તં તસ્ય પરાત્મનિ ।
યથાડવસ્થાપિતે વિત્તે ચિત્તં લોકસ્ય વર્તતે ॥ ૩૩ ॥

તથા મયિ વનં યાતે સ્વાન્તં મે ત્વયિ વર્તતે ।
દૈવયોગેન સુભગો જાતોયાસ્યે પુનર્ગૃહમ્ ॥ ૩૪ ॥

ભવિષ્યતિ તથા ધર્મો મદ્વાક્યકારિણસ્તવ ।
ન તથા સહ યાતેન તસ્માદ્રચ્છ વ્રજામિ ચ ॥ ૩૫ ॥

સૂત ઉવાચ ।
અમાત્યા નાગરાઃ પુત્રઃ પ્રયાતું કૃતમાનસાઃ ।
કષ્ટેન મહતાયુક્તા નમશ્ચકુર્નૃપં તદા ॥ ૩૬ ॥

અનુજ્ઞાતાસ્તતસ્તેન આશીર્ભિભિનન્ધ ચ ।
પ્રદક્ષિણી કૃત્ય નૃપં નિવૃત્તા નગરં પ્રતિ ॥ ૩૭ ॥

અગ્ને કૃત્વા મહાસેનાં ગજાશ્વરથપત્તિનીમ્ ।
છત્રધ્વજયુતો માની હેમકણ્ઠોડગમત્પુરીમ્ ॥ ૩૮ ॥

ઇતિ શ્રીગણેશપુરાણે ઉપાસનાખાંડે સોમકાન્તતપોવનગમનં નામ ચતુર્થોડધ્યાયઃ ॥ ૪ ॥

આદિતઃ શ્લોકાનાં સમષ્ટયક્રુઃ - ૧૧૯ + ૩૮ = ૧૫૭

૧.૫ સુધર્માશ્યવન સંવાદો નામ પચ્ચમોડધ્યાયઃ

સૂત ઉવાચ ।
તતો માતરમભ્યેત્ય સ્નેહકાતરયા ધિયા ।
તાં જગાદ કથં માતસ્ત્યજસેડનપરાધિનમ્ ॥ ૧ ॥

પુત્ર ઉવાચ ।

સહૈવ યાતુ પુત્રોડયમિતિ વાચ્યસ્ત્વયા પિતા ।
તવવાક્યાનુરોધેન યદિ માં સહ નેષ્યતિ ॥ ૨ ॥

તદા વાં સેવનં કુર્યાં ન મે રાજ્યે મતિસ્તથા ।
કિં તદ્રાજ્યં સુખં દદ્યાદ્ભવદ્ભ્યાં રહિતસ્ય મે ॥ ૩ ॥

સુધર્મો વાચ ।
એતાવદ્દુઃખશોકાભ્યાં યુક્તો રાજા ન મે વચઃ ।
કરિષ્યતિ મહાબાહો તસ્માદ્રજ્ય મમાજ્ઞાયા ॥ ૪ ॥

પાતિપ્રત્યેન ધર્મેણ પરવત્યસ્મિ બાલક ।
ભર્તુરન્યો ન દેવોડસ્તિ ચોષિતાં માન્ય એવ ચ ॥ ૫ ॥

સૂત ઉવાચ ।
ઇત્યાકાર્યં નમશ્ચકે માતરં સસુહૃત્ સુતઃ ।
પ્રદક્ષિણીકૃત્ય તતોડનુજ્ઞાં પ્રાપ્ય પુરં યયૌ ॥ ૬ ॥

અલકૃતૈર્નાગરિકૈઃ પતાકાધ્વજપલ્લવૈઃ ।
સિક્તામાર્ગે સુગન્ધાઢ્યં યથેન્દ્રનગરં તથા ॥ ૭ ॥

દત્વા તામ્બૂલવાસાંસિ વિસૃજ્ય સ્વજનાન્ નૃપઃ ।
પ્રવિવેશ ગૃહં શ્રીમદ્ હર્ષશોકસમન્વિતઃ ॥ ૮ ॥

ચકાર રાજ્યં ધર્મેણ સુતવત્ પાલયન્ પ્રજાઃ ।
ધર્માર્થકામમોક્ષેષુ યથાશિક્ષં મનોદઘે ॥ ૯ ॥

ઋષય ઊચુઃ ।
કથં રાજા સોમકાન્તઃ કિં વનં સમુપાગતઃ ।
કિંસહાયશ્ચ કિં ચક્રે કર્મ નો વદ વિસ્તરાત્ ॥ ૧૦ ॥

સૂત ઉવાચ ।
હેતવઃ કથયિષ્યામિ સોમકાન્તો યથા વનમ્ ।
ગત્વા ચકાર ચત્કાર્યં સાદરં શ્રણુતાનઘાઃ ॥ ૧૧ ॥

સુબલજ્ઞાનગમ્યામમાત્યાભ્યાં સુધર્મયા ।
ધર્મપત્ન્યા યુતોડરણ્યં પ્રવિવેશ દુરાસદમ્ ॥ ૧૨ ॥

અગ્રતઃ પ્રકૃતિર્યાતા મધ્યે રાજાડથ પૃષ્ઠતઃ ।

ધર્મપત્ની સુધર્માડગાત્ સીતેવ રામપૃષ્ઠતઃ ॥ ૧૩ ॥

એકાશનાશ્ચ ચત્વાર એકચિત્તાસનાલયાઃ ।

સમદુઃખસુખાશ્ચાપિ વનાદ્રનમુપાયયુઃ ॥ ૧૪ ॥

ક્ષુધાતૃષ્ણાશ્રમૈર્વાપિ નિમ્નોન્નતગતાધ્વભિઃ ।

અત્યન્તં કર્ષિતાશ્છાયામાશ્રિત્યોપાવિશન્ ક્વચિત્ ॥ ૧૫ ॥

પુનર્વનાન્તરં ગત્વા દદૃશુસ્તે સરો મહત્ ।

યત્ર માતઙ્ગસદૃશા નકા ભાન્તિ સકચ્છપાઃ ॥ ૧૬ ॥

તાલાસ્તમાલાઃ સરલાઃ પ્રિયાલા બકુલાઃ શુભાઃ ।

સરલાઃ પનસા જમ્બુનિમ્બાશ્ચત્યવટાદયઃ ॥ ૧૭ ॥

વૃક્ષા નાનાલતાજાલૈર્વૈષ્ટિતાઃ પરિતો બભુઃ ।

યત્રાસ્તે તિમિરં ગાઢં ગિરિદર્યુદરે યથા ॥ ૧૮ ॥

યત્રવાયુઃ સુખસ્પર્શઃ પદ્મકાદમ્બગન્ધવાન્ ।

યસ્માન્નયન્તિ મુનયઃ કુસુમાનિ ફલાનિચ ॥ ૧૯ ॥

યત્ર હંસા બકાઃ શ્યેનાઃ શુભાઃ કાકાશ્ચ કોકિલાઃ ।

સારિકાશ્ચક્રવાકાશ્ચ ગાના રાવાન્ વિકુર્વતે ॥ ૨૦ ॥

ન યત્ર શીતોષ્ણકરંશુસન્ધિર્નાલાતાપુષ્પકુજાશ્રિતાનામ્ ।

ક્ષુતૃડ્ભયં યત્ર ન ચૈવ મૃત્યુઃ સ્વર્ગો યથા પુણ્યવતાં દ્વિજેન્દ્રાઃ ॥ ૨૧ ॥

તત્ર ગત્વા જલં સર્વે પપુઃ શીતં શ્રમાપહમ્ ।

સ્નાત્વા નિત્યક્રિયાં કૃત્વા ફલાનિ બુભુજશ્ચ તે ॥ ૨૨ ॥

સુષ્વાપ ચ ક્ષણં રાજા કચ્છે કોમલવાલુકે ।

ધર્મપત્ની સુધર્મા ચ પાદસંવાહને સ્થિતા ॥ ૨૩ ॥

તસ્યાનુમતમાણાય દ્વાવમાત્યાવગચ્છતામ્ ।

આદાતું કન્દમૂલાનિ ફલાનિ ચ બિસાનિ ચ ॥ ૨૪ ॥

દદર્શ તત્રાદ્ભુતરૂપમુગ્રં બાલં સુધર્મા પ્રભયા જ્વલન્તમ્ ।

ઉત્કૃષ્ટરૂપસ્ય કૃતે સ્મરં તં જાતં પુરા બાલમિતિ સ્મ મેને ॥ ૨૫ ॥

દૃષ્ટ્વૈવ તં સા જહૃષે સુધર્મા મેને ચ તં સાહિતકારિણં ચ ।

ક્ષુબ્ધં પ્રસન્નં હૃદયં સમીક્ષ્યાપ્રકારિણં ચોપકારં હિ વક્તિ ॥ ૨૬ ॥

પપ્રચ્છ તં કશ્ચ કુતઃ પ્રયાતઃ કસ્યાપિ પુત્રૌ જનની ચ કા તે ।
વદસ્વ શબ્દામૃતધારયા મે સખેવ કણૌ પરિતોષયાશુ ॥ ૨૭ ॥

સૂત ઉવાચ ।
ઇતિ સ્મ પૃષ્ઠઃ સ જગાદ બાલસ્તાં રાજપુત્રીં સુધયા ગિરા મે ।
પિતા ભૃગુર્ભામિનિ ! મે પુલોમા માતા જલાર્થીં સ્વગૃહાદિહાગામ્ ॥ ૨૮ ॥

અ્યવનઃ ખલુ નામ્નાહં પિતુરાજ્ઞાકરઃ શુભે ।
ત્વં ચ કા કતમોઽયં તે કથં વનમિદં ગતઃ ॥ ૨૯ ॥

સ્ત્રવન્તિ કથમઙ્ગાનિ વર્ષાકાલે ગિરેરિવ ।
અતિ દુર્ગન્ધતા ચાસ્ય કેન વા વદ કર્મણા ॥ ૩૦ ॥

કૃમિભાર સમાકીર્ણમમું વા સેવસે કથમ્ ।
સ્વયં ચારૂતરા ભૂત્વા સુકુમારી સુલોચના ॥ ૩૧ ॥

ચારૂ પ્રસન્નવદના ચારૂસર્વાઙ્ગશોભિની ।
કચ્ચિત્પૂર્વં ન પિત્રા તે સુહૃદ્ભિર્ભ્રાતૃભિર્દ્વિજૈઃ ॥ ૩૨ ॥

વિજ્ઞાતોઽયં વરઃ કુષ્ઠીકૃમિભારાકુલોઽપિ ચ ।
કથમેનં વૃત્તવતી દુર્ગમં ચાગતા વનમ્ ॥ ૩૩ ॥

સુત ઉવાચ ।
ઇતિ પૃષ્ઠા સુધર્મા સા મુનિપુત્રેણ ધીમતા ।
વ્યાચષ્ટે સકલં તસ્મૈ શોકહર્ષ સમન્વિતા ॥ ૩૪ ॥

સુધર્મો વાચ ।
સૌરાષ્ટ્રદેશે વિખ્યાતં દેવતાખ્યં પુરં મહત્ ।
તત્રાઽયં સોમકાન્તો મે ભર્તા રાજ્યં ચકાર હ ॥ ૩૫ ॥

અતિમાની વદાન્યશ્ચ શૂરો દૃઢપરાક્રમઃ ।
અસઙ્ખ્યાતબલોપેતો રિપુરાષ્ટ્રવિમર્દનઃ ॥ ૩૬ ॥

યજ્ઞવાઽતિ સુન્દરઃ શ્રીમાન્ સુહૃદાનન્દકારકઃ ।
વિવેક્તા સર્વકાર્યાણાં નીતિશાસ્ત્રવિશારદઃ ॥ ૩૭ ॥

રાજ્યં સ્વં બુભુજે રાજા બહુકાલં દ્વિજોત્તમ ।
ઇમામવસ્થાં સમ્પ્રાપ્તઃ પૂર્વકર્મવિપાકતઃ ॥ ૩૮ ॥

અમાત્યદ્વય સંયુક્તો વનમેતત્ સમાગતઃ ।

ભ્રમન્તિપૃષ્ઠલગ્નાડસ્ય પુત્રે રાજ્યં પ્રયચ્છતઃ ॥ ૩૯ ॥

સુબલજ્ઞાનગમ્યાભ્યાં પ્રકૃતિભ્યામિહાગતા ।

રાજ્ઞોડનુજ્ઞાં સમાદાય કુલાર્થં તૌ ગતૌ વને ॥ ૪૦ ॥

ઇહાસ્માન્ રાક્ષસાઃ પ્રેતા ભૂતાનિ મૃગપક્ષિણઃ ।

નાનાવિધા ભીષયન્તિ કથં નો ભક્ષયન્તિ ન ॥ ૪૧ ॥

ન જાને દુઃખભોગાય સ્થાપયન્ત્યગ્રતોડપિ ચ ।

દુઃખસ્યાન્તં ન પશ્યામિ કર્મણો દુષ્કૃતસ્ય ચ ॥ ૪૨ ॥

કટુતિક્તામ્બલવણમધુરસ્નિગ્ધભોજને ।

ન તથા રૂચિરસ્યાડભૂત્ પરીતસ્ય દ્વિજાતિભિઃ ॥ ૪૩ ॥

યથેદાનીં કન્દમૂલ કષાયામ્બ કુલાદિષુ ।

દરિદ્રાણાં મહાહારઃ પાકોડપિ ભક્ષિતસ્ય ચ ॥ ૪૪ ॥

ન તથાં શ્રીમતાં શક્તિરશને પાક એવ ચ ।

યઃ શેત કોમલે દિવ્યે શયને સ્મ મનોરમે ॥ ૪૫ ॥

ઇદાનીં યત્ર કુત્રાપિ પશ્ય કાલવિપર્યયમ્ ।

યસ્ય દિગ્વ્યાપિનશ્ચાસન્ નાના પરિમલાઃ શુભાઃ ॥ ૪૬ ॥

પૂયશોણિતદિગ્ધસ્ય પૂતિગન્ધોડપિ સામ્પ્રતમ્ ।

ય આનન્દમયે સિન્ધૌ મગ્નોભૂત્પણ્ડિતૈર્વૃતઃ ॥ ૪૭ ॥

સ ઇદાનીં દુઃખમયે કૃમિભિઃ પરિવારિતઃ ।

કથં તરેમ દુઃખાઘ્નિં ન જાને ભૃગુનન્દન ॥ ૪૮ ॥

ભવ પોત ઇવાગાધે મજ્જન્તં નૌરિવાર્ણવે ॥ ૪૯ ॥

ઇતિ શ્રીગણેશપુરાણે ઉપાસનાખણ્ડે સુધર્માચ્ચવન સંવાદો નામ પચ્ચમોડધ્યાયઃ ॥ ૫ ॥

આદિતઃ શ્લોકાનાં સમષ્ટયકુલઃ - ૧૫૭ + ૪૯ = ૨૦૬

૧.૬ ભૃગોરાશ્રમ ગમનં નામ ષષ્ઠોડધ્યાયઃ

સૂત ઉવાચ ।

ઇતિ તદ્વચનં શ્રુત્વા ચ્યવનો ભૃગુનન્દનઃ ।

ત્વરયા સ્વમુપાદાય કલશં જલસમ્ભૃતમ્ ॥ ૧ ॥

દુઃખિત પરદુઃખેન તૂષણીમેવાગમદ્ ગૃહમ્ ।
તં ભૃગુઃ પરિપ્રચ્છ વિલમ્બકારિણં સુતમ્ ॥ ૨ ॥

ભૃગુરુવાચ ।
કિમપૂર્વં ત્વયા દૃષ્ટં લક્ષ્યસે ચકિતો યથા ।
વિલમ્બશ્ચ કથં જાતો વદ પુત્ર મમાગ્રતઃ ॥ ૩ ॥

પુત્ર ઉવાચ ।
સૌરાષ્ટ્રદેશે વિખ્યાતે દૈવતે નગરે મુને ।
સોમકાન્ત ઇતિ ખ્યાતો રાજા રાજીવ લોચનઃ ॥ ૪ ॥

ચક્રે રાજ્યં બહુતિથં ધર્મેણ પાલયન્ પ્રજાઃ ।
દુર્ભગત્વં ગતો દૈવાત્ પુત્રે રાજ્યં નિવેશ્ય સઃ ॥ ૫ ॥

પત્ન્યા સુધર્મયા યુક્તો ભર્તુરાજ્ઞાભૃતા પિતઃ ।
સુબલજ્ઞાનગમ્યામ્બ્યાં પ્રકૃતિભ્યામિહાગતઃ ॥ ૬ ॥

ગલત્કુષ્ઠી કૃમિયુતો વિભ્રમન્ દુર્ગમં સરઃ ।
સહસ્રભગતાં પ્રાપ્તો યથેન્દ્રો ગૌતમાન મુનૈઃ ॥ ૭ ॥

કવ સા સુધર્મા ચાર્વડ્ગી કવ ગલત્કુષ્ઠવાન્ પતિઃ ।
ઇતિ મે પૃચ્છતો વૃત્તં તદીયં ગતવાન્ ક્ષણઃ ॥ ૮ ॥

તદીયૈઃ કરુણાવાક્યૈર્મનો મે કલિલં ત્વભૂત્ ।
તતોડહં કલશં પૂર્ણં કૃત્વા શીઘ્રમુપાગતઃ ॥ ૯ ॥

સુત ઉવાચ ।
સર્વં ચાકથયત્ તસ્મૈ તથા યત્ કથિતં વચઃ ।
શ્રુત્વા તચ્ચ પુનઃ પુત્રં ચ્યવનં ભૃગુરબ્રવીત્ ॥ ૧૦ ॥

ભૃગુરવાચ ।
સર્વાન્નાનય તાં શીઘ્રં પુત્ર ! ગચ્છ મમાજ્ઞયા ।
દ્રક્ષ્યામિ કૌતુકં તેષાં સ્વીયં વા દર્શયામિ તાન્ ॥ ૧૧ ॥

સૂત ઉવાચ ।
ઇત્યં સ ચોદિતઃ પિત્રા ચ્યવનઃ કરુણાનિધિઃ ।
જગામ સરસો ભૂમિં સુધર્મા દ્રષ્ટુમુત્સુકઃ ॥ ૧૨ ॥

તસ્મિન્નેવ ક્ષણેડમાત્યૌ ફલકન્દભરાન્વિતૌ ।

સુબલક્ષ્મીનાગમ્યૌ તાવાગતૌ રાજસન્નિધિમ્ ॥ ૧૩ ॥

તત્ ઊચે સ તુ મુનિઃ સુધર્મા ચારુલોચનામ્ ।

પિતા મે સ્વાશ્રમં સર્વાનાકારયતિ સુવ્રતે ॥ ૧૪ ॥

ઇતિ તદ્વચનં શ્રુત્વા સુધર્મા શોકવિવ્હલા ।

તદૈવ સાવધાનાડભૂત્ તનુઃ પ્રાણ ઇવાગતે ॥ ૧૫ ॥

સુશીલા રાજપત્ની સા પીત્વા તદ્વચનામૃતમ્ ।

અગમત્ સા સુચાર્વડ્ગી પ્રકૃતિદ્વયસંયુતા ॥ ૧૬ ॥

સોમકાન્તેન પતિના મુનિપુત્રપુરઃસરા ।

ગણેશસ્કન્દસહિતા શિવેવ શિવસંયુતા ॥ ૧૭ ॥

શુશુભે માર્ગમધ્યે સા વાયસ્પતિપુરઃસરા ।

મન્ત્રઘોષયુતં પ્રાપ ભૃગોરાશ્રમમણ્ડલમ્ ॥ ૧૮ ॥

નાનાપુષ્પલતાકીર્ણં નાનાપક્ષિનિનાદિતમ્ ।

માર્જારા નકુલાઃ શ્યેના ગજા ગાવો મયૂરકાઃ ॥ ૧૯ ॥

ભુજડ્ગાઃ પક્ષિણઃ સિંહા વ્યાઘ્રાઃ કીડાન્તિ યત્ર ચ ।

ન ચ વાયુર્ભૂશં વાતિ ન સૂર્યસ્તપતે ભૃશમ્ ॥ ૨૦ ॥

ન વર્ષતિ ભૃશં મેઘો વર્ષતે ચ તદિચ્છયા ।

વિવિશુસ્તે હર્ષયુતા મુનિપુત્ર પુરઃસરાઃ ॥ ૨૧ ॥

તત્રાદ્ભુતં વ્યાઘ્રમૃગાજિનસ્થં દદર્શ સૂર્યપ્રતિમં ભૃગું તમ્ ।

રાજાડથ પત્ની પ્રકૃતિદ્વયગ્ધ્ય નનામ બદ્ધાગ્જલિરબ્રવીચ્ચ ॥ ૨૨ ॥

રાજોવાચ ।

અઘાશિષો મે સુકુલા દ્વિજેન્દ્ર ! દ્વિજેરિતા ધર્મચયસ્તપોડપિ ।

આજન્મતોડહં પરિપૂત એષ પિતુર્જનન્યાશ્ચ સુજીવિતં મે ॥ ૨૩ ॥

ભવદ્દેશિઃ સમ્પ્રતિ હન્ત્યથૈનઃ પૂર્વાર્જિતૈઃ પુણ્યચયૈઃ કૃતાડપિ ।

આગામિકલ્યાણકરી મુનીન્દ્ર ! કાલત્રયે જન્મ કરોતિ પૂતમ્ ॥ ૨૪ ॥

સૌરાષ્ટ્રદેશે ખલુ દેવતાખ્યે પુરે કૃતં રાજ્યમમોઘદૃષ્ટે ।

ભીતેન પાપાદ્ દ્વિજદેવતાદિપૂજા કૃતા નીતિમતા મુનીન્દ્ર ॥ ૨૫ ॥

આકસ્મિકં મે દુરિતં કિમેતત્ પ્રાદુર્ભૂવોગ્રતરં દુરન્તમ્ ।

યેનાડહમીદૃક્ કુદશાં પ્રણીતો જાને ન કિચ્ચિત્ પ્રતિકારમાત્ર ॥ ૨૬ ॥

અપાયતાં યાન્તિ કૃતા ઉપાયા યુષ્મત્કૃતોપાયમુપાયમીહે ।
નિર્વેરતાં યાન્તિ હિ જાતિવૈરાસ્તવાશ્રમે વાં શરણં પ્રપન્નઃ ॥ ૨૭ ॥

સૂત ઉવાચ ।
શ્રુત્વેતિ વચનં તસ્ય ભૃગુસ્તુ કરુણાયુતઃ ।
ઉવાચ સોમકાન્તં તં ધ્યાનેનાલોક્ય સુગ્રતઃ ॥ ૨૮ ॥

ભૃગુરુવાચ ।
ઉપાયં વચ્ચિ નૃપતે ન ચિન્તાં કર્તુમર્હસિ ।
મમાશ્રમગતા દુઃખં ન હિ વિન્દન્તિ જન્મિનઃ ॥ ૨૯ ॥

જન્માન્તરકૃતં ચૈવ દુરિતં તે નૃપોત્તમ ।
યેનેમાઙ્ગમિતોડવસ્થાં કથયિષ્યે તદધ્યહમ્ ॥ ૩૦ ॥

કુર્વન્તુ ભોજનં સર્વે ચિરકાલં બુભુક્ષિતાઃ ।
વનાત્ વનાન્તરં યાતાઃ શ્રાન્તા ક્લાન્તાનના ભૃશમ્ ॥ ૩૧ ॥

સૂત ઉવાચ ।
ઇત્યુક્ત્વા સ્નાપયામાસ સુતૈલાભ્યઙ્ગપૂર્વકમ્ ।
ભોજયામાસ ચાન્નાનિ ષડ્ઘાનિ ત્વનેકશઃ ॥ ૩૨ ॥

બુભુજુસ્તેડપિ વિશ્રાન્તા ભૃગોરમિતતેજસઃ ।
આજ્ઞાયા મુનિવર્યસ્ય સમ્પ્રાપ્તાઃ સુષ્ઠવલકૃતાઃ ॥ ૩૩ ॥

સુષુપુર્મૃદુશય્યાયાં હિત્વા ચિન્તાં દુરત્યયામ્ ।
મુનિના કલ્પિતાયાં તે સ્વરાજ્યઙ્ગમિતા ઇવ ॥ ૩૪ ॥

ઇતિ શ્રીગણેશપુરાણે ઉપાસનાખણ્ડે ભૃગોરાશ્રમગમનં નામ ષષ્ઠોડધ્યાયઃ ॥ ૬ ॥

આદિતઃ શ્લોકાનાં સમષ્ટ્યક્રુઃ ૨૦૬ + ૩૪ = ૨૪૦

૧.૭ સોમકાન્ત પૂર્વજન્મ કથનં નામ સપ્તમોડધ્યાયઃ

ઋષય ઊચુઃ ।
તત્ર ગત્વા કિમકરોત્ સોમકાન્તો નૃપસ્તદા ।
ઉપાયઃ કથિતઃ કો વા ભૃગુણા સર્વવેદિના ॥ ૧ ॥
કથયસ્વ કથામેતાં શૃણ્વતાં નો દ્વિજોત્તમ ।

ન તૃપ્તિમધિગચ્છામઃ પીત્વા ત્વદ્વચનામૃતમ્ ॥ ૨ ॥

સૂત ઉવાચ ।

સમ્યક્ પૃષ્ઠે મહાભાગા યૂયં તુ જ્ઞાનસાગરાઃ ।

યઃ કથાન્તં ન પ્રયાતિ શ્રોતા વક્તાઽથવા દ્વિજઃ ॥ ૩ ॥

લિપ્યમાનં વાચયતિ પુસ્તકં હરતેઽપિ વા ।

નૃપૃચ્છતિ ચ યઃ શિષ્યો ગુરુઃ પૃષ્ઠો ન વક્તિ ચેત્ ॥ ૪ ॥

ઉભૌ તૌ મૂકબધિરૌ લોકે દૃષ્ટૌ દ્વિજોત્તમાઃ ।

શૃણ્વન્તુ કથયિષ્યામિ સોમકાન્તકથામતઃ ॥ ૫ ॥

તસ્યા રાત્ર્યાં વ્યતીતાયાં દિનનાથે તથોદિતે ।

સ્નાનં સન્ધ્યાં જપં હોમં કૃત્વા સ ભૃગુસત્તમઃ ॥ ૬ ॥

સ્નાતાય કૃતજપ્યાય પત્નીપ્રકૃતિસંયુજે ।

પૂર્વજન્મકથાં તસ્મૈ રાજ્ઞે કથિતુમારભત્ ॥ ૭ ॥

ભૃગુરુવાચ ।

કોલ્હારનગરે રમ્યે વિન્ધ્યાચલસમીપતઃ ।

ચિદ્રૂપ ઇતિ વિખ્યાતો વૈશ્યો બહુધનોઽભવત્ ॥ ૮ ॥

તસ્ય ભાર્યા તુ સુભગા નામ્ના ખ્યાતા સુલોચના ।

સુશીલા દાનશીલા ચ પતિવાજ્યપરા સતિ ॥ ૯ ॥

તસ્યાસ્ત્વં પુત્રતાં યાતો ભવે પૂર્વે નૃપોત્તમ ।

કામન્દ ઇતિ તે નામ ચક્રતુસ્તૌ દ્વિજેશ્વરિતૌ ॥ ૧૦ ॥

અતિ સ્નેહં દિવારાત્રાવતિલાલનમેકકે ।

વાર્ધક્યકાલજે તૌ તુ પિતરૌ ત્વયિ ચક્રતુઃ ॥ ૧૧ ॥

વિવાહ ચક્રતુસ્તૌ તુ ધનકૌતુકમડ્ગલૈઃ ।

મૃગાક્ષી સુકુમારાડ્ગી નામ્ના ખ્યાતા કુટુમ્બિની ॥ ૧૨ ॥

અનુરક્તા ત્વયિ સદા દ્વિજદેવાઽતિથિ પ્રિયા ।

બભૂવ યોષિદ્યોષિત્સુ રત્નભૂતાઽતિસુન્દરી ॥ ૧૩ ॥

કુટુમ્બિનીતિ સ્વં નામ વિદધે સાર્થકં તું સા ।

સમપુત્રા પગ્નકન્યા પગ્નબાણ પ્રિયા નુ કિમ્ ॥ ૧૪ ॥

તતો બહુતિથે કાલે પગ્નત્વમગમત્પિતા ।

માતા તવ સતી તેન સહં દગ્ધા દિવં ગતા ॥ ૧૫ ॥
 તતસ્ત્વં સખિવર્ગેસ્તદ્ દ્રવ્યં નાશિતવાન્ બહુ ।
 નીતં નષ્ટં ભક્ષિતં ચ વિનાશમગમદ્ ધનમ્ ॥ ૧૬ ॥
 ચિન્તયા ધર્મપત્ની ત્વાં નિરાકૃતવતી ભૃશમ્ ।
 ન ગૃહીતં તુ તદ્વાક્યં તતો વિક્રીતવાન્ ગૃહમ્ ॥ ૧૭ ॥
 ગતા સા બાલકૈઃ સાર્ધમનુજ્ઞાતા પિતુર્ગૃહમ્ ।
 અપત્યપોષણકૃતે ઋતે ત્વાં વંશકણ્ઠકમ્ ॥ ૧૮ ॥
 તત ઉદ્ધૃતતાં યાતં ઉન્મત્ત ઇવ મધપઃ ।
 અન્યાયકારી નગરે જાતો મત્ત ઇવ દ્વિપઃ ॥ ૧૯ ॥
 પરસ્વહારો વનિતાસુ જારો ગ્રામેષુ ચોરો જનતાપકારઃ ।
 ધૂતેષુ વીરો વૃજિનૌઘસારો હિંસાવિહારો બલહીનશૂરઃ ॥ ૨૦ ॥
 યે યે જનાસ્તે સુખસદ્ગતૃમાસ્તેભ્યો ગૃહીત્વા બહુવિત્તમાદઃ ।
 નિક્ષેપતઃ પિતૃકૃતાત્સુહૃદ્ભ્યો મિષાત્ કુતશ્ચિન્નગરસ્તિતેભ્યઃ ॥ ૨૧ ॥
 શપથાનનૃતાંશ્ચકર્થં નૂનમનૃતાનાં પ્રમદાજનેષુ સાક્ષ્યમ્ ।
 ઇતિ સર્વજનાઃ સુભીતિમાપુરુરગાત્ સન્નગતાદિવોગ્રવીર્યાત્ ॥ ૨૨ ॥
 અસહયતાં તેન જનસ્ય યાતો ગોક્ષૂરકઃ પાયસગો યથૈવ ।
 રાણો ગૃહીત્વાડનુમતિં જનાસ્તે નિર્વાપિયામાસુરતો પુરાત્ ત્વામ્ ॥ ૨૩ ॥
 વને સ્થિતસ્ત્વં બહુજન્તુઘાતી સ્ત્રીબાલવૃદ્ધાન્ વિનિહંસિ નિત્યમ્ ।
 મહાજનં વીક્ષ્ય પલાયસે ચ સિંહં નિરીક્ષ્યેવ વૃકો મૃગો વા ॥ ૨૪ ॥
 મત્સ્યાન્ બકાન્ સારસકુક્ષુટાંશ્ચ વૃકાન્ મૃગાન્ વાનરકોકિલાંશ્ચ ।
 હત્વાડસિ ખડ્ગાન્ શશકાંશ્ચ ગોધા મુધા સ્વદેહં વૃજિનાદપોષઃ ॥ ૨૫ ॥
 સિંહાન્ વ્યાઘ્રાંશ્ચ જમ્બૂકાન્નિઃસાર્યં ગિરિગવ્હરાત્ ।
 નાનાસ્થાનગતાંશ્ચોરાન્ મેલયિત્વા સુદુર્ધરાન્ ॥ ૨૬ ॥
 કાષ્ઠૈર્લોઘૈશ્ચ પાષાણૈશ્ચકર્થં ગૃહમુત્તમમ્ ।
 વિશાલં ક્રોશવિસ્તારં નાનાકૌતુકમણ્ડિતમ્ ॥ ૨૭ ॥
 પિત્રા ભીતેન પત્ની સા પ્રાપિતા બાલકૈઃ સહ ।
 ગૃહાગતં તે સદનં રાજતો જનતોડપિ ચ ॥ ૨૮ ॥

નાનાલકુલસ્વસના બાલકા અપિ તેજસા ।

દેવાઙ્ગને વ શુશુભે ત્વં ચ ચોરસમન્વિતઃ ॥ ૨૯ ॥

ત્વં ચ માર્ગે જનાન્ દીનાન્ હત્વા હત્વા ગૃહાઙ્ગતઃ ।

ચૌરેઃ સબાલયોષિદ્ભિર્ભાસિ રાજેવ તદ્ગતઃ ॥ ૩૦ ॥

કદાચિદ્દુઃખાહમણો વિદ્વાન્ વિખ્યાતો ગુણવર્ધનઃ ।

મધ્યાન્હે માર્ગમધ્યે તુ ત્વયા દૃષ્ટઃ સ એકકઃ ॥ ૩૧ ॥

ગૃહીત્વા દક્ષિણં પાણિં તં વિપ્રં ધૃતવાનસિ ।

સ વેપમાનસ્ત્વદ્ભુક્ષિં જાનન્ ધર્ષણયા તયા ॥ ૩૨ ॥

ઉચે ત્વાં સ્વાન્તકં મત્વા મૂર્છિતો જીવિતેચ્છયા ।

અત્યન્તં કરુણાવાક્યૈર્બોધયેસ્ત્વાં સહેતુકૈઃ ॥ ૩૩ ॥

ગુણવર્ધન ઉવાચ ।

ધનવાન્ સુભગો ભૂત્વા કથં માં હન્તુમિચ્છસિ ।

દ્વિજં નવોઢાભર્તારં શાન્તં ચાનપરાધિનમ્ ॥ ૩૪ ॥

દુર્બુદ્ધિવાસનાં ત્યક્ત્વા સદ્ધર્મૈષુ મતિં કુરુ ।

પ્રથમા મે ગતા કાન્તા પ્રાપ્તા કાન્તતરાડપરા ॥ ૩૫ ॥

સ્વાચારા પરમોદારા સાધ્વી સર્વગુણાકરા ।

પિતૃણામનૃણાર્થાય ધર્મસન્તાનવૃદ્ધયે ॥ ૩૬ ॥

કૃતા સાડતિપ્રયત્નેન ગાર્હસ્થ્યં ધર્મમિચ્છતા ।

મદ્વિના તદ્વિના વાં હિ જન્મની ભવતો વૃથા ॥ ૩૭ ॥

પિતા મે હિ ભવ ત્વં ચ માતાપુત્રોડસ્યહં તવ ।

જીવદાતા ભયત્રાતા પિતાશાસ્ત્રે નિગદ્યતે ॥ ૩૮ ॥

દસ્યવોડપિ હિ રક્ષન્તિ દ્વિજં વા શરણાગતમ્ ।

દ્વિજં યોગ્યં શરણ્યં મામતતસ્ત્વં ભોક્તુમર્હસિ ॥ ૩૯ ॥

નો ચેત્ કલ્પસહસ્રં ત્વં નિરયાન્ પ્રતિપદ્યસે ।

ભોક્તારઃ સર્વ એવૈતે સ્ત્રીપુત્રાઃ સુહૃદો જનાઃ ॥ ૪૦ ॥

ન પાપભાગિનસ્ત્વેતે સુખિનસ્ત્વત્પ્રતારકાઃ ।

કિયદ્ભિર્જન્મભિઃ પાપં ભોક્ષ્યસે ન વિતર્કયે ॥ ૪૧ ॥

ઇતિ શ્રીગણેશપુરાણે ઉપાસનાખણ્ડે સોમકાન્તપૂર્વજન્મકથનં નામ સપ્તમોડધ્યાયઃ ॥ ૭ ॥

આદિતઃ શ્લોકાનાં સમષ્ટયક્ર્ણઃ - ૨૪૦ + ૪૧ = ૨૮૧

૧.૮ નાના પક્ષિનિવારણં નામાષ્ટમૌડધ્યાયઃ

ભૃગુરુવાચ ।

ઇતિ તેનોદિતં વાક્યં મુહુર્ગ્લાનિ પ્રકુર્વતઃ ।

કરુણાયુતમાકર્ણ્ય નોદ્ભિન્નં હૃદયં તવ ॥ ૧ ॥

વજ્રાત્ સારતરં કિન્નુ બ્રહ્મણા ત્વયિ નિર્મિતમ્ ।

હિંસનાદ્ બહુજન્તૂનાં મનુષ્યાણાં સહસ્રશઃ ॥ ૨ ॥

અતિનિષ્ઠુરતાં પ્રાપ્તં કૃતઘ્નસ્યેવ માનસમ્ ।

અવોચસ્ત્વં તતસ્તન્તુ કૃતાન્ત ઇવ નિષ્ઠુરઃ ॥ ૩ ॥

ચોર ઉવાચ ।

કિં તે વાક્યચયૈર્વિપ્રઃ ! વૃથા મયિ નિયોજિતૈઃ ।

અશ્રોતરિ ચ પાણ્ડિત્યં ન્યુબ્જકુમ્ભે યથા જલમ્ ॥ ૪ ॥

ક્વેયં મમ મતિર્મૂઢ ! ક્વોપદેશસ્તવાપ્યયમ્ ।

તત્ત્વચિન્તેવ મધુપે સામ્પ્રતં મે ન રોચતે ॥ ૫ ॥

અર્થાસક્તય ન ક્વાપિ પિતૃબન્ધુવિચારણા ।

યથાકામાતુરસ્યાપિ ન ભીતિર્હીશ્ચ વિદ્યતે ॥ ૬ ॥

શુદ્ધિઃ કાઠૈઃ ઘૂતકારે સત્યં ધૈર્યં નપુંસકે ।

કામશાન્તિઃ સ્ત્રિયાં સર્પે ક્ષમો દૃષ્ટ્વા ત્વયા નુ કિમ્ ॥ ૭ ॥

અન્તિકે ત્વં નિસૃષ્ટોડસિ વ્યાપારરહિતસ્ય મે ।

વિધાત્રા દૈવયોગેન ન ત્વાં મુગ્ધામિ કહિચિત્ ॥ ૮ ॥

ભૃગુરુવાચ ।

ઇત્યુક્ત્વા નિશિતં ખડ્ગં હસ્ત આધાય દક્ષિણે ।

ચકર્તાડય શિરસ્તસ્ય બિડાલ ઇવ મૌષકમ્ ॥ ૯ ॥

એવં તે બ્રહ્મહત્યાનાં સડ્ધ્યાં કર્તું ન શક્યતે ।

સ્ત્રીબાલવૃદ્ધજન્તૂનાં હત્યાનાં ચ વિશેષતઃ ॥ ૧૦ ॥

સડ્ધ્યાતા પરપાપાનાં વિભાગી જાયતે યતઃ ।

તતો બહુતિથે કાલે ગતે કામન્દ ! તે જરા ॥ ૧૧ ॥
 અગતાઽથ કઢો ગ્લાનિઃ સ્વેદોહિક્કાઽથવેપથુઃ ।
 અભૂત્ તન્દ્રી ચોપવિષ્ટે પ્રસુમે ન ચ સાઽભવત્ ॥ ૧૨ ॥
 અનાદરં ચ ચક્રુસ્તે પુત્રાં દાસ્યોઽથ સેવકાઃ ।
 સુહૃદશ્ચ સુતાશ્ચાપિ નમારોઽથાપિ મિત્રકાઃ ॥ ૧૩ ॥
 એક એવાઽભવત્તત્ર દૃષ્ટ આત્મો રહસ્યકૃત્ ।
 અનિવાર્યગતિર્વિપ્રઃ સ ચાપિ પ્રેષિતસ્ત્વયા ॥ ૧૪ ॥
 આકારયિતું સર્વાસ્તાન મુનીન્ કાનનવાસિનઃ ।
 તે ચાપિ ત્વદ્ભયાદેવ દ્વિજવાજ્યાત્ સમાગતાઃ ॥ ૧૫ ॥
 અબ્રવીસ્તાન્ નમસ્કૃત્ય મત્તો દાનાનિ ગૃહ્યતામ્ ।
 તેઽબ્રુવન્ ન ચ ગૃહ્ણીમો દાનાનિ પતિતસ્ય તે ॥ ૧૬ ॥
 યાજનાધ્યાપનાદ્ યૌનાત્ સમ્બન્ધાત્ ભાષણાદપિ ।
 પરં સઞ્ચરતે પાપં સહ્યાનાસનાશનાત્ ॥ ૧૭ ॥
 ઇતિ તે ભાષમાણાસ્ત્વાં ગત્વા ચ નિજમાશ્રમમ્ ।
 સસન્ઃ સચૈલં સર્વેઽપિ પાવમાનીસ્તતોઽજપન્ ॥ ૧૮ ॥
 તતોઽનુતાપો મનસિ જાતઃ કામન્દ તે ભૃશમ્ ।
 આમયાત્ સ્વજનૈસ્ત્યાગાદ્ બ્રાહ્મણૈઃ પરિવર્જનાત્ ॥ ૧૯ ॥
 જીર્ણદિવાલયોદ્ધારેઽભવત્તે મતિરૂર્જિતા ।
 ધનં સ્વં વિપુલં વીક્ષ્ય કુપ્યરત્નાદિસંયુતમ્ ॥ ૨૦ ॥
 તતોઽનાદિઃ પરામૂર્તિર્ગણેશસ્ય વને શુભા ।
 જીર્ણદિવાલયે ક્ષુદ્રે સ્થિતા તે કથિતા દ્વિજૈઃ ॥ ૨૧ ॥
 તતોઽતિવિસ્તૃતં દીર્ઘં ચતુસ્તોરણસંયુતમ્ ।
 ચતુર્દ્ધારં સુરચિરં ચતુઃશિખરશોભિતમ્ ॥ ૨૨ ॥
 નાનાસ્તમ્ભચિતં નાનાવેદિભિઃ પરિવારિતમ્ ।
 મુક્તાપ્રવાલરત્નાઘૈઃ ખચિતં રૂચિરાઙ્ગણમ્ ॥ ૨૩ ॥
 નાનાપુષ્પદ્રુમયુતં નાનાફલદ્રુમૈશ્ચિતમ્ ।
 ચતુર્દિક્ષુ ચારુવારિમયવાપિવિરાજિતમ્ ॥ ૨૪ ॥

પ્રાસાદં નિર્મિતવતસ્તદ્દ્રવ્યં તે વ્યયં ગતમ્ ।
 કિંચિત્ સ્ત્રિયા ચ પુત્રશ્ચ સુહૃદ્ભિર્બન્ધુભિર્હૃતમ્ ॥ ૨૫ ॥
 તતો નાતિચિરે કાલે પચ્યત્વં ચ ગતો ભવાન્ ।
 યામ્યદૂતૈઃ કશાઘાતૈર્બદ્ધઃ સન્તાડિતો ભૃશમ્ ॥ ૨૬ ॥
 કણ્ટકૈર્વિદ્ધસર્વાડગઃ શિલાયાં પોથિતોડપિચ ।
 મજ્જિતો નરકે ઘોરે પૂયશોણિતકર્દમે ॥ ૨૭ ॥
 એવં નીતસ્તુ તૈર્દૂતૈશ્ચિત્રગુપ્તમયાન્તિકે ।
 યમેન પૃષ્ઠઃ કિં પુણ્યમુત ભોક્ષ્યસિ પાતકમ્ ॥ ૨૮ ॥
 ત્વમવોચઃ પુણ્યમહં પૂર્વ ભોક્ષ્યામિ સૂર્યજ ।
 તતઃ સૌરાષ્ટ્ર દેશેત્વં રાજત્વેન વિનિર્મિતઃ ॥ ૨૯ ॥
 ઇતિ તે કથિતં પૂર્વજન્મ પાપકરં મયા ।
 શરણાગતકારુણ્યાત્ તપોબલસમાશ્રયાત્ ॥ ૩૦ ॥
 કાન્તપ્રાસાદકરણાત્ સોમકાન્તોડભવો નૃપઃ ।
 કાન્તયા કાન્તતરયા ભાસિ કાન્ત્યા શશી યથા ॥ ૩૧ ॥
 સૂત ઉવાચ ।
 ભૃગુણાડભિહિતં શ્રુત્વા સોમકાન્તો નૃપાધમઃ ।
 તદ્ભાષ્યે સંશયાપન્ન આસીદશ્મેવ નિષ્ક્રિયઃ ॥ ૩૨ ॥
 વેદશાસ્ત્રાર્થ વિદુષો ભૂતભાવિભવદ્વિદઃ ।
 તપસ્વિનો ભૃગોર્વાક્યે યતઃ સંશયં દઘૌ ॥ ૩૩ ॥
 નિરગન્ ક્ષણમાત્રેણ તસ્યાડગાત્ પક્ષિણો ભૃશમ્ ।
 નાનાવર્ણાકૃતિધરા બભક્ષુર્નૃપતિં તદા ॥ ૩૪ ॥
 ઉડીયોડીયચચ્ચચ્ચઐર્દંદશુર્નૃપશું દૃઢૈઃ ।
 ઉત્કૃત્યોત્કૃત્ય માંસાનિ જક્ષુસ્તે મુનિસન્નિધૌ ॥ ૩૫ ॥
 તતોડતિદુઃખિતતનુઃ શરણં પુનરાગતઃ ।
 અવદદ્દીનયા વાચા ભૃગું જ્ઞાનતપોનિધિમ્ ॥ ૩૬ ॥
 રાજોવાચ ।
 ત્વદ્દને જાતિવૈરાણાં પરસ્પર ભયં ન હિ ।
 ત્વત્સમક્ષં કથમિમે મૃતં માં મારયન્તિ ચ ॥ ૩૭ ॥

ત્વત્પાદપ્રવણં દીનં સકુષ્ઠં શરણાગતમ્ ।

ઇદાનીં મોચય મુને સર્વસત્ત્વાભયકુર ॥ ૩૮ ॥

સૂત ઉવાચ ।

ઇત્યુક્તઃ પુનરધ્યાહ ભૃગુસ્તં દીનવત્સલઃ ।

મદ્ભાક્યસંશયાદિત્યમનુભૂતં નૃપ ! ત્વયા ॥ ૩૯ ॥

પ્રતીકારં વદિષ્યામિ સ્વસ્થો ભવ ક્ષણં નૃપ ।

મમ હુકુરમાત્રેણ ગમિષ્યન્તિ દ્વિજા ઇમે ॥ ૪૦ ॥

સૂત ઉવાચ ।

દ્વિજસ્ય હુકુર્તિં શ્રુત્વા દ્વિજાશ્ચાન્તર્હિતાસ્તદા ।

તુતોષ નૃપતિશ્ચાપિ પત્યમાત્યસમન્વિતઃ ॥ ૪૧ ॥

ઇતિ શ્રીગણેશપુરાણે ઉપાસનાખણ્ડે નાના પક્ષિનિવારણં નામાષ્ટમૌડધ્યાયઃ ॥ ૮ ॥

આદિતઃ શ્લોકાનાં સમષ્ટયક્રુઃ - ૨૮૧ + ૪૧ = ૩૨૨

૧.૯ રાજોપદેશકથનં નામ નવમોડધ્યાયઃ

સૂત ઉવાચ ।

તતો ભૃગુઃ ક્ષણં ધ્યાત્વાં પુનસ્તં પ્રાહ ભૂપતિમ્ ।

અત્યન્ત વિવ્હલો દુઃખ વીક્ષ્ય તત્પૂર્વકર્મજમ્ ॥ ૧ ॥

ભૃગુરુવાચ ।

કવ પાપનિકરાસ્તે તુ કવોપાયાઃ કથિતા મયા ।

તથાડપ્યેકં બ્રવીમિ ત્વામુપાયમધનાશનમ્ ॥ ૨ ॥

ગણેશસ્ય પુરાણન્ત્વં શ્રોષ્યસે યદિ સત્વરમ્ ।

તદૈવ મોક્ષ્યસે દુઃખસાગરાત્રાત્ર સંશયઃ ॥ ૩ ॥

ઇત્યુક્ત્વાં તં ગણેશસ્ય નામાષ્ટશતમુત્તમ્ ।

જમ્વા જલં મન્ત્રયિત્વા સિષેય નૃપતિં તદા ॥ ૪ ॥

સિક્તામાત્રે જલે તેન તન્નાસારન્ન્રતો લઘુઃ ।

કૃષ્ણાસ્યઃ પ્રાપ તદ્ભૂમૌ વવૃધે તત્ક્ષણાદસૌ ॥ ૫ ॥

સમતાલપ્રમાણોડભૂદ્ વ્યાદિતાસ્થો ભયકુરઃ ।

કરાલજિવ્હો રક્તાક્ષો દીર્ઘબાહુર્જટાધરઃ ॥ ૬ ॥

भुजादुर्ग वमन्नग्निं क्षाणाय्य पूयशोणिते ।
 नेत्राणामन्यतां कुर्वन्नचकार धवापरः ॥ ७ ॥
 आलोक्य द्रुद्रुः सर्वे तदाश्रमनिवासिनः ।
 दंष्ट्रारवैर्दृशदृशः पूरयन्तं तमद्भुतम् ॥ ८ ॥
 अपृच्छत् तं द्विजवरस्तत्समक्षं तु पूरुषम् ।
 विद्वानपीति कोऽसित्वं नाम ते किं वदस्व मे ॥ ९ ॥
 प्रत्युवाच मुनिं तं तु परिपृष्टो द्विजेन सः ।
 प्राणिमात्रशरीरस्थो नाम्नाऽहं पापपूरुषः ॥ १० ॥
 त्वन्मन्त्रजलपातेन निःसृतो राजदेहतः ।
 क्षुधातुरो भक्ष्यमीडे देहि मलयं न येत् तदा ॥ ११ ॥
 भक्षयिष्ये मुने लोकान् सोमकान्तं तवाग्रतः ।
 वद मे वसतिं रम्यामिती निःसारितस्थय ॥ १२ ॥
 ततस्तु बहिरभ्येत्य तमुवाच मुनिः पुनः ।
 अस्मिन् रसाले सरले विरसे वस कोटरे ॥ १३ ॥
 गलितानिय पत्राणि भक्षयस्व ममाज्ञया ।
 नोयेत् त्वां भस्मसात् कुर्यां नानृतं मे वथोऽधम ॥ १४ ॥
 सूत उवाच ।
 धृति तन्मुनि वाक्यान्ते शुष्कं स वृक्षमस्पृशत् ।
 भस्मसादभवद्भक्षो द्विजास्तत्स्पर्शमात्रतः ॥ १५ ॥
 मुनेः सन्दर्शनाद्भीतस्तस्मिन् भस्मन्यलीयतः ।
 तस्मिन् विलीने स मुनिः सोमकान्तं पुनर्जगौ ॥ १६ ॥
 भृगुरुवाच ।
 पुराणश्रवणाद् यत्ते जातं पुण्यं नृपोत्तम ।
 अयं यावच्छ्रूततद्गुरुं योत्तिष्ठते पुनः ॥ १७ ॥
 तावत्सम्प्राप्त्यास्मिंस्तद्भस्मन्येव दिने दिने ।
 विवृष्टेऽस्मिंस्तस्यै राजन्निष्पापस्त्वं भविष्यसि ॥ १८ ॥
 राजोवाच ।
 गणेशस्य पुराणं यन्नदृष्टं न य वै श्रुतम् ।

કુત્ર તલ્લભ્યતે બ્રહ્મન્ વ્યાકર્તા તસ્ય વા મુને ॥ ૧૯ ॥

મુનિરુવાચ ।

બ્રહ્મણા કથિતં પૂર્વં વેદવ્યાસાય ધીમતે ।

વ્યાસાચ્ય વિદિતં મહ્યં પુરાણં પાપનાશનમ્ ॥ ૨૦ ॥

અહં તેય પ્રવક્ષ્યામિ તીર્થે સ્નાનં સમાચર ।

શ્રોષ્યે પુરાણમિતિય સકુલ્પં કુરુ સુવ્રત ॥ ૨૧ ॥

સૂત ઉવાચ ।

ભૃગુણાનોદિતઃ સ્નાત્વા ભૃગુતીર્થેડતિ વિશ્રુતે ।

સોમકાન્તો મુદાયુક્તસ્તતઃ સકુલ્પમાચરત્ ॥ ૨૨ ॥

ગણેશસ્ય પુરાણં યત્ તચ્છ્રોષ્યેડધ પ્રભૃત્યહમ્ ।

સકુલ્પમાત્રે તુ કૃતે બભૌ રાજા નિરામયઃ ॥ ૨૩ ॥

ભૃગુપ્રસાદાન્ત્રીરક્તઃ કૃમિક્ષતવિસર્જિતઃ ।

ગૃહીત્વા તં ભૃગુરગાદ્ધિસ્મિતં હર્ષિતં નૃપમ્ ॥ ૨૪ ॥

ઉપવિશ્યાસને સ્વીયેડદાપયત્તસ્ય ચાસનમ્ ।

ઉપવિષ્ઠો બભાષે તં દિવ્યકાન્તિર્નૃપોત્તમઃ ॥ ૨૫ ॥

રાજોવાચ ।

ભવત્પ્રસાદાત્સકલા ગરિષ્ઠા સકુલ્પમાત્રેણ ગતા વ્યથા મે ।

આશ્ચર્યભૂતં સકલં વદસ્વ પુરાણમેતદ્ દ્વિરદાનનસ્ય ॥ ૨૬ ॥

ભગુરુવાચ ।

શૃણુષ્ણવાહિતો ભૂત્વા તત્પુરાણં વદામ્યહમ્ ।

અનન્તપુણ્યનિચયૈર્યસ્ય શ્રવણગોચરા ॥ ૨૭ ॥

મતિરુત્પદ્યતે પુસાં નાન્યથા પાપકારિણામ્ ।

યસ્યાકર્ણનમાત્રેણ સમજન્માર્જિતાન્યપિ ॥ ૨૮ ॥

લઘુશુષ્કાર્દસ્થૂલાનિ પાપાનિય મહાન્ત્યપિ ।

તત્ક્ષણાદ્ વિલયં યાન્તિ ગણેશસ્ય પ્રસાદતઃ ॥ ૨૯ ॥

અવ્યયસ્યાડપ્રમેયસ્ય નિર્ગુણસ્ય નિરાકૃતેઃ ।

મનોવાગનિરુચ્યસ્ય કેવલાનન્દરૂપિણઃ ॥ ૩૦ ॥

યસ્ય સ્વરૂપં ન વિદ્યુર્બ્રહ્મેશાનાદયઃ સુરાઃ ।

સહસ્રવદનો યસ્ય મહિમાનં ન ચ ક્ષમઃ ॥ ૩૧ ॥

યાવદ્ વિશેષવિદપિ પ્રવક્તું રાજસત્તમ ।

મયા યથા શ્રુતં પૂર્વં તત્પુરાણં સુપુણ્યદમ્ ॥ ૩૨ ॥

અતીન્દ્રિયજ્ઞાનવતો વ્યાસાચ્ચાડમિતતેજસઃ ।

યજ્ઞવિધ્વંસશોકાર્તો દક્ષઃ સુશ્રાવ મુદ્રલાત્ ॥ ૩૩ ॥

યસ્ય ભક્તિર્દૃઢા રાજન્ ગણેશે સર્વસિદ્ધિદે ।

સ એતચ્છૃણુયાન્નિત્યં ન વાચ્યં તાદૃશેતરે ॥ ૩૪ ॥

યદિ સર્વેડપિ કુર્વીરન્ વિઘ્નરાજસ્ય સેવનમ્ ।

કવ તદા વિઘ્નનિયથા વિહરેયુર્યથાસુખમ્ ॥ ૩૫ ॥

દુઃખાન્યનુભવેયુઃ કે નાનાવિરહજાન્યુત ।

ચકારેદં પુરા વ્યાસો ભૂતભવ્યભવિષ્યવિત્ ॥ ૩૬ ॥

વેદાર્થજ્ઞાનરહિતાન્ વેદાધ્યયનવર્જિતાન્ ।

વર્ણાશ્રમાચારશૂન્યાન્ જાતિસકુરકારિણઃ ॥ ૩૭ ॥

કલૌ વિલોક્ય તુ જનાન્ કુટિલાન્ પાપકારિણઃ ।

અષ્ટાદશપુરાણાનિ કૃતવાન્ ધર્મગુમયે ॥ ૩૮ ॥

તાવન્ત્યુપપુરાણાનિ તતોડર્થાન્ બુબુધુર્જનાઃ ।

તત એવ ગણેશસ્ય રૂપં જાનન્ત્યમી જનાઃ ॥ ૩૯ ॥

ઇતિ શ્રીગણેશપુરાણે ઉપાસનાખણ્ડે રાજોપદેશજ્ઞાનોપદેશકથનં નામ નવમોડધ્યાયઃ ॥ ૯ ॥

આદિતઃ શ્લોકાનાં સમષ્ટયક્રૂઃ - ૩૨૨ + ૩૯ = ૩૬૧

૧.૧૦ વ્યાસ પ્રશ્ન વર્ણનં નામ દશમોડધ્યાયઃ

ભૃગુરુવાચ ।

નારાયણાંશસમ્ભૂતઃ પારાશર્યો મહામુનિઃ ।

અતીતાનાગતજ્ઞાની વેદશાસ્ત્રાર્થતત્ત્વવિત્ ॥ ૧ ॥

કૃત્વા વેદં ચતુર્ભાગં તદર્થજ્ઞાનસિદ્ધયે ।

સ વિદ્યામદગર્વેણ પુરાણં કર્તુમારભત્ ॥ ૨ ॥

સમાપ્તિસાધનં નૈવ કૃતવાન્મડ્ગલં પુરા ।

ગણેશસ્ય નતિં વાપિ સ્તુતિં વા તસ્ય વા ક્વચિત્ ॥ ૩ ॥

તતો વિદ્યાભિભૂતઃ સન્નર્થ કચ્ચન નાસ્મરત્ ।
ભ્રાન્તિરેવાભવત્તસ્ય લૌકિકેડલૌકિકે પથિ ॥ ૪ ॥

નિત્યે નૈમિત્તિકે કામ્યે શ્રૌતે સ્માર્તે ચ કર્મણિ ।
વ્યાખ્યાતુર્વેદશાસ્ત્રાણાં સર્વજ્ઞસ્ય સતોડપિ હિ ॥ ૫ ॥

ઓષધીભિશ્ચ મન્ત્રૈશ્ચ ભગ્નવીર્ય ઇવાહિરાટ્ ।
તસ્તમ્ભે સ્વાત્મનિ ભૃશં તદ્ધેતું નાધ્યગચ્છત ॥ ૬ ॥

તતોડગચ્છત્ સત્યલોકં ધાતારં પ્રજુમાદરાત્ ।
વિસ્મયાક્રાન્તહૃદયો હ્રિણઃ પારાશરો મુનિઃ ॥ ૭ ॥

નમસ્કૃત્ય દેવગણાન્ દેવર્ષીન્ કમલાસનમ્ ।
પૂજિતો બ્રહ્મણા દત્તે નિષસાદાસને શુભે ॥ ૮ ॥

પાણિના યાસ્મૃશત્ પાદૌ પારાશર્યૌ મહામુનિઃ ।
પ્રણયાવનતો ભૂત્વા બ્રહ્મણં પ્રજુમારભત્ ॥ ૯ ॥

વ્યાસ ઉવાચ ।
બ્રહ્મન્નદ્ભુતમેતદ્ધિ કિં મે દૈવાદુપસ્થિતમ્ ।
વેદાર્થાનિ પુરાણાનિ કર્તું મે બુદ્ધિરાદૃતા ॥ ૧૦ ॥
આવીક્ષતોડખિલાલ્લોકાન્ જ્ઞાનાચારવિવર્જિતાન્ ।
કલૌકર્મજડાંસ્તબ્યાન્નાસ્તિકાન્ વેદનિન્દકાન્ ॥ ૧૧ ॥

વિધિં ચૈવ નિષેધં ચ જ્ઞાસ્યન્તિ મમ વાક્યતઃ ।
મમૈવ તુ ગતં જ્ઞાનં ભ્રાન્તઃ ક્ષીબ ઇવાડભવમ્ ॥ ૧૨ ॥

ન હેતું તત્ર પશ્યામિ સ્ફૂર્તિઃ કાડપિ ન જાયતે ।
તદ્ધેતું સ્ફૂર્તિહેતુચ્ચ પ્રપ્તું ત્વામહમાગતઃ ॥ ૧૩ ॥

અન્યં કં શરણં યામિ વિના ત્વાં ચતુરાનન ।
સર્વજ્ઞઃ સર્વકર્તા ત્વં મમ ભ્રાન્તિં નિવારય ॥ ૧૪ ॥

વદ હેતું મમ ભ્રાન્તેર્નાનારાયણસ્વરૂપિણઃ ।
નિત્યાચારરતો બ્રહ્મન્ સર્વજ્ઞસ્ય સતોડપિ ચ ॥ ૧૫ ॥

સૂત ઉવાચ ।
એવમાકર્ણ્ય તદ્વાક્યં વિચાર્ય કમલાસનઃ ।

प्रणतं मुनिमत्स्याह प्रहसन्विस्मयन्निव ॥ १६ ॥

ब्रह्मोवाच ।

उन्त ते कथयिष्यामि गतिं सूक्ष्मां हि कर्मणाम् ।

वियार्य सम्यक्कर्तव्यं कर्मसाधितरश्च यत् ॥ १७ ॥

अन्यथा कुर्वतः पुंसः कृतं भवति यान्यथा ।

बुद्ध्या युक्त्याऽऽर्जवेनापि गुणैश्च य लघूनि य ॥ १८ ॥

कार्याणि साधयेद्धीमान् न गर्वान्न य मत्सरात् ।

वाहनत्वं समापन्नो गर्वेण तु भगेश्वरः ॥ १९ ॥

मत्सरान्नाशितं सर्वमाम्बिकेय सुतेन य ।

मत्सरादेव रामेण क्षत्रमुत्सादितं पुरा ॥ २० ॥

योऽनादिनिधनोदेवो जगत्कर्ता जगन्मयः ।

जगद्धाता जगद्धर्ता सदसद्व्यक्तमव्ययम् ॥ २१ ॥

यो कर्तुमन्यथा कर्तुं शक्तः कर्तुं य सर्वदा ।

यस्याऽऽज्ञावशगा नित्यं देवा षण्डपुरोगमाः ॥ २२ ॥

अहं विष्णुश्च रुद्रश्च सूर्याग्निवरुणादयः ।

यो विघ्नहर्ता भक्तानां विघ्नकर्तृतरश्च य ॥ २३ ॥

तस्मिँस्त्वं कृतवान् गर्वं स्वविद्याभलसंश्रयात् ।

सर्वज्ञताऽभिमानेन न कृतं पूजनं त्वया ॥ २४ ॥

स्मरणं वा गणेशस्य प्रारम्भेऽन्यस्य वा तथा ।

न कृतं य त्वया व्यास तेन भ्रान्तिस्तवाऽनघ ॥ २५ ॥

आरम्भे सर्वकार्याणां प्रवेशे वापि निर्गमे ।

श्रौते स्मार्ते लौकिके यो स्मृतोऽविघ्नं करोति य ॥ २६ ॥

यमाहुः परमानन्दं यमाहुः परमां गतिम् ।

यमाहुः परमं ब्रह्म वेदशास्त्रार्थदर्शिनः ।

तं गच्छ शरणां वत्स द्विरदाननमादरात् ॥ २७ ॥

स येत्प्रसन्नो भगवान् वाञ्छितं ते कश्चिदिति ।

नो येद् वर्षं सडस्रोऽनं स्ववाञ्छामवाप्स्यति ॥ २८ ॥

व्यास उवाच ।

કો સૌ ગણેશઃ કિં ચાસ્ય રૂપં વેદ્યં કથં ચ તત્ ।
 કસ્ય વાડયં પ્રસન્નોડભૂત્ પૂર્વં હિ ચતુરાનન ॥ ૨૯ ॥
 કતિ વા હ્યવતારાશ્ચ કિં કિઙ્કાર્યં ચ વૈ કૃતમ્ ।
 પૂર્વં ચ પૂજિતઃ કેન કસ્મિન્કાલે સ્મૃતોડપિ ચ ॥ ૩૦ ॥
 મમ વિક્ષિપચિત્તસ્ય પૃચ્છતઃ પ્રપિતામહ ।
 એતત્સર્વં સુવિસ્તાર્યં બ્રૂહિ મે કરુણાનિધે ॥ ૩૧ ॥
 ઇતિ શ્રીગણેશપુરાણે ઉપાસનાખાંડે વ્યાસપ્રશ્નવર્ણનં નામ દશમોડધ્યાયઃ ॥ ૧૦ ॥
 આદિતઃ શ્લોકાનાં સમષ્ટયક્રુઃ ૩૬૧ + ૩૧ = ૩૯૨

૧.૧૧ મન્ત્રકથનં નામૈકાદશોડધ્યાયઃ

ભૃગુરુવાચ ।
 જગાદભૂયશ્ચતુરાનનસ્તમેવં કૃતપ્રશ્નવિવક્ષયાડય ।
 ક્રમેણ સર્વં કથયામિ તેડહં ગણેશમન્ત્રાન્ બહુધા વિચાર્ય ॥ ૧ ॥
 બ્રહ્મોવાચ ।
 અનન્તા હિ મુને મન્ત્રા ગણેશસ્ય મહાત્મનઃ ।
 ઉપાસનં વદિષ્યામિ શીઘ્રં સિદ્ધિકરસ્ય તે ॥ ૨ ॥
 સામકોટિમહામન્ત્રા ગણેશસ્યાગમે સ્થિતાઃ ।
 તદ્રહસ્યં શિવો વેદ કિઞ્ચિત્ કિઞ્ચિદહં મુને ॥ ૩ ॥
 ષડક્ષરૈકાક્ષરયોઃ શ્રેષ્ઠત્વં તેષુ વિદ્યતે ।
 યયોઃ સ્મરણમાત્રેણ સર્વસિદ્ધિઃ કરે ભવેત્ ॥ ૪ ॥
 જીવનમુક્તા ભવન્ત્યેવ યદુપાસનયા મુને ।
 ત એવ ધન્યાસ્તે પૂજ્યાસ્તે નમસ્યાઃ સુરૈરપિ ॥ ૫ ॥
 યદુપાસનયા દાસ્યં યેષાં કુર્વન્તિ સિદ્ધયઃ ।
 ઇચ્છાવિહારાઃ સર્વજ્ઞા નાનારૂપા ભવન્તિ તે ॥ ૬ ॥
 યે કુર્વન્તિ ગણેશસ્ય ભક્તિં ભાવસમન્વિતાઃ ।
 ન યેષાં ભક્તિલેશોડપિ તેષાં જન્મ નિરર્થકમ્ ॥ ૭ ॥
 નાલોકયન્મુખં તેષાં વિમુખા યે ગજાનને ।
 તેષાં દર્શનમાત્રેણ વિદ્વાનિ સ્યુઃ પદે પદે ॥ ૮ ॥

વિદ્યાન્યુપશમં યાન્તિ તદુપાસકદર્શનાત્ ।
 નમસ્યન્તિ ચ ભૂતાનિ સ્થાવરાણિ ચરાણિ ચ ॥ ૯ ॥
 અતસ્તેઽહં પ્રવક્ષ્યામિ મન્ત્રમેકાક્ષરં શુભમ્ ।
 તદનુષ્ઠાનમાત્રેણ વાઙ્મિતં સમવાપ્સ્યસિ ॥ ૧૦ ॥
 અનુષ્ઠાનં પ્રવક્ષ્યામિ યથોક્તં શમ્ભુના મમ ।
 સ્નાનં કૃત્વા ધૌતવસ્ત્રે પરિધાય શુચિર્નરઃ ॥ ૧૧ ॥
 ચૈલાજિનં કુશૈઃ કૃત્વા સ્વાસનં સાધકઃ સુધીઃ ।
 તસ્મિન્ સ્થિત્વા ભૂતશુદ્ધિં પ્રાણાનાં સ્થાપનં તથા ॥ ૧૨ ॥
 અન્તર્બહિર્માતૃકાણાં ન્યાસં કૃત્વા ત્વતન્દ્રિતઃ ।
 પ્રાણાયામં તતઃ કૃત્વા મૂલમન્ત્રં જપન્ હૃદિ ॥ ૧૩ ॥
 મન્ત્રસન્ધ્યામુપાસીત આગમોક્તાં યથાવિધિ ।
 આપાદમસ્તકં દેવં ધ્યાત્વા નિશ્ચલચેતસા ॥ ૧૪ ॥
 માનસૈરૂપચારૈસ્તં પૂજયેત્ સુસમાહિતઃ ।
 તતો જપેદ્યથાશક્તિ પુરશ્ચરણમાર્ગતઃ ॥ ૧૫ ॥
 અનુકૂલો ભવેદ્યાવદ્ વરં દાતું ગજાનનઃ ।
 સ્વરૂપં દશયેદ્યાવત્તાવજજપપરો ભવેત્ ॥ ૧૬ ॥
 ભૃગુરુવાચ ।
 એવમુક્ત્વા મુનિં બ્રહ્મા વિલોક્ય શુભવાસરમ્ ।
 એકાક્ષરં મન્ત્રરાજમેકાર્ણં ગણપસ્ય ચ ॥ ૧૭ ॥
 અશિક્ષયત્ તદા સર્વં સમ્ભ્રાન્તં મુનિસત્તમમ્ ।
 બ્રહ્મોવાચ ।
 સૂર્યકોટિપ્રતીકાશં વરં દાતું સમાગતમ્ ॥ ૧૮ ॥
 યદા દ્રક્ષ્યસિ તં દેવં તદા ચિત્તં સ્થિરીકુરુ ।
 મમૈવ હૃદયે નિત્યં સ્થિરો ભવ ગજાનન ॥ ૧૯ ॥
 વૃણીષ્વેતિ વરં તસ્માત્ સ તે દાસ્યત્યસંશયમ્ ।
 હૃદિ સ્થિતે તત્ર દેવે દિવ્યં જ્ઞાનમવાપ્સ્યસિ ॥ ૨૦ ॥
 ભૂતં ભાવિ ભવચ્ચૈવ જ્ઞાસ્યસિ ત્વમશેષતઃ ।

હિત્વા ભ્રાન્તિ દૃઢાં વત્સ નાનાગ્રન્થાન્ કરિષ્યાસિ ॥ ૨૧ ॥

વ્યાસ ઉવાચ ।

ગતા ભ્રાન્તિર્મમ પિતરુપદેશ કૃતે ત્વયા ।

અનુષ્ઠાનં કરિષ્યામિ પિતામહ તવાણ્યા ॥ ૨૨ ॥

બ્રહ્મોવાચ ।

એકાન્તે નિર્જને દેશે વ્યગ્રતાહેતુવર્જિતે ।

અનુષ્ઠાનં કુરુ વિભો ગજાનનમનુસ્મરન્ ॥ ૨૩ ॥

નાસ્તિકે નિન્દકે કૂરેડનાચારે ચ ખલે શઠે ।

ન વક્તવ્યો મન્ત્રરાજસ્તાદૃશે શરણાગતે ॥ ૨૪ ॥

દૃઢભક્તૌ શ્રદ્ધધાને વિનીતે વેદવાદિનિ ।

સાકાક્ષે નિરનુકોશે શાસ્ત્રજ્ઞે ચ પ્રકાશય ॥ ૨૫ ॥

પ્રાપયત્યેવ નરકાન્ દશપૂર્વાન્ દશાપરાન્ ।

મન્ત્રરાજસ્તુ વક્તારમપ્રકાશયે પ્રકાશિતઃ ॥ ૨૬ ॥

યો જપેદ્ ભક્તિપૂર્વં તુ સ લભેદીપ્સિતં ફલમ્ ।

પુત્રપૌત્રસમાયુક્તો ધનધાન્યસમન્વિતઃ ॥ ૨૭ ॥

એકદન્તપ્રભાવેણ લબ્ધ્વા જ્ઞાનં સુનિર્મલમ્ ।

ઇહ ભુક્ત્વાડભિલાન્ ભોગાનન્તે મોક્ષમવાપ્નુયાત્ ॥ ૨૮ ॥

ઇતિ શ્રીગણેશપુરાણે ઉપાસનાખણડે મન્ત્રકથનં નામૈકાદશોડધ્યાયઃ ॥ ૧૧ ॥

આદિતઃ શ્લોકાનાં સમષ્ટયક્રુઃ - ૩૯૨ + ૨૮ = ૪૨૦

૧.૧૨ ગજાનનદર્શનત્રામ દ્વાદશોડધ્યાયઃ

સૂત ઉવાચ ।

ઇતિ શ્રુત્વા તુ વચનં નિર્ગતં બ્રહ્મણો મુખાત્ ।

હર્ષેણ મહતા યુક્તો મુનિઃ પપ્રચ્છ તં પુનઃ ॥ ૧ ॥

વ્યાસ ઉવાચ ।

અવધાનં મયા પ્રાપ્તં પીત્વા વાગમૃતં તવ ।

ઇદાનીં શ્રોતુમિચ્છામિ મન્ત્રરાજમિમં પિતઃ ॥ ૨ ॥

કો જજાપ કથં સિદ્ધિમવાપ ચ ગજાનનાત્ ।

એતં મે સંશયં છિન્ધિ ત્વત્તોડન્યો નાસ્તિ મે ગુરુઃ ॥ ૩ ॥

ભૃગુરુવાચ ।

ઇત્યેવં મુનિના પૃષ્ઠો જગાદ વદતાં વરઃ ।

કૃપયાવનતં બ્રહ્મા તં વ્યાસ રાજસત્તમ ॥ ૪ ॥

બ્રહ્મોવાચ ।

સાધુ સાધુ ત્વયા પૃષ્ઠં પુણ્યવાનસિ સામ્પ્રતમ્ ।

ન હ્યપુણ્યવતાં બ્રહ્મન્ કથાયાઃ શ્રવણે રતિઃ ॥ ૫ ॥

ઉપાસનામાર્ગમિમં સમ્યક્ત્વાં બોધયામ્યહમ્ ।

સ્નિગ્ધે પ્રજ્ઞાધિકે શિષ્યે યતો ગોપ્યં ન કિઞ્ચન ॥ ૬ ॥

ઐકારરૂપી ભગવાનુક્તસે ગણનાયકઃ ।

યથા સર્વેષુ કાર્યેષુ પૂજયતેડસૌ વિનાયકઃ ॥ ૭ ॥

નિર્વિઘ્નકામનાવદ્ભિર્નોચ્છેદ્વિઘ્નં કરોતિ સઃ ।

તથોક્ષ્ઠાર બીજયુક્તા ઐકાર પલ્લવાન્વિતાઃ ॥ ૮ ॥

મન્ત્રાઃ સર્વાગમે પ્રોક્તા અન્યે યે નિષ્ફલાશ્ચ તે ।

સદસદ્ વ્યક્તમવ્યક્તં સર્વં હિ ગણનાયકઃ ॥ ૯ ॥

એવં સર્વે દેવસિદ્ધમુનિરાક્ષસકિન્નરાઃ ।

ગન્ધર્વાશ્ચારણા નાગા યક્ષગુહ્યકમાનવાઃ ॥ ૧૦ ॥

ઉપાસકા ગણેશસ્ય સર્વે લોકાશ્ચરાચરાઃ ।

અત એવ ગણેશાદ્ધિ પરં કિઞ્ચિન્ન વિદ્યતે ।

ઇદાનીં કથયિષ્યામિ કથામેકાં પુરાતનીમ્ ॥ ૧૧ ॥

મન્ત્રરાજજપેનાયં યથા તુષ્ઠો ગજાનનઃ ।

કદાચિદૈવયોગેન પ્રલયે સમુપસ્થિતે ॥ ૧૨ ॥

વાયુભિઃ પર્વતા ભિન્નાઃ પતિતાઃ પરિતો દિશમ્ ।

તપન્તિ દ્વાદશાદિત્યાઃ શોષયિત્વા જલં મહત્ ॥ ૧૩ ॥

જ્વાલામાલી મહાવન્હિરભિલં જ્વલયત્યપિ ।

સંવર્ત્તકા મહામેઘા વર્ષન્તિ પરિતો જલમ્ ॥ ૧૪ ॥

હસ્તિહસ્તોપમાભિસ્તુ ધારાભિર્દ્વિજસત્તમ ।

ઉલ્લસ્ફલયન્તિ મર્યાદાં સાગરાઃ સરિતોડપિ ચ ॥ ૧૫ ॥

એવં સર્વે વિનશ્યન્તિ હ્યાબ્રહ્મસ્થાવરાદયઃ ।
 એવં માયામયે નષ્ટે વિકારેડસૌ ગજાનનઃ ॥ ૧૬ ॥
 અણુભ્યોડણુતરં રૂપં કૃત્વા ક્વાપિ વ્યવસ્થિતઃ ।
 તતઃ કાલે બહુતરે ગતેડન્ધતમસાવૃતે ॥ ૧૭ ॥
 એકાક્ષરં પુનર્બ્રહ્મ નાદયુક્તમજાયત ।
 વૈકારિકં પુનારૂપં યદા નાદમયં સ્થિતમ્ ॥ ૧૮ ॥
 માયાવિકારમાસાધ્ય તદેવાભૂદ્ ગજાનનઃ ।
 તત એવ ચ સમ્ભૂતા ગુણાઃ સત્ત્વં રજસ્તમઃ ॥ ૧૯ ॥
 તતસ્ત્રયઃ સમુત્પન્ના વિષ્ણુર્બ્રહ્મા હરોડપિ ચ ।
 મામયા રચિતં સર્વં ત્રૈલોક્યં સચરાચરમ્ ॥ ૨૦ ॥
 તતસ્તન્માયયા ભ્રાન્તા બભુમુસ્તે સુરાસ્ત્રયઃ ।
 તમેવ જનક સ્વસ્ય દ્રુષ્ટું પ્રાપ્તું સમુત્સુકાઃ ॥ ૨૧ ॥
 કિમસ્યાભિઃ કર્મ કાર્યમિતિ જિજ્ઞાસયા મુને ।
 એકવિંશતિસ્વર્ગાણિ પૂર્વમૂર્ધ્વં વિલોકયતે ॥ ૨૨ ॥
 અન્તરિક્ષં તથા તિર્યક્ પશ્ચાત્ પાતાલમાયયુઃ ।
 અદૃષ્ટ્વા પરમાત્માનં તપશ્ચેરુસ્તતો ભૃશમ્ ॥ ૨૩ ॥
 નિરાહારા જપપરા દિવ્યવર્ષસહસ્રકમ્ ।
 શ્રાન્તાઃ ખેદમનુપ્રાપ્તાસ્તતસ્તે પૃથિવીં પુનઃ ॥ ૨૪ ॥
 વિચિન્વન્તો યયુર્દ્રુષ્ટં વનાન્યુપવનાનિ ચ ।
 સરિતઃ સાગરાન્ શૈલાન્ શિખરાણિ ગુહાપિ ચ ॥ ૨૫ ॥
 તતો જલાશયં તે તુ મહાન્તં દદૃશુઃ સુરાઃ ।
 નાનાજલચરૈર્વૃક્ષૈઃ પક્ષિભિર્વિવિધૈર્યુતમ્ ॥ ૨૬ ॥
 બલાકાભિશ્ચક્રવાકૈર્હસૈઃ કારણડૈરપિ ।
 નાદિતં નલિનીજાલં ભિસખણ્ડાશને રતૈઃ ॥ ૨૭ ॥
 સ્નાત્વા વિશ્રમ્ય તત્તીરે સમુત્તીર્ય પુરો યયુઃ ।
 નાનાવીચિસમાયુક્તં મહાન્તં તં જલાશયમ્ ॥ ૨૮ ॥
 સુદૃસ્તરતરં પુંસાં ઝષનકસમાકુલમ્ ।
 ઈક્ષાં ચક્રુઃ સુદુર્દર્શં પ્રલયાનલસન્નિભમ્ ॥ ૨૯ ॥

કોટિસૂર્યપ્રતીકાશં તેજોરાશિં પુરો મુને ।
 ચિન્તામાપુઃ પરાન્તે તુ તેજસા હૃતદૃષ્ટયઃ ॥ ૩૦ ॥
 તતો ગગનમાર્ગેણ તેજોમધ્યાદ્ વિનિર્ગતાઃ ।
 ક્ષુધાતૃષાપરિશ્રાન્તા નિશ્વસન્તો મુહુર્મુહુઃ ॥ ૩૧ ॥
 નિન્દતશ્ચ શપન્તશ્ચ સ્વાત્માનં જાતસાધ્વસાઃ ।
 તતોઽતિ કરૂણાવિષ્ઠો લોકાધ્યક્ષોઽભિલાર્થવિત્ ॥ ૩૨ ॥
 દર્શયામાસ તાન્ રૂપં મનોનયનનન્દનમ્ ।
 પાદાઙ્ગુલીનખશ્રીભિર્જિતરક્તાબ્જકેસરમ્ ॥ ૩૩ ॥
 રક્તામ્બરપ્રભાવાત્તુ જિતસન્ધ્યાર્કમાણ્ડલમ્ ।
 કટિસૂત્રપ્રભાજાલૈર્જિતહેમાદ્રિશેખરમ્ ॥ ૩૪ ॥
 ખડ્ગખેટધનુઃશક્તિશોભિ ચારૂચતુર્ભુજમ્ ।
 સુનાસં પૂર્ણિમાચન્દ્રજિતકાન્તિ મુખામ્બુજમ્ ॥ ૩૫ ॥
 અહર્નિશં પ્રભાયુક્તં પદ્મચારુસુલોચનમ્ ।
 અનેકસૂર્યશોભાજિન્મુકુટભ્રાજિમસ્તકમ્ ॥ ૩૬ ॥
 નાનાતારાહિતવ્યોમકાન્તિજિદ્વૃત્તરીયકમ્ ।
 વરાહદંટ્રાશોભાજિદેકદન્તવિરાજિતમ્ ॥ ૩૭ ॥
 ઐરાવતાદિ દિક્પાલભયકારિ સુપુષ્કરમ્ ।
 દૃષ્ટ્વૈવ સહસ્રા દેવં પ્રણોમુસ્તે મુદા મુને ।
 પાદામ્બુજમુપસ્પૃશ્ય તતઃ સ્તોતું પ્રચક્રમુઃ ॥ ૩૮ ॥
 ઇતિ શ્રીગણેશપુરાણે ઉપાસનાખણ્ડે ગજાનનદર્શનત્રામ દ્વાદશોઽધ્યાયઃ ॥ ૧૨ ॥
 આદિતઃ શ્લોકાનાં સમષ્ટ્યક્રુઃ - ૪૨૦ + ૩૮ = ૪૫૮

૧.૧૩ બ્રહ્મસ્તુતિવર્ણનં નામ ત્રયોદશોઽધ્યાયઃ

વ્યાસ ઉવાચ ।
 પગ્ચાસ્યશ્ચતુરાસ્યશ્ચ સહસ્રમસ્તકોઽપિ ચ ।
 ગજાસ્યં વરદં દેવં કથમેતે પ્રતુષ્ટુવુઃ ॥ ૧ ॥
 બ્રહ્મોવાચ ।

પ્રસાદોન્મુખવિદ્નેશકૃપાપાડ્ગનિરીક્ષણાત્ ।

પ્રાપ્તબુદ્ધિપ્રસાદાસ્તે કેશાસ્તં નુનુવુસ્તદા ॥ ૨ ॥

બ્રહ્મવિષ્ણુમહેશ્વરા ઊચુઃ ।

અજનિર્વિકલ્પં નિરાકારમેકમ્ નિરાનન્દમદ્વૈતમાનન્દપૂર્ણમ્ ।

પરં નિર્ગુણં નિર્વિશેષં નિરીહં પરબ્રહ્મરૂપં ગણેશં ભજેમ્ ॥ ૩ ॥

ગુણાતીતમાદ્યં ચિદાનન્દરૂપં ચિદાભાસકં સર્વગં જ્ઞાનગમ્યમ્ ।

મુનિધ્યેયમાકાશરૂપં પરેશં પરબ્રહ્મરૂપં ગણેશં ભજેમ ॥ ૪ ॥

જગત્કારણં કારણજ્ઞાનરૂપં સુરાર્દિં સુખાર્દિં યુગાર્દિં ગણેશમ્ ।

જગદ્વ્યાપિનં વિશ્વવન્દ્યં સુરેશં પરબ્રહ્મરૂપં ગણેશં ભજેમ્ ॥ ૫ ॥

રજોયોગતો બ્રહ્મરૂપં શ્રુતિહં સદા કાર્યસક્તં હૃદા ચિન્ત્યરૂપમ્ ।

જગત્કારકં સર્વવિદ્યાનિધાનં પરબ્રહ્મરૂપં ગણેશં નમામઃ ॥ ૬ ॥

સદાસત્ત્વયોગં મુદા ક્રીડમાનં સુરારીન્ હરન્તં જગન્માલયન્તમ્ ।

અનેકાવતારં નિજાજ્ઞાનહારં સદાવિષ્ણુ રૂપં ગણેશં નમામઃ ॥ ૭ ॥

તમોયોગિનં રુદ્રરૂપં ત્રિનેત્રં જગદ્ધારકં તારકં જ્ઞાનહેતુમ્ ।

અનેકાગમૈઃ સ્વં જનં બોધયન્તં સદા શર્વરૂપં ગણેશં નમામઃ ॥ ૮ ॥

તમસ્તોમહારં જનાજ્ઞાનહારં ત્રયીવેદસારં પરબ્રહ્મપારમ્ ।

મુનિજ્ઞાનકારં વિદૂરે વિકારં સદા બ્રહ્મરૂપં ગણેશં નમામઃ ॥ ૯ ॥

નિજૈરૌષધીસ્તર્પયન્તં કરૌઘૈઃ સુરૌઘાન્ કલાભિઃ સુધાસ્રાવિણીભિઃ ।

દિનેશાંશુસન્તાપહારં દ્વિજેશં શશાકુસ્વરૂપં ગણેશં નમામઃ ॥ ૧૦ ॥

પ્રકાશસ્વરૂપં નભોવાયુરૂપં વિકારાદિહેતું કલાકાલભૂતમ્ ।

અનેકક્રિયાડનેકશક્તિસ્વરૂપં સદા શક્તિરૂપં ગણેશં નમામઃ ॥ ૧૧ ॥

પ્રધાનસ્વરૂપં મહત્તત્ત્વરૂપં ધરાવારિરૂપં દિગીશાદિરૂપમ્ ।

અસત્સત્સ્વરૂપં જગદ્દેતુભૂતં સદા વિશ્વરૂપં ગણેશં નતાઃસ્મઃ ॥ ૧૨ ॥

ત્વદીયે મનઃ સ્થાપયેદ્દુઃશ્ચિયુગ્મે જનોવિદ્મસ્કુધાત્ર પીડાં લભેત ।

લસત્સૂર્યભિમ્બે વિશાલે સ્થિતોડયં જનો ધ્વાન્તપીડાં કથં વા લભેત ॥ ૧૩ ॥

વયં ભ્રામિતાઃ સર્વથાડજ્ઞાનયોગાદ્લબ્ધ્વાસ્તવાડ્ધિં બહુન્ વર્ષપૂગાન્ ।

ઇદાનીમવામાસ્તવૈવ પ્રસાદાત્ પ્રપન્નાન્ સદા પાહિ વિશ્વમ્ભરાધ ॥ ૧૪ ॥

બ્રહ્મોવાચ ।

એવં સ્તુતો ગણેશસ્તુ સન્તુષ્ટોભૂમહામુને ।
કૃપયા પરયોપેતોડભિધાતું તાન્ પ્રચક્રમે ॥ ૧૫ ॥

શ્રીમદ્રણેશ ઉવાચ ।
યદર્થ કલેશિતા યૂયં યદર્થમિહ યાગતાઃ ।
પ્રીતોડહમનયા સ્તુત્યા વરં મત્તો વૃણીત તમ્ ॥ ૧૬ ॥

કૃતં ચ મમ યત્ સ્તોત્ર ભવદ્ધિર્ભાવિતાત્મભિઃ ।
સ્તોત્રરાજમિતિષ્યાતં ભવિષ્યતિ મદાણયા ॥ ૧૭ ॥

ઇદં ચઃ પઠેત્ પ્રાતરુત્થાય ધીમાન્ ત્રિસન્ધ્યં સદા ભક્તિર્યુક્તો વિશુદ્ધઃ ।
સ પુત્રાન્ શ્રિયં સર્વકામાન્ લભેત પરબ્રહ્મરૂપો ભવેદન્તકાલે ॥ ૧૮ ॥

બ્રહ્મોવાચ ।
ઇતિ તદ્વચનં શ્રુત્વા સન્તુષ્ટાસ્તે તમબ્રુવન્ ।
તદીક્ષયા રજઃ સત્ત્વતમોગુણસમુદ્ભવાઃ ॥ ૧૯ ॥

ત્રય ઊચુઃ ।
યદિ તુષ્ટોડસિ દેવેશ ! સૃષ્ટિસંહારકારક ।
તવાઙ્મિકમલે નોડસ્તુ ભક્તિરવ્યભિચારિણી ॥ ૨૦ ॥

કિં ચાસ્માભિઃ પ્રકર્તવ્યમાણાપયતુ નો ભવાન્ ।
અયમેવ વરોડસ્માકં વાઙ્મિતો દ્વિરદાનન ॥ ૨૧ ॥

ઇતિ શ્રુત્વા વચસ્તેષાં પુનઃ પ્રાહ ગજાનનઃ ।
ભવિષ્યતિ મહાભાગા મયિભક્તિર્દૃઢા હિ વઃ ॥ ૨૨ ॥

સહુષ્ણાનિ યથા યૂયં તરિષ્યથ મહાન્ત્યપિ ।
ભવત્પ્રત્યાત્મૈ પ્રવક્ષ્યામિ કાર્યાણિય પૃથક્ પથક્ ॥ ૨૩ ॥

સૃષ્ટિકર્તા ભવ બ્રહ્મન્ રજોગુણસમુદ્ભવઃ ।
પાલનં કુરુ વિષ્ણો ત્વં વ્યાપકઃ સત્ત્વસંશ્રયઃ ॥ ૨૪ ॥

હર સંહર સર્વં ત્વં તમોગુણસમુદ્ભવઃ ।

બ્રહ્મોવાચ ।
વેદશાસ્ત્રપુરાણાનિ સૃષ્ટિસામર્થ્યમેવ ચ ॥ ૨૫ ॥

દદૌ ગણશોન્યાં વિદ્યાં બ્રહ્મણે મત્યમાદરાત્ ।
વિષ્ણવે ભગવાન્ પ્રાદાત્ યોગાત્ સ્વચ્છન્દરૂપતામ્ ॥ ૨૬ ॥

એકાક્ષરં ષડર્ણગ્ય મન્ત્રં સર્વાગમૌસ્તથા ।
હરાય ભગવાન્ પ્રાદાચ્છક્તિં સંહરણોડપિ ચ ॥ ૨૭ ॥

તતશ્ચાહં દીનમનાસ્ત્રૈલોક્યેશં જગદ્ગુરુમ્ ।
ઉવાચ પ્રાગ્જલીભૂત્વા વરદં તમિભાનનમ્ ॥ ૨૮ ॥
બ્રહ્મોવાચ ।

યથાગૃહીતશક્તિસ્તુ વાચ્યાવાચ્યં વિવક્તિ ન ।
તથાડનેકવિધાં સૃષ્ટિમદ્ધૃદ્વા ક્વાપિ કિંચન ॥ ૨૯ ॥

કર્તું વાપિ વિભોરાજ્ઞાવિભેદં કથમુત્સહે ।
ઇતઃ કૂપ ઇતો વાપીત્યેવં પ્રાપ્તં મયા કથમ્ ॥ ૩૦ ॥
તતો ગજાનનઃ પ્રાહ દિવ્યં ચક્ષુઃ પ્રદાય તમ્ ।
બ્રહ્માણં વેદશાસ્ત્રજ્ઞ તથા વ્યાકુલિતં પ્રભુઃ ॥ ૩૧ ॥

ગજાનન ઉવાચ ।
બહિરન્તઃ શરીરે મે સંપ્રખ્યાતીતાનિ પદ્મજ ।
બ્રહ્માણાનિ ત્વમદ્યૈવ વિભ્રમન્તિ વિલોકય ॥ ૩૨ ॥

બ્રહ્મોવાચ ।
તતો ગજાનનેનાડહં સ્વોદરે શ્વાસવાયુના ।
નીતો દદર્શ ધાતાડપિ બ્રહ્માણાનિ ત્વનેકશઃ ।
ઔદુમ્બરાણીવ તરૌ તેષુ વા મશકાનિવ ॥ ૩૩ ॥

ભેદયામાસ તત્રૈકં પરમેણ સ્વતેજસા ।
તદન્તઃ સકલાં સૃષ્ટિં દદર્શાડથ પુનઃ પુનઃ ॥ ૩૪ ॥

બ્રહ્માણં ચાપરં તત્ર વિષ્ણુમિન્દ્રં પ્રજાપતિમ્ ।
શકુરં ભાસ્કરં વાયું વનાનિ સરિતોડમ્બુપમ્ ॥ ૩૫ ॥

સાગરાન્ ચક્ષગન્ધર્વાનાપ્સરઃકિન્નરોરગાન્ ।
ઋષીન્ પુણ્યજનાન્ સાધ્યાન્ મનુષ્યાન્ પર્વતાન્ દુમાન્ ॥ ૩૬ ॥

ઉદ્ભિજજાન્ જારજાન્ જન્તૂન્ સ્વેદજાનણ્જાનપિ ।
પૃથ્વીગ્ય સપ્તપાતાલાન્યવ્યયાન્યેકવિંશતિમ્ ॥ ૩૭ ॥

દદર્શ વિશ્વં ચાહં વૈ ભાવાભાવં ચરાચરમ્ ॥ ૩૮ ॥

યદ્યચ્ચાહં ભેદયામાસ ચાંણં તસ્મિન્સ્તસ્મિન્ સર્વમેવં દદર્શ ।

દૃષ્ટ્વા ભ્રાન્તિં પૂર્વવત્ સમ્પ્રપેદે તેષામન્તં સર્વાથા નાધ્યગચ્છમ્ ॥ ૩૯ ॥

ન સ્થાતું નૈવ વા ગન્તું શશાક કમલાસનઃ ।

ઉપવિશ્ય તતો બ્રહ્મન્ તુષ્ટાવ દ્વિરદાનનમ્ ॥ ૪૦ ॥

બ્રહ્મોવાચ ।

વન્દે દેવં દેવદેવં ગણેશં બ્રહ્માણ્ડાનાં નૈવ સર્ગ્ય્યા યદ્દગ્ધે ।

અબ્રોડુનાં સાગરે વા ઝષાણાં કઃ સર્ગ્ય્યાતા શર્કરાણાં ચ તીરે ॥ ૪૧ ॥

લજ્જા ન મે ત્રાડસ્તિ સુરેન્દ્રવન્દ્ય પાદારવિન્દં તવ ચદ્વિલોક્ય ।

ભ્રાન્તોડભવં જ્ઞાનનિધૌ પ્રસન્ને મોક્ષોડપિ તુચ્છઃ કિમુતાડન્યવાર્તા ॥ ૪૨ ॥

દૃષ્ટં ચ નાનાર્થયુતં સુરેશ બ્રહ્માણ્ડકૂટં જઠરે ત્વદીયે ।

સ્થાતું બહિર્ગન્તુમપીહ નેશસ્ત્વદન્યદેવં શરણં ન ચૈમિ ॥ ૪૩ ॥

તતઃ પ્રસન્નો ભગવાનનન્તો વૈ ગજાનનઃ ।

બહિર્નિષ્કાસયામાસ તદા માં પિન્નમાનસમ્ ॥ ૪૪ ॥

નાસિકારન્ધ્રમાર્ગેણ હરિં મદનુયાયિનમ્ ।

તામસં ચ હરં દેવો વિષ્ણુના સહ સર્ગગતમ્ ॥ ૪૫ ॥

નિઃસારયામાસ વિભુઃ શ્રુતિરન્ધ્રાદ્ગજાનનઃ ।

શયાતે સ્મ તદ્દગ્ધે તાવુભૌ હરિહરૌ સુખમ્ ॥ ૪૬ ॥

ઇતિ શ્રીગણેશપુરાણે ઉપાસનાખણ્ડે બ્રહ્મસ્તુતિવર્ણનં નામ ત્રયોદશોડધ્યાયઃ ॥ ૧૩ ॥

આદિતઃ શ્લોકાનાં સમષ્ટયક્રુઃ ૪૫૮ + ૪૬ = ૫૦૪

૧.૧૪ બ્રહ્મચિન્તાવર્ણનં નામ ચતુર્દશોડધ્યાયઃ

રાજોવાચ ।

તતઃ કિમકરોદ્ બ્રહ્મા વીશ્યાણ્ડાનિ સહસ્રશઃ ।

કથચ્ચ સૃષ્ટિમકરોદાણાં પ્રાપ્ય ગજાનનાત્ ॥ ૧ ॥

ભૃગુરુવાચ ।

અભવદ્ ગર્વસમ્પન્નઃ સ્વાત્મન્યેવં વિચારયત્ ।

વેદિ શાસ્ત્રાણિ વેદાંશ્ચ પુરાણાન્યાગમાનપિ ॥ ૨ ॥

જ્ઞાનવિજ્ઞાનસમ્પન્નઃ શાપાનુગ્રહશક્તિમાન્ ।

બ્રહ્માણ્ડાનિ ચ દૃષ્ટાનિ સષ્ટીનાં રચનાસ્તથા ॥ ૩ ॥

ઇદાનીં સૃષ્ટિકરણોડશક્યં મે નૈવ કિઞ્ચન ।
 ઇત્યેવં સર્વસમ્પન્ને સૃષ્ટયર્થ કમલોદ્ભવે ॥ ૪ ॥
 વિદ્યા નાનાવિધા ભૂપ પ્રાદુરાસન્ સહસ્રશઃ ।
 તં વેષ્યિત્વા બ્રહ્માણં સ્થિતાઃ પરમદારુણાઃ ॥ ૫ ॥
 યથા મત્તાઃ પુષ્પરસૈઃ સરઘા મધુજાલકમ્ ।
 ત્રિનેત્રાઃ પઞ્ચહસ્તાશ્ચ કૂપાસ્યાઃ તપપાણયઃ ॥ ૬ ॥
 ત્ર્યંડઘ્રયઃ પઞ્ચતુર્ણાશ્ચ સપ્તતુર્ણાઃ ષડ્ડઘ્રયઃ ।
 દશાસ્યાઃ પઞ્ચપાદાશ્ચ તાલદન્તા વૃકોદરાઃ ॥ ૭ ॥
 નાનારૂપા મહાસત્ત્વાઃ સડ્ધ્યાતું ન ચ તે ક્ષમાઃ ।
 ચક્રમે દ્રુહિણસ્તેષાં નાનારાવાન્ નિશમ્ય તાન્ ॥ ૮ ॥
 કેચિત્ તં મુષ્ટિભિર્જઘ્નૈર્મુશ્ચ નુનુવુઃ પરે ।
 ચતુઃશિખાસુ સડ્ગૃહ્ય દોલયામાસુરાદરાત્ ॥ ૯ ॥
 ચત્વાર્યપિ મુખાન્યસ્ય જહસુસ્તં તથા પરે ।
 નિનિન્દુશ્ચ પ્રશંસાઞ્ચ ચક્રુઃ કેચિત્ સિષેવિરે ॥ ૧૦ ॥
 મોચમાયામાસુરપરે બબન્ધુરપરે પુનઃ ।
 મોચિતું પુનરપ્યન્યે વિચક્ર્ષુરિતસ્તતઃ ॥ ૧૧ ॥
 આલિલિડ્ગુશ્ચ તં કેચિચ્ચુચુમ્બુઃ શિશુવત્ પરે ।
 અષ્ટશમશ્રુષુ તં ધૃત્વા નનર્તે કોષ્ઠહસ્તવાન્ ॥ ૧૨ ॥
 એવં સ પરવાન્બ્રહ્મા ચિન્તાશોકસમન્વિતઃ ।
 અખર્વં સૃષ્ટિર્ગર્વં તં તત્યાજ હૃદિ સડ્ગતમ્ ॥ ૧૩ ॥
 જગામ મહર્તી મૂર્છાં નિરાશઃ સ્વસ્ય જીવને ।
 મુહૂર્તમાત્રે તુ ગતે સસ્માર મનસા વિભુમ્ ।
 પ્રાર્થયામાસ કારુણ્યાદ્ રુદન્નિવ ગજાનનમ્ ॥ ૧૪ ॥
 બ્રહ્મોવાચ ।
 ન ચાયુષ્યં સ્વલ્પં વિવિધજનને સક્તમનસો
 ન મે તત્ત્વજ્ઞાનં ભવજલધિતારં સુવિમલમ્ ।
 જનુર્ભૂમૌ લબ્ધ્વા તવ ભજનતો યામિ પરમાં

કદા ભુક્તિં મુક્તિં નિરુપમસુખાં વાડખિલગુરો ॥ ૧૫ ॥

ત્વત્કટાક્ષામૃતેનાકતો ભક્તઃ સીદતિ તે વિભો ।

ઇયં લજ્જા તવૈવાસ્તાં ન મે મૃત્યુશ્ચિરાયુષઃ ॥ ૧૬ ॥

ભૃગુરુવાચ ।

ઇત્યસૌ પ્રાર્થયન્નેવ શુશ્રાવ ગગનેરિતામ્ ।

ગિરે તપસ્વેતિ તતઃ પ્રાર્થયામાસ તાં પુનઃ ॥ ૧૭ ॥

અન્તર્હિતાશ્ચ તે વિદ્વાઃ શ્રુતાયાં નભસો ગિરિ ।

નાનારૂપા મહાવીર્યા મુક્તવા તં કમલાસનમ્ ॥ ૧૮ ॥

સ મુક્તાશ્ચિન્તયામાસ પદ્મયોનિર્મહાયશાઃ ।

વિના મન્ત્રં વિના સ્થાનં કથં તપ્સ્યે તપો મહત્ ॥ ૧૯ ॥

ઇતિ વ્યાકુલ ચિત્તોડસૌ બ્રાહ્મ જલમધ્યતઃ ।

અનન્યમનસા ધ્યાયન્ ગજાનનમનામયમ્ ॥ ૨૦ ॥

મુકુટેન વિરાજન્તં મુક્તારત્નયુજા શુભમ્ ।

રક્તચન્દનલિમાડ્ગં સિન્દૂરારણમસ્તકમ્ ॥ ૨૧ ॥

મુક્તાદામલસત્કણં સર્પયજ્ઞોપવીતિનમ્ ।

અનર્ધરત્નઘટિતબાહુભૂષણભૂષિતમ્ ॥ ૨૨ ॥

સ્ફુરન્મરકતભ્રાજદ્ગુલીયકશોભિતમ્ ।

મહાહિવેષિત બૃહન્નાભિશોભિમહોદરમ્ ॥ ૨૩ ॥

વિચિત્રરત્નખચિતકટિસૂત્રવિરાજિતમ્ ।

સુવર્ણસૂત્રવિલસદ્ગત્તવસ્ત્રસમાવૃતમ્ ॥ ૨૪ ॥

ભાલચન્દ્રં લસદન્ત શોભારાજત્કરં પરમ્ ।

એવં ધ્યાયતિ તસ્મિન્સ્તુ પુનરેવ નભોવયઃ ॥ ૨૫ ॥

ઉદિયાય વટં પશ્ય વટં પશ્યેતિ સુન્દરમ્ ।

શ્રુત્વેતિ વચનં બ્રહ્મા પુનશ્ચિન્તામવાપ સઃ ॥ ૨૬ ॥

ઇતિ શ્રીગણેશપુરાણે ઉપાસનાખાણ્ડે બ્રહ્મચિન્તાવર્ણનં નામ ચતુર્થશોડધ્યાયઃ ॥ ૧૪ ॥

આદિતઃ શ્લોકાનાં સમષ્ટયક્રુઃ ૫૦૪ + ૨૬ = ૫૩૦

૧.૧૫ ગજાનન પૂજા નિરૂપણનામ પચ્ચદશોઽધ્યાયઃ

ભૃગુરુવાચ ।

વ્યાસાયાકથયચ્ચાગ્રે બ્રહ્મા લોકપિતામહઃ ।

સોમકાન્ત પ્રવક્ષ્યામિ તાં કથાં શૃણુ સાદરમ્ ॥ ૧ ॥

બ્રહ્મોવાચ ।

તતોઽહં સુમહત્સ્વપ્નં દદર્શ મુનિસત્તમ ।

ભ્રમતા ભ્રમતા વ્યોમજલે દૃષ્ટો વટો મહાન્ ॥ ૨ ॥

મહાવાતાતપાદ્ભિસ્તુ નષ્ટે સ્થાવરજડગમે ।

અવશિષ્ટઃ કશમયમેકએવ વટો મહાન્ ॥ ૩ ॥

એવં સંશયમાપન્નસ્તત્પત્રે બાલકં લઘુમ્ ।

ચતુર્બાહું સુમુકુટં કુણ્ડલાભ્યાં વિરાજિતમ્ ॥ ૪ ॥

મણિમુક્તામયં દામ વિભ્રત્કણ્ઠે સુશોભિતમ્ ।

અર્ધચન્દ્રં રક્તવસ્ત્રં કટિસૂત્રં તથૈવ ચ ॥ ૫ ॥

એકદન્તં નરવપુર્ગજાસ્યં તેજસા જ્વલત્ ।

દૃષ્ટ્વૈવં તર્કયામાસ બાલકં કથમન્ન વૈ ॥ ૬ ॥

પુષ્કરેણ ચ બાલોઽસૌ જલં મન્મસ્તકેઽક્ષિપત્ ।

તતોઽહમાજહાસોઽચ્ચૈશ્ચિન્તાનન્દસમન્વિતઃ ॥ ૭ ॥

મય્યાહસતિ બાલઃ સ ઉત્તતાર વટાત્તતઃ ।

સ મમાહું સમાગત્ય મઞ્જુવાક્યં જગાદ હ ॥ ૮ ॥

બાલ ઉવાચ ।

લઘોર્લઘુતરોઽસિ ત્વં વૃથા વૃદ્ધોઽપિ મૂઢધીઃ ।

વિઘ્નૈરભિહતોઽસિ ત્વં સૃષ્ટિચિન્તાસમાવૃતઃ ॥ ૯ ॥

તપશ્ચિન્તાપરો નિત્યં વિભ્રમઞ્જલમધ્યગઃ ।

સર્વચિન્તાહરં તેઽહુમુપાયં ચતુરાનન ॥ ૧૦ ॥

ઉપાદિશામિ તે મન્ત્રમેકાક્ષરમિમં મમ ।

પુરશ્ચરણમાર્ગેણ દશલક્ષં જપસ્વ તમ્ ॥ ૧૧ ॥

તતઃ પ્રત્યક્ષતાં ચાસ્યે દાસ્યે સામર્થ્યમુત્તમમ્ ।

બ્રહ્મોવાચ ।

દૃષ્ટૈવં સ્વપ્રમાશ્ચર્યં પ્રતિબુદ્ધોડભવં હ્યહમ્ ॥ ૧૨ ॥

શુશોચ ચ કદા મે સ્યાદર્શનં પરમેશિતુઃ ।

દૃષ્ટસ્વપ્રોડભવં મગ્ન આનન્દમયસાગરે ॥ ૧૩ ॥

તતઃ સ્નાત્વા પરં મન્ત્રં જજાપ બહુવાસરમ્ ।

એકપાદેન કમલે તિષ્ઠન્ ધ્યાયન્ ગજાનનમ્ ॥ ૧૪ ॥

જિતેન્દ્રિયો જિતાહારઃ કાષ્ઠપાષાણાવત્ સ્થિરઃ ।

દિવ્યવર્ષસહસ્રં સ તપસ્તેપે પરં મહત્ ॥ ૧૫ ॥

તતો મન્મુખતો જવાલાઃ પ્રાદુરાસન્ દુરાસદાઃ ।

તાભિઃ સર્વાણિ ભૂતાનિ પીડામાપુઃ સુદારુણામ્ ॥ ૧૬ ॥

તતો ગજાનનો દૃષ્ટ્વા તાં નિષ્ઠાં મમ સુદૃઢામ્ ।

તુતોષ પરથા ભક્ત્યા પ્રાદુરાસીત્તતઃ પુરઃ ॥ ૧૭ ॥

કોટિસૂર્યસમાનશ્રીજર્વાલામાલીવ હવ્યભુક્ ।

દહન્નિવ ત્રિલોકીં સ સંહરન્નિવ રોદસી ॥ ૧૮ ॥

પરશુકમલધારી દિવ્યમાયાવિભૂષઃ સકલદુરિતહારી સર્વસૌન્દર્યકોશઃ ।

કરિવરમુખશોભી ભક્તવાઞ્છાપ્રપોષઃ સુરમનુજમુનીનાં સર્વવિઘ્નેકનાશઃ ॥ ૧૯ ॥

તેજોરાશિમહં દૃષ્ટ્વા ચકમ્પે વ્યાસ સન્મુને ।

ચિન્તામવાપ પરમાં વ્યગ્રચિત્તો જપાચ્ચ્યુતઃ ॥ ૨૦ ॥

આચ્છાદિતાનીક્ષણાનિ સ્મૃતિશ્ચ વિલયં ગતા ।

દૃષ્ટ્વેદૃશીમવસ્થાં તાં શીઘ્રં પ્રાહાડય વિઘ્નરાટ્ ॥ ૨૧ ॥

ગણેશ ઉવાચ ।

ન ભયં કુરુ લોકેશ ! સ એવાહં સમાગતઃ ।

યેન તે મન્ત્ર આદેશિ સ્વપ્ર એકાક્ષરઃ શુભઃ ॥ ૨૨ ॥

તેન સિદ્ધિરનુપ્રાપ્તા વરં દાતું સમાગતઃ ।

સૌમ્યભાવં પ્રપન્નોડસ્મિ વરં વરય સુવ્રત ॥ ૨૩ ॥

દાસ્યામિ તે પ્રસન્નોડહં યત્ તે હૃદિ વર્તતે ।

મયિ પ્રસન્ને સર્વં તદ્ભવિતા નાત્ર સંશયઃ ॥ ૨૪ ॥

મુનિરુવાચ ।

ઇત્યં નિશમ્ય ગણનાથ વયો વિશુદ્ધં બ્રહ્મા જહર્ષ પરમં પ્રસમીક્ષમાણઃ ।

નત્વા ચરાચરગુરુ સકલૈઃ શિરોભિઃ પ્રાહ પ્રસન્નહૃદયઃ સકલં જનુર્મે ॥ ૨૫ ॥

બ્રહ્મોવાચ ।

યો વેદાનાં સશાસ્ત્રાણાં જ્ઞાનિનાં યોગિનામપિ ।

સર્વોપનિષદાં ચૈવ ગોચરો ન કદાચન ॥ ૨૬ ॥

સ પુણ્યનિચયૈર્મેઽથ યાતઃ પ્રત્યક્ષતાં વિભુઃ ।

અનાદિનિધનોઽનન્તોઽપ્રમેયો નિર્ગુણોઽપિ ચ ॥ ૨૭ ॥

યદિ પ્રસન્નો દેવેશ વિદ્યેશ કરુણાકર ।

તવ ભક્તિં દૃઢાં દેહિ યથા દુઃખં ન નઃસ્મૃશેત્ ॥ ૨૮ ॥

ઇદાનીં દેહિ સામરથ્યં નાના નિર્માણને મમ ।

વિદ્ધાનિચ શમં યાન્તુ યદિ તુષ્ટોઽસિ મે પ્રભો ॥ ૨૯ ॥

સ્મૃતમાત્રઃ સદા મે ત્વં સર્વં કાર્યં સમાપય ।

અન્તે મુક્તિં સ્થિરાં દેહિ જ્ઞાનઞ્ચ વિમલં મમ ॥ ૩૦ ॥

ગજાનન ઉવાચ ।

એવમસ્તુ કુરુષ્વ ત્વં સૃષ્ટિં નાનાવિદ્યાં બહુમ ।

માં સ્મૃત્વા સર્વવિદ્ધાનિ નાશં યાસ્યન્તિ સર્વતઃ ॥ ૩૧ ॥

દૃઢા ભક્તિઃ શુભં જ્ઞાનં મત્પ્રસાદાદ્ભવિષ્યતિ ।

નિઃશંકું કુરુ કાર્યાણિ સર્વાણિ ચતુરાનન ॥ ૩૨ ॥

મુનિરુવાચ ।

એવં લબ્ધવરો બ્રહ્મા પૂજયામાસ તં વિભુમ્ ।

યદ્યચ્ચિતેઽચિન્તયત્ સ તત્ તદેવોપતિષ્ઠતે ॥ ૩૩ ॥

પૂજાર્થં દેવદેવસ્ય ગણેશસ્ય પ્રસાદતઃ ।

દક્ષિણાવસરે દ્વે તુ કન્યકે સમુપસ્થિતે ॥ ૩૪ ॥

ચારુપ્રસન્નનયનવદનૈઃ સુવિરાજતે ।

અનેકરત્નખચિતનાનાલકુારશોભિતે ॥ ૩૫ ॥

દિવ્યગન્ધયુતે દિવ્યવસ્ત્રમાલાવિભૂષતે ।

તે તસ્મૈ દક્ષિણાર્થં સ કલ્પયામાસ પદ્મભૂઃ ॥ ૩૬ ॥

રત્નાગર્ભેણ નીરાજય દિવ્યં પુષ્પાઞ્જલિં દદૌ ।

સહસ્રનામભિઃ સ્તુત્વા પ્રદક્ષિણમથાકરોત્ ॥ ૩૭ ॥

નમસ્ય પ્રાર્થયામાસ દીનાનાં શકુરો ભવ ।
 એવં સમ્પૂજિતસ્તેન બ્રહ્મણા પરમેષ્ઠિના ॥ ૩૮ ॥
 તતઃ પ્રસન્નો ભગવાન્ વિદ્મહર્તા ગજાનનઃ ।
 સિદ્ધિબુદ્ધી ગૃહીત્વા તે હ્યન્તર્ધાનમગાદ્ધિભુઃ ॥ ૩૯ ॥
 કસ્તતઃ કારયામાસ સૃષ્ટિં પૂર્વવદાયતામ્ ।
 આજ્ઞાયા પરમેશસ્ય પ્રસાદાચ્ચ પ્રસન્નધીઃ ॥ ૪૦ ॥
 ઇતિ શ્રીગણેશપુરાણે ઉપાસનાખાંડે ગજાનન પૂજા નિરૂપણનામ પચ્ચદશોઽધ્યાયઃ ॥ ૧૫ ॥

૧.૧૬ દેવીપ્રાર્થનં નામ ષોડશોઽધ્યાયઃ

રાજોવાચ ।
 શ્રુત્વા કથાં ગણેશસ્ય હર્ષશ્ચેતસિ જાયતે ।
 પુનશ્ચ વદ વિપ્રર્ષે ન તૃપ્યામિ કથામૃતમ્ ॥ ૧ ॥
 અન્તર્હિતે ભગવતિ ગણેશે પરમાત્મનિ ।
 કથં વિનિર્મમે સૃષ્ટિં બ્રહ્મા તદ્ વર્ણય પ્રભો ॥ ૨ ॥
 યચ્ચાગ્રે કથયામાસ વ્યાસાયાખ્યાનં વિધિઃ ।
 તદહં વિસ્તરેણૈવ શ્રોતુમિચ્છામિ સન્મુને ॥ ૩ ॥
 ભૃગુરુવાચ ।
 સિદ્ધક્ષેત્રસ્ય માહાત્મ્યં વ્યાસાયાઽકથયત્ત્રભુઃ ।
 આનુપૂર્વ્યેણ તત્ તેઽહં કથયિષ્યેઽસૃજચ્ચ યત્ ॥ ૪ ॥
 સ બ્રહ્મા નિર્મમે પૂર્વ મનસા સમ પુત્રકાન્ ।
 આહતાન્સૃષ્ટિસાહાયં સૃજધ્વં સ્વસ્વબુદ્ધિતઃ ॥ ૫ ॥
 તે તુ તદ્વચનં શ્રુત્વા તપસે કૃત નિશ્ચયાઃ ।
 તપસ્તપ્ત્વાઽઽસુ વિપુલં પરં બ્રહ્મ સમાગતાઃ ॥ ૬ ॥
 તતોઽન્યાન્ કલ્પયામાસ સમ પુત્રાન્ પ્રજાપતિઃ ।
 તેઽત્યન્ત જ્ઞાનસમ્પન્ના ન ચકુઃ સૃષ્ટિમુત્તમામ્ ॥ ૭ ॥
 તતઃ સ્વયં સમારેભે સનકાદીન્ વિલોક્ય તાન્ ।
 મુખતો બ્રહ્મણાનગ્નિમસૃજત્ કમલાસનઃ ॥ ૮ ॥
 બાહુરુપાદતોઽન્યાંસ્ત્રીન્ વર્ણાં શ્વન્દ્રમસં હૃદઃ ।

ચક્ષુભ્યાઃજ રવિં શ્રોત્રાન્મારુતં પ્રાણમેવ ચ ॥ ૯ ॥

અન્તરિક્ષં તથા નાભેઃ શિરસો દિવમેવ ચ ।

ભૂમિં પદ્ભ્યાં દિશઃ શ્રોત્રાદન્યૌલ્લોકાનકલ્પયત્ ॥ ૧૦ ॥

અન્યદુશ્યાવયં વિશ્વં સ્થાવરં જડગમં ચ યત્ ।

સમુદ્રાન્ સરિતઃ શૈલાંસ્તૃણગુલ્મમહીરુહાન્ ॥ ૧૧ ॥

તતઃ કતિપયાહઃસુ ગતેષુ મુનિસત્તમાઃ ।

નિદ્રિતસ્ય મહાવિષ્ણોઃ શ્રોતાજ્જાતો મહાસુરૌ ॥ ૧૨ ॥

મધુકૈટભનામાનૌ વિખ્યાતૌ ભુવનત્રયે ।

દ્રૌપ્દાકરાલવદનૌ પિડ્ગાક્ષૌ દીર્ઘનાસિકૌ ॥ ૧૩ ॥

મહાકાયૌ મહારાવાવત્યુચ્યૌ પર્વતાવિવ ।

વર્ષામુદિરશબ્દૌ તૌ ગર્જન્તૌ ભૃશગર્વિતૌ ॥ ૧૪ ॥

વયોભિર્બહુભિર્દુષ્ટૌ ધિક્કારં તસ્ય ચક્રતુઃ ।

વિપ્રાન્ દેવાન્ ઋષીન્ સાધૂન્ શાસ્ત્રાણિચ નિનિન્દતુઃ ॥ ૧૫ ॥

તયોઃ શબ્દેન ધરણી ચક્રમ્પે શેષ એવ ચ ।

ઉદ્ભિગ્નમાસીત્ સકલં બ્રહ્માણં સ્વનતસ્તયૌઃ ॥ ૧૬ ॥

તતસ્તૌ ક્રોધરક્તાક્ષૌ કં તં ખાદિતુમુદ્યતૌ ।

તતોડસૌ વરદાં દેવીં વિષ્ણુમોહનકારિણીમ્ ॥ ૧૭ ॥

વિષ્ણુનેત્રગતાં નિદ્રાં તુષ્ટાવ કમલાસનઃ ।

મધુકૈટભનાશાય પ્રબોધાય હરેરપિ ॥ ૧૮ ॥

ગજાનન પ્રસાદેન વિષ્ણુહસ્તાત્ તથોર્વધમ્ ।

જ્ઞાત્વા સમ્યગ્વિચાર્યૈવ ચિન્તાહર્ષસમન્વિતઃ ॥ ૧૯ ॥

બ્રહ્મોવાચ ।

સ્વાહાસ્વધારૂપધરા સુધા ત્વં માત્રાર્ધમાયાસ્વરૂપિણી ચ ।

કર્ત્રી ચ હર્ત્રી જનની જનસ્ય સતોડસતઃ શક્તિરસિ ત્વમેવ ॥ ૨૦ ॥

શ્રુતિઃ સ્વરા કાલરાત્રિરનાદિનિધનાડક્ષયા ।

જગન્માતા જગદ્ધ્રાત્રી સૃષ્ટિસ્થિત્યન્તકારિણી ॥ ૨૧ ॥

સાવિત્રી ચ તથા સન્ધ્યા મહામાયા તૃષા ક્ષુધા ।

સર્વેષાં વસ્તુજાતાનાં શક્તિસ્ત્વમસિ પાર્વતિ ॥ ૨૨ ॥

ત્રૈલોક્યકર્તા ત્વન્નાથો દૈત્યદાનવસૂદનઃ ।
 નિદ્રયા વ્યામચિત્તોડસૌ જ્ઞાનવિજ્ઞાનવાન્ હરિઃ ॥ ૨૩ ॥
 જગદુત્પાદ્યતે યેન પાલ્યતે હ્રિયતેડપિ ચ ।
 સોડપિ ત્વયાવતારાણાં સહુટે વિનિયોજયતે ॥ ૨૪ ॥
 દુષ્ટાત્માનો મોહયૈતૌ ત્વં દૈત્યૌ મધુકૈટભૌ ।
 હન્તુમેતૌ દુરાધર્ષૌ જ્ઞાનમસ્ય પ્રદીયતામ્ ॥ ૨૫ ॥
 અહમારાધિતશ્ચાભ્યાં પૂર્વજન્મન્યતન્દ્રિતમ્ ।
 વરાન્ બહુવિધાન પ્રાદામવધ્યૌ મમ તાવુભૌ ॥ ૨૬ ॥
 તયોરુચ્યાવચાન્ શબ્દાનતોડહમસહ બહુ ।
 મામેવ હન્તુકામૌ તૌ સ્તુતૌ નાનાવિઘ્નૈઃ સ્તવૈઃ ॥ ૨૭ ॥
 તથાપિ મદ્રધાતૌ ન નિવૃત્તૌ દુષ્ટભાવતઃ ।
 અતસ્ત્વાં પ્રાર્થયે દેવિ વિષ્ણુબોધનહેતવે ॥ ૨૮ ॥
 ઇતિ શ્રીગણેશપુરાણે ઉપાસનાખણ્ડે દેવીપ્રાર્થનં નામ ષોડશોડધ્યાયઃ ॥ ૧૬ ॥

૧.૧૭ મન્ત્રોપદેશો નામ સપ્તદશોડધ્યાયઃ

યાવદુત્તિષ્ઠતે વિષ્ણુસ્તાવતાભ્યાં ત્રિવિષ્ટપમ્ ।
 આકાન્તમિન્દ્રસદનં યામ્યં કૌબેરમેવ ચ ॥ ૧ ॥
 તૌ દૃષ્ટ્વા સર્વતો દેવાઃ પલાયનપરા બભુઃ ।
 નિપેતુર્બભ્રુઃ કેચિન્મુમૂર્ઝુશ્ચસ્ખલુઃ પરે ॥ ૨ ॥
 તતો દેવ્યા વિનિર્મુક્તો નિદ્રયા હરિરીશ્વરઃ ।
 આશ્વાસ્ય સર્વ દેવાંસ્તાંસ્તાભ્યાં યુદ્ધં ચકાર હ ॥ ૩ ॥
 આક્રમં સર્વદેવાનાં કૃતં તાભ્યાં નિવારિતુમ્ ।
 શેષાદિસર્વનાગાનાં મુનીનાં ચક્ષરક્ષસામ્ ॥ ૪ ॥
 શુશુભે સ હરિસ્તત્ર શઙ્ખચક્રગદાધરઃ ।
 કિરીટકુણ્ડલધરો નીલમેઘધનચ્છવિઃ ॥ ૫ ॥
 તતઃ સ ભગવાન્ શઙ્ખં પ્રદધ્મૌ ભૃશવેગવાન્ ।
 તેન શબ્દેન મહતા ક્ષોભયામાસ રોદસી ॥ ૬ ॥

પાઞ્ચજન્યસ્વનં શ્રુત્વા બિભિદે હૃદયં તયોઃ ।
 તતસ્તૌ ભયસંવિગ્નૌ પરસ્પરમથોચતુઃ ॥ ૭ ॥
 ભૂમણ્ડલં ચ પાતાલં સ્વર્ગાણામેકવિંશતિઃ ।
 આકાન્તાઃ સમ્યગાવાભ્યાં તદાડયં ન શ્રુતઃ સ્વનઃ ॥ ૮ ॥
 વજ્રસારમયં યેન ચક્રમ્પે હૃદયં દ્વયોઃ ।
 તસ્માદનેન યોદ્ધવ્યં પુરુષેણ બલીયસા ॥ ૯ ॥
 રણકણ્ડુતિશાન્ત્યર્થં વિજયાયેતરાય વા ।
 રિપુમેનં હનિષ્યાવો ગચ્છાવો વા પુનર્ભવમ્ ॥ ૧૦ ॥
 એવં તૌ નિશ્ચયં કૃત્વા યુયુત્સું હરિમૂચતુઃ ।
 રણકણ્ડુતિશાન્ત્યર્થં દૃષ્ટોડસિ પુરુષોત્તમ ॥ ૧૧ ॥
 કથમુત્તમતાં યાસિ હ્યાવયોદ્દૃષ્ટિગોચરઃ ।
 મુનિરૂવાચ ।
 ઇતિ વાક્યં તયોઃ શ્રુત્વા જગાદ વિષ્ણુઃ ॥ ૧૨ ॥
 હરિરુવાચ ।
 સમ્યગુક્તં મહાદૈત્યૌ યથેષ્ટં યુધ્ધતં મયા ।
 ન હિ કામયતે કશ્ચિન્મરણં સ્વયમાત્મનઃ ॥ ૧૩ ॥
 તાવૂચતુઃ ।
 ચતુર્ભુજોડસિ દેવેશ બાહુયુદ્ધં દદસ્વ નૌ ।
 મુનિરૂવાચ ।
 એવમુક્તો હરિસ્તાભ્યાં તથેત્યાહ મુદાન્વિતઃ ॥ ૧૪ ॥
 ત્યક્ત્વાડડયુધાનિ યુયુધે દ્વાભ્યામેકશ્ચતુર્ભુજઃ ।
 જઘ્નતુસ્તૌ શિરો મૂર્ધ્ના જડધાભિરથ જડધયોઃ ।
 કૂપરૌ કૂર્પરૈઃ સ્વીયૈર્બાહુ બાહુભિરેવ ચ ॥ ૧૫ ॥
 ગુલ્ફૌ ગુલ્ફૈઃ કટિં તાભ્યાં નાસિકાભ્યાં ચ નાસિકામ્ ।
 મુષ્ટિભ્યાં મુષ્ટિદેશં ચ પૃષ્ઠાભ્યાં પૃષ્ઠમેવ ચ ॥ ૧૬ ॥
 આસ્ફોટનવિકર્ષાભ્યાં બાહુભિર્મણ્ડલૈરપિ ।
 એવં પરસ્પરં યુદ્ધં પ્રાવર્તત ચિરં તદા ॥ ૧૭ ॥

સહસ્રં પચ્ચગુણિતમતિક્ષાન્તં મહામુને ।
 વર્ષાણાં ન તુ તૌ જેતું શશાકુ હરિરીશ્વરઃ ।
 તતો દધારણ્ણં સ ગાન્ધર્વ ગીતકોવિદમ્ ॥ ૧૮ ॥
 ગત્વા વનાન્તરં ચારુ વીણાગાનં ચકારઃ સઃ ।
 હરિણાશ્ચાપદા લોકા દેવગન્ધર્વરાક્ષસાઃ ॥ ૧૯ ॥
 સ્વસ્વવ્યાપારરહિતાઃ સર્વે તત્પરતાં યયુઃ ।
 આલાપં તસ્ય ગિરિશઃ કૈલાસે શ્રુતવાન્ મુહુઃ ॥ ૨૦ ॥
 નિકુમ્ભં પુષ્પદન્તં ચ જગાદ ભગનેત્રહા ।
 એતમાનયતં શીઘ્રં ચોડસૌ ગાયતિ કાનને ॥ ૨૧ ॥
 તૌ ગત્વા દર્શનં તસ્ય ગૃહીત્વા વૈ તમૂચયુઃ ।
 તવ ગીતસ્વનં શ્રુત્વા શકુરો હર્ષનિર્ભરઃ ॥ ૨૨ ॥
 ત્વાં સમાહ્વયતે દેવો ગાનં શ્રોતું તવાનધ ।
 આવાભ્યાં સહ યાહિ ત્વં શીઘ્રં યામ તદન્તિકમ્ ॥ ૨૩ ॥
 તયોર્વાક્યમિતિ શ્રુત્વા ગન્ધર્વો હરિભક્તિમાન્ ।
 તાભ્યાં સહ યયૌ તત્ર યત્ર દેવો મહેશ્વરઃ ॥ ૨૪ ॥
 દદર્શ પાર્વતીકાન્તં ચન્દ્રાર્ધકૃતશેખરમ્ ।
 ગજચર્મપરીધાનં રાણ્ડમાલા વિભૂષિતમ્ ॥ ૨૫ ॥
 રાજત્પિંગ્ગટજટાભારં સર્પચક્ષોપવીતિનન્ ।
 નનામ ભુવિવિશ્વેશં પ્રણાતાર્તિવિનાશનમ્ ॥ ૨૬ ॥
 ઉત્થાપ્ય ગિરિશઃ સ્વેન પાણિના તમધોક્ષજમ્ ।
 આસનગ્ચ દદૌ તસ્મૈ પૂજયામાસ શકુરઃ ॥ ૨૭ ॥
 તતો જગાદ સ હરિરથ મે સફલં જનુઃ ।
 યતોડથ દર્શનં તેડભૂદ્ધર્મકામાર્થમોક્ષદમ્ ॥ ૨૮ ॥
 તોષયામાસ તં દેવોગન્ધર્વો ગાનતત્પરઃ ।
 વીણારવૈઃ કલપદૈરાલાપૈર્વિવિધૈરપિ ॥ ૨૯ ॥
 સ્કન્દં ગણેશ્વરં દેવીં પાર્વતીં ચ સુરાનૃષીન્ ।
 તતો મહેશ્વરઃ પ્રીત્યાડડલિલિંગ પ્રકટં હરિમ્ ॥ ૩૦ ॥
 શઙ્ખચક્રગદાપદ્મપીતામ્બરધરં શુભમ્ ।

ઉવાચ ચ હરે ! મત્તો વૃણુ કામાનશેષતઃ ॥ ૩૧ ॥

દાસ્યામિ તવ ગાનેન પરાંમુદમુપાગતઃ ।

ભૃગુરુવાચ ।

તત ઊચે સ્વભૂસ્તન્તુ વૃત્તાન્તં દૈત્યયોઃ પરમ્ ॥ ૩૨ ॥

હરિરુવાચ ।

મયિ ક્ષીરાબ્ધિશયને નિદ્રિતે મધુકૈટભૌ ।

ઉત્પન્નૌ કર્ણમલતો બ્રહ્માણં ભક્ષિતું ગતૌ ॥ ૩૩ ॥

તેન નિદ્રા સ્તુતા ભર્ગ તયાડહં પ્રતિબોધિતઃ ।

યુદ્ધં ચ કૃતવાંસ્તાભ્યાં મલ્લલીલામુપાગતઃ ॥ ૩૪ ॥

નાસ્મિ શક્તો વિજેતું તૌ તત એતદ્કૃતં મયા ।

ઇદાનીં તદ્વધોપાયં વદ મે કરુણાનિધે ॥ ૩૫ ॥

ભર્ગ ઉવાચ ।

વિનાયકમનર્થ્યેવ ગતોડસિ રણભૂમિકામ્ ।

શક્તિહીનશ્ચ તેનાડસિ સુભૃશં ક્લેશવાનપિ ॥ ૩૬ ॥

ગણેશં પૂજયિત્વૈવ વ્રજ યુદ્ધાય મારિષ ।

સ ચ તૌ માયયાડડમોહ્ય વશતાં પ્રાપયિષ્યતિ ॥ ૩૭ ॥

મત્રસાદેન દુષ્ટૌ તૌ વધિષ્યસિ ન સંશયઃ ।

હરિરુવાચ ।

કથં વિનાયકં દેવમુપાસે ભર્ગ તદ્વદ ॥ ૩૮ ॥

ઈશ્વર ઉવાચ ।

ઉક્તા ગણેશ્વરસ્યૈવ મન્ત્રાણાં સમકોટયઃ ।

તત્રાપિ ચ મહામન્ત્રાસ્તેષ્વપ્યેકાક્ષરો મહાન્ ॥ ૩૯ ॥

ષડક્ષરશ્ચ ભગવન્સ્તયોરેકં વદામિ તે ।

તત એકાક્ષરં ત્યક્ત્વા સિદ્ધારિચકયોગતઃ ॥ ૪૦ ॥

ઋણં ધનં શોધયિત્વા તં જગાદ ષડક્ષરઃ ।

મહામન્ત્રં ગણેશસ્ય સર્વસિદ્ધિપ્રદં શુભમ્ ॥ ૪૧ ॥

અસ્યાનુષ્ઠાનમાત્રેણ કાર્યં તે સિદ્ધિમેષ્યતિ ।

તતો જગામ સ હરિરનુષ્ઠાનાય સત્વરઃ ॥ ૪૨ ॥

ઇતિ શ્રીગણેશપુરાણે ઉપાસનાખાંડે મન્ત્રોપદેશો નામ સપ્તદશોઽધ્યાયઃ ॥ ૧૭ ॥

આદિતઃ શ્લોકાનાં સમષ્ટયક્ર્મઃ ૫૯૮ + ૪૨ = ૬૪૦

૧.૧૮ સિદ્ધક્ષેત્રોત્પત્તિ કથનં નામાષ્ટાદશોઽધ્યાયઃ

સોમકાન્ત ઉવાચ ।

કથ જજાપ હરિઃ કુત્ર વા મન્ત્રમુત્તમમ્ ।

સિદ્ધિં ચાવાપ સ કથં વદ મે તત્ સવિસ્તરમ્ ॥ ૧ ॥

ભૃગુરુવાચ ।

સિદ્ધિક્ષેત્રમિતિખ્યાતં ભુવિ સિદ્ધિકરં પરમ્ ।

તત્ર ગત્વા મહાવિષ્ણુસ્તતાપ પરમં તપઃ ॥ ૨ ॥

ધ્યાયન્ વિનાયકં દેવં ષડક્ષરવિધાનતઃ ।

આરાધયામાસ તદા જિત્વા ખાનિ પ્રયત્નતઃ ॥ ૩ ॥

બાણાસ્ત્રેણ તુ કૃત્વૈવ પૂર્વ દિગ્બન્ધમાદૃતઃ ।

ભૂતશુદ્ધિં વિધાયૈવ પ્રાણાનાં સ્થાપનં તથા ॥ ૪ ॥

કૃત્વાઽન્તર્માતૃકાન્યાસમાધારાદિક્રમેણ તુ ।

બહિશ્ચ માતૃકાન્યાસં મસ્તકાદિક્રમેણ ચ ॥ ૫ ॥

પ્રાણાનાયમ્ય મૂલેન ધ્યાત્વા દેવં ગજાનનમ્ ।

આવાહન્યાદિમુદ્રાભિઃ પૂજયિત્વા મનોમયૈઃ ॥ ૬ ॥

દ્રવ્યૈર્નાનાવિઘ્નૈશ્ચૈવ ષોડશૈશ્વૌપચારકૈઃ ।

જજાપ પરમં મન્ત્રં વિષ્ણુર્યોગેશ્વરેશ્વરઃ ॥ ૭ ॥

ગતે વર્ષશતે કાલે પરમાત્મા ગણાધિપઃ ।

પ્રત્યક્ષતાં યયૌ તસ્ય કોટિ સૂર્યાગ્નિસન્નિભઃ ॥ ૮ ॥

અતિપ્રસન્નહૃદયો બભાષે ગરુડધ્વજમ્ ।

યાચસ્વ ત્વં વરાન્મત્તો યાંસ્ત્વં કામયસે હરે ॥ ૯ ॥

દદામિ તાનહં સર્વાસ્તપસાઽનેન તોષિતઃ ।

પૂર્વમેવાર્ચિતઃ સ્યાં ચેદ્વિજયસ્તે ધ્રુવં ભવેત્ ॥ ૧૦ ॥

હરિરુવાચ ।

બ્રહ્મેશાનાવિન્દ્રમુખ્યાશ્ચ દેવાં યં ત્વાં દ્રઘં નૈવ શક્તાસ્તપોભિઃ ।
 તં ત્વાં નાનારૂપમેકસ્કરૂપં પશ્યે વ્યક્તાડવ્યક્તરૂપં ગણેશમ્ ॥ ૧૧ ॥
 ત્વં યોડણુભ્યોડણુસ્વરૂપો મહદ્ભ્યો વ્યોમાદિભ્યસ્ત્વં મહાન્ સત્ત્વરૂપઃ ।
 સૃષ્ટિં થાન્તં પાલનં ત્વં કરોષિ વારંવારં પ્રાણિનાં દૈવયોગાત્ ॥ ૧૨ ॥
 સર્વસ્યાત્મા સર્વગઃ સર્વશક્તિઃ સર્વવ્યાપી સર્વકર્તા પરેશઃ ।
 સર્વદ્રષ્ટા સંહારકર્તા પાતા ધાતા વિશ્વનેતા પિતાડપિ ॥ ૧૩ ॥
 એતાદૃશસ્ય તે દેવ દર્શનાન્મમ સિદ્ધયઃ ।
 સમ્ભવિષ્યન્તિ સર્વં તથાડપ્યેકં વદામિ તે ॥ ૧૪ ॥
 મમૈવ યોગનિદ્રાન્તે શ્રુતેર્મલસમુદ્ભવૌ ।
 મધુકૈટભૌ મહાસત્ત્વૌ કં તૌ ખાદિતુમુદ્યતૌ ॥ ૧૫ ॥
 તાભ્યામહં તત્તો યુદ્ધં કૃતવાન્ બહુવત્સરમ્ ।
 તતઃક્ષીણબલસ્ત્વાડહં શરણં સમુપાગતઃ ।
 અતો યથા તયોર્મત્તો વધઃ સ્યાત્તદ્વિચાર્યતામ્ ॥ ૧૬ ॥
 અન્યેષામપિ દૈત્યાનાં જયેન યશ ઉત્તમમ્ ।
 દેહિ મે પરમેશાન ભક્તિં તે હ્યનપાયિનીમ્ ॥ ૧૭ ॥
 યથામે કીર્તિરતુલા ત્રૈલોક્યં પાવયિષ્યતિ ।
 ગણેશ ઉવાચ ।
 યદ્યતે પ્રાથિતં વિષ્ણો તત્તત્તે ભવિતા ધ્રુવમ્ ॥ ૧૮ ॥
 યશો બલં પરા કિર્તિરવિદ્મશ્ચ ભવિષ્યતિ ।
 મુનિરુવાચ ।
 એવમુક્ત્વા મહાવિષ્ણું તત્રૈવાડન્તર્દધે વિભુઃ ॥ ૧૯ ॥
 તત આનન્દપૂર્ણોડસૌ મેને તાવસુરૌ જિતૌ ।
 પ્રાસાદં નિર્મમે તત્ર સ્ફાટિકં ભૂરિરઙ્ગમ્ ॥ ૨૦ ॥
 લસત્કાઞ્ચનશિખરં ચતુર્દ્વાર સુશોભનમ્ ।
 પ્રતિમાં સ્થાપયામાસ ગણ્ડકીયોપલૈઃ કૃતામ્ ॥ ૨૧ ॥
 દેવાશ્ચ મુનયઃ સિદ્ધિવિનાયક ઇતિ પ્રથામ્ ।
 ચકુરત્ર યતઃ સિદ્ધિઃ પ્રાપ્તેયં હરિણા શુભા ॥ ૨૨ ॥

સિદ્ધક્ષેત્રં તતસ્તત્તુ પપ્રથે ભુવિ સર્વશઃ ।
તતો જગમ સ હરિચંત્ર તૌ મધુકૈટભૌ ॥ ૨૩ ॥

દૃષ્ટ્વા તૌ હરિમાયાન્તં જહસતુર્નિનિન્દતુઃ ।
મેઘશ્યામં મુખં તેઽથ દર્શિતં નૌ કુતઃ પુનઃ ॥ ૨૪ ॥

આવાન્તુ તે મહામુક્તિં દાસ્યાવોડતઃ પુનઃ કિલ ।
લઘુતાગ્ચ પ્રયાતોઽસિ કિમર્થં રણમાગતઃ ॥ ૨૫ ॥

હરિરુવાચ ।
સહસા દહતે સર્વં લઘુરેવ હુતાશનઃ ।
લઘુદીપો મહદ્રાત્રૌ યથા સંહરતે તમઃ ॥ ૨૬ ॥
તથા વા મહમઘૈવ શક્તો નાશાય દુર્મદૌ ।

મુનિરુવાચ ।
ઇતિ તસ્ય વચઃ શ્રુત્વાઽતિ ક્રુદ્ધૌ મધુકૈટભૌ ॥ ૨૭ ॥

સહસા જઘ્નતુર્વિષ્ણું મુષ્ટિભ્યાં હૃદયે ભૃશમ્ ।
તતઃ પુનર્મલ્લયુદ્ધં તયોસ્તસ્ય વ્યવર્ધત ॥ ૨૮ ॥

યુદ્ધ્વા બહુદિનં તાભ્યાં વરં દાતું સુમુત્સુકઃ ।
ઉવાચશ્વક્ષણ્યા વાચા હરિસ્તૌ મધુકૈટભૌ ॥ ૨૯ ॥

મમ પ્રહારાન્હિ યુવાં સહાર્થં બહુલાઃ સમાઃ ।
યુવયોઃ પુરુષાર્થેન પ્રીતોઽહં દૈત્યપુઙ્ગવૌ ॥ ૩૦ ॥

યુવયોઃ સદૃશૌ નૈવ સમ્ભૂતો ન ભવિષ્યતઃ ।

તાવૂચતુઃ ।
અસ્મત્તસ્ત્વં વરાન્ બ્રૂહિ દાસ્યવસ્તાન્ હરે બહૂન્ ॥ ૩૧ ॥

આવાં હિ તવ યુદ્ધેન સન્તુષ્ટૌ ચ ભૃશં ત્વયિ ।

મુનિરુવાચ ।
તયોર્વચનમાકર્ણ્ય માયામોહિતર્યોહરિઃ ॥ ૩૨ ॥

શ્રુત્વા બભાણ દૈત્યૌ મે વરાન્ દાતું સમુદ્યતૌ ।
તદા મે વધ્યતાં યાતં વર એષ વૃતો મયા ॥ ૩૩ ॥

તદા સર્વં જલમયં દૃષ્ટ્વા તૌ મધુકૈટભૌ ।

ઉચ્યતુઃ પરમપ્રીતૌ તવ હસ્તાન્ મૃતિઃ શુભા ॥ ૩૪ ॥

અન્તે ત્વચ્ચિન્તનાત્સદ્યો મુક્તિં યાન્તિ સનાતનીમ્ ।

યત્ર નોર્વી જલમયી તત્ર નૌ જહિ માધવ ॥ ૩૫ ॥

સર્વં ત્યજાવો નો સત્યં સત્યે સર્વં પ્રતિષ્ઠિતમ્ ।

મુનિરુવાચ ।

તયોરિત્યં વયઃ શ્રુત્વા જઘને તૌ દધાર હ ॥ ૩૬ ॥

ચક્રેણ ક્ષુરધારેણ ચિચ્છેદ શિરસી તયોઃ ।

તતો દેવા મુમુદિરે વવર્ષુઃ કુસુમાનિ ચ ॥ ૩૭ ॥

ગન્ધર્વા નનૃતુઃ સર્વે જગુરપ્સરસાઙ્ગાણાઃ ।

તતસ્તુ વિષ્ણુરભ્યેત્ય બ્રહ્માણં પરમેષ્ઠિનમ્ ॥ ૩૮ ॥

કથયામાસ વૃત્તાત્તં સર્વં હર્ષવિનિર્ભરઃ ।

હરિરુવાચ ।

યદાઽશક્તો વિજેતું તૌ તદાહં ગિરિશં ગતઃ ॥ ૩૯ ॥

શકુરેણોપદિષ્ટોઽહં ષડર્ણ મન્ત્રમુત્તમમ્ ।

આરાધયમહં તેન દેવં વિઘ્નેશ્ચરં વિભુમ્ ॥ ૪૦ ॥

તેન દત્તા વરા મહયં નાનાકામફલપ્રદાઃ ।

તત્પ્રભાવાન્ મયા દુષ્ટૌ નિહતૌ મધુકૈટભૌ ॥ ૪૧ ॥

સ્તુતઃ સમ્પૂજિતઃ સોઽય તદૈવાઽન્તર્દધે વિભુઃ ।

વિજ્ઞાતો મહિમા તસ્ય ગણેશસ્ય મહાત્મનઃ ॥ ૪૨ ॥

શકુરસ્ય પ્રસાદેન હનિષ્યે દૈત્યદાનવાન્ ।

દેવાશ્ચ મુનયઃ સર્વે સ્તુત્વા દેવં ગજાનનમ્ ॥ ૪૩ ॥

બ્રહ્માણં શકુરં માં ચ યયુઃ સ્વં સ્વં નિકેતનમ્ ।

ય ઇદં શૃણુયાન્નિત્યં માહાત્મ્યં પાપનાશનમ્ ॥ ૪૪ ॥

કસ્માદપિ ભયં નસ્થાલ્લભતે સાર્વકામિકમ્ ॥ ૪૫ ॥

ઇતિ શ્રીગણેશપુરાણે ઉપાસનાખાંડે સિદ્ધક્ષેત્રોત્પત્તિકથનં નામાષ્ટાદશોઽધ્યાયઃ ॥ ૧૮ ॥

આદિતઃ શ્લોકાનાં સમષ્ટયક્રુઃ ૬૪૦ + ૪૫ = ૬૮૫

૧.૧૯ કમલાપુત્ર વર્ણનં નામૈકોનવિંશતિ તમોઽધ્યાયઃ

ભૃગુરુવાચ ।

શ્રુત્વાખ્યાનમિદં વ્યાસઃ ષડર્ણ વિધિમખ્યથ ।

પુનરુચે વિધાતારં નાતિપૂર્ણાશયો યથા ॥ ૧ ॥

વ્યાસ ઉવાચ ।

સિદ્ધક્ષેત્રસ્ય માહાત્મ્યં ગણનાથસ્ય ચૈવ હિ ।

શ્રુતં પાપહરં સર્વ કામપુણ્યવિવર્ધનમ્ ॥ ૨ ॥

પુનશ્ચ વદ મે બ્રહ્મન્ વિનાયકકથાનકમ્ ।

તૃપ્તિં ન યાતિ પરમાં પિબન્નપિ કથામૃતમ્ ॥ ૩ ॥

બ્રહ્મોવાચ ।

પારાશર્ય મહાખ્યાનં કથયામિ તવાગ્રતઃ ।

સર્વદેવાધિદેવસ્ય ગણેશસ્ય વિભોઃ શુભમ્ ॥ ૪ ॥

વિદભદ્રેશે રાજાઽભૂદ્ધાનશૂરો મહાબલી ।

નામ્ના ભીમ ઇતિ ખ્યાતો દાતા ભીમપરાક્રમઃ ॥ ૫ ॥

કૌણ્ડિણ્યનગરે તસ્ય નિવાસોઽભૂન્મહામતે ।

સામન્તા કરદા યસ્ય કરદા ઇતરે નૃપાઃ ।

વાજિનાં વારણાનાં ચ પત્તીનાં કોટયો દશ ॥ ૬ ॥

સ્થાનામગ્રતો યાન્તં યાન્તિ તત્પૃષ્ઠતૌઽપિ ચ ।

બ્રાહ્મણાનાં સહસ્રાણિ યમાશ્રિત્ય મુદં યયુઃ ।

તસ્ય ભાર્યા મહાભાગા નામ્નાઽભૂચ્ચારુહાસિની ॥ ૭ ॥

વિકસત્પદ્મવદના મૃગશાવકલોચના ।

બ્રહ્મણ્યા દૈવતપરા નિત્યં ધર્મપરાયણા ।

પતિવ્રતા પતિપ્રાણા પતિવાક્યરતા સદા ॥ ૮ ॥

અપુત્રા દૈવયોગેન જાતા સા વરવર્ણિની ।

તાં નિરીક્ષ્ય તદા ભીમશ્ચારુસર્વાઙ્ગશોભિનીમ્ ॥ ૯ ॥

અવદદુઃખિતો વાક્યં પુત્રહીનો નૃપોત્તમઃ ।

સર્વ રાજ્યં પરિત્યજ્ય ગન્તવ્યં વનમુત્તમમ્ ॥ ૧૦ ॥

અપુત્રસ્ય ગતિનૈવ સ્વર્ગો વા સુખમેવ ચ ।

દેવા હવ્યં ન ગૃહ્ણન્તિ પિતરઃ કવ્યમેવ ચ ॥ ૧૧ ॥
 વૃથા મે જનની જન્મ પિતા ગેહં ધનં કુલમ્ ।
 વિફલં સકલં કર્મ વિના પુત્રેણ નિશ્ચિતમ્ ॥ ૧૨ ॥
 સ એવ નિશ્ચયં કૃત્વા દ્વાવમાત્યૌ સમાહ્ણયત્ ।
 મનોરજજનનામૈકઃ સુમન્તુર્નામિકોડપરઃ ॥ ૧૩ ॥
 આન્વીક્ષિકીં ત્રયીં વાર્તાં જાનન્તૌ ષોડશીઃ કલાઃ ।
 આગત્ય તત્ક્ષણાદેવનૃપં તં નેમતુર્મુને ॥ ૧૪ ॥
 તાવુવાચ તતો ભીમો રાજ્યં મે પરિપાલ્યતામ્ ।
 મમ વા મમ પત્ન્યા વા દુરિતં પૂર્વજન્મજમ્ ॥ ૧૫ ॥
 તેન નૌ નાસ્તિ સન્તાનમુભયત્ર સુખાવહમ્ ।
 યદ્યહં પુનરાગન્તા તદા તન્મન દીયતામ્ ॥ ૧૬ ॥
 નો ચેદુભાભ્યાં મે રાજ્યં વિભજ્ય પરિગૃહ્યતામ્ ।
 એવં નિશ્ચિત્ય સ નૃપઃ સ્વસ્તિવાચનપૂર્વકમ્ ॥ ૧૭ ॥
 કૃત્વા દાનાનિ બહુશો બ્રાહ્મણેભ્યો યથૌ પુરાત્ ।
 સપત્નીકો નૃપવરોડમાત્યાભ્યાં સહ નાગરૈઃ ॥ ૧૮ ॥
 ગવ્યૂતિમાત્રં ગત્વા તુ વિસસર્જાડખિલાંસ્તદા ।
 અમાત્યાવૂચતુરાજન્નાવાં યાવઃ સહેવ તે ॥ ૧૯ ॥
 સુહૃદો નાગરાશ્ચૈન રુરુદુર્ભશદુઃખિતાઃ ।
 તાનુવાચ ન ભીઃ કાર્યાડમાત્યૌ વોડધિપતી કૃતૌ ॥ ૨૦ ॥
 યથાડહં વસ્તથૈવૈતૌ પાલનં સ કરિષ્યતઃ ।
 ઇતિ તાન્ સમનુશ્ચાસ્ય તાવુવાચ પુનર્નૃપઃ ॥ ૨૧ ॥
 દત્તં રાજ્યં ભવદ્ભ્યાં મે રક્ષતં સર્વથા પુરમ્ ।
 ઇતિ સર્વાન્ વિસૃજ્યૈવ સપત્નીકો યથૌ પુરાત્ ॥ ૨૨ ॥
 ભ્રમમાણો દદર્શૈકં કાસારં કમલૈર્યુતમ્ ।
 પુષ્પિતદ્રુમસંશોભિ નાનાજલચરાન્વિતમ્ ॥ ૨૩ ॥
 તતોડસ્ય નિકટે રમ્યમાશ્રમં પશ્યતઃ શુભમ્ ।
 રાજા ચ રાજપત્ની ચ સર્વાનન્દવિવર્ધનમ્ ॥ ૨૪ ॥

યત્ર વૈરં ન ચક્રુસ્તે જાતિવૈરા ગજાદયઃ ।
 સિંહાશ્ચ નકુલાઃ સર્પા ભિડાલા મૂષકાદયઃ ॥ ૨૫ ॥
 દદર્શતુસ્તત્ર મુનિં વિશ્વામિત્રં કુશાસને ।
 શિષ્યૈઃ પરિવૃતં શાન્તં વેદાધ્યયનતત્પરૈઃ ॥ ૨૬ ॥
 પ્રણિપત્ય મહાત્માનં કૃતાઞ્જલિપુટાવુભૌ ।
 પુનઃ પુનર્નમસ્કારાન્ પાદૌ ધૃત્વા પ્રચક્રતુઃ ॥ ૨૭ ॥
 ઉત્થાપ્ય મુનિશાર્દૂલો વિશ્વામિત્રસ્તપોનિધિઃ ।
 ઉવાચ શ્વક્ષણાયા વાચા વિજ્ઞાતાર્થો નૃપં તદા ॥ ૨૮ ॥
 વિશ્વામિત્ર ઉવાચ ॥
 ભવિતા તે સુતો રાજન્ ગુણયુક્તો મહાયશાઃ ।
 કુતસ્ત્વમાગતઃ કિં તે નગરં નામ તદ્વદ ॥ ૨૯ ॥
 તતસ્તે પાપનાશાર્થં યતિષ્યે નૃપસત્તમ ।
 ભીમ ઉવાચ ।
 વિદર્ભં વિષયે સ્વામિન્ કૌડિન્યં નગરં મમ ॥ ૩૦ ॥
 ભીમ ઇત્યેવ નામ પત્નીયં ચારુહાસિની ।
 પુત્રાર્થં ચ કૃતો યત્નસ્તપોદાનવ્રતાદિભિઃ ॥ ૩૧ ॥
 નાગતા કરૂણા દેવે પૂર્વજન્મકૃતાદઘાત્ ।
 ત્યજ્ત્વા રાજ્યં વને યાતૌ દૃષ્ટ્વૌ ત્વચ્ચરણૌ મુને ॥ ૩૨ ॥
 ભ્રમન્ વનાનિ બહુશો દૈવેનેહોપસાદિતઃ ।
 સાધૂનાં સઙ્ગતિઃ સધૌ દદાતિ ફલમુત્તમમ્ ॥ ૩૩ ॥
 અતો મે ભવદાશીર્ભિર્જાતઃ પુત્રો ન સંશયઃ ।
 વિદ્યાવ્રતતપોદાનચજ્ઞસ્વાધ્યાયકારિણઃ ॥ ૩૪ ॥
 દયાદમવતસ્તેડધે નાશીર્વ્યર્થા ભવેન્મુને ।
 પરન્તુ કલુષમ્મે કિં પૂર્વજન્મકૃતં મુને ॥ ૩૫ ॥
 વદ તત્ર પ્રતિકારં સર્વજ્ઞોડસિ મતો મમ ।
 બ્રહ્મોવાચ ॥
 ઇતિ તસ્ય વચઃ શ્રુત્વા વિશ્વામિત્રો મહામુનિઃ ।

તમે રાણૈ પૂર્વકથાં કથયામાસ સાદરમ્ ॥ ૩૬ ॥

વિશ્વામિત્ર ઉવાચ ॥

કુલધર્માસ્ત્વયાત્યક્તાઃ શ્રીમન્દાધેન દુર્મતે ।

વેદે શાસ્ત્રે પુરાણે ચ લૌકિકે ચ પ્રતિષ્ઠિતાઃ ॥ ૩૭ ॥

તે સર્વે પૂર્વજા નિત્યં પુપૂજૂર્ગણનાયકમ્ ।

તસ્ય ક્રોધવશાન્નૈવ સન્તતિસ્તવ જાયતે ॥ ૩૮ ॥

યેન તે કુલદેવત્વં સમ્પ્રાપ્નોડસૌ ગજાનનઃ ।

ભણૈતત્તે મહાવીર શૃણુ સાદરમાદિતઃ ॥ ૩૯ ॥

સપ્તમઃ પુરુષસ્ત્વત્તઃ પૂર્વ ભીમો નૃપોડભવત્ ।

રૂપવાન્ ધનસમ્પન્નો વલ્લભો નામ સત્તમઃ ।

તસ્યાપિ બહુકાલેન શિશુરેકોડભવનૃપ ॥ ૪૦ ॥

અથ તસ્યાડભવદ્ દેહો મૂકો બધિર એવ ચ ।

અતિદુર્ગન્ધવત્પૂયસ્રાવવાન્ કુબ્જ એવ ચ ॥ ૪૧ ॥

તં દૃષ્ટ્વા જનની તસ્ય કમલા દુઃખિતા ભૃશમ્ ।

અચિન્તયત્ સ્વાન્તમધ્યે લોકે સમ્યગપુત્રતા ॥ ૪૨ ॥

નૈતાદૃશં પુત્રવત્ત્વં શ્વાધ્યં દુઃખકરં ભૃશમ્ ।

મરણં મે વિધાત્રા કિં નાસ્ય વા કિયતેડધુના ॥ ૪૩ ॥

કથં વા મુખધાડહં દર્શયિષ્યે સુહૃજ્જનાન્ ।

એવં વિલપતી દુઃખાદ્ રુરોદ ભૃશદારણમ્ ॥ ૪૪ ॥

શ્રુત્વા તદ્રુદિતં ભર્તા સૂતિકાગારમાગમત્ ।

દૃષ્ટ્વા તથાવિધં બાલં ભૃશં પત્નીં ચ દુઃખિતામ્ ॥ ૪૫ ॥

બભાણ મૃદુવાક્યેન સાન્તવયન્ કર્મમાર્ગવિત્ ।

મા દુઃખં કુરુ કલ્યાણિ કર્મણાં ગતિરીદૃશી ॥ ૪૬ ॥

પૂર્વજન્મકૃતાત્ પાપાજ્જાયતે દુઃખભાડ્નરઃ ।

દુઃખવાન્સુખમાપ્નોતિ સુખવાનપિ તત્પુનઃ ॥ ૪૭ ॥

ન હિ શોચ્યો હિ બાલોડયં સમીચીનો ભવિષ્યતિ ।

યથાડસ્ય પૂર્વવૃત્તં સ્યાત્ તથૈવાસ્ય ભવિષ્યતિ ॥ ૪૮ ॥

વયં ચ પ્રયતિષ્ઠામો મણિમન્ત્રમહૌષધૈઃ ।
 તપોભિશ્ચ જપૈર્દેવપૂજયાન્નાવિધાનતઃ ॥ ૪૯ ॥

સમ્યક્ કર્તું શિશું સુભૂઃ પ્રસ્તુતં ચત્સમાચર ।
 એવં પ્રબોધિતા સાધ્વી ત્યજ્ત્વા શોકં શિશું તતઃ ॥ ૫૦ ॥

ક્ષાલયિત્વા જલૈસ્તં તુ જહર્ષ સખિભિઃ સહ ।
 સર્વ માત્સ્યુદયં ચકે પુત્રસ્ય જનનોચિતમ્ ॥ ૫૧ ॥

પૂજયામાસ વિપ્રાન્ સ સા તત્ પત્ન્યોહ્યનેકશઃ ॥ ૫૨ ॥

ઇતિ શ્રીગણેશપુરાણે ઉપાસનાખાંડે કમલાપુત્ર વર્ણનં નામૈકોનવિંશતિતમોઽધ્યાયઃ ॥ ૧૯ ॥

આદિતઃ શ્લોકાનાં સમષ્ટ્યઙ્કાઃ ૬૮૫+૫૨ = ૭૩૭

૧.૨૦ દક્ષસ્તુતિર્નામવિંશતિતમોઽધ્યાયઃ

બ્રહ્મોવાચ ।
 તતઃ સ બ્રાહ્મણાન્ સાધૂન્ દૈવજ્ઞાન્ વેદનિષ્ઠિતાન્ ।
 આકાર્યં પ્રતિપૂજ્યાદૌ રત્નવાસોધનાદિભિઃ ॥ ૧ ॥

પૃષ્ઠા તાન્ દક્ષ ઇત્યેવ નામચકે સુતસ્ય સઃ ।
 જપમન્ત્રપ્રયોગાંશ્ચ ચકારૌષધસગ્ચયાન્ ॥ ૨ ॥

સ્વયં ચ દ્વાદશાબ્દાનિ ચકાર પરમં તપઃ ।
 પુત્રરોગવિમુક્ત્યર્થં સ્વસન્તાનસ્ય વૃદ્ધયે ॥ ૩ ॥

નાપશ્યદ્રોગનિર્મુક્તં પુત્રં તં સ સદા નૃપઃ ।
 તદા નિર્વેદમાપન્નો જગાદ ક્રોધમૂર્ચ્છિતઃ ॥ ૪ ॥

ગચ્છ મે ભવનાદ્ રાણિ કમલે પુત્રસંયુતા ।
 નેમં પુત્રં ન ચ ત્વાહં દ્રષ્ટું શક્ત ઇતઃપરમ્ ॥ ૫ ॥

ઇતિ નિર્ભર્ત્સિતા તેન વલ્લભેન તદા સુતમ્ ।
 આદાય કમલા તસ્માન્નગરાત્ પ્રસ્થિતા વનમ્ ॥ ૬ ॥

રુદતી શોક સંવિગ્ના દુઃખિતાઽશ્રુ પ્રમાર્જતી ।
 વહન્તી પૃષ્ઠભાગે તં ક્ષુત્તૃટ્શ્રમવિકર્ષિતા ॥ ૭ ॥

ગ્રામાદ્ગ્રામાન્તરં યાતા ભિક્ષાચારા ભૃશાતુરા ।
 તસ્કરૈર્લુણ્ઠિતં તસ્યા વસનં ભૂષણાદિકમ્ ॥ ૮ ॥

તતો ગ્રામાન્તરં ગત્વા ન્યસ્ય પુત્રં શિવાલયે ।
 ભિક્ષાયૈ પુરમધ્યે સા બ્રાહ્મ નૃપવલ્લભા ॥ ૯ ॥
 કદાચિત્ સહ પુત્રેણ ભિક્ષિતું સા પુરં યયૌ ।
 કસ્યચિદ્ દ્વિજમુખ્યસ્ય વાયુસ્પર્શન સોડર્ભકઃ ॥ ૧૦ ॥
 ભક્તેરતિશયાત્ સાક્ષાત્કૃતો લમ્બોદરેણ સઃ ।
 ચક્ષુષ્માન્ શ્રુતિસમ્પન્નો દિવ્યદેહોડભવત્તદા ॥ ૧૧ ॥
 જહર્ષ કમલા ત્યક્ત્વા સર્વ દુઃખં નિરીક્ષ્ય તમ્ ।
 મગ્જુલાં સુખદાં વાય મુચ્ચરન્તં મુહુર્મુહુઃ ॥ ૧૨ ॥
 તર્કયામાસ કમલા મણિમન્ત્રમહૌષધૈઃ ।
 અનુષ્ઠાનૈર્મહાહોમૈર્નસમ્યગ્યો બભૂવ હ ॥ ૧૩ ॥
 સ કથં મારુતસ્પર્શાત્ સમીચીનોડભવત્સુતઃ ।
 અથ તં પુરુષં ક્વાહં દ્રક્ષ્યે દુષ્કર્મનાશનમ્ ॥ ૧૪ ॥
 ઇત્યુક્ત્વા સુતમાલિંગ્ય સા તસ્યૌ વિગતજવરા ।
 તમાદાય ગતા ભિક્ષાં કર્તુ તન્નગરે પુનઃ ॥ ૧૫ ॥
 નાગરા ભોજયામાસુરભાવામન્થ સાદરમ્ ।
 નાનાપકવાન્નશાકાદૈઃ શર્કરાઘૃતપાયસૈઃ ॥ ૧૬ ॥
 એવં પ્રતિદિનં તૌ તુ ભુક્ત્વાનુદિવસં મુદા ।
 આપતુર્ધનવસ્ત્રાણિ નૂતનાનિ વરાણિ ચ ॥ ૧૭ ॥
 તમપૃચ્છન્નાગરિકઃ પિતુસ્તે નામ વે વદ ।
 કો દેશઃ કિં પુરં જ્ઞાતિઃ કા ચ તે વૃત્તમેવ ચ ॥ ૧૮ ॥
 ઇતિ તગ્દિરમાકર્ણ્ય દક્ષો નામ તમબ્રવીત્ ।
 તતો માતરમાગમ્ય પિતરં નગરં કુલમ્ ॥ ૧૯ ॥
 વૃત્તં ચ પરિપૃચ્છ તતસ્તં પુનરબ્રવીત્ ।
 કન્ટિ ભાનુનગરે વલ્લભો મે પિતા મહાન્ ॥ ૨૦ ॥
 ક્ષત્રિયો બલસમ્પન્નઃ ખ્યાતો શિપુબલાર્દનઃ ।
 તસ્યેયં કમલા જાયા સુતોડહં દક્ષસંજ્ઞકઃ ॥ ૨૧ ॥
 ઉત્પન્નોડહં યદા બ્રહ્મન્નન્ધો બધિર એવ ચ ।

અનેકક્ષતસમ્મત્રો માતા ત્યક્તું તદોદ્યતા ॥ ૨૨ ॥
 પિત્ર નિષેધિતા સા ચ યત્નં બહુ તથાઽકરોત્ ।
 દ્વાદશાબ્દં તપસ્તત્પિતા પુણ્યં ન્યવેદયત્ ॥ ૨૩ ॥
 ન ચ મે પાટવં દેહે પશ્યતિ સ્મ પિતા યદા ।
 તદા વિસર્જયામાસ માતરં માં ચ નાગર ॥ ૨૪ ॥
 ઇતિ સર્વં જગૌ તસ્મૈ દક્ષો માતૃમુખોદ્ગતમ્ ।
 અત્રાહં સુભગો જાતો વાયુસ્પર્શન કસ્યચિત્ ॥ ૨૫ ॥
 શ્રુત્વૈવં તુ ગતે તસ્મિન્ પુરુષે પુરવાસિની ।
 દક્ષો જગામ ત્વરિતો માતરં પ્રતિનન્દયન્ ॥ ૨૬ ॥
 તતસ્તત્રગરે તૌ દ્વાવુપદિષ્ટૌ દ્વિજન્મના ।
 ગણેશારાધનવિધૌ કરુણાયુતયેતસા ॥ ૨૭ ॥
 તતઃ સા કમલા દક્ષો નિર્વાણં પરમાસ્થિતૌ ।
 એકાઙ્ગુષ્ઠેન તપસા ગણેશારાધને રતૌ ॥ ૨૮ ॥
 દેવનામચતુર્થ્યન્તમોઙ્ગારપલ્લવાન્વિતમ્ ।
 અષ્ટાક્ષરં પરં મન્ત્રં જપન્તૌ ભક્તિતત્પરૌ ॥ ૨૯ ॥
 વાયુભક્ષૌ શુષ્કતનૂ નિરીક્ષ્ય ભગવાંસ્તદા ।
 આવિરાસીત્તયોરગ્રે કરુણાબ્ધિર્વિનાયકઃ ॥ ૩૦ ॥
 ચતુર્ભુજો મહાકાયો વારણાસ્થોઽતિસુન્દરઃ ।
 અનેક સૂર્યસહુશો નિશિ સૂર્ય ઇવોદિતઃ ॥ ૩૧ ॥
 રત્નકાઞ્ચનમુક્તાવન્મુકુટભ્રાજિમસ્તકઃ ।
 પીતકૌશેયવસનો હાટકાઙ્ગદભૂષણઃ ॥ ૩૨ ॥
 એકજાનુનિપાતેન સન્નિવિષ્ઠો મહાસને ।
 કટિસૂત્રં કાઞ્ચનીયં મુદ્રિકા રત્નસંયુતામ્ ॥ ૩૩ ॥
 મહાહિં જઠરે ભિભ્રદેકદન્તં ગજાર્ધકમ્ ।
 એવં રૂપં દદૃશતુઃ પુનશ્ચ દ્વિજરૂપિણમ્ ॥ ૩૪ ॥
 જગાદ સ દ્વિજસ્તૌ તુ ભવન્નિર્વાણતોષિતઃ ।
 આગતોઽહં વરં દાતું વૃણુતં મનસીપ્સિતમ્ ॥ ૩૫ ॥

વિશ્વામિત્ર ઉવાચ ।

એવં પ્રસન્ને વિદ્યેશે પ્રત્યક્ષે દ્વિજરૂપતઃ ।

નનામ પરયા ભક્ત્યાભણ્દ્રાઙ્ગલિશ્ચ તમ્ ॥ ૩૬ ॥

દક્ષ ઉવાચ ।

પૂર્વનજન્મકૃતં પુણ્યં કૃલિતં મે દ્વિજોત્તમ ।

યન્મયાડદર્શિતં રૂપં તે દ્વિવિધં પરમં મહત્ ॥ ૩૭ ॥

વૈનાયકં ચ વૈપ્રં ચ જન્મ મેડજનિ સાર્થકમ્ ।

કારણાનાં પરં ત્વં ચ કારણં છન્દસામપિ ॥ ૩૮ ॥

પરં જ્ઞેયં પરં બ્રહ્મ શ્રુતિમૃગ્યં સનાતનમ્ ।

ત્વમેવ સાક્ષી સર્વસ્વ સર્વસ્યાન્તર્બહિસ્તથા ॥ ૩૯ ॥

ત્વમેવ કર્તા કાર્યાણાં લઘુસ્થૂલશરીરિણામ્ ।

નાનારૂપ્યેકરૂપી ત્વં નિરૂપશ્ચ નિરાકૃતિઃ ॥ ૪૦ ॥

ત્વમેવ શકુરો વિષ્ણુસ્ત્વમેવેન્દ્રોડનલોડર્યમા ।

ભૂવાયુખસ્વરૂપોડપિ જલસોમર્ક્ષરૂપવાન્ ॥ ૪૧ ॥

વિશ્વકર્તા વિશ્વપાતા વિશ્વસંહારકારકઃ ।

ચરાચરગુરોર્ગોમા જ્ઞાનવિજ્ઞાનવાનપિ ॥ ૪૨ ॥

ભૂતં ભાવિ ભવચ્ચૈવ ત્વમેવેન્દ્રિયદેવતાઃ ।

કલા કાષ્ઠા મુહૂર્તાશ્ચ શ્રીધૃતિઃ કાન્તિરેવ ચ ॥ ૪૩ ॥

ત્વમેવ સાડ્ધ્યં યોગશ્ચ શાસ્ત્રાણિ શ્રુતિરેવ ચ ।

પુરાણાનિ ચતુઃષષ્ટિકલા ઉપનિષત્તથા ॥ ૪૪ ॥

ત્વમેવ બ્રાહ્મણો વૈશ્યઃ ક્ષત્રિયઃ શૂદ્ર એવ ચ ।

દેશો વિદેશસ્ત્વં ક્ષેત્રં પુણ્યક્ષેત્રાણિ ચાન્યુત ॥ ૪૫ ॥

ત્વં પ્રમેયોડપ્રમેયશ્ચ યોગિનાં જ્ઞાનગોચરઃ ।

ત્વમેવ સ્વર્ગઃ પાતાલં વનાન્યુપવનાનિ ચ ॥ ૪૬ ॥

ઓષધ્યોડય લતાવૃક્ષકન્દમૂલકૃલાનિ ચ ।

અણ્ડજા જારજા જીવાઃ સ્વેદજા ઉદ્ભિજા અપિ ॥ ૪૭ ॥

કામઃ ક્રોધઃ ક્ષુધા લોભો દમ્ભોદર્પો દયા ક્ષમા ।

નિદ્રા તન્દ્રા વિલાસશ્ચ હર્ષઃ શોકસ્ત્વમેવ ચ ॥ ૪૮ ॥

વિશ્વામિત્ર ઉવાચ ।

ઇતિ દક્ષવચઃ શ્રુત્વા સુપ્રસન્નો વિનાયકઃ ।

મેઘગમ્ભીરયા વાચા સ્મયન્નિવ જગાદ તમ્ ॥ ૪૯ ॥

ગજાનન ઉવાચ ।

પ્રીતોડહં તે મહાભાગ સ્તુત્યા ગમ્ભીરયાડનયા ।

વરં દાતું સમુત્કણ્ઠસ્તથાપિ ન દદામિ તે ॥ ૫૦ ॥

યદહં વરદઃ સ્યાં તે કુદ્યેદ્ભક્તો મમોપરિ ।

સ એવ દાસ્યતિ વરં યદ્ગુરસ્ય પ્રભજ્જનાત્ ॥ ૫૧ ॥

દિવ્યદેહમનુપ્રાપ્તશ્ચક્ષુશ્ચોત્રસમન્વિતઃ ।

જાતસ્ત્વં તસ્ય નામાડપિ વદામિ મુદ્રલેતિ ચ ॥ ૫૨ ॥

સ ધ્યાતમાત્રો વિપ્રેશઃ સ્વરૂપં દર્શયિષ્યતિ ।

યાન્ યાન્ કામયસે કામાન્ સ તે સર્વાન્ પ્રદાસ્યતિ ॥ ૫૩ ॥

ઇત્યુક્ત્વા પરમાત્માડસૌ તત્રૈવાડન્તરધીયત ।

તસ્મિન્નન્તર્હિતે દક્ષો રુરોદ ભૃશદુઃખિતઃ ॥ ૫૪ ॥

દરિદ્રેણ નિધૌ લબ્ધે ગતે તસ્મિન્ યથૈવ સઃ ।

ગતાયાં ગવિ વત્સો વા રોરવીતિ યથા ભૃશમ્ ॥ ૫૫ ॥

મુગ્ધચન્નશ્રૂણિ નેત્રાભ્યાં પપાત ધરણીતલે ।

કવ ગતઃ કવ ગત ઇતિ મુહુર્જલ્પન્વિનાયકઃ ॥ ૫૬ ॥

ઇતિ શ્રીગણેશપુરાણે ઉપાસનાખાણે દક્ષસ્તુતિર્નામવિંશતિતમોડધ્યાયઃ ॥ ૨૦ ॥

આદિતઃ શ્લોકાનાં સમષ્ટ્યક્રુઃ ૭૩૭ + ૫૬ = ૭૯૩

૧.૨૧ મન્ત્રોપદેશ વર્ણનં નામૈકવિંશતિતમોડધ્યાયઃ

વિશ્વામિત્ર ઉવાચ ।

ઇતસ્તતો ભ્રમન્ ધાવન્ વલ્લભસ્યાત્મજસ્તદા ।

ન વિવેદ ગતં વસ્ત્રં ભૂષણં ચાતિવિવ્હલ ॥ ૧ ॥

પપ્રચ્છ બ્રાહ્મણાન્માર્ગે વૃક્ષાંશ્ચૈવ વિનાયકમ્ ।

વિનાયકો ગતઃ કુત્ર ક્વચિદ્દૃષ્ટો ગદન્તુ મે ॥ ૨ ॥

સ એવં ભ્રાન્તહૃદયોડભ્રમચ્ચક્ષુઃ નૃપોત્તમ ।

નિપપાત ધરાપૃષ્ઠે ક્ષણં વિગતયેતનઃ ॥ ૩ ॥

એતસ્મિન્નન્તરે સ્વપ્નેડપશ્યદ્ બ્રાહ્મણમગ્રતઃ ।

દત્તં તવેષિતં બાલ મુદ્રલેન મયા હિ તત્ ॥ ૪ ॥

યત્ ત્વયા યાચિતં પૂર્વં વિઘ્નેશાદ્ દૃષ્ટિગોચરાત્ ।

ઇત્યુક્ત્વા પ્રસ્થિતે તસ્મિન્ બ્રાહ્મણે નૃપસત્તમ ॥ ૫ ॥

સુમોસ્થિત ઇવ પ્રાયો દક્ષોહૃષ્મનાડભવત્ ।

કસ્મૈચિત્ પરિપ્રચ્છ ત્વરિતાય દ્વિજાતયે ॥ ૬ ॥

અન્તિકં દર્શિતં તેન બહુશિષ્યોપશોભિતમ્ ।

મુદ્રલસ્યાતિભક્તસ્ય ગજાનનરતસ્ય ચ ।

આશ્રમં પરમં દિવ્યં સર્વસત્વાડભયપ્રદમ્ ॥ ૭ ॥

મુદ્રલં મનસા ધ્યાયન્ ભ્રમન્ યાતસ્તદાશ્રમમ્ ।

નાનાશ્ચર્યયુતં રમ્યમલકાનન્દનાતિગમ્ ॥ ૮ ॥

દદર્શ મુદ્રલં તત્ર પરાધ્યાસનગં દ્વિજમ્ ।

વેદવેદાડ્ગતત્ત્વજ્ઞં સર્વશાસ્ત્રવિશારદમ્ ॥ ૯ ॥

યોગાભ્યાસબલૈર્નારુપિણં સૂર્યતેજસમ્ ।

વૈનાયકીં મહામૂર્તિં રત્નકાઞ્ચનનિર્મિતામ્ ॥ ૧૦ ॥

ચતુર્ભુજાં ત્રિનયનાં નાનાલહારશોભિનીમ્ ।

ઉપચારૈઃ ષોડશભિઃ પૂજયન્તં વિધાનતઃ ॥ ૧૧ ॥

નનામ દક્ષસ્તં દૃષ્ટ્વા દાણ્ડવત્ પૃથિવીતલે ।

મુગ્ધચન્નશ્રૂણિ નેત્રાભ્યાં નિશ્ચસૈશ્ચ મુહુર્મુહુઃ ॥ ૧૨ ॥

વિશ્વામિત્ર ઉવાચ ।

પ્રપ્રચ્છ મુદ્રલસ્તં તુ કસ્ત્વં કસ્માદિહાગતઃ ।

નુદામિ દુઃખં કિં તેડસ્તિ વદ સર્વમશેષતઃ ॥ ૧૩ ॥

એવં વિપ્રવચઃ શ્રુત્વા કમલાનન્દનસ્તદા ।

સાવધાનમના ભૂત્વા જગાદ દ્વિજપુડ્ગવમ્ ॥ ૧૪ ॥

દક્ષ ઉવાચ ।

સત્યમેવ વદે બ્રહ્મત્રભિપ્રાયં તવાન્તિકે ।

કર્ણાટદેશે રાજાભૂત્રગરે ભાનુસંજડે ॥ ૧૫ ॥

વલ્લભોનામ નીતિજ્ઞો જ્ઞાની દાતા દયાન્વિતઃ ।
 તસ્ય પત્ની તુ કમલા જનયામાસ માં યદા ॥ ૧૬ ॥
 તદા દુર્ગાન્ધિક્ષતયુક્ શોણિતસ્ત્રાવિનાસિકઃ ।
 અન્યઃ કુબ્જઃ કર્ણહીનઃ શબ્દહીનઃ શ્વસન્બહુ ॥ ૧૭ ॥
 અભવં નાગરા દૃષ્ટ્વા ત્યજૈનમિતિ ચાબ્રુવન્ ।
 પિતા મે દ્વાદશાબ્દાનિ નાનાયત્રમથાઠકરોત્ ॥ ૧૮ ॥
 શરીરપાટવાર્થં મે નાલભત્ તન્મહેશ્વરાત્ ।
 ઉપાયં સ તતો માં ચ માતરં કમલાં ચ મે ॥ ૧૯ ॥
 બહિર્નિષ્કાસયામાસ નિર્દયેડનાન્તરાત્મના ।
 તતો મે જનની ખેદાદટમાના પુરં પુરમ્ ॥ ૨૦ ॥
 આગત્ય કૌણ્ડિન્યપુરં મહા સહ ક્ષુધાર્દિતા ।
 ભિક્ષાટને ક્રિયામાણે પૂર્વપુણ્યપ્રભાવતઃ ॥ ૨૧ ॥
 અભવદ્દર્શનં તે વામન્ધસ્યેવ યથા દૃશિઃ ।
 તવ ગાત્રભવાદ્રાયોઃ સ્પર્શાદ્દોષા ગતા મમ ॥ ૨૨ ॥
 રઘુનાથાઙ્ગિસંસ્પર્શાદહલ્યાયા યથા પુરા ।
 દિવ્યદેહં સમાપન્નઃ પ્રસાદાત્તવ સુવ્રત ॥ ૨૩ ॥
 ન મયા વિદિતં કિઞ્ચિજ્જનન્યા મે નિવેદિતમ્ ।
 અહં ચ વિસ્મિતો ભૂત્વા નિશ્ચયં કૃતવાન્ હૃદિ ॥ ૨૪ ॥
 યદ્દગ્ધવાયુસ્પર્શેન દિવ્યદેહમહદ્ગતઃ ।
 તદ્દર્શનં યદા સ્થાન્મે તદા દેહં ધરામ્યહમ્ ॥ ૨૫ ॥
 એવં ભ્રમન્ બહુદિનં તતોડસૌ કરુણાનિધિઃ ।
 આવિરાસીન્ મત્પુરતઃ કોટિસૂર્યસમપ્રભઃ ॥ ૨૬ ॥
 ઉભયોસ્તપસા તુષ્ટો દેવદેવો ગજાનનઃ ।
 તં દૃષ્ટ્વા કમલા કામાન્ સમ્પ્રાપ્તા મનસીપ્સિતાન્ ॥ ૨૭ ॥
 તતો મામબ્રવીદ્ દેવઃ પ્રસન્નો મઞ્જુલાઙ્ગિરમ્ ।
 યદર્થં નિયમં કૃત્વા ભ્રમન્ ખેદમુપાગતઃ ॥ ૨૮ ॥
 સોડહં તે દર્શનં યાતો મુદ્ગલો બ્રાહ્મણોત્તમઃ ।
 શ્રુત્વા તદ્વચનં હૃષ્ટમભવન્ માનસં મમ ॥ ૨૯ ॥

તતો ગજાનનમહં સ્તુતવાન્ વિવિધૈઃ સ્તવૈઃ ।

ઉવાચ સુપ્રસન્નાત્મા વરં વૃણુ મહામતે ॥ ૩૦ ॥

અહં ચાકથયં તસ્મૈ યદ્યન્મે મનસીપ્સિતમ્ ।

તતો બ્રાહ્મણરૂપં તત્ ત્યક્ત્વાડન્યદ્ રૂપમાદધે ॥ ૩૧ ॥

ચતુર્ભુજં મહાકાયં મુકુટાટોપમસ્તકમ્ ।

પરશું કમલં માલાં મોદકાનાવહત્ કરૈઃ ॥ ૩૨ ॥

દિવ્યામ્બરધરં ભ્રાજદ્વિષ્ણાણકરપુષ્કરમ્ ।

કુણ્ડલેપ્રાવહચ્છુત્યોઃ સૂર્યબિમ્બે ઇવાપરે ॥ ૩૩ ॥

દિવ્યાલક્ષ્મીસંયુક્તં ભુજડગવલયોદરમ્ ।

દેવર્ષિગન્ધર્વગણૈઃ કિન્નરૈરૂપશોભિતમ્ ॥ ૩૪ ॥

તત આનન્દપૂર્ણોડહં દૃષ્ટ્વા રૂપં તથાડભવમ્ ।

પૂર્ણચન્દ્રં યથા દૃષ્ટ્વા પૂર્ણો ભવતિ વારિધિઃ ।

તનોક્તં મુદ્ગલઃ સર્વાન્ કામાંસ્તે પરિપૂરયેત્ ॥ ૩૫ ॥

તદેવાડન્તર્હિતં રૂપં દૃષ્ટં યાવન્ન સાદરમ્ ।

યથા સ્વપ્નગતં સર્વં જાગરેન્નૈવ દૃશ્યતે ॥ ૩૬ ॥

તતોડહં નિતરાં પિન્નૌ ન્યપતં ભુવિ મૂર્ચ્છિતઃ ।

પ્રતિલભ્ય તતઃ સંજ્ઞાં વરં વૃણ્વેતિ સંસ્મરન્ ॥ ૩૭ ॥

યથાચે દેવદેવેશં સર્વવ્યાપિનમીશ્વરમ્ ।

ગૃહે મે સુસ્થિરા લક્ષ્મીભક્તિર્મે તાદૃશી તવ ॥ ૩૮ ॥

દૃષ્ટ્વેત્ પૂર્વપુણ્યેન દ્વયમેતત્ પ્રદીયતામ્ ।

તતોડહં શ્રુતવાન્ દત્તમિતિ વાયં નભોગતામ્ ॥ ૩૯ ॥

તતો હૃષ્મના વિપ્ર તવ સાન્નિધ્યમાગતઃ ।

મુદ્ગલસ્ત્વં દ્વિપાસ્યોડસૌ દ્વિપાસ્યસ્ત્વં સ મુદ્ગલઃ ॥ ૪૦ ॥

ઇતિ મે મનસિ સ્પષ્ટે ભાતિ સર્વં ગજાનનઃ ।

ભૃગુરુવાચ ।

ઇતિ તદ્વચનં શ્રુત્વા મુદ્ગલો વાક્યમબ્રવીત્ ॥ ૪૧ ॥

સભાગ્યઃ કૃતકૃત્યોડસિ ભક્તિમાન્ કમલાસુત ।

મહિમા તવ ભક્તોર્હિ વક્તુ શક્યો ન કેનચિત્ ॥ ૪૨ ॥

તપામિ સુદૃઢં ચાહં દશવર્ષશતં તપઃ ।

ન મ એતાદૃશો દેવો દૃષ્ટ આસીત્ કદાચન ॥ ૪૩ ॥

યઃ સર્વજગતાં નાથશ્ચરાચરગુરોર્ગુરુઃ ।

યો રજઃસત્ત્વતમસાં નેતા નિત્યં ગુણાશ્રયઃ ॥ ૪૪ ॥

યો બ્રહ્મશિવવિષ્ણૂનાં શરીરાણિ કરોતિ હિ ।

ભૂતાનાં ચ વિભૂતીનાં માત્રેન્દ્રિયધિયામપિ ॥ ૪૫ ॥

યં ન દેવા વિદુઃ સમ્યક્ ન વેદા નર્ષયોઽપિ ચ ।

એવં ગજાનનં ત્વં હિ પ્રત્યક્ષં દૃષ્ટવાન્ સ્ફુટમ્ ॥ ૪૬ ॥

અહં ત્વચ્ચરણૌ વન્દે ચતસ્ત્વં ભક્તિમાન્ પરઃ ।

તતઃ પરસ્પરં તૌ તુ નેમતુશ્ચાલિલિઙ્ગતુઃ ॥ ૪૭ ॥

ગુરુબન્ધૂ ચિરં કાલમેકચિત્તૌ સમાગતૌ ।

તત એકાક્ષરં મન્ત્રં સજપધ્યાનપૂર્વકમ્ ॥ ૪૮ ॥

મુદ્રલો રાજપુત્રાય નમ્રાયોપદિદેશ હ ।

ઉવાચ ચૈનં ભૂયોઽપિ મન્ત્રસ્યાઽસ્ય દિનેદિને ॥ ૪૯ ॥

અનુષ્ઠાનં કુરુષ્વ ત્વં પ્રસન્નસ્તે ભવિષ્યતિ ।

ગજાનનો દદેત્ કામાન્ મનસા વાચ્છિતાંસ્ત્વયા ॥ ૫૦ ॥

એનં ચેત્ ત્યજસે મન્ત્રં સર્વશો નાશમેષ્યસિ ।

યદ્યસ્ય ભક્તિં સુચિરં લોકેઽસ્મિન્ વિચરિષ્યસિ ॥ ૫૧ ॥

ઇન્દ્રાદિલોકપાલાનાં ગણો વશ્યત્વમેષ્યતિ ।

ઇહ ભુક્ત્વાઽખિલાન્ ભોગાનન્તે મોક્ષમવાપ્સ્યસિ ॥ ૫૨ ॥

ઇતિ શ્રીગણેશપુરાણે ઉપાસનાખાણે મન્ત્રોપદેશ વર્ણનં નામૈકવિંશતિતમોઽધ્યાયઃ ॥ ૨૧ ॥

આદિતઃ શ્લોકાનાં સમષ્ટયક્રુઃ ૭૯૩ + ૫૨ = ૮૪૫

૧.૨૨ બલ્લાલવિનાયક કથનં નામ દ્વાવિંશોઽધ્યાયઃ

રાજોવાચ ।

આશ્ચર્યભૂતં કથિતં દક્ષપુત્રસ્ય ચેષ્ટિતમ્ ।

વિસ્મયો મે મહાંસ્તત્ર સગ્જાતો મુનિસત્તમ ॥ ૧ ॥

અન્યઃ કુબ્જઃ સ્રવદ્રક્તઃ પૂતિગન્ધસમન્વિતઃ ।

વાયા વિહીનોડમેધ્યશ્ચ શ્વાસમાત્રાવશેષિતઃ ॥ ૨ ॥

કથં મુદ્રલદેહોત્થવાયુના દિવ્યદેહભાક્ ।

સગ્જાતઃ કેન પુણ્યેન મુક્તો વા પાતકાત્ કુતઃ ॥ ૩ ॥

દિવ્યવર્ષસહસ્રં ચસ્તતાપ પરમન્તપઃ ।

કથં તસ્યાભવન્નૈવ દર્શનં દેવ કાક્ષિતમ્ ॥ ૪ ॥

કથં વલ્લભપુત્રાય દેવદેવ ઇભાનનઃ ।

પ્રત્યક્ષોડભૂદ્ વિનાકલેશૈઃ સ ચ કઃ પૂર્વજન્મનિ ॥ ૫ ॥

એતત્ સંશયજાતં મે નુદ સર્વજ્ઞ તે નમઃ ।

ન તૃપ્યામિ પિબન્નિત્યં ગજાનનકથામૃતમ્ ॥ ૬ ॥

વિશ્વામિત્ર ઉવાચ ।

સમ્યક્ પૃષ્ઠં ત્વયા રાજન્ સંશયચ્છેદનાય તે ।

વદામિ નિખિલ સમ્યક્ શૃણુષ્વૈકમના નૃપ ॥ ૭ ॥

સિન્ધુદેશેડતિવિખ્યાતા પલ્લી નામ્નાડભવત્પુરી ।

તસ્યામાસીદ્ ધની વૈશ્યઃ શ્રેષ્ઠઃ કલ્યાણસંજ્ઞકઃ ॥ ૮ ॥

વદાન્યઃ કુશલો ધીમાન્ દ્વિજદેવપરાયણઃ ।

ઇન્દુમતીતિ વિખ્યાતા પત્ની તસ્ય શુભાનના ॥ ૯ ॥

પતિપ્રતા પતિપ્રાણા પતિવાક્યપરાયણા ।

તયોઃ કાલેન સગ્જાતો ગુણવાન્ પુત્ર ઉત્તમઃ ॥ ૧૦ ॥

કલ્યાણઃ પ્રદદૌ ધેનૂર્વસ્ત્રાલકુારણાનિ ચ ।

બ્રાહ્મણેભ્યોડથ રત્નાનિ કાઞ્ચનં ભૂરિદક્ષિણામ્ ॥ ૧૧ ॥

જ્યોતિર્વિદ્ભિર્નિગદિતં નામ ચક્રે સુતસ્ય સઃ ।

બલ્લાલ ઇતિ વિખ્યાતં બલત્વાચ્છુભં તદા ॥ ૧૨ ॥

સ ચ કાલેન મહતા વયસ્યૈશ્ચ સમન્વિતઃ ।

દેવપૂજારતો નિત્યં ગ્રામાદ્ બહિર્યાન્મુદા ॥ ૧૩ ॥

એકદા તે વનં યાતા બલ્લાલપ્રમુખાઃ સુતાઃ ।

નાનાકીડારતાઃ સ્નાતા ઉપલં સ્થાપ્ય સુન્દરમ્ ॥ ૧૪ ॥

ગણેશબુદ્ધ્યા સમ્પૂજ્ય દુર્વાકુરસુપલ્લવૈઃ ।
 કેચિદ્ ધ્યાનરતાસ્તસ્ય નામજાપ્યં પ્રચક્રિરે ॥ ૧૫ ॥
 કેચિચ્ચ નનૃતુસ્તત્ર યથેષ્ટં દેવભક્તિતઃ ।
 કેચિચ્ચ ગાનકુશલા જગુર્દેવસ્ય તુષ્ટયે ॥ ૧૬ ॥
 કેચિચ્ચ કાષ્ઠૈઃ પલ્લવૈશ્ચ માણ્ડપં ચકુરોજસા ।
 કેચિદ્ ભિત્તિપરીવેષં કેચિદ્ પ્રાસાદમુત્તમમ્ ॥ ૧૭ ॥
 કેચિન્માનસપૂજાભિઃ કેચિત્પુષ્પલતાદિભિઃ ।
 ધૂપં દીપં ચ નૈવેદ્યં ફલતામ્બૂલદક્ષિણાઃ ॥ ૧૮ ॥
 નિવેદ્ય પુપ્પજુસ્તસ્મૈ મુદાપરમયાયુતાઃ ।
 કેચિચ્ચ પણ્ડિતા ભૂત્વા પુરાણાન્યજ્રુવંસ્તથા ॥ ૧૯ ॥
 વ્યાચકુર્ધર્મશાસ્ત્રાણિ ગ્રન્થાનન્યાંશ્ચ કેચન ।
 એવં દેવરતાઃ સર્વે નિન્યુર્વે દિવસાન્બહૂન્ ॥ ૨૦ ॥
 ન ક્ષુધા ન તૃષ્ણાં કોઽપિ જાનાદ્ દેવસ્ય ભક્તિતઃ ।
 એકદા જનકાસ્તેષાં કલ્યાણવૈશ્યમનવયુઃ ॥ ૨૧ ॥
 અબ્રુવન્ રોષિતાઃ સર્વે સ્વબલ્લાલં નિવારય ।
 શિશૂન સર્વાન્ સમાહૂય વનં યાતિ દિને દિને ॥ ૨૨ ॥
 નાયાન્તિ પ્રાતરાશાય ન મધ્યાન્હે નિશામુખે ।
 કૃશા નો બાલકા જાતાઃ સ્વસુતં શિક્ષયાધુના ॥ ૨૩ ॥
 નો ચેદ્ વયં નિબદ્ધવૈનં તાડયામ ઇતઃ પરમ્ ।
 પુરાધિપમથાભ્યેત્યં ત્વાં બહિઃ કરવામહે ॥ ૨૪ ॥
 ઇતિ તેષાં વયઃ શ્રુત્વાઽશ્રુતપૂર્વ કદાચન ।
 રોષાવેશાત્ સ કલ્યાણો જપાકુસુમલોચનઃ ॥ ૨૫ ॥
 મહાન્તં દણ્ડમાદાય તાડનાર્થં સુતં યયૌ ।
 દણ્ડાઘાતેન ગત્વૈવ માણ્ડપં પ્રબભ્રજ હ ॥ ૨૬ ॥
 બાલકાશ્ચ તતઃ સર્વે જગ્મુર્દશદિશો નૃપ ।
 એક એવ સ બલ્લાલો દૃઢભક્ત્યા સ્થિરોઽભવત્ ॥ ૨૭ ॥
 દૃઢમુષ્ટ્યા સ તં ધૃત્વા દણ્ડેનાઽતાડયત્ ભૃશમ્ ।

યથા સર્વશરીરાત્તુ ધારાઃ શોણિતસમ્ભવાઃ ॥ ૨૮ ॥

પ્રાદુરાસન્ વારિધારા વર્ષાકાલે યથા ગિરે ।

ચિક્ષેપ દૂરતઃ પશ્ચાદ્ દેવં સિન્દૂરસુન્દરમ્ ॥ ૨૯ ॥

બબન્ધ તં સુતં વૃક્ષે વલ્લીપાશશતૈર્દૃઢમ્ ।

પુત્રસ્નેહં પરિત્યજ્ય યમદૂત ઇવાપરઃ ॥ ૩૦ ॥

મુક્તો દન્તૈર્ન હસ્તાભ્યાં પાદાભ્યાં મ યથા ભવેત્ ।

ઉવાચ પશ્ચાત્ તં પુત્રં દેવસ્ત્વાં મોચયિષ્યતિ ॥ ૩૧ ॥

સ દાતા ભોજનં પાનં ગોપનં ચ કરિષ્યતિ ।

યદિ ચેદ્ ગૃહમાયાસિ તદા સત્યં મરિષ્યસિ ॥ ૩૨ ॥

મુનિરુવાચ ।

વિભજ્ય દેવાલયમાશુ યાતઃ કલ્યાણવૈશ્યોડતિરૂષા નિવિષ્ટઃ ।

સ્વમન્દિરં બધ્ય વન સ્વપુત્રં દૈવસ્ય યોગાદભવત્સુદુષ્ટઃ ॥ ૩૩ ॥

તસ્મિન્પ્રયાતે સ ચ વૈશ્યપુત્રઃ શુશોચ દેવં મનસા વિચિન્ત્ય ।

વિદ્યારિરિત્યેવ કથં નુ દેવનામાડભવત્ સર્વજનેષુ ગીતમ્ ॥ ૩૪ ॥

દુષ્ટાંશ્ચ વિદ્યાનિ ન નાશયેસ્ત્વં દુષ્ટાન્તકત્વેન કશં પ્રસિદ્ધઃ ।

શેષોડવર્તિં વા સવિતાડથ દીપ્તિં ચન્દ્રોડમૃતં વહ્નિરથોષ્ણતાં ચ ॥ ૩૫ ॥

ત્યજેત્સ્વભક્તાન્ન ચ સન્ત્યજેથા વેદેષુ શાસ્ત્રેષુ કથં પ્રસિદ્ધિઃ ।

એવં વિલખ્યાડથ નિજં શશાપ કલ્યાણસંજ્ઞાં પિતરં સુદુષ્ટમ્ ॥ ૩૬ ॥

ચેનેદં મમ વિધ્વસ્તં દેવાલયમનુત્તમમ્ ।

ગણેશમૂર્તિવિક્ષેપં તાડનં ચ મમાડકરોત્ ॥ ૩૭ ॥

સ ચાન્ધો બધિરઃ કુબ્જો મૂકો ભવતિ નિશ્ચિતમ્ ।

યદિ મે સુદૃઢા ભક્તિર્દ્વિરદાનન ઉત્તમા ॥ ૩૮ ॥

તદોક્તં મમ સત્યં સ્યાત્તસ્ય સર્વં મયોદિતમ્ ।

ન બદ્ધે ભક્તિમનસી શક્તોડસૌ દેહબન્ધને ॥ ૩૯ ॥

અનન્ય બુદ્ધ્યા પરિચિન્ત્ય દેવં ત્યજામિ દેહં વિજને વનેડસ્મિન્ ।

પલાયનં નૈવ કૃતં યદૈવ તદૈવ દેહોડર્પિત એષ દેવે ॥ ૪૦ ॥

તસ્યૈવં નિશ્ચયં બુદ્ધ્યા પ્રાદુરાસીદ્ ગજાનનઃ ।

બ્રાહ્મણસ્ય સ્વરૂપેણ બલ્લાલસ્ય પ્રભાવતઃ ॥ ૪૧ ॥

યથા નિશાતમોડપાયે શ્રીસૂર્ય ઉદયાચલે ।

તથૈવ બન્ધનાન્યસ્ય તેજસા શિથિલાનિ ચ ॥ ૪૨ ॥

જાતાનિ તત એનં સ નમશ્ચક્રેડથ દણ્ડવત્ ।

દેહસ્ય ચારુતા જાતા ન ક્ષતં ન ચ શોણિતમ્ ॥ ૪૩ ॥

જ્ઞાનં ચ નિર્મલં જાતં દેવદેવસ્ય દર્શનાત્ ।

તુષ્ટાવ વિવિધૈર્વાક્યૈર્યથામતિ ગજાનનમ્ ॥ ૪૪ ॥

બલ્લાલ ઉવાચ ।

ત્વમેવ માતાડસિ પિતાડસિ બન્ધુસ્ત્વમેવ કર્તાડસિ ચરાચરસ્ય ।

નિર્માસિ દુષ્ટાંશ્ચ ખલૌશ્ચ સાધૂન્ યોનૌ વિયોનૌ વિનિયુક્ત્યથાપિ ॥ ૪૫ ॥

ત્વમેવ દિક્ષ્યકનભોધરાબ્ધિગિરીન્દ્રકાલાનલવાયુરૂપઃ ।

સ્વીન્દુતારાગ્રહલોકપાલવર્ણેન્દ્રિયાર્થૌષધિધાતુરૂપઃ ॥ ૪૬ ॥

મુનિરુવાચ ।

ઇતિ સ્તુતિં સમાકર્ણ્ય સુપ્રસન્નો ગજાનનઃ ।

આલિંગ્ય નિજભક્તં તમુવાચ ઘનનિસ્વનઃ ॥ ૪૭ ॥

ગજાનન ઉવાચ ।

પ્રાસાદો યેન ભગ્નો મે નરકે સ પતિષ્યતિ ।

તવ શાપોડપિ તસ્યૈવં ભવિષ્યતિ મમાજ્ઞયા ॥ ૪૮ ॥

અન્યોડથ બધિરઃ કુબ્જો મૂકોડસૃક્ષ્ણાવસંયુતઃ ।

મમ શાપં સમાસાદ્ય ભવિષ્યતિ ન સંશયઃ ॥ ૪૯ ॥

પિતા સમાતૃકં ચૈનં કરિષ્યતિ ગહાત્ બહિઃ ।

અન્યત્ તે વાગ્ધિતં બ્રૂહિ દુષ્પ્રાપ્તમપિ તે દદે ॥ ૫૦ ॥

મુનિરુવાચ ।

બલ્લાલોડથાડબ્રવીદ્દિવં ત્વયિ ભક્તિર્દૃઢાડસ્તુ મે ।

અસ્મિન્ક્ષેત્રે સ્થિરો ભૂત્વા લોકાન્ રક્ષસ્વ વિદ્મતઃ ॥ ૫૧ ॥

ગણેશ ઉવાચ ।

ત્વન્નામપૂર્વં મન્નામ ભવિષ્યતિ જને શુભમ્ ।

બલ્લાલવિનાયકેતિ નગરે સુપ્રતિષ્ઠિતમ્ ॥ ૫૨ ॥

મયિ ચિત્તં સ્થિરં તે સ્યાદ્ ભક્તિરવ્યભિચારિણી ।
યાત્રા મમ કરિષ્યન્તિ નગરે પલ્લિસંહિતે ॥ ૫૩ ॥

ભાદ્રપદશુકલચતુર્થ્યાં ચે તેષાં કામાન્ દદામ્યહમ્ ॥ ૫૪ ॥

ભૃગુરુવાચ ।

ઇતિ દત્વા વરં દેવસ્તત્રૈવાડન્તરધીયત ।

તતો વિનાયકં સ્થાપ્ય બલ્લાલો બ્રાહ્મણૈઃ સહ ॥ ૫૫ ॥

પ્રાસાદં કારયામાસ નાના શોભાસમન્વિતમ્ ।

વિશ્વામિત્ર ઉવાચ ।

બલ્લાલવૈનાયકેતિ કથિતં તે કથાનકમ્ ॥ ૫૬ ॥

યચ્છૃત્વા સર્વપાપેભ્યો મુક્તઃ કામાનવાપ્નુયાત્ ॥ ૫૭ ॥

ઇતિ શ્રીગણેશપુરાણે ઉપાસનાખાંડે બલ્લાલવિનાયકકથનં નામ દ્વાવિંશોઽધ્યાયઃ ॥ ૨૨ ॥

આદિતઃ શ્લોકાનાં સમષ્ટયક્રુઃ ૮૪૫+૫૭=૯૦૨

૧.૨૩ ભવિષ્યકથનં નામ ત્રયોવિંશોઽધ્યાયઃ

ભૃગુરુવાચ ।

વિશ્વામિત્રવચઃ શ્રુત્વા ભીમઃ પપ્રચ્છ તં પુનઃ ।

વૈશ્યાચરિતવાર્તાયાઃ શ્રવણે પરમોત્સુકઃ ॥ ૧ ॥

સોમકાન્ત નૃપશ્રેષ્ઠ કથયામિ શૃણુષ્ય તત્ ।

ભીમ ઉવાચ ।

શ્રુતં દક્ષસ્ય ચરિતં વિશ્રાન્તં મમ માનસમ્ ॥ ૨ ॥

કથં કલ્યાણવૈશ્યસ્ય ગતિરાસીદ્ વદસ્વ તામ્ ।

વિશ્વામિત્ર ઉવાચ ।

શૃણુષ્વૈકમના ભીમ કથામેતાં વદામિ તે ॥ ૩ ॥

બલ્લાલશાપાત્ કલ્યાણદેહાત્ સુસ્રાવ શોણિતમ્ ।

અસંખ્યક્ષતસંયુક્તઃ સ્રાવો વાર્ધિર્યમન્યતા ॥ ૪ ॥

મૂકતા પૂતિગન્ધિત્વં જાતં તસ્ય દુરાત્મનઃ ।

દદર્શેન્દુમતી તસ્ય દશામાકસ્મિકીં તતઃ ॥ ૫ ॥

કિમિદં કિમિદં કસ્માજજાતમેવં શુશોચ તમ્ ।
 જ્ઞાનિનોડસ્ય વદાન્યસ્ય દેવદ્વિજરતસ્ય ચ ॥ ૬ ॥
 ધર્મશાસ્ત્રાર્થનિષ્ઠસ્ય સ્વદારપરિતોષિણઃ ।
 અવસ્થેયં કથં જાતા મમ ભર્તુર્નિરેનસઃ ॥ ૭ ॥
 મુનિરૂવાચ ।
 એવં વિલાપ્ય બહુધા નિશ્વસન્તી પુનઃ પુનઃ ॥ ૮ ॥
 તેન બદ્ધં વને પુત્રં નિશમ્ય રુદતી મુહુઃ ।
 પૌરેઃ સહ યયૌ તત્ર યત્ર બદ્ધો વને સુતઃ ॥ ૯ ॥
 તત્ર દેવાલયં દેવં દદર્શ ગણનાયકમ્ ॥ ૧૦ ॥
 ચતુર્ભુજં ત્રિનયનં સિન્દૂદારુણાવિગ્રહમ્ ।
 બલ્લાલં ચ સુતં તત્ર પૂજયન્તં ગજાનનમ્ ॥ ૧૧ ॥
 મુક્તં નિર્મળમવ્યઙ્ગં નિરીક્ષ્ય પુરવાસિનઃ ।
 ઉવાચેન્દુમતી કુદ્ધા ભર્તૃયન્તી પુનઃપુનઃ ॥ ૧૨ ॥
 કથં પ્રતારિતાડતથ્યવાદિભિર્ભર્તૃસન્નિધૌ ।
 તાદૃશં તં પરિત્યજ્ય પુત્રસ્નેહાદિહાગતા ॥ ૧૩ ॥
 પશ્યન્તુ દેવભક્તિ મે પુત્રં કુર્વન્તમીદૃશીમ્ ।
 મુનિરૂવાચ ।
 વિસ્મિતાઃ સર્વ એવૈતે ન કિઞ્ચિત્ પ્રોચુરણ્વપિ ॥ ૧૪ ॥
 કેચિદ્ધૂર્મહાભક્તેર્મહિમા કેન ગમ્યતે ।
 વીક્ષ્ય સિન્દૂરરક્તાઙ્ગં રક્તચન્દનચર્ચિતમ્ ॥ ૧૫ ॥
 રક્તામ્બરં રક્તપુષ્પમાલાભિરૂપશોભિતમ્ ।
 નિર્મમં નિરહકુારમશુણ્ડમિવ વિઘ્નપમ્ ॥ ૧૬ ॥
 નિરીક્ષ્ય તાદૃશં પુત્રં ત્યજ્વા શોકં નનન્દ સા ।
 આલિલિઙ્ગ તદા તં તુ સ્નેહસ્નુતપયોધરા ॥ ૧૭ ॥
 આહ તં સ્વગૃહં યાવઃ પિતુસ્તે વ્યસનં મહત્ ।
 ઉત્થિતં તત્ર કિઞ્ચિત્તં કુરૂપાયં મહામતે ॥ ૧૮ ॥
 આવાં ધન્યતમૌ લોકે યથોઃ પુત્રસ્ત્વમીદૃશઃ ।

સર્વાંગક્ષતવાન્ રક્તસ્રાવવાન્ પૂતિગન્ધવાન્ ॥ ૧૯ ॥

શ્યામાસ્યઃ કુશતાયુક્તો બધિરોડથાન્ધ એવ ચ ।

એવં વિધઃ પિતા તેડસ્તિ તં નિવેદિતુમાગતા ॥ ૨૦ ॥

પિતૃધર્મેણ તેન ત્વં તાડિતોડનર્થકૃદ્ યદિ ।

તત્રાપરાધો નૈવાસ્તિ શ્રુતિસ્મૃતિપુરાણાતઃ ॥ ૨૧ ॥

પુત્રધર્માન્નિરીક્ષસ્વ કુર્વારોગ્યવિચારણમ્ ।

ત્વયા શ્વાઘ્યતમો લોકે પિતા તે પિતૃવત્સલ ॥ ૨૨ ॥

માતાપિતૃવયઃ કાર્યં સત્પુત્રેણ ચશસ્વિના ।

પૂજનં ચ તયોઃ કાર્યં પોષણં પાલનં તથા ॥ ૨૩ ॥

ઔષધાન્મત્રતતશ્ચાપિ દેવતાપ્રાર્થનાદપિ ।

ઉપાયં કુરુ પુત્ર ત્વં મયિ દૃષ્ટિં નિવેશય ॥ ૨૪ ॥

યશસ્તે ભવિતા લોકે સૌભાગ્યં મમ બાલક ।

ઇતિ તસ્યા વયઃ શ્રુત્વા બલ્લાલો વાક્યમબ્રવીત્ ॥ ૨૫ ॥

બલ્લાલ ઉવાચ ।

કસ્ય માતા પિતા કસ્ય કસ્ય પુત્રોડથવા સુહૃત્ ।

વિદ્ધરાજકૃતં સર્વમાનુષ્યગ્નિલં સ્મૃતમ્ ॥ ૨૬ ॥

તસ્માન્મમ પિતા ભદ્રે માતા દેવો વિનાયકઃ ।

યો યથા કુરુતે કર્મ સ તથા ફલમશ્રુતે ।

મયા સમર્પિતો જીવો દેવદેવે ગજાનને ॥ ૨૭ ॥

તેન જીવસ્તથા જ્ઞાનં મમ દત્તં સુભક્તિતઃ ।

પ્રાસાદભગ્જનાદ્ દેવક્ષેપણાત્ તાડયાન્મમ ।

વિનાયકાતિભક્તસ્ય તથા પ્રાપ્તં ફલં શુભે ॥ ૨૮ ॥

વિચાર્યમાણે ન ત્વં મે માતા વા સ પિતાડપિ ચ ।

સર્વસ્ય હિ પિતા દેવો માતા દેવો ગજાનનઃ ॥ ૨૯ ॥

સ એવ જ્ઞાનદસ્ત્રાતા સંહર્તા કાલરૂપવાન્ ।

સર્વસ્વરૂપો દેવેન્દ્રોબ્રહ્મવિષ્ણુશિવાત્મકઃ ॥ ૩૦ ॥

વૃથા મે યેન દુષ્ટેન તાડનં નિર્ઘૃણેન ચ ।

કૃતં દેવસ્ય વિક્ષેપઃ પ્રાસાદસ્યાપિ ભગ્જનમ્ ॥ ૩૧ ॥

તસ્થાસ્ય દર્શને દોષઃ પતિતસ્ય મહાન્ભવેત્ ।
સ્નેહં ત્યકવા મદીયં ત્વં પતિં સ્વં પરિષેવય ॥ ૩૨ ॥

વિશ્વામિત્ર ઉવાચ ।
ઇતિ પુત્રવયઃ શ્રુત્વા સા તં પુનરથાબ્રવીત્ ।
માતોવાચ ।
કૃપયાઽનુગ્રહાત્સ્નેહાદુચ્છાપં વક્તુમર્હસિ ॥ ૩૩ ॥

પુત્ર ઉવાચ ।
ભવાન્તરેઽસ્ય જનની ભવિતાસિ વરાર્થિની ।
અયમેતાદૃશઃ પુત્રો ભવિતા તવ સુપ્રતે ॥ ૩૪ ॥
કલ્યાણનામા ભવિતા વલ્લભઃ ક્ષત્રિયર્ષભઃ ।
કમલેતિ ચ વિખ્યાતા નામ્ના ત્વં ચ ભવિષ્યસિ ॥ ૩૫ ॥

દક્ષ ઇત્યેવ પુત્રસ્ય નામ ખ્યાતં ભવિષ્યતિ ।
તતો દ્વાદશવર્ષાણિ વલ્લભસ્તાપ્સ્યતે તપઃ ॥ ૩૬ ॥

અન્યતાં બધિરત્વં ચ ક્ષતાનિ મૂકતાં તથા ।
વ્યપનેતું તુ દક્ષસ્ય પરં નિયમમાસ્થિતઃ ॥ ૩૭ ॥
અલબ્ધ્વા સ કૃલં તસ્માત્સુપુત્રાં ત્વાં શુભાનને ।
નિરાકરિષ્યતે ગેહાદ્ વિદેશસ્થા ભવિષ્યસિ ॥ ૩૮ ॥

કસ્યચિદ્ દ્વિજવર્યસ્ય દ્વિરદાનનયેતસઃ ।
દૈવાત્ સ્પર્શેન ભદ્રે તે સમ્યકપુત્રો ભવિષ્યતિ ॥ ૩૯ ॥

તત્રૈવ ગણનાથસ્ય દર્શનં ચ ભવિષ્યતિ ।
તદા સ દિવ્યદેહત્વં પ્રાપ્સ્યતે દ્વિરદાનનાત્ ॥ ૪૦ ॥

ઇતિ સર્વં સમાખ્યાતમુચ્છાપકારણં શુભે ।
ભવિષ્યં કથિતં તેઽધ યથેષ્ટં ગમ્યતા ત્વયા ॥ ૪૧ ॥

વિશ્વામિત્ર ઉવાચ ।
એવં નિરાકૃતા તેન જનની નિરગાત્તતઃ ।
દુઃખશો સમાયુક્તા કિઞ્ચિદ્ધર્ષયુતાઽપિ ચ ॥ ૪૨ ॥

સ ચારુરોહ તદિવ્યં વિમાનં ભક્તિભાવિતમ્ ।
ગજાનનેન વિહિતં બલ્લાલોઽથાઽગમદિવમ્ ॥ ૪૩ ॥

ઇતિ તે સર્વમાખ્યાતં યત્ પૃષ્ઠોડહમિહ ત્વયા ।

યા ગતિસ્તેન વૈશ્યેન સમ્પ્રાપ્તા જન્મનોર્દ્વયોઃ ॥ ૪૪ ॥

યથા જગાદ બલ્લાલઃ સર્વં તદભવત્તદા ।

સા જહો કમલા ભૂત્વા સોડભવત્ ક્ષત્રિયર્ષભઃ ॥ ૪૫ ॥

ઇતિ શ્રીગણેશપુરાણે ઉપાસનાખણ્ડે ભવિષ્યકથનં નામ ત્રયોવિંશોડધ્યાયઃ ॥ ૨૩ ॥

આદિતઃ શ્લોકાનાં સમષ્ટયક્રુઃ ૯૦૨+૪૬ = ૯૪૮

૧.૨૪ સ્વપ્રકથનં નામ ચતુર્વિંશોડધ્યાયઃ

ભીમ ઉવાચ ।

દક્ષેણ મુનિશાર્દૂલ રાજપુત્રેણ ધીમતા ।

અનુષ્ઠાનં કૃતં કુત્ર કથં વા કસ્ય વા મુને ॥ ૧ ॥

એતદ્વિસ્તાર્ય બ્રૂહિ ત્વં શૃણ્વંસ્તૃપ્યામ્યહં ન ચ ।

વિશ્વામિત્ર ઉવાચ ।

અવિદૂરે પુરસ્તસ્યાઃ કૌણ્ડિન્યસ્ય મહાવનમ્ ॥ ૨ ॥

રમ્ય નાનાવૃક્ષયુતં નાનાશ્વાપદસહુલમ્ ।

નાનાપક્ષિગણૈર્યુક્તં લતાજાલવિરાજિતમ્ ॥ ૩ ॥

સન્મનોર્નિર્મલપયઃ સરોવાપીવિરાજિતમ્ ।

જીર્ણપ્રાસાદમધ્યસ્થગજાનનવિરાજિતમ્ ॥ ૪ ॥

તત્ર સ્થિત્વા તપશ્ચક્રે ગજાનનસુતોષકમ્ ।

મુદ્રલેનોપદિષ્ટેન મન્ત્રેણકાક્ષરેણ સઃ ॥ ૫ ॥

તોષયામાસ તં દેવં વર્ષ્યૈર્દ્વાદશસમ્મિતૈઃ ।

સ્નાનૈર્વસ્ત્રૈઃ સુગન્ધૈશ્ચ માલ્યૈર્ધૂપૈશ્ચ દીપકૈઃ ॥ ૬ ॥

નૈવેદ્યં કન્દમૂલૈશ્ચ ભક્ષણીયૈરકલ્પયત્ ।

મનસા કલ્પયામાસ દક્ષિણાં ક્ષત્રિયર્ષભઃ ॥ ૭ ॥

એવં તસ્યાગમન્ ભૂપ દિનાનિ ત્વેકવિંશતિઃ ।

તતઃ પ્રભાતસમયે સ્વયમેવં દદર્શ સઃ ॥ ૮ ॥

એકં મહામતઃ્ગગ્ધ્ય સિન્દૂરાક્તં સુશોભિતમ્ ।

મદસ્ત્રાવિસુગણ્ડાભ્યાં સુન્દરં ગિરિસન્નિભમ્ ॥ ૯ ॥

ચારુપ્રસન્નવદનં દન્તશોભિમહત્કરમ્ ।
 ભ્રમરાલિસમાકીર્ણં ગજાનનમિવાપરમ્ ।
 તેન તત્કણદેશે તુ રત્નમાલા સમર્પિતા ॥ ૧૦ ॥
 તત ઉત્થાપ્ય તં સ્કન્ધે સ્થાપયામાસ દન્તિરાટ્ ।
 સ દન્તી નગરં યાતઃ પતાકાધ્વજશોભિતમ્ ॥ ૧૧ ॥
 તતઃ સ પ્રતિબુદ્ધઃ સન્ પપ્રચ્છ જનનીં નિજામ્ ।
 કમલે વદ માતસ્ત્વમસ્યાભિપ્રાયમદ્ય મે ॥ ૧૨ ॥
 આરોહણં ગજસ્કન્ધે શુભં વા યદિ વાડશુભમ્ ।
 કમલોવાચ ।
 ધન્યસ્ત્વમસિ દૃષ્ટોડયં ગજરૂપી વિનાયકઃ ॥ ૧૩ ॥
 આરોહણકૃત્વં રાજ્યપ્રાપ્તિરેવ ન સંશયઃ ।
 દક્ષ ઉવાચ ।
 યદિ રાજ્યસ્ય પ્રાપ્તિઃ સ્યાત્તદા તુભ્યં દદામ્યહમ્ ॥ ૧૪ ॥
 નરયાનં તથા ગ્રામાન્ દીપિકાં મૌક્તિકસ્રજમ્ ।
 ધર્મં ચ કારયિષ્યામિ ગવાષ્ટાપદદાનતઃ ॥ ૧૫ ॥
 વ્રતાનિ નિયમાંશ્ચૈવ દાનાન્યન્યાન્યનેકશઃ ।
 મુનિરૂવાચ ।
 શ્રુત્વેત્યં કમલા હૃષ્ટા જગાદ તનયં પ્રતિ ॥ ૧૬ ॥
 ત્વયિ રાજ્ય સ્થિતે પુત્ર પરમાનન્દતા મમ ।
 સદ્ગુર્મે રમતાં ચેતઃ સતઃ સરાભૃતસ્તવ ।
 આયુષ્ય વિપુલં તેડસ્તુ દ્વિજદેવાર્ચને રતિઃ ॥ ૧૭ ॥
 ઇતિ શ્રીગણેશપુરાણે ઉપાસનાખાણે સ્વપ્રકથનં નામ ચતુર્વિંશોઽધ્યાયઃ ॥ ૨૪ ॥
 આદિતઃ શ્લોકાનાં સમષ્ટ્યક્રુઃ ૯૪૮ + ૧૭ = ૯૬૫

૧.૨૫ પચ્ચવિશોડધ્યાયઃ

વિશ્વામિત્ર ઉવાચ ।

શૃણુ રાજન્ મહાશ્ચર્ય દૈવકાલકૃતં શુભમ્ ।

કૌણિન્દ્ર્યે નગરે રાજા ચન્દ્રસેનો મહામતિઃ ॥ ૧ ॥

સ્વકર્મપરિપાકેન નિધનં કાલયોગતઃ ।

અગમદ્ દિવ્યયાનેન ધર્મબાહુલ્યતો દિવમ્ ॥ ૨ ॥

તચ્ચ નાગરિકાઃ શ્રુત્વા હાહાકારં પ્રચક્રિરે ।

ધાવમાના યયુસ્તત્ર ત્યજ્ત્વા કાર્યાણ્યનેકશઃ ॥ ૩ ॥

શિરાંસિ ચ વિનિઘ્નન્તઃ પાણિભિઃ શોકકર્ષિતાઃ ।

ચસ્મલુશ્ચ પતન્તશ્ચ દદૃશુઃ પ્રેતભૂપતિમ્ ॥ ૪ ॥

નેમુઃ પાદૌ પ્રગૃહ્યૈવ દુઃખમોહવશં ગતાઃ ।

કેચિદ્ધસ્તં ગૃહીત્વૈવ સ્વસ્વમૂર્છિન્યવેશયન્ ॥ ૫ ॥

રુરુદ્ધુઃ સુસ્વરં કેચિત્ પાણિપૃષ્ઠમુખસ્વનાઃ ।

મૃતા ઇવ નિપેતુશ્ચ સ્નેહાતિશયતોડપરે ॥ ૬ ॥

તસ્ય પત્ની તુ સુલભા રુરોદ કરુણસ્વરા ।

પાણિભ્યાં નિઘ્નતી સ્વીયં હૃદયં ભૃશદુઃખિતા ॥ ૭ ॥

વિકીર્ણભૂષણા મૂર્ચ્છામાગતા પતિતા ભુવિ ।

સમાનવ્યસનાભિઃ સા પુરસ્ત્રીભિર્ધૃતા તદા ॥ ૮ ॥

વિલલાપ તદા કાન્તા ચન્દ્રસેનસ્ય સુન્દરી ।

નિર્લજ્જા નિરનુકોશા નાથનાથેતિ જલ્પતી ॥ ૯ ॥

રે ધાતર્ન દયા તેડસ્તિ બાલવચ્ચરિતં તવ ।

યુનક્ષિ સ્નેહભાવેન વિનિયુક્ત્યકૃતાર્થકમ્ ॥ ૧૦ ॥

રાજન્ ન પૃષ્ઠા ક્વ ગતો વદ માં કરુણાનિધે ।

દિને દિને વદસ્યેવ યામિ ભદ્રાસનં પ્રિયે ॥ ૧૧ ॥

અથ નિષ્કુરતાં કેન ગમિતોડસ્યાગસા મમ ।

તત્ક્ષમસ્વ નમામ્યેષા જનમધ્યે ગતત્રપા ॥ ૧૨ ॥

નય માં યત્ર યાતોડસિ પ્રિયાં તે પ્રિયકારિણીમ્ ।

ત્રિલોકીં પશ્યતીં શૂન્યામપુત્રાં પતિતા વિના ॥ ૧૩ ॥

મુનિરૂવાચ ।

સુમન્તુઃ પ્રકૃતિસ્તસ્ય મનોરઝન એવ ચ ।
દ્વાવધ્યવોદિતાં તત્ર કિં રાજસ્ય ભવિષ્યતિ ॥ ૧૪ ॥

આવાભ્યામવિચાર્યેવ ક્વ ગતો નૃપસત્તમઃ ।
કસ્માન્ન વદસે રાજન્ કિમર્થ મૌનમાસ્થિતઃ ॥ ૧૫ ॥

ન પશ્યસિ પ્રિયાં ભાર્યામિનાથામિવ વિવ્હલામ્ ।
સહૈવ યાવો નૃપતે ત્યજ્ત્વા સર્વં ગૃહાશ્રમમ્ ॥ ૧૬ ॥

અનાથં નગરં તેડધ રાષ્ટ્રં વા કોડથ પાસ્યતિ ॥ ૧૭ ॥

મુનિરૂવાચ ।

એતસ્મિન્નન્તરે તત્ર બભાણ બ્રાહ્મણઃ સુધીઃ ॥ ૧૮ ॥

વેદશાસ્ત્રાર્થતત્ત્વજ્ઞઃ પ્રસ્તુતં નિષ્કરં વયઃ ।
સર્વે સ્વાર્થપરા યૂયં નામઃ કશ્ચન વિદ્યતે ॥ ૧૯ ॥

સુહૃદાં રોદનાશ્રૂણિ મુખે પ્રેતસ્ય યાન્તિ હિ ।
પૃથિવ્યાં ભારતાં યાતિ પ્રાણહીનં કલેવરમ્ ॥ ૨૦ ॥

બ્રહ્માણ્ડગોલકે કો નુ મૃતમન્યોડનુગચ્છતિ ।
ઇયં ચ સુલભા રાણી રોદતે જીવિતાશયા ॥ ૨૧ ॥

મૃતકસ્યાનુગત્યર્થં ન સા રોદિતિ કર્હિચિત્ ।
યૂયં સર્વે નાગરિકાઃ સ્વકાર્ય ગમનાકુલાઃ ॥ ૨૨ ॥

સૂર્યવંશ્યાઃ સોમવંશ્યા રાજાનો મૃતા ન કિમ્ ।
તસ્માદુત્થાય સર્વેડપિ રાજઃ કુર્વન્તુ સંસ્કૃતિમ્ ॥ ૨૩ ॥

મૃતસંસ્કારકારી યઃ સ એવામો ન ચાપરઃ ।
એતદર્થં હિ લોકસ્ય જ્યાયસી પુત્રગૃધ્ણતા ॥ ૨૪ ॥

તસ્માદાનીયતાં ધર્મપુત્રો વાડધ્યન્ય એવ ચ ।
સ હિ ક્રિયામારભતુ સર્વેદ્યસ્તિલાઝ્જલિઃ ॥ ૨૫ ॥

મુનિરૂવાચ ।

તતસ્તે નાગરાઃ સર્વે દ્વાવમાત્યો સ્ત્રિયશ્ચ તાઃ ।
પ્રબોધિતા બ્રાહ્મણેન ચક્રુસ્તસ્યૌર્ધ્વદેહિકમ્ ॥ ૨૬ ॥

સુમન્તુના કૃતં સર્વં સર્વેદત્તસ્તિલાઞ્જલિઃ ।
 પુનઃસ્નાત્વા તુ તે સર્વે નગરં વિવિશુશ્ચિરાત્ ॥ ૨૭ ॥
 અશ્રન્તિ પિયુમન્દસ્ય પત્રં નત્વેશ્વરં જનાઃ ।
 સાન્તયિત્વા તુ સુલભાં યયુઃ સ્વં સ્વં નિકેતનમ્ ॥ ૨૮ ॥
 ત્રયોદશાહે નિર્વૃત્તે રાણ્યૈ દત્ત્વાડમ્બરાણિ તે ।
 ચક્રુસ્તે ભોજનં પ્રીત્યા પ્રત્યહં બહુવાસરમ્ ॥ ૨૯ ॥
 એકદા નાગરાઃ સર્વે દ્વાવમાત્યૌ નૃપપ્રિયા ।
 સર્વે સંશયિતા આસન્ પ્રજાપાલન કર્મણિ ॥ ૩૦ ॥
 એતસ્મિન્નતરે તત્ર મુદ્રલો મુનિરાયયૌ ।
 ઉવાચ સર્વાશયવિદસ્ય રાણો મહાગજઃ ॥ ૩૧ ॥
 ગહનો નામ ગૃહ્ણાતુ માલાં પુષ્કરનિર્મિતામ્ ।
 સમાજે યસ્ય કણ્ઠે તાં નિક્ષિપેત્ સ નૃપો ભવેત્ ॥ ૩૨ ॥
 તથેતિ ચ તદા સર્વે સાધુ સાધ્વિત્યપૂજયન્ ।
 અતીન્દ્રિયજ્ઞાનવતો વયો મુદ્રલશર્મણઃ ॥ ૩૩ ॥
 ઇતિ શ્રીગણેશપુરાણે ઉપાસનાખાંડે પચ્ચવિશોડધ્યાયઃ ॥ ૨૫ ॥
 આદિતઃ શ્લોકાનાં સમષ્ટયક્રુઃ ૯૬૫+૩૩=૯૯૮

૧.૨૬ પરમ્પરાવર્ણનં નામ ષડ્વિંશોડધ્યાયઃ

વિશ્વામિત્ર ઉવાચ ।
 એકસ્મિન્દિવસે શુભગ્રહયુતેલગ્ને શુભે વાસરે ।
 યોગે ચારુકૃલે જને ચ નગરે નાનાવિધે મેલિતે ।
 માલાં રત્નમયીં દદૌ નરપતે રાણી કરેણોઃ કરે ।
 સમ્પ્રાર્થ્ય દ્વિરદં કુરુષ્વ નૃપતિં લોકેષુ યસ્તે મતઃ ॥ ૧ ॥
 તામાજ્ઞાં પ્રતિગૃહ્ય વારણપતિઃ સંરજ્જિતો ધાતુભિ-
 ભ્રામ દ્વિજબન્દિચારણગણૈરાશાસિતઃ સર્વતઃ ।
 નાનાવાદકરૈર્વૃતૌ નૃપભટ્ટૈ રાજ્યાર્થિભિઃ પૂરૂષૈ-
 ર્જિઘ્રન્ સર્વજનં સભાપરિગતં યાતો બહિઃ પત્તનાત્ ॥ ૨ ॥
 નાર્યસ્તન્નગરે શિશૂનથ પતીન્ કૃત્વા પુરોડવસ્થિતાન્

રાજ્યાર્થં વિવિધા નરાશ્ચ બહુધા શ્રેણીમુખાશ્ચ સ્થિતાઃ ।
 તે સર્વે વિમનસ્કતાં પરિગતાઃ સ્વં સ્વં ગૃહં યાગતા ।
 યાતેડસ્મિન્ ગહને કરિણ્યથ પુરો યાતા બહિશ્ચાપરે ॥ ૩ ॥
 ગજસ્તુ યાતઃ કમલાસુતં તં સમ્પૂજ્યન્તં દ્વિરદાનનન્તમ્ ।
 દૃષ્ટ્વૈવ તસ્મિન્નિદધે સ માલાં પશ્યત્સુ લોકેષુ સુરેષુ નાકે ॥ ૪ ॥
 વસ્ત્રાણિ માલ્યાનિ ચ ભૂષણાનિ દક્ષાય દત્તાનિ તદૈવ લોકેઃ ।
 જ્ઞાત્વા મતં પૌરજનસ્ય રાજા રાણઃ પ્રકૃત્યોરુભયોસ્તદૈવ ॥ ૫ ॥
 વવદુર્વાધસઙ્ઘાશ્ચ દિવ્યા ભૌમા અનેકશઃ ।
 મુમુચુઃ પુષ્પવર્ષં તે દેવા હર્ષયુતાઃ શુભમ્ ॥ ૬ ॥
 ઉપવિષ્ટાસ્તદા લોકા યથાસ્થાનં યથાક્રમમ્ ।
 નેમુશ્ચ તં દક્ષનૃપમમાત્યદ્વયસંયુતમ્ ॥ ૭ ॥
 તામ્બૂલાનિ ચ વસ્ત્રાણિ જનેભ્યઃ પ્રદદૌ નૃપઃ ।
 બ્રાહ્મણાન્ પૂજયિત્વૈવ દત્ત્વા દાનાન્યનેકશઃ ॥ ૮ ॥
 સમ્પૂજ્ય માતરં તાં તુ વસ્ત્રાલક્ષુરણાદિભિઃ ।
 દાપયામાસ દાનાનિ બ્રાહ્મણેભ્યો યથાવિધિ ॥ ૯ ॥
 નરયાને સમારોપ્ય સ્વયમારરરુહે ગજમ્ ।
 અલક્ષ્મીં સિક્તમાર્ગં પતાકાધ્વજસંયુતમ્ ॥ ૧૦ ॥
 અશ્વારુઢાવમાત્યૌ તૌ પુરસ્કૃત્ય યયૌ પુરમ્ ।
 સ્તુવન્તિ બન્દિનઃ પૌરા નૃત્યન્ત્યપ્સરસઃ પુરઃ ।
 ગન્ધર્વા ગાનનિષ્ણાતા ધાવિત્વા યાન્ત્યમું પુરઃ ॥ ૧૧ ॥
 જયશબ્દૈર્નમઃ શબ્દો વાદ્યશબ્દોડગમદ્ દિવમ્ ।
 નૃપદ્વારં સમાસાધ્ય નત્વા કેચિદ્ ગૃહં યયુઃ ॥ ૧૨ ॥
 સભાયાં વિવિશુઃ સર્વે સઙ્ખ્યાતીતા નૃપાસ્તદા ।
 નૃયાનં પ્રેષયામાસ મુદ્રલાય મહામતિઃ ॥ ૧૩ ॥
 છત્રં ધ્વજં ચામરં ચ સુમન્તું પ્રકૃતિં તથા ।
 આયાન્તં મુદ્રલં દૃષ્ટ્વા સ્વાસનાત્ પુરતો યયૌ ॥ ૧૪ ॥
 સ કિરીટેન શિરસા પાદયોઃ પ્રણનામ તમ્ ।
 ન્યવેશયત્ સ્વાસને તં તેનાજ્ઞમોડન્ય આસને ॥ ૧૫ ॥

ઉપવિષ્ઠો રાજસઙ્ઘૈઃ પૂજયામાસ તં મુનિમ્ ।

ગાં ચાપિ પ્રદદૌ તત્ર બ્રાહ્મણાય મહામતિઃ ॥ ૧૬ ॥

ઉવાચ તં નૃપો દક્ષો ભો મુદ્ગલ મહામુને ।

અથ તે મહિમા જ્ઞાતો લોકૈરૈતૈર્મહાનયમ્ ॥ ૧૭ ॥

શરીરે ચારુતા રાજ્યપ્રાપ્તિશ્ચ ત્વત્પ્રસાદતઃ ।

કવ સાડવસ્થા પૂર્વતનોઃ કવન્દુર્ રાજ્યં મહામુને ॥ ૧૮ ॥

વિનાયકમહં જાને ત્વામેવ મુનિસત્તમ ।

પુનર્મે મસ્તકે બ્રહ્મન્ નિધેહિ કરપદ્મજમ્ ॥ ૧૯ ॥

યેનાડહં સર્વકામાનાં ભાજનં સ્થાચ્ચિરં મુને ।

વિશ્વામિત્ર ઉવાચ ।

આકર્ણ્ય વચનં તસ્ય મુદ્ગલોડથાબ્રવીચ્ય તમ્ ॥ ૨૦ ॥

ન તે ભયં શિપુકૃતં ભવિષ્યતિ કદાચન ।

યં યં કામયસે કામં સર્વતસ્તે ભવિષ્યતિ ॥ ૨૧ ॥

તતસ્તસ્મૈ દદૌ ગ્રામાન્ વાસોરત્નધનાદિકમ્ ।

અન્યેષાં બ્રાહ્મણાનાં ચ ગોધનાન્યંશુકાનિ ચ ॥ ૨૨ ॥

આશીર્ભિરભિનન્દ્યાડથ ચયુસ્તે બ્રાહ્મણા ગૃહમ્ ।

અમાત્યાભ્યાં ગૃહિભ્યશ્ચ દદૌ ગ્રામાનનેકશઃ ॥ ૨૩ ॥

પ્રાસાદં કારયામાસ ગણેશસ્ય બૃહત્તરમ્ ।

કુણ્ડિને નગરે તસ્મિન્ પ્રાક્તનં સંસ્થિતં લઘુમ્ ।

વિસર્જયામાસ સભાં પ્રવિવેશ ગૃહં નૃપઃ ॥ ૨૪ ॥

આચયૌ વલ્લભસ્તત્ર શ્રુત્વાં વાર્તાં જનેરિતામ્ ।

વીરસેનો નરપતિઃ સ્વાં સુતાં પતિમિચ્છતીમ્ ॥ ૨૫ ॥

દદૌ તસ્મૈ સ્વપ્રગતગણેશસ્યાજ્ઞયા શુભમ્ ।

દક્ષાય રાજ્ઞે મહતે ત્રિલોકશ્રુતકીર્તયે ॥ ૨૬ ॥

તસ્માં તસ્યાડભવત્પુત્રો બૃહદ્ભાનુરિતિ શ્રુતઃ ।

તતોડભવત્ ખડ્ગધરઃ સુલભસ્તત્સુતોડભવત્ ॥ ૨૭ ॥

પદ્માકરસ્તત્તનયો વપુર્દીપ્તસ્તુ તત્સુતઃ ।

ચિત્રસેનસ્તત્સુતોડભૂચિત્રસેનાત્ ત્વમેવ હિ ॥ ૨૮ ॥

બ્રહ્મોવાચ ।

વિશ્વામિત્રમુખાત્ સર્વ શ્રુત્વા વંશપરમ્પરામ્ ।

તતઃ સ નરશાર્દૂલો ભીમો નામ મહીપતિઃ ॥ ૨૯ ॥

સન્તોષ્ય તં મુનિં પ્રાર્થ્ય પપ્રચ્છ દ્વિજપુટ્તગવમ્ ।

ભીમ ઉવાચ ।

વિનાયકઃ કદા મે સ્થાત્ સુપ્રસન્નો મહામુને ॥ ૩૦ ॥

તમુપાયં વદ વિભો યેન મે તદનુગ્રહઃ ।

કદાઽહં કૃતકૃત્યઃ સ્થાં દૃષ્ઠ્વા દેવં ગજાનનમ્ ॥ ૩૧ ॥

ઇતિ શ્રીગણેશપુરાણે ઉપાસનાખાણે પરમ્પરાવર્ણનં નામ ષડ્વિંશોઽધ્યાયઃ ॥ ૨૬ ॥

આદિતઃ શ્લોકાનાં સમષ્ટયકુલઃ ૯૯૮+૩૧=૧૦૨૯

૧.૨૭ રક્ષમાડ્ગદાભિષેક વર્ણનં નામ સપ્તવિંશોઽધ્યાયઃ

વ્યાસ ઉવાચ ।

ક ઉપાયસ્તુ મુનિના વિશ્વામિત્રેણ ધીમતા ।

કૃપાવતા તુ ભીમાય કથિતસ્તં વદસ્વ મે ॥ ૧ ॥

મન્મનોમોહપટલં મૃત્યોરિવ વિનિઃસૃતમ્ ।

તત્કથામૃતપાનેન પિતામહ મૃતા યથા ॥ ૨ ॥

બ્રહ્મોવાચ ।

ભીમાય કથિતસ્તેન ય ઉપાયઃ શૃણુષ્વતમ્ ।

એકાક્ષર મહામન્ત્રં ભીમાયા કથયન્મુનિઃ ॥ ૨ ॥

પારાશર્ય મુનિશ્રેષ્ઠ કથયામિ શૃણુષ્વતમ્ ।

ઉવાચ તં પ્રસન્નાત્મા વિશ્વામિત્રઃ સુધર્મવિત્ ॥ ૩ ॥

વિશ્વામિત્ર ઉવાચ ।

અનેનારાધય વિભું દૈવતં ગણનાયકમ્ ।

અનુષ્ઠાનં કુરુષ્વ ત્વં પ્રાસાદે દક્ષનિર્મિતે ।

વિનાયકઃ પ્રસન્નસ્તે સર્વાન્ કામાન્ પ્રદાસ્યતિ ॥ ૫ ॥

ધર્મમર્થં તથા કામં મોક્ષમન્યદપેક્ષિતમ્ ।

ગચ્છ વા સ્વપુરં ભીમ ચિન્તાં કામપિ મા કુરુ ॥ ૬ ॥

બ્રહ્મોવાચ ।

ઇત્યુક્તઃ સ તદા તેન તં પ્રણમ્ય યથૌ નૃપઃ ।
સપત્નીકો દદર્શાંઽથ પત્તનં સ્વં જહર્ષ ચ ॥ ૭ ॥

અમાત્યૌ સેનયા સાહ્યં નાગરૈરીયતુર્નૃપમ્ ।
આલિલિંગુર્નૃપં કેચિન્નેમુદ્દૃશત્તથાઽન્તિકે ॥ ૮ ॥

પ્રવિવેશ પુરં રાજા સર્વેઃ સાકં ધ્વજાલિમત્ ।
સિક્તમાર્ગં ચારુગન્ધં નાનાવાદિત્રશબ્દિતમ્ ॥ ૯ ॥

ઉચ્ચુઃ પરસ્પરં લોકાઃ પુરીયં શોભતેઽધુના ।
યથા નારી પતિં પ્રાપ્ય યથાઽન્ધો વાઽપિ સદૃશમ્ ॥ ૧૦ ॥

ઇતિ શૃણ્વન્નૃયાનસ્થસ્તથા સા ચારુહાસિની ।
વસ્ત્રાલકુરશોભાઢ્યૌ સ્તૂયમાનૌ મૃદાન્વિતૌ ॥ ૧૧ ॥

ઉભૌ વિવિશતૂ રમ્યં પુરં નાનર્હ્યસહુલમ્ ।
વિસૃજ્ય સર્વલોકં તૌ વસ્ત્રાલકુરમૌક્તિકૈઃ ॥ ૧૨ ॥

તામ્બૂલૈસ્તેષુ યાતેષુ ભવનં સ્વમગચ્છતામ્ ।
તતઃ શુભેદિને રાજા દક્ષપ્રાસાદમાગતમ્ ॥ ૧૩ ॥

ચત્કૌણ્ડિન્યપુરેઽકારિ પુરા દક્ષેણ ધીમતા ।
તત્રાર્ચયામાસ વિભું સર્વદા તં વિનાયકમ્ ।
ઉપવાસપરો નિત્યં તન્મન્ત્રમવલોઽયન્ ॥ ૧૪ ॥

ભોજન શયને યાને વચને શ્વસનેઽપિ ચ ।
તમેવ ચિન્તયન્ નિત્યમનન્યમનસા નૃપઃ ॥ ૧૫ ॥

જલે સ્થલે નભોમાર્ગે સ્વર્ગે દેવે નરે દ્રુમે ।
ભક્ષ્યે પેયે નૃપોઽપશ્યદ્ વિનાયકમનુત્તમમ્ ॥ ૧૬ ॥

યં યં પશ્યતિ તં નૌતિ દૃઢાલિંગનતત્પરઃ ।
નગરે તં જનાઃ સર્વે પિશાચ ઇતિ મેનિરે ॥ ૧૭ ॥

તતો વિનાયકોઽભ્યેત્ય ધૃત્વા પાણિતલે નૃપમ્ ।
આહ તં નૃપ મુક્તોઽસિ કિં વાગ્ધસિ વદસ્વ તત્ ॥ ૧૮ ॥

તમુવાચ નૃપો નાન્યં જાને ત્વચ્ચરણામ્બુજાત્ ।
તતો વિનાયકઃ પ્રાહ પુત્રસ્તે ચારુદર્શનઃ ॥ ૧૯ ॥

ભવિતા મત્પ્રસાદેન ગુણી સ્વર્ણતનુર્નૃપઃ ।
 વ્રજ સ્વં ભવનં દેવદ્વિજપૂજાપરો ભવ ॥ ૨૦ ॥

સ ગત્વા ભવનં રાજા તચ્ચકાર તથૈવ ચ ।
 દેવાનાં બ્રાહ્મણાનાં ચ પૂજનં તર્પણં તથા ॥ ૨૧ ॥

અકરોત્ સર્વભાવેન ગણેશઃ પ્રીયતામિતિ ।
 અલ્પેનૈવ તુ કાલેન પુત્રસ્તસ્યાઽભવચ્છુભઃ ॥ ૨૨ ॥

દદૌ દાનાન્યનેકાનિ પુત્રજન્મનિમિત્તતઃ ।
 રુક્માઙ્ગદેતિ નામાઽસ્ય ચક્રે દ્વિજવરોદિતમ્ ॥ ૨૩ ॥

વવૃષે બાલકો નિત્ય શુકલપક્ષે યથા શશી ।
 ચકાર ગુરુસાત્ તં સ શિક્ષાર્થં નૃપતિઃ સુતમ્ ॥ ૨૪ ॥

સ ચ શ્રવણમાત્રેણ જગ્રાહ ગુરુણોદિતમ્ ।
 સર્વવિદ્યાનિધાનેન દત્તં ચત્કપિલેન ચ ॥ ૨૫ ॥

સોઽપિ વિદ્યાનિધિરભૂદ્ ગજકર્ણ ઇવાપરઃ ।
 રુક્માઙ્ગદોઽતિ ભલવાન્ સર્વશાસ્ત્રવિશારદઃ ॥ ૨૬ ॥

તસ્મૈ પટ્ટાભિષેકં સ ચકાર ગુણરાશયે ।
 દદૌ ચ દ્વિજમુખ્યેભ્યો વાસોરત્નધનાનિ ચ ॥ ૨૭ ॥

તતોઽધિકાં મહાભક્તિં સોઽપિ ચક્રે વિનાયકે ।
 જજાપૈકાક્ષરં મન્ત્રં પિતુઃ પ્રાપ્તં દિને દિને ॥ ૨૮ ॥

એકસ્મિન્દિવસેઽરણ્યં યુવરાજા વિવેશ હ ।
 મૃગયાં વ્યચરદ્ભૂરિ જઘાન ગવયાન્ મૃગાન્ ॥ ૨૯ ॥

અતિશ્રાન્તો દદર્શાઽથ મુનેઃ કસ્યચિદાશ્રમમ્ ।
 નાનાવૃક્ષલતાજાલં ત્યક્તવૈરમૃગાન્વિતમ્ ॥ ૩૦ ॥

ઇતિ શ્રીગણેશપુરાણે ઉપાસનાખાણ્ડે રુક્માઙ્ગદાભિષેકવર્ણનં નામ સપ્તવિંશોઽધ્યાયઃ ॥ ૨૭ ॥

આદિતઃ શ્લોકાનાં સમષ્ટ્યક્રુઃ ૧૦૨૯ + ૩૦ = ૧૦૫૯

૧.૨૮ પ્રાયોપવેશનં નામાષ્ટાવિંશતિતમોઽધ્યાયઃ

બ્રહ્મોવાચ ।
 તતો રુક્માઙ્ગદોઽપશ્યદૃષિ વાચકનવિં શુભમ્ ।

મુકુન્દાં તસ્ય પત્ની ચ સ્નિગ્ધમઞ્જલભાષિણીમ્ ॥ ૧ ॥

અતિશ્રાન્તો નરપતિર્નમશ્ચક ઉભાવપિ ।

તસ્મિન્મુનૌ ગતે સ્નાતું યયાચે નૃપસત્તમઃ ॥ ૨ ॥

માતુર્મુકુન્દે મે દેહિ શીતલં જલમુત્તમમ્ ।

વિના જલં મમ પ્રાણા ગમિષ્યન્તિ યમક્ષયમ્ ॥ ૩ ॥

આકર્ણ્ય તસ્ય વાયં સા જગાદ મદનાતુરા ।

ત્વાદૃશં પુરુષં ક્વાપિ મારાદધ્યતિસુન્દરમ્ ॥ ૪ ॥

ન દેવેષુ ન નાગેષુ ચક્ષગન્ધર્વપુઞ્જયોઃ ।

પશ્યામિ યારૂ સર્વાઙ્ગમતો મે હૃદયં ત્વયિ ॥ ૫ ॥

અત્યાસક્તં ત્વદધરામૃતપાને ચ દેહિ તત્ ।

મુનિરૂવાચ ।

વ્યલીકં સ તુ શ્રુત્વૈવ શ્રાન્તત્વાદ્ભૃશદુઃખિત ॥ ૬ ॥

તિલોત્તમોત્તમા તાં સ જિતેન્દ્રિયતયા જગૌ ।

ત્યજ પ્રૌઢિં ન મે ચિત્તં પારદાર્યે વિગર્હિતે ॥ ૭ ॥

વિનાયક પ્રભાવેણ સક્તં નૈવાત્ર કર્હિચિત્ ।

ન જલં પાતુમિચ્છામિ ત્વયા દત્તં સુદુષ્ટયા ॥ ૮ ॥

ઋષેરાશ્રમ ઇત્યેવં યાતો યાસ્ય ઇતો શુભે ।

તં ગન્તુમુદ્યતં પાણિં ધૃત્વાડવીવદદાતુરા ॥ ૯ ॥

મુકુન્દોવાચ ।

બલાત્કારેણ ચોડન્યસ્ય સ્ત્રિયં ધર્ષિતુમિચ્છતિ ।

સ એવ નરકં યાતિ ન સ્વયં યાતિ તામપિ ॥ ૧૦ ॥

કૃતે ત્રેતાયુગે બ્રહ્મા સ્ત્રીણાં સ્વાતન્ત્ર્યમભ્યધાત્ ।

ન કરોષિ યદા વાક્યં તદા ભસ્મ ભવિષ્યસિ ॥ ૧૧ ॥

અથવા રાજ્યવિભ્રષ્ટે કરિષ્યે વનચારિણમ્ ।

મનિરૂવાચ ।

ઇત્યુક્ત્વા ધાવમાના સા કામમાર્ગેણપીડિતા ॥ ૧૨ ॥

રભસાડડલિઙ્ગયામાસ ચુચુમ્બે વદનં હઠાત્ ।

તતો રુકમાડ્ગદસ્તાં તુ બલાચ્ચક્ષેપ દૂરતઃ ॥ ૧૩ ॥

મૂર્છિતા પતિતા ભૂમૌ રમ્ભેવ મરુતા હતા ।

ઉત્થિતાં તાં તદા પ્રાહ પરદારવિરક્તધીઃ ॥ ૧૪ ॥

રુકમાડ્ગદો મહાભાગે મુનિપત્યવિવેકિનિ ।

પરપુંસિ મનો યસ્યાઃ સા વૈ નિરયભાગભવેત્ ॥ ૧૫ ॥

ન મે મનશ્ચલેત્ ક્વાપિ યદિ શુષ્યેન્ મહોદધિઃ ।

એવં નિરાકૃતા તેન તં શશાપ રુષાન્વિતા ॥ ૧૬ ॥

યથાડહં કષ્ટમગમં તથા ત્વં કુષ્ટભાગ્ ભવ ।

યતસ્તે હૃદયં વજાત્ સારભૂતં ન ચ દ્રુતમ્ ॥ ૧૭ ॥

ઇત્યં વદન્તી તાં રાજા નિર્ભર્તર્ય બહુધા તતઃ ।

ત્વરયા નિર્ગતસ્તસ્માદાશ્રમાદ્ ભૃશદુઃખિતઃ ॥ ૧૮ ॥

સ્વં દદર્શ શરીરં સ શ્વેતં બકશરીરવત્ ।

કુષ્ટરોગયુતં કાન્ત્યા હીનં ચ ભૃશકુત્સિતમ્ ॥ ૧૯ ॥

ચિન્તાણ્વિ તદા મગ્ન ઇદમાહ ગજાનનમ્ ।

અપરાહ્લં મયા કિં તે કથમત્રાગતોડપ્યહમ્ ॥ ૨૦ ॥

પ્રાપ્તઃ કથં નુ દુષ્ટાયા મુનિપત્યાઃ સમાગમમ્ ।

ત્વયા નૂનં સિદ્ધિપતે દુષ્ટાઃ સંવર્ધિતા ભૃશમ્ ॥ ૨૧ ॥

અવતારાંશ્ચ સાધૂનાં રક્ષણાય બિભર્ષિ હિ ।

ઇયં ન નાશિતા દુષ્ટા સ્વૈરિણી રૂપગર્વિતા ॥ ૨૨ ॥

કથં મમ શરીરં તત્ કાઽવ્યનસ્પર્દિ સુન્દરમ્ ।

ઇવામવસ્થા સમ્પ્રાપ્તઃ કેન વા દુષ્ટકર્મણા ॥ ૨૩ ॥

તવ ભક્તિં યથા પૂર્વં સદા કુર્વે યથાવિધિ ।

ત્વદન્યં નૈવ શરણં યામિ નાથ ગજાનન ॥ ૨૪ ॥

નેદં શરીરં વક્ત્રં વા દર્શયિષ્યે જનં પ્રતિ ।

પ્રાથોપવેશનેદં શોષયિષ્યે કલેવરમ્ ॥ ૨૫ ॥

નિશ્ચિત્યૈવં નરપતિરાસ ન્યગ્રોધસન્નિધૌ ।

ભૃત્યા ઇતસ્તતોડધાવત્રેક્ષન્તે સ્મ ચ તં નૃપમ્ ॥ ૨૬ ॥

પ્રવૃત્તાયાં નિશાયાં ચ જગ્મુઃ સ્વં સ્વં નિકેતનમ્ ।

સ્વામિ સેવકયોર્જાતા ગતિશ્ચકાઢ્યોરિવ ॥ ૨૭ ॥

ઇતિ શ્રીગણેશપુરાણે ઉપાસનાખાણ્ડે પ્રાયોપવેશનં નામાષ્ટાવિંશતિતમોઽધ્યાયઃ ॥ ૨૮ ॥

આદિતઃ શ્લોકાનાં સમષ્ટયક્રુઃ ૧૦૫૯ + ૨૭ = ૧૦૮૬

૧.૨૯ નારદાગમનં નામૈકોનત્રિંશોઽધ્યાયઃ

મુનિરુવાચ ।

તસ્મિન્વટે સમાસીનઃ કસ્મિંશ્ચિદિવસે નૃપઃ ।

દૂરાદ્દર્શ દેવર્ષિ નારદં મુનિપુણ્ડવમ્ ॥ ૧ ॥

નનામ પ્રાર્થયામાસ ક્ષણં વિશ્રામ્યતામિતિ ।

ઉત્તતાર નભોમાર્ગાન્નારદઃ કરુણાનિધિઃ ॥ ૨ ॥

પૂજયિત્વા યથાશક્તિ પ્રપચ્છ મુનિમાદરાત્ ।

અહં રુઢ્માડ્ગદો નામ ભીમપુત્રો મહાબલઃ ॥ ૩ ॥

મૃગયાં વ્યચરન્વાચકનવેરાશ્રમમાગતઃ ।

જલયાચ્યા કૃતા તત્ર તૃષિતેન મયાડનઘ ॥ ૪ ॥

તસ્ય પત્ની ભૃશં નષ્ટા કામાર્તા મામચુમ્બત ।

તસ્મિન્મુનૌ ગતે સ્નાતું દૃષ્ટભાવેન ચેતસા ॥ ૫ ॥

ઉવાચ માં ભજસ્વેતિ કામબાણ પ્રપીડિતા ।

જિતેન્દ્રિયતયા દેવપ્રસાદાત્સા નિરાકૃતા ॥ ૬ ॥

અશપદ્બુખિતાડત્યન્તં સા માં નિષ્કરચેતસા ।

કુષ્ઠી ભવ મહાદુષ્ટ સકામાં ત્યજસે યતઃ ॥ ૭ ॥

બ્રહ્મોવાચ ।

શ્રુત્વૈવં દુષ્ટવચનં નિર્ગતોઽહં તદાશ્રમાત્ ।

શ્વેતકુષ્ઠી તદા જાતો વદ મે નિષ્કૃતિં મુને ॥ ૮ ॥

વિયોગાન્મમ ભીમોડપિ મગ્નઃસ્થાદ્ દુઃખસાગરે ।

શ્રુત્વેત્યં વચનં તસ્ય નારદઃ પ્રાહ વિશ્વવિત્ ॥ ૯ ॥

ઉપાયં તસ્ય કુષ્ઠસ્ય નાશાય કરુણાયુતઃ ।

નારદ ઉવાચ ।

આગચ્છતા મયા માર્ગે દૃષ્ટમાશ્ચર્યમુત્તમમ્ ॥ ૧૦ ॥

વિદર્ભે નગરં ખ્યાતં કદમ્બમિતિ સંજ્ઞયા ।

તત્પ્રાસાદે મયા દૃષ્ટા મૂર્તિર્વૈનાયકી શુભા ॥ ૧૧ ॥

ચિન્તામણિરિતિ ખ્યાતા સર્વેષાં સર્વકામદા ।

તસ્યાડગતો મહાકુણ્ડ ગણેશપદપૂર્વકમ્ ॥ ૧૨ ॥

કશ્ચિચ્છૂદ્રો મહાકુષ્ઠી જરાજર્જરિતો નૃપ ।

તીર્થયાત્રાપ્રસન્નગેન કદમ્બપુરમાગતઃ ॥ ૧૩ ॥

ગણેશકુણ્ડે સ્નાતૈવ દિવ્યદેહમવાપ સઃ ।

વિનાયકસ્વરૂપૈસ્તુ ગણૈરાનતિતમ્બરાત્ ॥ ૧૪ ॥

વિમાનવરમારુહ્ય સ ગતઃ સ્થાનમુત્તમમ્ ।

યત્ર ગત્વા ન શોચન્તિ ન પતન્તિ પુનઃ ક્વચિત્ ॥ ૧૫ ॥

દૃષ્ટો મયૈવ રાજેન્દ્ર તત્ર સ્નાનાય સામ્પ્રતમ્ ।

સ્નાત્વા દેવં સમભ્યર્ચ્ય ચિન્તિતાર્થપ્રદં વિભુમ્ ॥ ૧૬ ॥

દેહિ દાનાનિ વિપ્રેભ્યઃ સઘઃ પૂતો ભવિષ્યસિ ।

જીર્ણાં ત્વયં પરિત્યજ્ય સુરૂપી ભુજગો યથા ॥ ૧૭ ॥

બ્રહ્મોવાચ ।

ઇતિ વાણીં નારદોક્તાં નિશમ્ય નૃપસત્તમઃ ।

ન કિચ્ચિદુક્તવાન્ વાક્યં મગ્ન આનન્દસાગરે ॥ ૧૮ ॥

ગન્તું સમુદ્યતે તસ્મિન્નારદે મુનિપુટ્કવે ।

પ્રણિપત્ય તતોડપૃચ્છત્ પ્રપૂજ્ય ચ મુનિં પુનઃ ॥ ૧૯ ॥

રૂઝમાડ્ગદ ઉવાચ ।

તસ્મિન્ક્ષેત્રે પુરા કેન સિદ્ધિઃ પ્રાપ્તા શુભાડનઘ ॥ ૨૦ ॥

મૂર્તિશ્ચ સ્થાપિતા કેન મણિરત્નમર્ચી શુભા ।

વૈનાયકીતિ મે શંસ પરં કૌતૂહલં મુને ॥ ૨૧ ॥

ભવાદૃશાનાં સાધૂનાં પરોપકરણે મતિઃ ।

અન્યથા ભ્રમણે કૃત્યં ન લોકેષુ પ્રદૃશ્યતે ॥ ૨૨ ॥

લોકેષુ વર્ષતે મેઘઃ શેષેણ પ્રિયતે ધરા ।

ઉપકારાય સૂર્યોડપિ ભ્રમતેડહર્નિશં દ્વિજ ॥ ૨૩ ॥

સમસ્ય સર્વભૂતેષુ સર્વજ્ઞસ્ય તવાગ્રતઃ ।

અનભિજ્ઞેન મૂઢેન કિં વક્તવ્યં દયાનિધે ॥ ૨૪ ॥

પૃચ્છે તથાપિ દેવર્ષે સંશયચ્છેદનાય વૈ ।

નારદ ઉવાચ ।

સાધુ પૃષ્ઠં ત્વયા ભૂપ લોકાનુગ્રહકારક ॥ ૨૫ ॥

તૃપ્તોડહં તવ વાક્યેન સર્વં ચ કથયામિ તે ॥ ૨૬ ॥

ઇતિ શ્રીગણેશપુરાણે ઉપાસનાખાણં નારદાગમનં નામૈકોનવિંશોઽધ્યાયઃ ॥ ૨૯ ॥

આદિતઃ શ્લોકાનાં સમષ્ટયક્ર્ણાઃ ૧૦૮૬ + ૨૬ = ૧૧૧૨

૧.૩૦ અહિલ્યાધર્ષણં નામ ત્રિંશતિતમોઽધ્યાયઃ

નારદ ઉવાચ ।

કદાચિદમરાવત્યાં શકં દૃષ્ટું ગતોઽસ્યહમ્ ।

સ માં સમ્પૂજ્ય વિધિવદુવાચાવનતો ભૃશમ્ ॥ ૧ ॥

ઇન્દ્ર ઉવાચ ।

કિંચિદાશ્ચર્યભૂતં મે સન્તોષાય મુને વદ ।

ભ્રમસો સર્વલોકાસ્ત્વ વિદિતં સર્વમસ્તિ તે ॥ ૨ ॥

નારદ ઉવાચ ।

મૃત્યુલોકે મયા દૃષ્ટો ગૌતમસ્યાશ્રમો મહાન્ ।

નાનાવૃક્ષલતાજાલૈર્નાનાપક્ષિગણૈર્યુતઃ ॥ ૩ ॥

અહિલ્યાસહિતં તત્ર ગૌતમં દૃષ્ટવાનહમ્ ।

રૂપં વિલોક્ય તસ્યાસ્તુ જાતોઽહં કામવિવ્હલઃ ॥ ૪ ॥

યસ્યા રૂપેણ સાવિત્રી શયીલક્ષ્મીર્ગિરીન્દ્રજા ।

ઉર્વશી મેનકા રમ્ભા લોકે ખ્યાતા તિલોત્તમા ॥ ૫ ॥

કેશાબાલા યયાઽકારિ સાઽનસૂયાઽપ્યરુન્ધતી ।

છાયા સંજ્ઞા રવેર્ભાર્યા કશ્યપસ્ય ચ યાઽદિતિઃ ॥ ૬ ॥

સદૃશી નૈવ કાપિસ્થાન્નાગપત્નીષુ વા ક્વચિત્ ।

ન ચ મે રોચતે ગાનં ન પૂજા ન ચ ભોજનમ્ ॥ ૭ ॥

બ્રહ્મથર્થ ચ મે સ્વીયં નિદ્રાં ચ ન લભે ક્વચિત્ ।
 ત્વરાવાનહ માયાતો દૃષ્ટું સાધ્વમરાવતીમ્ ॥ ૮ ॥
 તુચ્છાં પશ્ય ઇમાં દેવી વિના તામમરાવતીમ્ ।
 નારદ ઉવાચ ।
 ઇતિ શકં બ્રુવન્નન્તર્હિતોઽહં નૃપતે વર ॥ ૯ ॥
 અન્તર્હિતે મયિ તદા મદદ્વાક્યં મનસા સ્મરન્ ।
 જમ્ભભેદી મત્સકેતુવિધ્વોમૂર્છામવાપ સઃ ॥ ૧૦ ॥
 પશ્યે કદા મુનેર્ભાર્યા ગૌતમસ્યેત્યચિન્તયત્ ।
 કદાઽધરામૃતં પ્રાપ્ય મુચ્યેયં મદનાનલાત્ ॥ ૧૧ ॥
 જીવિતું નૈવ પશ્યેઽન્યન્તદાશ્લેષં વિના શુભમ્ ।
 એવં નિશ્ચિત્ય સઙ્કલ્પં ગૌતમોઽભૂત્ સ જમ્ભહા ॥ ૧૨ ॥
 ચિન્તયન્નેવ તાં માર્ગે મુનેરાશ્રમમાયયૌ ।
 દદર્શ તામહલ્યાં તુ સ્નાતું યાતે સ ગૌતમે ॥ ૧૩ ॥
 અભ્યન્તરગતઃ પ્રોચે પ્રિયે શય્યાં શુભાં કુરુ ।
 સા ચોવાચ જપં ત્યક્ત્વા કથમધાગતો ગૃહમ્ ॥ ૧૪ ॥
 દિવૈવ સુરતેચ્છાં કિં કુરુષેઽતિવિગર્હિતામ્ ।
 ગૌતમ ઉવાચ ।
 અહં સ્નાતું ગતો યાવત્ તાવદેવ વરાપ્સરાઃ ॥ ૧૫ ॥
 તત્રૈવ સ્નાતુમાયાતા જાતા નગ્નાઽક્ષિગોચરા ।
 બિમ્બાધરા સુચાર્વડ્ગી ચારુપીનપયોધરા ॥ ૧૬ ॥
 ન લગ્નં મે મનો દેવિ જપે કામાસ્ત્રપીડિતમ્ ।
 તતોઽહમાશ્રમં યાતો રતિં દેહિ પ્રિયેઽધુના ॥ ૧૭ ॥
 નોચેત્કામાગ્નિના દગ્ધં મૃતં માં ક્વ નુ પશ્યસિ ।
 શપે ત્વાં પ્રગ્રજિષ્ઠે વા નિગ્રહીષ્ઠે મનોભૃશમ્ ॥ ૧૮ ॥
 અહલ્યોવાચ ।
 સ્વાધ્યાયં દેવપૂજાં ચ ત્યક્ત્વા કિં પ્રાર્થ્યત રતિઃ ।
 નોચિતં તવ બ્રહ્મર્ષે તથાઽપ્યાણાં કરોમ્યહમ્ ॥ ૧૯ ॥

ભર્તુઃ શુશ્રુષણાદન્યો ધર્મો નાસ્તિ સ્ત્રિયાઃ ક્વચિત્ ।

નારદ ઉવાચ ।

સ્વરાકૃતિ સ્વભાવૈઃ સા જ્ઞાત્વા તં સ્વામિનં નિજમ્ ॥ ૨૦ ॥

વિવેશ શયને રન્તુમહત્યા સહ વજ્રિણા ।

નિઃશકું ચુમ્બનાશ્લેષનીવીવિસ્ત્રંસનાદિભિઃ ॥ ૨૧ ॥

આકૃત્યા ગૌતમસ્યૈવં ચિકીદે જમ્ભહા તથા ।

દિવ્યાન્ગન્ધાનુપાદ્રાચ ચકિતા શક્તિતા ભૃશમ્ ॥ ૨૨ ॥

તર્ક્યામાસ મનસિ કિમયં કૂટરુપવાન્ ।

કલકુંડોડયં મમ ભૃશં ચન્દ્રસ્યેવ ભવેન્નુકિમ્ ॥ ૨૩ ॥

ઉભે કુલે મે નષ્ટિં દુષ્ટસ્યાસ્ય તુ સડ્ગમાત્ ।

દર્શયિષ્યે કથં લોકેડયશઃશ્યામ મુખત્વિદમ્ ॥ ૨૪ ॥

નચિષ્યતિ ગતિ કાં મે પ્રિયો ભર્તા તુ માં મુનિઃ ।

પપ્રચ્છ તં શઠં કોપાત્ કોડસિ ત્વં કૂટરુપધૃક્ ॥ ૨૫ ॥

વિશ્વસ્તા સ્વામિરૂપેણ વદનો ચેચ્છપામિ તે ।

ઇત્યુક્તઃ શાપભીતોડસાવાવિશ્વકે નિજં વપુઃ ॥ ૨૬ ॥

દિવ્યાભરણસંયુક્તં કિરીટકટકાન્વિતમ્ ।

કુણ્ડલાદ્ભુતદીપાભિર્વિલસન્ મુખપદ્મજમ્ ॥ ૨૭ ॥

ઉવાચ સ તતસ્તાં તુ વિદ્ધિ માં ત્વં શર્ચીપતિમ્ ।

લાવાણ્યદર્શનાત્તેડહં વિવ્હલો મદનાગ્નિના ॥ ૨૮ ॥

ન લેભે કુત્રચિચ્છર્મં તત ઇત્યં કૃતં મયા ।

ઇતોડપિ માં ભજસ્વ ત્વં ત્રૈલોક્યેશ્વરમાદરાત્ ॥ ૨૯ ॥

શ્રુત્વેત્યં વચનં તસ્ય મુનિપત્ની રુષાન્વિતા ।

વમન્તીવ મુખાજજવાલાં જગાદ ત્રિદશાધિપમ્ ॥ ૩૦ ॥

અસ્ય તે વપુષો મૂઢ મદ્ભર્તરિ સમાગતે ।

અવસ્થા કા ભવેન્મનઃ ન જાનેડહં શતક્રતો ॥ ૩૧ ॥

પાતિપ્રત્યં ત્વયા ભગ્નં દુષ્ટ પાપીયસા મમ ।

કામવસ્થાં ગમિષ્યામિ શાપાદ્ ગૌતમવાગ્ભવાત્ ॥ ૩૨ ॥

ઇતિ શ્રીગણેશપુરાણે ઉપાસનાખાણે અહલ્યાધર્ષણં નામ ત્રિંશતિતમોઽધ્યાયઃ ॥ ૩૦ ॥

આદિતઃ શ્લોકાનાં સમષ્ટયક્રુઃ ૧૧૧૨ + ૩૨ = ૧૧૪૪

૧.૩૧ શક્રશાપવર્ણનં નામૈત્રિંશતિતમોઽધ્યાયઃ

રૂક્માણ્ગદ ઉવાચ ।

આગતે ગૌતમે કો વા વૃત્તાન્તોઽભૂન્મહામુને ।

વદ મે સકલં તં તુ જિજ્ઞાસા મહતી મમ ॥ ૧ ॥

નારદ ઉવાચ ।

નિત્યકર્મ સમાયૈવ સ્વાશ્રમં ગૌતમો યયૌ ।

આકાર્યં નિજપત્નીં તાં દેહિ પાદોદકં મમ ॥ ૨ ॥

કિમર્થં નાગતાઽથ ત્વં સમ્મુખં મમ પૂર્વવત્ ।

નાનીતમાસનં કસ્માત્કથં ચારુ ન ભાષસે ॥ ૩ ॥

શ્રુત્વેત્યં વચનં તસ્ય વેપમાના લતેવ સા ।

અધોમુખી વિનિર્ગમ્ય મુહૂર્તાન્મુનિમાયયૌ ॥ ૪ ॥

સાષ્ટાણ્ગં પતિતા ભમૌ તત્પાદોપરિમસ્તકા ।

વિહ્વલા શાપભીતા સા શનૈરથ જગૌ મુનિમ્ ॥ ૫ ॥

ઉષસિ ત્વં પ્રયાતોઽસિ સ્નાનં કર્તુ નિજં વિધિમ્ ।

તવરુપધરો દુષ્ટો દેવેન્દ્રો મામુવાચ હ ॥ ૬ ॥

દૃષ્ટા વરાઽપ્સરોભ્યોઽપિ સુન્દરી કામિની મયા ।

ન મે મનો જપે દૈવે વિધૌ નિત્યે સ્થિરં ભવેત્ ।

પરાવૃત્યાગતસ્તસ્માદ્રતિં મે દેહિ શોભને ॥ ૭ ॥

ત્વમેવેતિ મયા બ્રાન્ત્યા કૃતં વાક્યં તથૈવ તત્ ।

દિવ્યગન્ધાનુપાદ્માય વિકલ્પો મેઽભવત્યુનઃ ॥ ૮ ॥

દુરાત્મન્ કોઽસિ નો બ્રૂહિ નોચેદ્ભસ્મ ભવિષ્યસિ ।

ઇતિ શાપભયાજ્જાતઃ પ્રકટો બલસૂદનઃ ॥ ૯ ॥

તાવદેવ ભવદ્વાક્યં શ્રુતં તુ મુનિસત્તમ ।

લજ્જયાઽનાગતા શીઘ્રમપરાધં ક્ષમસ્વ મે ॥ ૧૦ ॥

સ્વયં નિવેદનેઽદોષોદોષોઽપર નિવેદને ।

મન્ત્રાયુર્ગૃહરન્ત્રશ્રીરતયશ્ચૌષધાનિ ચ ॥ ૧૧ ॥

માનાપમાનદાનાનિ પ્રકટાનિ ન કારયેત્ ।

ઇત્થં નિશમ્ય સ મુનિઃ કોપવ્યાકુલિતેન્દ્રિયઃ ॥ ૧૨ ॥

શશાપ વનિનાં સ્વીયાં દુઃશીલં ત્વં શિલા ભવ ।

નાજ્ઞાસીર્મે સ્વરૂપં તં સ્વભાવં ચેષ્ટિતાનિ ચ ॥ ૧૩ ॥

પરે પુંસિ નિમગ્નં તે ચતશ્ચેતોઽતિકામુકે ।

યદા દાશરથી રામો ભ્રમદ્રાજા વને વને ॥ ૧૪ ॥

તસ્થાઙ્ઘ્રિ સ્પર્શનાદેવ સ્વં રૂપં પ્રતિપત્સ્યસે ।

નારદ ઉવાચ ।

તદૈવ સા શિલા જાતા તપોનિધીવચોબલાત્ ॥ ૧૫ ॥

તસ્થાઃ શાપં સમાકાર્યં ચક્રમ્પે પાકશાસનઃ ।

પ્રકમ્પનસ્ય સંયોગાદ્ હિમવત્ પર્વતો યથા ॥ ૧૬ ॥

તર્કયામાસ મનસિ કથં કાર્યં મયાઽધુના ।

સમુદ્રમધ્યે કૂપે વા તડાગે કમલેઽથવા ॥ ૧૭ ॥

લીનો ભૂત્વા તદા સ્થાસ્યે તદા જ્ઞાસ્યતિ માં મુનિઃ ।

અતો બિડાલરૂપેણ વિચચાર સ વજ્રભૃત ॥ ૧૮ ॥

ગૌતમસ્તમચક્ષાણો ગૃહે દ્વારી તથાશ્રમે ।

કવ ગતો દાનવરિપુર્યો મે ભાર્યા વિદૂષકઃ ॥ ૧૯ ॥

ધ્યાનેન બુબુધે તં તુ ક્ષણેન મુનિસત્તમઃ ।

ન તે ભસ્મ કરિષ્યામિ દેવેન્દ્રોઽસિ યતઃખલઃ ॥ ૨૦ ॥

શપામિ ત્વાં શચીભર્તઃ સહસ્રભગવાન્ભવ ।

શ્રુતવાન્વચનં યાવદ્રોષેણ મુનિનેશિતમ્ ॥ ૨૧ ॥

તાવદ્દર્શ સ્વં દેહં સહસ્રભગચિન્હિતમ્ ।

તતો દુઃખાણં વિ મગ્નઃ શુશોચ બલ વૃત્રહા ॥ ૨૨ ॥

ઇન્દ્ર ઉવાચ ।

અહં શિક્ષાપિતો વૃદ્ધૈર્નાધર્માનનેકશઃ ।

વૃદ્ધાનાં વચનં યન્મે ન વિચારિતમાદરાત્ ॥ ૨૩ ॥

સ્વબુદ્ધીર્હિતકૃત્સર્વા વિનાશાય પરેરિતા ।
 ગુરોર્ગરીયસી બુદ્ધિઃ ક્ષયદા કામિનીમતિઃ ॥ ૨૪ ॥
 કુતો નારદવાજ્યેન યાતોડહં તામનિન્દિતામ્ ।
 દેવરાજોડભવન્નાસ્યં લોકાન્ના દર્શયે કથમ્ ॥ ૨૫ ॥
 દિવ્યદેહો ગતઃ ક્વાદ્ય નિજભાર્યાં વદે નુ કિમ્ ।
 ધિગ્ માં ચ ધિક્સ્મરં ચેન પ્રાપિતો ગર્હિતાં દશામ્ ॥ ૨૬ ॥
 પ્રાણિભિર્બુઝ્યતે કર્મ શુભં વા યદિ વાડશુભમ્ ।
 તિર્યગ્યોનિ સમાસાદ્ય ક્ષપયિષ્યેડધમાત્મનઃ ॥ ૨૭ ॥
 નલિનીકુન્ડમલે તિષ્ઠે હીન્દ્રગોપકરૂપધૃક ॥ ૨૮ ॥
 ઇતિ શ્રીગણેશપુરાણે ઉપાસનાખાંડે શક્રશાપવર્ણનં નામૈતત્રિંશતિતમોડધ્યાયઃ ॥ ૩૧ ॥
 આદિતઃ શ્લોકાનાં સમષ્ટયક્રુઃ ૧૧૪૪ + ૨૮ = ૧૧૭૨

૧.૩૨ મન્ત્રકથનં નામ દ્વાત્રિંશોડધ્યાયઃ

નારદ ઉવાચ ।
 શકે તુ નલિનીં યાતે તત્પુરં ત્વહમાગતઃ ।
 બૃહસ્પતિ પુરોગાંસ્તાંસ્તત્રાપશ્યં સ્થિતાન્ સુરાન્ ॥ ૧ ॥
 તેભ્યો હ્યકથયં સર્વમુભયોઃ શાપકારણમ્ ।
 અહલ્યાયા મહેન્દ્રસ્ય સંયોગં ચ વિરૂપતામ્ ॥ ૨ ॥
 સહસ્રભગતાં યાતઃ શકો ગૌતમશાપતઃ ।
 અહલ્યાધર્ષણાદ્ દેવાસ્તત્સડ્ગાત્સા શિવાડભવત્ ॥ ૩ ॥
 બ્રહ્મોવાચ ।
 શ્રુત્વા તે નારદોક્તં તત્ સર્વે દેવાઃ શુચાન્વિતાઃ ।
 અતિદુઃખાદ્ રુદન્તસ્તે નિશ્વાસોચ્છવાસવિભ્રમૈઃ ॥ ૪ ॥
 દેવા ઊચુઃ ।
 યેનાકારિ શતં યજ્ઞા દાનવા યેન નિર્જિતાઃ ।
 ત્રૈલોક્યં પાલિતં યેન ભુક્તમૈદ્રપદં શુભમ્ ॥ ૫ ॥
 પૂજિતા બહવો દેવા બ્રાહ્મણા બ્રહ્મવિત્તમાઃ ।
 ભુક્તા નાનાવિધા ભોગા અન્યેષામતિદુર્લભાઃ ॥ ૬ ॥

કુત્ર સ્થાસ્યત્યસૌ દેવો ભોક્ષ્યતે સ્વાપ્સ્યતે કથમ્ ।
કમદ્ય શરણં યામઃ સ્વકૃતે તત્કૃતેડપિ વા ॥ ૭ ॥

પાલયિષ્યતિ કાંડસ્માન્વૈ પદમૈન્દ્રં શર્ચી તથા ।
કથં પ્રસન્નતાં યાયાદ્ ગૌતમો મુનિસત્તમઃ ॥ ૮ ॥

સ્વીયભાર્યા વિયુક્તઃ સંસ્તત્કૃતાગઃ સ્મરન્ રૂષા ।
અન્યોપાયં ન પશ્યામો ગૌતમસ્ય પ્રસાદતઃ ॥ ૯ ॥

તસ્માન્નારદ યાસ્યામો ગૌતમં સાન્તિવતું મુનિમ્ ।
એવં તે નિર્યયુર્દેવા નારદેન સમન્વિતાઃ ॥ ૧૦ ॥

ગૌતમં તે સમાસાદ્ય બદ્ધાઞ્જલિપુટા મુનિમ્ ।
તુષ્ટવુર્વિવિઘૈર્વાઙ્ઘ્રયૈસ્તમેવ શરણં ગતાઃ ॥ ૧૧ ॥

દેવા ઊચુઃ ।

તવ પ્રભાવં વક્તું નો મુને શક્તિર્ન વિદ્યતે ।
ગરિમાણં વદેત્ કો નુ મેરોહિમવતોડપિ ચ ।
વૃષ્ટિધારા રજો ભૂમેર્ગડ્ગાયાઃ સિકતા અપિ ॥ ૧૨ ॥

કમમ્બુઘેર્ગુણાન્ વિષ્ણોર્ગાણયેત્ કો નુ મૂઢધીઃ ।
પ્રાતરેવોમબીજનાં મધ્યાન્હે સસ્યસમ્પદઃ ॥ ૧૩ ॥

સમ્પાદિતાસ્ત્વયાપૂર્વમવિતા ઋષિસત્તમાઃ ।
વાલખિલ્યૈર્યજિ કૃત્વાડપર ઇન્દ્રો વિનિર્મિતઃ ॥ ૧૪ ॥

બ્રહ્માદિભિઃ પ્રાર્થિતાસ્તે પક્ષિણાન્તમકલ્પયન્ ।
પયસાં નિધિરેકેન પ્રાશિતશ્ચુલકેન ચત્ ॥ ૧૫ ॥

અપરા સૃષ્ટિરારબ્ધા ગાધિપુત્રેણ ધીમતા ।
સ્તમ્ભિતો ભુજ ઇન્દ્રસ્ય ચ્યવનેન મહાત્મના ॥ ૧૬ ॥

તસ્માત્સર્વાત્મના પુંસાં ભવતાં સેવનં નતિઃ ।
દર્શનં ભાષણં પૂજા સ્પર્શનં પાપનાશનમ્ ॥ ૧૭ ॥

ઉપકારે રતાનાં ચ દીનાનુગ્રહકારિણામ્ ।
ઇન્દ્રાર્થે શરણં યાતાન્કૃપાં કર્તું ત્વમર્હસિ ॥ ૧૮ ॥

ગૌતમ ઉવાચ ।

ભવતાં દર્શનં ચર્મચક્ષુષાં નૈવ જાયતે ।
મમ પુણ્યેન જાતં તત્ કામસમ્પાદનં નૃણામ્ ॥ ૧૯ ॥

જન્માશ્રમતપોદાનં દેહ આત્મા પ્રતાનિ ચ ।
સાર્થકાનીક્ષણેનૈવ જાતાનિ ભવતાં ખલુ ॥ ૨૦ ॥

ઇદાનીં પ્રાર્થિતં કિં વસ્તન્નિરુપ્યં મમાગ્રતઃ ।
શક્યં ચેત્ તત્કરિષ્યેઽહં ભવત્સ્મૃતિભલેન તત્ ॥ ૨૧ ॥

મુનિરુવાચ ।
ઇતિ તદ્વચનં શ્રુત્વા જહૃષુસ્તે દિવૌકસઃ ।
ચન્દ્રોદયે યથા હર્ષં પ્રાપ્નોતિ જલધિં સ્ફુટમ્ ॥ ૨૨ ॥

યથા વા બાલભાષાભિઃ પિતરૌ મુદમીયતુઃ ।
પ્રાર્થના ચક્રિરે સર્વે ગૌતમં તં મહામુનિમ્ ॥ ૨૩ ॥

દેવા ઊચુઃ ।
ઈશ્વરસ્યાપરાધેન કામો ભસ્મત્વમાગતઃ ।
આગસ્કારી ત્વયા શકો ન ચ પ્રાણૈર્વિયોજિતઃ ॥ ૨૪ ॥

ઇદાનીં સ યથાસ્યાનં સ્વકીયં પ્રાપ્નુયાન્મુને ।
ક્ષમિત્વા તસ્ય યાગાંસિ સર્વેષાં વચનાદ્ધિ નઃ ॥ ૨૫ ॥

કૃતે તસ્મિન્પ્રસાદે તુ સર્વેષાં વાચ્છિતં ભવેત્ ।
નારદ ઉવાચ ।
શ્રુત્વા દેવસમૂહસ્ય વચનાનિ સ ગૌતમઃ ॥ ૨૬ ॥

પ્રહસ્ય પ્રત્યુવાચેદં સર્વાન્ દેવગણાન્પ્રતિ ।
ગૌતમ ઉવાચ ।
નામાપિ તસ્ય ન ગ્રાહ્યં પતિતસ્ય કૃતાગસઃ ॥ ૨૭ ॥

કપટસ્ય શઠસ્યાપિ દુષ્ટસ્યાપ્યવિવેકિનઃ ।
અનુતાપવિહીનસ્ય નિષ્કૃતિર્નૈવ વિદ્યતે ॥ ૨૮ ॥

તથાપિ ભવતાં વાક્યાત્કરિષ્યે તત્પ્રિયં સુરઃ ।
ભવન્તોઽપિ યદા રુષ્ટાસ્તદાશાપઃ પતેન્ચયિ ॥ ૨૯ ॥

પૂતો ભવતિ જન્તુર્હિ બહુભિર્યોઽનુગૃહ્યતે ।
અત એકં વદે મન્ત્રં તસ્મૈ તં પ્રદિશન્તુ ચ ॥ ૩૦ ॥

સર્વકર્તા સર્વહર્તા સર્વપાતા કૃપાનિધિઃ ।
 વિનાયકો દેવદેવો બ્રહ્મવિષ્ણુશિવાત્મકઃ ॥ ૩૧ ॥
 ષડક્ષરસ્તસ્ય મન્ત્રો મહાસિદ્ધિ પ્રદાયકઃ ।
 ઉપદેશે કૃતે તસ્ય દિવ્યદેહો ભવેત્તુ સઃ ॥ ૩૨ ॥
 ભગાનિ તસ્ય યાવન્તિ તાવન્નેત્રો ભવિષ્યતિ ।
 સ્વરાજ્યં પ્રાપ્સ્યતે શઙ્ક ઇતિ સત્યં વદામિ વઃ ॥ ૩૩ ॥
 અભિધાય સુરાનિત્યં તૂષણીમાસીત્સ ગૌતમઃ ।
 તં ચ તે પૂજયિત્વા તુ નમશ્ચકુર્મુદાન્વિતાઃ ॥ ૩૪ ॥
 પ્રદક્ષિણીકૃત્ય પુનઃ પ્રાપ્યાડનુજાં યયુઃ સુરાઃ ।
 પ્રશંસન્તો મુનિં તત્ર યત્રાસ્તે બલવૃત્તહા ॥ ૩૫ ॥
 ગૌતમાજ્ઞાનસમ્પન્નાત્ સાત્ત્વિકોડન્યો ન વર્તતે ॥ ૩૬ ॥
 ઇતિ શ્રીગણેશપુરાણે ઉપાસનાખાણ્ડે મન્ત્રકથનં નામ દ્વાત્રિંશોઽધ્યાયઃ ॥ ૩૨ ॥
 આદિતઃ શ્લોકાનાં સમષ્ટયક્રુઃ ૧૧૭૨+૩૬ = ૧૨૦૮

૧.૩૩ ત્રયસ્ત્રિંશતિતમોઽધ્યાયઃ

નારદ ઉવાચ ।
 ઊચુર્દેવા વૃત્તહણં બહિર્યાહિ શતક્રતો ।
 વયં હિ સહિતાસ્તત્ર નારદેન સુરર્ષિણા ॥ ૧ ॥
 તં ગત્વા ગૌતમમુનિં પ્રસાદ્ય ત્વામિહાગતાઃ ।
 ઉપાયસ્તેન કથિતો વરોદત્તસ્તવાપિ ચ ॥ ૨ ॥
 દોષે જાતે સ્વયં સન્તઃ ખ્યાપયન્તિ જનેષુ તમ્ ।
 તત્ર પ્રતિવિધિ સમ્યક્ કુર્વન્તિ તન્નિરર્થકમ્ ॥ ૩ ॥
 આચ્છાદને દોષવૃદ્ધિઃ ખ્યાપને તુ લયો ભવેત્ ।
 તસ્માત્ત્વમપિ દેવેન્દ્ર બહિરાગત્ય તં વદ ॥ ૪ ॥
 દેવર્ષિ પ્રતિ તં બ્રૂહિ કુરુપાયં મુનીરિતમ્ ।
 વૈનાયકં મહામન્ત્રં ગૃહાણ ત્વં ષડક્ષરમ્ ॥ ૫ ॥

બ્રહ્મા દદર્શ ચાડ્ગુષ્ઠ વિવાહે ગિરિજેશયોઃ ।

ચસ્કન્દ સ તદા રેતો લજ્જિતોડવાઝ્મખો ગતઃ ॥ ૬ ॥

જ્ઞાત્વા મહેશઃ કૃતવાન્નિર્દોષં તમુપાયતઃ ।

ઇતિ વાણીં સ શ્રુત્વૈવ દેવર્ષિગણનિર્મિતામ્ ॥ ૭ ॥

આજગામ બહિઃ શકો નલિનીકોશતો નૃપ ।

સર્વેષાં તત્ર દેવાનાં શ્રુત્વા વાક્યાનિ સાદરમ્ ॥ ૮ ॥

પૂયશોણિતદિગ્ધાડ્ગો મલિનઃ પૂતિગન્ધવાન્ ।

દૃષ્ટ્વા તથા વિધં દેવા નેમુઃ સર્વે સુરેશ્વરમ્ ॥ ૯ ॥

આચ્છાદ્ય દ્રાણરન્ધ્રાણિ વસ્ત્રાઞ્ચૈર્નૃપસત્તમ ।

સુસ્નાતં પુનરાયાન્તં તમિન્દ્રં વાક્યતિસ્તદા ॥ ૧૦ ॥

ષડક્ષરં મહામન્ત્રં ગણેશસ્થોપદિષ્ટવાન્ ।

ઉપદેશે કૃતે તેન દિવ્યદેહોડભવચ્ચ સઃ ॥ ૧૧ ॥

સહસ્રનયનઃ શ્રીમાન્બભૌ સૂર્ય ઇવાપરઃ ।

તતો વાધનિનાદૈશ્ચ જયશબ્દૈર્દિવૌકસામ્ ॥ ૧૨ ॥

ગન્ધર્વાણાં ગાનરવૈર્નાદિતા વિદિશો દિશઃ ।

મુમુચુઃ પુષ્પવર્ણાણિ સર્વેદેવા મુદાન્વિતાઃ ॥ ૧૩ ॥

આશિષોડય દદુઃ સર્વે મુનયો નારદાદયઃ ।

આલિલિડ્ગુર્મુદાદેવાસ્તુષ્ટુવુશ્ચાપરે ચ તમ્ ॥ ૧૪ ॥

કેડાપ્યયુસ્તં સુમનસઃ સનાથા હિ વયં ત્વયા ।

વિના ત્વાં નૈવ શોભામો વિના ચન્દ્રં નભો યથા ॥ ૧૫ ॥

વિના સ્વપિતરૌ બાલા ન સુખં યાન્તિ સર્વથા ।

તથા વિના વયં ત્વાં હિ લભામઃ શર્મ ન ક્વચિત્ ॥ ૧૬ ॥

મુનિરુવાચ ।

શ્રુત્વેથં દેવવચનં જહર્ષ ચ શતક્રતુઃ ।

ઉવાચ ચ પ્રસન્નાત્મા તથ્યં વાક્યં સુરાન્પ્રતિ ॥ ૧૮ ॥

ઇન્દ્ર ઉવાચ ।

મયા કૃતં કર્મ સુદુષ્કરં ચદેવર્ષિ વાક્યેન વિમોહિતેન ।

લબ્ધં કલં દુઃસહમદ્યં સર્વૈરુદ્ધારિતોડહં દુરિતપ્રકોપાત્ ॥ ૧૮ ॥

નમામિ સર્વાનમરપ્રબલ્દાનૃષીંશ્ચ સર્વાન્ સુગુરુપ્રભાવાન્ ।
 ઉદ્ધર્તુમાત્માનમતોઽખિલા માં સંત્રાતુમર્હાઃ શરણં પ્રપન્નમ્ ॥ ૧૯ ॥
 કથં પ્રયત્નો રચિતો ભવદ્ભિઃ પ્રસાદનાયાસ્ય હિ ગૌતમસ્ય ।
 કથં નુ મન્ત્રં પરમં મદર્થે સ ઉક્તવાંસ્તત્ કથયન્તુ સર્વે ॥ ૨૦ ॥
 દેવા ઊચુઃ ।
 મુનિ પુરસ્કૃત્ય ગુરું વયં ચ ગતા મુનિ તં પ્રણિપત્ય સમ્યક્ ।
 પ્રસાદિતો વાગમૃતૈર્વિચિત્રૈઃ સંચાચ્યમાનોઽપ્યવદત્ સ્વમન્ત્રમ્ ॥ ૨૧ ॥
 યસ્યોપદેશેન સહસ્રનેત્રો જાતો ભવાન્સર્વસુખાય દેવ ।
 પ્રયાહિ દેવત્વમરાવતીં સ્વાં પ્રશાધિ સર્વાન્ વિબુધાંશ્ચ લોકાન્ ॥ ૨૨ ॥
 ઇન્દ્ર ઉવાચ ।
 નાહં પ્રયાસ્યે સ્વપુરીં પ્રસાદં વિના ગણેશસ્ય સુરર્ષિવર્યાઃ ।
 વ્રજન્તુ યૂયં કૃતસાધુકૃત્યા ધામાનિ દિવ્યાનિ મુદા રમન્તઃ ॥ ૨૩ ॥
 એતાવતાઽલં પ્રકટીકૃતોઽહં લજ્જાવિલીનો બહુદુર્ગતિશ્ચ ।
 પ્રસાદિતો યન્મુનિરુગ્રતેજા ભવત્ પ્રસાદાદ્ભુનેત્રતા મે ॥ ૨૪ ॥
 ઇતિ શ્રીગણેશપુરાણે ઉપાસનાખાંડે ત્રયસ્ત્રિંશતિતમોઽધ્યાયઃ ॥ ૩૩ ॥
 આદિતઃ શ્લોકાનાં સમષ્ટયક્રુઃ ૧૨૦૮ + ૨૪ = ૧૨૩૨

૧.૩૪ ચિન્તામણિતીર્થ વર્ણનં નામ ચતુસ્ત્રિંશોઽધ્યાયઃ

નારદ ઉવાચ ।
 કદમ્બવૃક્ષસ્ય તલે નિધાય નાસાગ્રદૃષ્ટિં પરમાસને સઃ ।
 મનો નિરુધ્યાઽય જજાપ મન્ત્રં ષડક્ષરં જમ્ભરિપુર્નરેન્દ્ર ॥ ૧ ॥
 સહસ્રવર્ષાણિ ગતાનિ તસ્ય મરુત્પતેર્મારુતભક્ષણસ્ય ।
 વલ્મીકગુલ્માનિ શરીરદેશે જાતાનિ વૈ ભૂઘરવત્ સ્થિરસ્ય ॥ ૨ ॥
 તતઃપ્રસન્નો ભગવાન્ ગણેશો યઃ સર્વગઃ સર્વવિદુગ્રતેજાઃ ।
 સ્વતેજસા વન્ધિશશીનતેજાસ્યાચ્છાદયન્સર્વં વિલોચનાનિ ॥ ૩ ॥
 ચતુર્ભુજો રત્નકિરીટમાલી ચાર્વડ્ગદઃ કુણ્ડલમણિગણ્ડઃ ।
 મુક્તામયં દામ ચ નૂપુરે ચ બિભ્રન્મહાર્ધે કટિસૂત્રમુચ્ચૈઃ ॥ ૪ ॥
 યઃ પુષ્કરાક્ષઃ પૃથુપુષ્કરોઽપિ બૃહત્કરઃ પુષ્કરશાલિમાલઃ ।

આવિર્ભૂવાખિલદેવમૂર્તિઃ સિન્દૂરશાલિ પુરતો મધોનઃ ॥ ૫ ॥

તં દૃષ્ટ્વા ભયભીતોઽભૂત્ કિમિદં કિમિવાગતમ્ ।

કથં ચ જીવિતં મે સ્થાદસ્થિપ્રાણમયસ્ય ચ ॥ ૬ ॥

વિદ્ધોઽયં કિં મહાનથ ન જાને કેન નિર્મિતઃ ।

સ્વેદસ્રાવિ શરીરં મે કમ્પતે બોધિપત્રવત્ ॥ ૭ ॥

ઇત્યં વિકલવિતં તસ્ય બુબુધેઽખિલ દૃગ્વિભુઃ ।

વિનાયકો મહેન્દ્રં તમુવાચ મઞ્જુલં વચઃ ॥ ૮ ॥

વિનાયક ઉવાચ ।

મા ભયં કુરૂ દેવેશ માં ન વેત્સિ કથં સુર ।

યન્નિર્ગુણં નિર્વિકારં ચિદાનન્દં સનાતનમ્ ॥ ૯ ॥

કારણાતીતમવ્યક્તં જગત્કારણકારણમ્ ।

યં ધ્યાયસિ સદા દેવં મન્ત્રેણાડનેન નિશ્ચલઃ ॥ ૧૦ ॥

શ્રાન્તોઽસિ બહુ કાલં ત્વમિતિ પ્રત્યક્ષતાં ગતઃ ।

તપસાડનેન તુષ્ટોઽહં વરં દાતુમિહાગતઃ ॥ ૧૧ ॥

બ્રહ્માણ્ડાનામનન્તાનામુત્પત્તિપ્રલયાવનમ્ ।

મત્ત એવેતિ વિદ્ધિ ત્વં વૃણુ યદ્વાઞ્છસેઽનથ ॥ ૧૨ ॥

નારદ ઉવાચ ।

શ્રુત્વા તસ્ય વચો રમ્યં બુબુધે બલભેદનઃ ।

ભગવન્તં મહાકાયં દેવદેવં વિનાયકમ્ ॥ ૧૩ ॥

નનામ પરયા ભક્ત્યા તત ઉત્થાય સત્વરઃ ।

અવીદિચ્છયીકાન્તઃ પ્રત્યક્ષં બ્રહ્મરુપિણમ્ ॥ ૧૪ ॥

ઇન્દ્ર ઉવાચ ।

બ્રહ્માદયોઽપિ નો દેવા વિદુસ્ત્વાં સદિગીશ્વરાઃ ।

ગુણાંસ્તવ મહાબાહો સૃષ્ટિસ્થિત્યન્તકારિણઃ ॥ ૧૫ ॥

પદં તુ કૃત્રિમં મહ્યં શતયજ્ઞસમુદ્ભવમ્ ।

દત્તં તત્રાપ્યન્તરાયા ભવન્તિ બહુધા મમ ॥ ૧૬ ॥

મયા કથં તુ વિજ્ઞેયો મહિમા તે ગજાનન ।

યસ્ય તેઽનુગ્રહઃ પૂર્ણો ભવિષ્યતિ મહેશ્વર ॥ ૧૭ ॥

સ એવ મહિમાનં તે જાનીયાદ્ વિઘ્નકારણ ।
 તસ્ય તે ગુણરૂપાણિ વક્તું શક્તિર્ભવિષ્યતિ ॥ ૧૮ ॥
 નિરાધારોઽખિલાધારો નિત્યજ્ઞાનોઽજરોઽમરઃ ।
 નિત્યાનન્દેન સમ્પૂર્ણો માયાવી ક્ષર એવ ચ ॥ ૧૯ ॥
 અક્ષરઃ પરમાત્માય વિશ્વરૂપોઽખિલેશ્વરઃ ।
 ઉગ્રૈસ્તપોભિસ્ત્વાં જ્ઞાત્વા નિર્વૃત્તાઃ સનકાદયઃ ॥ ૨૦ ॥
 ષડક્ષર પ્રભાવેણ દૃષ્ટોઽસિ પરમેશ્વર ।
 પુરાઽયં બ્રહ્મણાઽઽદિષ્ટો મન્ત્રો મેઽનુગ્રહેણ વૈ ॥ ૨૧ ॥
 ઉક્તવાંશ્ચૈવ માં બ્રહ્મા યદાઽમું વિસ્મરિષ્યસિ ।
 તદૈવ ભ્રશ્યસે સ્થાનદુર્દશાં ચૈવ યાસ્યસિ ॥ ૨૨ ॥
 તતો મયાઽતિલુબ્ધેન દુર્ભાગ્યવશગેન તુ ।
 ધર્ષિતા મુનિપત્નીં સા તતો દુર્ગતિમામવાન્ ॥ ૨૩ ॥
 પુનશ્ચ ધિષણોક્તેન તેન મન્ત્રેણ દૃષ્ટવાન્ ।
 સ્વરૂપં તવ દેવેશ સહસ્રનયનોઽધુના ॥ ૨૪ ॥
 અન્યમેકં વરં યાચે યતસ્ત્વં ચિન્તિતાર્થદઃ ।
 ઇદં કદમ્બનગરં ચિન્તામણિપુરં ત્વિતિ ॥ ૨૫ ॥
 અનુષ્ઠાનફલં પ્રાપ્તં યત્ તે દૃઢપદામ્બુજમ્ ।
 ઇદાનીં તુ વર યાચે યં તં મે દેહિ વિઘ્નપ ॥ ૨૬ ॥
 તવ વિસ્મરણં દેવ ન ભવેન્મે તથા કુરુ ।
 મનો મે રમતાં તવ પાદામ્બુજે વિભો ॥ ૨૭ ॥
 અથ પ્રભૃતિ લોકેઽસ્મિન્ પ્યાતિં યાતુ ગજાનન ।
 ચિન્તામણીતિ તીર્થં તુ સરશ્ચ પ્રથતામિદમ્ ॥ ૨૮ ॥
 અસ્મિન્ સ્નાનેન દાનેન ધર્મકામાર્થમુક્તયઃ ।
 જનાનાં સિદ્ધાયઃ સન્તુ પ્રસાદાત્ તે જગદ્ધરો ॥ ૨૯ ॥
 મુનિરૂવાચ ।
 આકર્ણ્ય વચનં શાકં મેઘગમ્ભીરનિસ્વનઃ ।
 ઉવાચ શ્વક્ષણયા વાચા વિઘ્નેશો જગતાં પતિઃ ॥ ૩૦ ॥
 વિનાયક ઉવાચ ।

ઇદં સમ્પત્સ્યતે સર્વં યત્ ત્વયા પ્રાર્થિતં વિભો ।
 અન્ય એકો વરસ્તેઽસ્તુ સ્વપદે ત્વં સ્થિરો ભવ ॥ ૩૧ ॥
 અવિસ્મૃતિશ્ચ સતતં મમ તેઽસ્તુ સુરેશ્વર ।
 યદા ચ સક્રુદે તે સ્યાત્તદા માં સ્મર વાસવ ॥ ૩૨ ॥
 આવિભવિન તે કાર્યં સર્વં સમ્પાદ્યેઽનિશમ્ ।
 ઇદં ચિન્તામણિપુરં ખ્યાતં ભુવિ ભવિષ્યતિ ॥ ૩૩ ॥
 કદમ્બપુરમિત્યેતત્ તીર્થં ચિન્તામણીતિ ચ ।
 અત્ર સ્નાનેન સર્વેષાં સિદ્ધયોઽપિ કરેસ્થિતાઃ ॥ ૩૪ ॥
 ચિન્તિતં ચ પ્રદાસ્યામિ ચિન્તામણિ વિનાયકઃ ।
 નારદ ઉવાચ ।
 એવં વરં તતો લબ્ધ્વા સ્વઃ સિન્ધુમાયદ્ હરિઃ ॥ ૩૫ ॥
 કૃત્વાઽભિષેકં તદ્વારા પૂજયામાસ તં વિભુમ્ ।
 ગજાનનં મહાભાગં પરિવારસમન્વિતમ્ ॥ ૩૬ ॥
 પૂજિતઃ સુરનાથેન તત્રૈવાન્તર્દધે વિભુઃ ।
 સ્થાપયામાસ શકોઽપિ સ્ફુટિકાં મૂર્તિમાદરાત્ ॥ ૩૭ ॥
 વૈનાયકીં શુભાં દિવ્યાં સર્વાવયવસુન્દરામ્ ।
 કારયામાસ વિપુલં પ્રાસાદં રત્નકાઞ્ચનૈઃ ॥ ૩૮ ॥
 નત્વા પ્રદક્ષિણીકૃત્ય શકઃ સ્વં પદમભ્યગાત્ ।
 તદેતદ્ ભુવિ વિખ્યાતં ચિન્તામણિસરો મહત્ ॥ ૩૯ ॥
 અઘાપિ સા શુભજલા ગડગા શકસ્ય શાસનાત્ ।
 કૃત્વાઽભિષેકં તન્મૂર્તીં યાતિસ્વં ધામ સર્વદા ॥ ૪૦ ॥
 એવં તે ક્ષેત્રમહિમા કથિતોઽદ્ભુતદર્શનઃ ।
 સર્વં દોષહરઃ શ્રીમાન્ સર્વકામપ્રદઃ શુભ ॥ ૪૧ ॥
 તત્ર ગત્વા મહીપાલ સ્નાનં કુરુ યથાવિધિ ।
 સર્વદોષવિનિર્મુક્તો ભવિષ્યસિ ન સંશયઃ ॥ ૪૨ ॥
 બ્રહ્મોવાચ ।
 તતો યથૌ મુનિઃ શીઘ્રમનુપૃચ્છ્ય ચ તં નૃપમ્ ।
 આશીર્ભિરભિનન્ધૈવ સ રૂઢમાડ્ગદમાદરાત્ ॥ ૪૩ ॥

ઇતિ શ્રીગણેશપુરાણે ઉપાસનાખાંડે ચિન્તામણિતીર્થવાર્ણનં નામ ચતુસ્ત્રિંશોઽધ્યાયઃ ॥ ૩૪ ॥

આદિતઃ શ્લોકાનાં સમષ્ટયક્રુઃ ૧૨૩૨+૪૩=૧૨૭૫

૧.૩૫ કાદમ્બપુર ગત વાર્ણનં નામ પંચત્રિંશત્તમોઽધ્યાયઃ

વ્યાસ ઉવાચ ।

દેવર્ષો તુ ગતે તસ્મિન્નૃપઃ કિમકરોત્ તદા ।

રુકમાઙ્ગદો મે કથય કથામેતાં મનોરમામ્ ॥ ૧ ॥

બ્રહ્મોવાચ ।

કૃત્વોપદેશં સુમહાન્તમેવં ગતે મુનૌ નારદ નામ્નિ પુત્ર ।

રુકમાઙ્ગદો હર્ષયુતો દદર્શ સેનાં સ્વકીયાં ચતુરઙ્ગિણીતામ્ ॥ ૨ ॥

તયાડપિ દૃષ્ટો નૃપતિર્વિરુપો યઃ સ્વાર્ણકાન્તી રતિભર્તૃરુપઃ ।

આસીત્ પુરેત્યં કથમેષ જાતઃ સંશય્ય પપ્રચ્છ નૃપં નિમિત્તમ્ ॥ ૩ ॥

સેનાન્ય ઊચુઃ ।

ગિરીન્વનાનિ સરિતો ભ્રાન્ત્વા ચ વયમાગતઃ ।

ક્ષુત્તુટ્પરીતા રાજેન્દ્ર ત્વદ્દર્શનસમુત્સુકાઃ ॥ ૪ ॥

પદે પદે પ્રપશ્યન્તઃ સમ્પ્રાપ્તાસ્તે પદામ્બુજમ્ ।

ઇમામવસ્થાં દૃષ્ટ્વા તે દુઃખાદુખતરં ગતાઃ ॥ ૫ ॥

કિં નિમિત્તમભૂત્ તન્નઃ કથયસ્વ નૃપોત્તમ ।

નૃપ ઉવાચ ।

અહમગ્રે સમાયાતસ્તૃષિતઃ ક્ષુધિતશ્ચ હ ॥ ૬ ॥

અપશ્યં પુરતઃ શીઘ્રં વાચક્રનવિગૃહાશ્રમમ્ ।

તત્ર ગત્વા મયા દૃષ્ટ્વા તસ્ય પત્ની શુભાનના ॥ ૭ ॥

નામ્ના મુકુન્દેતિ શુભા યાચિતા સા જલં મયા ।

સા તુ દુષ્ટા સ્વૈરિણી ચ મામુવાચાઽશુભં વચઃ ॥ ૮ ॥

રતિ કુરુ મયા સાર્ધં નો ચેચ્છાપં દદામિ તે ।

નિરાકૃતા મયા સા તુ બલાચ્છુદ્ધેન ચેતસા ॥ ૯ ॥

તદ્ભર્તરિ ગતે સ્નાતું સા માં દુષ્ટાઽશપદ્ રુષા ।

તતસ્તુ વૃક્ષમુલેઽહમુપવિષ્ટો હિ દુઃખિતઃ ॥ ૧૦ ॥

प्रभावात् पूर्वपुण्यस्य दृष्टवान् नारदं मुनिम् ।
 तेन मे कथितोऽरिष्टनाशको विधिरुत्तमः ॥ ११ ॥
 चिन्तामणिक्षेत्रगतो गणेशतीर्थसंश्रितः ।
 भडिमा कथितस्तेन तस्य तीर्थस्य विस्तरात् ॥ १२ ॥
 तत्र स्नानं समाप्यातं मुनिना दिव्ययक्षुषा ।
 अतः स्नातुं गमिष्यामि स्वदोषस्याऽपनुत्तये ॥ १३ ॥
 यान्तु सर्वे मया सार्द्धं तत्र स्नातुं यदीच्छथ ।
 स्नात्वा दत्त्वा यथाशक्ति सम्पूज्य च विनायकम् ॥ १४ ॥
 पूतास्तयोः प्रभावेण यास्यामः स्वपुरं ततः ।
 क उवाच ।
 छति ते निश्चयं बुद्ध्वा जग्मू राजपुरःसराः ।
 दृष्ट्वा तीर्थं गणेशाख्यं दिव्यदेखो बभौ नृपः ॥ १५ ॥
 तमकाञ्चनवर्णो यथापूर्वं मुनीश्वर ।
 ततो रुक्माङ्गदो मेने नारदोक्तमृतं वचः ॥ १६ ॥
 तत्र स्नात्वा ददौ दानान्यनेकानि नृपस्तदा ।
 रुक्माङ्गदो ब्राह्मणोऽप्यो मुदा परमया युतः ॥ १७ ॥
 विनायकं पूजयित्वा तेजोराशिं ददर्श सः ।
 विमानमर्कप्रतिमं ब्राह्मणः सेवकाश्च ते ॥ १८ ॥
 विनायकगणैर्जुष्टमप्सरः किन्नरैर्युतम् ।
 नत्वा नृपस्तान् पप्रच्छ के यूयं कुत आगताः ॥ १९ ॥
 दूताः कस्य किमत्रास्ति कार्यं तद् ब्रूत सादरम् ।
 ब्रह्मोवाच ।
 श्रुत्वा नृपति वाक्यानि मञ्जुवानि विमानगाः ॥ २० ॥
 दूता विनायकस्योयुर्धन्योऽसि नृपसत्तम ।
 येन ते सर्वभावेन ध्यातश्चिन्तामणिः प्रभुः ॥ २१ ॥
 तीर्थयात्रा कृता सम्यग् दानं दत्त्वा यथाविधि ।
 चिन्तामणिः पूजितश्च कृतकृत्योऽसि साम्प्रतम् ॥ २२ ॥

ચિન્તિતસ્ય પ્રદાનાદ્ હિ ચિન્તામણિરયં સ્મૃતઃ ।
 વયં ચ કૃતકૃત્યાઃ સ્મો દર્શનાત્ તવ સુવ્રત ॥ ૨૩ ॥

મહિમાનં ન જાનીમસ્તવ ભક્તેર્નૃપોત્તમ ।
 કાયેન વયસા બુદ્ધ્યા જીવસ્યાધ્યર્પણેન ચ ॥ ૨૪ ॥

આરાધિતાસ્ત્વયા દેવઃ સર્વ બ્રહ્માણ્ડનાયકઃ ।
 વિનાયકસ્તસ્ય દૂતાસ્તેન ચ પ્રેષિતા નૃપ ॥ ૨૫ ॥

ઉત્સુકઃ સ ઉવાચાઽસ્માન્ મદ્ભક્તં શીઘ્રયાચિનઃ ।
 રુકમાઙ્ગદં વિમાનેન આનયન્તુ મમાન્તિકમ્ ॥ ૨૬ ॥

ઇતિ શ્રુત્વા વયં યાતા આરોહસ્વ નભોગમમ્ ।
 યાહિ શીઘ્રતરં દેવ સહાઽસ્માભિર્વિનાયકમ્ ॥ ૨૭ ॥

બ્રહ્મોવાચ ।
 ઇતિ શ્રુત્વા વયસ્તેષામાહ રુકમાઙ્ગદો નૃપઃ ।
 ક્વાઽહં મન્દમતિર્દૂતાઃ ક્વ ચાખણ્ડિતવિગ્રહઃ ॥ ૨૮ ॥

અપ્રમેયોઽપ્રતર્ક્યશ્ચ ચિન્માત્રો વિભુરવ્યયઃ ।
 સર્ગસ્થિત્યધ્યયાનાં યઃ કારણં કારણાતિગઃ ॥ ૨૯ ॥

તસ્યાદરો મયિ કથં ન જાને તીર્થજં ફલમ્ ।
 જન્માન્તરગતં કિં મે ફલિતં પુણ્યમુત્તમમ્ ॥ ૩૦ ॥

તેન વો દર્શનં જાતમગ્રેઽતિફલદં શુભમ્ ।
 યૂયં ધન્યતરા યેષાં પ્રત્યક્ષોઽહર્નિશં વિભુઃ ॥ ૩૧ ॥

ઇત્યુક્ત્વા પૂજયામાસ નત્વા ચરણપદ્મજમ્ ।
 પ્રાર્થયામાસ સર્વાસ્તાન્પિતા મમ નૃપોત્તમઃ ।
 બ્રહ્મણ્યઃ સત્યવાદી ચ ભીમો ભીમપરાક્રમઃ ॥ ૩૨ ॥

વિના તં કથમાયામિ માનરં ચારુહાસિનીમ્ ।
 તયાઽઽધ્યારાધિતો દેવો દેવદેવો વિનાયકઃ ॥ ૩૩ ॥

જન્માવધિ ન ચાન્યં સા મનુતે દેવન્તાન્તરમ્ ।
 દૂત ઉવાચ ।
 એવં ચેતર્હિ તીર્થોઽસ્મિન્ કુરુ સ્નાનં તથોરપિ ।

શ્રેયસ્તસ્મૈ ચ તસ્યૈ ચ પિત્રે માત્રે પ્રદીયતામ્ ॥ ૩૫ ॥

તતસ્તાવપિ નેષ્યામો વિમાનવરમાસ્થિતૌ ॥ ૩૬ ॥

બ્રહ્મોવાચ ।

ઇતિ તદ્વચનં શ્રુત્વા કૃત્વા પ્રતિકૃતિં કુશૈઃ ।

કુશોડસિ કુશપુત્રોડસિ બ્રહ્મણા નિર્મિતઃ પુરા ॥ ૩૭ ॥

ત્વયિ સ્નાતે તુ સ સ્નાતો યસ્યેદં ગ્રન્થિબન્ધનમ્ ।

એવં મન્ત્રં સમુચ્ચાર્ય સર્વેષામાનુપૂર્વશઃ ॥ ૩૮ ॥

ગ્રામ્યાણાં સર્વલોકાનાં ચક્રે સ્નાનવિધિં નૃપઃ ।

ચિન્તામણિક્ષેત્રગતે તીર્થે ગણેશસંક્રાંતે ॥ ૩૯ ॥

તતો રુદ્રમાડ્ગદો રાજા સબલો દૂતવાક્યતઃ ।

વિમાનવરમારુહ્ય કૌણ્ડિન્યં પુરમાયયૌ ॥ ૪૦ ॥

વાદાઘૌષૈર્બ્રહ્મઘૌષૈર્ગન્ધર્વાપ્સરસાં રવૈઃ ।

નાદિતં ગગનં તેન વિમાનેન દિશો દશ ॥ ૪૧ ॥

માતાપિતૃભ્યાં પ્રદદૌ શ્રેયો રુદ્રમાડ્ગદો નૃપઃ ।

સર્વેષામેવ લોકાનાં સ્નાનશ્રેયો વિનાયકે ॥ ૪૨ ॥

દત્તમાત્રે તુ કૌશેયસ્નાનજે શ્રેયસિ ધ્રુવમ્ ।

વિનાયકાણ્યાડન્યાનિ વિમાનાનિ સમાયયુઃ ॥ ૪૩ ॥

પ્રત્યેકં તે સમારુઢા એકેકં ગગનેચરમ્ ।

એવં રુદ્રમાડ્ગદો ભીમસ્તન્માતા ચારુહાસિની ॥ ૪૪ ॥

સર્વે લોકા યયુસ્તત્ર યત્ર દેવો વિનાયકઃ ।

એવં તન્નગરં સર્વમાબાલશ્ચપચાવધિ ॥ ૪૫ ॥

પુણ્યાદ્ ગણેશતીર્થસ્ય સ્નાનજાત્ સ્વર્ગતિં ગતમ્ ।

ક ઉવાચ ।

ઇતિ તે કથિતં સર્વં યદ્યત્ પૃષ્ઠે ત્વયા મુને ॥ ૪૬ ॥

ચિન્તામણિક્ષેત્રગતં માહાત્મ્યં તીર્થસમ્ભવમ્ ।

યઃ શૃણોતિ નરો ભક્ત્યા સોડપિ તદ્ગતિમાપ્નુયાત્ ॥ ૪૭ ॥

ઇતિ શ્રીગણેશપુરાણે ઉપાસનાખાણે કાદમ્બપુરગતવર્ણનં નામ પંચત્રિંશત્તમોઽધ્યાયઃ ॥ ૩૫ ॥

આદિતઃ શ્લોકાનાં સમષ્ટયક્ર્મઃ ૧૨૭૫+૪૭ = ૧૩૨૨

૧.૩૬ ગૃત્સમદોષાખ્યાનં નામ ષટ્ત્રિંશત્તમોઽધ્યાયઃ

વ્યાસ ઉવાચ ।

શ્રુતં ગણેશતીર્થસ્ય માહાત્મ્ય કમલાસન ।

રૂકમાડ્ગદસ્ય ચરિતં કૌણ્ડિન્ય પુરવાસિનામ્ ॥ ૧ ॥

તથાપિ બ્રૂહિ મે બ્રહ્મન્ મુકુન્દાચરિતં શુભમ્ ।

બ્રહ્મોવાચ ।

ગતે રૂકમાડ્ગદે સા તુ જજ્જવાલ મદનાગ્નિના ॥ ૨ ॥

દાવાગ્નિના યથા ગ્રીષ્મે મહાવનસ્થલી સુત ।

મુકુન્દા નાલભચ્છર્મ વને શીતલમારૂતે ॥ ૩ ॥

લતાપુષ્પમયે સ્થાને ચન્દ્રચન્દનતોઽપિ ચ ।

તસ્યા ન રોચતે હાસ્યં ગીતં નૃત્યં કથાન્તરમ્ ॥ ૪ ॥

અન્નં જલં વિવ્હલાપાસ્તચ્ચિત્તાયા મુનીશ્વર ।

ક્ષુતૃટ્ શ્રમેણ તસ્યાસ્તુ ક્ષણં નિદ્રા સમાચયૌ ॥ ૫ ॥

તામિન્દ્રો બુબુધે કાન્તા પ્રસુપ્તો વિજેને વને ।

કામાતુરો વિવ્હલાં ચ રૂકમાડ્ગદકૃતે સુત ॥ ૬ ॥

ધૃત્વા રૌડ્ગમાડ્ગદં રૂપં બુભુજે કામુકાં તુ તામ્ ।

આલિલિડ્ગ મુદા શકો મુકુન્દા જહૃષે ભૃશમ્ ॥ ૭ ॥

સાઽપિ રૂકમાડ્ગદં તં તુ ચ્યુચ્યુમ્બે સુભૂશં સુત ।

સોઽપિ તસ્યાઃ કુચૌ પીનૌ મમર્દ દૃઢમુષ્ટિના ॥ ૮ ॥

વ્યંશુકાં વ્યંશુકો રેમે નિઃશક્રુ સ તયા સહ ।

તતઃ સા લજ્જમાનેવ સ્વગૃહં પ્રત્યપદ્યત ॥ ૯ ॥

ઇન્દ્રો રૂકમાડ્ગદો ભૂતસ્તત્રૈવાન્તર્દધે સુત ।

મેને રુકમાડ્ગદો ભુક્તસ્તતો ગર્ભ દધૌ તુ સા ॥ ૧૦ ॥

સુષુપ્તે નવમે માસિ સુવેલાયાં સુતં શુભમ્ ।

ચારુસર્વાનવદ્યાડ્ગં રૂપેણ મદનાતિગમ્ ॥ ૧૧ ॥

તસ્ય શબ્દેન મહતા ધરણ્યા પતિતસ્ય તુ ।
 સનાદં દશદિગ્વન્દમભૂત્ત્વં ભૂરસાતલમ્ ॥ ૧૨ ॥
 પક્ષિણો બભ્રમુઃ સર્વે ઉડીયોડીય સર્વતઃ ।
 વાયકન્નવિઃ સમાયાતસ્ત્યક્ત્વા સ્વં નિત્યકર્મ ચ ॥ ૧૩ ॥
 મુકુન્દાચરિતં તેન નૈવ બુદ્ધં કદાચન ।
 જાતકર્માદિકં સર્વં ચકાર ભૃષહર્ષિતઃ ॥ ૧૪ ॥
 દદૌ દાનં યથાશક્તિ બ્રાહ્મણેભ્યો યથાર્હતઃ ।
 દશાહે તુ વ્યતીતે સ નામકર્માડકરોન્મુનિઃ ॥ ૧૫ ॥
 ગૃત્સમદેત્યનુજ્ઞાતો જ્યોતિઃશાસ્ત્રપરૈર્દ્વિજૈઃ ।
 તતસ્તુ પગ્ન્યમેડબ્દેડસ્ય વ્રતબન્ધ ચકાર હ ॥ ૧૬ ॥
 વેદવ્રતાનિ ચત્વારિ ચકાર બટુકસ્ય સઃ ।
 સકૃન્નિગદમાત્રેણ ગૃહ્ણાતિ બ્રહ્મતેજસા ॥ ૧૭ ॥
 વેદશાસ્ત્રનિધિર્જાતઃ સ્વકર્મ કુશલોડપિ ચ ।
 કદાચિત્ સુમુહૂર્તે તુ પિતા વાયકન્નવિઃ સુતમ્ ॥ ૧૮ ॥
 ગણાનાં ત્વેતિ ઋઙ્મન્ત્રં મહાન્તમુપદિષ્ટવાન્ ।
 ઉવાચ ચ મહામન્ત્રૌ વૈદિકોડખિલસિદ્ધિદઃ ॥ ૧૯ ॥
 આગમોક્તેષુ મન્ત્રેષુ સર્વેષુ શ્રેષ્ઠ એવ ચ ।
 ધ્યાત્વા ગજાનનં દેવં જપૈનં સ્થિરમાનસઃ ॥ ૨૦ ॥
 પરાં સિદ્ધિં સમાપ્યૈવ ખ્યાતિં લોકે ગમિષ્યસિ ।
 તતો ગૃત્સમદો વિપ્રા મન્ત્રં પ્રાપ્ય પિતુર્મુખાત્ ॥ ૨૧ ॥
 અનુષ્ઠાનરતો ભૂત્વા જપધ્યાનપરોડભવત્ ।
 એવં બહુતિથે કાલે મહતસ્તપસો મુનેઃ ।
 તસ્મિન્ મગધદેશે યો રાજા મગધસંજિતઃ ॥ ૨૨ ॥
 ચારુરૂપા મહામાની દાનશરોડરિમર્દનઃ ।
 નાનાલકુાર શોભાઢ્યો મહાર્હસિનસંશ્રિતઃ ॥ ૨૩ ॥
 સુધર્માસનગો ધીરઃ પુરુહૂત ઇવાપરઃ ।
 ચતુરઙ્ગબલોપેતો જ્ઞાનો પણ્ડિતમાનદઃ ॥ ૨૪ ॥
 અમાત્યૌ દ્વૌ જ્ઞાનનિધી વાયસ્પત્યધિકો ગુણૌઃ ।

અમ્બિકા નામ ભાર્યાડસ્ય ચારુરૂપા ગુણાધિકા ॥ ૨૫ ॥

પતિવ્રતા મહાભાગા શાપાનુગ્રહણે ક્ષમા ।

તસ્ય રાણઃ પિતુશ્રાદ્ધે સમાજગ્મુર્મહર્ષયઃ ॥ ૨૬ ॥

રાણાહૂતા વસિષ્ઠાત્રિપ્રમુખાઃ શ્રુતિપારગાઃ ।

આકાશિતો ગૃત્સમદસ્તપસ્વી શુચિમાનસઃ ॥ ૨૭ ॥

તતઃ શાસ્ત્રપ્રસન્નગેન પ્રૌઢિં ગૃત્સમદોડવદત્ ।

તમત્રિધિગ્ધિગિત્યેવમબ્રવીન્ મુનિસન્નિધૌ ॥ ૨૮ ॥

તપસ્વીતિ ભવાન્માન્યો ન મુનિસ્ત્વં યતસ્તવ ।

જન્મ રૂકમાર્ગદાજ્જાતં રાજપુત્રાદ્ વિચારય ॥ ૨૯ ॥

નાસ્મત્સમક્ષો પૂજાર્હ ઇતો ગચ્છ સ્વમાશ્રમમ્ ।

ઇત્યત્રિવચનં શ્રુત્વા ક્રોધદીપ્ત ઇવ જ્વલન્ ॥ ૩૦ ॥

દહન્નિવ ત્રિલોકીં સ ભક્ષયન્નિવ તાન્મુનીન્ ।

અપેર ત્વપલાયન્ત સિંહં દૃષ્ટ્વા યથા મગાઃ ॥ ૩૧ ॥

ઉવાચ તત્ર સદસિ વસિષ્ઠાદિન્ મુનીન્પ્રતિ ।

ગૃત્સમદ ઉવાચ ।

યર્હિ રૂકમાર્ગદસ્યાહં ન ભવેયં મુનીશ્વરાઃ ।

તદા શાપાગ્નિના યુષ્માન્કુર્યાં ભસ્માવશેષિતાન્ ॥ ૩૨ ॥

બ્રહ્મોવાચ ।

ઇત્યુક્ત્વા તાન્મુનીન્ સર્વાન્ પ્રયયૌ માતરં પ્રતિ ।

પપ્રચ્છ તાં ગૃત્સમદો વદ દુષ્ટેડતિ કામુકે ॥ ૩૩ ॥

મુકુન્દે વદ મે તાત નો ચેદ્ભસ્મ ભવિષ્યસિ ।

આકર્ણેવં વચસ્તસ્ય ચક્રમ્પે ભૃશવિવ્હલા ॥ ૩૪ ॥

મુકુન્દા મારૂતેનેવ કદલી કુઝ્મલાન્વિતા ।

ઉવાચ દીનયા વાયા બદ્ધાઞ્જલિપુટા સતી ॥ ૩૫ ॥

મુકુન્દોવાચ ।

મૃગયાસક્ત ચિત્તોડભૂદ્ બ્રજસાથો નૃપોત્તમઃ ।

ત્રૈલોક્યસુભગો દૃષ્ટો મયા રૂકમાર્ગદઃ શુભઃ ॥ ૩૬ ॥

અનુષ્ઠાનરતે વાચક્ર્નવૌ મે ભર્તરિ પ્રિયે ।

અનિવાર્યાઃ સ્ત્રિય ઇતિ સ્મૃત્વા વાક્યં વિધીરિતમ્ ॥ ૩૭ ॥

તસ્મિન્ નૃપે સક્તમના જાતાડસ્મિ સ પિતા તવ ।

શ્રુત્વેત્ય વચનં તસ્યા મૌનવાન્ સ યયૌ મુનિઃ ॥ ૩૮ ॥

લજજ્યાડધોમુખઃ શાપમભ્યધાજજનનીં પ્રતિ ।

પુત્ર ઉવાચ ।

દુષ્ટે મૂઢે પાપરતે કાનને કણ્ટકી ભવ ॥ ૩૯ ॥

અસડુખ્યેય કૃલા સર્વે પ્રાણિભિઃ પરિવર્જિતા ।

સાડપિ શાપં દદૌ તસ્મૈ ક્રોધાવિષ્ટા સુતાય હિ ॥ ૪૦ ॥

જનનીત્વમનાદૃત્ય યતઃ શમા ખલુ ત્વયા ।

અતઃ શપામિ ત્વાં પુત્ર ત્વત્તઃ પુત્રોડતિદારુણઃ ॥ ૪૧ ॥

ત્રૈલોક્ય ભયદો દૈત્યો ભવિષ્યતિ મહાબલઃ ।

એવં શશપતુસ્તૌ તુ માતાપુત્રૌ પરસ્પરમ્ ॥ ૪૨ ॥

ક ઉવાચ ।

સા તદૈવ શરીરં તત્ ત્યક્ત્વાડભૂદ્ બદરી વને ।

વર્જિતા પક્ષિસડુઘાતૈર્જારજૈરણ્ડજૈરપિ ॥ ૪૩ ॥

તતોડન્તરિક્ષે વાગાસીદિન્દ્રાદ્ ગૃત્સમદો હ્યભૂત્ ।

સ તુ ગૃત્સમદો બ્રહ્મન્નુષ્ઠાનાય જગ્મિવાન્ ॥ ૪૪ ॥

ઇદં ગૃત્સમદાખ્યાનં યઃ શૃણોતિ નરોત્તમઃ ।

ન સ સકુટમાપ્રોતિ વાઙ્મિતં લભતેડખિલમ્ ॥ ૪૫ ॥

ઇતિ શ્રીગણેશપુરાણે ઉપાસનાખણ્ડે ગૃત્સમદોપાખ્યાનં નામ ષટ્ત્રિંશત્તમોડધ્યાયઃ ॥ ૩૬ ॥

આદિતઃ શ્લોકાનાં સમષ્ટયક્રુઃ ૧૩૨૨+૪૫=૧૩૬૭

૧.૩૭ વરદાખ્યાનં નામ સપ્તત્રિંશત્તમોડધ્યાયઃ

બ્રહ્મોવાચઃ ।

બ્રમન્મુનિર્દદર્શાગ્રે વનં પુષ્પકસંહિતમ્ ।

નાનાદ્રુમલતાકીર્ણં પુષ્પપ્રકારશોભિતમ્ ॥ ૧ ॥

શોભિતં નિર્ઝરજલૈર્નિર્જરૈર્મુનિસત્તમૈઃ ।

નનામ તાન્ ગૃત્સમદો ન્યવસચ્ચ તદાજ્ઞયા ॥ ૨ ॥

તત્ર સ્નાત્વા જપં ચક્રે પાદાડ્ગુહાગ્રનિર્ભરઃ(ધિષ્ઠિતઃ) ।

સ્થિરેણ મનસા ધ્યાયન્દેવં વિઘ્નેશ્વરં વિભુમ્ ॥ ૩ ॥

નાસાગ્રન્યસ્તદ્દૃષ્ટિઃ સન્નિરીક્ષન્ સ દિશોદિશ ।

જિતેન્દ્રિયો જિતશ્ચાસો જિતાત્મા મારુતાશનઃ ॥ ૪ ॥

દિવ્યવર્ષસહસ્રં સ તપસ્તેપે સુદારુણમ્ ।

ઉન્મીલ્ય નયનેઽપશ્યદ્ યદા ગૃત્સમદો મુનિઃ ॥ ૫ ॥

તદા નેત્રોદ્ધવો વહ્નીસ્ત્રિદશાન્ પર્યતાપયત્ ।

શશક્રિરે તદા દેવાઃ કસ્યાયં પદભાગ્ ભવેત્ ॥ ૬ ॥

અપરં ગલિતં પત્રં ભક્ષયત્રેકમેવ ચ ।

યત્તમાસ્થાય પરમં સ્થાણુભુતોઽતિનિશ્ચલઃ ॥ ૭ ॥

દશપચ્ચસહસ્રાણિ તેપે નિશ્ચલમાનસઃ ।

તતોવિનાયકો દૃષ્ટ્વા તપનં તસ્ય દુર્ઘટમ્ ॥ ૮ ॥

અનુગ્રહાય તસ્યાઽથ પ્રાદુરાસીત્ સુદીપ્તિમાન્ ।

યથા ધેનુર્વત્સરવં શ્રુત્વા ધાવતિ સત્વરમ્ ॥ ૯ ॥

તથા વિનાયકો દેવઃ શીઘ્ર ગૃત્સમદં યથૌ ।

ભાસયંસ્તેજસા વિશ્વં સહસ્રરવિસન્નિભઃ ॥ ૧૦ ॥

ચલત્કર્ણતાલો બૃહદ્દન્તિલીલો મુદા ચારુખેલો લસચ્ચન્દ્રભાલઃ ।

બૃહત્પદ્મમાલો જગત્કાર્યમૂલઃ કરકઞ્જનાલો નમત્સેવિમેલઃ ॥ ૧૧ ॥

સિંહારુઢો દશભુજો વ્યાલયજ્ઞોપવીતવાન્ ।

કુકુમાગરુકસ્તૂરીચારુચન્દનચર્ચિતઃ ॥ ૧૨ ॥

સિદ્ધિબુદ્ધિ યુતઃ શ્રીમાન્ કોટિસૂર્યાધિકથૃતિઃ ।

અનિર્વાચ્યસ્વરુપોઽપિ લિલયાઽઽસીત્પુરો મુને ॥ ૧૩ ॥

તત્તેજસા હૃતં તેજા મુનેસ્તસ્ય મહાત્મનઃ ।

બ્રહ્મસ્ય તેજસા ચદ્રન્ નાક્ષત્રં ચાન્દ્રજં મહઃ ॥ ૧૪ ॥

નિમીલ્ય નયને સોઽથ ચક્રમે ભૃશવિવ્હલઃ ।

પપાત મૂર્છિતો ભૂમૌ વિસ્મૃત ધ્યાનમ્ડગલઃ ॥ ૧૫ ॥

પુનશ્ચ મનસા ધ્યાયન્ ગજાનનમનામયમ્ ।
 મનસા તર્કયન્ વિઘ્નનિમિત્તં વ્યાકુલો મુનિઃ ॥ ૧૬ ॥
 કિમેતત્ ક્ષોભજનનં સહસા સમુપસ્થિતમ્ ।
 અથ પ્રભૃતિ યત્ તમં તત્કથં મે વૃથા ગતમ્ ॥ ૧૭ ॥
 પાહિ દેવેશ સર્વાત્મન્ વિઘ્નાદસ્માદ્ ભયાનકાત્ ।
 ત્વામૃતે શરણં યામિ કમન્યં જગદીશ્વરમ્ ॥ ૧૮ ॥
 મહદ્દુઃખં મયા દેવ પ્રાપ્ત કેન ચ હેતુના ।
 નાસ્મત્પડ્ક્તૌ પૂજનીય ઇતિ યદ્ દહતે મનઃ ॥ ૧૯ ॥
 બ્રહ્મોવાચ ।
 ઇતિ તદ્વચનં શ્રુત્વા જગાદ સ વિનાયકઃ ।
 ગણેશ ઉવાચ ।
 અનુગ્રહાય સમ્પ્રાપ્તં વિદ્ધિ માં ગણનાયકમ્ ॥ ૨૦ ॥
 સનકાદિભિરપ્રાર્થ્યં ચિરં નિયમમાસ્થિતૈઃ ।
 ત્યજ્ત્વા ભયં બ્રૂહિ યત્ તે વાઙ્મિતં મુનિસત્તમ ॥ ૨૧ ॥
 એકાઙ્ગુષ્ઠેન તપસા તોષિતોઽહં ત્વયાઽનિશમ્ ।
 બ્રહ્મોવાચ ।
 નિશમ્યેત્થં વચસ્તસ્ય દેવદેવસ્ય શોભનમ્ ॥ ૨૨ ॥
 દણ્ડવત્ પ્રણામૈનં નિજાનન્દપરિપ્લુતઃ ।
 ઉવાચ પરમપ્રીતો વરદં તં વિનાયકમ્ ॥ ૨૩ ॥
 ગૃત્સમદ ઉવાચ ।
 અથ મે સફલં જન્મ તપસો નિયમસ્ય ચ ।
 અખાણ્ડાનન્દરૂપો યો બ્રહ્મભૂયો નિરાકૃતિઃ ॥ ૨૪ ॥
 મુગ્ધચન્નશ્રુણિ નેત્રાભ્યામાનન્દેન નનર્ત ચ ।
 ચિદાનન્દધનો વેદ શાસ્ત્રાણામપ્યગોચરઃ ॥ ૨૫ ॥
 સદ્યો દૃષ્ટો મયા સાક્ષાદતઃ કિં પ્રાર્થયે વિભો ।
 તવાજ્ઞયા તથાઽપ્યેકં પ્રાર્થયે દ્વિરદાનન ॥ ૨૬ ॥
 ચતુરશીતિલક્ષાસુ ચોનિષ્ઠુ શ્રેષ્ઠતાસુ ચ ।
 મનુષ્યાણાં મહાભાગ વર્ણાસ્તત્ર મહત્તરાઃ ॥ ૨૭ ॥

તત્રાપિ બ્રાહ્મણાઃ શ્રેષ્ઠાસ્તત્રાપિ જ્ઞાનિનઃ પરાઃ ।
 જ્ઞાનિષ્વનુષ્ઠાનપરાસ્તેષુ ચ બ્રહ્મવેદિનઃ ॥ ૨૮ ॥
 બ્રહ્મજ્ઞાનં તથા જ્ઞાનં દે હિ મે જગદીશ્વર ।
 ત્વયિ ભક્તિઽથ સુદૃઢાભવિસ્મરણમેવ ચ ॥ ૨૯ ॥
 તવ ભક્તોષુ સર્વેષુ શ્રેષ્ઠતાં ચ ગજાનન ।
 અન્યં ચૈકં વરં યાયે તં ચ મે દેહિ શકુર ॥ ૩૦ ॥
 તવ ભક્ત્યૈકનિલયં ત્રૈલોક્યાકર્ષણક્ષમમ્ ।
 વિખ્યાતં ત્રિષુ લોકેષુ નમસ્યં સુરમાનુષૈઃ ॥ ૩૧ ॥
 એવં માં કરુ વિઘ્નેશ યદિ તુષ્ટોઽભિલાર્થકૃત્ ।
 વનં ચ પુષ્પકં નામ્ના ખ્યાતિ યાતુ સુરેશ્વર ॥ ૩૨ ॥
 અસ્મિન્ સ્થિત્વા ચ ભક્તાનાં કામાન્યૂરય નિત્યદા ।
 ઇદં ચ પુષ્પકપુરં ચતુર્દિક્ષુ વિશેષતઃ ॥ ૩૩ ॥
 ગણેશપુરમિત્યેવં પ્રથાં યાતુ ગજાનન ।
 બ્રહ્મોવાચ ।
 ઇતિ તદ્વચનં શ્રુત્વા જગાદ દ્વિરદાનનઃ ॥ ૩૪ ॥
 ગણેશ ઉવાચ ।
 સાધુ સાધુ મહાબાહો પ્રસન્ને મયિ દુર્લભમ્ ।
 ભક્તાનાં ત્રિષુ લોકેષુ ન કિઞ્ચિન્ મુનિપુઙ્ગવ ॥ ૩૬ ॥
 ત્વયા ચત્રપ્રાર્થિતં વિપ્ર તત્તે સર્વ ભવિષ્યતિ ।
 વિપ્રત્વં દુર્લભતરં પ્રસન્નેન મયાઽર્પિતમ્ ॥ ૩૬ ॥
 ગણાનાન્ત્વેતિ મન્ત્રસ્ય વૈદિકસ્ય ચતસ્ત્વયા ।
 જપઃ કૃતો મુનેઽતસ્ત્વમૃષિરસ્ય ભવિષ્યસિ ॥ ૩૭ ॥
 બ્રહ્માદિષુ ચ દેવેષુ વસિષ્ઠાદિ મુનિષ્વપિ ।
 ખ્યાતિં યાસ્યસિ સર્વત્ર પરં શ્રૈષ્ઠયમુપાગતઃ ॥ ૩૮ ॥
 સર્વેષ્વારબ્ધકાર્યેષુ પૂર્વં તે મમ ચાપરમ્ ।
 સ્મરણં ચે કરિષ્યન્તિ તેષાં સિદ્ધિર્ભવિષ્યતિ ॥ ૩૯ ॥
 ઋતે જ્ઞાનાદ્ દેવતર્ષિચ્છન્દસાં કર્મ નિષ્ફલમ્ ।
 પુત્રશ્ચ બલવાન સર્વદેવાનાં સુભયકુરઃ ॥ ૪૦ ॥

ભવિષ્યતિ મહાખ્યાતિ ત્રિષુ લોકેષુ યાસ્યતિ ।

અજેયઃ સર્વદેવાનાં વિના રુદ્રં ભવિષ્યતિ ॥ ૪૧ ॥

મદ્ભતો મદ્રતપ્રાણો મન્નિષ્ઠો મત્પરાયણઃ ।

ઇદં ચ નગરં દેવ યુગે પુષ્પકસંજિતમ્ ॥ ૪૨ ॥

ત્રેતાયાં મણિપૂરં ચ ભાનકં દ્વાપરેડપિ ચ ।

કલૌ તુ ભદ્રકં નામ ખ્યાતં લોકે ભવિષ્યતિ ॥ ૪૩ ॥

અત્ર સ્નાનેન દાનેન સર્વાન્ કામાનવાપ્નુયાત્ ।

બ્રહ્મોવાચ ।

એવં દત્વા વરાંસ્તસ્મૈ તત્રૈવાડન્તર્દધે વિભુઃ ॥ ૪૪ ॥

તસ્મિન્નન્તર્હિતે તત્ર સ્થાપયામાસ વૈ મુનિઃ ।

ગણેશમૂર્તિં પ્રાસાદં કારયામાસ સુન્દરમ્ ॥ ૪૫ ॥

વરદેતિ ચ તન્નામ સ્થાપયામાસ શાશ્વતમ્ ।

સિદ્ધિસ્થાનં ચ તત્રાસીદ્રણેશસ્ય પ્રસાદતઃ ॥ ૪૬ ॥

કામાનુષ્ણણિ સર્વેષાં પુષ્પકં ક્ષેત્રમિત્યપિ ।

પૂજયામાસ તાં મૂર્તિં ભક્તિભાવ સમન્વિતઃ ॥ ૪૭ ॥

ઇમાં કથાં યઃ શૃણુયાન્ મુનીન્દ્ર શ્રીવિઘ્નરાજસ્ય વરપ્રકાશમ્ ।

લભેત કામાનખિલાન્ ગણેશભક્તિ દૃઢા સંસૃતિમોચનીં ચ ॥ ૪૮ ॥

ઇતિ શ્રીગણેશપુરાણે ઉપાસનાખાણે વરદાખ્યાનં નામ સપ્તત્રિંશત્તમોડધ્યાયઃ ॥ ૩૭ ॥

આદિતઃ શ્લોકાનાં સમષ્ટયક્રુઃ ૧૩૬૭ + ૪૮ = ૧૪૧૫

૧.૩૮ વરપ્રદાનં નામાષ્ટ ત્રિંશત્તમોડધ્યાયઃ

વ્યાસ ઉવાચ ।

તતો ગૃત્સમદસ્યાસીત્ કથં વૃત્તિઃ સુરેશ્વર ।

તન્મમાચક્ષ્વ યત્નેન શ્રદ્ધાનસ્ય પદ્મજ ॥ ૧ ॥

બ્રહ્મોવાચ ।

તતઃ સર્વે મુનિગણા માનયામાસુરાદરાત્ ।

બ્રહ્મન્ મુનિવરશ્રેષ્ઠં નેમુર્ગૃત્સમદં ચ તમ્ ॥ ૨ ॥

વરદાનાદ્રણેશસ્ય વદ્રુસ્તં ચણકર્મણિ ।
 સર્વારમ્ભે ગણેશસ્ય પૂજનાદૌ ચ સસ્મરુઃ ॥ ૩ ॥
 એવં વિખ્યાતિમગમત્ સ મુનિર્ગણનાયકે ।
 ભક્તિં પરમિકાં ચકે જપન્મન્ત્રં સુનિશ્ચલઃ ॥ ૪ ॥
 કદાચિત્ સ મુનિર્વ્યાસ ચુક્ષુવે બલમુત્તરમ્ ।
 દિશો નભશ્ચ પૃથિવીં નાદયન્ ગિરિગવ્હરાન્ ॥ ૫ ॥
 અપચશ્યત્ પુરતો યાવત્ તાવદ્ભાલં ભયકુરમ્ ।
 રક્તવર્ણ મહાનાદં જપાકુસુમસન્નિભમ્ ॥ ૬ ॥
 તેજોરાશિં ચ મુષ્ણન્તં નેત્રાલોકપથં મુહુઃ ।
 દૃષ્ટ્વા સ તાદૃશં બાલં ચક્રમે ભયવિવ્હલઃ ॥ ૭ ॥
 તર્કયામાસ મનસા વિદ્મઃ કોડયમિહાગતઃ ।
 ન જાને ગણનાથેન દત્તઃ પુત્રો મમાદ્ભુતઃ ॥ ૮ ॥
 પશ્યતિ સ્મ પુનઃ સોડમું ચારુવક્રં સુલોચનમ્ ।
 ચારુરુક્માડ્ગદં ચારુ મુકુટં ચારુનૂપુરમ્ ॥ ૯ ॥
 ચારુણા કટિસૂત્રેણ રાજત્કટિતટં સુતમ્ ।
 પપ્રચ્છ તં મુનિઃ કોડસિ કસ્યાસિ કિઞ્ચિકીર્ષસિ ॥ ૧૦ ॥
 કવ ચ તે પિતરૌ સ્થાનં દદ તેજોનિધેડર્ભક ।
 ક ઉવાચ ।
 શ્રુત્વેત્યં વચનં તસ્ય જગાદ બાલકો મુનિમ્ ॥ ૧૧ ॥
 બાલક ઉવાચ ।
 ભુતભાવિભવજ્ઞાની કિં માં ત્વં પરિપૃચ્છસિ ।
 તથાડ્યાજ્ઞાવશો વચ્મિ ક્ષુતાત્ તવ જનિર્મમ ॥ ૧૨ ॥
 ત્વમેવ જનકો માતા કૃપાં કુરુ મમોપરી ।
 પાલયસ્ય પિતર્માં ત્વં દિનાનિ કતિચિન્મુને ॥ ૧૩ ॥
 ત્રૈલોક્યાક્રમાણે શક્તો દેવેન્દ્ર વશવર્તિનમ્ ।
 કરિષ્યામિ ન સન્દેહો વીક્ષ્યસે પૌરુષં મમ ॥ ૧૪ ॥
 બ્રહ્મોવાચ ।

ઇત્યાકર્ણ્ય વચસ્તસ્ય ભયહર્ષસમન્વિતઃ ।
 ઉવાચ શ્રદ્ધણ્યા વાચા મુનિર્ગૃત્સમદો વચઃ ॥ ૧૫ ॥
 યદ્યયં જાતમાત્રોઽપિ શક્તસ્ત્રૈલોક્યકર્ષણે ।
 તસ્માદસ્ય પ્રદાસ્યામિ સ્વં મન્ત્ર સ્વાત્મજસ્ય હિ ॥ ૧૬ ॥
 યેનાસ્ય વાગ્મિતં દેવઃ પરિતુષ્ટો વિનાયકઃ ।
 પ્રદાસ્યતિ જગન્નાથો મમ કીર્તિર્ભવિષ્યતિ ॥ ૧૭ ॥
 એવં સચ્ચિત્ય મનસા તસ્મૈ સ્વં મન્ત્રમાદિશત્ ।
 ગણાનાં ત્વેતિ તં ચાહ કુર્વનુષ્ઠાનમાદરાત્ ॥ ૧૮ ॥
 જપસ્વ વૈદિકં મન્ત્ર ચિત્તં સ્થાપ્ય ગજાનને ।
 સન્તુષ્ટસ્તે યદા પુત્ર સર્વાન્ કામાન્ પ્રદાસ્યતિ ॥ ૧૯ ॥
 એવં પ્રાપ્તમહામન્ત્રો જગામ તપસે વનમ્ ।
 એકાદ્ગુપ્તેનાડવતસ્થે નિરાહારો જિતેન્દ્રિયઃ ॥ ૨૦ ॥
 ધ્યાયન્ ગજાનનં દેવં મનસા નિશ્ચેલન સઃ ।
 જપતસ્તસ્ય વર્ષાણિ સાર્ધાયુતમિતાનિ ચ ॥ ૨૧ ॥
 ગતાનિ તસ્ય મુખતો બભૂવાગ્નિર્દિશો જ્વલન્ ।
 ભયં બભૂવ દેવાનાં દૈત્યાના તલવાસિનામ્ ॥ ૨૨ ॥
 તતસ્તત્તપસા તુષ્ટ આવિરાસીદ્ ગજાનનઃ ।
 દિશો વિતિમિરાઃ કુર્વશ્છાદયન્ ભાનુમણ્ડલમ્ ॥ ૨૩ ॥
 ભ્રામયન્ પુષ્કરં ચારુ સુવિષાણં મુદાયુતઃ ।
 તદ્ બૃહિતરવં શ્રુત્વા બાલકો વિષ્ણુભ્રિવ ॥ ૨૪ ॥
 ઉન્મીલ્ય નેત્રે સોઽપશ્યદેવન્તં પુરતઃ સ્થિતમ્ ।
 ચતુર્ભુજં મહાકાયં નાનાભૂષાવિભૂષિતમ્ ॥ ૨૫ ॥
 પરશું કમલ માલા મોદકાન્ બિભ્રતકુરૈઃ ।
 તેજસા ધર્ષિતસ્તસ્ય ધૈર્યં કૃત્વા નનામ સઃ ॥ ૨૬ ॥
 બદ્ધાઞ્જલિપુટો ભૂત્વા પ્રાર્થયામાસ તં વિભુમ્ ।
 બાલક ઉવાચ ।
 કિં માં ધર્ષયસે દેવ ભક્તં ત્વાં શરણાગતમ્ ॥ ૨૭ ॥

ભવ સૌમ્યતરો દેવ દેહિ મેઽખિલવાઞ્છિતમ્ ।

બ્રહ્મોવાચ ।

ઇત્યાકર્ણ વચસ્તસ્ય સઙ્ગહાર સ્વકં મહઃ ॥ ૨૮ ॥

ઉવાચ પરમપ્રીતો સાવધાન ભવાર્ભક ।

યં ધ્યાયસિ દિવારાત્રૌ સોઽહં તે વરદોઽધુના ॥ ૨૯ ॥

મમેદં પરમં રૂપં સ્વપ્રકાશં જગન્મયમ્ ।

ન વિદુર્બ્રહ્મરૂદ્રાદ્યાઃ કુતો વેત્સ્યન્તિ માનવાઃ ॥ ૩૦ ॥

દેવાશ્ચ મુનયઃ સર્વે ન ચ રાજર્ષયોઽપરે ।

નાસુરાઃ સિદ્ધગન્ધર્વા ન નાગા ન ચ દાનવાઃ ॥ ૩૧ ॥

સોઽહં તવ તપોબદ્ધો વરં દાતુમિહાગતઃ ।

વરથસ્વ વરાન્મત્તો યાન્યાંસ્ત્વં મનસેચ્છસિ ॥ ૩૨ ॥

સ ઉવાચ તતો બાલો ધન્યોઽહં તવ દર્શનાત્ ।

પિતા ધન્યતરો મેઽદ્ય સાર્થકં જન્મ મે તપઃ ॥ ૩૩ ॥

સ્તુતિં કર્તું ન જાનામિ બાલભાવાત્સુરેશ્વર ।

યતસ્ત્વં સર્વજગતાં કર્તા પાતાઽપહારકઃ ॥ ૩૪ ॥

ત્વદ્ભાસા ભાસયત્યેષ રવિરગ્નિશ્ચ ચન્દ્રમાઃ ।

ચરાચરં ચેતયસે સ્વમાહાત્મ્યાન્ મહામતેઃ ॥ ૩૫ ॥

મહિમાનં મહાન્તં તે કેશા અપિ ન વૈ વિદુઃ ।

યદિ મે વરદોઽસિ ત્વં તન્મે દેદિ ગજાનન ॥ ૩૬ ॥

ત્રૈલોક્યાકર્ષણે શક્તિં વિશિષ્ટાં દેહિ મે વિભો ।

દેવદાનવગન્ધર્વમનુષ્યોરગરાક્ષસા ॥ ૩૭ ॥

વશ્યા મમ સદા સન્તુ મુનિકિન્નરચારણાઃ ।

મનસા ચિન્તિતં યન્મે તત્તત્ સિધ્યતુ સર્વદા ॥ ૩૮ ॥

ઇન્દ્રાદ્યો લોકપાલાઃ સેવાં કુર્વન્તુ મે સદા ।

ઇહ ભોગાનનેકાન્મે મુક્તિં ચાન્તે પ્રયચ્છ ચ ॥ ૩૯ ॥

અન્યં ચ તે વરં યાચે પુરમેતત્ તવાજ્ઞયા ।

પ્રથાં યાતુ યતશ્ચાત્ર તપમુગ્રં તપો મયા ॥ ૪૦ ॥

ગણેશપુરમિતિ ચ ખ્યાતિ યાતુ જનેષ્ટદમ્ ।

ગણેશ ઉવાચ ।

ત્રયાણામપિ લોકાનામાક્રમં ત્વં કરિષ્યસિ ॥ ૪૧ ॥

સર્વેભ્યો ન ભયં તેડસ્તિ સર્વે વશ્યાશ્ચ તે સદા ।

આયસં કાઞ્ચનં શૌખ્યં મયા દત્તં પુરત્રયમ્ ॥ ૪૨ ॥

અભેદ્યં સર્વદેવાનાં કામગં શકુરં વિના ।

ત્રિપુરેતિ ચ તે નામ ખ્યાતિં લોકે ગમિષ્યતિ ॥ ૪૩ ॥

યદૈકેન ચ બાણેન શિવો ભેત્સ્યતિ તે પુરમ્ ।

તદૈવ યાસ્યસે મુક્તિં નાત્ર કાર્યા વિચારણા ॥ ૪૪ ॥

અન્યત્તે વાઞ્છિતં સર્વ મત્પ્રસાદાદ્ભવિષ્યતિ ।

બ્રહ્મોવાચ ।

દત્ત્વેત્થં સ વરાન્દેવસ્તત્રૈવાડન્તર્દધે વિભુઃ ।

વિષાદમગમદેવ વિયોગાત્ ત્રિપુરાસુરઃ ॥ ૪૫ ॥

હર્ષ ચ વિપુલં લેભે વરાન્પ્રાપ્ય યથેષ્ણિતાન્ ।

ત્રૈલોક્યવિજયં કર્તું યતતે સ્મ તતો બલાત્ ॥ ૪૬ ॥

ઇતિ શ્રીગણેશપુરાણે ઉપાસનાખાંડે ત્રિપુરાસુરવરપ્રદાનં નામાષ્ટત્રિંશત્તમોઽધ્યાયઃ ॥ ૩૮ ॥

આદિતઃ શ્લોકાનાં સમષ્ટયક્રુઃ ૧૪૧૫+૪૬=૧૪૬૧

૧.૦૩૯ ઇન્દ્રપરાજયોનામૈકોન ચત્વારિંશોઽધ્યાયઃ

વ્યાસ ઉવાચ ।

તતઃ કિમકરોદ્ બ્રહ્મં ત્રિપુરો વરદર્પિતઃ ।

તત્સર્વં કૌતુકં મહ્યં વક્તુમર્હસ્યશેષતઃ ॥ ૧ ॥

બ્રહ્મોવાચ ।

તતઃ કાશ્મીરપાષાણભવાં મૂર્તિં ગજાનનીમ્ ।

સ્થાપયામાસ વિધિવદ્બ્રહ્માણૈર્મન્ત્રકૌવિદૈઃ ॥ ૨ ॥

મહાન્તં કાઞ્ચનં દિવ્યં મણિમુક્તાવિભૂષિતમ્ ।

ગણેશપુરમધ્યે સ પ્રાસાદં કૃતવાન્ શુભમ્ ॥ ૩ ॥

ઉપચારૈઃ ષોડશભિઃ પૂજયામાસ તં વિભુમ્ ।
નમસ્કારૈરસંખ્યાતૈઃ સ્તુતિભિઃ પ્રાર્થનૈરપિ ॥ ૪ ॥

ક્ષમાપ્ય દેવદેવેશમનુજ્ઞાપ્ય યયૌ બહિઃ ।
દદૌ દાદાન્યનેકાનિ બ્રાહ્મણોભ્યો યથાર્હતઃ ॥ ૫ ॥

તતસ્તદભવત્થાનં બડગાલે ત્રિપુરસ્ય હ ।
ગણેશપુરમિત્યેવં સર્વેષાં સર્વસિદ્ધિદમ્ ॥ ૬ ॥

તતઃ સ ત્રિપુરો દૈત્યો ગજાનનવરોદ્ધતઃ ।
નૃલોકાન્ચાલયામાસ દેવાનામાક્રમે રતઃ ॥ ૭ ॥

પદાતયસ્તુરડગાશ્ચ ગજાશ્ચ રથિનસ્તથા ।
દશદિગ્ભ્યો યયુસ્તં તુ સેવાર્થં બલવત્તરાઃ ॥ ૮ ॥

રાજાનઃ સેવકા જાતા આનુકૂલ્યેન તસ્ય હ ।
પ્રતિકૂલા ગતા મૃત્યું યુદ્ધં કર્તુમનીશ્વરાઃ ॥ ૯ ॥

એવમાક્રમ્ય ભૂખણ્ડ તત્તોડગાદમરાવતીમ્ ।
તત ઇન્દ્રો દેવગણૈર્નાનાયુદ્ધ કરૈર્વૃતઃ ॥ ૧૦ ॥

ઐરાવતસમારુઢો યયૌ યુદ્ધાય દંશિતઃ ।
સોડપિ સેનાં ત્રિધા ચક્રે ચતુરડગાં મહાબલઃ ॥ ૧૧ ॥

ભીમકાયં મહાદૈત્યં વજ્રદંષ્ટ્રં ચ દાનવમ્ ।
ધનુર્યુદ્ધે ગદાયુદ્ધે શસ્ત્રયુદ્ધે ચ કોવિદમ્ ॥ ૧૨ ॥

અસ્ત્રયુદ્ધે મલ્લયુદ્ધે નિષ્પણ્તાં દૈત્યપુડ્ગવમ્ ।
ભીમકાયમવોચત્ સ નૃલોકસ્થાધિપો ભવ ॥ ૧૩ ॥

કાલકૂટં વજ્રદંષ્ટ્રં જગાદ ત્રિપુરો બલી ।
ત્રિભાગયાડનયા ચાહિ સેનયા ત્વં રસાતલમ્ ॥ ૧૪ ॥

શેષમુખ્યાન્ સર્વનાગાન્ વશાન્ કુરુ મમાયજ્ઞા ।
અહં ત્રિભાગયા શક્રમાક્રમિષ્યેડખિલાન્સુરાન્ ॥ ૧૫ ॥

ભીમકાયો વજ્રદંષ્ટ્રો યથડડજ્ઞામો પ્રતસ્થતુઃ ।
ચતુરડગબલૈર્યુક્તઃ સ્વયં નન્દનમાયયૌ ॥ ૧૬ ॥

દિવ્યાન્ વૃક્ષાન્ બભઞ્જુસ્તે વાર્યમાણાસ્તુ સૈનિકાઃ ।
તત્ર સ્થિત્વા દૈત્યરાજો દૂતાન્ શકાય પ્રાહિણોત્ ॥ ૧૭ ॥

अत्रानयन्तु तं शङ्कं दर्शनाय त्वरान्विताः ।
 वदन्तु मम वाक्यं वा मृत्युलोकं ब्रजामुना ॥ १८ ॥
 तत्र त्वां पालयिष्यामि साम्ना देव्यमरावतीम् ।
 यद्वि युद्धे य ते ब्रुहिस्तदा शीघ्रं प्रयाहि माम् ॥ १९ ॥
 ते गत्वा शङ्कमायुष्मिन्निपुरासुरयेष्टितम् ।
 श्रुत्वेत्यं वयनं तेषां वज्राहतं धवायलः ॥ २० ॥
 यक्ष्मो यायलरिपुर्वायुनेव यथा ततः ।
 चिन्तया व्याकुलीभूतः किमेतदिति चिन्तयन् ॥ २१ ॥
 क्रोधानलेन जज्वाल संरक्ताभिलोचनः ।
 कुर्वन्मस्मेव लोकानां शोषयन्निव वारिधीन् ॥ २२ ॥
 उवाच दूतान् गच्छन्तु यान्तु युद्धाय सत्वरः ।
 स्वयमैरावतारुढो जगर्ज सुरशत्रुदा ॥ २३ ॥
 तेन नादेन भडता क्षोभयन् भुवनत्रयम् ।
 श्रुत्वा तद्भयनं ते तु गता दूता यथागतम् ॥ २४ ॥
 विबुधाश्चापि सन्नद्धा नानाशस्त्राऽसिपाशयः ।
 भिण्डिपालकराः केचित् केचिच्छक्त्यष्टि पाशयः ॥ २५ ॥
 मुद्गरासिधाराः केचिद्धनुर्बाणकराः परे ।
 गदाभेटकराः केचित् केचित्तु दण्डपाशयः ॥ २६ ॥
 अयं देवगणैर्युक्तो वज्रभृन्निर्ययौ बलिः ।
 कृतस्वस्त्ययनो विप्रैर्नानावाद्भिर्निस्वनैः ॥ २७ ॥
 त्रिपुरो दूतवाक्येन ज्ञात्वा युद्धोद्यमन्तु तम् ।
 सन्नद्धामकरोत्सेनां प्रहृष्टां यतुरङ्गिणीम् ॥ २८ ॥
 असङ्ख्यातां समादाय उवाचोऽभिन्निर्ययौ ।
 परस्परं ददृशतुस्ते सेने वीरभूषणे ॥ २९ ॥
 कोलाहलो मलानासीद् बृंहितैर्दृष्टितैरपि ।
 क्ष्वेडितै रथघोषैश्च वाद्यघोषैस्नेकधा ॥ ३० ॥
 ततो दुङ्गारमात्रेण नोदितास्त्रिपुरेण ते ।

વીરા યુયુધિરે દેવૈઃ સ સમ્મર્દો મહાનભૂત્ ॥ ૩૧ ॥
 નાભૂત સ્વપરબોધોડપિ જધ્મુરેવ પરસ્પરમ્ ।
 એવં સુતુમુલે જન્યે મૃતાસ્તે દાનવા બહુ ॥ ૩૨ ॥
 સુમનસોડપિ પતિતા દૈત્યશસ્ત્ર પ્રપીડિતાઃ ।
 બભુસ્તે સૈનિકાસ્તત્ર પુષ્પિતા ઇવ કિંશુકાઃ ॥ ૩૩ ॥
 અશય્યાઃ શયિતાઃ કેચિદ્ઙ્મિહીનાસ્તથાડપરે ।
 ક્રમેલકા ગજાધ્યક્ષા રથાશ્વાશ્ચ પદાતિનઃ ॥ ૩૪ ॥
 તતઃ પલાયનપરા દૈત્યા યાતા દિશો દશ ।
 સિંહં દૃષ્ટ્વૈવ સહસા મૃગા જીવનકાઙ્ક્ષિણઃ ॥ ૩૫ ॥
 તતો નિવાર્ય તત્સૈન્યં વૃન્દારકરિપુઃ સ્વયમ્ ।
 ક્રોધાનલમહાજ્વાલો ગર્જન્મેઘ ઇવાપરઃ ॥ ૩૬ ॥
 શક્રસાન્નિધ્યમગમદ્ ભક્ષયન્નિવ રોદસી ।
 સ્વખડ્ગેનાહનત્તીવ્રં હસ્તં વજ્રધરં હરેઃ ॥ ૩૭ ॥
 વજ્રં પપાત તદ્વસ્તાત્ તદદ્ભુતમિવાભવત્ ।
 તદાદાયાડહનદ્ દૈત્યસ્તેનૈવૈરાવતં ગજમ્ ॥ ૩૮ ॥
 ઐરાવતઃ પ્રહારેણ પલાયનપરો યયૌ ।
 તતો જઘાન સ હરિર્મુષ્ટિના દૈત્યપુડ્ગવમ્ ॥ ૩૯ ॥
 સ ક્ષણં પતિતો ભૂમૌ તત ઉત્થાય વેગવાન્ ।
 જઘાન મુષ્ટિના શકં ધરણ્યાં તમપાતયત્ ॥ ૪૦ ॥
 તત ઉત્થાય મઘવા દૈત્યં પ્રાહ ડુષાન્વિતઃ ।
 ઇદાનીં મલ્લયુદ્ધાય સજ્જાભવાડસુરેશ્વર ॥ ૪૧ ॥
 તતઃ સ વિસ્મયાવિષ્ટ ઉવાચ બલગર્વિતઃ ।
 કિમર્યં ત્વં નિજપ્રાણે નિર્દયોડસિ સુરેશ્વર ॥ ૪૨ ॥
 કૃમિકીટપત્ડગાનાં પ્રાણોડતીવ પ્રિયો મતઃ ।
 ગચ્છ દેવ ધરણ્યાં તે સ્થાનં દત્તં મયા શુભમ્ ॥ ૪૩ ॥
 બ્રહ્મોવાચ ।
 ઇતિ તદ્વચનં શ્રુત્વા જગાદ બલવૃત્રહા ।
 યદહં જીવિતાત્ ત્વાં હિ મોચયામિ ન ચેદ્ધિપો ॥ ૪૪ ॥

તદાડહં ધરણીં યામિ ત્વદાજ્ઞાવશગોડધમ ।
 ત્વમેવ હતમૂર્ધાડધ ધરણીં યાસ્યસે ખલ ॥ ૪૫ ॥
 વદત્યેવં તુ દેવેન્દ્ર દૈ-ચેન્દ્રો નિજધાન તમ્ ।
 મુષ્ટિના હૃદયે દુષ્ટસ્તતો યુદ્ધમભૂત્ તયોઃ ॥ ૪૬ ॥
 ચાણૂરકૃષ્ણયોર્યદ્ધત્ પરસ્પરજયૈષિણોઃ ।
 હૃદયં હૃદયેનૈવ હસ્તં હસ્તેન જઘ્નતુઃ ॥ ૪૭ ॥
 જાનુભ્યાં જાનુની ચોરૂ તાભ્યાં તૌ ચ નિજઘ્નતુઃ ।
 મસ્તકં મસ્તકેનૈવ કૂર્પરં કૂર્પરેણ તુ ॥ ૪૮ ॥
 પૃષ્ઠે પૃષ્ઠેન પાદાભ્યાં પાદૌ તાવભિજઘ્નતુઃ ।
 પાદૌ ગૃહીત્વા દૈત્યોડસ્ય ભ્રામયિત્વા મુહુર્મુહઃ ॥ ૪૯ ॥
 તત્યાજ દૂરતઃ શકં યથા ન જ્ઞાયતે ક્વચિત્ ।
 આરુરોહ સ્વયં તં તુ ચતુર્દન્તં ગજેશ્વરમ્ ॥ ૫૦ ॥
 તતો દેવગણાઃ સર્વે હિમવદ્ભિરિગ્ધરમ્ ।
 યયુઃ શકં વિચિન્વન્તો દૈત્યસન્નાસતાપિતાઃ ॥ ૫૧ ॥
 કુત્ર વા પતિતો દેવો દ્રક્ષ્યામો વા કથં વિભુમ્ ।
 એવં સઙ્ચિન્તયન્તસ્તે ભ્રમન્તો દદૃશુશ્ચ તમ્ ॥ ૫૨ ॥
 અધોમુખં સમાયાન્ત દેવેન્દ્રં તં તદૈવ હ ।
 પ્રણોમુર્દેવસઙ્ધાસ્તમાલિલિઙ્ગસ્તથાડપરે ॥ ૫૩ ॥
 પૂજયામાસુરપરે બીજયામાસ કશ્ચન ।
 પાદસંવાહનં યાસ્ય ચક્રુઃ કેચન ભક્તિતઃ ॥ ૫૪ ॥
 તત્રૈવ ન્યવસન્ સર્વે ગુમરૂપાઃ સુરાસ્તદા ।
 દૈત્યસ્ત્વૈરાવતારૂઢો યયૌ તામમરાવતીમ્ ॥ ૫૫ ॥
 દેવસ્થાનાનિ દૈત્યાનામિન્દ્રાસનગતઃ સ્વયમ્ ।
 દદૌ વિભજ્ય પ્રત્યેકં માનપૂર્વં સુરદ્વિષામ્ ॥ ૫૬ ॥
 દિવ્ય વાદિત્રનિર્ઘોષૈઃ શૃણ્વન્ ગાન્ધર્વનિસ્વનાન્ ।
 કિન્નરૈઃ સેવ્યમાનસ્તુ રેમે ચાપ્સરસાં ગણૈઃ ॥ ૫૭ ॥
 ઇતિ શ્રીગણેશપુરાણે ઉપાસનાખણ્ડે ઇન્દ્રપરાજયોનામૈકોનચત્વાર્શિશોડધ્યાયઃ ॥ ૩૯ ॥

આદિતઃ શ્લોકાનાં સમષ્ટયક્રુઃ ૧૪૬૧ + ૫૭ = ૧૫૧૮

૧.૪૦ સ્તોત્ર નિરૂપણં નામ ચત્વારિંશોઽધ્યાયઃ

બ્રહ્મોવાચ ।

આક્રમ્ય દેવધિષણ્યાનિ દૈત્યોઽગાદ્ બ્રહ્મણઃ પદમ્ ।

પરાક્રમં દૈત્યકૃતં શ્રુત્વા દેવ મુખાત્ પુરા ॥ ૧ ॥

બ્રહ્મા યથૌ નાભિપદ્મં વિષ્ણુઃ ક્ષીરનિધિં યથૌ ।

દૈત્યસ્ય માનસૌ પુત્રૌ પ્રચણ્ડશ્ચણ્ડ એવ ચ ॥ ૨ ॥

પ્રચણ્ડં સ્થાપયામાસ બ્રહ્મલોકેઽધિનાયકમ્ ।

તતશ્ચણ્ડં ચ વૈકુણ્ઠે ચકાર સ્વામિનં સ્વયમ્ ॥ ૩ ॥

તતઃ કૈલાસમગમત્ તં ચ દૌભ્યાંમયાલયત્ ।

ભયભીતા ચ ગિરિજાઽલિલિડ્ ગે શકુરં ભૃશમ્ ॥ ૪ ॥

તતઃ કૈલાસમગમદ્ યુદ્ધાકાઙ્કી મહાસુરઃ ।

તેન તુષ્ટો મહાદેવો દૈત્યસ્ય પૌરૂષેણ ચ ॥ ૫ ॥

બહિર્યથૌ વરં દાતું નિજભક્તસુખપ્રદઃ ।

દદર્શ ત્રિપુરં દૈત્યં વરં વૃણિવત્યથાઽબ્રવીત્ ॥ ૬ ॥

સ વપ્રે યદિ તુષ્ટોઽસિ દેહિ કૈલાસમધ મે ।

ગચ્છ મન્દારશિખરં યાવન્મમ મનોરથઃ ॥ ૭ ॥

શકુરોઽપિ દદૌ તસ્મે કૈલાસં સ્વલ્પકાલિને ।

સ્વયં જગામ ગિરિશો મન્દારાદ્ધિ ગણૈર્વૃતઃ ॥ ૮ ॥

કૈલાસશિખરારૂઢો જહર્ષ ત્રિપુરાસુરઃ ।

એવં દેવાન્વશે કૃત્વા પુનરાયાદ્ રસાતલમ્ ॥ ૯ ॥

ભીમકાયોઽપિ બલવાન્ ભૂમણ્ડલ ગતો બલાત્ ।

વશે ચકાર નૃપતીન્ ઋષીન્ સર્વાન્ બબન્ધ ચ ॥ ૧૦ ॥

અગ્નિકુણ્ડાનિ સર્વાણિ દેવતૃપ્તિકરાણિ ચ ।

આશ્રમાંશ્ચ બભજ્ઞાઽઽશુ તીર્થાનિ ચ વિશેષતઃ ॥ ૧૧ ॥

તાપસાંસ્રાસયામાસ કારાગાર સમાશ્રયાત્ ।

સ્વાહાસ્વધાવષટ્કારાન્ વેદસ્યાભ્યસનાનિ ચ ॥ ૧૨ ॥

સદાચારાન્ સદા દ્વેષિ સર્વગર્વસમન્વિત ।

વજ્રદંટ્રોડય સમાપિ પાતાલાનિ વશેડનયત્ ॥ ૧૩ ॥

શેષં ચ વાસુકિં ચૈવ તક્ષકં સર્વભોગિનઃ ।

નિર્વિષાન્ સવિષાંશ્ચૈવ ચકાર વશવર્તિનઃ ।

વજ્રદંટ્રો રત્નજાતં બુભુજેડપ્રેષયચ્ચ તમ્ ॥ ૧૪ ॥

નાગાઙ્ગનાભિશ્ચ કુતૂહલેન રેમે સદાડસૌ સમદોડતિહર્ષાત્ ।

ભોગાન્ વિભુઙ્જન્ વિવિધાનિ રત્નાન્યાદાય યાતસ્ત્રિપુરાન્તિકે સઃ ॥ ૧૫ ॥

પાતાલવશ્યતાં શંસન્ લેભે માનં તતોડધિકમ્ ॥ ૧૬ ॥

વસ્ત્રાણિ ચ મહાર્હાણિ ગ્રામાન્ દાસાનનેકશઃ ।

એવં ત્રિલોકાન્ વશગાન્ કૃત્વા દૈત્યો નનન્દ હ ॥ ૧૭ ॥

દેવાઃ સર્વે ગુહાવાસાશ્ચિન્તયામાસુરન્વહમ્ ।

કથમસ્ય વધઃ કસ્મિન્કાલે વાપિ ભવિષ્યતિ ॥ ૧૮ ॥

કસ્માદ્વેતિ ન જાનીમો લબ્ધોડનેન વરં કુતઃ ।

એવં વ્યાકુચિતોષુ સુરેષુ મુનિસત્તમ ॥ ૧૯ ॥

આયયૌ નારદસ્તત્ર ત્રૈલોક્યચર ઇચ્છયા ।

દદર્શ દીનાન્દેવાંસ્તાનુત્તતાર નભઃ પથાત્ ॥ ૨૦ ॥

દૃષ્ટ્વા સર્વે નારદં તમુત્તસ્થુ સહસાડડદરાત્ ।

આલિલિઙ્ગુશ્ચ નેમુશ્ચ પુપૂજુશ્ચ યથાક્રમમ્ ॥ ૨૧ ॥

વિશ્રાન્તં પરિપ્રચ્છુસ્ત્રિપુરસ્યવરાદિકમ્ ।

દેવા ઊચુઃ ।

ત્રિપુરેણ સમાક્રાન્તં ત્રૈલોક્યં સચરાચરામ્ ॥ ૨૨ ॥

સ્થાથાનિ નો ગૃહીતાનિ કેશાસ્તેનાપિ નિર્જિતાઃ ।

શરણં કં વ્રજામોડદ્ય કથં તસ્ય વધો ભવેત્ ॥ ૨૩ ॥

વરાશ્ચ કેન દત્તા નો વદાડસ્ય ત્રિપુરસ્ય ભોઃ ।

નારદ ઉવાચ ।

કથયામિ સમાસેન દૈત્યસ્ય ચેષ્ટિતં મહત્ ॥ ૨૪ ॥

દિવ્યવર્ષસહસ્રં સ તતાપ પરમં તપઃ ।
 પ્રસાદયામાસ વિભું ગણેશં દેવનાયકમ્ ॥ ૨૫ ॥
 તેનાડસ્મૈ દુર્ધરા દત્તા વરાઃ સર્વભયકુરાઃ ।
 દેવર્ષિપિતૃભૂતેભ્યો યક્ષરક્ષ પિશાચતઃ ॥ ૨૬ ॥
 ન નાગેભ્યો ભયં દત્તં વિનૈકં શકુરં વિભુમ્ ।
 પ્રસાદયન્તુ દેવેશં દ્વિરદાનનમાદરાત્ ॥ ૨૭ ॥
 આરાધયન્તુ સર્વેડપિ વિઘ્નેશં સર્વસિદ્ધિદમ્ ।
 દેવા ઊચુઃ ।
 કથમારાધનં તસ્ય દેવદેવસ્ય ધીમતઃ ॥ ૨૮ ॥
 કર્તવ્યં મુનિશાર્દૂલ કૃપયા તદ્વદસ્વ નઃ ।
 નારદ ઉવાચ ।
 અહમેકાક્ષરં મન્ત્રં કથયામ્યખિલાન્ પ્રતિ ॥ ૨૯ ॥
 તેન મન્ત્રેણ તે સર્વે મયા દત્તેન ભક્તિતઃ ।
 અનુષ્ઠાનં પ્રકુર્વન્તુ સર્વેડપિ સ્થિરમાનસાઃ ॥ ૩૦ ॥
 યાવતં પ્રત્યક્ષતામેતિ દેવોડસૌ ગણનાયકઃ ।
 સ એવ તદ્વધોપાયં વદિષ્યત્યખિલાન્ પ્રતિ ॥ ૩૧ ॥
 નાન્યોપાયં પ્રપશ્યામિ તસ્માત્ કુર્વન્તુમે વચઃ ।
 બ્રહ્મોવાચ ।
 ઇત્યુક્ત્વા નારદઃ સર્વાનુપદિશ્ય મનું ચ તમ્ ॥ ૩૨ ॥
 જગામ તત્ક્ષણાદેવ વીણાગાનરતો મુનિઃ ।
 તતઃ સર્વે સુરવરા ગણેશધ્યાનતત્પરાઃ ॥ ૩૩ ॥
 એકપાદસ્થિતાઃ કેચિત્કેચિતપદ્માસનસ્થિતાઃ ।
 કેચિદ્વીરાસનયુતાઃ કેચિન્મીલિતલોચના ।
 નિરાહારા જિતશ્વાસા જેપુર્મન્ત્રં મુનીરિતમ્ ॥ ૩૪ ॥
 તતો બહુગતે કાલે કરૂણાબ્ધિર્ગજાનનઃ ।
 અનુષ્ઠાનં નિરીક્ષ્યૈષાં દેવાનાં ચિરકાલજમ્ ॥ ૩૫ ॥
 આવિર્બભૂવ ગણપસ્તેષામગ્રે વરપ્રદઃ ।

उल्लसत्स्वर्णमुकुटश्चाङ्कुण्डलमण्डितः ॥ ३६ ॥

दन्तन्यस्तकरो राजलटिसूत्रवराङ्गदः ।

पाशं सृष्टिं च परशुं कमलं च भुजैर्दधत् ॥ ३७ ॥

रक्तचन्दनकस्तूरीसिन्दूरशशिभूषणः ।

विद्युत्तेजोलसत्कान्तिः कोटिसूर्यसमप्रभः ॥ ३८ ॥

दृष्ट्वैवं सलसा देवं विनायकमनामयम् ।

तेजसा धर्षिताः सर्वे भयमापुश्च केचन ॥ ३९ ॥

प्रणोमुः सलसा केचिद् देवास्तं द्विरदाननम् ।

पूजयामासुरपरे ऽर्षगद्गदभाषिणः ॥ ४० ॥

स्वसङ्कुष्ट विनाशाय तुष्टुवु कोऽपि तं विभुम् ।

प्रसादसुमुष्णं देवं सुमुष्णं सङ्कुटापडम् ॥ ४१ ॥

देवा ऋचुः ।

नमो नमस्ते परमार्थरूप नमो नमस्तेऽभिलकारणाय ।

नमो नमस्तेऽभिलकारणाय सर्वेन्द्रियाणामधिवासिनेऽपि ॥ ४२ ॥

नमो नमो भूतमयाय तेऽस्तु नमो नमो भूतकृते सुरेश ।

नमो नमः सर्वधियां प्रबोध नमो नमो विश्वलयोद्भवाय ॥ ४३ ॥

नमो नमो विश्वभृतेऽभिलेश नमो नमः कारणकारणाय ।

नमो नमो वेदविद्यामदृश्य नमो नमः सर्ववरप्रदाय ॥ ४४ ॥

नमो नमो वागविचारभूत नमो नमो विघ्ननिवारणाय ।

नमो नमोऽभक्तमनोरथघ्न नमो नमो भक्तमनोरथज्ञ ॥ ४५ ॥

नमो नमोऽभक्तमनोरथेश नमो नमो विश्वविधानदक्ष ।

नमो नमो दैत्यविनाशहेतो नमो नमः सङ्कुटनाशकाय ॥ ४६ ॥

नमो नमः काङ्क्षिकोत्तमाय नमो नमो ज्ञानमयाय तेऽस्तु ।

नमो नमोऽज्ञानविनाशनाय नमो नमो भक्तविभूतिदाय ॥ ४७ ॥

नमो नमोऽभक्तविभूतिहन्त्रे नमो नमो भक्तविमोचनाय ।

नमो नमोऽभक्त विबन्धनाय नमो नमस्ते प्रविभक्तमूर्ते ॥ ४८ ॥

नमो नमस्तत्त्वविबोधकाय नमो नमस्तत्त्वविदुत्तमाय ।

नमो नमस्तेऽभिलकर्मसाक्षिणे नमो नमस्ते गुणनायकाय ॥ ४९ ॥

બ્રહ્મોવાચ ।

એવં સ્તુત સુરૈર્દેવો દ્વિરદાનન ઈશ્વરઃ ।

ઉવાચ પરમપ્રીતો હર્ષયત્ સુરસત્તમાન્ ॥ ૫૦ ॥

ગણેશ ઉવાચ ।

સ્તોત્રેણ તપસા ચૈવ સુરાઃ સન્તુષ્ટિમાગતઃ ।

દદામિ સકલાભીષ્ટં તદ્ વૃણુધ્વં સુરેશ્વરાઃ ॥ ૫૧ ॥

દેવા ઊચુઃ ।

યદિ તુષ્ટોઽસિ દેવેશ ત્રિપુરં જહિ દાનવમ્ ।

સર્વૈષામધિકારાન્ નો ગૃહીત્વા યસ્તુ તિષ્ઠતિ ॥ ૫૨ ॥

ત્વયૈવાસ્થાઽભયં દત્તં સર્વામિરસમૂહતઃ ।

અતઃ સ્મ સકુટં પ્રાપ્તાઃ સકુટાન્મોચયાઽઽશુ નઃ ॥ ૫૩ ॥

ત્વામે શરણં પ્રાપ્તા એષ એવ વરો હિ નઃ ।

ગણેશ ઉવાચ ।

વારયિષ્યે ભયં સર્વં તસ્માદ્ ધોરતરાદ્ હિ વઃ ॥ ૫૪ ॥

ભવત્કૃતમિદં સ્તોત્રમતિપ્રીતિકરં મમ્ ।

સકુષ્ઠનાશનમિતિ વિખ્યાતં ચ ભવિષ્યતિ ॥ ૫૫ ॥

પઠતાં શૃણ્વતાં ચૈવ સર્વકામપ્રદં નૃણામ્ ।

ત્રિસન્ધ્યં ચઃ પઠેદેતત્ સકુષ્ઠં નાપ્રુયાત ક્વચિત્ ॥ ૫૬ ॥

બ્રહ્મોવાચ ।

ઇતિ દત્વા વરં તેષાં સુરાણાં જગદીશ્વરઃ ।

પશ્યતાં મુનિદેવાનાં તત્રૈવાઽન્તર્દધે વિભુઃ ॥ ૫૭ ॥

ઇતિ શ્રીગણેશપુરાણે ઉપાસનાખણ્ડે સ્તોત્રનિરૂપણં નામ ચત્વારિંશોઽધ્યાયઃ ॥ ૪૦ ॥

આદિતઃ શ્લોકાનાં સમષ્ટયક્રુઃ ૧૫૧૮ + ૫૭ = ૧૫૭૫

૧.૪૧ નારદાગમનોનામ એકચત્વારિંશત્તમોઽધ્યાયઃ

વ્યાસ ઉવાચ ।

વરદેન ગણેશેન પ્રભુણા સર્વકારિણા ।

કિં કૃતં તન્મમાયક્ષ્વ પૃચ્છતે ચતુરાનન ॥ ૧ ॥

બ્રહ્મોવાચ ।

તતો ગજાનનો વિપ્રરૂપેણ ત્રિપુરં યયૌ ।

મહાર્હાસનસંવિષ્ટં દદર્શ દ્વિજસત્તમઃ ॥ ૨ ॥

સ ઉત્થાય નમસ્કૃત્ય સ્વાસને ચોપવેશયત્ ।

સમ્પૂજ્ય પરિપૃચ્છ કુત આગમ્યતે દ્વિજ ॥ ૩ ॥

કા વિદ્યા કિં વ તે નામ પૃચ્છતે બ્રૂહિ મે દ્વિજ ।

પ્રયોજનં ચ કિં તેઽસ્તિ શક્તિશ્ચેત્ કરવામહે ॥ ૪ ॥

દ્વિજ ઉવાચ ।

સાયઙ્ગુહા વયં દૈત્ય સર્વજ્ઞાઃ સર્વવેદિનઃ ।

ઇચ્છાવિહારા લોકાનાં ભ્રમામો હિતકામ્યયા ॥ ૫ ॥

કલાધરેત્યેવ નામ્ના વિખ્યાતા ભુવનત્રયે ।

દ્રુષ્ટકામા વૈભવં તે સમ્પ્રાપ્તા ભવનં તવ ॥ ૬ ॥

અખિલાઃ સમ્પદસ્તે તુ દૃષ્ટ્વા તૃપ્તાઃ સ્મ સામ્પ્રતત્મ્ ।

ન કેલાસે ન વૈકુણ્ઠે બ્રહ્મલોકેઽપિ નેન્દ્રશી ॥ ૭ ॥

પદે શાકે ન વૈ સમ્પદ્ યાદૃશી દૃશ્યતે તવ ।

દૈત્ય ઉવાચ ।

નામમાત્રં કલાધારઃ કિં વા જાનાસિ તાં દ્વિજ ॥ ૮ ॥

સમ્પદઃ સવેલોકેષુ યાભ્ય એતા પ્રશંસસિ ।

જાનાસિ ચેદ્ દર્શય મે તાસાં મધ્યે મહોત્કટામ્ ॥ ૯ ॥

દૃષ્ટ્વા દાસ્યે વાગ્મિતં તે પ્રિયં પ્રાણાનપિ દ્વિજ ।

ન સ્મરે પરિહાસેઽપિ વિતથં ભાષિતં મુને ॥ ૧૦ ॥

કલાધર ઉવાચ ।

પરેષાં સમ્પદં દૃષ્ટ્વા કિં સ્થાત્ તવ સુરદ્વિષઃ ।

વિનયાત્ તે પ્રસન્નોઽહં કલયા તે દદામિ વૈ ॥ ૧૧ ॥

કાઞ્ચનં રાજતં લૌહં ત્રિપુરં શરસંસ્થિતત્મ્ ।

રમ તત્ર સ્થિરો દૈત્ય ચિરકાલં યથા સુખમ્ ॥ ૧૨ ॥

અભેદ્યં દેવ ગન્ધર્વૈર્માનુષૈરૂરગૈરપિ ।

કલ્પિતાર્થપ્રદં તત્તે કામગં કામદં શુભમ્ ॥ ૧૩ ॥

યદૈવૈકેન બાણેન કસ્મિશ્ચિત્ કાલપર્યયે ।

ભેત્સ્યતે તદ્ હરો દૈત્ય તદા નાશમુપૈષ્યતિ ॥ ૧૪ ॥

બ્રહ્મો વાચ ।

ઇત્યુક્ત્વા ધનુરાદાય સંસ્તભ્ય શરમન્તરા ।

પુરત્રયં નિર્મમેડસૌ ભુવનત્રયસન્નિભમ્ ॥ ૧૫ ॥

વિચિત્રૈર્ભવનૈ રમ્યૈર્દીર્ઘિકારામ સંયુતૈઃ ।

નાનાપક્ષિગણૈર્જુષ્ટં સર્વકામપ્રદં ખગમ્ ॥ ૧૬ ॥

માયયા મોહિતો દૈત્યસ્તત્રસ્થો ચહૃષે ભૃશમ્ ।

જગર્જ ધનવદૈત્યો લોકત્રયવિક્રમ્નઃ ॥ ૧૭ ॥

ન મત્તઃ શ્રેષ્ઠ ઇત્યેવં ગર્વદર્પસમન્વિતઃ ।

ત્રૈલોક્યં ક્ષોભયામાસ બ્રાહ્મણં તમથાબ્રવીત્ ॥ ૧૮ ॥

યાચસ્વ દુર્લભતરં તત્તે દાસ્યે દ્વિજોત્તમ ।

ઇત્યુક્ત્વા સ દ્વિજઃ પ્રાહ તં દૈત્યં નિસ્પૃહોડપિ સન્ ॥ ૧૯ ॥

દ્વિજ ઉવાચ ।

અહં કૈલાસમગમં દૃષ્ટવાન્ મૂર્તિમુત્તમામ્ ।

શિવેન પૂજિતાં સમ્યગ્ ગાણેશીં ચિન્તિતાર્થદામ્ ॥ ૨૦ ॥

તામાનય ત્વં મે દેહિ શક્તિર્યદ્યસુરેશ્વર ।

નેતાદૃશી મયા મૂર્તિસ્ત્રૈલોક્યઞ્ચરતેક્ષિતા ॥ ૨૧ ॥

અતો મમ મનસ્તસ્યામાસક્તં દૈત્યસત્તમ ।

તાં પ્રાપ્ય કૃતકૃત્યોડહં ભવિષ્યામ્યસુરેશ્વર ॥ ૨૨ ॥

કીર્તિં તે પ્રથયિષ્યામિ ત્રૈલોક્યે સચરાચરે ।

ન દાતા ત્રિપુરાચ્છેષ્ઠો વાઞ્છિતં યઃ પ્રયચ્છતિ ॥ ૨૩ ॥

દૈત્ય ઉવાચ ।

શકુર કિંકુરં મન્યે ગણયે ન ચ દેવતાઃ ।

આનયિત્વા પ્રદાસ્યામિ તાં મૂર્તિં દ્વિજપુંગવ ॥ ૨૪ ॥

બ્રહ્મોવાચ ।

ઇત્યુક્ત્વા પૂજયામાસ તં કલાધરમાદરાત્ ।

દદૌ તસ્મૈ દશગ્રામાન ગોવસ્ત્રભૂષણાનિ ચ ॥ ૨૫ ॥

મુક્તાકૃલાનિ ભૂરીણિ મહાર્હાણીતરાણિ ચ ।

રત્નાનિ ચ પ્રવાલાનિ રાઙ્ગવાસ્તરણાનિ ચ ॥ ૨૬ ॥

દાસીદાસશતં નાનાભૂષાયુક્તં દદેડસુરઃ ।

સદશ્વાન્ સવરુથાંશ્ચ સ્વર્ણાક્ષાન્ રાજતાન્ રથાન્ ॥ ૨૭ ॥

પ્રગૃહ્યૈતદ્ બલાદત્તં પ્રયયૌ સ કલાધરઃ ।

સ્વાશ્રમં હર્ષયન્ પત્નીં સર્વાનાશ્રમવાસિનઃ ॥ ૨૮ ॥

બ્રહ્મોવાચ ।

એવં ચ સર્વ વૃત્તાન્તં નારદોડકથયત્સુરાન્ ।

તેડપિ કાલં પ્રતીક્ષન્તો દિવસાનતિચક્રમુઃ ॥ ૨૯ ॥

ઇતિ શ્રીગણેશપુરાણે ઉપાસનાખણ્ડે કલાધરગમનં નામૈકચત્વારિંશત્તમોડધ્યાયઃ ॥ ૪૧ ॥

આદિતઃ શ્લોકાનાં સમષ્ટયક્રુઃ ૧૫૭૫ + ૨૯ = ૧૬૦૪

૧.૪૨ યુધ્ધવર્ણનં નામ દ્વિચત્વારિંશત્તમોડધ્યાયઃ

વ્યાસ ઉવાચ ।

કૃતવાન્ કિમુ દૈત્યઃ સ ગતે તાસ્મિન્કલાધરે ।

કથમાનીય દત્તાડસ્મૈ મૂર્તિશ્ચિન્તામાણેઃ શુભા ॥ ૧ ॥

એતત્કથય મે સર્વ વિસ્તાર્ય ચતુરાનન ।

લીલા ગજાનનીઃ શૃણુવન્ ન તૃપ્યામિ સમાસતઃ ॥ ૨ ॥

બ્રહ્મોવાચ ।

તસ્મિન્ગતે યદકરોત્ સ દૈત્યો મુનિસત્તમ ।

તત્સર્વં કથયિષ્યામિ શૃણુષ્વાવહિતો મુને ॥ ૩ ॥

દૂતૌ સમ્પ્રેષયામાસ મન્દરાદ્રિસ્થિતં શિવમ્ ।

અશિક્ષયસ્થિવં ગત્વા બ્રૂતં મદ્રાજયમાદરાત્ ॥ ૪ ॥

મૂર્તિશ્ચિન્તામાણેસ્તેડસ્તિ ગૃહે સર્વાર્થદા શુભા ।

દેહિ તાં દૈત્યરાજાય સામ્રૈવ ગિરિજાપતે ॥ ૫ ॥

પાતાલે સ્વર્ગલોકે વા મર્ત્યે વા પુનરદ્ભુતમ્ ।

તત્સર્વં તેન દૈત્યૈન હ્યાનીતં સ્વગૃહે તલાત્ ॥ ૬ ॥

શીઘ્રમાનીયતાં દેવ યાવો દૈત્યં મહાબલમ્ ।
 ન દાસ્યસે યદા સામ્ના તદા દૈત્યઃ પરાક્રમી ॥ ૭ ॥
 ગ્રહીષ્યતિ બલાત્તાન્તુ તતો દુઃખમવાપ્સ્યસિ ।
 ઇતિ દૈત્યવચઃ શ્રુત્વા જગમતુસ્તૌ શિવં પ્રતિ ॥ ૮ ॥
 આહતુસ્તૌ મહાદેવં દૈત્યરાજેન શિક્ષિતમ્ ।
 ઇત્યં દૂતવચઃ શ્રુત્વા ત્રિનેત્રઃ ક્રોધમૂર્છિતઃ ॥ ૯ ॥
 ઉવાચ દૂતૌ દૂતૌ વામિતિ કૃત્વા ક્ષમે વચઃ ।
 કામસ્યેવ ભવેદ્ ભસ્મ નો ચેદ્રાં નાત્ર સંશયઃ ॥ ૧૦ ॥
 કિં કાર્યં તેન દૈત્યેન તૃણીભૂતેન મે વિભોઃ ।
 આયાતુ યુધ્ધમેવાસ્તુ મર્તુકામો મમાન્તિકમ્ ॥ ૧૧ ॥
 નેયં મૂર્તિસ્તેન શક્યા પ્રાપ્તું જન્મશતૈરપિ ।
 પ્રલયાગ્નિઃ પતઃ્ગેન કિં શાન્તિમધિગચ્છતિ ॥ ૧૨ ॥
 મેરોઃ પાતો મૂષકેન શક્યઃ કર્તુ કિમોજસા ।
 અસંખ્ય જલ નિષ્કાશાચ્ચુષ્કઃ સ્યાત્કિં મહોદધિઃ ॥ ૧૩ ॥
 બ્રહ્મોવાચ ।
 શ્રુત્વા તુ શાકુરો વાણીં દૈત્યો યાતૌયથાગતમ્ ।
 અબ્રૂતાં સ્વામિનં વાક્યં શમ્ભુના યદુદીરિતમ્ ॥ ૧૪ ॥
 તદાકર્ણ્ય પ્રજજ્જવાલ દૈત્યો વાક્યાર્થકોવિદઃ ।
 ક્રોધાનલેન દીપ્તોઽસૌ ત્રૈલોક્યં પ્રદહન્નિવ ॥ ૧૫ ॥
 આજ્ઞાપયચ્ચ યુધ્ધાય સ્વસેનાં ચતુરંગિણીમ્ ।
 નિર્ગતા સહસ્રા સેના મન્દરાચલસમ્મુખા ॥ ૧૬ ॥
 ભૂતલં છાદયામાસ નિર્મર્યાદો યથાઽમ્બુધિઃ ।
 અનેકસૂર્યસક્રાશા વિકોશૈઃ શસ્ત્રસગ્ચયૈઃ ॥ ૧૭ ॥
 ગર્જન્તી ધનવદ્ ધોરં મૃત્યોર્માનસકમ્પિની ।
 દૈત્યસ્ત્રિપુરમારુહ્ય વિમાનસદૃશં મહત્ ॥ ૧૮ ॥
 મનોવેગં તતઃ પશ્ચાજ્જિઘાંસુઃ શમ્ભુમાયયૌ ।
 બૃહન્મણિમયં ચારુકવચં કુણ્ડલેઽડગદે ॥ ૧૯ ॥

મુક્તામાલાં મુદ્રિકાશ્ચ કટિસૂત્રં ચ કાઞ્ચનમ્ ।
 મુકુણ્ટ રત્નખયિતં મહાર્ધં બિભ્લદુલ્લસત્ ॥ ૨૦ ॥
 યસ્ય શબ્દેન મહતા ચક્રમ્પે હરમાનસમ્ ।
 તદ્ધનુઃ સ નિષઙ્ગં ચ કૌર્મ ખેટમસિં દૃઢમ્ ॥ ૨૧ ॥
 શુશુભે શક્તિકા દિવ્યાડવલદ્ યાં દૈત્યપુડ્ગવઃ ।
 ગાયમાના નર્તમાના ગન્ધર્વામ્સરસાં ગણાઃ ॥ ૨૨ ॥
 બન્દિનશ્ચારણાશ્ચાપિ યયુરસ્યાગ્રતો મુદા ।
 શકુરો દૂતવાક્યેન શ્રુત્વા દૈત્યં સમાગતમ્ ॥ ૨૩ ॥
 અસઙ્ખ્યબલસંયુક્તં યુયુત્સું કાલકર્ષિતમ્ ।
 શૂલપાણિરપિ તદા સમ્પૂજ્ય દ્વિરદાનનમ્ ॥ ૨૪ ॥
 પ્રણમ્ય તં પરિક્રમ્ય પુરસ્કૃત્ય બલં બલાત્ ।
 આચયૌ ક્રોધદીપ્તાક્ષઃ સ્વસ્થલાદ્ રણમણ્ડલમ્ ॥ ૨૫ ॥
 તે વીરા વીરશબ્દેન નાદયન્તો દિશો દશ ।
 અભિજગ્મુઃ પ્રહરણૈઃ પરસ્પરવધોપ્સવઃ ॥ ૨૬ ॥
 અભૂતાં મીલિતે સેને રજસ્તિમિરસકુલે ।
 સ્વપરજ્ઞાનરહિતે જઘ્નતૂ રણમૂર્ધનિ ॥ ૨૭ ॥
 અભવત્તુમુલં યુદ્ધં ન પ્રાજ્ઞાયત કિઞ્ચન ।
 ગજાશ્ચરથવીરાણાં હતાનાં શોણિતોક્ષિતે ॥ ૨૮ ॥
 શાન્તે રજસ્યયુધ્યન્ત વીરા વીરૈઃ પૃથક્ પૃથક્ ।
 કેચિત્ પ્રાસૈઃ કેડપિ ખડ્ગૈઃ કેચિદ્ભ્રાણૈઃ શિલાશિતૈઃ ॥ ૨૯ ॥
 ઋષિભિર્મુષ્ટિભિઃ કેચિત્ કેચિત્ પરશુતોમરૈઃ ।
 હતાનાં તત્ર વીરાણાં હયાનાં ચ પદાતિનામ્ ॥ ૩૦ ॥
 અસૂઝ્નદી સમભવત્ કેશશૈવલ વાહિની ।
 ખેટકૂર્મા ખડ્ગમત્સ્યા શિરઃ કમલક્ષૂષણા ॥ ૩૧ ॥
 છત્રાવર્તા ઘોરતરા કબન્ધવૃક્ષવાહિની ।
 વીરસન્તોષજનની ગૃધ્રગોમાયુલર્ષકૃત્ ॥ ૩૨ ॥
 દૃષ્ટ્વા નદીં તુ ગિરિશો યયૌ દૈત્યાન્તિકં બલી ।
 દૈત્યોડપિ ત્રિપુરાઝઢો યયૌ તસ્ય પુરઃ પુરઃ ॥ ૩૩ ॥

નાયકો સર્ગતૌ દૃષ્ટ્વા દ્વન્દ્વશોડશ્યે પરસ્પરમ્ ।
અવ્યાકુલે યુયુધિરે દૈતેયાઃ શામ્ભવાસ્તદા ॥ ૩૪ ॥

નાના પ્રહરણૌર્દિવ્યૈઃ શત્રૈરસ્ત્રૈર્દુર્મૈરપિ ।
તેષાં યુદ્ધાનિ નામાનિ કથયિષ્યે સમાસતઃ ॥ ૩૫ ॥

ઇતિ શ્રીગણેશપુરાણે ઉપાસનાખાંડે યુદ્ધવર્ણનં નામ દ્વિત્વચારિંશત્તમોઽધ્યાયઃ ॥ ૪૨ ॥

આદિતઃ શ્લોકાનાં સમષ્ટયક્રુઃ ૧૬૦૪ + ૩૫ = ૧૬૩૯

૧.૪૩ ત્રિત્વચારિંશત્તમોઽધ્યાયઃ

બ્રહ્મોવાચ ।
અયુધ્યેતાં દ્વન્દ્વશોડશ ગિરિશાસુર નાયકૌ ।
ષણ્મુખેન પ્રચણ્ડશ્ચ નન્દિના ચણ્ડ એવ ચ ॥ ૧ ॥

યુયુધે પુષ્પદન્તોઽપિ ભીમકાયેન વીર્યવાન્ ।
ભૃશુણ્ડી કાલકૂટેન વિષવત્રાણહારિણા ॥ ૨ ॥

અયુધ્યેતાં વીરભદ્રવજ્રદંટ્રૌ મહાબલૌ ।
ઇન્દ્રોઽપિ યુયુધે તત્ર દૈત્યામાત્યેન વીર્યવાન્ ॥ ૩ ॥

દૈત્યપુત્રેણ બલિના જયન્તો યુદ્ધદુર્મદઃ ।
કાવ્યેન યુયુધે તત્ર સુરાચાર્યોઽસ્ત્રવિત્તમઃ ॥ ૪ ॥

દેવાનાં ચૈવ દૈત્યાનામેવં દ્વન્દ્વાન્યનેકશઃ ।
વર્ણિતું નૈવ શક્યાનિ મયા વર્ષ શતૈરપિ ॥ ૫ ॥

રથિનો રથિભિઃ સાર્ધં ગજિનૌ ગજિભિઃ સહ ।
અશ્વારોહાઃ સ્વસદૃશૈઃ પદાતાશ્ચ પદાતિભિઃ ॥ ૬ ॥

યુયુધઃ સંયુગે ઘોરે નાનાવાઘ નિનાદિતે ।
હેષિતૈર્બૃહિતૈઃ ક્ષેડૈર્નમિનાદૈશ્ચ શબ્દિતે ॥ ૭ ॥

કેચિચ્ચ મલ્લયુદ્ધેન યુયુધુર્વિવિધેન તુ ।
જઘ્નુરગ્ગાનિ ચાગ્ગેષુ ત્યક્ત્વા શસ્ત્રાણિ સંયુગે ॥ ૮ ॥

તતઃ પ્રચણ્ડો નવભિસ્તાડયામાસ ષણ્મુખમ્ ।
આકર્ણાકર્ષનિસૃતૈર્દૃઢૈર્બાણૈઃ શિલાશિતૈઃ ॥ ૯ ॥

અપ્રામાનેવ તાંશિષ્ણવા શરૈઃ સન્નતપર્વભિઃ ।
 કાર્તિકેયઃ પઞ્ચભિસ્તુ તાડયામાસ સાયકૈઃ ॥ ૧૦ ॥
 સમ્મૂર્છિતોડપતદ્ભૂમૌ પ્રચણ્ડો ભ્રાન્તમાનસઃ ।
 નન્દિનાડપિ હતશ્ચણ્ડ પઞ્ચભિર્નિશિતૈઃ શરૈઃ ॥ ૧૧ ॥
 મૂર્છામવાપ સહસા પતિતો ધરણીતલે ।
 ભીમકાયઃ પુષ્પદન્તમવિધ્યદ્શભિઃશરૈઃ ॥ ૧૨ ॥
 છેદયામાસ સમરે સ્વશરૈર્નિશિતૈઃ સ તાન્ ।
 ત્રિભિરેવાહનત્ ચ સોડપિ ભૂતલમાશ્રિતઃ ॥ ૧૩ ॥
 કાલકૂટં ભૃશુણ્ડીસ્તુ પાતયામાસ પઞ્ચભિઃ ।
 શરૈર્મહાબલસ્તત્ર વીરભદ્રૌ રૂષા યુતઃ ॥ ૧૪ ॥
 વજ્રદંષ્ટ્ર તતો જઘ્ને ચતુર્ભિર્નિશિતૈઃ શરૈઃ ।
 તાન્નિવાર્ય સ્વયં જઘ્ને વીરભદ્રં ત્રિભિઃ શરૈઃ ॥ ૧૫ ॥
 તાનાપતત એવાશુ વીરભદ્રોડચ્છિનત્ ત્રિભિઃ ।
 પાતયામાસ વેગેન વજ્રદંષ્ટ્ર ત્રિભિઃશરૈઃ ॥ ૧૬ ॥
 ઇન્દ્રોડપિ વજ્રપાતેન દૈત્યામાત્યં ન્યપાતયત્ ।
 ઉદ્યમ્ય નિશિતં ખડ્ગં દૈત્યપુત્રઃ સમાયયૌ ॥ ૧૭ ॥
 હન્તુકામો જયન્તં તં વીરેષુ પતિતેષુ ચ ।
 તં નિરીક્ષ્ય તથા યાન્તં ખડ્ગં ચિચ્છેદ પત્રિણા ॥ ૧૮ ॥
 જયન્તોડભ્યહનચ્છીઘ્નં દૈત્યસૂનું ત્રિભિઃ શરૈઃ ।
 તૈરાહતો વમન્ રક્તં ન્યપતન્ મોહસંયુતઃ ॥ ૧૯ ॥
 એવં સર્વેષુ સૈન્યેષુ પ્રભગ્નેષુ સમન્તતઃ ।
 દૃષ્ટ્વા પલાયનપરાન્ દૈત્યાન્ દેવગણાર્દિતાન્ ॥ ૨૦ ॥
 અધાવન્ પૃષ્ઠતઃ કેચિત્ પ્રમથા જયશાલિનઃ ।
 એવં જયત્સુ દેવેષુ સ્વસૈન્યે વિદ્રુતેડપિ ચ ॥ ૨૧ ॥
 આયયૌ સ્વયમેવેશં ત્રિપુરાધિષ્ઠિતોડસુરઃ ।
 શસ્ત્રયુદ્ધં પુરા કૃત્વા યુધ્યેતામસ્રતો હ્યુભૌ ॥ ૨૨ ॥
 વારૂણાસ્ત્રં જહૌ દૈત્યો વૃષ્ટિર્ઘોરતરાડભવત્ ।

નીહારબહુલે યુદ્ધેન પ્રાજ્ઞાયત કિઞ્ચન ॥ ૨૩ ॥
 ક્વચિદ્ વિદ્યુત્પ્રકાશેન સ્વપરજ્ઞાનકારિણા ।
 યુદ્ધમાસીત્ તુ તુમુલ્કધોરરૂપં દુરાસદમ્ ॥ ૨૪ ॥
 વિલોક્ય સૈન્યં તત્સર્વં વૃષ્ટિવાતપ્રપીડિતમ્ ।
 શિલાપાતભયાત્ યાતે સ્વસૈન્યે તુ દિશોદશ ॥ ૨૫ ॥
 વાયવ્યમસ્ત્રં ગિરિશો મોચયામાસ સત્વરમ્ ।
 મહાવાતાન્મહામેઘા વિશીર્ણાઃ ખણ્ડશોડમ્બરે ॥ ૨૬ ॥
 વાતેન ધૂર્ણિતા સેના દૈત્યાનાં સર્વતો દિશમ્ ।
 જગલુઃ પક્ષિપિચ્છાનિ વીરોષ્ણીષાણિ દૂરતઃ ॥ ૨૭ ॥
 પતિતાશ્ચૂર્ણિતાઃ કેચિદ્ રથાશ્ચગજપત્તયઃ ।
 ઉન્મૂલિતા લતા વૃક્ષાશ્છાદયન્તિ સ્મ સૈનિકાન્ ॥ ૨૮ ॥
 પન્નગાસ્ત્રેણ તં વાયું તથા દૈત્યો ન્યવારયત્ ।
 આકર્ણં ધનુરાકૃષ્ય તૃણાદ્ધાણં પ્રગૃહ્ય ચ ॥ ૨૯ ॥
 મન્ત્રયત્રનલાસ્ત્રેણ શિવસૈન્યે ન્યપાતયત્ ।
 અડ્ગારવૃષ્ટિઃ સહસ્રા પતિતા સર્વદાહિની ॥ ૩૦ ॥
 પ્રલયં મેનિરે સર્વે જવાલા માલાભિરર્દિતાઃ ।
 જવાલાભ્યો દીપ્યમાનાભ્યો મહાભીતિકરઃ પુમાન્ ॥ ૩૧ ॥
 આવિરાસીન્ મહાકાયો લિખન્ મૂર્ધા નભસ્તલમ્ ।
 દંષ્ટ્રાકારાલવદનો મહારાવઃ ક્ષુધાતુરઃ ॥ ૩૨ ॥
 લાલયન્ રસનાં ધોરાં શતયોજનવિસ્તૃતામ્ ।
 નાસાપવનવેગેન ભ્રામયન્ કુઞ્જરાન્ રણે ॥ ૩૩ ॥
 ભક્ષયામાસ તાં સેનામુરગામિવ પક્ષિરાટ્ ।
 અપીપલદ્ ભર્ગસેના તેન પુંસા પ્રપીડિતા ॥ ૩૪ ॥
 શિવપૃષ્ઠં સમાસાધ્ય રક્ષ રક્ષેતિ ચાબ્રવીત્ ।
 માભૈષ્ટેત્યભયં તસ્યૈ દત્ત્વા વહ્નિં ન્યવારયત્ ॥ ૩૫ ॥
 પર્જન્યાસ્ત્રપ્રપાતેન તત્ક્ષણાદ્ગિરિજાપતિઃ ।
 બાણેનૈકેન તં ધોરે પુરુષં સ ન્યપાતયત્ ॥ ૩૬ ॥

તત ઉત્થાય પુરુષો બભક્ષ શિવસૈનિકાન્ ।
 યયુઃ પલાયનપરાઃ પ્રમથા ભયવિવ્હલાઃ ॥ ૩૭ ॥
 સ્મલન્તો નિપતન્તશ્ચ નિશ્ચસન્તશ્ચ કમ્પિરે ।
 શિવોઽપિ નિઃસહાયત્વાદ્ દરીમેવાન્યપદ્યત ॥ ૩૮ ॥
 ષડાનનાદયો વીરા અનુસતસ્મૃસ્તમેવ હિ ।
 જિઘૃક્ષુર્ગિરિજા દૈત્યો વિચિન્ત્યૈકાકિનીં ગિરૌ ॥ ૩૯ ॥
 વિહાય રણભૂમિં તુ યયૌ કૈલાસમેવ સઃ ।
 દૂરાદ્ દૃષ્ટ્વા તમાયાન્તં ચક્રમે ગિરિજા તદા ॥ ૪૦ ॥
 ઉવાચ પિતરં ગત્વા દૈત્યો માં કિં નુ નેષ્યતિ ।
 તસ્યા દ્વયનં શ્રુત્વા નીત્વા તાં દુર્ગમાં ગૃહામ્ ॥ ૪૧ ॥
 અવિજ્ઞાતાં સ્વેતરેણ સ્થાપયામાસ નિર્ભયામ્ ।
 સોઽપિ દૈત્યસ્તતો હેમં ગિરિં તદ્ગ્રહણેચ્છયા ॥ ૪૨ ॥
 આગતો ન દદર્શાથ ગિરિજાં ક્વાપિ સત્તમ ।
 ભ્રમન્ દદર્શ તત્રૈકાં મૂર્તિ ચિન્તામણેઃ શુભામ્ ॥ ૪૩ ॥
 સહસ્રસૂર્યસહ્કાશાં નાનાલક્ષ્ણરશોભિનીમ્ ।
 ત્રૈલોક્યસુન્દરાં સદૌ ગૃહીત્વા સ્વસ્થલં યયૌ ॥ ૪૪ ॥
 નાનાવાદિત્રિનિર્ઘોષૈઃ સ્તુવદ્ભિર્વન્દિભિર્વૃતઃ ।
 તતઃ પાતાલમગમત્ સર્વત્ર વિજયી બલી ॥ ૪૫ ॥
 ગચ્છતસ્તસ્ય દૈત્યસ્ય હસ્તેઽધ્યન્તર્હિતા તદા ।
 મૂર્તિશ્ચિન્તામણેઃ સા તુ તદદ્ભુતમિવાભવત્ ॥ ૪૬ ॥
 તમેવાશકુનં મત્વા તત્પુરં પુનરાવિશત્ ।
 અત્યન્તં વિમનાશ્ચિન્તાં દુરુતાં સમુપાગતઃ ॥ ૪૭ ॥
 ઇતિ શ્રીગણેશપુરાણે ઉપાસનાખાણે ત્રિચત્વારિંશત્તમોઽધ્યાયઃ ॥ ૪૩ ॥
 આદિતઃ શ્લોકાનાં સમષ્ટ્યક્રુઃ ૧૬૩૯ ૪૭ = ૧૬૮૬

૧.૪૪ તપોવર્ણનં નામ ચતુશ્ચત્વારિંશોઽધ્યાયઃ

વ્યાસ ઉવાચ ।

તતઃ કિમકરોચ્છમ્ભુઃ ત્રિપુરેણ પરાજિતઃ ।

કથં તમજયદૈત્યં ત્રિપુરં જયશાલિનમ્ ॥ ૧ ॥

બ્રહ્મોવાચ ।

તતઃ શમ્ભુઃ પરાં ચિન્તામાપેદે મનસા સ કૃત્ ।

સ્વાહાસ્વધાવિહીનં તુ ભૂતલં પરિચિન્તયન્ ॥ ૨ ॥

કદા સ્વસ્થાનગા દેવા ભવિષ્યન્તિ ગતજવરાઃ ।

કેનોપાયેન વાસઃ સ્યાદર્જુનસ્ય પરાજયઃ ॥ ૩ ॥

એવં ચિન્તાતુરે તસ્મિન્ નારદો મુનિસત્તમઃ ।

આયયો શકુરં દૃષ્ટે દેવાન્ સર્વાન્ ચદૃચ્છયા ॥ ૪ ॥

તં દૃષ્ટ્વા જહૃષે દેવો મર્ત્યઃ પ્રાપ્ય યથાઽમૃતમ્ ।

પૂજયામાસ વિધિવત્ કૃતાસનપરિગ્રહમ્ ॥ ૫ ॥

આલિંગ્ય તમુવાચેત્યં શિવશ્ચિન્તાતુરો ભૃશમ્ ।

દેવાનાં હિતમન્વિચ્છન્ દૈત્યસ્ય વધમેવ ચ ॥ ૬ ॥

શિવ ઉવાચ ।

દૈત્યેન સર્વદેવાનાં કદનં કૃતમોજસા ।

તદ્રણે ભગ્નસકુલ્પાઃ સર્વે દેવાઃ પલાયિતાઃ ॥ ૭ ॥

યાતા દશ દિશો બ્રહ્મન્ કઃ કુત્રાસ્તે ન વેદ્મ્યહમ્ ।

મમાપ્યત્રાણિ તેનાસ્ત્રૈઃ પ્રભગ્નાનિ સહસ્રશઃ ॥ ૮ ॥

બ્રહ્મોવાચ ।

શ્રુત્વા શિવવચઃ સોઽમુમવાદીન્ મુનિસત્તમ ।

મન્વાનઃ પરમાશ્ચર્યં ત્રૈલોક્યેશપરાભવમ્ ॥ ૯ ॥

નારદ ઉવાચ ।

સર્વજ્ઞે સર્વવિદ્યેશે સર્વેશે સર્વકર્તારિ ।

સર્વાનને સર્વહરે સર્વસ્થાપિ નિયન્તરિ ॥ ૧૦ ॥

શક્તે કર્તુમકર્તુ વાઽન્યથાકર્તુમપિ પ્રભો ।

અણિમાદિગુણોપેતે ષડૈશ્વર્યવિલાસિનિ ॥ ૧૧ ॥

किं वक्तव्यं मया देव सर्ववक्तृवरे त्वयि ।
 मुनिना गानसक्तेन त्रिलोकीं भ्रमताऽनिशम् ॥ १२ ॥
 तव वाक्यानुशेधेन विचार्य प्रभवीभ्यः ।
 अवेमुक्त्वा क्षाणं ध्यात्वा पुनः प्राड शिवं मुनिः ॥ १३ ॥
 मुनिरुवाच ।
 युद्धाय गन्तुकामेन नार्थितो गाणपस्त्वया ।
 अतः पराभवं प्राप्तो वन्दिनेत्रः पिनाकधृक् ॥ १४ ॥
 छटानीमर्यय पुरा विघ्नेशं विघ्नवारणम् ।
 प्रसाद्य तद्भरं लब्ध्वा याहि युद्धाय सादरम् ॥ १५ ॥
 पराजेष्यसि तं दैत्यं नात्र कार्या विचारणा ।
 ब्रह्मोवाच ।
 तेनापि तपसा देवो भटताराधितः पुरा ॥ १६ ॥
 तेन तस्मै वरो दत्तोऽभिलविघ्नौघहारिणा ।
 मधेश्वरं विना मृत्युर्न केनापि भवेत्तव ॥ १७ ॥
 मुनिरुवाच ।
 तस्माद्गिरिश तस्येदं कामगं तु पुरत्रयम् ।
 अकेषुणा दारयस्व जयोपायोऽयमीरितः ॥ १८ ॥
 प्रदर्शयतु त्वं लेभे श्रुत्वोपायं मुनेः शिवः ।
 श्रुत्वा गजाननगिरं पूर्वाक्तां प्राड तं मुनिम् ॥ १९ ॥
 शिव उवाच ।
 सत्यमुक्तं त्वया ब्रह्मं त्वद्वाक्येन स्मृतं मया ।
 उपदिष्टौ पूर्वमेव मन्त्रौ तेन मुने मम ॥ २० ॥
 षडक्षरैकाक्षरौ तौ सर्वसङ्कटहारकौ ।
 युद्धेव्यासक्तचित्तेन न जसौ न य संस्मृतौ ॥ २१ ॥
 सर्वविघ्नहरो देवो न स्मृतो हि गजाननः ।
 सर्वेषां कारणं कर्ता पाता हर्ता विनायकः ॥ २२ ॥
 मुनिरुवाच ।
 तं तोषय भडादेव भडादेवं गजाननम् ।

બ્રહ્મોવાચ ।

વિસૃજ્યં નારદં દેવો જગામ તપસે શિવઃ ॥ ૨૩ ॥

દણ્ડકારણ્યદેશે તુ પદ્માસનસ્થિતોઽજપત્ ।

પ્રણિધાય બલાત્ ખાનિ નિયમ્ય ધ્યાનતત્પરઃ ॥ ૨૪ ॥

સોઽતપત્તપ ઉગ્રં તુ શતવર્ષાણિ શકુરઃ ।

તતસ્તસ્ય મુખાભ્મોજાન્ નિર્ગતસ્તુ પુમાન્ પરઃ ॥ ૨૫ ॥

પગ્ચવક્રો દશભુજો લલાટેન્દુઃ શશિપ્રભઃ ।

મુણ્ડમાલઃ સર્પભૂષો મુકુટાડ્ગદભૂષણઃ ॥ ૨૬ ॥

અગ્ન્યર્કશશિનો ભાભિસ્તિરસ્કુર્વન્દશાયુધઃ ।

તદ્ભાસા ધર્ષિતો દેવોઽપશ્યદુગ્રં પુરઃસ્થિતમ્ ॥ ૨૭ ॥

વિનાયકં પગ્ચમુખં પગ્ચાસ્યમપરં શિવમ્ ।

તં દૃષ્ટ્વાઽતર્કયદેવઃ કિમહં દ્વિવિધોઽભવમ્ ॥ ૨૮ ॥

કિંવા મમૈવ રૂપેણ ત્રિપુરોઽયમિહાગતઃ ।

ત્રયસ્ત્રિંશત્કોટિદેવેષ્વપરઃ પગ્ચવક્રવાન્ ॥ ૨૯ ॥

અથવા સ્વપ્ન એવાયં દૃષ્ટો દીર્ઘતરો મયા ।

અથવા મે વરં દાતુમાગતોઽયં ગજાનનઃ ॥ ૩૦ ॥

સર્વવિદ્મહરં દેવં યં ધ્યાયામિ દિવાનિશમ્ ।

બ્રહ્મોવાચ ।

એવમાકર્ણ્ય તદ્દાઙ્યં ઉવાચ દ્વિરદાનનઃ ॥ ૩૧ ॥

અન્તર્યસ્તર્કિતો દેવઃ સોઽયં વિદ્મહરો વિભુઃ ।

ન મે સ્વરૂપં જાનન્તિ દેવર્ષિયતુરાસ્નાઃ ॥ ૩૨ ॥

ન વેદાઃ સોપનિષદઃ કુતઃ ષટ્શાસ્ત્રવેદિનઃ ।

અશેષભુવનસ્યાહં કર્તા પાતાઽપહારકઃ ॥ ૩૩ ॥

બ્રહ્માદિસ્થાવરચરત્રિગુણાનામહં પ્રભુઃ ।

તપસાઽનેન તુષ્ટોઽહં વરં દાતુમિહાગતઃ ॥ ૩૪ ॥

વરાન્વૃણુ મહાદેવ યાવતો મત્ત ઇચ્છસિ ॥ ૩૫ ॥

ઇતિ શ્રીગણેશપુરાણે ઉપાસનાખાણે તપોવર્ણનં નામ ચતુશ્ચત્વારિંશોઽધ્યાયઃ ॥ ૪૪ ॥

આદિતઃ શ્લોકાનાં સમષ્ટયક્ર્ણઃ ૧૬૮૬ + ૩૫ = ૧૭૨૧

૧.૪૫ શિવસ્ય વરદાનં નામ પચ્ચયત્વારિંશોઽધ્યાયઃ

મુનિરુવાચ ।

તતઃ પ્રસન્ને વિઘ્નેશે દેવેશે વિઘ્નહારિણિ ।

વરાન્ દિત્સતિ શર્વાય કિં કિં વન્ને સદાશિવઃ ॥ ૧ ॥

બ્રહ્મોવાચ ।

ગણેશવચનં શ્રુત્વા શિવોવાઙ્મથાઽબ્રવીત્ ।

સ્મૃત્વા ગજાનનં તં તુ સ્વસ્વરૂપં વરપ્રદમ્ ॥ ૨ ॥

શિવ ઉવાચ ।

દશાપિ નેત્રાણિ મમાદ્ય ધન્યાન્યથો ભુજાઃ પૂજનતસ્તવાદ્ય ।

તવાનતેઃ પચ્ચ શિરાંસિ ધન્યાન્યથસ્તુતેઃ પચ્ચમુખાનિ દેવ ॥ ૩ ॥

પૃથ્વી જલં વાયુરથો દિશશ્ચ તેજશ્ચ કાલઃ કલનાત્મકોઽપિ ।

નભો રસો રૂપમથાપિ ગન્ધઃ સ્પર્શશ્ચ શબ્દો મન ઇન્દ્રિયાણિ ॥ ૪ ॥

ગન્ધર્વયક્ષાઃ પિતરો મનુષ્યા દેવર્ષયો દેવગણાશ્ચ સર્વે ।

બ્રહ્મેન્દ્રરુદ્રા વસવોઽથ સાધ્યાઃ ત્વત્તઃ પ્રસૂતાઃ સ ચરાચરશ્ચ ॥ ૫ ॥

સૃજસ્યદો વિશ્વમનન્યબુદ્ધે રજોગુણાત્પાસિ સમસ્તમેતત્ ।

તમોગુણાત્સંહરસે ગુણેશ નિત્યો નિરીહોઽખિલકર્મસાક્ષી ॥ ૬ ॥

બ્રહ્મોવાચ ।

તતોઽહમબ્રુવં દેવં ગણેશં તં શિવાજ્ઞયા ।

નામ ચાકરવં તસ્ય ચત્તચ્છૃણુ મહામતે ॥ ૭ ॥

ત્વન્નામ બીજં પ્રથમં માતૃકાણામોક્ષારૂપં શ્રુતિમૂલભૂતમ્ ।

યતો ગણાનાં ત્વમસીહ ઈશો ગણેશ ઇત્યેવ તવાસ્તુ નામ ॥ ૮ ॥

ઓમિત્યથોક્તે ગણનાયકેન તુતોષ શર્વઃ પ્રદદૌ વરાંશ્ચ ।

યઃ સર્વ કાર્યેષુ તવેશ કુર્યાત્ સ્મૃતિં તદન્તં સ લભેદવિઘ્નમ્ ॥ ૯ ॥

વિના સ્મૃતિં તેન લભેચ્ચ કોઽપિ વાઙ્છાર્યસિદ્ધિં કૃમિકીટકોઽપિ ।

શૈવેસ્ત્વદીયૈરથ વૈષ્ણવૈશ્ચ શાક્તૈશ્ચ સૌરૈરથ સર્વકાર્યે ॥ ૧૦ ॥

શુભાશુભે વૈદિકલૌકિકે વા ત્વમર્ચનીયઃ પ્રથમં પ્રયત્નાત્ ।

યન્મડ્ગલં સર્વજનેષુ દેવ સયક્ષવિદ્યાધરપન્નગેષુ ॥ ૧૧ ॥

તસ્યેશ્વરો મડ્ગલમૂર્તિતાં ત્વં તતો યતો મડ્ગલ કૃત્ સ્વભક્તો ।

અહં પુરાડનર્થયતસ્તવેશ ત્વય્યસ્મૃતેર્દૈત્યવરસ્ય યુદ્ધે ॥ ૧૨ ॥

અવન્દનાઘ્યાપ પરાભવં તં તતસ્તવાડ્ઘિં શરણં પ્રપન્નઃ ।

ક્ષમાપરાધં મમ સર્વશક્તે જયં પ્રયચ્છાખિલજન્યકાલે ॥ ૧૩ ॥

યે સર્વથા ત્વાં ન ભજન્તિ દેવ જડા દરિદ્રાઃ પ્રભવન્તુ તેડપિ ।

ભજતિ તે ભક્તિયુતા મનુષ્યાઃ પ્રાપ્સ્યન્તિ સિદ્ધિં નિખિલાર્થદાત્રીમ્ ॥ ૧૪ ॥

ક ઉવાચ ।

ઇત્યં નિશમ્યાખિલવાક્યસારવેત્તાડવદદ્રાક્યમિદં ગિરીશમ્ ।

યદાયદા મે સ્મરણં વિદધ્યાસ્તદાડન્તિકં તેડહમિયામુમેશ ॥ ૧૫ ॥

મન્નામબીજેન નિમન્નચૈકં બાણં તુ તેનૈવ પુરત્રયં તત્ ।

નિપાતયાસ્મન્મહસા મહેશ કૃત્વા સ દૈત્યં ખલુ ભસ્મસાત્ ત્વમ્ ॥ ૧૬ ॥

તતઃ સ્વનામ્નામવદત્ સહસ્રં ગણાધિપોડસ્મૈ પ્રણતાય સમ્યક્ ।

શિવાય ભક્ત્યા પરિતુષ્ટયિત્તો જયપ્રદં કામકરં જનાનામ્ ॥ ૧૭ ॥

ઉવાચ ચૈનં રણકાલ એતત્ પઠસ્વ દૈત્યાન્વિનિહંસિ શીઘ્રમ્ ।

ત્રિસન્ધ્યમેતસ્ય જપાન્નરાણાં સિધ્યન્તિ કામાઃ સકલા અભીષ્ટાઃ ॥ ૧૮ ॥

શ્રુત્વા તુ વાક્યં દ્વિરદાનનસ્ય તં પૂજ્ય સમ્યક્ શિવ ઉજ્જહર્ષ ।

સંસ્થાપયામાસ મહાગણેશં પ્રાસાદમુચ્ચૈર્દૃઢમાશુ ચક્રે ॥ ૧૯ ॥

સન્તર્પ્ય દેવાન્ મુનિસિદ્ધ સડ્ધાન્ દાનાનિ દત્વા દ્વિજપુડ્ગવેભ્યઃ ।

પુનશ્ચ સમ્પૂજ્ય નમશ્ચકાર દેવં ગિરીશો વરદં ગણેશમ્ ॥ ૨૦ ॥

ઉવાચ સર્વાન્ મણિપૂરરિયં તુ વિખ્યાતિમાગચ્છતુ સર્વલોકે ।

દેવેન સર્વેશ્ચ તથોદિતૈસ્તૈરન્તર્દધુસ્તે ગણનાથ મુખ્યાઃ ॥ ૨૧ ॥

અન્તર્હિતે મુનિગણે સસુરે ગણેશે શર્વોડખ્યગાત્ સ્વનિલયં સ્વગણૈરૂપેતઃ ।

ગન્ધર્વ યક્ષ નિવહૈરમરાડ્ગનાભિર્વૃત્તં નિજં પરમુદા ગિરિજામુવાચ ॥ ૨૨ ॥

શ્રુત્વા તદાડમૃતવચઃ સકલં ગિરીશાદ દેવેશ્વરા મુમુદિરે મુનયઃ સદારાઃ ।

યોગીશ્વરાશ્ચ નિહતં ત્રિપુરં સ્વધિષ્ણ્યમમંસતાપ્યધિગતં ગિરિશપ્રસાદાત્ ॥ ૨૩ ॥

ઇતિ શ્રીગણેશપુરાણે ઉપાસનાખંડે શિવસ્ય વરદાનં નામ પચ્ચયત્વારિંશોડધ્યાયઃ ॥ ૪૫ ॥

આદિતઃ શ્લોકાનાં સમષ્ટયક્ર્ણઃ ૧૭૨૧ + ૨૩ = ૧૭૪૪

૧.૪૬ શ્રીમદ્ગણેશદિવ્યસહસ્રનામામૃતસ્તોત્રકથનત્રામ ષટ્ચત્વારિંશોઽધ્યાયઃ

વ્યાસ ઉવાચ ।

કથં નામ્નાં સહસ્રં તદ્ ગણેશ ઉપદિષ્ટવાન્ ।

શિવાયૈતન્મમાચક્ષ્વ લોકાનુગ્રહ તત્પર ॥ ૧ ॥

બ્રહ્મોવાચ ।

દેવઃ એવં પુરારાતિઃ પુરત્રયજયોદ્યમે ।

અનર્ચનાદ્ગણેશસ્ય જાતો વિદ્માકુલઃ કિલ ॥ ૨ ॥

મનસા સ વિનિર્ધાર્ય તતસ્તદ્વિદ્મકારણમ્ ।

મહાગણપતિં ભક્ત્યા સમભ્યર્ચ્ય યથાવિધી ॥ ૩ ॥

વિદ્મપ્રશમનોપાયમપૃચ્છદપરાજિતઃ ।

સન્તુષ્ટઃ પૂજયા શમ્ભોર્મહાગણપતિઃ સ્વયમ્ ॥ ૪ ॥

સર્વવિઘ્નૈકહરણં સર્વકામકુલપ્રદમ્ ।

તતસ્તમૈ સ્વકં નામ્નાં સહસ્રમિદમબ્રવીત્ ॥ ૫ ॥

અસ્ય શ્રીમદ્ગણેશદિવ્યસહસ્રનામામૃતસ્ત્રોત્રમાલામહામન્ત્રસ્ય

ગણેશઋષિઃ । શ્રીમહાગણપતિર્દેવતા । શ્રીસ્વાનન્દેશો બ્રહ્મણસ્પતિર્દેવતા ।

નાનાવિધાનિચ્છન્દાસિ । ગમિતિ બીજમ્ ।

તુણ્ડમિતી શક્તિઃ । સ્વાહાશક્તિરિતિ કીલકમ્ ।

સકલવિદ્મવિનાશનદ્વારા શ્રીબ્રહ્મણસ્પતિપ્રીત્યર્થે (મહાગણપતિપ્રીત્યર્થ) જપે વિનિયોગઃ ।

અથ ન્યાસાઃ ।

ગણેશ્વરો ગણકીઽ ઇત્યડ્ગુષ્ઠાભ્યાં નમઃ ।

કુમારગુરુરીશાનેતિ તર્જનીભ્યાં નમઃ ।

બ્રહ્માણ્ડકુમ્ભશ્ચિદ્વ્યોમેતિ મધ્યમાભ્યાં નમઃ ।

રક્તોરક્તામ્બરધર ઇત્યનામિકાભ્યાં નમઃ ।

સર્વસદ્ગુરુસંસેવ્ય ઇતિકનિષ્ઠિકાભ્યાં નમઃ ।

લુપ્તવિદ્મઃ સુભક્તામિતિ કરતલકરપૃષ્ઠાભ્યાં નમઃ ।

અથ હૃદયાદિન્યાસાઃ ।

છન્દશ્છન્દોવપુરિતિ હૃદયાય નમઃ ।

નિષ્કલો નિર્મલ ઇતિ શિરસે સ્વાહા ।
 સૃષ્ટિસ્થિતિલયક્રીડ ઇતિ શિખાયૈ વષટ્ ।
 જ્ઞાનં વિજ્ઞાનમાનન્દં ઇતિ કવચાય હુમ્ ।
 અષ્ટાંગયોગફલભૃદિતિ નેત્રત્રયાય વૌષટ્ ।
 અનન્તશક્તસહિત ઇત્યસ્ત્રાય ફટ્ ।
 ઇતિ દિગ્બન્ધઃ ।

અથ ધ્યાનમ્ ।
 રક્તામ્બોધિસ્થપોતોલ્લસદ્ગુણસરોજાધિરુઢં ત્રિનેત્રમ્
 પાશં ચૈવાકુશાખ્યં પરશુમભયદં બાહુભિર્ધારયન્તમ્ ।
 શક્ત્યા યુક્તં ગજાસ્યં પૃથુતરજઠરં સિદ્ધિબુદ્ધીસમેતં
 રક્તં ચન્દ્રાર્ધમૌલિં સકલભયહરં વિઘ્નરાજં નમામિ ॥

શ્રીસિદ્ધિબુદ્ધિસહિતાય સલક્ષલાભાય શ્રીસ્વાનન્દેશાય બ્રહ્માણસ્પતયે
 સાઙ્ગાય સપરિવારાય સશક્તિકાય સાયુધાય સવાહનાય સાવરણાય નમઃ ।
 ઇતિ નામમન્ત્રેણ માનસઃ પઞ્ચોપચારૈઃ સમ્પૂજ્ય પઠેત્ ।

શ્રીમહાગણપતિરૂવાચ ।
 અસ્ય શ્રીમહાગણપતિદિવ્યસહસ્રનામસ્તોત્રમાલામહામન્ત્રસ્ય
 ગણેશઋષિઃ ॥ મહાગણપતિર્દેવતા ॥ નાનાવિધાનિચ્છન્દાંસિ ॥

ગં ઇતિ બીજમ્ ॥ તુણ્ડં ઇતિ શક્તિઃ ॥ સ્વાહા કીલકમ્ ॥
 સકલવિઘ્નવિનાશનદ્વારા શ્રીમહાગણપતિપ્રીત્યર્થે જપે વિનિયોગઃ ।

શ્રીમહાગણપતિરૂવાચ ।
 ઐં ગણેશ્વરો ગણક્રીડો ગણનાથો ગણાધિપઃ ।
 એકદંટ્રો વક્રતુણ્ડો ગજવક્રો મહોદરઃ ॥ ૬ ॥

લમ્બોદરો ધમ્રવર્ણો વિકટો વિઘ્નનાયકઃ ।
 સુમુખો દુર્મુખો બુદ્ધો વિઘ્નરાજો ગજાનનઃ ॥ ૭ ॥

ભીમઃ પ્રમોદ આમોદઃ સુરાનન્દો મહોત્કટઃ ।
 હેરમ્બઃ શમ્બરઃ શમ્ભુર્લમ્બકર્ણો મહાબલઃ ॥ ૮ ॥

નન્દનોડલમ્પટોડભીરુઃ મેઘનાદો ગણઞ્જયઃ ।
 વિનાયકો વિરૂપાક્ષો ધીરશૂરો વરપ્રદઃ ॥ ૯ ॥

મહાગણપતિર્બુદ્ધિપ્રિયઃ ક્ષિપ્રપ્રસાદનઃ ।

રુદ્રપ્રિયો ગણાધ્યક્ષ ઉમાપુત્રોઽધનાશનઃ ॥ ૧૦ ॥

કુમાર ગુરુરીશાન પુત્રો મૂષકવાહનઃ ।

સિદ્ધિ પ્રિયઃ સિદ્ધિપતિઃ સિદ્ધિઃ સિદ્ધિવિનાયકઃ ॥ ૧૧ ॥

અવિદ્મસ્તુમ્બરઃ સિંહવાહનો મોહિનીપ્રિયઃ ।

કટકુટો રાજપુત્રઃ શાકલઃ સમ્મિતોઽમિતઃ ॥ ૧૨ ॥

કૂષ્માણ્ડસામસમ્ભૂતિર્દુર્જયો ધૂર્જયો જયઃ ।

ભૂપતિર્ભુવનપતિર્ભૂતાનાં પતિરવ્યયઃ ॥ ૧૩ ॥

વિશ્વકર્તા વિશ્વમુખો વિશ્વરૂપો નિધિર્દૃણિઃ ।

કવિઃ કવીનામૃષભો બ્રહ્મણ્યો બ્રહ્મણસ્પતિઃ ॥ ૧૪ ॥

જયેષ્ઠરાજો નિધિપતિર્નિધિપ્રિયપતિપ્રિયઃ ।

હિરણ્મયપુરાન્તસ્થઃ સૂ્યમણ્ડલમધ્યગઃ ॥ ૧૫ ॥

કરાહતિધ્વસ્તસિન્ધુસલિલઃ પૂષ્પદન્તભિત્ ।

ઉમાકુકેલિકુતુકી મુક્તિદઃ કુલપાલનઃ ॥ ૧૬ ॥

કિરીટી કુણ્ડલીહારી વનમાલી મનોમયઃ ।

વૈભુષ્યહતદૈત્યશ્રીઃ પાદાહતિજિતક્ષિતિઃ ॥ ૧૭ ॥

સદ્યોજાતઃસ્વર્ણમુગ્ધમેખલી દુર્નિમિત્તહૃત્ ।

દુઃસ્વપ્નપ્રહૃત્ પ્રસહનો ગુણીનાદપ્રતિષ્ઠિતઃ ॥ ૧૮ ॥

સુરૂપઃ સર્વનેત્રાધિવાસો વીરાસનાશ્રયઃ ।

પીતામ્બરઃ ખાણ્ડરદઃ ખાણ્ડેન્દુકૃતશેખરઃ ॥ ૧૯ ॥

ચિત્રાકુશ્યામદશનો ભાલચન્દ્રો ચતુર્ભુજઃ ।

યોગાધિપસ્તારકસ્થઃ પુરુષો ગજકર્ણકઃ ॥ ૨૦ ॥

ગણાધિરાજો વિજયસ્થિરો ગજપતિર્ધ્વજી ।

દેવદેવઃ સ્મરપ્રાણો દીપકો વાયુકીલકઃ ॥ ૨૧ ॥

વિપશ્ચિદ્રદોનાદોન્નાદભિન્ન બલાહકઃ ।

વરાહરદનો મૃત્યુજયો વ્યાઘ્રાજિનામ્બરઃ ॥ ૨૨ ॥

ઇચ્છાશક્તિધરો દેવત્રાતા દૈત્યવિમર્દનઃ ।

શમ્ભુવક્ત્રોદ્ભવઃ શમ્ભુકોપહા શમ્ભુહાસ્યભૂઃ ॥ ૨૩ ॥

શમ્ભુતેજાઃ શિવાશોકહારી ગૌરીસુખાવહઃ ।
 ઉમાડ્ગમલજો ગૌરીતેજોભૂઃ સ્વર્ધુનીભવઃ ॥ ૨૪ ॥
 યજ્ઞકાયો મહાનાદો ગિરિવર્ષ્મા શુભાનનઃ ।
 સર્વાત્મા સર્વદેવાત્મા બ્રહ્મમૂર્ધ્વા કકુષ્ઠ્યુતિઃ ॥ ૨૫ ॥
 બ્રહ્માણ્ડકુમ્ભશ્ચિદ્વ્યોમભાલઃ સત્યશિરોરુહઃ ।
 જગજ્જન્મલયોન્મેષનિમેષોડ્યન્ચર્ક સોમદૃક્ ॥ ૨૬ ॥
 ગિરીન્દ્રૈકરદો ધર્મોધર્મોષ્ઠઃ સામબૃહિતઃ ।
 ગ્રહર્ક્ષદશનો વાણીજિવ્હો વાસવનાસિકઃ ॥ ૨૭ ॥
 ભ્રૂમધ્યસંસ્થિતકરો બ્રહ્મવિદ્યા મદોત્કટઃ ।
 કુલાચલાંસઃ સોમાર્કઘણ્ટો રુદ્રશિરોધરઃ ॥ ૨૮ ॥
 નદીનદભજઃ સર્પાડ્ગુલીકસ્તારકાનાખઃ ।
 વ્યોમનાભિઃ શ્રીહૃદયો મેરુપૃષ્ઠોર્ણવોદરઃ ॥ ૨૯ ॥
 કુક્ષિસ્થયક્ષગન્ધર્વરક્ષઃકિન્નરમાનુષઃ ।
 પૃથ્વીકટિઃ સૃષ્ટિલિંગઃ શૈલોરુદ્રઃપ્રજાનુકઃ ॥ ૩૦ ॥
 પાતાલજડુધો મુનિપાત્ કાલાડ્ગુપ્તસ્રીતનુઃ ।
 જ્યોતિર્મણ્ડલલાડ્ગુલો હૃદયાલાનનિશ્ચલઃ ॥ ૩૧ ॥
 હત્પન્નકર્ણિકાશાલિવિચત્કેલિસરોવરઃ ।
 સદ્ભક્તધ્યાનનિગડઃ પૂજાવારિનિવારિતઃ ॥ ૩૨ ॥
 પ્રતાપી કશ્યપસુતો ગણપો વિષ્ટપી બલી ।
 યશસ્વી ધાર્મિકઃ સ્વોજા પ્રથમઃ પ્રથમેશ્વરઃ ॥ ૩૩ ॥
 ચિન્તામણિદ્વીપપતિઃ કલ્પદ્રુમવનાલયઃ ।
 રત્નમણ્ડપમધ્યસ્થો રત્નસિંહાસનાશ્રયઃ ॥ ૩૪ ॥
 ત્રીપ્રાશિરોઘૃતપદો જ્વાલિનીમૌલિલાલિતઃ ।
 નન્દાનન્દિતપીઠશ્રીઃ ભોગદાભૂષિતાસનઃ ॥ ૩૫ ॥
 સકામદાયિનીપીઠઃ સ્ફુરદુગ્રાસનાશ્રયઃ ।
 તેજોવતીશિરોરત્ન સત્યાનિત્યાવતસિતઃ ॥ ૩૬ ॥
 સવિઘ્નનાશિનીપીઠઃ સર્વશક્ત્યમ્બુજાશ્રયઃ ।
 લિપિપન્નાસનાધારો વહ્નિધામત્રયાશ્રયઃ ॥ ૩૭ ॥

उन्नतप्रपद्यो गूढगुल्फः संवृतपाष्णिङः ।
 पीनजङ्घः श्लिष्टजानुः स्थूलोरुः प्रोन्नमत्कटिः ॥ ३८ ॥
 निम्ननाभिः स्थूलकुक्षिः पीनवक्षा बृहद्भुजः ।
 पीनस्कन्धः कम्बुकण्ठो लम्बोष्ठो लम्बनासिकः ॥ ३९ ॥
 भग्नवामरदस्तुङ्ग सव्यदन्तो मण्डानुः ।
 हृस्वनेत्रत्रयः शूर्पकण्ठो निम्बिमस्तकः ॥ ४० ॥
 स्तम्भकाकारकुम्भाग्रो रत्नमौलिर्निरङ्कुशः ।
 सर्पदारकटीसूत्रः सर्पयज्ञोपवीतवान् ॥ ४१ ॥
 सर्पकोटीरकटकः सर्पत्रैवेयकाङ्गदः ।
 सर्पकक्षोदराभन्धः सर्पराजोत्तरीयकः ॥ ४२ ॥
 रक्तो रक्ताम्बरधरो रक्तामाल्यविभूषणः ।
 रक्तेक्षणो रक्तकरो रक्ततात्प्योष्ठपल्लवः ॥ ४३ ॥
 श्वेतःश्वेताम्बरधरः श्वेतमाल्यविभूषणः ।
 श्वेतातपत्ररुचिरः श्वेतयामरवीजितः ॥ ४४ ॥
 सर्वावयवसम्पूर्णः सर्वलक्षणलक्षितः ।
 सर्वाभरणशोभाढ्यः सर्वशोभासमन्वितः ॥ ४५ ॥
 सर्वमङ्गलमाङ्गल्यः सर्वकारणकारणम् ।
 सर्वदैनिककरः शार्ङ्गी भीजपूरी गदाधरः ॥ ४६ ॥
 शुक्लाङ्गो लोकसुभटः सुतन्तुस्तन्तुवर्धनः ।
 किरीटी कुण्डलीधारी वनमाली शुभांगदः ॥ ४७ ॥
 छक्षुष्यापधरः शूली यङ्गपाणिः सरोजभृत् ।
 पाशी धृतोत्पलः शालीमञ्जरीभृत्स्वदन्तभृत् ॥ ४८ ॥
 कल्पवल्लीधरो विश्वाभयदैककरोवशी ।
 अक्षमालाधरो ज्ञानमुद्रावान् मुद्रारायुधः ॥ ४९ ॥
 पूर्णपात्री कम्बुधरो विधृतालिसमूढकः ।
 मातुलिङ्गधरश्चूतकलिकाभृत् कुठारवान् ॥ ५० ॥
 पुष्करस्थस्वर्णघटीपूर्णरत्नाभिवर्षकः ।

ભારતીસુન્દરીનાથો વિનાયકરતિપ્રિયઃ ॥ ૫૧ ॥

મહાલક્ષ્મીપ્રિયતમઃ સિદ્ધલક્ષ્મીમનોરમઃ ।

રમારમેશપૂર્વાંગો દક્ષિણોમામહેશ્વરઃ ॥ ૫૨ ॥

મહિવરાહવામાંગો રતિકન્દર્પપશ્ચિમઃ ।

આમોદમોદજનનઃ સપ્રમોદપ્રમોદનઃ ॥ ૫૩ ॥

સમેધિતસમૃદ્ધિ શ્રીરિંદ્રિસિદ્ધિપ્રવર્તકઃ ।

દત્તસૌમ્યસુમુખઃ કાન્તિકન્દલિતાશ્રયઃ ॥ ૫૪ ॥

મદનાવત્યાશ્રિતાંગિઃ કૃતદૌર્ભુખ્યદુર્મુખઃ ।

વિઘ્નસમ્પલ્લવોપઘ્નઃ સેવોન્નિદ્રમદદ્રવઃ ॥ ૫૫ ॥

વિઘ્નકૃન્નિઘ્નચરણો દ્રાવિણીશક્તિસત્કૃતઃ । (શક્તિસંવૃતઃ)

ત્રીપ્રાપ્તસન્નયનો જવાલિનીપાલિતૈકદૃક્ ॥ ૫૬ ॥

મોહિનીમોહનો ભોગદાયિની કાન્તિમણિઉતઃ ।

કામિનીકાન્તવક્ત્રશ્રીરધિષ્ઠિતવસુન્ધરઃ ॥ ૫૭ ॥ (યુક્તશ્રીસ્તેજિન્યધિષ્ઠિતૈકદૃક્)

વસુન્ધરામદોન્નદ્ય મહાશઙ્ખનિધિપ્રભુઃ । (નિધિપ્રિયઃ)

નમદ્રસુમતીમૌલિમહાપદ્મનિધિપ્રભુઃ ॥ ૫૮ ॥

સર્વસદ્ગુરુસંસેવ્યઃ શોચિષ્કેશહૃદ્યાશ્રયઃ ।

ઈશાનમૂર્ધા દેવેન્દ્રશિખઃ પવનનન્દનઃ ॥ ૫૯ ॥

અગ્રપ્રત્યગ્નયનો દિવ્યાસ્ત્રાણાં પ્રયોગવિત્ ।

ઐરાવતાદિસર્વાશાવાવારણાવરણપ્રિયઃ ॥ ૬૦ ॥

વજ્રાદ્યસ્ત્રપરીવારો ગણાયણસમાશ્રયઃ ।

જયાજયપરીવારો વિજયાવિજયાવહઃ ॥ ૬૧ ॥

અજિતાર્જિતપાદાબ્જો નિત્યાનિત્યાવતંસિતઃ ।

વિલાસિનીકૃતોલ્લાસઃશૌણ્ડીસૌન્દર્યમણિઉતઃ ॥ ૬૨ ॥

અનન્તાનન્તસુખદઃ સુમંગલસુમંગલઃ ।

ઈચ્છાશક્તિજ્ઞાનશક્તિક્રિયાશક્તિનિષેવિતઃ ॥ ૬૩ ॥

સુભગાસંશ્રીતપદઃ લલિતાલલિતાશ્રયઃ ।

કામિનીકામનઃ કામમાલિનીકેલિલાલિતઃ ॥ ૬૪ ॥

સરસ્વત્યાશ્રયો ગૌરીનન્દનઃ શ્રીનિકેતનઃ ।

ગુરુગુપ્તપદો વાચાસિદ્ધો વાગીશ્વરીપતિઃ ॥ ૬૫ ॥
 નલિનીકામુકો વામારામો જયેષ્ઠામનોરમઃ ।
 રૌદ્રીમુદ્રિતપાદાબ્જો હુમ્બીજસ્તુડ્ગશક્તિકઃ ॥ ૬૬ ॥
 વિશ્વાદિજનનત્રાણઃ સ્વાહાશક્તિઃ સકીલકઃ ।
 અમૃતાબ્ધિકૃતાવાસો મદધૂર્ણિતલોચનઃ ॥ ૬૭ ॥
 ઉચ્છિષ્ટગણ ઉચ્છિષ્ટગણેશો ગણનાયકઃ ।
 સાર્વકાલિકસંસિદ્ધિઃ નિત્યશૈવો દિગમ્બરઃ ॥ ૬૮ ॥
 અનાપાયોડનન્તદૃષ્ટિપ્રમેયોડજરામરઃ ।
 અનાવિલોડપ્રતિરથો હ્યવ્યુતોડમૃતમક્ષરમ્ ॥ ૬૯ ॥
 અપ્રતર્ક્યોડક્ષયોડજયોડનાધારોડનામયોડમલઃ ।
 અમોઘસિદ્ધિરદ્વૈતમધોરોડપ્રમિતાનનઃ ॥ ૭૦ ॥
 અનાકારોડબ્ધિભૂમ્યગ્નિબલદ્ધોડવ્યક્તલક્ષણઃ ।
 આધારપીઠઃ આધારઃ આધારાધેયવર્જિતઃ ॥ ૭૧ ॥
 આખુકેતન આશાપૂરક આખુમહારથઃ ।
 ઇક્ષુસાગરમધ્યસ્થઃ ઇક્ષુભક્ષણલાલસઃ ॥ ૭૨ ॥
 ઇક્ષુયાતિરેકશ્રીરિક્ષુયાપનિષેવિતઃ । ૭૩ ॥
 ઇન્દ્રગોપસમાનશ્રીરિન્દ્રનીલસમદ્યુતિઃ ।
 ઇન્દીવરદલશ્યામ ઇન્દુમણ્ડલનિર્મલઃ ॥ ૭૪ ॥
 ઇધ્મપ્રિય ઇડાભાગ ઇડાધામેન્દિરાપ્રિયઃ ।
 ઇક્ષ્વાકુવિઘ્નવિઘ્વંસી ઇતિકર્તવ્યતેષ્વિતઃ ॥ ૭૫ ॥
 ઇશાનમૌલિરીશાન ઇશાનસુત ઇતિહા ।
 ઇષણાત્રયકલ્યાન્ત ઇહામાત્રવિવર્જિતઃ ॥ ૭૬ ॥
 ઉપેન્દ્ર ઉડુભૃન્મૌલિરુણ્ડેરકબલિપ્રિયઃ ।
 ઉન્નતાનન ઉત્તુડ્ગ ઉદારત્રિદશાગ્રણીઃ ॥ ૭૭ ॥
 ઊર્જસ્વાન્ ઊષ્મલમદ ઊહાપોહદુરાસદઃ ।
 ઋગ્યજુઃ સામસમ્ભૂતિર્રિદ્ધિસિદ્ધિપ્રવર્તકઃ ॥ ૭૮ ॥
 ઋજુચિત્તૈકસુલભ ઋણત્રયવિમોચકઃ ।

લુપ્તવિદ્મઃ સ્વભક્તાનાં લુપ્તશક્તિઃ સુરદ્વિષામ્ ॥ ૭૯ ॥

લુપ્તશ્રીર્વિમુખાર્યાનાં લૂતાવિસ્ફોટનાશનઃ ।

એકારપીઠમધ્યસ્થ એકપાદકૃતાસનઃ ॥ ૮૦ ॥

એજિતાખિલદૈત્ય શ્રીરેજિતાખિલસંશ્રય ।

એશ્વર્યનિધિરૈશ્વર્યમૈહિકામુષ્મિકપ્રદઃ ॥ ૮૧ ॥

ઐરમ્મદસમોન્મेष ઐરાવતનિભાનનઃ ।

ઐકારવાચ્ય ઐકાર ઔજસ્વાનોષધીપતિઃ ॥ ૮૨ ॥

ઔદાર્યનિધિરૌદ્રત્યધુર્ય ઔત્રત્યનિઃસ્વનઃ ।

અક્રુશઃ સુરનાગાનામક્રુશઃ સુરવિદ્વિષામ્ ॥ ૮૩ ॥

અઃસમસ્તવિસર્ગાન્ત પદેષુ પરિકીર્તિતઃ ।

કમણ્ડલુધરઃ કલ્પઃ કપર્દી કલભાનનઃ ॥ ૮૪ ॥

કર્મસાક્ષી કર્મકર્તા કર્માકર્મકુલપ્રદઃ ।

કદમ્બગોલકાકારઃ કૂષ્માણ્ડગણનાયકઃ ॥ ૮૫ ॥

કારુણ્યદેહઃ કપિલઃ કથકઃ કટિસૂત્રભૃત્ ।

કર્વખડ્ગપ્રિયઃ ખડ્ગ ખાતાન્તસ્થઃ ખનિર્મલઃ ॥ ૮૬ ॥

ખલ્વાટશૃંગનિલયઃ ખદ્વાડ્ગી ખદુરાસદઃ ।

ગુણાઢ્યો ગહનો ગસ્થો ગદ્યપદ્યસુધાર્ણવઃ ॥ ૮૭ ॥

ગદ્યગાનપ્રિયો ગર્જો ગીતગીર્વાણપૂર્વજઃ ।

ગુહ્યાચારરતો ગુહ્યો ગુહ્યાગમનિરૂપિતઃ ॥ ૮૮ ॥

ગુહાશયો ગુહાબ્ધિસ્થો ગુરુગમ્યો ગુરોર્ગુરુઃ ।

ઘણ્ટાઘર્ઘરિકામાલી ઘટકુમ્ભો ઘટોદરઃ ॥ ૮૯ ॥

ઠકારવાચ્યો ઠાકારો ઠકારાકારશુણ્ડભૃત્ ।

ચાણ્ડશ્ચાણ્ડેશ્વરસુહૃત્ ચાણ્ડીશશ્ચાણ્ડવિક્રમઃ ॥ ૯૦ ॥

ચરાચરપતિશ્ચિન્તામણિશ્ચર્ણલાલસઃ ।

છન્દશ્છન્દોવપુશ્છન્દો દુર્લક્ષ્યશ્છન્દવિગ્રહઃ ॥ ૯૧ ॥

જગદોનિર્જગત્સાક્ષી જગદીશો જગન્મયઃ ।

જપોજપપરો જાપ્યો જિહ્વાસિંહાસનપ્રભુઃ ॥ ૯૨ ॥

ઝલઝલોલ્લસદ્ધનઝહારિભ્રમરાકુલઃ ।
 ટહુારસ્ફારસંરાવષ્ટહારિમણિનૂપુરઃ ॥ ૯૩ ॥
 ઠદ્રયીપલ્લવાન્તસ્થઃસર્વમન્ત્રૈકસિદ્ધિદઃ ।
 ડિણ્ડિમુણ્ડો ડાકિનીશો ડામરો ડિણ્ડિમપ્રિયઃ ॥ ૯૪ ॥
 ઢક્કાનિનાદમુદિતો ઢૌકૌ ઢુણ્ડિવિનાયકઃ ॥ ૯૫ ॥
 તત્વાનાં પરમં તત્ત્વં તત્ત્વં પદનિરૂપિતઃ ।
 તારકાન્તરસંસ્થાનસ્તારકસ્તારકાન્તકઃ ॥ ૯૬ ॥
 સ્થાણુઃસ્થાણુપ્રિયઃસ્થાતાસ્થાવરં જડ્ગમં જગત્ ।
 દક્ષયજ્ઞપ્રમથનો દાતા દાનવમોહનઃ ॥ ૯૭ ॥
 દયાવાન્ દિવ્યવિભવો દણ્ડભૂદ્ણનાયકઃ ।
 દન્તપ્રભિન્નાભ્રમાલો દૈત્યવારણદારણઃ ॥ ૯૮ ॥
 દંટાલગ્રદ્વિપઘટો દેવાર્થનૃગજાકૃતિઃ ।
 ધનધાન્યપતિર્ધન્યો ધનદો ધરણીધરઃ ॥ ૯૯ ॥
 ધ્યાનૈકપ્રકટો ધ્યેયો ધ્યાનં ધ્યાનપરાયણઃ ।
 ધ્વનિપ્રકૃતિચીત્કારબ્રહ્માણ્ડાવલિમેખલઃ ॥ ૧૦૦ ॥
 નન્દો નન્દિપ્રિયો નાદો નાદમધ્યે પ્રતિષ્ઠિતઃ ।
 નિષ્કલો નિર્મલો નિત્યો નિત્યાનિત્યો નિરામયઃ ॥ ૧૦૧ ॥
 પરંવ્યોમ પરંધામ પરમાત્મા પરંપદમ્ ।
 પરાત્પરઃ પશુપતિઃ પશુપાશવિમોચકઃ ॥ ૧૦૨ ॥
 પૂર્ણાનન્દઃ પરાનન્દઃ પુરાણપુરુષોત્તમઃ ।
 પદ્મપ્રસન્નનયનઃ પ્રણતાજ્ઞાનમોચનઃ ॥ ૧૦૩ ॥
 પ્રમાણપ્રત્યયાતીતઃ પ્રણતાર્તિનિવારણઃ ।
 ફલહસ્તઃ ફણિપતિઃ ફેલ્કારઃ ફાણિતપ્રિયઃ ॥ ૧૦૪ ॥
 બાણાર્ચિતાઙ્ગિયુગુલો બાલકેલીકુતૂહલી ।
 બ્રહ્મ બ્રહ્માર્ચિતપદો બ્રહ્મચારી બૃહસ્પતિઃ ॥ ૧૦૫ ॥
 બૃહત્તમો બ્રહ્મપરો બ્રહ્મણ્યો બ્રહ્મવિત્પ્રિયઃ ।
 બૃહન્નાદાગ્રચીત્કારો બ્રહ્માણ્ડાવલિમેખલઃ ॥ ૧૦૬ ॥

ભૂક્ષેપદત્તલક્ષ્મીકો ભર્ગો ભદ્રો ભયાપહઃ ॥
 ભગવાન્ ભક્તિસુલભો ભૂતિદો ભૂતિભૂષણઃ ॥ ૧૦૭ ॥
 ભવ્યો ભૂતાલયો ભોગદાતા ભૂમધ્યગોચરઃ ।
 મન્ત્રો મન્ત્રપતિર્મન્ત્રી મદમત્તમનોરમઃ ॥ ૧૦૮ ॥
 મેખવાન્ મન્ત્રગતિર્મતિમત્તમલેક્ષણઃ ।
 મહાબલો મહાવીર્યો મહાપ્રાણો મહામનાઃ ॥ ૧૦૯ ॥
 યજ્ઞો યજ્ઞપતિર્યજ્ઞગોમા યજ્ઞફલપ્રદઃ ।
 યશસ્કરો યોગગમ્યો યાજ્ઞિકો યાચકપ્રિયઃ ॥ ૧૧૦ ॥
 રસો રસપ્રિયો રસ્યો રઞ્જકો રાવણાર્ચિતઃ ॥
 રક્ષોરક્ષાકરો રત્નગર્ભો રાજયસુખપ્રદઃ ॥ ૧૧૧ ॥
 લક્ષ્યં લક્ષ્યપ્રદો લક્ષ્યો લયસ્થો લઙ્કુકપ્રિયઃ ॥
 લાનપ્રિયો લાસ્યપરો લાભકૃલ્લોકવિશ્રુતઃ ॥ ૧૧૨ ॥
 વરેણ્યો વહ્નિવદનો વન્ધો વેદાન્તગોચરઃ ॥
 વિકર્તા વિશ્વતશ્ચક્ષુર્વિધાતા વિશ્વતોમુખઃ ॥ ૧૧૩ ॥
 વામદેવો વિશ્વનેતા વજ્રિવજ્રનિવારણઃ ॥
 વિશ્વબન્ધન વિષ્ણુભાધારો વિશ્વેશ્વરઃ વિભુઃ ॥ ૧૧૪ ॥
 શબ્દબ્રહ્મશમપ્રાપ્યઃ શમ્ભુશક્તિગણેશ્વરઃ ॥
 શાસ્તા શિખાગ્રનિલયઃ શરણ્યઃ શિખરીશ્વરઃ ॥ ૧૧૫ ॥
 ષડ્ ઋતુકુસુમસ્રગ્વી ષડાધારઃ ષડક્ષરઃ ॥
 સંસારવૈદ્યઃ સર્વજ્ઞઃ સર્વભેષજભેષજમ્ ॥ ૧૧૬ ॥
 સૃષ્ટિસ્થિતિલયકીડઃ સુરકુઞ્જરભેદનઃ ॥
 સિન્દૂરિતમહાકુમ્ભઃ સદસદ્વ્યક્તિદાયકઃ ॥ ૧૧૭ ॥
 સાક્ષી સમુદ્રમથનઃ સ્વસંવેદ્યઃ સ્વદક્ષિણઃ ॥
 સ્વતન્ત્રઃ સત્યસક્રુલ્યઃ સામગાનરતઃ સુખી ॥ ૧૧૮ ॥
 હંસો હસ્તિપિશાચીશો હવનં હવ્યકવ્યભુક્ ॥

उच्यं हुतप्रियो उर्ध्वो हृत्वेणामन्त्रमध्यगः ॥ ११८ ॥

क्षेत्राधिपः क्षमाभर्ता क्षमापरपरायणम् ॥

क्षिप्रक्षेमकरः क्षेमानन्दः क्षोणीसुरद्रुमः ॥ १२० ॥

धर्मप्रदोऽर्थदः कामदाता सौभाग्यवर्धनः ॥

विद्याप्रदो विभवदो भुक्तिमुक्तिप्रदायकः ॥ १२१ ॥

आभिर्गुण्यकरो वीरश्रीप्रदो विजयप्रदः ॥

सर्ववश्यकरो गर्भदोषडापुत्रपौत्रदः ॥ १२२ ॥

मेधादः कीर्तिदः शोकहारी दौर्भाग्यनाशनः ॥

श्रीशोकहारी दौर्भाग्यनाशनः सर्वशक्तिभृत् ॥ १२३ ॥

प्रतिवादिमुपस्तम्भो रुष्टयितप्रसादनः ।

पराभिचारशमनो दुःखभञ्जनकारकः ॥ १२४ ॥

लवस्तुष्टिः कला काष्ठा निमेषस्तत्परक्षणाः ।

घटीमुहूर्तप्रदो दिवानक्तमहर्निशम् ॥ १२५ ॥

पक्षोमासोऽयनं वर्षं युगं कल्पोमहालयः ।

राशिस्तारा तिथिर्योगो वारः करणमंशकम् ॥ १२६ ॥

लग्नं होरा कालचक्रं मेरुः सप्तर्षयो ध्रुवः ।

राहुर्मन्दः कविर्ज्योतिर्वो बुधो भौमः शशी रविः ॥ १२७ ॥

कालः सृष्टिः स्थितिर्विश्वं स्थावरं जङ्गमं च यत् ।

भूरापोऽग्निर्मरुद्व्योमाहङ्कृतिः प्रकृतिः पुमान् ॥ १२८ ॥

ब्रह्मा विष्णुः शिवो रुद्र ईशः शक्तिः सदाशिवः ।

त्रिदशाः पितरः सिद्धा यक्षा रक्षांसि किन्नराः ॥ १२९ ॥

साध्या विद्याधर भूता मनुष्याः पशवः भगाः ।

समुद्राः सरितः शैला भूतं भव्यं भवोद्भवः ॥ १३० ॥

साङ्ख्यं पातञ्जलं योगः पुराणानि श्रुतिः स्मृतिः ।

वेदाङ्गानि सदाचारो भीमांसा न्यायविस्तरः ॥ १३१ ॥

आयुर्वेदो धनुर्वेदो गान्धर्व काव्यनाटकम् ।

વૈખાનસં ભાગવતં સાત્વતં પાઞ્ચરાત્રકમ્ ॥ ૧૩૨ ॥

શૈવં પાશુપતં કાલમુખં ભૈરવશાસનમ્ ।

શાક્તં વૈનાયક સૌરં જૈનમાર્હતસંહિતા ॥ ૧૩૩ ॥

સદસદ્ વ્યક્તમવ્યક્તં સચેતનમચેતનમ્ ।

બન્ધો મોક્ષઃ સુખં ભોગોડયોગઃ સત્યમણુર્મહાન્ ॥ ૧૩૪ ॥

સ્વસ્તિ હું કૃદ્ સ્વધા સ્વાહા શ્રૌષઙ્ઘૌષઙ્ઘૌષઙ્ઘનમઃ ।

જ્ઞાનં વિજ્ઞાનમાનન્દો બોધઃ સંવિચ્છમો યમઃ ॥ ૧૩૫ ॥

એક એકાક્ષરાધાર એકાક્ષરપરાયણઃ ।

એકાગ્રધીરેકવીર એકાનેકસ્વરૂપધૃક્ ॥ ૧૩૬ ॥

દ્વિરૂપો દ્વિભુજો દ્વ્યક્ષો દ્વિરદોદ્ધીપરક્ષકઃ ।

દ્વૈમાતુરો દ્વિવદનો દ્વન્દ્વાતીતો દ્વયાતિગઃ ॥ ૧૩૭ ॥

ત્રિધામાસ્ત્રિકરસ્રેતાત્રિવર્ગકૃલદાયકઃ ।

ત્રિગુણાત્મા ત્રિલોકાદિસ્ત્રિશક્તીશસ્ત્રિલોચનઃ ॥ ૧૩૮ ॥

ચતુર્બાહુશ્ચતુર્દંતશ્ચતુરાત્મા ચતુર્મુખઃ ।

ચતુર્વિધોપાયમયશ્ચતુર્વર્ણાશ્રમાશ્રયઃ ॥ ૧૩૯ ॥

ચતુર્વિધવચોવૃત્તિપરિવૃત્તિપ્રવર્તકઃ ।

ચતુર્થાપૂજનપ્રીતઃ ચતુર્થાંતિથિ સમ્ભવઃ ॥ ૧૪૦ ॥

પઞ્ચાક્ષરાત્મા પઞ્ચાત્મા પઞ્ચાસ્ય પઞ્ચકૃત્યકૃત્ ।

પઞ્ચાધારઃ પઞ્ચવર્ણઃ પઞ્ચાક્ષરપરાયણઃ ॥ ૧૪૧ ॥

પઞ્ચતાલઃ પઞ્ચકરઃ પઞ્ચપ્રણવભાવિતઃ ।

પઞ્ચબ્રહ્મમયસ્ફૂર્તિઃ પઞ્ચવારણવારિતઃ ॥ ૧૪૨ ॥

પઞ્ચભક્ષ્યપ્રિયઃ પઞ્ચબાણઃ પઞ્ચશિવાત્મકઃ ।

ષટ્કોણપીઠઃ ષટ્ચક્રધામા ષડ્ગન્ધિભેદકઃ ॥ ૧૪૩ ॥

ષડધ્વધ્વાન્તવિધ્વંસી ષડ્ડગુલમહાહૃદઃ ।

ષણ્મુખઃ ષણ્મુખભ્રાતા ષટ્શક્તિપરિવારિતઃ ॥ ૧૪૪ ॥

ષટ્ઠૈરિવર્ગવિધ્વંસી ષડૂર્મિભયભઞ્જનઃ ।

ષટ્તર્કદૂરઃ ષટ્કર્મનિરતઃ ષડ્સાશ્રયઃ ॥ ૧૪૫ ॥

સમપાતાલચરણઃ સમદ્વીપોરુમણલઃ ।
 સમસ્વર્લોકમુકુટઃ સમસમિવરપ્રદઃ ॥ ૧૪૬ ॥
 સમાડગરાજ્યસુખદઃ સમર્ષિગણમણિઉતઃ ।
 સમચ્છન્દોનિધીઃ સમહોતા સમસ્વરાશ્રયઃ ॥ ૧૪૭ ॥
 સમાબ્ધિકેલિકાસારઃ સમમાતૃનિષેવિતઃ ।
 સમચ્છન્દોમોદમદઃ સમચ્છન્દોમખપ્રભુઃ ॥ ૧૪૮ ॥
 અષ્ટમૂર્તિધ્યેયમૂર્તિરષ્ટપ્રકૃતિકારણમ્ ।
 અષ્ટાડગયોગફલભૂરષ્ટપત્રામ્બુજાસનઃ ॥ ૧૪૯ ॥
 અષ્ટશક્તિસમૃદ્ધશ્રીરશ્ચૈશ્વર્યપ્રદાયકઃ ।
 અષ્ટપીઠોપપીઠશ્રીરષ્ટમાતૃસમાવૃતઃ ॥ ૧૫૦ ॥
 અષ્ટભૈરવસેવ્યોઽષ્ટવસુવન્દ્યોઽષ્ટમૂર્તિભૃત્ ।
 અષ્ટચક્રસ્ફુરન્મૂર્તિરષ્ટદ્રવ્યહ્રિઃપ્રિયઃ ॥ ૧૫૧ ॥
 નવનાગાસનાધ્યાસી નવનિધ્યનુશાસિતા ।
 નવદ્વારપુરાધારો નવદ્વારનિકેતનઃ ॥ ૧૫૨ ॥
 નવનારાયણસ્તુત્યો નવદુર્ગાનિષેવિતઃ ।
 નવનાથમહાનાથો નવનાગવિભૂષણઃ ॥ ૧૫૩ ॥
 નવરત્નવિચિત્રાડગો નવશક્તિશિરોધૃતઃ ।
 દશાત્મકો દશભુજો દશદિક્પતિવન્દિતઃ ॥ ૧૫૪ ॥
 દશાધ્યાયો દશપ્રાણો દશેન્દ્રિયનિયામકઃ ।
 દશાક્ષરમહામન્ત્રો દશાશાવ્યાપિવિગ્રહઃ ॥ ૧૫૫ ॥
 એકાદશમહારુદ્રૈઃ સ્તુતએકાદશાક્ષરઃ ।
 દ્વાદશોદ્દૃણ્દોર્દોણો દ્વાદશાન્તનિકેતનઃ ॥ ૧૫૬ ॥
 ત્રયોદશભિદાભિન્ન વિશ્વદેવાધિદેવતમ્ ।
 ચતુર્દશેન્દ્રવરદશ્ચતુર્દશમનુપ્રભુઃ ॥ ૧૫૭ ॥
 ચતુર્દશાદિવિદ્યાઢ્યશ્ચતુર્દશજગત્પ્રભુઃ ।
 સામપચ્ચદશઃ પચ્ચદશીશીતાંશુનિર્મલઃ ॥ ૧૫૮ ॥
 ષોડશાધારનિલયઃ ષોડશસ્વરમાતૃકઃ ।
 ષોડશાન્તપદાવાસઃ ષોડશેન્દુકલાત્મકઃ ॥ ૧૫૯ ॥

કલાસમદશીસમદશઃ સમદશાક્ષરઃ ।
 અષ્ટાદશદ્વીપપતિરષ્ટાદશપુરાણકૃત્ ॥ ૧૬૦ ॥
 અષ્ટાદશૌષધિસૃષ્ટિરષ્ટાદશવિધિસ્મૃતઃ ।
 અષ્ટાદશલિપિવ્યથિસમષ્ટિજ્ઞાનકોવિદઃ ॥ ૧૬૧ ॥
 એકવિંશઃ પુમાનેકવિંશત્યક્તુલિપલ્લવઃ ।
 ચતુર્વિંશતિતત્ત્વાત્મા પચ્ચવિશાખ્ય પૂરુષઃ ॥ ૧૬૨ ॥
 સમવિંશતિતારેશઃ સમવિંશતિયોગકૃત્ ।
 દ્વાત્રિંશદ્ભૈરવાધીશશ્ચતુસ્ત્રિંશન્મહાહૃદઃ ॥ ૧૬૩ ॥
 ષટ્ત્રિંશત્તત્ત્વસમ્ભૂતિરષ્ટત્રિંશત્કલાતનુઃ ।
 નમદેકોનપચ્ચાશન્મરુદ્ગોનિરર્ગલઃ ॥ ૧૬૪ ॥
 પચ્ચાશદક્ષરશ્રેણીઃ પચ્ચાશદ્દુદ્રવિગ્રહઃ ।
 પચ્ચાશદ્વિષ્ણુશક્તીશઃ પચ્ચાશન્માતૃકાલયઃ ॥ ૧૬૫ ॥
 દ્વિપચ્ચાશદ્વપુઃશ્રેણીસ્ત્રિષષ્ટયક્ષરસંશ્રયઃ ।
 ચતુઃષષ્ટયર્ણનિર્ણતા ચતુઃષષ્ટિકલાનિધિઃ ॥ ૧૬૬ ॥
 ચતુઃષષ્ટિમહાસિદ્ધયોગિનીવૃન્દવન્દિતઃ ।
 અષ્ટષષ્ટિમહાતીર્થક્ષેત્રભૈરવભાવનઃ ॥ ૧૬૭ ॥
 ચતુર્નવતિમન્ત્રાત્મા ષણ્ણવત્યધિકઃપ્રભુઃ ।
 શતાનન્દઃ શતધૃતિઃ શતપત્રાયતેક્ષણઃ ॥ ૧૬૮ ॥
 શતાનીકઃ શતમખઃ શતધારવરાયુધઃ ।
 સહસ્રપત્રનિલયઃ સહસ્રકૃણભૂષણઃ ॥ ૧૬૯ ॥
 સહસ્રશીર્ષા પુરુષઃ સહસ્રાક્ષઃ સહસ્રપાત્ ।
 સહસ્રનામસંસ્તુત્યઃ સહસ્રાક્ષબલાપહઃ ॥ ૧૭૦ ॥
 દશસહસ્રકૃણિભૃત્ કૃણિરાજકૃતાસનઃ ।
 અષ્ટાશીતિસહસ્રૌઘમહર્ષિસ્તોત્રચન્નિતઃ ॥ ૧૭૧ ॥
 લક્ષાધીશપ્રિયાધારો લક્ષાધીશમનોમયઃ ।
 ચતુર્લક્ષજપપ્રીતઃ ચતુર્લક્ષપ્રકાશિતઃ ॥ ૧૭૨ ॥
 ચતુરાશીતિલક્ષાણાં જીવાનાં દેહસંસ્થિતઃ ।

કોટિસૂર્યપ્રતીકાશઃ કોટિચન્દ્રાંશુનિર્મલઃ ॥ ૧૭૩ ॥
 શિવાભવાધ્યુષ્ટકોટિવિનાયકધુન્ધરઃ ।
 સમકોટિમહામન્ત્રમન્ત્રિતાવયવધૃતિઃ ॥ ૧૭૪ ॥
 ત્રયસ્ત્રિંશત્ કોટિસુરશ્રેણી પ્રણતપાદુકઃ ।
 અનન્તદેવતાસેવ્યો હ્યનન્તમુનિસંસ્તુતઃ ॥ ૧૭૫ ॥
 અનન્તાનામાનન્તશ્રીરનન્તાનન્તસૌખ્યદઃ ।
 અનન્તશક્તિસહિતો હ્યનન્તમુનિસંસ્તુતઃ ।
 અનન્તમુનિસંસ્તુત ઔ નમ ઇતિ ।
 ઔ ઇતિ વૈનાયકં નામ્નાં સહસ્રમિદમીરિતમ્ ॥ ૧૭૬ ॥
 ઇદં બ્રાહ્મમેમુદૂર્તે વૈ યઃ પઠેત્ પ્રત્યહં નરઃ ।
 કરસ્થં તસ્ય સકલમૈહિકામુષ્મિકં સુખમ્ ॥ ૧૭૭ ॥
 આયુરારોગ્યમૈશ્વર્યં ધૈર્યં શૌર્યં બલં ચશઃ ।
 મેઘા પ્રજ્ઞા ધૃતિઃ કાન્તિઃ સૌભાગ્યમતિરૂપતા ॥ ૧૭૮ ॥
 સત્યં દયા ક્ષમા શાન્તિર્દાક્ષિણ્યં ધર્મશીલતા ।
 જગત્સંયમનં વિશ્વસંવાદો વાદપાટવમ્ ॥ ૧૭૯ ॥
 સભાપાણિત્યમૌદાર્યં ગામ્ભીર્યં બ્રહ્મવર્યસમ્ ॥
 ઔન્નત્યં ચ કુલં શીલં પ્રતાપો વીર્યમાર્યતા ॥ ૧૮૦ ॥
 જ્ઞાનં વિજ્ઞાનમાસ્તિક્યં ધૈર્યં વિશ્વાતિશાયિતા ।
 ધનધાન્યાભિવૃદ્ધિશ્ચ સકૃદસ્ય જપાદ્ભવેત્ ॥ ૧૮૧ ॥
 વશ્યં ચતુર્વિધં નૃણાં જપાદસ્ય પ્રજાયતે ॥
 રાણો રાજકલત્રસ્ય રાજપુત્રસ્ય મન્ત્રિણઃ ॥ ૧૮૨ ॥
 જાત્રેત યસ્ય વશ્યાર્યે સ દાસસ્તસ્ય જાયતે ॥
 ધર્માર્યકામમોક્ષણામનાયાસેન સાધનમ્ ॥ ૧૮૩ ॥
 શાકિનીડાકિનીરક્ષોચક્ષોરગભયાપહમ્ ॥
 સામ્રાજ્યસુખદં ચૈવ સમસ્તસ્તિપુમર્દનમ્ ॥ ૧૮૪ ॥
 સમસ્તકલહધ્વંસી દગ્ધબીજપ્રરોહણમ્ ।
 દુઃસ્વપ્રપ્રશમનં કુદ્ધસ્વામિચિત્તપ્રસાદનમ્ ॥ ૧૮૫ ॥

ષટ્કર્માષ્ટમહાસિદ્ધિત્રિકાલજ્ઞાનસાધનમ્ ।
 પરકૃત્યોપશમનં પરચક્રવિમર્દનમ્ ॥ ૧૮૬ ॥
 સંગ્રામરૂગે સર્વેષામિદમેકં જયાવહમ્ ॥
 સર્વવન્ધ્યાત્વદોષઘ્નં ગર્ભરક્ષૈકકારણમ્ ॥ ૧૮૭ ॥
 પઠ્યતે પ્રત્યહં યત્ર સ્તોત્રં ગણપતેરિદમ્ ॥
 દેશે તત્ર ન દુર્ભિક્ષરમીતયો દુરિતાનિ ચ ॥ ૧૮૮ ॥
 ન તદ્ગેહં જહાતિ શ્રીર્યત્રાયં જપ્યતે સ્તવઃ ॥
 ક્ષયકુષ્ઠપ્રમેહાર્શો ભગન્દરવિષ્ણુચિહ્નાઃ ॥ ૧૮૯ ॥
 ગુલ્મં પ્લીહાનમશ્માન મતિસારં મહૌદરમ્ ॥
 કાસં શ્વાસમુદાવર્તં શૂલં શોફાદિસમ્ભવમ્ ॥ ૧૯૦ ॥
 શિરોરોગં વર્મિં હિક્કાં ગણ્ડમાલામરોચકમ્ ॥
 વાતપિત્તકફૃદ્ગન્ધિદોષજનિતજ્વરમ્ ॥ ૧૯૧ ॥
 આગન્તુ વિષમં શીતમુષ્ણં ચૈકાલિકાદિકમ્ ॥
 ઇત્યાદ્યુક્તમનુક્તં વા રોગ દોષાદિસમ્ભવમ્ ॥ ૧૯૨ ॥
 સર્વં પ્રશમયત્યાશુ સ્તોત્રસ્યાસ્ય સકૃજજપઃ ॥
 સકૃત્પાઠેન સંસિદ્ધઃ સ્ત્રીશૂદ્રપતિતૈરપિ ॥ ૧૯૩ ॥
 (પ્રાપ્યતેઽસ્ય જપાત્ સિદ્ધિઃ સ્ત્રીશૂદ્રપતિતૈઃ સકૃત્ ॥ ૧૯૩ ॥)
 સહસ્રનામમન્ત્રોઽયં જપ્તવ્યસ્તુ શુભામયે ॥
 મહાગણપતેઃ સ્તોત્રં સકામઃ પ્રજપન્નિદમ્ ॥ ૧૯૪ ॥
 ઇચ્છયા સકલાન્ ભોગાનુપભુજ્યેહ પાર્થિવાન્ ॥
 મનોરથકૃલૈર્દિવ્યૈર્વ્યોમયાનૈર્મનોરમૈઃ ॥ ૧૯૫ ॥
 ચન્દ્રેદ્રભાસ્કરોપેન્દ્રબ્રહ્મરુદ્રાદિસન્નસુ ॥
 કામરૂપઃ કામગતિઃ કામતો વિચરન્નિહ ॥ ૧૯૬ ॥
 ભુક્ત્વા યથેષ્ણિતાન્ ભોગાનભીષ્ટૈઃ સહબન્ધુભિઃ ।

ગણેશાનુચરો ભૂત્વા મહાગણપતે પ્રિયઃ ॥ ૧૯૭ ॥
 નન્દીશ્વરાદિસાનન્દી નન્દિતઃ સકલૈર્ગણૈઃ ॥
 શિવાભ્યાં કૃપયા પુત્રનિર્વિશેષં ચ લાલિતઃ ॥ ૧૯૮ ॥
 શિવભક્તઃ પૂર્ણકામો ગણેશ્વરવરાત્ પુનઃ ॥
 જાતિસ્મરો ધર્મપરઃ સાર્વભૌમોડભિજાયતે ॥ ૧૯૯ ॥
 નિષ્કામસ્તુ જપન્નિત્યં ભક્ત્યા વિદ્વેશતત્પરઃ ॥
 યોગસિદ્ધિં પરાં પ્રાપ્ય જ્ઞાનવૈરાગ્ય સંસ્થિતઃ ॥ ૨૦૦ ॥
 નિરન્તરોદિતાનન્દે પરમાનન્દસંવિદિ ॥
 વિશ્વોત્તીર્ણે પરે પારે પુનરાવૃત્તિવર્જિતે ॥ ૨૦૧ ॥
 લીનો વૈનાયકે ધામ્નિ રમતે નિત્યનિર્વૃતઃ ॥
 યો નામભિઃ સહસ્રૈર્મામર્યયેતદ્ પૂજયેન્નરઃ ॥ ૨૦૨ ॥
 રાજાનો વશ્યતાં યાન્તિ શિપવો યાન્તિ દાસતામ્ ।
 મન્ત્રાઃસિદ્ધ્યન્તિ સર્વેપિ સુલભાસ્તસ્ય સિદ્ધયઃ ॥ ૨૦૩ ॥
 મૂલમન્ત્રાદપિ સ્તોત્રમિદં પ્રિયતરં મમ ॥
 નભસ્યે માસિ શુકલાયાં ચતુર્થ્યા મમ જન્મનિ ॥ ૨૦૪ ॥
 દૂર્વાભિર્નામભિઃ પૂજાં તર્પણં વિધિવચ્ચરેત્ ।
 અષ્ટદ્રવ્યૈર્વિશેષેણ જુહ્યાદ્ ભક્તિસંયુતઃ ॥ ૨૦૫ ॥
 તસ્યેષ્ણિતા નિસર્વાણિ સિદ્ધ્યન્ત્યત્ર ન સંશયઃ ।
 ઇદં પ્રજમં પઠિતં પાઠિતં શ્રાવિતં શ્રુતમ્ ॥ ૨૦૬ ॥
 વ્યાકૃતં ચર્ચિતં ધ્યાતં વિમૃષ્ટમભિનન્દિતમ્ ॥
 ઇહામુત્રચ સર્વેષાં સર્વૈશ્વર્યપ્રદાયકમ્ ॥ ૨૦૭ ॥
 સ્વચ્છન્દ્યારિણાડપ્યેષ યેનાયં ધાર્યતે સ્તવઃ ।
 સ રક્ષયતે શિવોદ્ભૂતૈર્ગણૈરપ્યષ્ટકોટિભિઃ ॥ ૨૦૮ ॥
 પુસ્તકે લિખિતં સ્તોત્રં મન્ત્રભૂતં પ્રપૂજયેત્ ।
 તત્ર સર્વોત્તમા લક્ષ્મીઃ સન્નિધત્તે નિરન્તરમ્ ॥ ૨૦૯ ॥

દાનૈરશેષૈરખિલૈર્વ્રતૈશ્ચ તીર્થૈરશેષૈરખિલૈર્મખશ્ચ ।

ન તત્કલં વિન્દતિ યદ્ ગણેશસહસ્રનામ્નાં સ્મરણેન સઘઃ ॥ ૨૧૦ ॥

એતન્નામ્નાં સહસ્રં પઠતિ દિનમણૌ પ્રત્યહં પ્રોજ્જિહાને

સાથં મધ્યન્દિને વા ત્રિષવણમથવા સન્તતં વા જનો યઃ ।

સ સ્થાદૈશ્વર્યધુર્યઃ પ્રભવતિ વચસાં કીર્તિમુચ્ચૈસ્તનોતિ

પ્રત્યૂહં હન્તિ વિશ્વં વશયતિ સુચિરં વર્ધતે પુત્રપૌત્રૈઃ ॥ ૨૧૧ ॥

અકિચ્ચનોડપ્યેકચિત્તો નિયતો નિયતાશનઃ ।

જપેત્તુ ચતુરો માસાન્ ગણેશાર્યનતત્પરઃ ॥ ૨૧૨ ॥

દરિદ્રતાં સમુન્મૂલ્ય સમજન્માનુગામપિ ।

લભતે મહર્તી લક્ષ્મીમિત્યાણા પારમેશ્વરી ॥ ૨૧૩ ॥

આયુષ્યં વીતરોગં કુલમતિવિમલં સમ્પદશ્ચાર્તદાનાઃ

કીર્તિર્નિત્યાવદાતા ભણતિરભિનવા કાન્તિરવ્યાજભવ્યા ।

પુત્રાઃ સન્તઃ કલત્રં ગુણવદભિમતં યદ્યદેતદચ્ચ સત્યં

નિત્યં યઃ સ્તોત્રમેતત્ પઠતિ ગણપતેસ્તસ્ય હસ્તે સમસ્તમ્ ॥ ૨૧૪ ॥

ૐ ગણાઞ્જયો ગણપતિર્હરમ્બો ધરણીધરઃ ।

મહાગણપતિર્લક્ષપ્રદઃ ક્ષિપ્રપ્રસાદનઃ ॥ ૨૧૫ ॥

અમોઘસિદ્ધિરમિતો મન્ત્રશ્ચિન્તામણિર્નિધિઃ ।

સુમડ્ગલો બીજમાશાપૂરકો વરદઃ શિવઃ ॥ ૨૧૬ ॥

કાશ્યપો નન્દનો વાચા સિદ્ધો દુષ્ટિદેવિનાયકઃ ।

મોદકૈરેભિરત્રૈકવિંશત્યા નામભિઃ પુમાન્ ॥ ૨૧૭ ॥

ઉપાયનં દદેદ્ ભક્ત્યામત્પ્રસાદં ચિકીર્ષતિ ।

વત્સરં વિઘ્નરાજસ્ય તથ્યમિષ્ટાર્થસિદ્ધયે ॥ ૨૧૮ ॥

યઃ સ્તૌતિ મદ્રતમના મદારાધતત્પરઃ ।

સ્તુતો નામ્નાં સહસ્રેણ તેનાહં નાત્ર સંશયઃ ॥ ૨૧૯ ॥

નમો નમઃ સુરવરપૂજિતાડ્ઘ્યે નમો નમો નિરુપમમડ્ગલાત્મને ।

નમો નમો વિપુલકરૈકસિદ્ધયે નમો નમઃ કરિકલભાનનાય તે ॥ ૨૨૦ ॥

ગણપાજેશ હેરમ્બ દ્વૈમાતુર ગજાનન ।

ભાલેન્દો ધૂમકૃદ્ ભાનો લમ્બોદર વિનાયક ॥ ૨૨૧ ॥

બ્રહ્મૈકદન્ત વિઘ્નેશ વિષ્ણો કપિલ નિર્ગુણ ॥

કાલાઘ સિદ્ધિદાનન્ત ત્રાહિ માં ભવસાગરાત્ ॥ ૨૨૨ ॥

કિઙ્કિણીગણરચિતસ્તવચરણઃ પ્રકટિતગુરુમિતિચારિત્રગણઃ ।

મદજલલહરીકરિતકપોલઃ શમયતુ દુરિતં ગણપતિનૃપનામ્ ॥ ૨૨૩ ॥

ઇતિ શ્રીગણેશપુરાણે ઉપાસનાખણ્ડે ઈશ્વરમહાગણપતિસંવાદે શ્રીમદ્ગણેશદિવ્યસહસ્રનામામૃતસ્તોત્રકથનનામ
ષટ્ચત્વારિંશોઽધ્યાયઃ ॥ ૪૬ ॥

આદિતઃ શ્લોકાનાં સમષ્ટયક્રુઃ ૧૭૪૪ + ૨૨૩ = ૧૯૬૭

૧.૪૭ શિવવિજયોનામ સમયત્વારિંશત્તમોઽધ્યાયઃ

વ્યાસ ઉવાચ ।

નામ્નાં સહસ્રે સમ્પ્રાપ્તે પ્રસન્ને ચ ગજાનને ।

તતઃ કિમકરોત્ બ્રહ્મન્ હરસ્તત્ કથયસ્વ મે ॥ ૧ ॥

બ્રહ્મોવાચ ।

ગણેશવરદાનેન નામ્નાં ચૈવોપદેશતઃ ।

પ્રહૃષ્ટઃ શકુરોઽનૃત્યદ્ જગર્જ ચ મહાસ્વનઃ ॥ ૨ ॥

આહૂય સ્વગણાન્દેવાન્ યુદ્ધાવસરમાદિશત્ ।

તે ચ હર્ષેણ મહતા યયુર્દેવાઃ શિવાન્તિકમ્ ॥ ૩ ॥

બ્રહ્મા કુબેરોઽય પુરન્દરોઽગ્નિર્વાયુશ્ચ સોમોવરુણોઽર્યમાય ।

ગન્ધર્વયક્ષા ગ્રહકિન્નરાશ્ચ સર્વે નમસ્કૃત્ય શિવં સ્તુવન્તઃ ॥ ૪ ॥

દેવા ઊચુઃ ।

મહાદેવ જગન્નાથ જગદાનન્દદાયક ।

ત્વયા હતં મહાદૈત્યં કદા દ્રક્ષ્યામહે વયમ્ ॥ ૫ ॥

સ્થાનભ્રષ્ટા વયં તેન કૃતા વિશ્વ વિઘાતિના ।

બ્રહ્મોવાચ ।

એવં દેવવયઃ શ્રુત્વા પિનાકી નિર્યયૌ મુદા ॥ ૬ ॥

ગણેશં મનસા ધ્યાયન્ યુદ્ધાય કૃતનિશ્ચયઃ ।

વેગેન ભવનં પ્રાપ્ય દેવગન્ધર્વ સંયુતઃ ॥ ૭ ॥

તાવચ્ચ દૈત્ય ચારૈસ્તુ વૃત્તાન્તઃ સન્નિરૂપિતઃ ।
 આગતઃ સુરસૈન્યેન યુદ્ધાય ગિરિજા પતિઃ ॥ ૮ ॥
 તસ્યસૈન્યાન્યનહ્યન્ત શસ્ત્રૈરસ્ત્રૈશ્ચ કચ્ચુકૈઃ ।
 સ ચ દૈત્યો મહાનાદો યુદ્ધભૂષણભૂષિતઃ ॥ ૯ ॥
 વીરાનાનન્દયામાસ વાસઃ સ્ત્રાભૂષણૈર્ધનૈઃ ।
 અનેકયાનસંસ્થેષુ યોદ્ધૃષુ ત્રિપુરં સ્વયમ્ ॥ ૧૦ ॥
 આરુરોહ મહાદૈત્યો નાદયન્ વિદિશો દિશઃ ।
 તતો યુદ્ધં સમભવત્ સેનયોરુભયોર્મહત્ ॥ ૧૧ ॥
 શસ્ત્રૈર્નાનાવિઘૈર્બાણૈઃ મર્મભેદિભિરાયસૈઃ ।
 અસૃન્નદીપ્રવાહોડભૂન્ માર્ગરોધનકારકઃ ॥ ૧૨ ॥
 શસ્ત્રાહતા બભુર્યોધાઃ પુષ્પિતાઃ કિંશુકા ઇવ ।
 કેચિચ્ચ દૃઢવૈરેણ જીવગ્રાહમમારયન્ ॥ ૧૩ ॥
 કેચિત્કચેષુ ધૃત્વૈવ શિરાંસિ ચિચ્છિદુર્બલાત્ ।
 ધાવતાં રથિવીરાણામશ્વાનાં કરિણામપિ ॥ ૧૪ ॥
 અડધ્રિપાતભવો રેણુર્વ્યાનશે રોદસી ક્ષણાત્ ।
 અન્યકારે ધોરતરે ન પ્રાણાયત કિચ્ચન ॥ ૧૫ ॥
 ચકુરેવં તદા યુદ્ધં વીરા નાનાવિધા ભૃશમ્ ।
 જીવિતાશાં પરિત્યજ્ય મર્તવ્યે કૃત નિશ્ચયાઃ ॥ ૧૬ ॥
 અદૃશ્યન્ત મૃતા દેવા ગતે રજસિ વાયુના ।
 વિદ્રુતે સુરસૈન્યે ચ દૈત્યસૈન્યે ચ હર્ષિતે ॥ ૧૭ ॥
 આયયૌ સમરશ્ચાધી વજ્રહસ્તઃ પુરન્દરઃ ।
 શતકોટિં નિરીક્ષ્યૈવ દુદ્રુવુર્દૈત્યદાનવાઃ ॥ ૧૮ ॥
 સ વજ્રપાતૈરસુરાંશ્ચૌર્ણયામાસ વજ્રભૃત ।
 તત્યજુર્જુવિતં તે તુ ચણ્ડવજ્રપ્રહારતઃ ॥ ૧૯ ॥
 કેચિચ્ચ ભગ્નચરણાઃ કેચિદ્ ભગ્નશિરોધરાઃ ।
 કેચિદ્દિદીર્ણ જઠરાશ્ચિન્નસ્કન્ધભુજાઃ પરે ॥ ૨૦ ॥
 છિન્નાશ્વાનાં ચ વીરાણાં વાજિનાં રથિનાં તથા ।
 કેષાઞ્ચિદુરવો ભિન્ના જડ્ધાસુ ચ હતાઃ પરે ॥ ૨૧ ॥

છિન્નગુલ્ફાઃ પરેપેતુર્મિષાત્ પેતુરથાપરે ।
 નિહતાનામસૂક્યાતૈર્જંજિરે નિમ્નગા બહુ ॥ ૨૨ ॥
 ઉત્સાહવર્ધનાસ્તેષાં વીરાણાં જયકાઙ્ક્ષિણામ્ ।
 તતઃ શનૈર્ગર્જમાનો દદર્શ ત્રિપુરાસુરઃ ॥ ૨૩ ॥
 નિહતં બહુધા સૈન્યં શકં યોદ્ધુમથાયયૌ ।
 બભાણ શકં દૃષ્ટ્વૈવ કિમર્થ મર્તુમિચ્છસિ ॥ ૨૪ ॥
 અપૈહિ યુદ્ધાજીવંસ્ત્વં ન પૃષ્ઠં હન્મિ વાસવ ।
 કા તે શક્તિર્મયા યુદ્ધં કર્તું તવ શયીપતે ॥ ૨૫ ॥
 અજઃ સિંહેન કિં યુદ્ધં કરિષ્યતિ વદસ્વ મે ।
 એહિ યુદ્ધસ્વ શક્તિશ્ચેન્નો ચેદ્ ગચ્છ યથાસુખમ્ ॥ ૨૬ ॥
 એવમુક્તે સ્થિતે શકે વવર્ષે સાયકાન્બહૂન્ ।
 સજયકૃત્વા ધનુર્દૈત્યો દેવસેનામતાડયત્ ॥ ૨૭ ॥
 એકસ્માન્મન્ત્રિતાદ્વાણાદસૂખ્યાતા યયુઃ શરાઃ ।
 મૃદ્રન્તો દેવગન્ધર્વાન્ રોદસી સમપૂરયન્ ॥ ૨૮ ॥ (મૃદ્રન્તો?)
 અન્યકારં પુનરભૂત્ બાણજાલૈર્નિરન્તરમ્ ।
 તદ્બાણૈરપિ તે દેવા વ્યડ્ગાઃ પેતુર્ધરાતલે ॥ ૨૯ ॥
 બલહાન્યપતત્ ભૂમૌ પ્રહારવપીડિતઃ ।
 સર્વેષુ દેવવર્યેષુ મૂર્ચ્છિતેષુ મહેશ્વરઃ ॥ ૩૦ ॥
 શ્વાઘન્તં બહુગર્જન્તં યુધ્યન્તં નાડભ્યરોચયત્ ।
 મનસાડપૂજયચ્છમ્ભુસ્તસ્ય દૈત્યસ્ય પૌરુષમ્ ॥ ૩૧ ॥
 એતસ્મિન્નન્તરે તત્ર નારદો દ્રષ્ટુમાયયૌ ।
 પૂજિતઃ પ્રાવદચ્છમ્ભું શૃણુષ્વ નીલલોહિત ॥ ૩૨ ॥
 નારદ ઉવાચ ।
 ત્વયા ચિન્તા ન કર્તવ્યા ત્રિપુરસ્ય વધં પ્રતિ ।
 વક્ષ્યે તસ્ય વધોપાયં તં કુરુષ્વ મહેશ્વર ॥ ૩૩ ॥
 તેન પૂર્વ તપોડકારિ દુષ્કરં બ્રહ્માણોડપિ હિ ।
 આરાધિતો ગણપતિઃ સ તસ્મૈ સર્વવાઙ્મિતમ્ ॥ ૩૪ ॥

યદ્યત્તેન વૃતં દેવો દત્તવાનવિચારિતમ્ ।
 પુરત્રયં કામગમમેકબાણાશ્રિતં મહત્ ॥ ૩૫ ॥
 મરુદ્રતિવિહીનં તદભેદ્યં સર્વનિજૈઃ ।
 સ એવમુક્તવાન્ ગુહ્યં શરણૈકેન યસ્તવ ॥ ૩૬ ॥
 પુરત્રયં ભેત્સ્યતે તે તસ્માન્મૃત્યુમવાપ્સ્યતિ ।
 એવમુક્ત્વા ગતે તસ્મિન્નારદે મુનિસત્તમે ॥ ૩૭ ॥
 મૂર્છિતાન્વિબુધાન્ શર્વઃ સાવધાનમથાકરોત્ ।
 સંસ્મારેભમુખં વાઙ્યં સ્મારિતો નારદેન તુ ॥ ૩૮ ॥
 મહાપ્રયત્નમારેભે દૈત્યરાજવધાય સઃ ।
 તેજસા સર્વનાશાય શક્તો દેવો નિજેચ્છયા ॥ ૩૯ ॥
 રથં કુરુપં શશિસૂર્યચક્રં યં તારમિન્દીવરજં ચકાર ।
 ધનુર્ગિરીન્દ્રં શરમચ્યુતં સ ધુર્ધાશ્ચિનેયાવયુજદ્ ગિરીશઃ ॥ ૪૦ ॥
 આચમ્ય દેવં મનસા વિચિન્ત્ય તેનોપદિષ્ટં ચ જજાપ નામ્નામ્ ।
 સહસ્રમેકાક્ષરમન્ત્રયુક્તામમન્ત્રયત્તેન પિનાકમુગ્રમ્ ॥ ૪૧ ॥
 અમન્ત્રયન્મહાબાણં વિષ્ણુરુપં યદા શિવઃ ।
 ચક્રમ્પે ધરણી શેષો વનાનિ ગિરયોઽપિ ચ ॥ ૪૨ ॥
 બભ્રુમુઃ ખગાણાઃ સર્વે ચુકૂજુશ્ચ મહારવાન્ ।
 શબ્દેના જગવસ્યાપિ વિભ્રાન્તાઃ સુરમાનુષાઃ ॥ ૪૩ ॥
 અમુગ્ધત્તં યદા બાણં તદા દગ્ધં નભસ્તલમ્ ।
 ભૂમાણ્ડલં સપાતાલં જવાલામાલાભિરગ્જસા ॥ ૪૪ ॥
 દૃષ્ટ્વા પપાલ દૈત્યેન્દ્રઃ સસૈન્યઃ પુરસંશ્રયઃ ।
 જવેનાગાચ્છરઃ સોઽપ્ય દહદૈત્યં પુરત્રયમ્ ॥ ૪૫ ॥
 દૈત્યદેહગતં તેજો ભગદિહૈ લયં યયૌ ।
 પશ્યતાં સર્વ સૈન્યાનાં દૈત્યદાનવરક્ષસામ્ ॥ ૪૬ ॥
 તતોઽન્તરિક્ષે વાગાસીન્ મુક્તો દૈત્યઃ શિવાહતઃ ।
 તતસ્તે તુષ્ટુર્વુર્દેવા મુનયોઽપિ ત્રિલોચનમ્ ॥ ૪૭ ॥
 જગુર્ગન્ધર્વનિચયાશ્ચારણાઃ શ્રુતિતત્પરાઃ ।
 નતૃતુશ્ચાપ્સરઃ સઙ્ધાઃ કિન્નરા વાદવાદકાઃ ॥ ૪૮ ॥

મુમુયુઃ પુષ્પવર્ષાણિ નારદાદ્યાઃ સુરર્ષયઃ ।
 યયુઃ શિવાજ્ઞયા દેવાઃ સ્વં સ્વં સ્થાન નિરાધયઃ ॥ ૪૯ ॥
 નમસ્કૃત્ય મહેશાનં ત્રિપુરાસુરઘાતિનમ્ ।
 મુનયોઽપિ નિરુદ્ધેભ્યઃ સ્વસ્વાનુષ્ઠાનતત્પરાઃ ॥ ૫૦ ॥
 આસંસ્તસ્મિન્હતે દૈત્યે વેદવેદાદ્ગણાલિનઃ ।
 અગ્નિહોત્રાણિ યજ્ઞાંશ્ચ દાનાનિ ચ વ્રતાનિ ચ ॥ ૫૧ ॥
 ચક્રુઃ સર્વજના ભૂમૌ પુનરુત્સાહસંયુતાઃ ।
 શૈલાદિગણપસ્કન્દ્રૈઃ સર્વૈઃ પારિષદૈરપિ ॥ ૫૨ ॥
 કૃતાવનામસ્યક્ષ્યોઽપિ વિભજ્ય તં મહારથમ્ ।
 જયશબ્દૈસ્તૂર્યશબ્દૈર્દેવદુન્દુભિનિસ્વનૈઃ ॥ ૫૩ ॥
 અલકૃતં શૈલરાજં કૈલાસં મુદિતો યયૌ ।
 ત્રિપુરાચિરિતિ સ્પષ્ટે તતો નામાસ્ય પપ્રથે ॥ ૫૪ ॥
 એવં મહાગણપતેર્મન્ત્ર સામર્થ્યમીરિતમ્ ।
 સહસ્રનામ્નામપિ ચ પ્રભાવોઽયં નિરૂપિતઃ ॥ ૫૫ ॥
 બ્રહ્મોવાચ ।
 ન વિજ્ઞાતો મદન્યેન કસ્યાપિ ન નિવેદિતઃ ।
 પઠનાચ્છ્રવણાદસ્ય સર્વકામ ફલં લભેત્ ॥ ૫૬ ॥
 ઇતિ શ્રીગણેશપુરાણે ઉપાસનાખાણે શિવવિજયોનામ સમયત્વાર્ણિશત્તમોઽધ્યાયઃ ॥ ૪૭ ॥
 આદિતઃ શ્લોકાનાં સમષ્ટયક્રુઃ ૧૯૬૭ + ૫૬ = ૨૦૨૩

૧.૪૮ અમ્બાવિભાવોનામ અષ્ટયત્વાર્ણિશત્તમોઽધ્યાયઃ

વ્યાસ ઉવાચ ।
 શ્રુતં મયા મહાખ્યાનં ત્રિપુરસ્ય વધાશ્રયમ્ ।
 તથાપિ શ્રોતુમિચ્છામિ ક્વ સ્થિતા જગદમ્બિકા ॥ ૧ ॥
 કથમાવિર્ભભૂવૈષા તિથૌ દગ્ધઃ ક્વ દૈત્યરાટ્ ।
 એતત્સર્વં સવિસ્તારં કથયસ્વ પિતામહ ॥ ૨ ॥
 બ્રહ્મોવાચ ।

બાહુલે પૌર્ણમાસ્યાં સ સાયં દગ્ધો મહાસુરઃ ।
 દિવાયુધ્ન મહાધોરં પ્રાગેવ વર્ણિતં હિ તત્ ॥ ૩ ॥
 યતોડર્યિતઃ સુરૈઃ સર્વેર્જયશાલી સુરારિહા ।
 અતસ્તસ્યાં દીપદાનં કુર્વન્તિ ભુવિ માનવાઃ ॥ ૪ ॥
 તસ્યાં સ્નાનં ચ દાનં ચ જપહોમાદિકં ચ યત્ ।
 બહુલં જાયતે યસ્માત્ તસ્માત્ સા બાહુલી સ્મૃતા ॥ ૫ ॥
 તસ્યાં યે તુ ન કુર્વન્તિ ત્રિપુરારિમહોત્સવમ્ ।
 ન લભન્તે જયં ક્વાપિ દગ્ધપુણ્યા ભવન્તિ તે ॥ ૬ ॥
 અતસ્તસ્યાં પૌર્ણમાસ્યાં પ્રાતરર્ચન્તિ યે શિવમ્ ।
 નિશિ યત્તૈઃ કૃતં પાપં વિલયં પ્રતિપદ્યતે ॥ ૭ ॥
 આજન્મતઃ કૃતં પાપં મધ્યાન્હાર્યનતસ્તથા ।
 સમજન્માર્જિતં પાપં પ્રદોષાર્યનતો મુને ॥ ૮ ॥
 આવિર્ભાવં શિવાયાસ્ત્વં કથ્યમાનં મયા શૃણુ ।
 તસ્ય મૃત્યું શિવાજ્ઞાત્વાં ભયાદન્તર્હિતા શિવા ॥ ૯ ॥
 આવિરાસીજગન્માતા હિમાચલગુહામુખાત્ ।
 દદર્શ પર્વતં ધોરં સિંહવ્યાઘ્રમૃગાકુલમ્ ॥ ૧૦ ॥
 અપશ્યન્તી શિવં સા તુ વિરહાકુલમાનસા ।
 વિલલાપ ભૃશં ભીતા હા તાત હા શિવેતિ ચ ॥ ૧૧ ॥
 કથં માં ન વિજાનીષે સર્વજ્ઞઃ સન્ સદાશિવ ।
 વન એકાકિનીં ધોરે કન્દન્તી કુરરીમિવ ॥ ૧૨ ॥
 કદા મે દર્શનં તે સ્યાત્ કિં માં વિસ્મૃતવાનસિ ।
 શક્તા ન જીવિતં ધર્તું સોદ્ધુ વા વિરહં હર ॥ ૧૩ ॥
 તાત ત્વમપિ કુત્રાસિ ન મે શોકં શ્રુણોષિ કિમ્ ।
 ત્વાં વિના શરણં કં વા યામિ કિં વા કરોમ્યહમ્ ॥ ૧૪ ॥
 યોજયસ્વ પુનર્માં ત્વં શિવેન ચ શિવેન ચ ।
 ઇદાનીં પુનરુત્પન્નાં જાનીહિ જઠરાત્ તવ ॥ ૧૫ ॥
 વરં તમેવ શીઘ્રં મે ગવેષય સદાશિવમ્ ।
 નો યેદ્ દેહપરિત્યાગં ભૃગોરસ્માત્ કરોમ્યહમ્ ॥ ૧૬ ॥

ક ઉવાચ ।

એવં રુદ્રન્યાસ્તસ્યાસ્તુ શ્રુત્વા તાં ગિરમુત્તમામ્ ।

ન્યવેદ્યદ્ધિમવતે કશ્ચિદાગત્ય ધીવરઃ ॥ ૧૭ ॥

ધીવર ઉવાચ ।

કાચિન્નિતમ્બિની બાલા સર્વાભરણભૂષિતા ।

તાટકે બિભ્રતી શ્રુત્યોર્માણ્ડલે ઇવ ભાસ્વતઃ ॥ ૧૮ ॥

નાનારત્નલસદ્દીપ્તિ મુકુટ મસ્તકે ભૂશમ્ ।

લલાટે તુ ચતુષ્કોણં મુક્તાષોડશશોભિતમ્ ॥ ૧૯ ॥

પુષ્પં કાઞ્ચનરત્નાઢ્યં મુક્તાદામ વિલમ્બિતમ્ ।

સીમન્તાન્તર્ગતં ચારુ નાસિકે સ્વર્ણમૌક્તિકમ્ ॥ ૨૦ ॥

અડ્ગદે ચારુણી બાહ્વોર્દસ્તથોર્વલયાનિ ચ ।

લસત્કાઞ્ચનરત્નાઢ્યં પ્રત્યેકમડ્ગુલીયકમ્ ॥ ૨૧ ॥

મુક્તાફલમર્ચી માલાં લસત્કાઞ્ચુકસંશ્રિતામ્ ।

હેમરત્નમર્ચી કાઞ્ચીં કટૌ ક્ષૌમાવૃતે શુભામ્ ॥ ૨૨ ॥

ગુલ્ફયોઃ શ્ૃંખલે હેમે સિઞ્ચઞ્ચાડ્ગુસુનૂપરે ।

પાદાડ્ગુલીષ્વપિ પૃથક્ તત્તદ્ભૂષણમુત્તમમ્ ॥ ૨૩ ॥

એવં સર્વાનવદ્યાડ્ગી રુદતી વિવ્હલા ભૂશમ્ ।

દૃષ્ટા પૃષ્ઠા ન માં વક્તિ ગૃહ્ણતિ સા તવાભિધામ્ ॥ ૨૪ ॥

બ્રહ્મોવાચ ।

ઇત્થં નિશમ્ય હિમવાંસ્ત્વરિતસ્તાં સુતાં યયૌ ।

સાન્ત્વયન્ હેતુગર્ભાભિર્વાગ્ભિસ્તામવદત્સુધીઃ ॥ ૨૫ ॥

હિમવાનુવાચ ।

કિમર્થં શોચસે સુભુ સૃષ્ટિસ્થિત્યન્તહેતુકે ।

સર્વલક્ષણસમ્પૂર્ણે સર્વશક્તિયુતેડનઘે ॥ ૨૬ ॥

અકર્તુમન્યથાકર્તુ કર્તુમીશે મહેશ્વરિ ।

અવામસર્વકામે ચ સર્વપ્રાણ્યન્તરં ગતે ॥ ૨૭ ॥

ન વિયુક્તા શિવેન ત્વં સર્વાન્તર્થામિણી શુભે ।

અથાપિ યોજયિષ્યે ત્વાં શિવેન શિવકારિણા ॥ ૨૮ ॥

ઉત્તિષ્ઠેતિ ગૃહીત્વા તામાયયૌ નિજમન્દિરમ્ ।

નનન્દ પાર્વતી તત્ર દૃષ્ટ્વા મેનાં સુતાન્વિતામ્ ॥ ૨૯ ॥

નિશ્વાસપરમાડધ્યાસીઘ્ણિવં દ્રઘું સમુત્સુકા ।

ઉવાચ પિતરં નત્વા સાધૂપાયં વદસ્વ મે ॥ ૩૦ ॥

વ્રતં દાનં તપો વાપિ દુષ્કરં શિવલબ્ધયે ।

કરિષ્યે તમહં તાત પૂર્વવત્તપ ઉત્તમમ્ ॥ ૩૧ ॥

બ્રહ્મોવાચ ।

અવદજ્જનકસ્તાં તુ વિચાર્ય મનસા સકૃત્ ।

કાર્યસિદ્ધિકરં શીઘ્રમુપાયં શૃણુ તં મુને ॥ ૩૨ ॥

હિમવાનુવાચ ।

શૃણુ પાર્વતિ વક્ષ્યામિ સાધૂપાયં શિવામયે ।

ઉપાસ્તિં વિઘ્નરાજસ્ય ધર્માર્થકામમોક્ષદામ્ ॥ ૩૩ ॥

અનુષ્ઠિતાં મહેન્દ્રાદૈઃ દેવૈશ્ચ નારદાદિભિઃ ।

પ્રાપ્તાશ્ચ સિદ્ધયસ્તાસ્તાઃ શકાદિપદલક્ષણાઃ ॥ ૩૪ ॥

બ્રહ્મણઃ સૃષ્ટિસામર્થ્યં દત્તં તેન મહાત્મના ।

વિષ્ણોશ્ચાવનસામર્થ્યં દત્તં સર્વેશ્વરેણ હ ॥ ૩૫ ॥

શિવસ્યાપિ ચ તેનૈવ સામર્થ્યં સંહૃતૌ દૃઢમ્ ।

શેષસ્યાપિ ચ તેનૈવ સર્વવિઘ્નહરેણ ચ ॥ ૩૬ ॥

ધરાધરણસામર્થ્યં દત્તં સર્વેશ્વરેણ હ ।

યસ્ય સ્વરૂપં ન વિદુર્બ્રહ્માદ્યા મુનયોઽપિ ચ ॥ ૩૭ ॥

વાયામગોચરો યોઽસૌ મનસોઽથાપ્યગોચરઃ ।

ગજાનનસ્વરૂપેણ પરિદૃષ્ટોઽયમીશ્વરઃ ॥ ૩૮ ॥

અતસ્તેનૈવ રૂપેણ સર્વારમ્ભેષુ પૂજ્યતે ।

તમુપાસસ્વ સર્વેશં મયા પ્રોક્તેન વર્ત્મના ॥ ૩૯ ॥

ઇતિ શ્રીગણેશપુરાણે ઉપાસનાખાંડે અમ્બાવિભાવોનામ અષ્ટયત્વારિંશત્તમોઽધ્યાયઃ ॥ ૪૮ ॥

આદિતઃ શ્લોકાનાં સમષ્ટયક્રુઃ ૨૦૨૩ + ૩૯ = ૨૦૬૨

૧.૪૯ ગણેશ પાર્થિવપૂજા નિરૂપણં નામૈકોન પચ્ચાશત્તમોઽધ્યાયઃ

પાર્વત્યુવાચ ।

દયાનિધે ગિરીન્દ્ર ત્વં પિતર્મે વદ સત્વરમ્ ।

ઉપાસનાં ગણેશસ્ય સર્વેશસ્ય જગદ્ગુરોઃ ॥ ૧ ॥

યથા શિવં સમભ્યેત્ય શિવં પ્રાપ્સ્યામિ શાશ્વતમ્ ।

મર્ત્યલોકેઽપિ લોકાનામુપકારો ભવિષ્યતિ ॥ ૨ ॥

હિમવાનુવાચ ।

તવસ્નેહવશાદ્દેવિ રહસ્યં પરમં શુભમ્ ।

લોકાનાં ચોપકારાય વક્ષ્યે શૃણુવેકચેતસા ॥ ૩ ॥

પ્રત્યૂષકાલ ઉત્થાય નૈઋતીં દિશમાવ્રજેત્ ।

આચ્છાદ્ય ધરણીં પૂર્વ તૃણાકાષ્ઠલૈરપિ ॥ ૪ ॥

ઉર્વરાં વર્જયેત્તિષ્ઠન્નૃત્સર્પન્નચ બુદ્ધિમાન્ ।

ત્યજ્ત્વા મૂત્રપુરીષે તુ યથોક્તં શૈથિમાચરેત્ ॥ ૫ ॥

દન્તજિહ્વાવિશુદ્ધિગ્ચ કૃત્વા સ્નાતું તતો વ્રજેત્ ।

નદીં તડાગં વાપીં વા સરઃ કૂપમથાપિ વા ॥ ૬ ॥

કૃત્વા પૂર્વ મલસ્નાનં મન્ત્રસ્નાનં તતશ્ચરેત્ ।

મૃદા વા ચન્દ્રનેનાપિ તિલકં કુકુમેન વા ॥ ૭ ॥

કુર્યાદ્ધૃતે વાસસી વા પરિધાય શુભાનને ।

ઉપવિશૈકચિત્તસ્તુ સર્વં નિત્યં સમાપ્ય ચ ॥ ૮ ॥

મૃત્તિકાં સુન્દરાં સ્નિગ્ધાં ક્ષુદ્રપાષાણવર્જિતામ્ ।

સુવિશુદ્ધામવલ્મીકાં જલસિક્તાં વિમર્દયેત્ ॥ ૯ ॥

કૃત્વા ચારુતરાં મૂર્તિં ગણેશસ્ય શુભાં સ્વયમ્ ।

સર્વાવયવસમ્પૂર્ણાં ચતુર્બુજવિરાજિતામ્ ॥ ૧૦ ॥

પરશ્ચાદિસ્વાયુધાનિ દધતીં સુન્દરાં ઘનામ્ ।

સ્થાપ્ય પીઠે તતઃ પાણી પ્રક્ષાલ્ય મેલયેત્ સુધીઃ ॥ ૧૧ ॥

પૂજાદ્રવ્યાણિ સર્વાણિ જલાદીનિ પ્રયત્નતઃ ।

અષ્ટગન્ધાનક્ષતાંશ્ચ રક્તપુષ્પાણિ ગુગુલુમ્ ॥ ૧૨ ॥

ત્રિપઞ્ચસમભિઃ પત્રૈર્યુતાન્ દુર્વાકુરાન્ શુભાન્ ।
 અષ્ટોત્તરશતં નીલાન્ શ્વેતાનાનીય સુન્દરાન્ ॥ ૧૩ ॥
 ઘૃતદીપં તૈલદીપં નૈવેદ્યં વિવિધં શુભમ્ ।
 મોદકાપૂપલકૂકાન્ પાયસં શર્કરાયુતમ્ ॥ ૧૪ ॥
 સૂક્ષ્મં ચ તન્દુલાન્નં ચ વ્યઞ્જનાનિ બહુનિ ચ ।
 સચન્દ્રપૂગચૂર્ણાઢ્યં ખાદ્યખાદિરસંયુતમ્ ॥ ૧૫ ॥
 એલાલવડ્ગસમ્મિશ્રં તામ્બૂલં કેસરાન્વિતમ્ ।
 જમ્બવામ્રપનસાદીનિ દ્રાક્ષારમ્ભાફલાનિ ચ ॥ ૧૬ ॥
 તત્તદ્દુતુભવાનીશે નાલિકેરાણિ ચાનયેત્ । (નારિકેલાનિ)
 બહુપ્રકારમાર્તિક્યં કાઞ્ચની દક્ષિણાં તથા ॥ ૧૭ ॥
 એવં સમ્ભૂતસમ્ભાર એકાન્તસ્થલમાસ્થિતઃ ।
 ચૈલાજિને કુશમયે આસને ચ કૃતાસનઃ ॥ ૧૮ ॥
 ભૂતશુદ્ધિ પ્રકુર્વીત પ્રાણાનાં સ્થાપનં તથા ।
 દિગ્બન્ધપૂર્વ દેવાંશ્ચ ગણેશાદીન્ નમેત્પુરા ॥ ૧૯ ॥
 અન્તર્બહિર્માતૃકાશ્ચ ન્યસેદાગમમાર્ગતઃ ।
 સન્નિધાનાદિકા મુદ્રા દર્શયેદ્ધુરુમાર્ગતઃ ।
 મન્ત્રન્યાસં તતઃ કૃત્વા ષડ્ઙ્ગન્યાસમેવ ચ ॥ ૨૦ ॥
 પૂજાદ્રવ્યાણિ સંશોધ્ય તતો ધ્યાયેદ્ ગજાનનમ્ ।
 એકદન્તં શૂર્પકર્ણ ગજવક્ત્રં ચતુર્ભુજમ્ ॥ ૨૧ ॥
 પાશાકુશ ધરં દેવં મોદકાન્ બિભ્રતં કરૈઃ ।
 રક્તપુષ્પમયીં માલાં કણ્ઠે હસ્તે પરાં શુભામ્ ॥ ૨૨ ॥
 ભક્તાનાં વરદં સિદ્ધિબુદ્ધિભ્યાં સેવિતં સદા ।
 સિદ્ધિબુદ્ધિપ્રદં નૃણાં ધર્માર્થકામમોક્ષદમ્ ।
 બ્રહ્મરુદ્રહરીન્દ્રાદૈઃ સંસ્તુતં પરમર્ષિભિઃ ॥ ૨૩ ॥
 આગચ્છ જગદાધાર સુરાસુરવરાર્ચિતા ।
 અનાથનાથ સર્વજ્ઞ ગીર્વાણપરિપૂજિત ॥ ૨૪ ॥
 સ્વર્ણસિંહાસનં દિવ્યં નાનારજસમન્વિતમ્ ।
 સમર્પિતં મયાદેવ તત્ર ત્વં સમુપાવિશ ॥ ૨૫ ॥

દેવદેવેશ સર્વેશ સર્વતીર્થાહૃતં જલમ્ ।
 પાદં ગૃહાણ ગણપ ગન્ધપુષ્પાક્ષતૈર્યુતમ્ ॥ ૨૬ ॥
 પ્રવાલમુક્તાફલપુગરત્તામ્બૂલજામ્બૂનદમદગન્ધમ્ ।
 પુષ્પાક્ષતાયુક્તમમોઘશક્તે દત્તં મયાર્ધ્યં સફલીકુરુષ્વ ॥ ૨૭ ॥
 ગડ્ગાદિસર્વતીર્થેભ્યઃ પ્રાર્થિતં તોયમુત્તમમ્ ।
 કર્પૂરૈલાલવડ્ગાદિવાસિતં સ્વીકુરુ પ્રભો ॥ ૨૮ ॥
 ચમ્પકાશોકબકુલમાલતીમોગરાદિભિઃ ।
 વાસિતં સ્નિગ્ધતાહેતુ તૈલં ચારુ પ્રગૃહ્યતામ્ ॥ ૨૯ ॥
 કામધેનુ સમુદ્ભૂતં સર્વેષાં જીવનં પરમ્ ।
 પાવનં યજ્ઞહેતુસ્તે પયઃ સ્નાનાર્થમર્પિતમ્ ॥ ૩૦ ॥
 ઘેનુદુગ્ધસમુદ્ભૂતં શુદ્ધં સર્વજનઃ પ્રિયમ્ ।
 મયાડડનીતં દધિવરં સ્નાનાર્થં પ્રતિગૃહ્યતામ્ ॥ ૩૧ ॥
 નવનીતસમુત્પન્નં સર્વસન્તોષકારણમ્ ।
 યજ્ઞાડ્ગં દેવતાહારો ઘૃતં સ્નાતું સમર્પિતમ્ ॥ ૩૨ ॥
 પુષ્પસારઘસમ્ભૂતં સર્વતેજોવિવર્ધનમ્ ।
 સર્વપુષ્ટિકરં દેવ મધુસ્નાનાર્થમર્પિતમ્ ॥ ૩૩ ॥
 ઇક્ષુસારસમુદ્ભૂતાં શર્કરાં સુમનોહરામ્ ।
 મલાપહારિણી સ્નાતું ગૃહાણ ત્વં મયાડર્પિતામ્ ॥ ૩૪ ॥
 સર્વમાધુર્યસદ્હેતુઃ સ્વાદુઃ સર્વ પ્રિયકુરુઃ ।
 પુષ્ટિકૃત્ સ્નાતુમાનીત ઇક્ષુસારભવો ગુડઃ ૩૫ ॥
 કાંસ્યે કાંસ્યેન પિહિતો દધિ મધ્વાજ્યપૂરિતઃ ।
 મધુપર્કો મયાડડનીતઃ પૂજાર્થં પ્રતિગૃહ્યતામ્ ॥ ૩૬ ॥
 સર્વતીર્થાહૃતં તોયં મયા પ્રાર્થનયા વિભો ।
 સુવાસિતં ગૃહાણેદં સમ્યક્ સ્નાતું સુરેશ્વર ॥ ૩૭ ॥
 રક્તવસ્ત્રયુગં દેવ લોકલજ્જાનિવારણમ્ ।
 અનર્ધ્યમતિસૂક્ષ્મં ચ ગૃહાણેદં મયાર્પિતમ્ ॥ ૩૮ ॥
 રાજતં બ્રહ્મસૂત્રં ચ કાગ્ધ્યનં રત્નસંયુતમ્ ।
 ભક્ત્યોપપાદિતં દેવ ગૃહાણ પરમેશ્વર ॥ ૩૯ ॥

અનેકરત્નયુક્તાનિ ભૂષણાનિ બહૂનિ ચ ।
 તત્તદ્ગુણે કાઞ્ચનાનિ યોજયામિ તવાજ્ઞયા ॥ ૪૦ ॥
 અષ્ટગન્ધસમાયુક્તં રક્તચન્દનમુત્તમમ્ ।
 દ્વાદશાંગુલેષુ તે દેવ લેપયામિ કૃપાં કુરુ ॥ ૪૧ ॥
 રક્તચન્દનસમ્મિશ્રાસ્તરુડુલાસ્તિલકોપરિ ।
 શોભાયૈ સમ્પ્રદાસ્યામિ ગૃહાણ જગદીશ્વર ॥ ૪૨ ॥
 પાટલં કર્ણિકારં ચ બન્ધુકં રક્તપદ્મજમ્ ।
 મોગરં માલતીપુષ્પં ગૃહ્યતાં પરમેશ્વર ॥ ૪૩ ॥
 નાનાપદ્મજપુષ્પૈશ્ચ ગ્રથિતાં પલ્લવૈરપિ ।
 બિલ્વપત્રયુતાં માલાં ગૃહાણ સુમનોહરમ્ ॥ ૪૪ ॥
 દશાંગુ ગુગુલુલં ધૂપં સર્વસૌગન્ધકારકમ્ ।
 સર્વપાપક્ષયકરં ત્વં ગૃહાણ મયાર્પિતમ્ ॥ ૪૫ ॥
 સર્વજ્ઞા સર્વલોકેષુ તમોનાશનમુત્તમમ્ ।
 ગૃહાણ મડ્ગલં દીપં દેવદેવ નમોઽસ્તુ તે ॥ ૪૬ ॥
 નાનાપકવાત્રસંયુક્તં પાયસં શર્કરાન્વિતમ્ ।
 નાનાવ્યઞ્જન શોભાઢ્યં શાલ્યોદનમનુત્તમમ્ ॥ ૪૭ ॥
 દધિદુગ્ધઘૃતૈર્યુક્તં લવંગૈલાસમન્વિતમ્ ।
 મરીચિચૂર્ણસહિતં ક્વથિકાવટકાન્વિતમ્ ॥ ૪૮ ॥
 રાજિકાધાન્યસંયુક્તં મેથીપિષ્ઠં સતકકમ્ ।
 હિંગુજીરકકૂખ્માણ્ડમરીચિમાષપિષ્ટકૈઃ ॥ ૪૯ ॥
 સમ્પ્રાદિતૈઃ સુપકવૈશ્ચ ભર્જિતૈર્વટકૈર્યુતમ્ ।
 મોદકાપૂપલડૂકશશ્તુલીમણ્ડકાદિભિઃ ॥ ૫૦ ॥
 પર્પટૈરપિ સંયુક્તં નૈવેદ્યમમૃતાન્વિત્ ।
 હરિદ્રાહિંગુલવણસહિતં સૂપમુત્તમમ્ ॥ ૫૧ ॥
 સસામુદ્રં ગૃહાણેદં ભોજનં કુરુ સાદરમ્ ।
 સુતૃપ્તિકારકં તોયં સુગન્ધં ચ પિબેચ્છયા ॥ ૫૨ ॥
 ત્વયિ તૃપ્તે જગત્તૃપ્તે નિત્યતૃપ્તે મહાત્મનિ ।

ઉત્તરાપોશનાર્થં તે દમ્નિ તોયં સુવાસિતમ્ ॥ ૫૩ ॥

મુખપાણિવિશુદ્ધ્યર્થં પુનસ્તોયં દદામિ તે ।

દાડિમં મધુરં નિમ્બુજમ્બવામ્રપનસાદિકમ્ ॥ ૫૪ ॥

દ્રાક્ષા રમ્ભાફલં પકવકર્કન્ધૂખાર્જુરં ફલમ્ ।

નારિકેલં ચ નારડ્ગમાઞ્જિરં જમ્બિરં તથા ॥ ૫૫ ॥

ઉર્વારુકં ચ દેવેશ ફલાન્યેતાનિ ગૃહ્યતામ્ ।

મુખપાણિ વિશુદ્ધ્યર્થં પુનસ્તોયં દદામિ તે ॥ ૫૬ ॥

ગૃહાણ ચન્દનં ચારુ કરાડ્ગોદ્રત્નં શુભમ્ ।

નાનાપરિમલદ્રવ્યૈર્નિર્મિતં ચૂર્ણમુત્તમમ્ ॥ ૫૭ ॥

સુગન્ધિનામકં પુણ્યગન્ધિ ચારુ પ્રગૃહ્યતામ્ ।

ચારુશાલૂરસમ્ભૂતં વંશસારસમુદ્ભવમ્ ॥ ૫૮ ॥

સીમન્તભૂષણં ચૂર્ણં લાક્ષારઞ્જિતમસ્તુ તે ।

સચન્દ્રપૂગચૂર્ણાઢ્યં ખાદ્યખાદિર સંયુતમ્ ॥ ૫૯ ॥

એલાલવડ્ગસમ્મિશ્રં તામ્બૂલં કેસરાન્વિતમ્ ।

ન્યૂનાતિરિક્તપૂજાયાઃ સમ્પૂર્ણફલહેતવે ॥ ૬૦ ॥

દક્ષિણાં કાઞ્ચનીં દેવ સ્થાપયામિ તવાગ્રતઃ ।

સિતપીતૈસ્તથારક્તૈર્જલજૈઃ કુસુમૈઃ શુભૈઃ ॥ ૬૧ ॥

ગ્રથિતાં સુન્દરાં માલાં ગૃહાણ પરમેશ્વર ।

હરિતાઃ શ્વેતવાર્ણા વા પઞ્ચત્રિપત્રસંયુતાઃ ॥ ૬૨ ॥

દૂર્વાકુરા મયા દત્તા એકવિંશતિસમ્મિતાઃ ।

એકવિંશતિ સડ્ખ્યાકાઃ કુર્વે દેવપ્રદક્ષિણાઃ ॥ ૬૩ ॥

પદે પદે તે દેવેશ નશ્યન્તુ પાતકાનિ મે ।

ઔદુમ્બરે રાજતે વા કાંસ્યે કાઞ્ચનસમ્ભવે ॥ ૬૪ ॥

પાત્રે પ્રકલ્પિતાન્ દીપાન્ ગૃહાણ ચક્ષુર્પકાન્ ।

પઞ્ચારાર્તિ પઞ્ચદીપૈર્દીપિતાં પરમેશ્વર ॥ ૬૫ ॥

ચારુચન્દ્રનિભં દીપં ગૃહાણ વીચિવારણમ્ ।

યથાડસ્ય નેક્ષ્યતે ભસ્મ તથા પાપં વિનાશય ॥ ૬૬ ॥

સ્તોત્રૈર્નાનાવિઘૈઃ સૂક્તૈઃ સહસ્રનામભિસ્તતઃ ।

ઉપવિશ્ય સ્તુવીતૈર્નં કૃત્વા સ્થિરતરં મનઃ ॥ ૬૭ ॥

દીનાધીશ દયાનિઘે સુરગણૈઃ સંસેવ્યમાન દ્વિજ

બ્રહ્મેશાનમહેન્દ્રશેષગિરિજાગન્ધર્વસિદ્ધૈઃ સ્તુત ।

સર્વારિષ્ટનિવારણૈકનિપુણઃ ત્રૈલોક્યાનાથં પ્રભો

ભક્તિં મે સફલાં કુરુષ્વ સકલાં ક્ષાન્ત્વાડપરાધાન્મમ ॥ ૬૮ ॥

ઇતિ મૂર્તિ સમભ્યર્ચ્ય દાડવત્રણિપત્ય ચ ।

જપેન્મન્ત્રં તતો દેવિ સર્વસિદ્ધિ પ્રદાયકમ્ ॥ ૬૯ ॥

ઇતિ શ્રીગણેશપુરાણે ઉપાસનાખાંડે ગણેશપાર્થિવપૂજાનિરૂપણં નામૈકોનપચ્ચાશત્તમોઽધ્યાયઃ ॥ ૪૯ ॥

આદિતઃ શ્લોકાનાં સમષ્ટયક્રુઃ ૨૦૬૨ + ૬૯ = ૨૧૩૧

૧.૫૦ હિમવદ્ગિરિજા સંવાદે ચતુર્થાપ્રત કથનં નામ પચ્ચાશત્તમોઽધ્યાયઃ

પાર્વત્યુવાચ ।

અહં મન્ત્રે ન જાનામિ ગિરીન્દ્ર મે વદ સ્વયમ્ ।

અનુગ્રહં ગણેશસ્ય યામિ યામિ શિવં શિવમ્ ॥ ૧ ॥

હિમાવાનુવાચ ।

મન્ત્રા નાનાવિધા દેવિ નાનાસિદ્ધિ પ્રદાયકાઃ ।

અસંખ્યાતા ગણેશસ્ય કાંશ્ચિત્તેષુ વદામિ તે ॥ ૨ ॥

કૃત્વા પદ્માસનં સમ્યક્ નિયમ્ય ખાનિ સર્વશઃ ।

કૃત ન્યાસવિધિઃ પદ્માજજપં કુર્યાન્નિજેચ્છયા ॥ ૩ ॥

એકાક્ષરસ્ય મન્ત્રસ્ય લક્ષં લક્ષાર્ધમેવ ચ ।

ષડક્ષરસ્ય મન્ત્રસ્ય નિયુતં ચાચુતં તથા ॥ ૪ ॥

તથા પચ્ચાક્ષરસ્યાપિ દશાષ્ટાક્ષરયોરપિ ।

અષ્ટાવિંશદ્ધર્મમન્ત્રો જમવ્યોડયુતસંખ્યાયા ॥ ૫ ॥

એવં નાનાવિધાન્મન્ત્રાન્ જપન્તિ સ્વેષ્ટસિદ્ધયે ।

ત્વં તુ પાર્વતિ મે વાક્યં શૃણુષ્વૈકાગ્રમાનસા ॥ ૬ ॥

એકાક્ષરં ષડર્ણગ્ય ગૃહાણ મન્ત્રમુત્તમમ્ ।

નભઃ શુક્લ ચતુર્થ્યાં ત્વમારમ્ભં કુરુ સુવ્રતે ॥ ૭ ॥

અનુષ્ઠાનં માસમાનં કુરુ કાર્યં ભવિષ્યતિ ।
 શિવં પ્રાપ્સ્યસિ સુવ્યક્તમન્યથચ્યાપિ વાઙ્છિતમ્ ॥ ૮ ॥
 પાર્થિવી પૂજિતા મૂર્તિઃ સ્ત્રિયા વા પુરુષેણ વા ।
 એકા દદાતિ સા કામ્યં ધનપુત્રપશૂનપિ ॥ ૯ ॥
 અસાધ્યં સાધયેન્મર્ત્યો મૂર્તિદ્રવ્યપ્રપૂજનાત્ ।
 ત્રિમૂર્તિપૂજનાદ્રાજ્યં રત્નાનિ સર્વસમ્પદઃ ॥ ૧૦ ॥
 ચતુર્મૂર્તિઃ પૂજયેદ્યો ધર્માર્થકામમોક્ષભાક્ ।
 સાર્વભૌમો ભવેદ્રાજા પઞ્ચમૂર્તિપ્રપૂજનાત્ ॥ ૧૧ ॥
 ષણ્મૂર્તિપૂજયા સૃષ્ટિસ્થિતિપ્રલયકૃદ્ભવેત્ ।
 સમાષ્ટનવમૂર્તિનાં પૂજયા સર્વવિદ્ ભવેત્ ॥ ૧૨ ॥
 ભૂતં ભવ્યં ભવિષ્યં ચ વેત્તિ દેવપ્રસાદતઃ ।
 ત્રયસ્ત્રિંશત્કોટિદેવા વહ્નીન્દ્રશિવવિષ્ણવઃ ॥ ૧૩ ॥
 સનકાદ્યા મુનિગણાઃ સેવન્તે દશપૂજનાત્ ।
 એકાદશાર્યનાદેવ દશરુદ્રાધિપો ભવેત્ ॥ ૧૪ ॥
 દ્વાદશાદિત્ય રાજ્યં ચ લભેચ્ચ દ્વાદશાર્યનાત્ ।
 અતિસકુટવેલાસુ કુર્યાદ્ વૃદ્ધ્યા પ્રપૂજનમ્ ॥ ૧૫ ॥
 અષ્ટોત્તરશતં યાવત્તાવત્ તત્તદવાપ્નુયાત્ ।
 મહામુક્તિમવાપ્નોતિ લક્ષપૂજનતોડન્વહમ્ ॥ ૧૬ ॥
 કારાગૃહાન્મુક્તિકામઃ કારયેન્મૂર્તિપઞ્ચકમ્ ।
 ત્રિઃસમરાત્રાન્મુચ્યેત ગણેશાનુગૃહાન્મુને ॥ ૧૭ ॥
 સપ્તમૂર્તિઃ પ્રકુરવીત પ્રત્યહં પઞ્ચવત્સરમ્ ।
 મહાપાપાત્ પ્રમુચ્યેત ગણેશે ભક્તિમાત્રરઃ ॥ ૧૮ ॥
 આજન્મમરણાદેકાં પૂજયેત્ પાર્થિવીં નરઃ ।
 ગણેશઃ સ તુવિજ્ઞેયો દર્શનાદ્ વિઘ્નનાશનઃ ॥ ૧૯ ॥
 તમેવ સર્વકામેષુ પૂજયેન્ન ગણાધિપમ્ ।
 તસ્યૈવ પૂજયા પ્રીતો ન દેવઃ સ્થાત્તાથા સ્વયમ્ ॥ ૨૦ ॥
 સર્વરોગ પ્રપીડાસુ મૂર્તીનાં ત્રયમુત્તમમ્ ।
 નવાહં પૂજયેદ્યસ્તુ સર્વપીડાં વ્યપોહતિ ॥ ૨૧ ॥

સૌવર્ણી રાજતી તામ્રીરીતિકાંસ્ય સમુદ્ભવા ।

મૌક્તિકી ચ પ્રવાલી ચ સર્વમેતત્ પ્રયચ્છતિ ॥ ૨૨ ॥

એવં કૃતે વ્રતે દેવિ સર્વાન કામાનવાપ્સ્યસિ ।

યાવદ્ ભાદ્રપદે માસિ ચતુર્થી પરિલભ્યતે ॥ ૨૩ ॥

તસ્યાં મહોત્સવઃ કાર્યો યથા વિભવમાદરાત્ ।

રાત્રૌ જાગરાણાં કાર્યં તત્કથાવાદગાયનૈઃ ॥ ૨૪ ॥

પ્રભાતે વિમલે સ્નાત્વા પૂર્વવત્ પૂજયેદ્ વિભુમ્ ।

ગણેશં વરદં દેવં તતો હોમં સમારભેત્ ॥ ૨૫ ॥

કુણ્ડે સાઙ્ગે સ્થણ્ડિલે વા હૂયાજ્જપદશાંશતઃ ।

પૂર્ણાહુતિં તતઃ કુર્યાદ્ બલિદાનપુરઃસરમ્ ॥ ૨૬ ॥

આચાર્ય પૂજયેત્ પશ્ચાત્ ગોભૂવાસોધનાદિભિઃ ।

બ્રાહ્મણાં સ્તોષયેત્ પશ્ચાદ્દોમશેષં સમાપયેત્ ॥ ૨૭ ॥

તર્પયેત્તદ્દશાંશેન તદ્દશાંશેન ભોજયેત્ ।

બ્રાહ્મણાન્ વેદવિદુષઃ સપત્નીકાંશ્ચ કાંશ્ચન ॥ ૨૮ ॥

તેભ્યો ભૂષણવાસાંસિ દધાચ્છક્ત્યા ચ દક્ષિણામ્ ।

દદ્યાત્ સ્ત્રીણામલકુારાન્ યોષિદ્ભ્યશ્ચ સકઞ્ચુકાન્ ॥ ૨૯ ॥

તુષ્ઠયે ગણનાથસ્ય સિદ્ધિબુદ્ધિયુતસ્ય હ ।

વિત્તશાઠયં ન કુર્વીત યથાવિભવમાચરેત્ ॥ ૩૦ ॥

તતઃ સુહૃજ્જનયુતઃ સ્વયં ભુજ્જીત સાદરમ્ ।

અપરસ્મિન્દિને મૂર્તિં નૃયાને સ્થાપયેન્મુદા ॥ ૩૧ ॥

છત્રધ્વજપતાકાભિશ્ચામરૈરૂપશોભિતામ્ ।

કિશોરૈર્દાડયુદ્ધેન યુધ્ધ્યદ્ધિશ્ચ પુરઃસરમ્ ॥ ૩૨ ॥

મહાજલાશયં ગત્વા વિસૃજ્ય નિનયેજ્જલે ।

વાદગીતધ્વનિયુતો નિજમન્દિરમાવ્રજેત્ ॥ ૩૩ ॥

ઇતિ શ્રીગણેશપુરાણે ઉપાસનાખાંડે હિમવદ્ગિરિજાસંવાદે ચતુર્થાવ્રતકથનં નામ પચ્ચાશત્તમોઽધ્યાયઃ ॥ ૫૦ ॥

આદિતઃ શ્લોકાનાં સમષ્ટ્યક્રુઃ ૨૧૩૧+૩૩ = ૨૧૬૪

૧.૫૧ હિમવત્ પાર્વતી સંવાદો નામક પચ્ચાશત્તમોઽધ્યાયઃ

પાર્વત્યુવાચ ।

તવ વાક્યામૃતેનાઽહં પિતઃ પ્રીતાઽસ્મિ સામ્પ્રતમ્ ।

પરન્તુ સંશયો મેઽસ્તિ તં નુદસ્વ હિમાલય ॥ ૧ ॥

કેન કેન કૃતં પૂર્વં વ્રતમેતન્ મહીધરઃ ।

આખ્યાતં કેન વા કસ્મૈ કઃ કાં સિદ્ધિમિતોઽગમત્ ॥ ૨ ॥

એતત્સવિસ્તરં બ્રૂહિ સંશયચ્છેદનાય મે ।

યશ્ચ પૃચ્છતિ યો વક્તિ ગજાનનકથા શુભાઃ ॥ ૩ ॥

શૃણોત્યન્યોઽપિ યો મર્ત્યસ્ત્રયસ્તે પુણ્યભાગિનઃ ।

જીવિતં સફલં તેષાં જન્મ જ્ઞાનં ચ કર્મ ચ ॥ ૪ ॥

બ્રહ્મોવાચ ।

એવં તથા કૃત પ્રશ્નો હિમવાનભ્યભાષત ।

વરદસ્ય ગણેશસ્ય નાનાજનકૃતં વ્રતમ્ ॥ ૫ ॥

હિમવાનુવાચ ।

શૃણુ પાર્વતિ વક્ષ્યામિ સંવાદં તે પુરાતનમ્ ।

સેતિહાસં વ્રતસ્યાસ્ય સર્વસિદ્ધિકરસ્ય હ ॥ ૬ ॥

કૈલાસે ગિરિવર્યે તુ સુખાસીનં જગદ્ગુરુમ્ ।

ક્રીડમાનં મુદા દેવૈર્ગન્ધર્વેઃ પરમર્ષિભિઃ ॥ ૭ ॥

નત્વા સ્તુત્વા મહાતેજાઃ પરિપ્રચ્છ ષણ્મુખઃ ॥ ૮ ॥

સ્કન્દ ઉવાચ ।

દેવદેવ જગન્નાથ ભક્તાનામભયકુર ।

નાનાખ્યાનાનિ દિવ્યાનિ શ્રુતાનિ ત્વત્પ્રસાદતઃ ॥ ૯ ॥

તૃપ્તિં તાત ન ગચ્છામિ પાયં પાયં સુધામિવ ।

અધુના બ્રૂહિ મે દેવ વ્રતં સર્વાર્થસિદ્ધિદમ્ ॥ ૧૦ ॥

અનુષ્ઠાનેન યસ્યાથ કરસ્થા સિદ્ધયો નૃણામ્ ।

જાયન્તે સાધકાનાં તુ વરદસ્ય પ્રસાદતઃ ॥ ૧૧ ॥

શિવ ઉવાચ ।

સાધુ પૃષ્ઠે ત્વયા સ્કન્દ સર્વેષાં હિતકારકમ્ ।
 કથયામિ તવ પ્રીત્યા મહાસિદ્ધિપ્રદં ભુવિ ॥ ૧૨ ॥
 વિનાયકપ્રિયં તાત પ્રતાનામુત્તમં વ્રતમ્ ।
 સર્વેષાં પુરુષાર્થાનાં સાધકં કૃત્તિકાત્મજ ॥ ૧૩ ॥
 વિનાયકૈસ્તથા દાનૈર્જપહોમાદિભિર્વિના ।
 સર્વસિદ્ધિકરં સ્કન્દ પુત્રપૌત્રપ્રવર્ધનમ્ ॥ ૧૪ ॥
 રાજાનં રાજપુત્રં વા તન્મન્ત્રિણમથાડપિ વા ।
 વશમાનયતિ ક્ષિપ્રં વ્રતમેતન્મહાત્તમમ્ ॥ ૧૫ ॥
 મહાપાપોપપાપૈશ્ચ બહુજન્મસુ સગ્ચિતૈઃ ।
 વ્રતસ્યાસ્ય પ્રભાવેણ તૈઃ પુમાન્ મુચ્યતે ક્ષણાત્ ॥ ૧૬ ॥
 ભાજનં સર્વસિદ્ધીનાં જાયતે માનવો ભુવિ ।
 પ્રીતિદં તુ ગણેશસ્ય નાનેન સદૃશં ક્ષિતૌ ॥ ૧૭ ॥
 સ્કન્દ ઉવાચ ।
 તાત કસ્મિન્ ભવેન્માસિ વ્રતમેતન્મહોત્તમમ્ ।
 વિધાનં કીદૃશં ચાસ્ય કેન વાડડચરિતં પુરા ॥ ૧૮ ॥
 સર્વમેતન્મમાચક્ષ્વ યદ્યસ્તિ કરુણા મયિ ।
 શિવ ઉવાચ ।
 નભઃ શુકલ ચતુર્થ્યાન્તુ સ્નાત્વા ગુરુગૃહં વ્રજેત્ ।
 પ્રણમ્ય તં ગુરુ પશ્ચાત્પૂજયિત્વા યથાવિધિ ॥ ૧૯ ॥
 પાદાચમનવસ્ત્રાદૈર્ભૂષણશ્ચ મહત્તરૈઃ ।
 તોષયિત્વા તુ તં સમ્યગાજ્ઞયા પ્રારભેદ્ વ્રતમ્ ॥ ૨૦ ॥
 સર્વસિદ્ધિકરં તાત વ્રતં ગાણેશ્ચરં ગુરો ।
 ત્વમેવ શ્રીગણેશોડસિ દિશકામપ્રદં પ્રભો ॥ ૨૧ ॥
 ઉપદિષ્ઠે વ્રતે તેન સાર્ધં ગૃગ્ગાતટં વ્રજેત્ ।
 તડાગં વા દેવખાતં તત્ર સ્નાયાદ્ યથાવિધિ ॥ ૨૨ ॥
 શ્વેતસર્ષપયુક્તેન તિલકલ્હેન ચણ્મુખ ।
 સ્નાત્વા ધાત્રીયુતેનેહ કૃત્વા નિત્યં ગૃહં વ્રજેત્ ॥ ૨૩ ॥
 ઉપવિશ્યાસને શુદ્ધે પૂજયિત્વા ગણાધિપમ્ ।

गुरुपदिष्टमार्गेण व्रतं पश्चात् समारभेत् ॥ २४ ॥

भृदा मूर्तिं गणेशस्य यतुर्थ्यां श्रावणस्य तु ।

प्रत्यहं पूजयेत्कृत्वा यावद्भाद्रपदतुर्थिका ॥ २५ ॥

ब्रह्मचर्यव्रते स्थित्वा कर्तव्यं व्रतमुत्तमम् ।

उपवासैकं भक्ताभ्यां नक्तेनायायितेन वा ॥ २६ ॥

यतुर्थकाले भुञ्जत उविष्यान्नं समाहितः ।

अक्षरं मधुरं भुञ्जन् भक्तिमानाचरेद्ब्रतम् ॥ २७ ॥

जपन् गणेश्वरीं विद्यां षडाननं षडक्षरीम् ।

द्वित्रयतुरक्षरां वापि तथैवैकाक्षरामपि ॥ २८ ॥

दशाक्षरामथ स्कन्द द्वादशाक्षरामथापि वा ।

नियुतं वाऽयुतं वापि प्रत्यहं जपेच्छते ॥ २९ ॥

तदर्थं वा तदर्थं वा दशांशं होममाचरेत् ।

ध्यायन् गणाननं देव मणोरान्नमतन्द्रितः ॥ ३० ॥

प्राप्ते प्रोष्ठपदे मासि यतुर्थ्यां तु गणाननम् ।

सौवर्ण्यपलमानेन तदर्थार्थिनं वा पुनः ॥ ३१ ॥

मयूरवाहनं कुर्यादथवाऽऽप्सुगतं शुभम् ।

कृत्वा माण्डपिकां तत्र धान्यराशिं प्रकल्पयेत् ॥ ३२ ॥

सौवर्ण्यं राजतं ताम्रं कलशं स्थापयेत् ततः ।

तस्योपरि न्यसेत्पात्रं रुक्मराजतताम्रकम् ॥ ३३ ॥

वस्त्रयुग्मेन संवेष्ट्य सपात्रं कलशं ततः ।

पञ्चपल्लव संयुक्तं पञ्चरत्नसमन्वितम् ॥ ३४ ॥

पीठपूजा पुरा कृत्वा स्थापयेत्तत्र तं विभुम् ।

मूलमन्त्रैश्च वेदोक्तैः पूर्वोक्तैरपि चाण्मुञ्च ॥ ३५ ॥

ध्यात्वा गणाननं देवमावाह्य परया मुदा ।

आसनं च तथा पादं दद्यादायमनीयकम् ॥ ३६ ॥

अर्घ्यं रत्नयुतं स्कन्द स्नानं पञ्चामृतैः शुभम् ।

सुवासिताभिरद्भिश्च स्नापयेत् परमेश्वरम् ।

रक्तवस्त्रयुगं दद्यादुपवीतं तथोत्तमम् ॥ ३७ ॥

નાનાવિઘૈરાભરણૈર્ભૂષયેત્ પરમેશ્વરમ્ ।

ગન્ધાક્ષતૈર્ધૂપદીપૈર્નૈવદ્યૈર્વિવિઘૈરપિ ॥ ૩૮ ॥

વટકાપૂપલકુકશાલ્યન્નપાચસાદિભિઃ ।

પગ્થામૃતૈર્વ્યઙ્ગનૈશ્ચ ભોજયેત્ પરમેશ્વરમ્ ॥ ૩૯ ॥

ઉદ્ધર્તન કરે દદ્યાત્ ફલં તામ્બૂલમેવ ચ ।

કાગ્ધ્યનીં દક્ષિણાં દદ્યાચ્છત્રં વ્યઙ્ગનયામરે ॥ ૪૦ ॥

નીરાજનં મન્ત્રપુષ્પં દત્વા સ્તોત્રાણ્યુદીરયેત્ ।

સહસ્રનામભિઃ સ્તુત્વા બ્રાહ્મણાન્ પૂજયેત્તતઃ ॥ ૪૧ ॥

રાત્રૌ જાગરણં કૃત્વા ગીતનૃત્યાદિ મહુગલૈઃ ।

પ્રભાતે વિમલે સ્નાત્વા નિત્યં કૃત્વા યથાવિધિ ॥ ૪૨ ॥

પૂજયેત્પૂર્વવદ્દેવં તતો હોમં સમાચરેત્ ।

દ્રવૈર્નાનાવિઘૈર્કૃત્વા કુર્યાદાચાર્યપૂજનમ્ ॥ ૪૩ ॥

ગોભૂતિલહિરણ્યાદ્યં ગુરવે તન્નિવેદયેત્ ।

અન્યેભ્યો બ્રાહ્મણેભ્યશ્ચ પ્રદદ્યાદ્ ભૂરિ દક્ષિણામ્ ॥ ૪૪ ॥

બ્રાહ્મણાન્ ભોજયેત્ પશ્ચાચ્છતમષ્ટોત્તરં તથા ।

અધિકાન્ યદિ શક્તિશ્ચેદથવાડપ્યેકવિંશતિમ્ ॥ ૪૫ ॥

દીનાન્ધકૃપણેભ્યશ્ચ દદ્યાદન્નં સપાચસમ્ ।

પુનશ્ચ દક્ષિણાં દદ્યાત્ પ્રગૃહ્યાશિષમુત્તમામ્ ॥ ૪૬ ॥

સુહૃદ્ધન્ધુયુતો મૌની સ્વયં ભુઙ્જીત સાદરમ્ ॥ ૪૭ ॥

શિવ ઉવાચ ।

એવં તે કથિતં સ્કન્ધ વરદસ્ય વ્રતં શુભમ્ ।

ભુક્તિમુક્તિપ્રદં નૃણાં સર્વકામફલપ્રદમ્ ॥ ૪૮ ॥

પુરાતનમિતિહાસાસ્મિન્નર્થે વદામિ તે ।

મહાધર્મપરો રાજા પુરાડભૂત્ કર્દમાભિધઃ ॥ ૪૯ ॥

પાલયામાસ વસુધાં સાગરાન્તાં સ્વતેજસા ।

ગુણૈર્યસ્ય હૃતા દેવા નિત્યં ચત્સદસિ સ્થિતાઃ ॥ ૫૦ ॥

કદાચિદ્ દૈવયોગેન ભૃગુસ્તસ્ય ગૃહં યયૌ ।

તત ઉત્થાય રાજા સ બહુમાન પુરઃસરમ્ ॥ ૫૧ ॥
 ઉપવિશ્યાસને શ્રેષ્ઠે પૂજિતો ગુરુવત્ તતઃ ।
 ભુક્ત્વા સ્થિતં મુનિવરં રાજા વચનમબ્રવીત્ ॥ ૫૨ ॥
 રાજોવાચ ।
 ભગવન્ સર્વતત્ત્વજ્ઞ કિંચિત્ પૂચ્છામિ તદ્ વદ ।
 પૂર્વજન્મનિ કશ્ચાહં કિં મયા સુકૃતં કૃતમ્ ॥ ૫૩ ॥
 યેનેદૃશં મયા રાજ્યં પ્રાપ્તં નિહતકણ્ટકમ્ ।
 પ્રાપ્તં નૈવ નૃપૈરનૈર્ન ચ પ્રાપ્સ્યન્તિ ચાપરે ॥ ૫૪ ॥
 દેવાનામપિ પૂજ્યોઽહં ગન્ધર્વોરગરાક્ષસામ્ ।
 કુબેરસમ્પદા તુલ્યાં સમ્પદં પશ્યમે મુને ॥ ૫૫ ॥
 ત્રિલોક્યાં રત્નભૂતં ચત્ તદાનીતં સ્વતેજસા ।
 યં યં પદાર્થમિચ્છામિ તં તં પશ્યામિ વેશ્મનિ ॥ ૫૬ ॥
 કેનેત્યં કર્મણા પ્રાપ્તં તદ્ વદસ્વ મમ પ્રભો ।
 કામયે તત્પુનઃ કર્તું પુણ્યં પુણ્યવતાં વર ॥ ૫૭ ॥
 ભૃગુરુવાચ ।
 કથયામિ નૃપશ્રેષ્ઠ પ્રણિધાનબલાદહમ્ ।
 ત્વમાસીઃ પૂર્વજનુષિ ક્ષત્રિયો દુર્બલઃ શુચિઃ ॥ ૫૮ ॥
 કુટુમ્બભરણાર્થં ત્વં નાનાકર્માણ્યથાકરોઃ ।
 ક્રિયમાણં ચ તત્કર્મ ન ચાસીત્ કલદં તવ ॥ ૫૯ ॥
 અત્યન્તનિષ્ઠુરૈવાકિર્દારાપત્યૈશ્ચ પીડિતઃ ।
 અપૃષ્ઠા પુત્રદારાસ્ત્વં ગતવાન્ ગહનં વનમ્ ॥ ૬૦ ॥
 વિભ્રમન્ દિક્ષુ સર્વાસુ દૃષ્ટવાનસિ સૌભરિમ્ ।
 સિદ્ધાસને સમાસીનં સેવિતં મુનિપુટ્ગવૈઃ ॥ ૬૧ ॥
 કથયન્ત મહાવિદ્યાં શિષ્યેભ્યો દુઃખનાશિનીમ્ ।
 દૃષ્ટ્વા તં સૌભરિ દિવ્યમન્યાંશ્ચર્ષિગણાન્નૃપ ॥ ૬૨ ॥
 દણ્ડવત્ પતિતોઽસિ ત્વં ભુવિ તૈશ્ચાભિનન્દિતઃ ।
 ઉપવિષ્ઠઃ સ્વાસને ચ મુનિના તેન દર્શિતે ॥ ૬૩ ॥
 પૃષ્ટવાનસિ તં દિવ્યં લબ્ધ્વાઽવસરમાદૃતઃ ।

ક્ષત્રિય ઉવાચ ।

સ્વામિન્ સંસારદુઃખેન બહુધા કલેશિતો મુને ॥ ૬૪ ॥

દારાપત્યસુહૃદ્ભિશ્ચ વાગ્બાણૈર્ભૂશતાડિતઃ ।

ન વૈરાગ્યં મનો યાતિ નિષ્ઠુરેષુ સુહૃત્સુ ચ ॥ ૬૫ ॥

શીતોષ્ણક્ષુત્પિપાસાભિઃ પીડિતોઽપિ ભૂશં મુને ।

ઉપાયં વદ મે કિંચિદ્દુઃખસાગરતારકમ્ ॥ ૬૬ ॥

શિવ ઉવાચ ।

ઇતિ શ્રુત્વા વચસ્તસ્ય સૌભરિઃ કૃપયા યુતઃ ।

ઉપાયં ચિન્તયામાસ નૃપદુઃખવિનાશનમ્ ॥ ૬૭ ॥

તતસ્તં ક્ષત્રિયં પ્રાહ સર્વપાપવિમોચનમ્ ।

ઋષિરુવાચ ।

વ્રતં યત્કથયિષ્યામિ કુરુ નિશ્ચિતમાનસઃ ॥ ૬૮ ॥

યસ્યાનુષ્ઠાનમાત્રેણ સર્વદુઃખલયો ભવેત્ ।

બ્રાહ્મણૈઃ ક્ષત્રિયૈર્વૈશ્યૈસ્તથા બ્રહ્મર્ષિભિઃ કૃતમ્ ॥ ૬૯ ॥

મુક્તાસ્તે સર્વદુઃખેભ્યઃ પ્રાપ્તાઃ સિદ્ધિમનુતામ્ ।

વરદસ્ય ગણેશસ્ય ધર્માર્થકામમોક્ષદામ્ ॥ ૭૦ ॥

ક્ષત્રિય ઉવાચ ।

કોઽસૌ ગણેશઃ કિંશીલઃ કિંરુપઃ કિંસ્વભાવવાન્ ।

કિં કર્મા કથમુત્પન્નસ્તત્સર્વં કથયસ્વ મે ।

યદિ મે શ્રવણાયાલં યદ્યનુગ્રાહયતા મયિ ॥ ૭૧ ॥

ઋષિરુવાચ ।

યદ્બ્રહ્મ નિત્યં વિરજં વિશોકં જ્ઞાનસ્વરૂપં પરમાર્થભૂતમ્ ।

અનાદિમધ્યાન્તમનન્તપારં ગણાધિપં તં પ્રવદન્તિ સન્તઃ ॥ ૭૨ ॥

યસ્માદોઙ્કારસમ્ભૂતિર્યતો વેદા યતો જગત્ ।

યેન સર્વમિદં વ્યાપં તં વિદ્ધિ ગણનાયકમ્ ॥ ૭૩ ॥

જગત્સર્જનકામેન બ્રહ્મણા યસ્ય તુષ્ટયે ।

અબ્દાનાં તુ શતં પૂર્ણં તપસ્તપં સદુષ્કરમ્ ॥ ૭૪ ॥

ततो हृष्टमना वेधाः प्रसन्नं तमपूजयत् ।
 नानाविधोपचारैश्च दिव्यरत्नैः कृतैस्तथा ॥ ७५ ॥
 सिद्धिबुद्धी उभे कन्ये मनसा कल्पिते ददौ ।
 तुष्टो देवो ददौ तस्मै विधामेकाक्षरीं विभुः ॥ ७६ ॥
 ततो लब्धावरो ब्रह्मा यकार सकलं जगत् ।
 षडक्षरेण मन्त्रेण विष्णुना तोषितः पुरा ॥ ७७ ॥
 कृत्वा मूर्तिं गणेशस्य पूर्वोक्तविधिना प्रतम् ।
 अव्यङ्गं वर्षमेकं तु नियमान् कृतवान् हरिः ॥ ७८ ॥
 वरं लब्ध्वा गणेशात्तु पालयामास वै जगत् ।
 अयं विधं विजानीहि गणेशं भुवि संस्तुतम् ॥ ७९ ॥
 विश्वरूपमनादिं य सर्वकारणकारणम् ।
 तमाराधय यत्नेन सर्वदुःखाद् विमुक्त्यसे ॥ ८० ॥
 क्षत्रिय उवाच ।
 कस्मिन्काले प्रकर्तव्यमेतद् व्रतमनुत्तमम् ।
 विधिना केन मे ब्रूहि साम्प्रतं मुनिसत्तम ।
 करिष्ये वचनात्तेऽहं सर्वदुःख प्रशान्तये ॥ ८१ ॥
 मुनिरुवाच ।
 श्रावणोऽबहुले पक्षे यतुर्थ्यामारभेद् व्रतम् ।
 कुर्वीत परया भक्त्या यावद् भाद्रपदतुर्थिका ।
 उपचारैः षोडशभिः पार्थिवं गणनायकम् ।
 प्रत्यहं पूजयेद् भक्त्या ब्राह्मणान् भोजयेत् ततः ॥ ८२ ॥
 त्वमेतत् कुरु भूपाल सर्वान्दामानवाप्स्यसि ।
 धृतिं श्रुत्वा व्रतं तस्मात् कृतवानसि सुव्रत ॥ ८३ ॥
 समाप्ते तु व्रते तत्र सौभर्याश्रममण्डले ।
 तावत् तस्य गृहं दिव्यं गणेशस्य प्रसादतः ॥ ८४ ॥
 दिव्यनारीनरयुतं दासीदाससमन्वितम् ।
 वेदघोषसमायुक्तं जातं गोधनसङ्कुलम् ॥ ८५ ॥
 दिव्यवस्त्रसमायुक्ता नानालङ्कारसंयुता ।

અપત્યૈસ્તાદૃશૈર્યુક્તા વિસ્મિતાડડસીત્ પ્રતીક્ષતી ॥ ૮૬ ॥

આયાસ્યતિ કદા ભર્તૈત્યેવં ચિન્તા પરાડભવત્ ।

તાવત્ત્વં મુનિમામન્થ્ય ગતોડસિ નિજમાલયમ્ ॥ ૮૭ ॥

દિવ્યં તચ્છરણં હિત્વા સ્વગૃહં પરિમાર્ગયન્ ।

તાવદ્ ભાયપ્રેષિતાસ્ત્વાં નિન્યુસ્તદ્ભવનં નરાઃ ॥ ૮૮ ॥

તતસ્ત્વયાડપિ વિજ્ઞાતઃ પ્રભાવો વરદસ્ય સઃ ।

તદ્ભ્રતસ્ય પ્રભાવેણ રાજ્યભાગિહજન્મનિ ॥ ૮૯ ॥

શિવ ઉવાચ ।

ઇતિ શ્રુત્વા ભૃગોર્વાક્યં કર્દમો હર્ષનિર્ભરઃ ।

ચકાર સકલં રાજા ભૃગુણા યત્સમીરિતમ્ ॥ ૯૦ ॥

વ્રતસ્યાસ્ય પ્રભાવેણ જ્ઞાનવૈરાગ્યવાનૃપઃ ।

ભુક્ત્વા ભોગાન્ યથાકામં સ્થાપ્ય પુત્રાન્નિજે પદે ॥ ૯૧ ॥

ગતો ગાણેશ્ચરં ધામ યતો નાવર્તતે પુનઃ ।

સર્વાર્થમાધકં સ્કન્દ વ્રતાનાં વ્રતમુત્તમમ્ ॥ ૯૨ ॥

નૈતાદૃશં વ્રતં દાનં શ્રુતમન્યત્કદાચન ।

સર્વાર્થસાધકં સ્કન્દ વ્રતં કુરુ યદીચ્છસિ ॥ ૯૩ ॥

દેવદાનવગન્ધર્વૈઃ ઋષિભિર્મનુજૈઃ કૃતમ્ ।

દમયન્ત્યા નલેનાપિ રાજા ચન્દ્રાડ્ગદેન ચ ॥ ૯૪ ॥

સમ્પ્રાતાઃ સર્વકામાંસ્તે ગતા ગાણેશ્ચરં પદમ્ ।

ગિરિરુવાચ ।

ઇતિ તે કથિતં સર્વં સેતિહાસં વ્રતં મહત્ ।

કુરુ ત્વં મનસા ધ્યાત્વા વરદં ગણનાયકમ્ ॥ ૯૫ ॥

વ્રતમેતન્મહાભાગે શકુરં પ્રાપ્સ્યસે તતઃ ।

સ્નેહેન કથિતં તેડધ પ્રકાશં કુરુ મા વ્રતમ્ ॥ ૯૬ ॥

ઇતિ શ્રીગણેશપુરાણે ઉપાસનાખાણે હિમવત્પાર્વતી સંવાદો નામૈકપગ્ચાશત્તમોડધ્યાયઃ ॥ ૫૧ ॥

આદિતઃ શ્લોકાનાં સમષ્ટયક્રુઃ ૨૧૬૪ + ૯૬ = ૨૨૬૦

૧.૫૨ નલવ્રત નિરુપણં નામ દ્વિપચ્ચાશત્તમોઽધ્યાયઃ

પાર્વત્યુવાચ ।

નલેનેદં કૃતં કસ્માત્ કો નલો વદ મે પિતઃ ।

મનોવિશ્રાન્તિમાયાતિ શૃણ્વન્ત્યા મે કથાનકમ્ ॥ ૧ ॥

હિમવાનુવાચ ।

નિષધેષુ મહારાજો નલો નામાઽભવત્પુરા ।

બ્રહ્માણ્યો વેદવિચ્છૂરો દાની માની ધની મુનિઃ ॥ ૨ ॥

રથી ખડ્ગી શરી ચાપી નિષડ્ગી કવચી બલી ।

કૃતાસ્ત્રો દેવપૂજ્યશ્ચ ત્રિલોકીગમનઃ શુચિઃ ॥ ૩ ॥

શેષોઽપિ મૂકતાં યાતિ વર્ણિતું ચદ્રુણાનપિ ।

ન સડ્ધ્યા વિદ્યતેઽશ્વાનાં ગજાનાં રથિનાં તથા ॥ ૪ ॥

ધાનુષ્કાણાં શસ્ત્રભૂતાં અગ્નિશસ્ત્રભૂતામપિ ।

ચક્રમ્યુર્યદ્ભયાદેવા ઇન્દ્રાદ્યાઃ સદિગીશ્વરાઃ ॥ ૫ ॥

દમયન્તીતિ ભાર્યાઽઽસીદ્યસ્ય સૌન્દર્યમન્દિરમ્ ।

દમયિત્વાઽખિલાન્ બ્રહ્મા સારં સારં પ્રગૃહ્ય ચ ॥ ૬ ॥

દમયન્તીતિ વિખ્યાતા યતસ્તેનેતિ નિર્મિતા ।

દમયન્ત્યૈ ત્રિલોકસ્થ નારીણાં ચારુતામદાત્ ॥ ૭ ॥

નાનાલકુાર સંયુક્તા નાનામણિવિભૂષિતા ।

મુક્તાહારલસત્કણ્ઠા સદ્રુણાઢ્યા સુશોભના ॥ ૮ ॥

યસ્યામાત્યો મહાનાસીત્ પદ્મહસ્તઃ પરાક્રમી ।

બુદ્ધયા બૃહસ્પતિસમો નયેનાડ્ગિરસા સમઃ ॥ ૯ ॥

તુડ્ગત્વે મેરુસદૃશો ગામ્ભીર્યે ચોદધેઃ સમઃ ।

કદાચિદ્દુપવિષ્ઠોઽસૌ નલો રાજા મહામનાઃ ॥ ૧૦ ॥

નિષસાદ સભાગેહે નૃપમણ્ડલ મધ્યગઃ ।

નૃત્યન્ત્યપ્સરસ્તસ્ય પુરતશ્ચારુદર્શનાઃ ॥ ૧૧ ॥

સ્તુવન્તિ વન્દિનસ્તં ચ બ્રહ્મર્ષિગણસંયુતમ્ ।

એતસ્મિન્નેવ કાલે તુ ગૌતમૌ નૃપતિં યયૌ ॥ ૧૨ ॥

ઉત્થાય સાદરં રાજા સ્વાસને વિનિવેશિતઃ ।

પૂજિતઃ પરથા ભક્ત્યા તતઃ પપ્રચ્છ તં નલઃ ॥ ૧૩ ॥

નલ ઉવાચ ।

સ્વામિન્નનુગૃહીતસ્તે દર્શનિન મહામુને ।

જન્મ રાજ્યં પિતા માતા કુલં જીવિતમદ્ય મે ॥ ૧૪ ॥

સકુલં સ્વાગમે હેતું વદતૂર્ણ મહામુને ।

ગૌતમ ઉવાચ ।

મમાસીન્મહતી વાઝ્છા દ્રષ્ટું તે વૈભવં નૃપ ॥ ૧૫ ॥

સ્તુવન્તિ દેવાઃ સ્વર્ગસ્થા બ્રહ્મેન્દ્રહરિશૂલિનઃ ।

ધન્યોડસિ મર્ત્યલોકસ્થો મર્ત્યૈર્દેવૈશ્ચ શસ્યસે ॥ ૧૬ ॥

નિત્યતૃપ્તોડપ્યહં તૃપ્તઃ પૂજાં દૃષ્ટ્વા ચ વૈભવમ્ ।

ઇદાનીમનુજાનીહિ ગમિષ્યે સ્વાશ્રમં પ્રતિ ॥ ૧૭ ॥

નૃપ ઉવાચ ।

વેદવેદાડ્ગવિદ્બ્રહ્મન્ સર્વશાસ્ત્રપ્રવર્તક ।

દયાનિધે ક્ષણં સ્થિત્વા છિન્ધિ મે સંશયં મુને ॥ ૧૮ ॥

મુનિરુવાચ ।

સાધુ પૃષ્ઠં મહારાજ સ્થિતોડહં સ્નેહભાવતઃ ।

નાગા નૃપાશ્ચ દેવાશ્ચ યત્તે નાણાવિલડ્ધિનઃ ॥ ૧૯ ॥

નૃપ ઉવાચ ।

મમૈવ વિસ્મયો બ્રહ્મન્ નિરીક્ષ્ય વૈભવં સ્વકમ્ ।

ઇત્યં મમાભવલ્લેન પુણ્યેન તપસાડપિ વા ॥ ૨૦ ॥

વદ તત્ત્વેન કશ્ચાહમભવં પૂર્વજન્મનિ ।

મુનિરુવાચ ।

ગૌણડદેશાત્પરે દેશે પુરે પિપ્પલસંહિડે ॥ ૨૧ ॥

ત્વમાસીઃ ક્ષત્રિયઃ પૂર્વ દરિદ્રો જ્ઞાનવાન્ શુચિઃ ।

જાયાપત્યૈઃ સુહૃદ્ભિશ્ચ વાક્શરૈસ્તાડિતો ભૃશમ્ ॥ ૨૨ ॥

રાત્રાવપૃષ્ઠા સર્વાસ્ત્વં નિર્વેદાદ્રહનં વનમ્ ।

ગતવાન્વૃક્ષવલ્લીભિઃ સિંહવ્યાઘ્રગજૈર્મૃગૈઃ ॥ ૨૩ ॥

સેવિતં શીતલજલૈઃ સરોભિર્જલજાદિભિઃ ।

આશ્રમોઽથ ત્વયાઽદર્શિ ભ્રમતા ભ્રમતા વને ॥ ૨૫ ॥

તપોનિધેઃ કૌશિકસ્ય વેદઘોષનિનાદિતઃ ।

તત્ર ગત્વા મુનિં તં ત્વં પ્રણતો ભક્તિભાવતઃ ॥ ૨૫ ॥

ઉત્થાપિતઃ કૌશિકેન દીનાનાથદયાવતા ।

દુઃખિતં ત્વાં વિદિત્વા સ આશીર્વાદમવીવદત્ ॥ ૨૬ ॥

ગજાનનો મે દેવેશો ભવિતા તે શુભકુરઃ ।

શ્રુત્વા તદાશિષં સૌમ્યાં પ્રાપ્નોઽસિ પરમાં મુદમ્ ॥ ૨૭ ॥

પુષ્ટવાનસિ તં વિપ્રમુપાયં સર્વકામદમ્ ।

દારિદ્ર્યનાશકં રાજન્ ભુક્તિમુક્તિપ્રદં શિવમ્ ॥ ૨૮ ॥

ગણેશારાધનં તુભ્યં કથયામાસ કૌશિકઃ ।

કૌશિક ઉવાચ ।

વ્રતં કુરુ ગણેશસ્ય માસમાત્રં નરાધિપ ॥ ૨૯ ॥

કુરુ મૂર્તિં ગણેશસ્ય મૃન્મયીં ચારુદર્શનામ્ ।

પૂર્વોક્ત વિધિના પૂજાં કુરુ શૃણુ કથાનકમ્ ॥ ૩૦ ॥

દિને દિને માસમાત્રં તતઃ સિદ્ધિમવાપ્સ્યસિ ।

મુનિરુવાચ ।

ઇતિ શ્રુત્વા કૌશિકં તં પપ્રચ્છ ભૂમિપઃ પુનઃ ॥ ૩૧ ॥

નૃપ ઉવાચ ।

ગજાનનં ન જાનામિ તત્સ્વરૂપં વદસ્વ મે ।

જ્ઞાત્વા તં દેવદેવેશં કરિષ્યે વ્રતમુત્તમમ્ ॥ ૩૨ ॥

મુનિરુવાચ ।

ઇતિ તેન કૃતે પ્રશ્ને જગાદ મુનિસત્તમઃ ।

અનિર્વાચ્યસ્વરૂપસ્ય પરબ્રહ્મસ્વરુપિણઃ ॥ ૩૩ ॥

વૈકારિકસ્વરુપાણિ ગજાનનકૃતાનિ તમ્ ॥ ૩૪ ॥

કૌશિક ઉવાચ ।

યઃ કર્તા સર્વલોકાનાં પિતા માતા જગદ્ગુરુઃ ।

બ્રહ્મેન્દ્રશિવવિષ્ણુનાં ધ્યેયો યઃ સ ગજાનનઃ ॥ ૩૫ ॥

મુનિરુવાચ ।

ઇતિ શ્રુત્વા તુ તદ્વાક્યં પ્રણિપત્ય મુનીશ્વરમ્ ।

અનુષ્ઠાતસ્તતસ્તેન ગતોડસિ નિજમન્દિરમ્ ॥ ૩૬ ॥

આરભ્ય શ્રાવણે શુદ્ધ ચતુર્થ્યાં વ્રતમુત્તમમ્ ।

કૃતવાન્ મૃન્મયીં મૂર્તિં ગણેશસ્ય યથોદિતામ્ ॥ ૩૭ ॥

સ્થાને ચ વચને મૌને ગમને શયને ભુજિ ।

ધ્યાયન્ગજાનનં દેવં પ્રાયાઃ સિદ્ધિમનુત્તમામ્ ॥ ૩૮ ॥

નાનાગજરથાશ્ચાઘૈર્ગોધનેર્ધનસાગ્રિયતેઃ ।

દાસીદાસયુતઃ શ્રીમાન્ જાતો વ્રતપ્રભાવતઃ ॥ ૩૯ ॥

દત્તવાનસિ દાનાનિ સર્વાણિ દેવતુષ્ટયે ।

ગણેશસ્ય મહામૌલ્યં પ્રાસાદં કૃતવાન્મુદા ॥ ૪૦ ॥

ભુક્ત્વા ભોગાન્ યથાકામં કાલેન નિધનં ગતઃ ।

જાતોડસિ નિષધે દેશે નૃપસ્ત્વં નલનામકઃ ॥ ૪૧ ॥

અતસ્ત્વચ્ચયલા લક્ષ્મીસ્ત્રિલોકીજનવન્દિતે ।

ઇદાનીમનુજાનીહિ યત્પૃષ્ઠે તન્નિરૂપિતમ્ ॥ ૪૨ ॥

હિમવાનુવાચ ।

એવં ગતે ગૌતમે તુ વ્રતં ચક્રે નલો નૃપઃ ।

તદ્વાક્યાજ્જાતવિશ્વાસો મૂર્તિં કૃત્વા સુશોભનામ્ ॥ ૪૩ ॥

શ્રુત્વા કથાં ગણેશસ્ય પ્રત્યહં પૂજ્ય ભક્તિતઃ ।

અલભત્ સર્વકામાન્ સ વ્રતસ્યાસ્ય પ્રભાવતઃ ॥ ૪૪ ॥

ઇતિ તે કથિતં કન્યે નલેનેત્યં કૃતં વ્રતમ્ ।

ઉપદિષ્ટં ગૌતમેન પૂર્વજન્મકૃતં વ્રતમ્ ॥ ૪૫ ॥

યસ્ય પ્રભાવઃ સમ્પૂર્ણો વક્તું કેનાપિ નેષ્યતે ॥ ૪૬ ॥

ઇતિ શ્રીગણેશપુરાણે ઉપાસનાખાણે નલવ્રતનિરુપણં નામ દ્વિપચ્ચાશત્તમોડધ્યાયઃ ॥ ૫૨ ॥

આદિતઃ શ્લોકાનાં સમષ્ટયક્રુઃ ૨૨૬૦ + ૪૬ = ૨૩૦૬

૧.૫૩ ચન્દ્રાડ્ગદોપાખ્યાને ત્રિપચ્ચાશત્તમોઽધ્યાયઃ

હિમવાનુવાચ ।

ઇદાનીં કથયિષ્યામિ રાજા ચન્દ્રાડ્ગદેન ચ ।

તત્પત્ન્યા ચ કૃતં હ્યેતદિન્દુમત્યા શુભાનને ॥ ૧ ॥

માલવે વિષયે ખ્યાતં નગરં કર્ણનામકમ્ ।

તત્ર ચન્દ્રાડ્ગદો રાજા બભૂવાતિપરાક્રમી ॥ ૨ ॥

અણિમાદિગુણાપેતઃ સર્વશાસ્ત્રાર્થતત્ત્વવિત્ ।

યજ્ઞવા દાની મહાજ્ઞાની વેદવેદાડ્ગ પારગઃ ॥ ૩ ॥

અતિકાન્તા સભા યસ્ય સુધર્મામિતિમાનુષીમ્ ।

મુષણાતિ ચક્ષુષસ્તેજો રવિકાન્તમરીચિભિઃ ॥ ૪ ॥

અતિસ્વચ્છાનિ વાસાંસિ રત્નસ્તમ્ભાશ્રયાત્સુતે ।

નીલલોહિતપીતત્વાચ્ચિત્રતાં યાન્તિ કાનિચિત્ ॥ ૫ ॥

અતિસાધ્વી મહાભાગા પતિશુશ્રૂષણેરતા ।

ધર્મશીલા વ્રતપરા શ્વશ્રૂશ્વશુરસેવિની ॥ ૬ ॥

ગૃહકૃત્યેષુ ચાવ્યગ્રા દેવતાતિથિપૂજિકા ।

નામ્ના ચેન્દુમતિ ખ્યાતા સર્વાવયવસુન્દરા ।

ધર્મશીલોઽપિ નૃપતિરમાત્યૈઃ પ્રાર્થિતો ભૃશમ્ ।

જીવહિંસા મહાઘોરાં પાપહિં પરિવર્જય ॥ ૭ ॥

કદાચિદ્દેવયોગેન મૃગયાં કીડિતું યયૌ ।

તરક્ષુરુવારાહમૃગપક્ષિયુતં વનમ્ ॥ ૮ ॥

નીલકચ્યુકસંવીતો નીલોષ્ણીષોત્તરચ્છદઃ ।

બદ્ધગોધાડ્ગુલિત્રાણઃ શસ્ત્રિકાખડ્ગખેટવાન્ ॥ ૯ ॥

જવેનાશ્વસમારુઢો શરયાપકરો બલી ।

તાદૃશૈર્વીરનિકરૈરમાત્યૈઃ સેવકૈર્વૃતઃ ॥ ૧૦ ॥

નિધન્ મૃગાન્ વરાહાંશ્ચ પ્રેષયન્નગરં પ્રતિ ।

ભ્રમમાણો વને રાજા દૃષ્ટો રાક્ષસપુડ્ગલૈઃ ॥ ૧૧ ॥

ચકમ્પે રાક્ષસાન્ દૃષ્ટ્વા શીતજવરયુતો યથા ।

દરીમુખાન્ ગર્તનેત્રાન્ વ્યાદિતાસ્યાન્ નભસ્પૃશઃ ॥ ૧૨ ॥

દૃષ્ટવા તાન્ વિદ્રુતાઃ સર્વે વીરાઃ સેવિજના આપિ ।
 કેચિદ્ યમક્ષયં યાતા મૂર્છિતાઃ કેડપિ ભૂગતાઃ ॥ ૧૩ ॥
 તત્રૈકા રાક્ષસી કૂરા દૃષ્ટ્વા કામાતિસુન્દરમ્ ।
 તં નૃપં પરિરભ્યૈવ યુયુમ્હે કામમોહિતા ॥ ૧૪ ॥
 તસ્યામાત્યાન્ ભગે કૃત્વા ભક્ષયામાસ સેવકાન્ ।
 એતસ્મિન્નન્તરે રાજા પલાયનપરો યયૌ ॥ ૧૫ ॥
 કાસારમધ્યે મગ્નોડભૂત્રાદ્રાક્ષીદ્ રાક્ષસી ચ તમ્ ।
 સ ધૃતો નાગકન્યાભિર્નીતઃ પાતાલમન્દિરમ્ ॥ ૧૬ ॥
 ભૂષિતો નાગકન્યાભિર્વસ્ત્રાલકુહારભૂષણૈઃ ।
 પપ્રચ્છુર્નાગકન્યાસ્તં કુત આગમનં તવ ॥ ૧૭ ॥
 કોડસિ કસ્યાસિ કિં નામ વદ સત્યં નરોત્તમ ।
 ઇતિ તદ્વચનં શ્રુત્વા તાં જગાદ નરાધિપઃ ॥ ૧૮ ॥
 અહં ચન્દ્રાડ્ગદો નામ હેમાડ્ગદસુતો બલી ।
 માલવે વિષયે કર્ણનગરે વસતિર્મમ ॥ ૧૯ ॥
 રાક્ષસીભયવિત્રસ્તઃ પ્રવિષ્ટઃ સલિલં મહત્ ।
 ભવતીભિરિહાનીતો યત્યૃષ્ટં તન્નિવેદિતમ્ ॥ ૨૦ ॥
 ભક્ષિતાઃ સર્વલોકા મે મૃગયાભિરતસ્ય હ ।
 સરોજલપ્રસાદેન જીવંસ્તિષ્ઠામિ સામ્પ્રતમ્ ॥ ૨૧ ॥
 ઇતિ તા વચનં શ્રુત્વા પુનરુચુર્નૃપં તદા ॥ ૨૨ ॥
 તાઊચુઃ ।
 ભવાસ્માકં પતિરિહ સર્વસેત્સ્યતિ તે પ્રિયમ્ ।
 અસ્માકં નાગકન્યાનાં ભોગશ્ચાતીવ દુર્લભઃ ॥ ૨૩ ॥
 તાસામિતિ વચઃ શ્રુત્વા પ્રોવાચ નૃપસત્તમઃ ।
 એકપત્નીવ્રતં મેડસ્તિ માતરસ્તત્કથં ત્યજે ॥ ૨૪ ॥
 સોમવંશપ્રસૂતાનાં રાજાં ધર્માન્ બ્રવીમિ વઃ ।
 પરદ્રવ્યં પરદ્રોહં પરદારાંસ્તથૈવ ચ ॥ ૨૫ ॥
 પરનિન્દાં ચ નેચ્છન્તિ નૃપાઃ સૌમ્યાશ્ચ સાધવઃ ।
 અધીતિર્યજનં દાનં શરણાગતપાલનમ્ ॥ ૨૬ ॥

નિષિદ્ધાચરણં નૈવ વિધ્યર્થપ્રતિપાલનમ્ ।
 એતે ધર્માસ્ત્રિવર્ણાનાં યાજનાદિ ત્રયં દ્વિજે ॥ ૨૭ ॥
 અધિકં સર્વવર્ણાનામાતિથ્યં પરમં મતમ્ ।
 ઇતિ શ્રુત્વા નૃપવચ્ચોડખિલા નાગકુમારિકાઃ ॥ ૨૮ ॥
 પ્રશેપુસ્તં વિયુક્તસ્ત્વં બહુધા સ્વસ્ત્રિયા ભવ ।
 બબન્ધુર્નિગડૈસ્તં તા દુઃખિતાઃ કામવિવ્હલાઃ ॥ ૨૯ ॥
 રાક્ષસી તુ જલં પ્રાશ્ય તદર્થે તત્સરોગતમ્ ।
 ભક્ષયિત્વા જલચરાન્ નાતૃપ્યત્પરમં તદા ॥ ૩૦ ॥
 ઇમં વૃત્તાન્તમશ્ણોદ્ રાણી રાજીવ લોચના ।
 પર્યકુસ્થા સ્વદૂતાત્ સા રાક્ષસીતોડવશેષિતાત્ ॥ ૩૧ ॥
 મગ્નં નિશમ્ય નૃપતિં દુઃખિતા પતિતા ભુવિ ।
 મૂર્છામવાપ મહતીં સખીભિઃ પરિવીજિતા ॥ ૩૨ ॥
 સિક્તા શીતલતોયેન રુદન્તીભિર્મુહુર્મુહુઃ ।
 ઉપવિષ્ટા પ્રરુદતી ધ્રુતિ વક્ષઃ શિરો મુખમ્ ॥ ૩૩ ॥
 શુશોચ પરમાલાપૈર્ભર્તઃ કાન્તેતિ જલ્પતી ।
 ક્વ ગતઃ પ્રાણનાથો મે હિત્વા માં પ્રિયવાદિનીમ્ ॥ ૩૪ ॥
 સર્વાવયવસમ્પૂર્ણાં પ્રણતાં પ્રિયકારિણીમ્ ।
 ભર્તૃકાર્યરતાં નિત્યં નિત્યં યાતિથિપૂજિકામ્ ॥ ૩૫ ॥
 કુત્ર ભોક્ષ્યતિ મે નાથો નિદ્રાં વા કુત્ર યાસ્યતિ ।
 કાચનં શયનં હિત્વા પરાધ્વાસ્તરણૈર્વૃતમ્ ॥ ૩૬ ॥
 કથં સ્નાસ્યતિ કાન્તો મે હિત્વા તૈલં સુગન્ધિતકમ્ ।
 લોકાનાં પાલનં કોડધ વિના તેન કશ્ચિયતિ ॥ ૩૭ ॥
 પ્રજાનાં સર્વલોકાનાં બાણાનાં રઝનં ચ કઃ ।
 અસ્તં યાતો ગુણાનિધિઃ પ્રતાપનિધિરથ કિમ્ ॥ ૩૮ ॥
 દિશઃ શૂન્યાઃ પ્રપશ્યામિ વિના તેન મહાત્મના ।
 ક્વાહં સુખં પ્રપશ્યામિ ક્વ સુખં સોડપિ યાસ્યતિ ॥ ૩૯ ॥
 ઇહલોકેપરે વાપિ ન સુખં કુલયોષિતામ્ ।

હીનાનાં સ્વામિનાં દેવ ચદેતત્ સ્વામિના સહ ॥ ૪૦ ॥

શરણાગતગુપ્તિં ચ દીનાનાં કઃ કરિષ્યતિ ।

એવં બહુવિધં દીના રુદતી ભૃશવિવ્હલા ॥ ૪૧ ॥

તત્યાજ ત્રોટયિત્વા સા ભૂષણાનિ ચ દૂરતઃ ।

કહ્મણાનિ ચ સર્વાણિ બભજ્ય ચ મુમૂર્છ ચ ॥ ૪૨ ॥

ઇતિ શ્રીગણેશપુરાણે ઉપાસનાખણ્ડે ચન્દ્રાદ્ગદોપાખ્યાને ત્રિપચ્ચાશત્તમોઽધ્યાયઃ ॥ ૫૩ ॥

આદિતઃ શ્લોકાનાં સમષ્ટયક્રુઃ ૨૩૦૬ + ૪૩ = ૨૩૪૯

૧.૫૪ ઇન્દુમતી નારદ સંવાદે ચતુર્થપચ્ચાશત્તમોઽધ્યાયઃ

પાર્વત્યુવાચ ।

તસ્યાં તુ મૂર્છિતાયાં તુ કિમકુર્વન્ જનાસ્તદા ।

તન્મે વિસ્તરતો બ્રૂહિ હૃદયાનન્દનં પિતઃ ॥ ૧ ॥

હિમવાનુવાચ ।

તદા સર્વે નાગરિકા નાનાવાક્યવિશારદાઃ ।

પ્રમૃજ્ય સ્વાનિ ચાશ્રૂણિ સમાદધ્યુર્નૃપસ્ત્રિયમ્ ॥ ૨ ॥

જના ઊચુઃ ।

માતરુત્તિષ્ઠ મા શોકં કુરુ પુત્રે મનઃ કૃથાઃ ।

પ્રેતં દહતિ શોકાશ્રુ તસ્માદ્ભર્તૃહિતં કુરુ ॥ ૩ ॥

મર્ત્યેષુ ન હિ દૃષ્ટોઽસ્તિ ચિરઞ્જીવી શુભાનને ।

યથા જીર્ણ પરિત્યજ્ય વાસોઽન્યદ્રુહ્યતે જનૈઃ ॥ ૪ ॥

વર્ષાપિ દેહિના તદ્વત્ ત્યજ્ત્વાઽન્યદ્ ગુહ્યતે શુભમ્ ।

અત્યાશ્ચર્યમિદં ભદ્રે સ્વયં મૃત્યુમુખે સ્થિતઃ ॥ ૫ ॥

શોચતે મૃતમપરં સ્વયં મરણ ધર્મવાન્ ।

સ્વદેહેન વિયોગં ચ ન વેત્તિ ભાવિનં જનઃ ॥ ૬ ॥

મદીયં મન્યતે સર્વં દૈવકાલવશે સ્થિતમ્ ।

બ્રહ્માદિસ્થાવરાન્તં યદ્ વિશ્વં સાબ્ધિચરાચરમ્ ॥ ૭ ॥

જ્ઞાત્વા તં નશ્વરં શોકં ત્યજ્વોત્તિષ્ઠ સુપુત્રિણિ ।

ધર્મવાન્ પુણ્યશીલસ્તે ભર્તા મુક્તિં ગતો ભવેત્ ॥ ૮ ॥

જીવન્ યદિ ભવેત્ સ્વર્ગો તદા યાસ્યતિ કલ્પિચિત્ ।
અતિપુણ્યાન્માનવોડપિ યાતિ સ્વર્ગં ગતઃ પુનઃ ।
અથવા પરિપૃચ્છામો મુનિ કચ્ચિદિહાગતમ્ ॥ ૯ ॥

અતીતાનાગતવિદં કથયિષ્યતિ સોડખિલમ્ ।
અનન્તરં હિ યત્કાર્યં તત્સર્વં વિદધામહે ॥ ૧૦ ॥

હિમવાનુવાચ ।
એવં પ્રબોધિતા લોકૈઃ ક્ષણમિન્દુમતી તદા ।
આશ્વસ્તા સર્વવાક્યેન પ્રમૃજ્યાશ્રૂણિ વાસસા ॥ ૧૧ ॥

વિસર્જયામાસ તદા લોકાન્ સર્વાન્ સમાગતાન્ ।
ત્યજ્વા સૌભાગ્યચિન્હાનિ પ્રપેદે કૃશતાં ભૃશમ્ ॥ ૧૨ ॥

રુદતી શોચતી તસ્થૌ શ્વસતી મૂર્છિતા મુહુઃ ।
તતો દ્વાદશવર્ષાન્તે નારદો દિવ્યદર્શનઃ ॥ ૧૩ ॥

આજગામ ગૃહં તસ્થા યદૃચ્છાવિચરન્મુનિઃ ।
દૃષ્ટ્વા તં વિલલાપાશુ વદન્તી ભર્તૃચેષ્ટિતમ્ ॥ ૧૪ ॥

દુઃખ ચાકથયત્તસ્મૈ જાતં દ્વાદશવાર્ષિકમ્ ।
નિશમ્ય રુદિતં તસ્થા હર્ષયન્ મુનિરબ્રવીત્ ॥ ૧૫ ॥

નારદ ઉવાચ ।
ક્વાપિ તિષ્ઠતિ તે ભર્તા ન તં શોચિતુમર્હસિ ।
શિરશ્છાદય નીલેન વાસસા કર્ણભૂષણે ॥ ૧૬ ॥

કર્ણયોઃ કુરુ ભાલે ત્વં બિભ્રતી કુકુમં શુભમ્ ।
વલયાનિ ચ કરયોઃ કર્ણે મડ્ગલસૂત્રકમ્ ॥ ૧૭ ॥

હિમવાનુવાચ ।
સર્વજ્ઞસ્ય મુનેર્વાક્યાદ્વિશ્વસ્તા સત્યવાદિનઃ ।
તત્કાલં સર્વમાનાથ્ય હર્ષિતા સા તથાડકરોત્ ॥ ૧૮ ॥

આકાર્યં બ્રાહ્મણાન્ સર્વાન્ સમ્પૂજ્ય નારદં પુરા ।
સમ્પૂજ્ય સકલાંસ્તાંસ્તુ દદૌ દાનાન્યનેકશઃ ॥ ૧૯ ॥

વાદયામાસ વાદ્યાનિ શર્કરાં ચ ગૃહેગૃહે ।

પ્રેષયામાસ ચ તદા હર્ષાદિન્દુમતી શુભા ॥ ૨૦ ॥
 વસ્ત્રતામ્બૂલ દાનેન દદાવાણાં જનસ્ય સા ।
 પ્રણિપત્ય પુનર્દેવ મુનિં નારદમાદરાત્ ॥ ૨૧ ॥
 સ્વભર્તૃપ્રાપ્તયેડપૃચ્છદુપાયં રાજકન્યકા ।
 ઇન્દુમત્યુવાચ ।
 કુત્ર તિષ્ઠતિ મે ભર્તા કથં તિષ્ઠતિ વા મુને ॥ ૨૨ ॥
 કેનોપાયેન વેદણ દર્શનં તસ્ય મે ભવેત્ ।
 અનુગ્રહં કુરુ મુને તમુપાયં વદસ્વ મે ।
 વ્રતં દાનં તપો વાપિ દુઃસાધ્યમપિ ચદ્ભવેત્ ॥ ૨૩ ॥
 નારદ ઉવાચ ।
 વ્રતં તુ પરમં તેડહં કથયામિ સમાસતઃ ।
 નભઃ શુકલચતુર્થ્યાં તદારભેત્ પરયા મુદા ॥ ૨૪ ॥
 નદ્યાં તડાગે વાપ્યાં વા દન્તધાવનપૂર્વકમ્ ।
 સ્નાનં પ્રભાતસમયે કુરુ સકુલ્ય પૂર્વકમ્ ॥ ૨૫ ॥
 શુકલવાસા ગૃહં ગત્વા મૃન્મયીં મૂર્તિમુત્તમામ્ ।
 કુર્યાચ્યતુર્ભુજા સમ્યગ્ગણેશસ્ય મનોરમામ્ ॥ ૨૬ ॥
 ઉપચારૈઃ ષોડશભિઃ પૂજયેત્ સ્થિરચેતસા ।
 એકાન્નમેકભુક્તં વા સ્વયં કુર્યાત્યપ્રચત્તતઃ ।
 ઉપોષણં વા કુર્વીત યાવદ્ ભાદ્રચતુર્થિકા ॥ ૨૭ ॥
 ગીતવાદિત્ર નૃત્યાદૈર્બ્રાહ્મણાનાં ચ ભોજનૈઃ ।
 મહોત્સવં પ્રકુરવીત વિભવે સતિ શોભને ॥ ૨૮ ॥
 એવં વ્રતં કુરુ શુભે ભર્ત્રા સહ સમેષ્યસિ ।
 પાતાલે નાગકન્યાભિઃ રુદ્ધેન જીવિતા શુભે ॥ ૨૯ ॥
 સત્યં બ્રવીમિ તે સત્યે નાન્યથા મમ ભાષિતમ્ ।
 હિમવાનુવાચ ।
 ઇત્યુક્તા તેન મુનિના વ્રતં પ્રારમ્ભદાદરાત્ ॥ ૩૦ ॥
 ગતે મુનૌ નભોમાસિ દિનૈઃ કતિભિરાગતે ।
 દ્વિરદાનનમૂર્તિં સા ચકાર પાર્થિવી શુભામ્ ॥ ૩૧ ॥

પૂર્વોક્તવિધિના પૂજા ચકાર સુમનોહરામ્ ।
 દિવ્યગન્ધૈર્દિવ્યવસ્ત્રૈર્દિવ્યૈશ્ચ કુસુમૈરપિ ॥ ૩૨ ॥
 દિવ્યૈર્નાનાવિઘૈશ્ચૈવ નૈવેઘૈઃ કલકાગ્ચનૈઃ ।
 દીપૈઃ પુષ્પાગ્જલીભિશ્ચ પ્રક્રમૈર્નતિભિઃસ્તવૈઃ ॥ ૩૩ ॥
 તન્નામસ્મરણૈર્ધ્યાનૈસ્તોષયામાસ તં વિભુમ્ ।
 ગીતવાદિત્રનૃત્યાદૈર્બ્રાહ્મણાનાં ચ ભોજનૈઃ ॥ ૩૪ ॥
 પલમાત્રં પથો ભુક્ત્વા ચકાર વ્રતમુત્તમમ્ ।
 નભઃ શુકલચતુર્થ્યાદિ ચિરનષ્ટપ્રિયામયે ॥ ૩૬ ॥
 નારદસ્ય મુનેર્વાક્યાદ્ યાવદ્ભાદ્રચતુર્થિકા ॥ ૩૬ ॥
 ઇતિ શ્રીગણેશપુરાણે ઉપાસનાખાણે ઇન્દુમતીનારદસંવાદો ચતુષ્પચ્ચાશત્તમોઽધ્યાયઃ ॥ ૫૪ ॥
 આદિતઃ શ્લોકાનાં સમષ્ટયક્રુઃ ૨૩૪૯ + ૩૬ = ૨૩૮૫

૧.૫૫ શિવપાર્વતી સંયોગોનામ પચ્ચપચ્ચાશત્તમોઽધ્યાયઃ

હિમવાનુવાચ ।
 સમાપ્તે તુ વ્રતે તસ્યા ગણેશસ્ય પ્રસાદતઃ ।
 પાતાલે નાગકન્યાનામન્યથાઽભૂન્મતિસ્તદા ॥ ૧ ॥
 મોચયામાસ રાજાનં પુપૂજશ્ચ યથાવિધિ ।
 વસ્ત્રૈરાભરણૈશ્ચૈવ નાનારત્નમહાધનૈઃ ॥ ૨ ॥
 અશ્વં મનોજવં દત્ત્વા વિસસર્જુર્નૃપં તદા ।
 કાસારાદ્ભહિરાગત્ય બધ્વા ચાશ્વં મહાદ્રુમે ॥ ૩ ॥
 સ્નાતિ યાવન્નાગરિકૈઃ દૃષ્ટઃ કતિપયૈર્નૃપઃ ।
 અપરે પ્રણિપત્યૈનં પપ્રચ્છુઃ કો ભવાનિતિ ॥ ૪ ॥
 કુત્રત્યઃ કુત આયાતઃ કિં નામા વદ નઃ પ્રભો ।
 ઇતિ તેષાં વચઃ શ્રુત્વા પપ્રચ્છ નૃપસત્તમઃ ॥ ૫ ॥
 ઇન્દુમત્યાઃ કુમારસ્ય કુશલં ખેદસંયુતઃ ।
 તતો બુબુધિરે તે તમાલિલિઙ્ગુર્મુદા જનાઃ ॥ ૬ ॥

ઉચ્યુશ્ચ નૃપ તે ભાર્યા સ્નાત્વેદાનીં ગતા ગૃહમ્ ।

ઉપવાસવ્રતવતી કૃશા ધમનિસંયુતા ॥ ૭ ॥

કુમારે જીવમાસ્થાય જીવમાત્રાવશેષિતા ।

કેચિચ્ચ નગરં ગત્વા શુભાં વાર્તામધોષયન્ ॥ ૮ ॥

અત્યામજનવાક્યેન શ્રુત્વા સા નૃપમાગતમ્ ।

આનન્દાબ્ધૌ નિમગ્નાડભૂદ્ બ્રહ્મજ્ઞાનીવ યોગવિત્ ॥ ૯ ॥

તતોડમાત્યાનુરસ્કૃત્ય સૈન્યાન્યપ્રેષયચ્ચ તમ્ ।

ચિત્રધ્વજપતાકાભિરશોભયત સા પુરમ્ ॥ ૧૦ ॥

વીથીરાસિગ્ધયામાસ સભાઃ સમ્પાદ્ય યત્રતઃ ।

સ્વાત્માનં ભૂષયામાસ વાસોડલકુાર ભૂષણૈઃ ॥ ૧૧ ॥

ગોભૂહિરણ્યદાનાઘૈસ્તોષયિત્વા દ્વિજન્ બહૂન ।

આશર્તિક્યં કરે દત્વા પતિવત્સ્ત્રીજનસ્ય સા ॥ ૧૨ ॥

ગીતવાદિત્રઘોષેણ પુરાત્સર ઉપાગમત્ ।

અમાત્યાસ્તુ પુરો ગત્વા પ્રણમ્ય નૃપપુઙ્ગવમ્ ॥ ૧૩ ॥

આલિલિડ્ગુર્મુદા સર્વે પ્રણેમુશ્ચ યથાક્રમમ્ ।

ઉપવિષ્ટે તુ નૃપતાવુપવિષ્ટાસ્તદાણયા ॥ ૧૪ ॥

સર્વાન્ કુશલપ્રશ્રાઘૈસ્તોષયિત્વા યથાક્રમમ્ ।

માનયિત્વા તથા લોકાન્દત્વા તામ્બૂલવાસસી ॥ ૧૫ ॥

સ્વયં જગામ શિબિરમિન્દુમત્યા નૃપોત્તમઃ ।

કારયામાસ સ વિધિં દ્વાદશાબ્દદૃશૈર્દ્વિજૈઃ ॥ ૧૬ ॥

પુણ્યાહવાચનં કૃત્વા ગણેશાર્ચનપૂર્વકમ્ ।

સમ્પૂજ્ય શકુરં સમ્યગ્દ્વિજંશ્ચ દક્ષિણાદિભિઃ ॥ ૧૭ ॥

બભજ્જ શ્રીકૃલં ત્યક્ત્વા તતસ્તત્પુરતો યથૌ ।

દદર્શ તત્રેન્દુમતીમિન્દોઃ શેષાં કલામિવ ॥ ૧૮ ॥

નીરાજયિત્વા રાજાનં યુવતીભિઃ સભર્તૃભિઃ ।

લાજપુષ્પમયીં વૃષ્ટિં તાભિઃસાડકારયત્ તદા ॥ ૧૯ ॥

પ્રમૂજ્ય નયને સમ્યગાનન્દાશ્રુપરિપ્લુતે ।

હર્ષશોકાન્વિતૌ તૌ તુ પરસ્પરમથોચતુઃ ॥ ૨૦ ॥

પરસ્પર વિયોગાર્ધિ કથયામાસતુઃ શુચ્યા ।
 અનિવાર્યપ્રકૃતિભિઃ સાન્ત્વિતૌ બહુલોક્તિભિઃ ॥ ૨૧ ॥
 આનયિત્વા તુ રાજાનં સમારોહ્ય મહાગજે ।
 નાનાલક્ષ્મીસંયુક્તે પતાકાચ્છત્રસંયુતે ॥ ૨૨ ॥
 પાદચારૈઃ પરિવૃતે ચતુર્ધણ્ડાવિરાજિતે ।
 શતં ચષ્ટિધરાસ્તસ્ય વારયન્તો યયુઃ પુરઃ ॥ ૨૩ ॥
 અગ્નિશસ્ત્રધરાશ્ચાશ્વરથારોહા અનેકશઃ ।
 સવ્યદક્ષિણતો રાણો ગજલક્ષં ચયુર્લઘુ ॥ ૨૪ ॥
 નટા નૃત્યાડ્ગના વાદ્યવાદકા બન્દિનઃ પુરઃ ।
 તતઃ પશ્ચાદ્રાજાનીકાઃ પુરં વિવિશુરાદરાત્ ॥ ૨૫ ॥
 સૈન્યેન રજસા વ્યાપ્તે દિનનાથે હતપ્રભે ।
 અલક્ષ્મીતે પુરે તસ્મિન્ન પ્રાણાયત કિંચન ॥ ૨૬ ॥
 તતઃ પરસ્પરં નત્વા જગ્મુઃ સ્વં સ્વં નિવેશનમ્ ।
 મુખ્યા રાજગૃહં નીતાઃ પુના રાણા પ્રપૂજિતાઃ ॥ ૨૭ ॥
 વસ્ત્રતામ્બૂલદાનેન તેનાણાતા ગૃહં યયુઃ ।
 રાજાડય બ્રાહ્મણાન્ભોજ્ય બુભુજે જ્ઞાતિભિઃ સહ ॥ ૨૮ ॥
 તતો રાત્રૌ સુષુપ્તુઃ પર્યક્ટુઃ ચારુનિર્મિતે ।
 પરાધ્વર્ચસ્તરણોપેતે પરિચ્છદ્ધુપધાન્વિતે ॥ ૨૯ ॥
 ઊચતુઃ સ્વ સ્વ દુઃખં તૌ શોચન્તૌ ચ પુનઃ પુનઃ ।
 પુરોધસા સાન્ત્વિતૌ તૌ શયાતે સ્મ સુખં તતઃ ॥ ૩૦ ॥
 શ્રુત્વા વિનાયકવ્રતમહિમાનં નૃપોત્તમઃ ।
 પત્ન્યાડનુભૂતં સકલં સ્વયં કર્તુ મનો દધે ॥ ૩૧ ॥
 આગતે શ્રાવણે માસિ રાજા ચન્દ્રાડ્ગદસ્તદા ।
 મહોત્સવેન કૃતવાન વ્રતમેતચ્છુભાનને ॥ ૩૨ ॥
 ઋષિરુવાચ ।
 એવં પિતૃવચઃ શ્રુત્વા પાર્વતી ભૃશહર્ષિતઃ ।
 નભોમાસં સમાસાધે ચકાર વ્રતમાદરાત્ ॥ ૩૩ ॥

યથોક્તવિધિના મૂર્તિ કૃત્વા પૂજા ચ ચત્રતઃ ।

ભક્ષયન્તી પયોમાત્રં ધ્યાયન્તી દ્વિરદાનનમ્ ॥ ૩૪ ॥

તતશ્ચગ્ન્યલતાં યાતં શકુરસ્યાપિ માનસમ્ ।

આસસાદાશ્રમં તસ્યાઃ પાર્વત્યાઃ શૂલભૃત્ સ્વયમ્ ॥ ૩૫ ॥

ગણેશસ્ય ચતુર્થ્યાં તુ સમ્પૂર્ણં તદ્વ્રતે શુભે ।

પશ્યતિ સ્મ હરે દેવી વૃષારુઢે નિજાશ્રમે ॥ ૩૬ ॥

ઉત્થાય પ્રણામાસ્ય પાદામ્બુજ યુગં મુદા ।

પૂજયામાસ વિધિવચ્છકુરં લોકશકુરમ્ ॥ ૩૭ ॥

ઉવાચ ચ મહાદેવં પાર્વતી પ્રેમવિવ્હલા ।

દેવ્યુવાચ ।

કથં માં ત્યજ્ય ગતવાન્ કિં માં વિસ્મૃતવાનસિ ॥ ૩૮ ॥

ત્વદ્વિયોગાન્નિમેષોઽપિ કલ્પકલ્પોઽભવદ્ભિભો ।

ગણેશસ્ય વ્રતમિદં પિત્રાઽઽદિષ્ટં કૃતં મયા ॥ ૩૯ ॥

વરદસ્ય પ્રસાદેન સમ્પ્રાપ્તં દર્શનં તવ ॥ ૪૦ ॥

બ્રહ્મોવાચ ।

એતસ્મિન્નેવ કાલે તુ હિમવાનુપજગ્મિવાન્ ।

સત્યાઃ કરં કરે તસ્ય ન્યવેદયત સાદરમ્ ॥ ૪૧ ॥

તતો દેવાઃ સગન્ધર્વા દ્વિરદાનનમાદરાત્ ।

પૂજયામાસુરથ તૌ શિવૌ શિવકરૌ સતામ્ ॥ ૪૨ ॥

દેવ દુન્દુભયો નેદુઃ પુષ્પવૃષ્ટિઃ પપાત હ ।

સર્વે ગજાનનં નત્વા સ્તુત્વા ચ વિવિધૈઃ સ્તવૈઃ ॥ ૪૩ ॥

જયશબ્દૈઃ શકુરોઽપિ તુષ્ટાવ દ્વિરદાનનમ્ ।

અર્ધાંગુલે પાર્વતીં કૃત્વા વૃષમારુઢ્ય સત્વરઃ ॥ ૪૪ ॥

યયૌ કૈલાસ શિખરં સર્વે સ્વં સ્વં પદં યયુઃ ॥ ૪૫ ॥

બ્રહ્મોવાચ ।

ઇતિ તે કથિતં સર્વ વ્યાસ પૃષ્ઠં ત્વયા તુ યત્ ।

મહાત્મ્યં ગણનાથસ્ય વ્રતસ્ય ચ મહામુને ॥ ૪૬ ॥

ઇદાનીં પુનરત્યગ્ય કથયામિ કથાનકમ્ ।

યચ્છુત્વા સર્વપાપેભ્યો મુક્તઃ કામૌલ્લભેનર ॥ ૪૭ ॥

ઇતિ શ્રીગણેશપુરાણે ઉપાસનાખણ્ડે શિવપાર્વતીસંયોગોનામ પચ્ચપચ્ચાશત્તમોઽધ્યાયઃ ॥ ૫૫ ॥

આદિતઃ શ્લોકાનાં સમષ્ટયક્રુઃ ૨૩૮૫ + ૪૭ = ૨૪૩૨

૧.૦૫૬ ષટ્પચ્ચાશત્તમોઽધ્યાયઃ

ભૃગુરુવાચ ।

એવં તે કથિતં રાજન્ માહાત્મ્યં સકલં મયા ।

પુનશ્ચ શૃણુ વ્યાસેન યચ્છુતં બ્રહ્મણો મુખાત્ ॥ ૧ ॥

સોમકાન્ત ઉવાચ ।

કથં શ્રુતં બ્રહ્મમુખાદ્વ્યાસેનામિતબુદ્ધિના ।

ન તૃપ્તિમધિગચ્છામિ તન્મે વદ મહામુને ॥ ૨ ॥

ભૃગુરુવાચ ।

એવં શ્રુત્વા કથાં વ્યાસોઽપૃચ્છદ્ બ્રહ્માણમાદરાત્ ।

સ ચાપિ કથયામાસ સાદરં પૃચ્છતેઽનઘ ॥ ૩ ॥

વ્યાસ ઉવાચ ।

પુનઃ કથય મે બ્રહ્મન્ ગણનાથકથાં પરામ્ ।

તૃષ્ણા મે વર્ધતે ભૂયઃ શ્રોતું વિગ્નેશ સત્કથામ્ ॥ ૪ ॥

બ્રહ્મોવાચ ।

અપરાં શૃણુ મે વ્યાસ કથાં કૌતુકસંયુતામ્ ।

શૂરસેનપ્રભૃતિભિરનુભૂતાં ગજાનનીમ્ ॥ ૫ ॥

મધ્યદેશેઽભવદ્રાજા શૂરસેનો મહાબલી ।

સહસ્રાખ્ય પુરે રમ્યે વેદવેદાઙ્ગપારગઃ ॥ ૬ ॥

ધનવાન્ રૂપવાન્ દાતા હોતા પાતા જનસ્ય હ ।

શક્તિત્રયયુતો માની ષાઙ્ગુણ્યપરિનિષ્ઠિતઃ ॥ ૭ ॥

ઉપાયાનાં ચતુર્ણાંચ ચાલને ચતુરોઽરિહા ।

ચતુર્વિધબલોપેતો દ્વિજદેવેષુ ભક્તિમાન્ ॥ ૮ ॥

પૃથિવીમણ્ડલં ચસ્ય વશવર્ત્યભવત્સદા ।

નગરં શકનગરાદ્ વિશિષ્ટે ભાતિ ભૂતલે ॥ ૯ ॥
 યસ્ય પત્ની પુણ્યશીલા નામ્નાડભૂત્ પુણ્યશાલિની ।
 યસ્યા રૂપેણ સદૃશી નાસીત્ ત્રેલોક્યમણ્ડલે ॥ ૧૦ ॥
 પાતિપ્રત્યગુણૈર્યસ્યા લજ્જા પ્રાપ્તાડપ્યરુન્ધતી ।
 અસૂયાત્યાગયોગેનાપ્યનસૂયાડભવલ્લઘુઃ ॥ ૧૧ ॥
 સ કદાચિન્નૃપોડમાત્યૈઃ સંવૃતો વીરસત્તમૈઃ ।
 ઉપવિષ્ઠો નૃપસભાં દદૃશે ગગનેચરમ્ ॥ ૧૨ ॥
 વિમાન વહ્નિસદૃશં નેત્રતેજોહરં પરમ્ ।
 ગાનશ્રવણસક્તાસ્તે રાજ્ઞા સહ સભાસદઃ ॥ ૧૩ ॥
 વિવ્હલાસ્તે કિં કિમિતિ જ્ઞાતું દૂતાનયોદયન્ ।
 તે દૂતાઃ પ્રાગમન્દ્રષ્ટું વિમાનં સૂર્યસન્નિભમ્ ॥ ૧૪ ॥
 કસ્યચિદ્ વૈશ્યપુત્રસ્ય રાજદૂતસ્ય કુષ્ઠિનઃ ।
 પતિતં દૃષ્ટિપાતેન તદ્વિમાનં મહીતલે ॥ ૧૫ ॥
 તતો દૂતાઃ સમાગમ્ય શશંસુર્નૃપતિં તદા ।
 તદ્વિમાનં મહારાજ પુણ્યકૃદેવસંયુતમ્ ॥ ૧૬ ॥
 દૈદિપ્યમાનં પતિતં દુષ્ટદૃષ્ટયા મહીતલે ।
 તતોડતિહર્ષિતો રાજા પ્રકૃતિદ્વયસંયુતઃ ॥ ૧૭ ॥
 અશ્વારુઢો યયૌ તત્ર વિમાનં દ્રષ્ટુમુત્સુકઃ ।
 મન્યમાનો મહાભાગ્યં સ્વજનૈઃ પરિવારિતઃ ॥ ૧૮ ॥
 અનેકવાદનિર્ઘોષૈર્વિમાનસ્યાન્તિકં યયુઃ ।
 દદૃશુસ્તત્ર શકં તે નેમુરુત્તીર્ય યાનતઃ ॥ ૧૯ ॥
 નાનાલકુારસંયુક્તં સર્વદેવગણૈર્યુતમ્ ।
 બદ્ધાગ્જલિપુટો રાજા પ્રોવાય બલસૂદનમ્ ॥ ૨૦ ॥
 ધન્યેયમદ્ય ધરણી ધન્યં જન્મ ચ સમ્પદઃ ।
 પૂર્વજાઃ સર્વચક્ષુંષિ ધન્યાન્યદ્ય શયીપતે ॥ ૨૧ ॥
 યદ્દર્શનં મૃત્યુલોકે ભવતાં સાનુગસ્ય મે ।
 યસ્ય તે વશગા લોકા બ્રહ્મેશાનાદયઃ સુરાઃ ॥ ૨૨ ॥

શતાશ્રમેધતો દૃશ્યો નાન્યથા જાયતે ક્વચિત્ ।
 ન જાને કેન પુણ્યેન સોડધ દૃષ્ટોઽભિલૈજ્જનૈઃ ॥ ૨૩ ॥
 ઇદં ચ તે વિમાનં ચત્ કથં નિપતિતં ભુવિ ।
 એતન્મે સંશય દેવ છેત્તુમર્હસિ સામ્પ્રતમ્ ॥ ૨૪ ॥
 યાતવાન્ કુત્ર ચ ભવાન્ ગન્તા વા શંસ મે પ્રભો ।
 શક ઉવાચ ।
 રાજન્ શૃણુ મહાશ્ચર્યં કથિતં નારદેન મે ॥ ૨૫ ॥
 તદહં કથયિષ્યે ત્વાં શૃણુષ્વૈકમના નૃપ ।
 નારદ ઉવાચ ।
 મૃત્યુલોકં ગતઃ શક ભુશુણ્ડેરાશ્રમં પ્રતિ ।
 ગણેશસ્ય સ્વરૂપેણ તિષ્ઠતો જપતોઽનિશમ્ ॥ ૨૬ ॥
 તદ્ધ્યાનાત્તત્સ્વરૂપસ્ય દૃષ્ટે કૌતુકમદ્ભુતમ્ ।
 પૂજિતસ્તેન મુનિના ગજાનનસ્વરુપિણા ॥ ૨૭ ॥
 નત્વા તં મુનિમાપૃચ્છ્ય દર્શનાર્થં તવાગતઃ ।
 ભૂમૌ સાગૃધ્યતા નૈવ દૃષ્ટાઽન્યત્ર શતકતો ॥ ૨૮ ॥
 શક ઉવાચ ।
 અહં ચ નારદં પૂજ્ય વિસૃજ્ય ચ ક્ષણેન તમ્ ।
 અત્યુત્સુકતયા યાતો મુનિં દૃષ્ટે તથાવિધમ્ ॥ ૨૯ ॥
 વિમાનવરમાસ્થાય મનોમરુતવેગવત્ ।
 મુનિં દૃષ્ટ્વા ચ સમ્પૂજ્ય દ્વિરદાનનરૂપિણમ્ ॥ ૩૦ ॥
 ભુશુણ્ડિં પ્રણિપત્યાઽથ તસ્ય પૂજાં પ્રગૃહ્ય ચ ।
 ચલિતઃ સપરીવારો ગન્તુકામોઽમરાવતીમ્ ॥ ૩૧ ॥
 યાવત્તે નગરાભ્યાશે વિમાનમિદમાગતમ્ ।
 તાવદૂતસ્ય તે દૃષ્ટ્યા કુષ્ઠિનઃ પાપકારિણઃ ॥ ૩૨ ॥
 પતિતં ભૂમિભાગેઽસ્મિ સર્વં તે કથિતં નૃપ ।
 શૂરસેન ઉવાચ ।
 તપસા કેન વા શક ગજાનનસ્વરૂપતા ॥ ૩૩ ॥

પ્રાપ્તા ભુશુણ્ડિના તેન તદ્વદસ્વ મમ પ્રભો ।

ન હિ મે તૃપ્તિસ્તીહ શૃણ્વતસ્તત્કથામૃતમ્ ॥ ૩૪ ॥

ઇતિ શ્રીગણેશપુરાણે ઉપાસનાખાંડે ઇન્દ્રવિમાનપતનં નામ ષટ્પચ્ચાશત્તમોઽધ્યાયઃ ॥ ૫૬ ॥

આદિતઃ શ્લોકાનાં સમષ્ટયક્રુઃ ૨૪૩૨ + ૩૪ = ૨૪૬૬

૧.૦૫૭ ભુશુણ્ડ્યુપાખ્યાનં નામ સપ્તપચ્ચાશત્તમોઽધ્યાયઃ

શક ઉવાચ ।

હન્ત તે કથયિષ્યામિ કથામેકાં પુરાતનીમ્ ।

યથા તેનાઽઽપિ સાદૃશ્યં ગણનાથસ્ય ભક્તિતઃ ॥ ૧ ॥

દણ્ડકારણ્ય દેશેષુ નગરે નન્દુરાભિધે ।

એકઃ કૈવર્તકો દુષ્ટો નામ્ના નામૈવ વિશ્રુતઃ ॥ ૨ ॥

આબાલ્યાચ્ચૌર્યનિરતો યૌવને જારકર્મકૃત્ ।

પ્રત્યક્ષં દૃષ્ટિવિગમાદ્ધરતે ચ શપત્યપિ ॥ ૩ ॥

શપથાન્કુરુતે મિથ્યા પરહૃદ્ભેદકારકાન્ ।

તતો નિઃસારિતો ગ્રામાદ્યૂતમધરતો યતઃ ॥ ૪ ॥

લોકૈર્બહિર્દૂરતરં ગિરિકન્દરકાનને ।

સ્થિતઃ કાન્તાયુતો માર્ગે જધાન પથિકાન્બહૂન્ ॥ ૫ ॥

એવં બહુધનો જાતો નાનાલકુરણૈઃ સ્ત્રિયમ્ ।

ભૂષયામાસ સસુતાં તોષયામાસ માયયા ॥ ૬ ॥

શસ્ત્રં ખડ્ગં ચ ખેટં ચ પાશાન્ચાનુરનુત્તમમ્ ।

દણ્ડં ચોભયતો લોહં વહન્યૂર્ણે મહેષુધી ।

વૃક્ષાગ્રે કોટરે વાપિ સ્થિતો મારયતે બહૂન્ ॥ ૭ ॥

નાનાવિધાનિ વસ્તૂનિ વાસાંસ્થાભરણાનિ ચ ।

ગૃહે સઞ્ચયતે નીત્વા વિક્રીણાતિ પુરાન્તરે ॥ ૮ ॥

યથેષ્ટં ભજતે નિત્યં વિષયાન્મન્દિરે નિજે ।

એવં પાપસમાચારો હત્યરણ્યે પશૂનપિ ॥ ૯ ॥

એકદા કસ્યચિત્ પૃષ્ઠે ધાવિતો યોજનાવધિ ।

સ તુ તસ્માદ્ગતો દૂરં સ્ખલિત્વા પતિતો ભુવિ ॥ ૧૦ ॥

તત ઉત્થાય કથેન શનૈઃ શનૈર્યયૌ ખલઃ ।
 અપશ્યત્પથિ ગચ્છન્ સ તીર્થ ગાણેશ્વરં શુભમ્ ॥ ૧૧ ॥
 અકરોન્મજ્જનં તત્ર શ્રમમેવ વ્યપોહિતુમ્ ।
 તતોડગચ્છન્ સ્વવિષયં દદર્શ પથિ મુદ્ગલમ્ ॥ ૧૨ ॥
 જપન્તં ગણનાથસ્ય મન્ત્રં નામસમન્વિતમ્ ।
 ખડ્ગમુદ્યમ્ય નિષ્કોશં મુદ્ગલસ્યાન્તિકં યયૌ ॥ ૧૩ ॥
 કેવર્તકો નામ નામા હન્તું કૃતમતિસ્તદા ।
 જગલુસ્તસ્ય શસ્ત્રાણિ ખડ્ગોડપિ દૃઢમુષ્ટિતઃ ॥ ૧૪ ॥
 અન્યથા ચાભવદ્ બુદ્ધિસ્તસ્ય દુષ્ટસ્ય તત્ક્ષણાત્ ।
 દ્વિરદાનનભક્તસ્ય મુદ્ગલસ્ય પ્રભાવતઃ ॥ ૧૫ ॥
 જહાસ મુનિમુખ્યોડસૌ દૃષ્ટ્વા તં તુ તથાવિધમ્ ।
 પપ્રચ્છ સંયતઃ કસ્માચ્છસ્ત્રાણિ ગલિતાનિ તે ॥ ૧૬ ॥
 બદ્ધાન્યપિ ચ સર્વાણિ પતિતાનિ કુતો વદ ।
 ઇન્દ્ર ઉવાચ ।
 ગણેશતીર્થસ્નાનેન મુનેરાલોકનેન ચ ।
 જ્ઞાનવૈરાગ્યચુક્તોડસાવબ્રવીન્ મુદ્ગલં વચઃ ॥ ૧૭ ॥
 કેવર્તક ઉવાચ ।
 આશ્ચર્યં પરમં મન્યે કુણ્ડસ્નાનેન મે મતિઃ ।
 વિપરીતાડભવદ્બ્રહ્મન્ વિશેષાદ્દશનેન તે ॥ ૧૮ ॥
 બાલ્યાત્ પ્રભૃતિ મે દુષ્ટા બુદ્ધિઃ પાપરતાડભવત્ ।
 અસંખ્યાતાનિ પાપાનિ કૃતાન્યધાવધિ પ્રભો ॥ ૧૯ ॥
 ઇદાનીમેવ નિર્વિણ્ણા મતિર્મે ત્વપ્રસાદતઃ ।
 નાદાસ્યે પુનરેતાનિ શસ્ત્રાણિ પતિતાનિ મે ॥ ૨૦ ॥
 કુરુ મેડનુગ્રહં પૂર્ણમુદ્ધરસ્વ ભવાર્ણવાત્ ।
 સાધવો હ્યનુગૃહ્ણન્તિ દીનાન્ દુષ્ટૃતિનોડપિ ચ ॥ ૨૧ ॥
 ન સાધુસડ્ગમઃ ક્વાપિ વૃથા દૃષ્ટો મહામુને ।
 યથા શેવધિસમ્પર્કો ન ધાતુષુ વૃથા ભવેત્ ॥ ૨૨ ॥

શક ઉવાચ ।

એવમુક્તો મુદ્ગલોડસૌ તં જગાદ કૃપાન્વિતઃ ।

શરણાગતસંત્યાગે સ્મરન્દોષં વિશેષતઃ ॥ ૨૩ ॥

મુદ્ગલ ઉવાચ ।

વિધિપ્રયુક્તે દાનાદૌ નાધિકારોડસ્તિ કુત્રચિત્ ।

તથાપિ તે નામજપં કથયામિ પ્રસાદતઃ ॥ ૨૪ ॥

ગજાનનસ્ય પરમં સર્વસિદ્ધિકરં નૃણામ્ ।

તતઃ પ્રણામમકરોત્ કૈવર્તો મુદ્ગલં મુનિમ્ ॥ ૨૫ ॥

(સ કરં સ્થાપયામાસ તસ્ય મૂર્ધ્ન ભયકુરમ્)

ગણેશાય નમ ઇતિ નામમન્ત્રમુપાદિશત્ ॥ ૨૬ ॥

સ્વયંદિ રોપયામાસ પુરસ્તસ્ય ધરાતલે ।

ઉવાચ ચૈનં સમ્પ્રીત્યા યાવદાગમનં મમ ॥ ૨૭ ॥

તાવજજપસ્વ નામેદં યાવદ્યજિશ્ચ સાકુરા ।

એકાસનગતો વાયુભક્ષ એકાગ્રમાનસઃ ॥ ૨૮ ॥

સાયં પ્રાતર્જલં દેહિ યજિમૂલે નિરન્તરમ્ ॥ ૨૯ ॥

શક ઉવાચ ।

ઉપદિષ્થો મુદ્ગલેન નામા કૈવર્તકસ્તદા ।

નિરાશો જીવિતે તસ્યૌ તસ્મિન્નન્તર્હિતે મુનૌ ॥ ૩૦ ॥

એકાસનગતોડરણ્યે જજાપ નામમન્ત્રકમ્ ।

પુરોધાય મુનેર્યજિં વૃક્ષચ્છાયાસમાશ્રિતઃ ॥ ૩૧ ॥

નિરાહારો નિરીહશ્ચ જિતેન્દ્રિયગણો વશી ।

એવં સહસ્રવર્ષાન્તે સા યજિઃ સાકુરાડભવત્ ॥ ૩૨ ॥

તતઃ પ્રતીક્ષામકરોન્મુનેરાગમનસ્ય યઃ ।

વલ્મીકવેષિતતનુર્લતાજાલસમન્વિતઃ ॥ ૩૩ ॥

તતો મુનિર્મુદ્ગલોડપિ દૈવાતં દેશમાયયૌ ।

સંસ્માર ય તદા યજિં તં ય કૈવર્તકં યદા ॥ ૩૪ ॥

દદર્શ ભ્રમમાણઃ સ સાકુરાં યજિમુત્તમામ્ ।

વલ્મીકાકાન્ત દેહં ય તં ય કૈવર્તકં મુનિઃ ॥ ૩૫ ॥

દુશ્વરં મુનિભિઃ સર્વેરાસ્થિતં તપ ઉત્તમમ્ ।
 લક્ષિતં નેત્રમાત્રેણ ચતતા મુનિના તદા ॥ ૩૬ ॥
 ઉત્સાધ તસ્ય દેહસ્થં વલ્મીકં મુનિસત્તમઃ ।
 મન્નિતેન જલેનાસ્ય સિષેયાઙ્ગં ચ સર્વશઃ ॥ ૩૭ ॥
 તદૈવ દિવ્યદેહં તં જગાદ મુનિસત્તમઃ ।
 પ્રાપ્તવન્તં ગણેશસ્ય સાઙ્ગ્યં કરયોગતઃ ॥ ૩૮ ॥
 દ્વિકરં પ્રજપન્તં ચ નામ વૈનાયકં શુભમ્ ।
 ઉન્મીલીતે તદા નેત્રે મુનિના બોધિતસ્તુ સઃ ॥ ૩૯ ॥
 તસ્ય નેત્રોદ્ભવે વહ્નિર્વિદ્યુદ્રદ ગગનં ગતઃ ।
 ત્રિલોકીમુદ્યતો દગ્ધું મુનિના વારિતો યતઃ ॥ ૪૦ ॥
 સોડપિ તં મુનિમાનમ્ય સ્વગુરું કરૂણાયુતમ્ ।
 આલિલિઙ્ગ મુદા યુક્તસ્તનયઃ પિતરં યથા ॥ ૪૧ ॥
 ઉપદિષ્ઠો મુદ્રલેન નામ કૈવર્તકસ્તદા ।
 વલ્મીકાત્ પુનરુત્પન્નં માનયામાસ તં સુતમ્ ॥ ૪૨ ॥
 ચકાર નામ કર્માસ્ય મુદ્રલો મુનિરાદરાત્ ।
 ભૂમધ્યાન્નિર્ગતા શુણ્ડા ભ્રુશુણ્ડીતિતતો નૃપ ॥ ૪૩ ॥
 એકાક્ષરં ચ મન્ત્રં ચ તસ્મૈ પ્રાહાથ મુદ્રલઃ ॥ ૪૪ ॥
 વરાનસ્મૈ દદૌ પશ્ચાદ્ભવ ત્વં મુનિસત્તમઃ ।
 ઇન્દ્રાદિદેવગન્ધર્વેઃ સિદ્ધૈરર્ચ્યતમો ભવ ॥ ૪૫ ॥
 યથા ગજાનનો દેવો ધ્યાતો દૃષ્ટોઽધનાશનઃ ।
 તથાહિ ત્વમપિ મુને ભ્રુશુણ્ડેઃ પ્રથિતો ભવ ॥ ૪૬ ॥
 યસ્ય તે દર્શનં સ્યાત્સ કૃતકૃત્યો ભવેન્નરઃ ।
 આયુશ્ચ કલ્પલક્ષં તે ભવિતા મમ વાજ્યતઃ ॥ ૪૭ ॥
 એવં બહુવિધાન્ તસ્મૈ વરાન્ ચચ્છતિ મુદ્રલે ।
 યયુરિન્દ્રાદયો દ્રઘં મુનયો નારદાદયઃ ॥ ૪૮ ॥
 ઊચુસ્તં પ્રણિપત્યૈવ ભ્રુશુણ્ડે તવ દર્શનાત્ ।
 સાર્થકં જન્મ નો વિદ્યા પિતરૌ ચ તપો યશઃ ॥ ૪૯ ॥

ત્વમેવ ગણનાથોઽસિ પૂજનીયોઽસિ નો મુને ।

સ તુ સમ્પૂજ્ય તાન્ સર્વાન્ પ્રણમ્ય ચ વિસૃજ્ય ચ ॥ ૫૦ ॥

પુનઃ પદ્માસનગતો જજાપૈકાક્ષરં મનુમ્ ।

પુરો મૂર્તિં પ્રતિષ્ઠાપ્ય ગણેશસ્ય મનોહરામ્ ॥ ૫૧ ॥

ઉપચારૈઃ ષોડશભિરપૂપૂજદિનેદિને ।

આશ્રમશ્ચ બભૌ વાપીસરોવૃક્ષલતાદિભિઃ ॥ ૫૨ ॥

ત્યક્તવૈરૈઃ સિંહમૃગૈર્નકુલૈર્ભુજગોત્તમૈઃ ।

તતો વર્ષશતસ્યાન્તે પ્રસન્નોઽભૂદ્ગજાનનઃ ॥ ૫૩ ॥

ઉવાચ મત્સ્વરૂપસ્ત્વં કિમર્થં તપસે તપઃ ।

કૃતકૃત્યોઽસિ સાયુજ્યમાયુષોઽન્તે ચ લપ્સ્યસે ॥ ૫૪ ॥

ઇદં ક્ષેત્ર સુવિખ્યાતં નામલેતિ ભવિષ્યતિ ।

અનુષ્ઠાનકૃતામન્ત્ર નાનાસિદ્ધિપ્રદં નૃણામ્ ॥ ૫૫ ॥

મન્મૂર્તિદર્શનાદત્ર ન પુનર્જન્મભાગ્ ભવેત્ ।

અપુત્રશ્ચ લભેત્ પુત્રાન્ વિદ્યાર્થી જ્ઞાનમાપ્નુયાત્ ॥ ૫૬ ॥

શક ઉવાચ ।

ઇતિ તે કથિતં સર્વં શૂરસેન નૃપોત્તમ ।

યત્વયા પરિપૃષ્ઠં મે કિમન્યચ્છ્રોતુમિચ્છસિ ॥ ૫૭ ॥

ઇતિ શ્રીગણેશપુરાણે ઉપાસનાખણ્ડે ભુશુરજ્યુપાખ્યાનં નામ સપ્તપચ્ચાશત્તમોઽધ્યાયઃ ॥ ૫૭ ॥

આદિતઃ શ્લોકાનાં સમષ્ટયક્રુઃ ૨૪૬૬ + ૫૭ = ૨૫૨૩

૧.૦૫૮ સકુષ્ટ ચતુર્થી પ્રત કથનં નામાષ્ટ પચ્ચાશત્તમોઽધ્યાયઃ

બ્રહ્મોવાચ ।

એવં શ્રુત્વા શૂરસેનો મરુત્વદ્વાક્યમુત્તમમ્ ।

પુનઃ પપ્રચ્છ તં વ્યાસ પ્રીતઃ શ્રુત્વા કથામૃતમ્ ॥ ૧ ॥

શૂરસેન ઉવાચ ।

કેનોપાયેન દેવેશં યાનં તે ગગનં વ્રજેત્ ।

તમુપાયં કુરુ વિભો વદ વા કિં કરોમિ તે ॥ ૨ ॥

બ્રહ્મોવાચ ।

એવં પુનઃ કૃતં પ્રશ્નં નૃપં પ્રાહ સુરારિહા ।
 શૃણ્વતાં સર્વલોકાનાં સ્મયમાન ઇદં વચઃ ॥ ૩ ॥
 ઇન્દ્ર ઉવાચ ।
 કશ્ચિત્સ્યાદિહ સહુષ્ટયતુર્થાપ્રતકારકઃ ।
 વિપ્રો વા ક્ષત્રિયો વાપિ નગરે તે નૃપોત્તમ ॥ ૪ ॥
 તસ્યાબ્દકૃતપુણ્યેન સમ્યગ્દત્તેન ભૂભુજ ।
 ઇદાનીં પ્રચલેદેતન્નાન્યથાડયુતપુરૂષૈઃ ॥ ૫ ॥
 નૃપ ઉવાચ ।
 કથં વ્રતં તુ સહુષ્ટયતુર્થા વદ મે મુને ।
 કિં પુણ્યં કિં ફલં તસ્ય કો વિધિઃ કસ્ય પૂજનમ્ ॥ ૬ ॥
 પુરા કેન કૃતં યાત્ર સિદ્ધિર્યસ્મિન્ કૃતેડભવત્ ।
 એતત્સર્વં શુનાસીર કૃપયા વદ વિસ્તરાત્ ॥ ૭ ॥
 શક ઉવાચ ।
 અત્રાપ્યુદાહરન્તીમમિતિહાસં પુરાતનમ્ ।
 કૃતવીર્યસ્ય સંવાદં નારદેન મહાત્મના ॥ ૮ ॥
 બભૂવ બલવાન્ રાજા કૃતવીર્યો મહીતલે ।
 સત્યશીલો વદાન્યશ્ચ યજ્ઞવા માની મહારથઃ ॥ ૯ ॥
 જિતેન્દ્રિયો મિતાહારો દેવદ્વિજનિષેવકઃ ।
 યસ્યાશ્વગજયોધાનાં રથિનાં સર્વધન્વિનામ્ ॥ ૧૦ ॥
 ન સડ્ગ્ર્યા વિદ્યતે રાજન્ સહયાદ્વિવિષયાસિનામ્ ।
 મન્દિરે યસ્ય સૌવર્ણાઃ પર્યંકા ભાજનાનિ ચ ॥ ૧૧ ॥
 નાસીદૌદુમ્બરં પાત્રં પાકાર્થમપિ સર્વદા ।
 યમ્ય દ્વાદશસાહસ્રા બ્રાહ્મણાઃ પડ્ક્તિભોજિનઃ ॥ ૧૨ ॥
 સુગન્ધા નામ યસ્યાસીત્ પત્ની ધર્મપરાયણા ।
 પતિવ્રતા પતિપ્રાણા ત્રૈલોક્યેડતિમનોરમા ॥ ૧૩ ॥
 નાનાલકુારસુભગા દ્વિજદેવાતિથિપ્રિયા ।
 એવં તૌ દમ્પતી રાજન્નપુત્રૌ સમ્બભૂવતુઃ ॥ ૧૪ ॥
 પુત્રાર્થં સર્વદાનાનિ વ્રતાનિ ચ તપાંસિ ચ ।

ચક્રતુર્નિયમાનન્યાન્ યજ્ઞાંશ્ચ બહુદક્ષિણાન્ ॥ ૧૫ ॥

નાનાતિર્થાનિ ક્ષેત્રાણિ જગ્મતુઃ પુત્રલિપ્સયા ।

તથાપિ નાભવત્ પુત્રો જન્માન્તરકૃતૈનસોઃ ॥ ૧૬ ॥

એકદા દુઃખિતો રાજા સમાહૂય સમન્ત્રિણઃ ।

રાજ્યં મુદ્રાં ચ કોશં ચ જનાન્ જનપદાંસ્તથા ॥ ૧૭ ॥

તેભ્યો નિવેદ્ય સર્વં તૌ જગ્મતુર્વનમુત્તમમ્ ।

વલ્કલાજિનસંવીતૌ દમ્પતી તપ આસ્થિતૌ ॥ ૧૮ ॥

જિતેન્દ્રિયૌ જિતાહારૌ જીર્ણપર્ણાનિલાશિનૌ ।

ચક્ષુમત્રિણ લક્ષ્યૌ તૌ દૃષ્ટવાડથ નારદો મુનિઃ ॥ ૧૯ ॥

જનકં કૃતવીર્યસ્ય પિતૃલોકસ્થમબ્રવીત્ ।

અપુત્રત્વાત્ પ્રાયગતો વિદ્યેતે તનયસ્તવ ॥ ૨૦ ॥

કૃતવીર્યો મૃત્યુલોકે શ્વપરશ્ચો મરિષ્યતિ ।

યદિ તસ્ય ભવેત્યુત્રો નાકલોક પ્રદર્શકઃ ॥ ૨૧ ॥

કૃતવીર્યસ્તદા જીવેન્મૃતો વા સ્વર્ગમાપ્નુયાત્ ।

ઇત્યુક્ત્વા નારદો યાતઃ પશ્યતિસ્માદ્ભુતં ભુવિ ॥ ૨૨ ॥

ભ્રશુણ્ડેઃ પિતરૌ પુત્રૌ તસ્ય પત્નીં સકન્યકામ્ ।

અગ્નિજ્વાલાકુલે ઘોરે કુમ્ભીપાકે હ્યધોમુખાન્ ॥ ૨૩ ॥

યામ્યદૂતૈસ્તાડ્યમાનાન્ કન્દન્તો વિવિધાન્ રવાન્ ।

તેષામાકન્દિતં શ્રુત્વા નારદઃ કરુણાનિધિઃ ॥ ૨૪ ॥

આગત્ય કથયામાસ તેષાં દુઃખ ભ્રશુણ્ડયે ।

નારદ ઉવાચ ।

શકાદયો દેવગણા મુનયઃ કપિલાદયઃ ॥ ૨૫ ॥

યસ્ય તે દર્શનં કર્તું યાન્તિ હેરમ્બરૂપિણઃ ।

તત્કથં પિતરૌ પત્ની પુત્રાઃ પુત્ર્યશ્ચ કિંકરાઃ ॥ ૨૬ ॥

યમલોકે કુમ્ભિપાકે પચ્યન્તે તવ દોષતઃ ।

ત્વં ચાપિ જ્ઞાનસમ્પન્નઃ કથં તન્નાવબુધ્યસે ॥ ૨૭ ॥

પૂર્વજાનાં ત્વમુદ્ધારે યત્નં કુરુ મહામુને ।

શઙ્ક ઉવાચ ।

ભ્રુશુણ્ડિરતિસન્તમો વાક્યં શ્રુત્વા મુનીરિતમ્ ।

દુઃખિતઃ પિતૃદુઃખેન ભૃશં જજ્વાલ વહ્નિવત્ ॥ ૨૮ ॥

ઉપાયં ચિન્તયામાસ તેષામુદ્ધારકારકમ્ ।

દદૌ શ્રેયઃ સ સહુષ્ટયતુર્થાંવ્રતજં તદા ॥ ૨૯ ॥

વિલોક્ય પ્રણિધાનેન ભ્રુશુણ્ડી સ પરોક્ષવિત્ ।

ધ્યાત્વા ગજાનનં દેવં કરે ધૃત્વા શુભં પયઃ ॥ ૩૦ ॥

ઉવાચ પિતૃનુદ્દિશ્ય યાચન્દેવં ગજાનનમ્ ।

ભ્રુશુણ્ડિરુવાચ ।

યદિ ભક્ત્યા કૃતં મેઽસ્તિ ગણનાથ વ્રતં તવ ॥ ૩૧ ॥

તદા તસ્ય પ્રભાવેન શીઘ્રમુદ્ધર પૂર્વજાન્ ।

એવમુક્ત્વા તુ તત્તોયં ગજાનન કરેઽક્ષિપત્ ॥ ૩૨ ॥

ક્ષિપ્તમાત્રે તદા તોયે ગજાનન પ્રસાદતઃ ।

વિમાનાનિ સમારુહ્ય સર્વે તે દેવરૂપિણઃ ॥ ૩૩ ॥

સેવ્યમાના અપ્સરોભિઃ સ્તૂયમાનાશ્ચ ચારણૈઃ ।

ગન્ધર્વૈર્ગાયમાનાસ્તે ગણેશસ્થાનમાપ્નુવન્ ॥ ૩૪ ॥

અન્યેઽપિ કુમ્ભિપાકે ચ નરાદૃષ્ટતિનોઽભવન્ ।

તેઽપિ સર્વે વિમાનસ્થાઃ પદં ગાણેશ્ચરં યયુઃ ॥ ૩૫ ॥

એવં વ્રતસ્ય મહિમા મયા તે પરિકીર્તિતઃ ।

યદેકદિનપુણ્યેન સર્વે તે સદ્ગતિં ગતાઃ ॥ ૩૬ ॥

જન્માવધિ કૃતં યેન સહુષ્ટં વ્રતમાદરાત ।

શેષોઽપિ તસ્ય પુણ્યસ્ય સહૃખ્યા કર્તુ ન વૈ ક્ષમઃ ॥ ૩૭ ॥

અતસ્તસ્ય પ્રભાવેન વિમાનં પ્રચલેન્નમ ॥ ૩૮ ॥

ઇતિ શ્રીગણેશપુરાણે ઉપાસનાખાણે સહુષ્ટયતુર્થાંવ્રત કથનં નામાષ્ટપગ્ચાશત્તમોઽધ્યાયઃ ॥ ૫૮ ॥

આદિતઃ શ્લોકાનાં સમષ્ટયક્રુઃ ૨૫૨૩ + ૩૮ = ૨૫૬૧

૧.૦૫૯ ચતુર્થાપ્રતકથનં નામૈકોનષ્ટિતમોઽધ્યાયઃ

રાજોવાચ ।

કુમ્ભીપાકાદ્ વિનિઃસૃત્ય તેષુ યાતેષુ વૈ દિવમ્ ।

કમુપાયં સ કૃતવાન્ કૃતવીર્યપિતા તદા ॥ ૧ ॥

શક ઉવાચ ।

બ્રહ્મલોકં જગામાશુ દદર્શ કમલાસનમ્ ।

દુઃખિતો નારદાચ્છૃત્વા વંશવિચ્છેદમાત્મનઃ ॥ ૨ ॥

પ્રણમ્ય તમપૃચ્છત્ સ વંશવિચ્છેદકારણમ્ ।

મમ પુત્રોઽતિધર્માત્મા વદાન્યો યજ્ઞકારકઃ ॥ ૩ ॥

દેવતાતિથિભક્તશ્ચ માન્યમાનયિતા ભૃશમ્ ।

નાનાવિધપ્રયત્નં સ પુત્રાર્થં કૃતવાન્ વિધે ॥ ૪ ॥

તથાપિ નાભવત્ કસ્માત્ તસ્ય પુત્રઃ સુરેશ્વર ।

રાજયં પ્રકૃતિસાત્ કૃત્વા વાયુભક્ષઃ સ્થિતો વને ॥ ૫ ॥

અસ્થિમાત્રાવશેષોઽસાવધ ઓ વા મરિષ્યતિ ।

જન્માન્તરીયં તસ્યૈનો યેન ગચ્છેલ્લયં પ્રભો ॥ ૬ ॥

તમુપાયં દયાં કૃત્વા વદ મે કમલાસન ।

તં પ્રાપયિષ્યે તન્નાહં સ્વવંશસ્ય વિવૃદ્ધયે ॥ ૭ ॥

એવં સુલલિતાં વાર્ણીં શ્રુત્વોચાચ તથા વિધિઃ ।

શ્રૂયતાં તવ પુત્રસ્ય પૂર્વજન્મ મયેરિતમ્ ॥ ૮ ॥

સામનામ્નાભવત્ પૂર્વં તત્રૈવ નગરેઽન્યજઃ ।

દુષ્કર્મઽતિતરાં ચસ્ય દર્શનં પુણ્યનાશકૃત્ ॥ ૯ ॥

એકદા તેન વિત્તસ્ય લોભેન પથિ ઘાતિતાઃ ।

દ્વાદશ બ્રાહ્મણાઃ શાન્તાસ્ત્યક્તાસ્તેન ગુહાન્તરે ॥ ૧૦ ॥

સર્વં તદીમાદાય નિશિ સ્વગૃહમાગતઃ ।

માઘકૃષ્ણચતુર્થ્યાં સ ઉદયે શશિનો નૃપ ॥ ૧૧ ॥

ગણેશેતિ ગણેશેતિ પુત્રમાહૂય સત્વરમ્ ।

અલબ્ધાન્ન જલસ્તેન સહૈવ બુભુજે મુદા ॥ ૧૨ ॥

કાલેન તસ્ય પુત્રોઽસૌ પઞ્ચત્વમગમન્નિશિ ।

ચન્દ્રોદયે ચતુર્થ્યાં તુ કૃષ્ણાયામેવ ભૂભુજ ॥ ૧૩ ॥
 અજ્ઞાનકૃતસકુષ્ટ ચતુર્થ્યપ્રતસમ્ભવાત્ ।
 પુણ્યાદ્વૈનાયકં ધામ જગામ સુખદં તુ સઃ ॥ ૧૪ ॥
 વિમાનવરમારુઢો વીક્ષ્યમાણોઽપ્સરૈર્ગણૈઃ ।
 વૈમાનિકૈઃ સ્તુયમાનો દિવ્યપુષ્પૈરથાર્ચિતઃ ॥ ૧૫ ॥
 તેનૈવ પુણ્યશેષેણ કૃતવીર્યાભિધો નૃપઃ ।
 તવ પુત્ર સમાપેદે પુત્રત્વમધુના ભુવિ ॥ ૧૬ ॥
 તદધૌઘક્ષયાત્ તસ્ય પુત્ર ઉત્પત્યતેઽનઘ ।
 ઇતિ બ્રહ્મવચઃ શ્રુત્વા ચક્રમે સ નૃપોત્તમઃ ॥ ૧૭ ॥
 પપ્રચ્છ પુનરેવાસાવુપાયં પાપનાશનમ્ ।
 કૃતવીર્ય પિતોવાચ ।
 બ્રહ્મહત્યાકૃતસ્તસ્ય પાપં નશ્યેત્કથં વિધે ॥ ૧૮ ॥
 તદ્ વદસ્વ દયાસિન્ધો યદપિ સ્યાત્ સુદુષ્કરમ્ ।
 બ્રહ્મોવાચ ।
 સ ચેદ્ પ્રતં તુ સકુષ્ટચતુર્થ્યાસંજ્ઞકં તવ ॥ ૧૯ ॥
 સુતઃ કરિષ્યતે સમ્યક્તેન પાપાત્ પ્રમોક્ષ્યતે ।
 રાજોવાચ ।
 કથં તત્કથ્યતે બ્રહ્મન્ કસ્મિન્માસે પ્રતં શુભે ॥ ૨૦ ॥
 તત્સર્વ વદ મે સ્વામિન્ યેન પાપં લયં પ્રજેત્ ।
 બ્રહ્મોવાચ ।
 ચતુર્થ્યા ભૌમવારે તુ માઘે કૃષ્ણે ભવેદધિ ॥ ૨૧ ॥
 શુભે મુહૂર્તે ચન્દ્રે ચ કુર્યાત્ પ્રારભભમસ્ય હ ।
 દન્તધાવનપૂર્વાણિ સ્નાનાનિ ચૈકવિંશતિમ્ ॥ ૨૨ ॥
 કુર્વીત નિત્યકર્માણિ જપેન્મત્રં તતઃ પરમ્ ।
 નિરાહારો ભવેન્મૌનિ પરનિન્દાવિવર્જિતઃ ॥ ૨૩ ॥
 દુષ્ટકર્મ ચ તામ્બૂલં વર્જયેન્નિયમેન ચ ।
 વર્જયેજ્જલપાનં ચ પરદ્રોહં ચ પૈશુનમ્ ॥ ૨૪ ॥

તિલામલકકલ્કેન દિનાન્તે સ્નાનમાચરેત્ ।
 એકાક્ષરં ષડર્ણ વા જપેદ્વા વૈદિકં મનુમ્ ॥ ૨૫ ॥
 ગણેશપ્રીતયે તસ્ય નામમન્ત્રં યથાવિધિ ।
 ધ્યાયેત્ સ્થિરેણ મનસા દેવદેવં ગજાનનમ્ ॥ ૨૬ ॥
 મુહુર્તમાત્રેણ તતઃ પૂજયેદ્ ગણનાયકમ્ ।
 ઉપચારૈઃ ષોડશભિર્નૈવેદ્યવિવિધૈરપિ ॥ ૨૭ ॥
 મોદકાપૂપશાઙ્ગુલીલકૂકૈર્વટકૈરપિ ।
 પાયસૈર્વિવિધરત્નૈર્વ્યઙ્ગનૈર્લઙ્ગચોષ્યકૈઃ ॥ ૨૮ ॥
 કૃલૈર્નાનાવિધૈઃ પૂગતામ્બૂલૈર્દક્ષિણાદિભિઃ ।
 એકવિંશતિદૂર્વાભિર્દીપૈશ્ચ કુસુમૈરપિ ॥ ૨૯ ॥
 ચન્દ્રોદયેઽર્ધ્યદાનેન તિથયે મન્ત્રપૂર્વકમ્ ।
 ગજાનનાય પશ્ચાત્તુ ચન્દ્રાય ચ તતઃ પરમ્ ॥ ૩૦ ॥
 નિવેદ્ય પૂજનં નત્વા ક્ષમાપ્ય ચ તતઃ પુનઃ ।
 બ્રાહ્મણાન્ભોજયેદ્ ભક્ત્યા શક્ત્યા વા ચૈકવિંશતિમ્ ॥ ૩૧ ॥
 દશ દ્વાદશ વાઽશક્તો દક્ષિણાભિઃ સુતોષયેત્ ।
 કથાં શ્રુત્વા તતઃ સમ્યક્ સ્વયં ભુઙ્જીત વાગ્યતઃ ॥ ૩૨ ॥
 ગીતવાદિત્રધોષેણ શેષાં રાત્રિં તતો નયેત્ ।
 એવં વ્રતં ચૈકવર્ષ કૃતં ચેદ્ યત્નતો નૃપ ॥ ૩૩ ॥
 સર્વપાપક્ષયાત્તસ્ય ભવિતા પુત્ર ઉત્તમઃ ।
 અન્ય વા ચિન્તયેત્કામં યં યં તં પ્રાપ્નુયાન્નરઃ ॥ ૩૪ ॥
 સર્વસંકુટનાશઃ સ્યાત્ પરચક્રાદ્ ભયં ન હિ ।
 શમીમૂલે જપંસ્તિષ્ઠન્નૃપવાસપરાયણઃ ॥ ૩૫ ॥
 આચન્દ્રોદયપર્યન્તં વ્રતમેતત્ સમાચરેત્ ।
 અન્યો મૂકો જડઃ પડ્ગુસ્તદીપ્સિતમવાપ્નુયાત્ ॥ ૩૬ ॥
 દારાન્ પુત્રાન્ ધનં રાજ્યં લભતે નાત્ર સંશયઃ ।
 શ્રાવણાદિષુ માસેષુ ધૃતલડુવાદિકં પૃથક્ ॥ ૩૭ ॥
 ભક્ષેયદ્ વર્ષપર્યન્તં તસ્ય સિદ્ધિરનુત્તમા ।
 શ્રાવણે સમલડુકાન્નભસ્યે દધિભક્ષણમ્ ॥ ૩૮ ॥

આશ્વિને ચોપવાસં ચ કાર્તિકે દુગ્ધપાનકમ્ ।

માર્ગશીર્ષે નિરાહારં પૌષે ગોમૂત્રપાનકમ્ ॥ ૩૯ ॥

તિલાગ્ન્ય ભક્ષયેન્માઘે ક્લાલ્ગુને ઘૃતશર્કરામ્ ।

ચૈત્રમાસે પગ્ન્યગ્ન્યં વૈશાખે શતપત્રિકામ્ ॥ ૪૦ ॥

ઘૃતસ્ય ભોજનં જ્યેષ્ઠે આષાઢે મધુભક્ષણમ્ ।

કૃતવીર્યપિતો વાય ।

અડ્ગારકચતુર્થ્યાં તુ વિશેષોડભિહિતઃ કૃતઃ ॥ ૪૧ ॥

વદ ત્વં કૃપયા બ્રહ્મન્ પ્રશ્રયાવનતાય મે ।

શૃણ્વતો ન ચ મે તૃપ્તિર્ગજાનન કથાં શુભામ્ ॥ ૪૨ ॥

ઇતિ શ્રીગણેશપુરાણે ઉપાસનાખાણે ચતુર્થીવ્રતકથનં નામૈકોનષ્ઠિતમોડધ્યાયઃ ॥ ૫૯ ॥

આદિતઃ શ્લોકાનાં સમષ્ટયક્રુઃ ૨૫૬૧ + ૪૨ = ૨૬૦૩

૧.૦૬૦ અડ્ગારક ચતુર્થી વ્રતોપાખ્યેન ષષ્ઠિતમોડધ્યાયઃ

બ્રહ્મોવાચ ।

અડ્ગારકચતુર્થ્યાસ્તુ મહિમાનં મહીપતે ।

શૃણુષ્વાવહિતો ભૂત્વા કથયામિ સમાસતઃ ॥ ૧ ॥

અવન્તીનગરે રાજન્ ભારદ્વાજો મહામુનિ ।

વેદવેદાડ્ગવિત્ પ્રાજ્ઞઃ સર્વશાસ્ત્રવિશારદઃ ॥ ૨ ॥

અગ્નિહોત્રરતો નિત્યં શિષ્યાધ્યયનતત્પરઃ ।

નદીતીરગતસ્તિષ્ઠન્નુષ્ઠાનરતો મુનિઃ ॥ ૩ ॥

એકસ્મિન્નેવ સમયે દૃષ્ટા તેનાપ્સરોવરા ।

તાં દૃષ્ટ્વા ચક્રમે ભૌક્તુ ભારદ્વાજો મહામુનિઃ ॥ ૪ ॥

અકસ્માત્ કામિનીં દૃષ્ટ્વા કામાસક્તોડભવન્મુનિઃ ।

કામબાણાભિભૂતઃ સન્નિપપાત મહિતલે ॥ ૫ ॥

અતિવિહ્વલગાત્રસ્ય તસ્ય રેતઃ પ્રચસ્ખલે ।

પ્રવિષ્ટં તસ્ય તદ્ રેતઃ પૃથિવીબિલમધ્યતઃ ॥ ૬ ॥

તત એકઃ કુમારોઽભૂજજપાકુસુમસન્નિભઃ ।
 તં ધરિત્રી સ્નેહવશાત્ પાલયામાસ સાદરમ્ ॥ ૭ ॥
 જનુઃ સ્વં તેન ધન્યં સા મનુ તે પિતરૌ કુલમ્ ।
 તતઃ સ સપ્તવર્ષસ્તાં પપ્રચ્છ જનનીં નિજામ્ ॥ ૮ ॥
 મયિ લોહિતિમા કસ્માન્માનુષં દેહમાસ્થિતે ।
 કશ્ચ મે જનકો માતસ્તન્મમાયક્ષ્વ સામ્પ્રતમ્ ॥ ૯ ॥
 ધરણ્યુવાચ ।
 ભારદ્વાજમુને રેતઃ સ્ખલિતં મયિ સઙ્ગતમ્ ।
 તતો જાતોઽસિ રે પુત્ર વર્ધિતોઽસિ મયા શુભમ્ ॥ ૧૦ ॥
 સ ઉવાચ ।
 તર્હિ તં મે મુનિં માતર્દર્શયસ્વ તપોનિધિમ્ ।
 બ્રહ્મોવાચ ।
 તમાદાય તદા દેવી ભારદ્વાજં જગામ કુઃ ॥ ૧૧ ॥
 ઉવાચ પ્રણિપત્યૈનં ત્વદ્ધીર્યપ્રસવં સુતમ્ ।
 વર્ધિતં તં પુરોધાર્ય સ્વીકુરુષ્વ મુનેઽધુના ॥ ૧૨ ॥
 તદાયણા યથૌ ધાત્રી સ્વધામ રુચિરે તદા ।
 ભારદ્વાજઃ સુતં લબ્ધ્યા મુમુદ્દે ચાલિલિઙ્ગ તમ્ ॥ ૧૩ ॥
 આઘ્રાય શિર ઉત્સઙ્ગે સ્થાપયામાસ તં મુદા ।
 સુમુહૂર્તે શુભે લગ્ને ચકારોપનયં મુનિઃ ॥ ૧૪ ॥
 વેદશાસ્ત્રાણ્યુપાદિશ્ય ગણેશસ્ય મનું શુભમ્ ।
 ઉવાચ કુર્વનુષ્ઠાનં ગણેશપ્રીતયે ચિરમ્ ॥ ૧૫ ॥
 સન્તુષ્ઠો દાસ્યતે કામાન્ સર્વાસ્તવ મનોગતાત્ ।
 તતઃ સ નર્મદાતીરે પદ્માસનગતો મુનિઃ ॥ ૧૬ ॥
 સન્નિયમ્યેન્દ્રિયાણ્યાશુ ધ્યાયન્ હેરમ્ભમન્તરા ।
 જજાપ પરમં મન્ત્રં વાયુભક્ષો ભૃશં કૃશઃ ॥ ૧૭ ॥
 એવં વર્ષસહસ્રં સ તપસ્તેપે સુદારુણમ્ ।
 માઘકૃષ્ણચતુર્થ્યાં તમુદયે શશિનોઽમલે ॥ ૧૮ ॥
 દર્શયામાસ રૂપં સ્વં ગણનાથોઽય દિગ્ભુજમ્ ।

દિવ્યામ્બરં ભાલચન્દ્રં નાનાયુધલસત્કરમ્ ॥ ૧૯ ॥

ચારુશુણ્ડં લસદ્ભૂતં શૂપકર્ણં સકુણ્ડલમ્ ।

સૂર્યકોટિપ્રતિકાશં નાનાલક્ષ્મીરમણિડતમ્ ॥ ૨૦ ॥

દદર્શ રૂપં દેવસ્ય સ બાલઃ પુરતઃ સ્થિતમ્ ।

ઉત્થાય પ્રણિપતત્યૈનં તુષ્ટાવ જગદીશ્વરમ્ ॥ ૨૧ ॥

ભૌમ ઉવાચ ।

નમસ્તે વિઘ્નનાશાય નમસ્તે વિઘ્નકારિણે ।

સુરાસુરાણામીશાય સર્વશક્ત્યુપભૃષિણે ॥ ૨૨ ॥

નિરામયાય નિત્યાય નિર્ગુણાય ગુણસ્થિદે ।

નમો બ્રહ્મવિદાં શ્રેષ્ઠ સ્થિતિસંહારકારિણે ॥ ૨૩ ॥

નમસ્તે જગદાધાર નમસ્ત્રૈલોક્યપાલક ।

બ્રહ્માદયે બ્રહ્મવિદે બ્રહ્મણે બ્રહ્મરૂપિણે ॥ ૨૪ ॥

લક્ષ્યાલક્ષ્યસ્વરૂપાય દુર્લક્ષણભિદે નમઃ ।

નમઃ શ્રીગણનાથાય પરેશાય નમો નમઃ ।

ઇતિ સ્તુતઃ પ્રસન્નાત્મા પરમાત્મા ગજાનનઃ ॥ ૨૫ ॥

ઉવાચશ્વક્ષણયા વાચા બાલકં સમ્પ્રહર્ષયન્ ।

ગજાનન ઉવાચ ।

તવોગ્રતપસા તુષ્ટો ભક્ત્યા સ્તુત્યાડનયાડપિ ચ ॥ ૨૬ ॥

બાલભાવેડપિ ધૈર્યાત્તે દદામિ વાઙ્છિતાન્ વરાન્ ।

એવમુક્તો ભૂમિપૂત્રો વચ ઉચે ગજાનનમ્ ॥ ૨૭ ॥

ભૌમ ઉવાચ ।

ધન્યા દૃષ્ટિર્જનનમપિ મે દર્શનાત્તે સુરેશ

ધન્યં જ્ઞાનં કુલમપિ વિભોઃ ભૂઃ સશૈલાડધ ધન્યા ।

ધન્યં ચૈતત્સકલમપિ તપો યેન દૃષ્ટોડખિલેશો

ધન્યા વાણી વસતિરપિ યથા સંસ્તુતો મૂઢભાવાત્ ॥ ૨૮ ॥

યદિ તુષ્ટોડસિ દેવેશ સ્વર્ગે ભવતુ મે સ્થિતિઃ ।

અમૃતં પાતુમિચ્છામિ દેવૈઃ સહ ગજાનન ॥ ૨૯ ॥

કલ્યાણકારિ મે નામ ખ્યાતિમેતુ જગત્રયે ।

દર્શનં મે ચતુર્થ્યાં તે જાતં પુણ્યપ્રદં વિભો ॥ ૩૦ ॥

અતઃ સા પુણ્યદા નિત્યં સર્વસંકુષ્ટહારિણી ।

કામદા વ્રતકર્તૃણાં ત્વત્પ્રસાદાત્ સદાઽસ્તુ ચ ॥ ૩૧ ॥

ગણેશ ઉવાચ ।

અમૃતં પાસ્યસે સમ્યગ્ દેવૈઃ સહ ધરાસુત ।

મડ્ગલેતિ ચ નામ્ના ત્વં લોકે ખ્યાતિં ગમિષ્યસિ ॥ ૩૨ ॥

અડ્ગારકેતિ રક્તત્વાદ્ વસુમત્યા યતઃ સુતઃ ।

અડ્ગારકચતુર્થીં યે કરિષ્યન્તિ નરા ભુવિ ॥ ૩૩ ॥

તેષામબ્ધસમં પુણ્યં સંકુષ્ટીવ્રતસમ્ભવમ્ ।

નિર્વિઘ્નતા સર્વકાર્યે ભવિષ્યતિ ન સંશયઃ ॥ ૩૪ ॥

અવન્તીનગરે રાજા ભવિષ્યસિ પરન્તપ ।

વ્રતાનામુત્તમં યસ્માત્ કૃતં તે વ્રતમુત્તમમ્ ॥ ૩૫ ॥

યસ્ય સંક્રીર્તનાન્મર્ત્યઃ સર્વાન્ કામાનવાપ્નુયાત્ ।

બ્રહ્મોવાચ ।

ઇતિ દત્વા વરોદેવઃ પિદધે દ્વિરદાનનઃ ॥ ૩૬ ॥

તતસ્તુ મડ્ગલો દેવં સ્થાપયામાસ ભક્તિતઃ ।

શુણ્ડામુખં દશભુજં સર્વાવયવસુન્દરમ્ ॥ ૩૭ ॥

પ્રાસાદં કારયામાસ ગજાનનમુદાવહમ્ ।

સંઘાં મડ્ગલમૂર્તીંતિ દેવદેવસ્ય સોઽકરોત્ ॥ ૩૮ ॥

તતોઽભવત્ કામદાતૃક્ષેત્રં સર્વજનસ્ય તત્ ।

અનુષ્ઠાનાત્ પૂજનાચ્ચ દર્શનાત્ સર્વમોક્ષદમ્ ॥ ૩૯ ॥

તતો વિનાયકો દેવો વિમાનવરમુત્તમમ્ ।

પ્રેષયામાસ સ્વગણૈર્ભૌમમાનેતુમન્તિકમ્ ॥ ૪૦ ॥

તે ગત્વા તેન દેહેન તં ભૌમમાનયન્ બલાત્ ।

ગણેશસ્થાન્તિકં રાજંસ્તદદ્ભુતમિવાભવત્ ॥ ૪૧ ॥

તતો ભૌમોઽભવત્ ખ્યાતસ્ત્રૈલોક્યે સચરાચરે ।

યતો ભૌમેન સંકુષ્ટચતુર્થીં ભૌમસંયુતા ॥ ૪૨ ॥

कृता प्राप्तिं य स्वर्गो यामृतपानं सुरैः सह ।
 अतश्चाङ्गारकयुता यतुर्थी प्रथिता भुवि ॥ ४३ ॥
 चिन्तितार्थप्रदानेन चिन्तामणिरिति प्रथाम् ।
 प्रयातो मङ्गलमूर्तिः सर्वानुग्रहकारकः ॥ ४४ ॥
 पारिनेरातु नगरात् पश्चिमे प्रथितोऽभवत् ।
 चिन्तामणिरितिष्यातः सर्व विघ्ननिवारणः ॥ ४५ ॥
 अधुना सिद्धगन्धर्वैः पूज्यते स विधूयै ।
 ददाति वाञ्छितानर्थान् पुत्रपौत्रादि सम्पदः ॥ ४६ ॥
 एति श्रीगणेशपुराणे उपासनाभाण्डे अङ्गारकयतुर्थीव्रतोपाख्येन षष्ठितमोऽध्यायः ॥ ६० ॥
 आदितः श्लोकानां समष्टयङ्काः २६०३ + ४६ = २६४९

१.०६१ यन्द्रशापानुग्रहवर्णनं नामैकषष्ठितमोऽध्यायः

ब्रह्मोवाच ।
 ऐकदाऽहं गतो राजन् कैलासं गिरिशालयम् ।
 उपविष्टः सभामध्येऽपश्यन्नास्मिन्मागतम् ॥ १ ॥
 तनाऽपूर्वं कृत्वा यैक शङ्कराय निवेदितम् ।
 यथाये गणपस्तत्तु कुमारोऽपि य शम्भवे ॥ २ ॥
 कस्मै देयं कृत्वा मिदं अपृच्छच्छं करोऽपि माम् ।
 अहं प्रोवाच बालाय कुमारयेति तं तदा ॥ ३ ॥
 दत्तं शिवेन तस्मै तस्यैव क्रोधो य गजाननः ।
 ततो ब्रह्मा स्वभवनं गत्वा स्रष्टुमियेष सः ॥ ४ ॥
 तत्रो विघ्नकरो विघ्नं यकार परमाद्भुतम् ।
 उग्ररूपं समास्थाय भीषयामास मां तदा ॥ ५ ॥
 मयि भ्रान्तेऽथ स विधुर्दृष्ट्वा क्रूरतरं तु तम् ।
 अहसत् परमं यन्द्र स्वगाणैर्द्विद्वानमम् ॥ ६ ॥
 ततः परमकुद्भोसाऽवशपत्तं विधुं तदा ।
 अदर्शनीयस्त्रैलोक्ये मद्भाक्यात्वं भविष्यसि ॥ ७ ॥

કદાચિત્કેન દૃષ્ટઃ સ મહાપાતકવાન્ ભવેત્ ।
એવં શમ્વા ગતો દેવો નિજધામ ગણૈર્વૃતઃ ॥ ૮ ॥

ચન્દ્રસ્તુ મલિનો દીનો લીનશ્ચિન્તામયે હૃદે ।
અણિમાદિગુણોપેતે જગત્કારણકારણે ॥ ૯ ॥

કથમાચરિતં દૌષ્ટ્યમજ્ઞાનાદ્ બાલવન્મયા ।
અદર્શનીયઃ સર્વેષાં વિવર્ણો મલિનોઽભવમ્ ॥ ૧૦ ॥

કથં સુરુપો વન્ધશ્ચ કલાભિઃ સુરતોષકઃ ।
એતસ્મિન્નન્તરે દેવૈઃ શ્રુતઃ શાપો મહાન્ વિધોઃ ॥ ૧૧ ॥

તત્રેયુર્વક્તિશઙ્કાધા યત્રાસ્તેઽસૌ ગજાનનઃ ।
વિજિજ્ઞાપુઃ સુરોઘાસ્તે વિઘ્નકારણકારિણે ॥ ૧૨ ॥

દેવા ઊચઃ ।

ત્વં દેવદેવ જગતામસિ વન્ધનીયસ્ત્વં પાસિ હંસિ વિદધાસિ યથેષ્ટમીશ ।
ત્વં નિર્ગુણોઽપિ ગુણકૃદ્ ગુણિનાં ત્ર્યધીશ ! ત્વામેવ દેવ ! શરણં વયમધ યાતાઃ ॥ ૧૩ ॥

પાહીશ ! નોઽખિલજગત્ તવ શાપભીતં ચન્દ્રેઽપરાધિનિ કથં પતિતં સુકષ્મ્ ।
તસ્માદ્ વયં ચ જગદીશ જગચ્ચ ચન્દ્રઃ શર્માપ્રિયામ ભુવનેશ ! તથા વિધેહિ ॥ ૧૪ ॥

કષ્ટે નિપતિતં વિશ્વમદૃશ્યે શશિનિ પ્રભો ।
અનુગ્રહં ચ ચન્દ્રેઽસ્મિંસ્ત્રૈલોક્યે કર્તુમર્હસિ ॥ ૧૫ ॥

નાજ્ઞાસીદ્ યસ્ય તે રૂપં મહિમાનં શ્રુતિત્રયમ્ ।
સ કસ્ય સ્તવનીયઃ સ્યાત્ તથાપિ સ્તૂત્યસેઽખિલૈઃ ॥ ૧૬ ॥

કૃતકૃત્યા વયં તેઽધ દર્શનાદ્ ભાષણાદપિ ।
શરણં તે પ્રપન્નાઃ સ્મઃ પ્રપન્નાર્તિહરાવ્યય ॥ ૧૭ ॥

ઇતિ તદ્વચનં શ્રુત્વા જગાદ દ્વિરદાનનઃ ।
સુપ્રસન્નઃ સ્તવૈસ્તેષાં ધર્મકામાર્થ મોક્ષદઃ ॥ ૧૮ ॥

વિકટ ઉવાચ ।

પ્રસન્નોઽહં સુરાઃસ્તુત્યા વૃણુધ્વં વાગ્ધિતં મહત્ ।
અસાધ્યમપિ વો દદ્યાં ત્રિષુ લોકેષુ યદ્ ભવેત્ ॥ ૧૯ ॥

દેવા ઊચુઃ ।

સુધાકરેઽનુગ્રહં તે સર્વ ઈહામહે વયમ્ ।

અનુગૃહીતે તસ્મિંસ્તુ નિખિલાનુગ્રહો ભવેત્ ॥ ૨૦ ॥

ગણેશ ઉવાચ ।

એકાબ્દં વા તદર્ધં વા તદર્ધાર્ધં મથાપિ વા ।

અદર્શનીયોઽસ્તુ શશી બ્રૂતાન્યં વા વરં સુરાઃ ॥ ૨૧ ॥

તતસ્તે દણ્ડવત્ સર્વે પ્રણેમુર્દ્ધિરદાનનમ્ ।

ઉવાચ પ્રણતાંસ્તાંસ્તુ વિકટો ભાવપૂર્વકમ્ ॥ ૨૨ ॥

અપ્રમાણં કથમહો વચનં કર્તુમુદ્યતાઃ ।

શરણં ચ પ્રપન્નાનાં ન ત્યાગં કર્તુમુત્સાહે ॥ ૨૩ ॥

મેરૂશ્વલેત્ પતેત્ સૂર્યો વહ્નિઃ શીતો ભવેત્ યદિ ।

મર્યાદામુત્સૃજેત્ સિન્ધુર્વયો મે નાનૃતં ભવેત્ ॥ ૨૪ ॥

અથાપિ ગદતો વાક્યં શૃણુધ્વં સુરસત્તમાઃ ।

ભાદ્રશુકલચતુર્થ્યાં ચો જ્ઞાનતોઽજ્ઞાનતોઽપિ વા ॥ ૨૫ ॥

અભિશાપી ભવેચ્ચન્દ્રદર્શનાદ્ ભૃશદુઃખભાક્ ।

ઇતિ તદ્વચનં શ્રુત્વા દેવા મુમુદિરેઽખિલાઃ ॥ ૨૬ ॥

ઓમિતિ પ્રણિપત્યોચુઃ પુષ્પવૃષ્ટિં ચ ચિક્ષિપુઃ ।

તદનુજ્ઞાં ગૃહીત્વેયુર્દેવાશ્ચન્દ્રમસં પ્રતિ ॥ ૨૭ ॥

તમૂચુસ્ત્વં મૂઢતરો યોઽહસદ્ દ્વિરદાનનમ્ ।

ત્રૈલોક્યં સક્રુટે ક્ષિપં ત્વયા શ્રેષ્ઠાપરાધિના ॥ ૨૮ ॥

ત્રૈલોક્યનાયકે દેવે જગત્રયવિધાયિનિ ।

અવ્યયે નિર્ગુણે નિત્યે પરબ્રહ્મસ્વરૂપિણિ ॥ ૨૯ ॥

ગજાનનેઽખિલગુરાવપરાધં યતોઽચરઃ ।

એવં નિયમિતં તેન સર્વલોકહિતેષ્ણુના ॥ ૩૦ ॥

અસ્માભિઃ પરમકલેશાત્ પ્રસન્નોઽસૌ કૃતો વિભુઃ ।

ભાદ્રપદચતુર્થ્યાં ત્વં ન દ્રષ્ટવ્યઃ કદાચન ॥ ૩૧ ॥

ત્વં યાપિ શરણં યાહિ દેવદેવં ગજાનનમ્ ।

તત્પ્રસાદાચ્છુદ્ધતનુઃ પરાં પ્યાતિમવાપ્સ્યસિ ॥ ૩૨ ॥

ઇતિ ચન્દ્રો વચઃશ્રુત્વા દેવાનાં હિતમાત્મનઃ ।

જગામ શરણં દેવં શરણાગતવત્સલમ્ ॥ ૩૩ ॥

ગજાનનં સુરેશાનં મહેશાનાદિવન્દિતમ્ ।
 જજાપ પરમં મન્ત્રમેકાક્ષરમઘાપહમ્ ॥ ૩૪ ॥
 વિધુરિન્દ્રોપદિષ્ટં સ પરમેણ સમાધિના ।
 દશદ્વાદશવર્ષાણિ તપસ્તેપે સુદારણમ્ ॥ ૩૫ ॥
 ગડ્ગાયા દક્ષિણે તીરે સર્વસિદ્ધિપ્રદાયિનિ ।
 તતઃ પ્રસન્નો ભગવાન્ પુરો યાતો ગજાનનઃ ॥ ૩૬ ॥
 રક્તમાલ્યામ્બરધરો રક્તચન્દનચરિતઃ ।
 ચતુર્ભજો મહાકાયઃ સિન્દૂરારૂણવિગ્રહઃ ॥ ૩૭ ॥
 પ્રભયા ભાસર્ચલ્લોકાન્ કોટિસૂર્યાધિકપ્રભઃ ।
 તેજઃ સમૂહં દૃષ્ટ્વા તં પ્રચક્રમે ભૂશં શશી ॥ ૩૮ ॥
 પરમં ધૈર્યમાસ્થાય કૃતાઞ્જલિપુટઃ પુરઃ ।
 તર્કયામાસ મનસા પ્રાયોડયં દ્વિરદાનનઃ ॥ ૩૯ ॥
 વરં દાતુમિહાયાત ઇતિ મત્વા નનામ તમ્ ।
 તુષ્ટાવ પરયા ભક્ત્યા દેવદેવં ગજાનનમ્ ॥ ૪૦ ॥
 ચન્દ્ર ઉવાચ ।
 નમામિ દેવં દ્વિરદાનનં તં યઃ સર્વવિદ્મં હરતે જનાનામ્ ।
 ધર્માર્થકામૌસ્તનુતેડમ્બિલાનાં તસ્મૈ નમો વિદ્મવિનાશનાય ॥ ૪૧ ॥
 કૃપાનિધે બ્રહ્મમયાય દેવ વિશ્વાત્મને વિશ્વવિધાનદક્ષ ।
 વિશ્વસ્ય બીજાય જગન્મયાય ત્રૈલોક્યસંહારકૃતે નમસ્તે ॥ ૪૨ ॥
 ત્રયીમયાડમ્બિલબુદ્ધિદાત્રે બુદ્ધિપ્રદીપાય સુરાધિપાય ।
 નિત્યાય સત્યાય ચ નિત્યબુદ્ધે નિત્યં નિરીહાય નમોડસ્તુ નિત્યમ્ ॥ ૪૩ ॥
 અજ્ઞાનદોષેણ કૃતોડપરાધસ્તં ક્ષન્તુમર્હોડસિ દયાકર ત્વમ્ ।
 તવાપિ દોષઃ શરણાગતસ્ય ત્યાગે મહાત્મન્ કુરુ મેનુકમ્પામ્ ॥ ૪૪ ॥
 બ્રહ્મોવાચ ।
 ઇતિ તદ્વચનં શ્રુત્વા સુપ્રસન્નો ગજાનનઃ ।
 તસ્મૈ વરાન્ દદૌ દેવઃ સ્તુત્યા નત્યા સુતોષિતઃ ॥ ૪૫ ॥
 યથાપૂર્વં સ્થિત રૂપં તથા તત્ તે ભવિષ્યતિ ।

ભાદ્રશુકલચતુર્થા ત્વાં ચો નરઃ સમપ્રપશ્યતિ ॥ ૪૬ ॥

તસ્યાભિશાપો નૂનં સ્યાત્ પાપં હાનિશ્ચ મૂર્ખતા ।

તસ્યામદર્શનીયોડસિ યદુક્તં મે સુરૈઃ સહ ॥ ૪૭ ॥

કૃષ્ણપક્ષે ચતુર્થ્યાં તુ વ્રતં ચત્ ક્રિયતે નરૈઃ ।

તવોદયેડહં પૂજ્યસ્ત્વં પૂજનીયઃ પ્રયત્નતઃ ॥ ૪૮ ॥

દર્શનીયઃ પ્રયત્નેન વિપરિતે વ્રતં વૃથા ।

લલાટે કલયા તિષ્ઠ મમ પ્રીતિકરઃ શશિન્ ॥ ૪૯ ॥

પ્રતિમાસં દ્વિતીયાયાં નભસ્યશ્ચ ભવિષ્યસિ ।

એવં લબ્યવરશ્ચન્દ્રો યથાપૂર્વોડભવત્ તદા ॥ ૫૦ ॥

સ્થાપયામાસ વરદમૂર્તિં દેવર્ષિભિઃ સહ ।

ભાલચન્દ્રેતિ નામાડસ્ય ચક્રુસ્તે મુનયઃ સુરાઃ ॥ ૫૧ ॥

પ્રાસાદં કારયામાસ કાઞ્ચનં રત્નસંયુતમ્ ।

ઉપચારૈઃ ષોડશભિઃ પૂજયાયાસ સાદરમ્ ॥ ૫૨ ॥

પૂજયિત્વા સુરાઃ સર્વે મુનયશ્ચ વરાન્ દદુઃ ।

સિદ્ધિક્ષેત્રમિદં લોકે વિખ્યાતં તુ ભવિષ્યતિ ॥ ૫૩ ॥

અનુષ્ઠાનવતામત્ર સર્વસિદ્ધિકરં ભવેત્ ।

તતસ્તે દેવ મુનયો નત્વા તં દ્વિરદાનનમ્ ॥ ૫૪ ॥

યયુઃ પ્રસન્નમનસઃ સ્વં સ્વં સ્થાનં મુદા યુતાઃ ।

યાતેષુ દેવમુનિષુ દેવોડપિ પિધદે વપુઃ ॥ ૫૫ ॥

અન્તર્હિતે ભાલચન્દ્રે ચન્દ્રૌ હૃષ્મના ઇવ ।

સ્વં ધામ પ્રતિપદ્યૈવ સ્વં ધામ પ્રયયૌ તદા ॥ ૫૬ ॥

ઇતિ શ્રીગણેશપુરાણે ઉપાસનાખણ્ડે ચન્દ્રશાપાનુગ્રહવર્ણનં નામૈકષષ્ઠિતમોડધ્યાયઃ ॥ ૬૧ ॥

આદિતઃ શ્લોકાનાં સમષ્ટયક્રુઃ ૨૬૪૯ + ૫૬ = ૨૭૦૫

૧.૦૬૨ દૂર્વોપાખ્યાનં નામ દ્વિષષ્ટિતમોડધ્યાયઃ

કૃતવીર્ય પિતોવાચ ।

ચતુર્થ્યાં કૃષ્ણપક્ષે તુ ભુક્તિશ્ચન્દ્રોદયે યતઃ ।

ક્રિયતે તન્નિમિત્તં યત્યૃષ્ટં તન્મે નિરૂપિતમ્ ॥ ૧ ॥

દૂર્વાકુરાર્પણસ્યાપિ શ્રોતુમિચ્છામિ કારણમ્ ।

કિમર્થં ગણાનાથસ્ય પ્રિયા દૂર્વાકુરા વદ ॥ ૨ ॥

બ્રહ્મોવાચ ।

હન્ત તે કથયિષ્યામિ દૂર્વાકુરસમર્પણે ।

યત્ ફલં ગણાનાથસ્ય શ્રૂયતાં તત્રૂપોત્તમ ॥ ૩ ॥

જામ્ભેતિ નગરી ખ્યાતા દેશે દક્ષિણતોડભવત્ ।

ક્ષત્રિયઃ સુલભોડસ્યાં તુ ગણી દાની ધની બલી ॥ ૪ ॥

વિવેક્યાસીન્ માન્યમાની શમી દમપરાયણઃ ।

સર્વશાસ્ત્રાર્થતત્ત્વજ્ઞઃ સર્વવેદાર્થતત્ત્વવિત્ ॥ ૫ ॥

વિકટે ભક્તિમાન્ નિત્યં સ્તુતિસ્તોત્ર પરાયણઃ ।

તસ્ય ભાર્યા સુમુદ્રાડડસીન્નામ્ના પરમવિશ્રુતા ॥ ૬ ॥

અત્યન્તસુન્દરી સાધ્વી સ્વરુપાદ્ધિક્કૃતાપ્સરાઃ ।

દેવવિપ્રાડતિથિપરા પત્યુશ્ચિતાનુવર્તિની ॥ ૭ ॥

પતિવ્રતાનાં સર્વાસાં માન્યા શ્રેષ્ઠતમા નૃપ ।

એકસ્મિન્ દિવસે તૌ તુ દમ્પતી સ્નાનનિર્મલૌ ॥ ૮ ॥

ઉપવિષ્ઠૌ પુરાણાર્થ પરસ્પરમનોનુગૌ ।

યાવત્તાવત્ સમાયાતો બ્રાહ્મણો મધુસૂદનઃ ।

ભિક્ષાભિલાષી સતતં પરમેશ્વરચિન્તકઃ ॥ ૯ ॥

કુચૈલશ્ચ દરિદ્રત્વાત્ સામ્બરોડપિ દિગમ્બરઃ ।

સુલભસ્તં તુ દૃષ્ટ્વૈવ પ્રણાનામમુદા યુતઃ ॥ ૧૦ ॥

જહાસ ચૈનં સહસા મોહાવિષ્ઠો દ્વિજોત્તમમ્ ।

સ ઉવાચ તતઃ શાપં પ્રતિશ્કુલ્યો મહામુનિઃ ॥ ૧૧ ॥

કોધસંરક્તનયનસ્ત્રૈલોક્યં પ્રદહન્નિવ ।

હલકર્ષણકો નિત્યં નિત્યં દુઃખસમન્વિતઃ ॥ ૧૨ ॥

વૃષો ભવ કુબુદ્ધે ત્વં ચોડહસદ્ વિવૃતૈર્દ્વિજૈઃ ।

ભર્તુઃ શાપં પરિશ્રુત્ય સુમુદ્રા કોધમૂર્છિતા ॥ ૧૩ ॥

અશપત્ તં દ્વિજે રુષ્ટા સર્પિણીવ પદાહતા ।

યતસ્ત્વયાઽવિવેકેન શાપો દત્તઃ પતેર્મમ ॥ ૧૪ ॥
 અતસ્ત્વં ચક્રિવાન્ ભૂત્વા વિષ્ણશી ભવ કુદ્વિજ ।
 સોઽપિ તામશપત્ કૂરે શ્રુત્વા શાપં તદીરિતમ્ ॥ ૧૫ ॥
 સ્ત્રીત્વાત્ ત્વમશપો યસ્માત્ત્વં ચાણ્ડાલી ભવિષ્યસિ ।
 દરિદ્રા દોષબહુલા વિણ્મૂનાદાઽશુભકુરી ॥ ૧૬ ॥
 એવં પરસ્પરં શમ્ભા ત્યક્ત્વા દેહાન્ સુદુર્લભાન ।
 સુલભો વૃષભો જાતો હલકર્ષણવાન્ ભવન્ ॥ ૧૭ ॥
 ન વિશ્રાન્તિઃ ક્ષણં તસ્ય વિપ્રશાપાત્ તદાઽભવત્ ।
 દ્વિજોઽપિ રાસભેર્યોનો જાતોઽસૌ મધુસૂદનઃ ॥ ૧૮ ॥
 જાતા સુમુદ્રા ચાણ્ડાલી દુષ્ટા પ્રાણિવિહિંસિકા ।
 દરિદ્રા પૈશાચવતી વિણ્મૂનાશનતત્પરા ॥ ૧૯ ॥
 અતિ શુષ્કશરીરા સા દન્તુરા વિકટાનના ।
 કદાચિદટમાના સા દક્ષિણે નગરસ્ય તુ ॥ ૨૦ ॥
 પ્રાસાદં ગણનાથસસ્ય દદર્શ પરમાદ્ભુતમ્ ।
 નાનાવૃક્ષલતાજાલૈર્નાના પક્ષિગણૈર્યુતમ્ ॥ ૨૧ ॥
 યત્ર યોગીશ્વરાઃ કેચિદનુષ્ઠાનરતાઃ સદા ।
 ઉપાસકા ગણેશસ્ય નિયમસ્થા વસન્તિ હિ ॥ ૨૨ ॥
 કેચિત્ કામાર્થિનઃ કેચિત્ પુત્રમોક્ષધનાર્થિનઃ ।
 કદાચિદ્ ભાદ્રમાસસ્ય ચતુર્થ્યાં તુ ગૃહે ગૃહે ॥ ૨૩ ॥
 તસ્મિન્પુરે સમ્પ્રવૃત્તો ગણનાથમહોત્સવઃ ।
 અતિવૃષ્ટિઃ પ્રવૃત્તા ચ મહાપ્રલયસૂચિકા ॥ ૨૪ ॥
 ચાણ્ડાલી વૃષ્ટિ ભીતા સા યાતિ યદ્ યન્નિવેશનમ્ ।
 તતસ્તતોઽખિલજનૈર્નિરસ્તા તાડનાદિભિઃ ॥ ૨૫ ॥
 તતો દેવાલયં યાતા પાણાવગ્નિં પ્રગૃહ્ય સા ।
 તત્રાપ્યતાડયન્ કેચિત્ યોગિભિસ્તે નિરાકૃતાઃ ॥ ૨૬ ॥
 પ્રજ્જ્વાલ્ય સા તૃણૈરગ્નિમુષ્ણાન્યઙ્ગાનિ કુર્વતી ।
 અકસ્માદ્ વાયુના પ્રાગાદેકો દૂર્વાકુરસ્તદા ॥ ૨૭ ॥

પતિતો ગણનાથસ્ય મસ્તકે દૈવયોગતઃ ।
 સ રાસભઃ શીતભીતો યાતો દેવાલયં તદા ॥ ૨૮ ॥
 તદા વૃષો લાડગવાત્ તુ મુક્તો દૈવાત્ સમાયયૌ ।
 પ્રાસાદં ગણનાથસ્ય ભાવિનોઽર્થસ્ય ગૌરવાત્ ॥ ૨૯ ॥
 ઉભાવપિ તૃણં તસ્યાશ્ચાણ્ડાલ્યાસ્તૌ બભક્ષતુઃ ।
 પરિસુમે જને તત્ર તયોર્યુદ્ધમવર્તત ॥ ૩૦ ॥
 લત્તાભ્યાં ચૈવ શૃંગાભ્યાં ગજનન સમીપતઃ ।
 તયોરાસ્યાન્નિપતિતૌ શુણ્ડાયાં ચ પદે તદા ॥ ૩૧ ॥
 દૂર્વાકુરૌ ગણેશસ્ય તુતોષ ચ ગજનનઃ ।
 તતઃ સા યજ્ઞિમાદાય દેવાન્તિકમુપાગમત્ ॥ ૩૨ ॥
 અહનન્ તૌ ખરવૃષૌ સ્વયં પૂજાં બભક્ષ ચ ।
 ખુરશબ્દં તયોઃ શ્રુત્વા બુબુધે નિદ્રિતો જનઃ ॥ ૩૩ ॥
 બહિશ્ચકાર દણ્ડેન મુષ્ટિકૂર્પરઘાતતઃ ।
 પલાયનપરા સાડપિ તાડિતા શર્કરાદિભિઃ ॥ ૩૪ ॥
 ચાણ્ડાલ્યા રાસભસ્યાપિ સ્પર્શશઙ્ખાકુલૈર્જનૈઃ ।
 સ્નાપિતસ્તીર્થતોયેન મન્ત્રિતેન ગજનનઃ ।
 પૂજિતઃ પરયા ભક્ત્યા નાનાદ્રવ્યૈરનેકશઃ ॥ ૩૫ ॥
 વૃષરાસભચાણ્ડાલીરતિદુષ્ટા જનાઃ પુનઃ ।
 તાડયામાસુરવ્યગ્રા લગુડૈર્જનુભિસ્તલૈઃ ।
 દેવદ્વારે ચ પિહિતે ગતિસ્તેષાં ન વિદ્યતે ॥ ૩૬ ॥
 ભ્રમતાં કન્દતાં તેષાં ત્રયાણાં દારૂણૈઃ સ્વરૈઃ ।
 મનસ્તુ દેવદેવસ્ય વિકટસ્ય તદા હૃતમ્ ॥ ૩૭ ॥
 એતેષાં તુ પ્રસાદ્ગેન પુનઃ પૂજા મમાડભવત્ ।
 એતૈશ્ચ પૂજિતશ્ચાહમેકદૂર્વાકુરાદિભિઃ ॥ ૩૮ ॥
 પ્રદક્ષિણા બહુતરા કૃતા દૃષ્ટેષુ સત્સ્વપિ ।
 ભાદ્રશુક્લચતુર્થ્યાં મે દૂર્વામિકાં સમર્પયેત્ ॥ ૩૯ ॥
 સ મે માન્યશ્ચ પૂજ્યશ્ચ યશ્ચ કુર્યાત્ પ્રદક્ષિણામ્ ।
 તસ્માદેતાન્ વિમાનેન સ્વધામ પ્રાપયામ્યહમ્ ॥ ૪૦ ॥

એવં વિમાનમપ્રેષીત્ સ્વગણૈરૂપલક્ષિતમ્ ।
 સ્વરૂપધારિભિર્દેવો ગન્ધર્વાપ્સરસાં ગણૈઃ ॥ ૪૧ ॥
 યુતં વાદિત્રનિચયૈઃ પુષ્પૈઃ પરિમલૈરપિ ।
 દિવ્યભોગસમાયુક્તં પતાકાધ્વજમણિરૂતમ્ ॥ ૪૨ ॥
 તાનાદાય ગણાસ્તે તુ ગજાનનસ્વરૂપિણઃ ।
 તસ્મિન્ વિમાને નિક્ષિપ્ય દિવ્યદેહાન્ મુદાયુતાન્ ॥ ૪૩ ॥
 ગજાનનાજ્ઞયા તસ્ય ધામ સમ્પ્રાપ્યન્ જવાત્ ।
 પશ્યતાં સર્વ લોકાનામાશ્ચર્યમભવદ્દૃષ્ટિઃ ॥ ૪૪ ॥
 એતેષાં પૂર્વપુણ્યેન ગતિરેષેતિ ચાબ્રુવન્ ।
 તતો યોગીશ્વરાઃ કેચિત્ ત્યજ્વા ધ્યાનં ગતા ગણાન્ ॥ ૪૫ ॥
 પપ્રચ્છુ કથમેતેષાં બ્રૂત પુણ્યા ગતિર્મુવા ।
 અતિપાતકિનામેષાં પુણ્યલેશો ન વિદ્યતે ॥ ૪૬ ॥
 ગતિઃ સુદુર્લભા કસ્માત્ પ્રાપ્તા નો વદતાડનઘાઃ ।
 તદેવાશુ ચરિષ્યામસ્ત્યજ્વાડનુષ્ઠાનમાત્મનઃ ॥ ૪૭ ॥
 અસંખ્યાતો ગતઃ કાલો ન દેવો દૃક્ષ્યથં ગતઃ ।
 વિરક્તાનાં વાયુભુજામનુષ્ઠાનવતાં સદા ॥ ૪૮ ॥
 ધામપ્રાપ્તિઃ કદા નઃ સ્યાદ્ ગણેશસ્ય વદન્તુ નઃ ॥ ૪૯ ॥
 ઇતિ શ્રીગણેશપુરાણે ઉપાસનાખાંડે દૂર્વોપાખ્યાનં નામ દ્વિષષ્ટિતમોઽધ્યાયઃ ॥ ૬૨ ॥
 આદિતઃ શ્લોકાનાં સમષ્ટ્યઙ્કુઃ ૨૭૦૫ + ૪૯ = ૨૭૫૪

૧.૦૬૩ દુર્વામાહાત્મ્યે ત્રિષષ્ટિતમોઽધ્યાયઃ

ગણા ઉચુઃ ।
 શર્ણુધ્વં યોગિનઃ સર્વે સ્થિરીકૃત્ય મનશ્ચલમ્ ।
 યન્ન શેષો ભવેદ્ વક્તું સમર્થશ્ચતુરાનનઃ ॥ ૧ ॥
 તદ્ વક્તું કઃ સમર્થઃ સ્યાદ્ યથાશક્તિ વદામ ચ ।
 કુર્વન્તિ સ્તવનં યસ્ય સર્વદાઽજશિવાદયઃ ॥ ૨ ॥
 તસ્ય કો ગણનાથસ્ય મહિમાનં વદેત્ સ્ફુટમ્ ।

ઇત્યં તદીયાં લીલાં વા તથાપિ શર્ણુતાનઘાઃ ॥ ૩ ॥

દૂર્વાકુરાણાં મહિમા ન જ્ઞાતો મુનિભિઃ સુરૈઃ ।
યજ્ઞૈદૈનૈસ્તપોભિશ્ચ વ્રતૈર્હોમૈર્ન વાપ્યતે ॥ ૪ ॥

અત્રાપ્યુદાહરન્તીમમિતિહાસં પુરાતનમ્ ।
વાસવસ્ય ચ સંવાદં નારદસ્ય મહાત્મનઃ ॥ ૫ ॥

એકદા નારદોઽગચ્છદ્ વાસવં દ્રુપ્તુમુત્સુકઃ ।
પૂજિતા પરયા ભક્ત્યા કૃતાસન પરિગ્રહમ્ ॥ ૬ ॥

મુનિં પપ્રચ્છ બલહા દૂર્વામાહાત્મ્યમાદરાત્ ।

ઇન્દ્ર ઉવાચ ।

કિમર્થં દેવદેવસ્ય ગણેશસ્ય મહાત્મનઃ ।
વિશેષતઃ પ્રિયા બ્રહ્મન્ મહાદૂર્વાકુરા મુને ॥ ૭ ॥

મુનિરુવાચ ।

કથયામિ યથાજ્ઞાતં દૂર્વામાહાત્મ્યમુત્તમમ્ ।
સ્થાવરે નગરે પૂર્વ કૌણ્ડિન્યોઽભૂન્મહામુનિઃ ॥ ૮ ॥

ઉપાસકો ગણેશસ્ય તપોબલસમન્વિતઃ ।
રમણીયતરસ્તસ્ય ગ્રામદક્ષિણભાગતઃ ॥ ૯ ॥

આશ્રમઃ સુમહાનાસીલ્લતાવૃક્ષસમન્વિતઃ ।
સરાંસિ કુલ્લપન્નાનિ યત્રાસન્ સુમહાન્તિ ચ ॥ ૧૦ ॥

ભ્રમરૈરુપજુષ્ઠાનિ હંસકારણકૈરપિ ।
ચક્રવાકૈર્બકૈશ્ચૈવ કચ્છપૈર્જલ કુક્કુટૈઃ ॥ ૧૧ ॥

સ તુ ધ્યાનરતસ્તત્ર પ્રારભત્ તપ ઉત્કટમ્ ।
પુરઃ સ્થાપ્ય મહામૂર્તિં ગણેશસ્ય ચતુર્ભુજામ્ ॥ ૧૨ ॥

સુપ્રસન્નં સુવરદાં દૂર્વાયુક્તાં સુપૂજિતામ્ ।
જજાપ પરમં મન્ત્રં ષડર્ણ દેવતોષકમ્ ॥ ૧૩ ॥

પપ્રચ્છ સંશયાવિષ્ટા પત્ની નામ્નાઽઽશ્રયાઽસ્ય તમ્ ।

આશ્રયોવાચ ।

સ્વામિન્ ગજાનને દેવે દૂર્વાભારં દિને દિને ॥ ૧૪ ॥

સમર્પયસિ કસ્માત્ ત્વં તૃણૈઃ કોઽપિ ન તુષ્યતિ ।
અસ્તિ ચેત્ પુણ્યમેતેન તન્મે ત્વં કૃપયા વદ ॥ ૧૫ ॥

કૌણ્ડિન્ય ઉવાચ ।
શૃણુ પ્રિયે પ્રવક્ષ્યામિ દૂર્વામાહાત્મ્યમુત્તમમ્ ।
ધર્મસ્ય નગરે પૂર્વમાસીદુત્સવ ઉત્તમઃ ॥ ૧૬ ॥

સર્વે દેવાઃ સગન્ધર્વા આહૂતાશ્ચાપ્સરો ગણાઃ ।
સિદ્ધ્યારણનાગાશ્ચ મુનયો યક્ષરાક્ષસાઃ ॥ ૧૭ ॥

તિલોત્તમાયા નૃત્યન્ત્યાઃ પ્રાવારો ન્યપતત્ ભુવિ ।
દદર્શ તસ્યાઃ સ યમઃ કુચૌ ચારુ બૃહત્તમૌ ॥ ૧૮ ॥

અભવત્ કામસન્તમોઽવિશ્રાન્તો નિરપત્રપઃ ।
ઇયેષાઽઽલિઙ્ગિતું તસ્યાશ્ચુમ્બિતું ચ તદાનનમ્ ॥ ૧૯ ॥

સદસો નિર્ગતસ્તસ્માલ્લજ્જયાઽધોમુખો યમઃ ।
ગચ્છતસ્તસ્ય રેતશ્ચ સ્ખલિતં પતિતં ભુવિ ॥ ૨૦ ॥

જ્વાલામાલ્યભવત્તસ્માત્ પુરુષો વિકૃતાનનઃ ।
કુર્વન્ દંષ્ટારવં કૂરં ત્રાસયન્ ભુવનત્રયમ્ ॥ ૨૧ ॥

દદાહ પૃથિવીં સર્વાં જટાભિર્ગંગાં સ્પૃશત્ ।
ચક્રમે તસ્ય શબ્દેન ત્રિલોકીમાનસં ભૃશમ્ ॥ ૨૨ ॥

તદૈવ વિષ્ણુમગર્ભસ્તે તુ સર્વે સભાસદઃ ।
સ્તુતિં નાનાવિધાં કૃત્વા નાનાસ્તોત્રૈર્યથામતિ ॥ ૨૩ ॥

પ્રાર્થયામાસુરવ્યગ્રાઃ સર્વલોકહિતાય તમ્ ।
સ તૈઃ સર્વેઃ સમગમદ્ ગજાનનમનામયમ્ ॥ ૨૪ ॥

તસ્ય નાશં તત્તો જ્ઞાત્વા તુષ્ટુવુઃ સર્વ એવ તમ્ ।

દેવા મુનયશ્ચોચુઃ ।
નમો વિઘ્નસ્વરૂપાય નમસ્તે વિઘ્નહારિણે ॥ ૨૫ ॥

નમસ્તે સર્વરૂપાય સર્વસાક્ષિન્ નમોઽસ્તુતે ।
નમો દેવાય મહતે નમસ્તે જગદાદયે ॥ ૨૬ ॥

નમઃ કૃપાનિધે તુભ્યં જગત્યાલન હેતવે ।
નમસ્તે પૂર્ણાતમસે સર્વસંહારકારિણે ॥ ૨૭ ॥

નમસ્તે ભક્તવરદ સર્વદાત્રે નમો નમઃ ।
 નમસ્તેડનન્યશરણ સર્વકામપ્રપૂરક ॥ ૨૮ ॥
 નમસ્તે વેદવિદુષે નમસ્તે વેદકારિણે ।
 કમન્યં શરણં યામઃ કોનુ નઃસ્થાદ્ભયાપહઃ ॥ ૨૯ ॥
 અકાલ એવ પ્રલયઃ કથં લબ્ધો જનૈરયમ્ ।
 હા ગજાનન દેવેશ હા હા વિઘ્નહરાવ્યય ॥ ૩૦ ॥
 સર્વેષાં મરણે પ્રાપ્તે કથમસ્માનુપેક્ષસે ।
 ઇતિ તદ્વચનં શ્રુત્વા કરુણાબ્ધિર્ગજાનનઃ ॥ ૩૧ ॥
 આવિરાસીત્ પુરસ્તેષાં શિશુરુપોઽરિભીતિહા ।
 બિભ્રત્ કમલનયને શતચન્દ્રનિભાનનમ્ ॥ ૩૨ ॥
 કોટિસૂર્યપ્રભાજાલઃ કોટિકન્દર્પજિદ્રપુઃ ।
 કુન્દકુડમલશોભાજિદ્દશનોઽધરભિમ્બિજિત્ ॥ ૩૩ ॥
 ઉન્નસો ભૂકુટીચારુનયનઃ કમ્બુકણ્ઠયુક્ ।
 વિશાલવક્ષા જાનુસ્પૃગ્ભુજદ્વયયુતો બલી ॥ ૩૪ ॥
 ગમ્ભીરનાભિવિલસદ્દુરોઽતિલસત્કટિઃ ।
 રમ્ભાશોભાપરિસ્પર્ધિર્ગુરુરુશ્વાસજાનુયુક્ ॥ ૩૫ ॥
 સુચારુજઙ્ઘાગુલ્ફશ્રીવિલસત્પાદપદ્મકઃ ।
 નાનાલકુારશોભાઢ્યો મહાર્ધવસનાવૃતઃ ॥ ૩૬ ॥
 એવં દેવં નિરીક્ષ્યૈવ નગરસ્ય પુરો ભુવિ ।
 ઉત્તસ્થુર્દેવમુનયો જયશબ્દપુરઃસરમ્ ॥ ૩૭ ॥
 પ્રણેમુર્દણ્ડવદ્ ભૂમૌ શકં દેવગણા યથા ।
 દેવા ઋષય ઊચુઃ ।
 કો ભવાન્ કુત આયાતઃ કિં કાર્યં વદ નો વિભો ॥ ૩૮ ॥
 વયમેવં વિજાનીમો બ્રહ્મૈવ બાલરૂપધૃક્ ।
 અનલાસુરસન્નાસાત્ ત્યજ્વા કર્માણિ સંસ્થિતાન્ ॥ ૩૯ ॥
 આવિર્ભૂતં તુ નસ્ત્રાતું દુષ્ટસંહારકારકમ્ ।
 ઇતિ તદ્વચનં શ્રુત્વા શિશુરુપી ગજાનનઃ ॥ ૪૦ ॥

બભાષે હાસ્યવદનઃ સર્વાન્ દેવમુનીન્ પ્રતિ ।

બાલ ઉવાચ ।

ભવન્તો જ્ઞાનસમ્પન્ના યદુક્તં સત્યમેવ તત્ ॥ ૪૧ ॥

અહં તસ્ય વધાયૈવ દુષ્ટસ્ય પરપીડિનઃ ।

નિજેચ્છયા બાલરૂપી વેગેનાગાં સુરર્ષયઃ ॥ ૪૨ ॥

ઉપાયં વચ્ચિ વસ્તસ્ય વધેતં કુરુતાનઘાઃ ।

સર્વૈર્ભવદ્ભિસ્તં દૃષ્ટ્વા નોદનીયો બલાદહમ્ ॥ ૪૩ ॥

દ્રષ્ટવ્યં કૌતુકં તસ્ય મમ ચૈવ મહત્તરમ્ ।

એવં શ્રુત્વા કૃપાવાક્યં સર્વે તે હર્ષનિર્ભરાઃ ॥ ૪૪ ॥

ઉચુઃ પરસ્પરં સર્વે ન જાનીમોઽસ્ય પૌરુષમ્ ।

ઇશ્વરો બાલરૂપેણ કર્તુમસ્ય વધં નુ કિમ્ ॥ ૪૫ ॥

અવતીર્ણો ભવેત્ ત્રાતું પીડિતં ભુવનત્રયમ્ ।

ઇત્યમુક્ત્વા તુ તે સર્વે પ્રણોમુઃ સાદરં ચ તમ્ ॥ ૪૬ ॥

એતસ્મિન્નેવ કાલે તુ કાલાનલસ્વરૂપધૃક્ ।

દહન્ દશદિશો ભક્ષત્રરલોકં સ આચયૌ ॥ ૪૭ ॥

કોલાહલો મહાનાસીલ્લોકાનાં કન્દતાં તદા ।

દૃષ્ટ્વૈવ સર્વે મુનયઃ પલાયનપરા યયુઃ ॥ ૪૮ ॥

તં ચ તે મુનયઃ પ્રોચુઃ શીઘ્રં કુરૂ પલાયનમ્ ।

નો ચેદ્ધિસિષ્યતે ત્વાઘ સુમહાનનલો ધ્રુવમ્ ॥ ૪૯ ॥

તિમિર્ગિલો યથા મીનાનુરગાન્ ગરૂડો યથા ।

ઇતિ તદ્વચનં શ્રુત્વા પરમાત્મા ગજાનનઃ ॥ ૫૦ ॥

બાલરૂપધરોઽતિષ્ઠત્ પર્વતો હિમવાનિવ ।

સુરર્ષયો યયુર્દૂરાત્ ત્યક્ત્વા તત્રૈવ બાલકમ્ ॥ ૫૧ ॥

ઇતિ શ્રીગણેશપુરાણે ઉપાસનાખાણે દુર્વામાહાત્મ્યનિરૂપણં નામ ત્રિષષ્ટિતમોઽધ્યાયઃ ॥ ૬૩ ॥

આદિતઃ શ્લોકાનાં સમષ્ટયક્રુઃ ૨૭૫૪ + ૫૧ = ૨૮૦૫

૧.૦૬૪ દૂર્વામાહાત્મ્ય વર્ણનં નામ ચતુષ્ષ્ટિતમોઽધ્યાયઃ

આશ્રયોવાચ ।

દેવર્ષિષુ પ્રયાતેષુ બાલે ચાયલવત્ સ્થિતે ।

કિમાસીત્ કૌતુકં તત્ર બાલ કાલાનલોદ્ભવમ્ ॥ ૧ ॥

તત્સર્વં વિસ્તરાન્મહ્યં કથયાશુ મહામુને ।

નારદ ઉવાચ ।

એવં તથા કૃતઃ પ્રશ્નઃ કૌણ્ડિન્યો મુનિસત્તમઃ ॥ ૨ ॥

યદબ્રવીચ્છયીભર્તસ્તત્ત્વં શૃણુમયોદિતમ્ ।

કૌણ્ડિન્ય ઉવાચ ।

અચલેઽચલવદ્ બાલે સ્થિતે તસ્મિન્ ગજાનને ॥ ૩ ॥

કાલાનલ ઇવાક્ષોભ્ય આયયૌ સોઽનલાસુરઃ ।

તસ્મિન્ક્ષણેઽચલા વાઽપિ ચચાલાચલસંયુતા ॥ ૪ ॥

નભોદધ્વાન સદૃશ ઘનગર્જિતનિઃસ્વનૈઃ ।

નિપેતુર્વૃક્ષશાખાભ્યઃ પક્ષિવૃન્દાનિ ભૂતલે ॥ ૫ ॥

નિર્વારિર્વારિધિર્જાતો વૃક્ષા ઉન્મૂલિતાસ્તદા ।

પ્રકમ્પનેન મહતા ન પ્રાજ્ઞાયત કિઞ્ચન ॥ ૬ ॥

તસ્મિન્નેવ ક્ષણે દેવો બાલરૂપી ગજાનનઃ ।

દધારાનલરૂપં તં દૈત્યં માયાબલેન હિ ॥ ૭ ॥

પ્રાશત્ સર્વેષુ પશ્યત્સુ જલધિં કુમ્ભજો યથા ।

તતઃ સોઽચિન્તય દેવો યદ્યયં જઠરે ગતઃ ॥ ૮ ॥

દહેત્ ત્રિભુવનં કુક્ષૌ દૃષ્ટમાશ્ચર્યમુલ્કટમ્ ।

તતઃ શકો દદૌ ચન્દ્રં તસ્ય વલ્લેઃ પ્રશાન્તયે ॥ ૯ ॥

ભાલચન્દ્રેતિ તં દેવાસ્તુષ્ટુવુર્મુનયોઽપિ ચ ।

તથાપિ ન ચ શાન્તોઽભૂદનલઃ કઠમધ્યગઃ ॥ ૧૦ ॥

તતો બ્રહ્મા દદૌ સિદ્ધિબુદ્ધી માનસ કન્યકે ।

રમ્ભોરુપદ્મનયને કેશશૈવલસંયુતે ॥ ૧૧ ॥

ચન્દ્રવક્રેઽમૃતગિરૌ કૂપનાભી સરિદ્રતી ।

મૃણાલમધ્યે પ્રવાલ હસ્તે શૈત્યસ્ય કારણે ॥ ૧૨ ॥

ઉવાચે મે સમાલિડ્ગ્ય તવ શાન્તોડનલો ભવેત્ ।
તયોરાલિડ્ગને શાન્તઃ કિઞ્ચિદેવ હુતાશનઃ ॥ ૧૩ ॥

દદૌ સુકોમલં તસ્મૈ કમલં કમલાપતિઃ ।
પદ્મપાણિરિતિ પ્રોચુસ્તં સર્વે સુરમાનુષાઃ ॥ ૧૪ ॥

અશાન્તેડગ્રૌ તુ વરૂણઃ સિષેચ શીતલૈર્જલૈઃ ।
સહસ્રકૃણિનં નાગં ગિરિશોડસમૈ દદાવથ ॥ ૧૫ ॥

તેન બદ્ધોદરો ચસ્માદ્ વ્યાલબદ્ધોદરોડભવત્ ।
તથાપિ શૈત્યં નાપેદે કણ્ઠોડસ્યાનલસંયુતઃ ॥ ૧૬ ॥

અષ્ટાશીતિસહસ્રાણિ મુનયસ્તં પ્રપેદિરે ।
અમૃતા ઇવ દૂર્વાસ્તે પ્રત્યેકં સેકવિંશતિમ્ ॥ ૧૭ ॥

આરોપયન્ મસ્તકેડસ્ય તતઃ શાન્તોડનલોડભવત્ ।
તુતોષ પરમાત્માડસૌ દૂર્વાકુરમરાર્ચિતઃ ॥ ૧૮ ॥

એવં જ્ઞાત્વા તુ તે સર્વે પુપૂજસ્તં ગજાનનમ્ ।
દૂર્વાકુરૈરનેકૈસ્તૈર્જહર્ષાસૌ ગજાનનઃ ॥ ૧૯ ॥

ઉવાચ ચ મુનીન્ દેવાન્ મત્પૂજા ભક્તિનિર્મિતા ।
મહતી સ્વલ્પિકા વાપિ વૃથા દૂર્વાકુરૈર્વિના ॥ ૨૦ ॥

વિના દૂર્વાકુરૈઃ પૂજાકૃલં કેનાપિ નાપ્યતે ।
તસ્માદુષસિ મદ્ભક્તૈરેકા વાડપ્યેકવિંશતિઃ ॥ ૨૧ ॥

ભક્ત્યા સમર્પિતા દૂર્વા દદાતિ ચત્કૃલં મહત્ ।
ન તત્કતુશતૈર્દનૈર્પ્રતાનુષ્ઠાન સઽચ્યથૈઃ ॥ ૨૨ ॥

તપોભિરુગ્રૈર્નિયમૈઃ કોટિજન્માર્જિતૈરપિ ।
પ્રાપ્યતે મુનયો દેવા ચદ્ દૂર્વાભિરવાપ્યતે ॥ ૨૩ ॥

કૌણ્ડિન્ય ઉવાચ ।
ઇતિ તદ્વચનં શ્રુત્વા દેવા દૂર્વાકુરૈઃ પુનઃ ।

આનર્યુઃ પરમાત્માનં દેવદેવં ગજાનનમ્ ॥ ૨૪ ॥

જગર્જાનન્દયુક્તોડસૌ નાદયન્ રોદસી ભૃશમ્ ।
હૃષાનાં સર્વ દેવાનાં મુનીનાં ચ નૃણામપિ ॥ ૨૫ ॥

અનેકશો વરાન્ દત્વા પિદધે બાલરૂપધૃક્ ।
 કાલાનલપ્રશમન ઇતિ તં તે સમુચિરે ॥ ૨૬ ॥
 પ્રાસાદે નિર્મિતે સર્વે સ્થાપ્ય મૂર્તિ ગજાનનીમ્ ।
 વિઘ્નહરોડયમિત્યસ્યાભિધાં ચકુર્મુદા સુરાઃ ॥ ૨૭ ॥
 અત્ર સ્નાનં તથા દાનં તપોડનુષ્ઠાનમેવ ચ ।
 અનન્તં જાયતે વિઘ્નહરસ્યાસ્ય પ્રસાદતઃ ॥ ૨૮ ॥
 જયઃ પ્રાપ્નો યતસ્તેન પુરં ચ વિજયાભિધમ્ ।
 સર્વેષાં ચ હતા વિઘ્ના વિઘ્નહર્તેતિ સોડભવત્ ॥ ૨૯ ॥
 કૌડિન્ય ઉવાચ ।
 ઇતિ તે કથિતં સર્વ દૂર્વામાહાત્યમુત્તમમ્ ।
 શ્રવણાત્ પઠનાશ્યાસ્ય સર્વપાપક્ષયો ભવેત ॥ ૩૦ ॥
 પુરાતનમિતિહાસં શૃણુ મે ગદતઃ પ્રિયે ॥ ૩૧ ॥
 ઇતિ શ્રીગણેશપુરાણે ઉપાસનાખાંડે દૂર્વામાહાત્યવર્ણનં નામ ચતુષ્ષષ્ટિતમોઽધ્યાયઃ ॥ ૬૪ ॥
 આદિતઃ શ્લોકાનાં સમષ્ટયક્રુઃ ૨૮૦૫ + ૩૧ = ૨૮૩૬

૧.૦૬૫ પચ્ચષષ્ટિતમોઽધ્યાયઃ

કૌડિન્ય ઉવાચ ।
 કસ્મિંશ્ચિત્સમયે દેવિ સુખાસિનં ગજાનનમ્ ।
 નારદો મુનિરભ્યાગાદ્ દ્રષ્ટું તં બહુવાસરૈઃ ॥ ૧ ॥
 સાષ્ટાઙ્ગં પ્રણિપત્યૈનં પ્રાહનઃ સાર્થકં જનુઃ ।
 યત્ પુણ્યનિયયૈર્જાતં દર્શનં તે ગજાનન ॥ ૨ ॥
 ઇત્યુક્ત્વા સ્વાઞ્જલિં બધ્વા તસ્થૌ તત્ પુરતો મુનિઃ ।
 ધૃત્વા કરેણ તત્પાણિમુપાવેશયદાસને ॥ ૩ ॥
 ગજાનનો મહાભાગો મહાભાગં મહામુનિમ્ ।
 નારદો ભગવાંસ્તેન સન્તુષ્ટો મુનિપુટ્તગવઃ ॥ ૪ ॥
 ઉવાચ તં ગણાધીશમાશ્ચર્યં હૃદિમેસ્તિયત્ ।
 તન્નિવેદિતુમાયાતો નત્વા ત્વાં પુનરાવ્રજે ॥ ૫ ॥

ગજાનન ઉવાચ ।

કિમાશ્ચર્યં ત્વયા દૃષ્ટં હૃદિ કિં તેઽભિવર્તતે ।

વદ સર્વં વિશેષેણ તતો વ્રજ નિજાશ્રમમ્ ॥ ૬ ॥

નારદ ઉવાચ ।

મૈથિલે વિષયે દેવ જનકો રાજસત્તમઃ ।

અતિમાની વદાન્યશ્ચ વેદવેદાઙ્ગપારગઃ ॥ ૭ ॥

અન્નદાનરતો નિત્યં બ્રાહ્મણાન્ પૂજયત્યસૌ ।

નાનાલકુલસ્વાસોભિર્દક્ષિણાભિરનેકશઃ ॥ ૮ ॥

દીનાન્યકૃપણોભ્યશ્ચ બહુ દ્રવ્યં દદાત્યસૌ ।

યાચકૈર્યાચ્યતે યદ્ તત્ તત્ તેન પ્રદીયતે ॥ ૯ ॥

તથાપિ ન વ્યયં યાતિ દ્રવ્યં તસ્ય મહાત્મનઃ ।

ગજાનનસ્ય સન્તુષ્ટયા દ્રવ્યં તદ્વર્ધતે નુ કિમ્ ॥ ૧૦ ॥

ઇત્યાશ્ચર્યં મહદ્રષ્ટું પ્રયાતસ્તદ્ગુહાનહમ્ ।

બ્રહ્મજ્ઞાનાભિમાનેન ઉપહાસં મમાઽકરોત્ ॥ ૧૧ ॥

અહં ચ તમુવાચેત્થં ધન્યોઽસિ નૃપસત્તમ ।

ચિન્તિતં તેઽપિ ભક્ત્યાઽયં પ્રયચ્છતિ ગજાનનઃ ॥ ૧૨ ॥

સ તુ ગર્વાદુવાચેત્થમહમીશો જગત્રયે ।

અહં દાતા ચ ભોક્તા ચ પાતા દાપયિતા તથા ॥ ૧૩ ॥

મત્સ્વરૂપં વિના નાન્યદ્ વિદ્યતે ભુવનત્રયે ।

કર્તા ચ કારણં ચાહં કરણં મુનિસત્તમ ॥ ૧૪ ॥

નારદ ઉવાચ ।

ઇતિ તદ્વચનં શ્રુત્વા ક્રોધેનાહં જગાદ તમ્ ।

ઇશ્વરાજજગતઃ કર્તા નાન્યઃ કશ્ચન વિદ્યતે ॥ ૧૫ ॥

ત્વં તુ ધર્મમિમં રાજન્ દમ્ભેનૈવ કરોષિ કિમ્ ।

દર્શયિષ્યે સાક્ષ્યમસ્ય સ્વલ્પકાલેન તેઽનઘ ॥ ૧૬ ॥

ઇત્યુક્ત્વા તમહં યાતસ્ત્વદન્તિકમિભાનન ।

કૌણ્ડિન્ય ઉવાચ ।

આકર્ણ્યેત્યં મુનેર્વાજ્યં પૂજયામાસ તં વિભુઃ ॥ ૧૭ ॥

અર્ધ્યાદિભિરલક્ષ્મીરૈર્દિવ્યૈઃપુષ્પૈઃ સચન્દનૈઃ ।

મુનિરાણાં પ્રગૃહ્યૈવ વૈકુણ્ઠં વિષ્ણુમભ્યગાત્ ॥ ૧૮ ॥

ગજાનનોડપિ મિથિલાં રાજભક્તિં પરીક્ષિતુમ્ ।

કુત્સિતં વેષમાદાય સર્વજ્ઞોડપિ સમાયયૌ ॥ ૧૯ ॥

અનેકક્ષતસંયુક્તં સ્ત્રવદ્રક્તમમડ્ગલમ્ ।

મક્ષિકાનિચયાક્રાન્તં રદ્ધીનમિવાતુરમ્ ॥ ૨૦ ॥

ગચ્છન્તં તાદૃશં દૃષ્ટ્વા નરા નાસાનિરોધનમ્ ।

કુર્વન્તિ વાસસા કેચિત્ ધીવનં ચ યથાતથા ॥ ૨૧ ॥

સ્ખલન્ મૂર્છન્ પતન્ ગચ્છન્નર્ભકાવલિસંયુતઃ ।

નૃપદ્વારં સમાગમ્ય દ્વારપાલાનુવાચ સઃ ॥ ૨૨ ॥

રાણે નિવેદ્યતાં દૂતા અતિથિ માં સમાગતમ્ ।

બ્રાહ્મણં ક્ષુધિતં વૃદ્ધમિચ્છાભોજનકાક્ષિણમ્ ॥ ૨૩ ॥

તે તદ્વાક્યં તથાચપ્યુર્ગત્વા તં જનકં નૃપમ્ ।

આનીયતામિતિ પ્રાહ દૂતા દ્રષ્ટું તુ કૌતુકમ્ ॥ ૨૪ ॥

તે દૂતા પ્રાપયામાસુઃ કુચૈલ મલિનં નૃપમ્ ।

દદર્શ દૂરાજજનકો કમ્પન્તં મક્ષિકાવૃતમ્ ॥ ૨૫ ॥

અસૃક્સ્ત્રવન્તં વૃદ્ધં તં બ્રાહ્મણં શ્રમવારિણમ્ ।

તર્કયામાસ જનક ઈશ્વરો ડપ ધૃક્ નુ કિમ્ ॥ ૨૬ ॥

છલિતું માં સમાયાતો યદિ પુણ્યં ભવેન્નમ ।

સમાધાસ્યે મનો હ્યસ્ય ભવિષ્યં નાન્યથા ભવેત્ ॥ ૨૭ ॥

ઇત્યેવં ચિન્તયત્યેવ જનકે નૃપસત્તમે ।

પ્રવેશિતો દ્વારપાલૈર્બ્રાહ્મણઃ પર્યદૃશ્યત ॥ ૨૮ ॥

બ્રાહ્મણ ઉવાચ ।

ચન્દ્રાંશુધવલાં કીર્તિં શ્રુત્વા તેડહં સમાગતઃ ।

દેહિ મે ભોજનં રાજન્ ક્ષુધિતસ્ય ચિરાદ્ ભૃશમ્ ॥ ૨૯ ॥

મમ તૃપ્તિર્ભવેદ્ યાવત્ તાવદત્રં પ્રદીયતામ્ ।

તવ કૃતુશતં પુણ્યં ભવિષ્યતિ નરેશ્વર ॥ ૩૦ ॥

કૌણ્ડિન્ય ઉવાચ ।

ઇતિ વાયં નિશમ્યાસૌ ગૃહમધ્યે નિનાય તમ્ ।

સમ્પૂજ્ય વિધિવચ્ચૈનં સ્વાદવન્નમુપવેષયત્ ॥ ૩૧ ॥

એકગ્રાસેન સર્વં સ જગ્રાસ દ્વિજસત્તમઃ ।

અયાચદન્નમન્યત્ સ નૃપોડદાત્ પર્વતોપમમ્ ॥ ૩૨ ॥

તદપ્યેકેન જગ્રાસ કવલેન દ્વિજોત્તમઃ ।

યાવદન્નં સ્થિતં સિદ્ધં પર્યાપ્તમયુતસ્ય ચત્ ॥ ૩૩ ॥

તદ્દત્તં પુરતસ્તસ્ય બભક્ષ તત્કાણેન સઃ ।

અસંખ્યાતેષુ પાત્રેષુ પક્તું ક્ષિમાઃ સુતણ્ડુલાઃ ॥ ૩૪ ॥

દીયતે પુરતસ્તસ્ય યઃ સિદ્ધશ્ચોદનોડભવત્ ।

સ ભક્ષયતિ સર્વં તં તત ઊચે જનો નૃપમ્ ॥ ૩૫ ॥

રાક્ષસોડયં ભવેત્રાયઃ કિમર્થં દીયતે બહુ ।

રાક્ષસેભ્યઃ પ્રદાનેન ન કિચ્ચિત્ પુણ્યમાપ્યતે ॥ ૩૬ ॥

કેચિદ્ધૂયસ્ત્રિભુવને ભક્ષિતેડપ્યસ્ય નો ભવેત્ ।

તૃપ્તિઃ પરમિકા રાજન્ ધાન્યમસ્મૈ પ્રદીયતામ્ ॥ ૩૭ ॥

તતો ધાન્યાનિ સર્વાણિ ગૃહે ભૂમૌ સ્થિતાનિ ચ ।

આનીય ચિક્ષિપુસ્તસ્ય પુરગ્રામગતાનિ ચ ॥ ૩૮ ॥

પુંસોડસ્ય દ્વિજરૂપસ્ય સર્વભક્ષસ્ય ચાતિ થેઃ ।

ન તૃપ્તિમગમત્સોડથ ભક્ષિતેષુ ચ તેષુ ચ ॥ ૩૯ ॥

તતો દૂતા નૃપં પ્રોચુર્ધાન્યં ક્વાપિ ન લભ્યતે ।

ઇતિ દૂતવચઃ શ્રુત્વા જનકેડધોમુખે સ્થિતે ॥ ૪૦ ॥

સ્વસ્તીત્યુક્ત્વાડગમદ્ વિપ્રો ન તૃપ્તોડસૌ ગૃહં ગૃહમ્ ।

દીયતામન્નમિત્યાહ તે જનાસ્તં જગુસ્તદા ॥ ૪૧ ॥

સર્વેષાં ગૃહગં ધાન્યં સર્વં રાજા સમાહૃતમ્ ।

જગ્ધં ત્વયાડખિલં બ્રહ્મન્ ગમ્યતાં યત્ર તે રુચિઃ ॥ ૪૨ ॥

દ્વિજ ઉવાચ ।

કીર્તિરસ્ય શ્રુતા લોકાન્ ન દાતા જનકાત્પરઃ ।

તૃપ્તિકામઃ સમાયાતો હ્યતૃપ્તોઽહં કથં વ્રજે ॥ ૪૩ ॥

તૂષણી ભૂતેષુ લોકેષુ બભ્રમન્ સ દદર્શ હ ।

વિરોચનાત્રિશિરસોર્મન્દિરં દ્વિજયોર્વરમ્ ॥ ૪૪ ॥

તન્મધ્યં પ્રાવિશત્ સોઽપિ ગૃહસ્વામીવ સત્તયા ।

સર્વોપસ્કારરહિતં ધાતુપાત્ર વિવર્જિતમ્ ॥ ૪૫ ॥

ઇતિ શ્રીગણેશપુરાણે ઉપાસનાખાંડે પચ્ચષ્ઠિતમોઽધ્યાયઃ ॥ ૬૫ ॥

આદિતઃ શ્લોકાનાં સમષ્ટયક્રુઃ ૨૮૩૬ + ૪૫ = ૨૮૮૧

૧.૦૬૬ ષટ્ષષ્ઠિતમોઽધ્યાયઃ

કૌડિન્ય ઉવાચ ।

ધરામાત્રાસનૌ તૌ તુ નભઃપ્રાવારસંયુતૈઃ ।

દિગમ્બરો સર્વધાતુસંસ્પર્શવર્જિતાવુભૌ ॥ ૧ ॥

અયાચિતભુજૌ નિત્યં જલેનૈવાખિલાઃ ક્રિયાઃ ।

દ્વિજરૂપધરોઽપશ્યત્ કુર્વાણૌ સત્ત્વશુદ્ધયે ॥ ૨ ॥

ગૃહં ચ મક્ષિકાપુઞ્જૈર્મશકૈરભિતો વૃતમ્ ।

મૂર્તિં ચ ગણનાથસ્ય પૂજિતાં પુષ્પપલ્લવૈઃ ॥ ૩ ॥

અનન્યભક્ત્યા તાભ્યાં ચ તત્પરાભ્યાં દદર્શ સઃ ।

તાવૂચે શ્રૂયતાં વાક્યં યન્મયા પ્રોચ્યતેઽનઘૌ ॥ ૪ ॥

મિથિલાધિપતેઃ કીર્તિં શ્રુત્વાહં ક્ષુધિતો ભૃશમ્ ।

તૃપ્તિકામઃ સમાયાતો ન સ તૃપ્તિં સમાકરોત્ ॥ ૫ ॥

કર્મણા દામ્ભિકેનૈવ સત્ત્વં ન પરિરક્ષ્યતે ।

મમ તૃપ્તિકરં કિઞ્ચિદ્ ગૃહે ચેદસ્તિ દીયતામ્ ॥ ૬ ॥

દમ્પતી ઉચતુઃ ।

ચક્રવર્તી નૃપો યોઽસૌ તેન તૃપ્તિર્ન તે કૃતા ।

આવાભ્યાં તુ દરિદ્રાભ્યાં કિં દેયં તૃપ્તિકારકમ્ ॥ ૭ ॥

નદી નદ જલૈરબ્ધિરસઙ્ખ્યૈર્યો ન પૂર્યતે ।

બિન્દુમાત્રેણ પયસા સ કથં પૂર્યતે વદ ॥ ૮ ॥

દ્વિજ ઉવાચ ।

ભક્ત્યા દત્તં સ્વલ્પમપિ બહુતૃપ્તિકરં મમ ।

અભક્ત્યા વાડથ દમ્ભેન બહુ દત્તં વૃથા ભવેત્ ॥ ૯ ॥

તાવૂચતુઃ ।

આવયોર્ન ગૃહે કિઞ્ચિચ્છપથસ્તે દ્વિજોત્તમ ।

પૂજાયૈ ગણનાથસ્ય પ્રાતર્દૂર્વાકુરા હૃતાઃ ॥ ૧૦ ॥

પૂજિતો ગણનાથસ્તૈસ્તત એકોડવશિષ્યતે ।

દ્વિજ ઉવાચ ।

ભક્ત્યા દત્તઃ સ એકોડપિ તૃમયે સ્થાત્ પ્રદીયતામ્ ॥ ૧૧ ॥

કૌડિન્ય ઉવાચ ।

વિરોચના દદૌ તસ્મૈ શ્રત્વા વાઙ્મં તદીરિતમ્ ।

એકં દૂર્વાકુરં ભક્ત્યા તેન તૃપ્તોડભવદ્વિજઃ ॥ ૧૨ ॥

શાલ્યન્નં પાચસાન્નં ચ નાના પક્વાન્નમેવ ચ ।

વ્યઞ્જનાનિ ચ સર્વાણિ લેહ્યચોષ્યાન્યનેકધા ॥ ૧૩ ॥

વિરોચના દદૌ કલ્ય તસ્મિન્ દૂર્વાકુરે ચ તમ્ ।

ગૃહીત્વા બ્રાહ્મણસ્તં તુ બભક્ષ પરયા મુદા ॥ ૧૪ ॥

તસ્મિન્ દૂર્વાકુરે ભક્ત્યા દત્તે તેનાથ ભક્તિતઃ ।

પ્રશશામ દ્વિજસ્યાસ્ય તત્ક્ષણાજ્જઠરાનલઃ ॥ ૧૫ ॥

તૃપ્તિશ્ચ પરમા તેન પ્રાપ્તા તત્ ક્ષણમાત્રતઃ ।

આલિલિંગ ત્રિશિરસં તૃપ્તો હર્ષાદ્ દ્વિજસ્તદા ॥ ૧૬ ॥

તત્યાજ કુત્સિતં રૂપં પ્રકટોડભૂદ ગજાનનઃ ।

ચતુર્ભુજોડરવિન્દાક્ષઃ શુણ્ડાદણ્ડવિરાજિતઃ ॥ ૧૭ ॥

કમલં પરશું માલાં દન્તં કરતલૈર્દધત્ ।

મહાર્દુમુકુટો રાજત્કર્ણકુણ્ડલમણિતઃ ॥ ૧૮ ॥

દિવ્યવસ્ત્રપરીધાનો દિવ્યગન્ધાનુલેપનઃ ।

ઉવાચ તૌ પ્રસન્નાત્મા દમ્પતી સ ગજાનનઃ ॥ ૧૯ ॥

વૃણીતં તં વરં શીઘ્રં મનસા યં યમિચ્છથઃ ।

તાવૂચતુઃ ।

જન્મની યત્ર નૌ સ્થાતાં તત્ર તે દૃઢભક્તિતા ॥ ૨૦ ॥

મુક્તિર્વા દીયતાં દેવ દુસ્તરાદ ભવસાગરાત્ ।

નાવયોશ્ચિત્તયોરન્યરપેક્ષિતમિભાનન ॥ ૨૧ ॥

કૌણ્ડિન્ય ઉવાચ ।

ઇતિ તદ્વાજ્યમાકર્ણ્ય તથેત્યુક્ત્વા ગજાનનઃ ।

પુનરાભિજ્ય પિદધે ભક્તં ત્રિશિરસં મુદા ॥ ૨૨ ॥

એતસ્માત્કારણાદ્ દૂર્વાકુરોઽસ્મૈ દીયતે મયા ।

અસંખ્યભક્ષણાદ્ યો ન તૃપ્તિં દેવઃ સમાયયૌ ॥ ૨૩ ॥

દૂર્વાકુરેણ ચૈકેન સ તૃપ્તિં પરમાં યયૌ ।

ઇતિ તે કથિતઃ સમ્યગાશ્રયે મહિમા શુભઃ ।

દૂર્વાસમર્પણભવઃ શ્રવણાત્ સર્વકામદઃ ॥ ૨૪ ॥

ઇતિહાસમિમં ભક્ત્યા શૃણુતે શ્રાવયેચ્ચ યઃ ।

સ પુત્ર ધનકામાઢ્યઃ પરત્રેહ ચ મોદતે ॥ ૨૫ ॥

ગજાનને લભેદ્ ભક્તિં નિષ્કામો મુક્તિમાપ્રુયાત્ ।

ગણા ઉચુઃ ।

શ્રુત્વાપીત્યમિતીહાસમાશ્રયા સંશયં પુનઃ ॥ ૨૬ ॥

પ્રપેદે હૃદિ તં જ્ઞાત્વા કૌણ્ડિન્યઃ પુનરબ્રવીત્ ।

આશ્રયે શૃણુ મે વાજ્યં સંશયસ્યાપનુત્તયે ॥ ૨૭ ॥

યદ્ બ્રવીમિ હૃદિસ્થસ્ય મયા જ્ઞાતસ્ય તેઽનધે ।

એકં દૂર્વાકુરં ગૃહ્ય ગચ્છ શીઘ્રં બિડૌજસમ્ ॥ ૨૮ ॥

વદાશીર્વચનં પૂર્વં પશ્ચાદ્ યાયસ્વ કાઞ્ચનમ્ ।

દૂર્વાકુરેણ તુલિતં ગૃહીત્વા તદિહાનય ॥ ૨૯ ॥

ન ન્યૂનં નાધિકં ગ્રાહ્યં તસ્ય ભારાચ્છુભાવને ॥ ૩૦ ॥

ગણા ઉચુઃ ।

ઇતિ વાણીં તસ્ય શ્રુત્વા ગૃહીત્વૈકં તદાશ્રયા ।

દૂર્વાકુરં યયૌ શકં ભર્તૃવાજ્ય પરાયણા ॥ ૩૧ ॥

ઇતિ શ્રીગણેશપુરાણે ઉપાસનાખાંડે દૂર્વામહિમાકથનં નામ ષટ્ષષ્ટિતમોઽધ્યાયઃ ॥ ૬૬ ॥

આદિતઃ શ્લોકાનાં સમષ્ટયક્ર્મઃ ૨૮૮૧ + ૩૧ = ૨૯૧૨

૧.૦૬૮ વ્રતનિરૂપણં નામાષ્ટષષ્ઠિતમોઽધ્યાયઃ

શૂરસેન ઉવાચ ।

અન્યાં કથય શક્ય ત્વં ગણનાથકથાં પુનઃ ।

કૃતવીર્યસ્ય જનકઃ કિં ચકાર તતઃ પરમ્ ॥ ૧ ॥

ઇન્દ્ર ઉવાચ ।

શ્રુત્વાઽધ્યાનં તુ સહુષ્ટયતુર્થ્યાં રાજસત્તમઃ ।

દૂર્વાધ્યાનં તુ સંશ્રુત્વા ચિન્તાવિષ્ણો નૃપોઽભવત્ ॥ ૨ ॥

અપુત્રસ્ય ગતિર્નાસ્તિ પુત્રો મે ભવિતા કથમ્ ।

સ્વપ્ને દદર્શ પિતરં કાર્તવીર્યસ્તથાવિધઃ ॥ ૩ ॥

સગદ્રદાભ્યાં કણ્ઠાભ્યાં નોચતુસ્તૌ પરસ્પરમ્ ।

આલિલિંગગતુરન્યોન્યં પ્રેમવિવ્હલચેતસા ॥ ૪ ॥

તતઃ પુત્રં કરે ધૃત્વા પર્યકુલ્લેઽસ્થાપયત્ પિતા ।

ઉવાચ ચ ત્વયા પુત્ર પુત્રાર્થં બહુધા શ્રમઃ ॥ ૫ ॥

ક્રિયતે ચાહમધ્યેકમુપાયં વચ્મિ તેઽનઘ ।

મૃત્યુલોકાદાગતેન કથિતં નારદેન મે ॥ ૬ ॥

તદૈવાહં ગતઃ પુત્ર બ્રહ્મણઃ સદનં પ્રતિ ॥ ૭ ॥

પ્રપ્રચ્છાહંડ નમસ્કૃત્ય બ્રહ્માણં સર્વવેદિનમ્ ।

કથં મે ભવિતા પુત્રઃ સન્તતિઃ કમલાસન ॥ ૮ ॥

કથિતં તેન સહુષ્ટયતુર્થ્યાં પ્રતિમુત્તમમ્ ।

ક ઉવાચ ।

અસ્મિન્ વ્રતે કૃતે પાપક્ષયે જાતે નૃપોત્તમ ॥ ૯ ॥

સન્તતિસ્તવ પુત્રસ્ય ભવિષ્યતિ ન સંશયઃ ।

પિતોવાચ ।

તદા તથૈવ લિખિતં બ્રહ્મણા કથિતં યથા ॥ ૧૦ ॥

ગૃહાણ પુસ્તકં ચૈતદ્ યથાવત્ કુરુ તદ્ વ્રતમ્ ।

યાવદ્બંધં સમાપ્યેત તાવત્ સિદ્ધિવિનાયકઃ ॥ ૧૧ ॥

પ્રસન્નો ભવિતા દેવઃ સર્વસકુષ્ઠહારકઃ ।

તસ્મિન્ પ્રસન્ને પુત્રસ્તે ભવિતા નાત્ર સંશયઃ ॥ ૧૨ ॥

ઇત્યુક્ત્વાડન્તર્હિતસ્તસ્ય પુત્રસ્ય જનકો નૃપઃ ।

જજાગાર તતો રાજા કૃતવીર્યસ્તુ વૈ બલી ॥ ૧૩ ॥

દદર્શ પુસ્તકં હસ્તે સ્વપ્રાર્થાન્ પરિસસ્મરે ॥ ૧૪ ॥

મુમોચાશ્રૂણિ નેત્રાભ્યાં શોકાનન્દપરિપ્લુતઃ ।

પિતૃવિયોગાચ્છોકાર્ત્તઃ પુસ્તકામેશ્ચ હર્ષિતઃ ॥ ૧૫ ॥

અમાત્યાસ્તાવદાયાતાઃ પરિવાર્યાડબ્રુવન્ નૃપમ્ ।

અમાત્યા ઊચુઃ ।

જહિ પ્રમાદં રાજન્ ત્વં સાવધાનમના ભવ ॥ ૧૬ ॥

ત્યજ શોકં વદાસ્માન્ કિં કારણં શોકકારકમ્ ।

અસ્માનપિ સમાવિષ્ટસ્ત્વચ્છોકાચ્છોક ઉત્કટઃ ॥ ૧૭ ॥

ઇન્દ્ર ઉવાચ ।

શ્રુત્વા વાક્યમમાત્યાનાં કૃતવીર્યો જગાદ તાન્ ।

મયા સ્વપ્ને પિતા દૃષ્ટસ્તેન મે વિહ્વલં મનઃ ॥ ૧૮ ॥

પુસ્તકં ચૈવ સકુષ્ઠચતુર્થાપ્રતબોધકમ્ ।

દત્તં મમ કરે તેન પિદધે તત્ક્ષણાચ્ચ સઃ ॥ ૧૯ ॥

તદ્વિયોગેન શોચામિ ગતાર્થં નિર્ધનો યથા ।

ઉક્તં ચ તેન મે વાક્યં પુત્રાર્થં કુર્વિદં વ્રતમ્ ॥ ૨૦ ॥

પ્રબુદ્ધોડહં યદામાત્યા હસ્તે દૃષ્ટં ચ પુસ્તકમ્ ।

આશ્ચર્યહર્ષશોકૈશ્ચાપ્યશ્રુ મુગ્ધામિ નાન્યથા ॥ ૨૧ ॥

અમાત્યા ઊચુઃ ।

યઃ પિતા સર્વલોકાનાં મનુષ્યોરગરક્ષસામ્ ।

સ એવ પિતૃરૂપેણ પરિતુષ્ટો ગજાનનઃ ॥ ૨૨ ॥

ઉપાયમવદત્ તે સ સન્તત્યૈ રાજસત્તમ ।

અન્યથા પુસ્તકં ક્વત્યં સ્વપ્રાર્થઃ ક્વ પ્રમા ભવેત્ ॥ ૨૩ ॥

વિના પ્રસાદં સ્વપ્રોડપિ વિપર્યયમુદાહૃતઃ ।

ઇન્દ્ર ઉવાચ ।

ઇત્યમાત્યવચઃ શ્રુત્વા સાવધાનમના નૃપઃ ॥ ૨૪ ॥

આહૂય પરિપ્રચ્છ પાણિતાન્ સુહૃદોડપિ ચ ।

વદન્તુ પુસ્તકસ્યાર્થં પ્રસાદાત્તસ્ય ભો દ્વિજાઃ ॥ ૨૫ ॥

ત ઊચુઃ પુસ્તકં દૃષ્ટ્વા તસ્યાર્થં સર્વસંસદિ ।

દ્વિજા ઊચુઃ ।

બ્રહ્મણઃ કૃતવીર્યસ્ય સંવાદોડત્ર મહાન્ નૃપ ॥ ૨૬ ॥

ચતુર્થાં સર્વસકુષ્ટનાશિન્યત્ર નિરૂપિતા ।

ચન્દ્રોદયે ગણેસશસ્ય પૂજા પ્રોક્તા સવિસ્તરા ॥ ૨૭ ॥

અડ્ગારકચતુર્થાસ્તુ મહિમા બહુશોડપિ ચ ।

તિથિદેવવિધૂનાં ચ અર્ધ્યદાનં સમન્ત્રકમ્ ॥ ૨૮ ॥

એકવિંશતિવિપ્રાણાં ભોજનં ચૈવ પૂજનમ્ ।

નાનાદાનાનિ તેભ્યશ્ચ દેયાનીતિ નિરૂપિતમ્ ॥ ૨૯ ॥

દૂર્વાસમર્પણકૃત્ત્વં શ્વેતદૂર્વાકૃત્ત્વં પૃથક્ ।

એતદ્ વ્રતં મહાભાગ ભાગ્યાત્ પ્રાપ્તં ત્વયાડનઘ ॥ ૩૦ ॥

ન દુષ્ટે ન શ્રુતં લોકે ભવિષ્યત્યુપકારકમ્ ।

શ્રવણાત્ સ્મરણાઘ્યાપિ સકુષ્ટહરણં નૃણામ્ ॥ ૩૧ ॥

ઇન્દ્ર ઉવાચ ।

શ્રુત્વા તત્પણિડતમુખાદ્ રાજા સર્વજનશ્ચ હ ।

આશ્ચર્યાનન્દસંયુક્તઃ પુપૂજે સ દ્વિજોત્તમાન્ ॥ ૩૨ ॥

વસ્ત્રાલકુટારરત્નાનિ ધનં ધાન્યં દદૌ બહુ ।

અત્રિમાહૂય રાજાડપિ ગુરું નિજકુલસ્ય ચ ॥ ૩૩ ॥

સુમુહૂર્તે તતોડગૃહ્ણાત્ પરિપૂજ્ય યથાવિધિ ।

દેવં વિનાયકં તં ચ વિદ્યામેકાક્ષરાં શુભામ્ ॥ ૩૪ ॥

જજાપ મન્ત્રં તમનન્યભક્ત્યા ધ્યાયન્ ગણેશં વિજિતેન્દ્રિયઃ સ ।

વ્રતં ચ ચક્રે ગણનાથતુષ્ટયૈ સુતામયે સકુટનાશનં તત્ ॥ ૩૫ ॥

ઇતિ શ્રીગણેશપુરાણે ઉપાસનાખાંડે વ્રતનિરૂપણં નામાષ્ટષ્ટિતમોડધ્યાયઃ ॥ ૬૮ ॥

આદિતઃ શ્લોકાનાં સમષ્ટયક્રુઃ ૨૯૭૧ + ૩૫ = ૩૦૦૬

૧.૦૬૯ એકોનસપ્તતિતમોડધ્યાયઃ

શૂરસેન ઉવાચ ।

બ્રહ્મણા કથમાદિષ્ટે કૃતવીર્યાય સિદ્ધિદમ્ ।

તન્મમાચક્ષ્વ સક્રુષ્ટ ચતુર્થી વ્રતમુત્તમમ્ ॥ ૧ ॥

ઇન્દ્ર ઉવાચ ।

સત્યલોકે સુખાસીનં સર્વજ્ઞં ચતુરાનનમ્ ।

કૃતવીર્યપિતા ગત્વા પપ્રચ્છ પ્રણતો નૃપઃ ॥ ૨ ॥

કૃતવીર્યપિતા ઉવાચ ।

દેવદેવ જગદ્ધાતઃ પ્રણતાર્તિનિવારણ ।

વર્તતે હૃદયે યન્મે પૃચ્છામિ ત્વાં વદસ્વ તત્ ॥ ૩ ॥

આપત્સુ વર્તમાનાનાં નૃણાં વ્યાકુલચેતસામ્ ।

ચિન્તયા વ્યગ્રમનસાં વિયોગે સુહૃદાં તથા ॥ ૪ ॥

દુર્લભપ્રાપ્તયે નૃણાં કાર્યસિદ્ધિઃ કથં ભવેત્ ।

અર્થસિદ્ધિઃ કથં નિત્યં પુત્રસૌભાગ્યસમ્પદામ્ ॥ ૫ ॥

સર્વસક્રુષ્ટનાશાર્થ કાર્ય કિં માનવૈઃ પ્રભો ।

બ્રહ્મોવાચ ।

શૃણુ રાજન્ પ્રવક્ષ્યામિ સર્વસિદ્ધિપ્રદં વ્રતમ્ ॥ ૬ ॥

યસ્યાનુષ્ઠાનમાત્રેણ ચિન્તિતં પ્રાપ્તુયાત્રરઃ ।

ઓષધીભિઃ શુક્લતિલૈર્દિવા સ્નાયાત્ પ્રસન્નધીઃ ॥ ૭ ॥

સક્રુલ્યં કારયેત્ સમ્યગ્ ધ્યાત્વા દેવં ગજાનનમ્ ।

ગણેશં પૂજયેદ્ ભક્ત્યા મન્ત્રૈરાગમસમ્ભવૈઃ ॥ ૮ ॥

કૃષ્ણપક્ષે ચતુર્થ્યા ચ નિશિ ચન્દ્રોદયેડપિ ચ ।

નૃપ ઉવાચ ।

કથં સમ્પૂજયેદ્ બ્રહ્મન્ દેવદેવં ગજાનનમ્ ॥ ૯ ॥

विस्तरेण मम ब्रूहि प्रणयात् परिपृच्छते ।

ब्रह्मोवाच ।

नित्यकर्म समाध्यास्य निशायामुदये विधोः ॥ १० ॥

शुभौ देशे गोमयेन लिप्ते माण्डपिकान्विते ।

तत्र पीठं गणेशस्य पूजयेत् कुङ्कुमाक्षतैः ॥ ११ ॥

स्थापयेत् कलशं तत्र पञ्चरत्नसमन्वितम् ।

तस्योपरि न्यसेत्पात्रं सौवर्णिकलशान्वितम् ॥ १२ ॥

तदभावे तु रौप्यं वा ताम्रं वैश्वमेव य ।

तस्योपरि न्यसेद्भस्त्रं क्षौमं वा शक्तिसंयुतः ॥ १३ ॥

तस्योपरि लिपेद्यन्त्रमागमोक्तविधानतः ।

तत्र मूर्तिं गणेशस्य सौवर्णीं लक्षणान्विताम् ॥ १४ ॥

ध्यानम् ।

ऐक्येन्तं मलाकायं तप्तकाञ्चनसन्निभम् ।

लम्बोदर विशालाक्षं ज्वलत्पावकलोचनम् ॥ १५ ॥

आभुपृष्ठसमावृढं यामरैर्वीजितं गणैः ।

शेषयज्ञोपवीतं य चिन्तयेत् तं गजाननम् ॥ १६ ॥

आवाहनम् ।

आगच्छ देवदेवेश सङ्कुटान्मां निवारय ।

यावद् प्रतं समायेत तावत् त्वं सन्निधौ भव ॥ १७ ॥

सहस्रशीर्षेत्यावाहनम् ।

(पुरुषसूक्ते

ॐ सहस्रशीर्षा पुरुषः सहस्राक्षः सहस्रपात् ।

स भूर्मिं सर्वत स्पृत्वाऽत्यतिष्ठद्दशाङ्गुलम् ॥)

आसनम् ।

गणधीश नमस्तेऽस्तु सर्व सिद्धिप्रदायक ।

आसनं गृह्यतां देव सङ्कुटान्मां निवारय ॥ १८ ॥

अथवा पुरुष अवे० आसनम् ।

(पुरुष अवेदेँ सर्व यद्भूतं यच्च भाव्यम् ।

ઉતામૃતવસ્યેશાનો યદન્નેનાતિરોહતિ ॥)

પાદમ્ ।

ઉમાપુત્ર નમસ્તેડતુ નમસ્તે મોદકપ્રિય ।

પાદમ્ ગૃહાણ દેવેશ સક્રુટં મે નિવારય ॥ ૧૯ ॥

એતાવાનસ્ય પાદમ્ ।

(એતાવાનસ્ય મહિમાતો જયાર્યાંશ્ચ પૂરુષઃ ।

પાદોડસ્ય વિશ્વા ભૂતાનિ ત્રિપાદસ્યામૃતં દિવિ ॥)

અર્ધમ્ ।

લમ્બોદર નમસ્તેડસ્તુ રત્નયુક્તં કૃલાન્વિતમ્ ।

અર્ધ્ય ગૃહાણ દેવેશ સક્રુટં મે નિવારય ॥ ૨૦ ॥

ત્રિપાદૂર્ધ્વત્યર્ધમ્

(ત્રિપાદૂર્ધ્વ ઉદૈત્યુરુષઃ પાદોડસ્યેહાભવત્ પુનઃ ।

તતો વિષ્ણુ વ્યક્રામત્સાશનાનશને અભિ ॥)

આચમનીયમ્ ।

ગડ્ગાદિ સર્વતીર્થેભ્યઃ આહૃતં તોયમુત્તમમ્ ।

ગૃહાણાડસ્યમનીયાર્થં સક્રુટં મે નિવારય ॥ ૨૧ ॥

તસ્માદ્વિરાળ્ આચમનીયમ્ ।

(તતો વિરાડજાયત વિરાજો અધિ પૂરુષઃ ।

સ જાતો અત્યરિચ્યત પશ્ચાદ્ભૂમિમથો પુરઃ ॥)

પગ્થામૃતમ્ ।

પયો દધિ ધૃતં ચૈવ શર્કરામધુસંયુતમ્ ।

પગ્થામૃતં ગૃહાણેદં સક્રુટં મે નિવારય ॥ ૨૨ ॥

અથવા પયઃ પૃથિવ્યામ્ ।

સ્નાનમ્ ।

નર્મદા ચન્દ્રભાગા ચ ગડ્ગાસડ્ગમજૈર્જલૈઃ ।

સ્નાપિતોડસિ મયા ભક્ત્યા સક્રુટં મે નિવારય ॥ ૨૩ ॥

યત્પુરુષેણેતિ ।

(યત્પુરુષેણ હવિષા દેવા યજ્ઞમતન્વત ।

વસન્તોડસ્યાસીદાજ્યં ગ્રીષ્મ ઇધ્મઃ શરદ્ધ્રુવિઃ ॥)

વસ્ત્રયુગ્મમ્ ।

ઇભવકુત્ર નમસ્તુભ્યં ગૃહાણ પરમેશ્વર ।

વસ્ત્રયુગ્મં ગણાધ્યક્ષ સક્રુદં મે નિવારય ॥ ૨૪ ॥

(તં યજ્ઞં બર્હિષિ પ્રૌક્ષન્ પુરુષં જાતમગ્રતઃ ।

તેન દેવા અયજન્ત સાધ્યા ઋષયશ્ચ યે ॥)

યજ્ઞોપવિતમ્ ।

વિનાયક નમસ્તુભ્યં નમઃ પરશુધારિણે ।

ઉપવીતં ગૃહાણેદં સક્રુદં મે નિવારય ॥ ૨૫ ॥

(તસ્માદ્ધજાત્ સર્વહુતઃ સમ્ભૂતં પૃષદાજયમ્ ।

પશૂંસ્તાંશ્ચકે વાયવ્યાનારણ્યા ગ્રામ્યાશ્ચ યે ॥)

ચન્દનમ્ ।

ઈશપુત્ર નમસ્તુભ્યં નમો મૂષકવાહન ।

ચન્દનં ગૃહ્યતાં દેવં સક્રુદં મે નિવારય ॥ ૨૬ ॥

(તસ્માદ્ધજાત્ સર્વહુતઃ ઋચઃ સામાનિ જજિરે ।

છન્દાંસિ જજિરે તસ્માદ્ધજુસ્તસ્માદજાયત ॥)

અક્ષતાઃ ।

ઘૃતકુકુમસંયુક્તાસ્તન્દુલાઃ સુમનોહરાઃ ।

અક્ષતાસ્તે નમસ્તુભ્યં સક્રુદં મે નિવારય ॥ ૨૭ ॥

અથવા અક્ષન્નમીમદન્ત ।

પુષ્પમ્ ।

ચમ્પકં મલ્લિકા દૂર્વાઃ પુષ્પજાતિરનેકશઃ ।

ગૃહાણ ત્વં ગણાધ્યક્ષ સક્રુદં મે નિવારય ॥ ૨૮ ॥

(તસ્માદશ્ચા અજાયન્ત યે કે ચોભયાદતઃ ।

ગાવો હ જજિરે તસ્માત્તસ્માજજાતા અજાવયઃ ॥)

ધૂપમ્ ।

લમ્બોદર મહાકાય ધૂમ્રકેતો સુવાસિતમ્ ।

ધૂપં ગૃહાણ દેવેશ સક્રુદં મે નિવારય ॥ ૨૯ ॥

(યત્પુરુષં વ્યદધુઃ કતિધા વ્યકલ્પયન્ ।
 મુખં કિમસ્યાસીત્ કિં બાહુ કિમૂરૂ પાદા ઉચ્ચેતે ॥)
 દીપમ્ ।
 વિદ્યાન્ધકારસંહારકારક ત્રિદશાધિપઃ ।
 દીપં ગૃહાણ દેવેશ સક્રુદં મે નિવારય ।
 (બ્રાહ્મણોડસ્ય મુખમાસીદ્બાહુ રાજન્યઃ કૃતઃ ।
 ઉરૂ તદસ્ય ચદ્વૈશ્યઃ પદ્ભ્યાં શૂદ્રો અજાયત ॥)
 નૈવેદ્યમ્ ।
 મોદકાપૂપલકુકપાયસં શર્કરાન્વિતમ્ ।
 પક્વાન્નં સઘૃતં દેવ નૈવેદ્યં પ્રતિગૃહ્યતામ્ ॥ ૩૧ ॥
 (ચન્દ્રમા મનસો જાતશ્ચક્ષોઃ સૂર્યો અજાયત ।
 શ્રોત્રાદ્રાયુશ્ચ પ્રાણશ્ચ મુખાદગ્નિરજાયત ॥)
 ફલમ્ ।
 નારિકેલ ફલં દ્રાક્ષાં રસાલં દાડિમં શુભમ્ ।
 ફલં ગૃહાણ દેવેશ સક્રુદં મે નિવારય ॥ ૩૨ ॥
 (નાભ્યા આસીદન્તરિક્ષં શીષ્ણોઃ ઘૌઃ સમવર્તત ।
 પદ્ભ્યાં ભૂમિર્દિશઃ શ્રોત્રાત્તથા લોકોડકલ્પયન્ ॥)
 તામ્બૂલમ્ ।
 ક્રમુકૈલા લવડગાદિ નાગવલ્લીદલાનિ ચ ।
 તામ્બૂલં ગૃહ્યતાં દેવ સક્રુદં મે વિનાશય ॥ ૩૩ ॥
 સર્વપ્રીતિકરં દેવ હિરણ્યં સર્વસિદ્ધિદમ્ ।
 દક્ષિણાર્થં ગૃહાણેદં સક્રુદં મે વિનાશય ॥ ૩૪ ॥
 (સમાસ્યાસન્નિતિ પરિધયસ્ત્રિઃ સપ્ત સમિધઃ કૃતાઃ ।
 દેવા યદ્યજ્ઞં તન્વાના અબઘ્નન્ પુરુષં પશુમ્ ॥)
 એકવિંશતિદૂર્વાકુરમર્પણમ્ ।
 તતો દૂર્વાકુરાન્ ગૃહ્ય વિંશત્યેકં ચ ભક્તિતઃ ।
 એભિનામપેદૈર્દેવમર્ચયેત્ સુ સમાહિતઃ ॥ ૩૫ ॥
 દૂર્વાપિણમન્ત્રાઃ ।

ગણાધિપતયે નમઃ । ૧. ઉમાપુત્રાય નમઃ । ૨. અઘનાશનાય નમઃ । ૩.
 એકદન્તાય નમઃ । ૪. ઇભવકુત્રાય નમઃ । ૫. મૂષકવાહનાય નમઃ । ૬.
 વિનાયકાય નમઃ । ૭. ઈશપુત્રાય નમઃ । ૮. સર્વસિદ્ધિપ્રદાય નમઃ । ૯.
 લમ્બોદરાય નમઃ । ૧૦. વક્રતુણ્ડાય નમઃ । ૧૧. મોદકપ્રિયાય નમઃ । ૧૨.
 વિદ્યવિધ્વંસકર્ત્રે નમઃ । ૧૩. વિશ્વવન્દ્યાય નમઃ । ૧૪.
 અમરેશાય નમઃ । ૧૫. ગજકર્ણાય નમઃ । ૧૬.
 નાગાયણોપવીતિને નમઃ । ૧૭. ભાલચન્દ્રાય નમઃ । ૧૮.
 પરશુધારિણે નમઃ । ૧૯. વિદ્યાધિપાય નમઃ । ૨૦. વિદ્યાપ્રદાય નમઃ । ૨૧.

નીરાજનમ્ ।
 કર્પૂરાનલસંયુક્તં શેષાઘૌઘવિનાશનમ્ ।
 નીરાજનં ગૃહાણેશ સક્રુટાન્માં વિમોચય ॥ ૩૬ ॥

પુષ્પાઞ્જલિઃ ।
 ચમ્પકાશોકબકુલપારિજાતભવૈઃ શુભૈઃ ।
 પુષ્પાઞ્જલિં ગૃહાણેમાં સક્રુટાન્માં વિમોચય ॥ ૩૭ ॥

(યજ્ઞેન યજ્ઞમયજન્ત દેવાસ્તાનિ ધર્માણિ પ્રથમાન્યાસન્ ।
 તે હ નાકં મહિમાનઃ સચન્ત યત્ર પૂર્વે સાધ્યાઃ સન્તિ દેવાઃ ॥)

સ્તુતિઃ ।
 ત્વમેવ વિશ્વં સૃજસીભવકુત્ર ત્વમેવ વિશ્વં પરિપાસિ દેવ ।
 ત્વમેવ વિશ્વં હરસેઽખિલેશ ત્વમેવ વિશ્વાત્મક આવિભાસિ ॥ ૩૮ ॥

ઇતિ સ્તુતિઃ ।
 નમસ્કારાઃ ।
 નમામિ દેવં ગણનાથમીશં વિદ્યેશ્વરં વિદ્યાવિનાશદક્ષમ્ ।
 ભક્તાર્તિહં ભક્તિવિમોક્ષદક્ષં વિદ્યાપ્રદં વેદનિધાનમાધમ્ ॥ ૩૯ ॥

પ્રદક્ષિણાઃ ।
 એવં સ્તુવીત વિધિવત્ પ્રણમેત પુનઃ પુનઃ ।
 પ્રદક્ષિણાં પ્રકુર્વાત યથા શક્ત્યૈકવિંશતિમ્ ॥ ૪૦ ॥

પ્રાર્થનાઃ ।
 યે ત્વામસમ્પૂજ્ય ગણેશ નૂનં વાઞ્છતિ મૂઢા વિહિતાર્થસિદ્ધિમ્ ।
 ત એવ નષ્ટા નિયતં હિ લોકે જ્ઞાતો મયાતે સકલઃ પ્રભાવઃ ॥ ૪૧ ॥

વાયનમ્ ।

આચાર્યસ્ત્વં દ્વિયાધ્યક્ષ સર્વસિદ્ધિપ્રદાયક ।

વાયનં ગૃહ્યતાં બ્રહ્મન્ સહુટાન્માં નિવારય ॥ ૪૨ ॥

વિશેષાર્ધમ્ ।

કૃલપુષ્પાક્ષતૈર્યુક્તં જલં તે દક્ષિણાન્વિતમ્ ।

વિશેષાર્ધં મથા દત્તં સહુટાન્માં નિવારય ॥ ૪૩ ॥

॥ ઇતિ ષોડશોપચારાર્ચનમ્ ॥

ૐ નમો હેરમ્બ મદમોદિત મમ સહુટં નિવારય સ્વાહા ।

ઇન્દ્રાદિ લોકપાલાંશ્ચ સમન્તાત્ પૂજયેત્ સુધીઃ ॥ ૪૪ ॥

પક્વમુદ્ગતિલૈર્યુક્તાન્ મોદકાન્ ઘૃતપાચિતાન્ ।

ભક્ષ્યાન્યન્યાનિ તામ્બૂલં યથાશક્તિ પ્રકલ્પયેત્ ॥ ૪૫ ॥

તતો દૂર્વાકુશાન્ગૃહ્ય વિંશત્યેકં ચ ભક્તિતઃ ।

એભિર્નામિપદૈર્દેવમર્ચયેત્ સુસમાહિતઃ ॥ ૪૬ ॥

ગણાધિપ નમસ્તુભ્યમુમાપુત્રાભયપ્રદ ।

એકદન્તેભવકૃત્રેતિ તથા મૂષક વાહન ॥ ૪૭ ॥

વિનાયકેશપુત્રેતિ સર્વસિદ્ધિ પ્રદાયક ।

લમ્બોદર નમસ્તુભ્યં વહ્નિતુણ્ડાઘનાશન ॥ ૪૮ ॥

વિદ્યવિધ્વંસકર્ત્રેતિ વિશ્વવન્ધ્યામરેશ્વર ।

ગજવહ્ન નમસ્તુભ્યં નાગયજ્ઞોપવીતિને ॥ ૪૯ ॥

ભાલચન્દ્ર નમસ્તુભ્યં નમઃ પરશુધારિણે ।

વિદ્યાધિપ નમસ્તુભ્યં સર્વવિદ્યાપ્રદાયક ॥ ૫૦ ॥

એવં સમ્પૂજયદેવં દૂર્વાભિશ્ચ પૃથક્ પૃથક્ ।

યદુદ્દિશ્ય કૃતં સમ્યગ્ય યથાશક્તિ પ્રપૂજનમ્ ॥ ૫૧ ॥

તેન તુષ્ઠો ભવાશુ ત્વં હૃત્સ્થાન્કામાન્નપૂરય ।

વિદ્યાન્નાશય મે સર્વાન્ દુષ્ટાંશ્ચ સમુપસ્થિતાન્ ॥ ૫૨ ॥

ત્વત્પ્રસાદેન સર્વાણિ કાર્યાણીહ કરોમ્યહમ્ ।

શત્રૂણાં બુદ્ધિનાશં ચ મિત્રાણામુદયં કુરુ ॥ ૫૩ ॥

ઇતિ વિજ્ઞાપ્ય દેવેશં પ્રણિપત્ય પુનઃ પુનઃ ।

તતો હોમં પ્રકુર્વાત શતમષ્ટોત્તરં વ્રતી ॥ ૫૪ ॥

મોદકૈર્વાયિનં કાર્યં વ્રતસમ્પૂર્તિહેતવે ।

લઙ્કૈર્વટકાદૈર્વા ત્રિસપ્તલસંયુતમ્ ॥ ૫૫ ॥

રક્તવસ્ત્રેણ સઙ્ગાદ્ય સ્વાચાર્યાય નિવેદયેત્ ।

ગણાધિપ નમસ્તુભ્યં સર્વ સહુલ્પસિદ્ધિદ ॥ ૫૬ ॥

વાયનસ્ય પ્રદાનેન સહુટાન્માં નિવારય ।

ઇતિ વાયનમન્ત્રઃ ।

તિથ્યર્થમ્ ।

કથાં શ્રુત્વા તતઃ પુણ્યાં દદ્યાદર્થં સમાહિતઃ ॥ ૫૭ ॥

તિથીનામુત્તમે દેવિ ગણેશપ્રિયવલ્લભે ।

સહુટં હર મે દેવિ ગૃહાણાર્થં નમોઽસ્તુતે ॥ ૫૮ ॥

ઇતિ તિથ્યર્થઃ ।

દેવાર્થમ્ ।

લમ્બોદર નમસ્તુભ્યં સતતં મોદકપ્રિય ।

સહુટં હર મે દેવ ગૃહાણાર્થં નમોઽસ્તુતે ॥ ૫૯ ॥

ઇતિ દેવાર્થઃ ।

ચન્દ્રાર્થમ્ ।

ચન્દ્રાય સપ્તવારં તુ મન્ત્રેણાનેન પાર્થિવ ।

ક્ષીરોદાર્ણવસમ્ભૂત અત્રિગોત્રસમુદ્ભવ ।

ગૃહાણાર્થં મયા દત્તં રોહિણ્યા સહિતઃ શશિન્ ॥ ૬૦ ॥

તતઃ ક્ષમાપયેદ્દેવં તતો વિપ્રાંશ્ચ ભોજયેત્ ।

સ્વયં ભુઞ્જીત તચ્છેષં બ્રાહ્મણભ્યો યદર્પિતમ્ ॥ ૬૧ ॥

સપ્તગ્રાસાન્ મૌનયુક્તો યથાશક્ત્યા યથાસુખમ્ ।

ઇત્યં કુર્યાત્તુ માસેષુ ચતુર્થપિ વિધાનતઃ ॥ ૬૨ ॥

ઇતિ શ્રીગણેશપુરાણે ઉપાસનાખાણં સહુષ્ટચતુર્થાવ્રતાન્તર્ગત પૂજાવિધિર્નામિકોનસપ્તતિમોઽધ્યાયઃ ॥ ૬૮ ॥

આદિતઃ શ્લોકાનાં સપ્તચક્રાઃ ૩૦૦૬ + ૬૨ = ૩૦૬૮

૧.૦૬૭ દૂર્વામાહાત્મ્યે સમષ્ટિતમોઽધ્યાયઃ

ગણા ઊચુઃ ।

આજ્ઞામા તેન મુનિના સ્વાભિપ્રેતાર્થસિદ્ધયે ।

એક દૂર્વાકુરે ગૃહ્ય શકસન્નિધિમાયયૌ ॥ ૧ ॥

તમુવાચાઽઽશ્રયા શક દેહિ મે કાઞ્ચનં શુભમ્ ।

યાચિતું ત્વાં સમાચાતા ભર્તૃવાજ્યાત્ સુરેશ્વર ॥ ૨ ॥

ઇન્દ્ર ઉવાચ ।

કિમર્થં ત્વમિહાચાતા યદાજ્ઞા પ્રેષિતા ભવેત્ ।

મયા સમ્પ્રેષિતં સ્થાત્તે જાતરૂપં સ્વશક્તિતઃ ॥ ૩ ॥

આશ્રયો વાચ ।

દૂર્વાકુરસ્ય તુલયા યદ્ભવેત્ કાઞ્ચનં સુર ।

તત્ ગ્રહીષ્ઠે શયીભર્ત્તનંન્યૂનં ન ચ વાધિકમ્ ॥ ૪ ॥

શક ઉવાચ ।

દૂતૈનાં નય શીઘ્રં ત્વં કુબેરભવનં પ્રતિ ।

સ દાસ્યતિ સુવાર્ણં ચ દૂર્વાકુરમિતં શુભમ્ ॥ ૫ ॥

ગણા ઊચુઃ ।

આજ્ઞયા દેવરાજ્યસ્ય દેવદૂતસ્તયા સહ ।

પ્રાચાત્ કુબેરભવનં શકસ્ય વચનાત્તદા ॥ ૬ ॥

અસ્યૈ દૂર્વાકુરમિતં જાતરૂપં પ્રદીયતામ્ ।

ઇન્દ્રેણ પ્રેષિતા સાધ્વી મુનિપત્ની મયા સહ ।

પ્રાપિતા ભવનં તેઽથ યામિ દેવ નમોઽસ્તુ તે ॥ ૭ ॥

કુબેર ઉવાચ ।

અત્યાશ્ચર્ય મહં મન્યે મુનિઃ શકસ્તથાઽઽશ્રયા ।

મોહાવિષ્ટા ન જાનન્તિ દૂર્વાકુરમિતં કિયત્ ॥ ૮ ॥

કાઞ્ચનં તેન કિં વા સ્યાત્ બહુલં કિં ન યાચિતમ્ ।

ગણાઃ ઊચુઃ ।

એવમેવ દદૌ તસ્યૈ બહુલં કાઞ્ચનં સહ ॥ ૯ ॥

ન જગ્રાહ ભયાદ્ ભર્તુર્ન્યૂનાધિકવિશદ્ધયા ।

स्वर्णकारतुलायान्तं दूर्वाङ्कुरमधारयत् ॥ १० ॥
 नाभवत् तुलया तस्य पर्याप्तं तत्तु छाटकम् ।
 वणिक्तुला समानीता तत्रापि नाभवत् समम् ॥ ११ ॥
 तैलकारतुलायां तु दूर्वाङ्कुरसमं न य ।
 घटो बद्धस्ततस्तत्र छाटकं दत्तमेकतः ॥ १२ ॥
 दूर्वाङ्कुरोऽपरत्रापि याति पत्रमधस्तदा ।
 अन्यदन्यद् दधौ तत्र कुबेरः काञ्चनं बभूव ॥ १३ ॥
 तस्यापि नाभवत्तेन समं दूर्वाङ्कुरेण य ।
 सर्वं कोशगतं द्रव्यं दत्तं तेन गिरीन्द्रवत् ॥ १४ ॥
 तथापि नाभवत् साम्यं तेन दूर्वाङ्कुरेण तत् ।
 पत्नीमाहूयः तां प्राह कुबेरः कौतुकान्वितः ॥ १५ ॥
 कुरु मद्राज्यतः सुभु घटारोहणमग्रतः ।
 न समं येत् समारोक्ष्ये निजसत्त्वरिरक्षया ॥ १६ ॥
 पतिव्रताऽऽज्ञया तस्य घटमारुरुहे तदा ।
 न समा साऽपि तेनासीत् ततः सर्वा पुरी ददौ ॥ १७ ॥
 घटमध्ये कुबेरोऽसौ न योर्ध्वं जायतेङ्कुरः ।
 श्रुत्वा दूतमुष्मादिहो गजार्कः समाययौ ॥ १८ ॥
 स्वकीयद्रव्यसहितो घटमारुरुहे स्वयम् ।
 दूर्वाङ्कुरो न योर्ध्वं स तथापि समजायत ॥ १९ ॥
 अधोमुष्मो गतश्चिन्तां किमेतदिति चिन्तयन् ।
 विष्णुं उरं य सस्मार तत्रारोहणकाम्यया ॥ २० ॥
 तत्रागतौ स नगरौ घटमारुरुहतां तदा ।
 तथापि नोर्ध्वमगमत् तदा दूर्वाङ्कुरं स्फुटम् ॥ २१ ॥
 ततस्ते तत उत्तरेः शिवविष्णुधनेश्वराः ।
 वरुणेन्द्राग्निमरुतः कौण्डिन्यमभितो ययुः ॥ २२ ॥
 देवा देवर्षयश्चैव सिद्धविद्याधरोरगाः ।
 दिनान्ते समनुप्राप्ते स्वं नीऽमिव पक्षिणः ॥ २३ ॥

નમસ્કૃત્ય મુનિં સર્વે પ્રોચુરુદ્ધિગ્નયેતસઃ ।

સર્વ ઊચુઃ ।

વૃજિનં વિલયં યાતં દર્શનાત્ તવ ભો મુને ॥ ૨૪ ॥

પૂર્વપુણ્યભવાદગ્રે કલ્યાણં નો ભવિષ્યતિ ।

તવ પત્ન્યા હૃતં સત્ત્વં સર્વેષામધ નઃ સ્કુટમ્ ॥ ૨૫ ॥

મહિમાનં ન જાનીમો દૂર્વાકુરસમુદ્ભવમ્ ।

એકદૂર્વાકુરતુલાં ત્રૈલોક્યમપિ નાલભત્ ॥ ૨૬ ॥

ગજાનનશિરસ્થસ્ય ત્વયા ભક્ત્યાડર્પિતસ્ય ચ ।

જાનીયાન્મહિમાનં કઃ સમ્યક્ દૂર્વાકુરસ્ય હ ।

યજ્ઞદાનવ્રતતપઃ સ્વાધ્યાયોડપિ ન તત્સમઃ ॥ ૨૭ ॥

ગજાનનૈકભક્તસ્ય જપતસ્તપતોડનિશમ્ ।

તવાપિ મહિમાનં કો જાનીયાત્ સર્વદેહિનઃ ॥ ૨૮ ॥

એવમુક્ત્વા મુનિં સર્વે પૂર્વ પૂજ્ય ગજાનનમ્ ।

સર્વે સભાર્ય પુપૂજુસ્તુષ્ટુવુર્નનૃતુર્જગુઃ ॥ ૨૯ ॥

ન બ્રહ્મા ન હરિઃશિવેન્દ્રમરુતો નાગ્નિર્વિવસ્વાન્ યમઃ ।

શેષોડશેષકલાનિધિશ્ચ વરુણો નો ચન્દ્રમા નાશ્ચિનૌ ।

નો વાયામધિપો ન ચૈવ ગરુડો નો યક્ષરાટ્ નાડ્ગિરા ।

માહાત્મ્યં પરિવેદ દેવ નિયમૈરજ્ઞાતરૂપસ્ય તે ॥ ૩૦ ॥

એવં સન્તોષ્ય સર્વે તે દેવદેવં ગજાનનમ્ ।

મુનિં ચ સમનુજ્ઞાપ્ય યયુઃ સ્વં સ્વં નિકેતનમ્ ॥ ૩૧ ॥

આશ્રયાડપિ તત્તો જ્ઞાત્વા દૂર્વામાહાત્મ્યમુત્તમમ્ ।

વિશ્વસ્તા ભર્તૃવાક્યે સા દૂર્વાભિઃ પ્રત્યપૂજયત્ ॥ ૩૨ ॥

વિદ્વેશ્ચરં સર્વદેવં સર્વેદૂર્વાભિરર્ચિતમ્ ।

પ્રણાનામ ચ કૌણ્ડિન્યં ભર્તારં સત્યવાદિનમ્ ॥ ૩૩ ॥

ઉવા ચ સુપ્રસન્ના સા સ્વાત્માનં નિન્દતી ભૃશમ્ ।

આશ્રયોવાચ ।

માદૃશી નૈવ દુષ્ટાડસ્તિ યાતે વાક્યે સસંશયા ॥ ૩૪ ॥

વિશેષવિદુષ્ઞા સ્વામિન્ વિશેષવિદુષ્ઞા ત્વયા ।

સમ્યક્ કૃતં મમ વિભો સર્વભૂતદયાવતા ॥ ૩૫ ॥

તત્ ક્ષમસ્વાપરાધં મે ત્વામહં શરણાગતા ।

તતઃ પ્રાતઃ સમુત્થાય દૂર્વામાદાય સત્પરૌ ॥ ૩૬ ॥

સ્નાત્વા દેવં સમભ્યર્ચ્ય દૂર્વાર્પણમકુર્વતામ્ ।

અનન્યભક્ત્યા જ્ઞાત્વા તૌ દૂર્વામાહાત્મ્યમુત્તમમ્ ॥ ૩૭ ॥

સાથં પ્રાતર્દેવદેવં પૂજયન્તૌ નિરન્તરમ્ ।

ત્યક્ત્વા યજ્ઞ પ્રતં દાનં જ્ઞાત્વા દેવો ગજાનનઃ ॥ ૩૮ ॥

કૃપયા પરયાઽઽવિષ્ટઃ સ્વધામ પ્રત્યપાદયત્ ।

ગણાઃ ઊચુઃ ।

અગાધં વર્ણિતં દૂર્વામાહાત્મ્યમિદમુત્તમમ્ ॥ ૩૯ ॥

અશોષવર્ણને શેષો નેશો નૈશૌ હરીશ્વરૌ ।

ત્રૈલોક્યં તુલયા યસ્યાઃ પત્રેણૈવાઽઽભવત્ સમમ્ ॥ ૪૦ ॥

દૂર્વેતિસ્મરણાત્ પાપં ત્રિવિધં વિલયં વ્રજેત્ ।

તત્સ્મૃતૌ સ્મર્યતે દેવો યતઃ સોઽપિ ગજાનનઃ ॥ ૪૧ ॥

ઇતિ ચિન્તામણિક્ષેત્રમહિમા વર્ણિતઃ સ્ફુટમ્ ।

શ્રવણાત્ કીર્તનાત્ ધ્યાનાદ્ ભુક્તિમુક્તિફલપ્રદઃ ॥ ૪૨ ॥

એતસ્માત્ કારણાદ્ યાનં ત્રયાણાં પ્રેષિતં શુભમ્ ।

રાસભસ્ય મુખાદ્ દૂર્વા ગતા દેવે વૃષસ્ય ચ ॥ ૪૩ ॥

ચાણ્ડાલ્યા શીતનાશાય ત્વાનીતા તૃણભારતઃ ।

વાયુના પ્રબલેનાપિ ગતા દૂર્વા ગજાનને ॥ ૪૪ ॥

યતસ્તસ્ય પ્રિયા દૂર્વા સન્તુષ્ટોઽસૌ વિનાયકઃ ।

નિષ્પાપત્વાત્ ત્રયાણાં સ સાન્નિધ્યં દત્તવાન્નિજમ્ ॥ ૪૫ ॥

ગન્ધમાત્રેણ દૂર્વાયાઃ સન્તુષ્ટો જાયતે વિભુઃ ।

પ્રસન્નગેન તુ ભક્ત્યા વા કિં પુનર્મસ્તકાર્પણાત્ ॥ ૪૬ ॥

બ્રહ્મોવાચ ।

ઇતિ દૂત મુખાદ્ રાજા સ શ્રુતો મહિમા તદા ।

દૂર્વાયા મુનિભિઃ સર્વૈર્ન દૃષ્ટો ન ચ સંશ્રુતઃ ॥ ૪૭ ॥

સ્નાત્વા દૂર્વાકુરાન્ ગૃહ્ય પુપૂજુસ્તે વિનાયકમ્ ।
 સેવકાશ્વાપિ દુર્વાભિરાનર્યુઃ શ્રીગજાનનમ્ ॥ ૪૮ ॥
 આસન્ સર્વે દિવ્યદેહાસ્તેજસા સૂર્યવર્ચસઃ ।
 શૃણ્વન્તો દેવવાદાનાં નાનારાવાન્ સમન્તતઃ ॥ ૪૯ ॥
 વિમાનવરમારુઢા દિવ્યવસ્ત્રાનુલેપિનઃ ।
 યાતા વૈનાયકં ધામ કેચિત્ તદ્રૂપધારિણઃ ॥ ૫૦ ॥
 નરા નાગારિકાઃ કેચિદાગતાસ્તં મહોત્સવમ્ ।
 દ્રઘં દૂર્વાભિરાનર્યુરેકવિંશતિભિઃ પૃથક્ ॥ ૫૧ ॥
 ભુક્ત્વાં ભોગાંશ્ચ તે સર્વે ગાણેશસ્થાનમાગમન્ ।
 વિમાનં ચાપિ ચલિતમૂર્ધ્વં તત્ પુણ્યપુઞ્જતઃ ॥ ૫૨ ॥
 તસ્માદ્ ગણેશભક્તેન કાર્યં દૂર્વાભિરર્ચનમ્ ।
 ન કરોતિ નરો યસ્તુ પ્રમોદાત્ તાભિરર્ચનમ્ ॥ ૫૩ ॥
 સ ચાણ્ડાલસ્તુ વિજ્ઞેયો નરકાન્ પ્રાપ્નુયાદ્ બહૂન્ ।
 ન તન્મુખં નિરીક્ષેત કદાચિદપિ માનવઃ ॥ ૫૪ ॥
 યસ્તુ દૂર્વાભિરર્ચેત્ તં દેવદેવં ગજાનનમ્ ।
 તસ્ય દર્શનતોડન્યોડપિ પાપઃ શુદ્ધિમવાપ્નુયાત્ ॥ ૫૫ ॥
 અલાભે બહૂદૂર્વાણામેકયૈવાડભિપૂજયેત્ ।
 તેનાપિ કોટિગુણિતા કૃતા પૂજા ન સંશયઃ ॥ ૫૬ ॥
 બ્રહ્મોવાચ ।
 ઇતિ નાનાવિધો રાજન્ મહિમા કથિતસ્તવ ।
 સેતિહાસસ્તુ દૂર્વાણાં શ્રવણાત્ પાપનાશનઃ ॥ ૫૭ ॥
 નાખ્યેયો દુષ્ટબુદ્ધેસ્તુ પ્રિયે પુત્રે નિવેદયેત્ ।
 ઇન્દ્ર ઉવાચ ।
 ઇતિ બ્રહ્મમુખાચ્છૃત્વા પરમાખ્યાનમુત્તમમ્ ॥ ૫૮ ॥
 નનન્દ પરમપ્રીતો નનામ કમલાસનમ્ ।
 તદાણયા યથૌ સ્થાનં સ્વકીયં વિસ્મયાન્વિતઃ ॥ ૫૯ ॥
 ઇતિ શ્રીગણેશપુરાણે ઉપાસનાખાંડે દૂર્વામાહાત્મ્યં નામ સપ્તષષ્ઠિતમોડધ્યાયઃ ॥ ૬૭ ॥

આદિતઃ શ્લોકાનાં સમષ્ટયક્ર્મઃ - ૨૯૧૨ + ૫૯ = ૨૯૭૧

૧.૦૭૦ ચતુર્થી વ્રતોપાખ્યાનં કૃતવીર્યં નામ સમતિતમોઽધ્યાયઃ

રાજોવાચ ।

વ્રતં પુરા કૃતં કેન ભુવિ કેન પ્રકાશિતમ્ ।

કિં પુણ્યં કિં ફલં ચાસ્ય કરુણાદ્ વદ મે પ્રભો ॥ ૧ ॥

બ્રહ્મોવાચ ।

પુરા સ્કન્દે ગતે ચૈવ પાર્વત્યૈવ કૃતં વ્રતમ્ ।

ચતુર્ષ્વપિ ચ માસેષુ શિવવાક્યેન પાર્થિવ ॥ ૨ ॥

પગ્થમે માસિ દૃષ્ટસ્તુ કાર્તિકેયો હ્યપાર્ણ્યા ।

અગસ્ત્યેન કૃતં પૂર્વં સમુદ્રં પાતુમિચ્છતા ॥ ૩ ॥

ત્રિષુ માસેષુ વિઘ્નેશપ્રસાદાત્ પીતવાનમુમ્ ।

ષણ્માસાવધિ રાજેન્દ્ર દમયન્ત્યા પુરા કૃતમ્ ॥ ૪ ॥

નલમન્વેષયન્ત્યા તુ તતો દૃષ્ટો નલસ્તયા ।

પ્રદ્યુમ્નસ્ય સુતં રાજંશ્ચિત્રલેખાડનયત્પુરા ॥ ૫ ॥

કવ ગતઃ કેન નીતો વા ઇતિ શોચન્તમાકુલમ્ ।

પ્રદ્યુમ્નં પુત્રશોકાર્તં રુક્મિણી પ્રત્યભાષત ॥ ૬ ॥

શૃણુ પુત્ર પ્રવક્ષ્યામિ યદ્ વ્રતં સ્વસ્ય મન્દિરે ।

શમ્બરેણ પુરાઽઽનીતે બાલકે ત્વયિ ષટ્ટદિને ॥ ૭ ॥

ત્વદ્વિયોગજદુઃખેન હૃદયં મે વ્યદૂયત ।

કદા દ્રક્ષ્યામ્યહં પુત્રમપૂર્વમતિસુન્દરમ્ ॥ ૮ ॥

અન્યસ્ત્રીણાં સુતં દૃષ્ટ્વા મમ ચેતસિ જાયતે ।

મમાપિ પુત્રો ભવિતા સમોઽનેન પ્રમાણતઃ ॥ ૯ ॥

ઇતિ ચિન્તાકુલાયા મે ગતાન્યબ્દાનિ ભૂરિશઃ ।

તતો મે દૈવયોગાત્ તુ લોમશો મુનિરાગતઃ ॥ ૧૦ ॥

તેનોપદિષ્ટે સકુષ્ઠચતુર્થાવ્રતમુત્તમમ્ ।

સર્વ ચિન્તાહરે પુત્ર ચતુર્વારં કૃતં મયા ॥ ૧૧ ॥

તત્પ્રસાદાત્ ત્વમાયાતો હત્વા શમ્બરમાહવે ।

ત્વમપ્યેતત્ કુરુ વ્રતં તતો જ્ઞાસ્યસિ તં સુતમ્ ॥ ૧૨ ॥

બ્રહ્મોવાચ ।

પ્રદ્યુમ્નેન કૃતં પૂર્વ ગણનાથ સુતોષકમ્ ।

શ્રુતો બાણાસુરપુરે નિરુદ્ધો નારદાત્ પુરા ॥ ૧૩ ॥

ઉદ્ધવસ્યાજ્ઞાયા કૃષ્ણઃ કૃતવાન્ વ્રતમુત્તમમ્ ।

ભીત ઈશ્વરસન્ગ્રામાદેકવારં યથાવિધિ ॥ ૧૪ ॥

ગત્વા સ શોણિતપુરં જિત્વા બાણાસુરં મૃદે ।

આનીતઃ ઉષયા સાર્દ્ધમનિરુદ્ધઃ ક્ષણાનૃપઃ ॥ ૧૫ ॥

મયાઽપિ સૃષ્ટિકામેન કૃતમેતનૃપોત્તમ ।

કૃતા નાનાવિધા સૃષ્ટિર્વ્રતસ્યાસ્ય પ્રભાવતઃ ॥ ૧૬ ॥

અન્યૈર્દેવાસુરનરૈઃ કૃતં વિદ્યોપશાન્તયે ।

ઋષિભિર્દાનવૈર્યક્ષૈઃ કિન્નરોરગરાક્ષસૈઃ ॥ ૧૭ ॥

આપદ્યપિ ચ કષ્ટાયાં કુર્યાત્ તચ્છાન્તયે વ્રતમ્ ।

નાનેન સદૃશં લોકે સર્વસિદ્ધિકરં વ્રતમ્ ॥ ૧૮ ॥

તપો દાનં જપસ્તીર્થ મન્ત્રો વિદ્યા ન ચ કવચિત્ ।

ઇમાં શ્રુત્વા કથાં રાજન્ સ્વયં ભુજ્જીત વાગ્યતઃ ॥ ૧૯ ॥

જાનુમધ્યે કર કૃત્વા ગણેશં હૃદિ ચિન્તયેત્ ।

દ્વિજાતીનાં ચ ચચ્છેષં ભોક્તવ્યં સહ બાન્ધવૈઃ ॥ ૨૦ ॥

કાર્યં બલ્લભ્યમાસૈસ્તુ સિદ્ધ્યતે નાત્ર સંશયઃ ।

બહુનાત્ર કિમુક્તેન નાન્યત્ સ્થાચ્છીઘ્રસિદ્ધિદમ્ ॥ ૨૧ ॥

નોપદેશ્યમભક્તાય નાસ્તિકાય શઠાય ચ ।

દેયં પુત્રાય શિષ્યાય ભક્તિયુક્તાય સાધવે ॥ ૨૨ ॥

મમ પ્રિયોઽસિ રાજેન્દ્ર ધર્મિષ્ઠઃ ક્ષત્રિયર્ષભઃ ।

કાર્યકર્તાઽસિ લોકાનામુપદિષ્ઠમથો વ્રતમ્ ॥ ૨૩ ॥

તસ્માત્ સર્વવ્રતેષ્વેતત્ કર્તવ્યં પ્રથમં ત્વયા ।

સિદ્ધિં યાસ્યન્તિ કાર્યાણિ નાન્યથા ભાષિતં મયા ॥ ૨૪ ॥

યદા યદા પશ્યતિ કાર્યમુદ્યતં, નારી નરો વા વિદધાતુ સદ્વ્રતમ્ ।

સિધ્યન્તિ કાર્યાણિ મનીષિતાનિ કિં દુર્લભં વિદ્યહરે પ્રસન્ને ॥ ૨૫ ॥

સૂત ઉવાચ ।

ઇત્યં સ શ્રુત્વા વિધિવન્નૃપોત્તમો વ્રતં ચકારાઽખિલ દુઃખશાન્તયે ।

વ્રતપ્રભાવાજિજ્ઞતવાન્ સ વૈરિણો બુભોજ રાજ્યં સ સુતૈરકણ્ઠકમ્ ॥ ૨૬ ॥

ઇતિ શ્રીગણેશપુરાણે ઉપાસનાખણ્ડે ચતુર્થાવ્રતોપાખ્યાને કૃતવીર્યવિજયો નામ સમતિતમોઽધ્યાયઃ ॥ ૭૦ ॥

આદિતઃ શ્લોકાનાં સમષ્ટયક્રુઃ ૩૦૬૮ + ૨૬ = ૩૦૯૪

૧.૦૭૧ એકસમતિતમોઽધ્યાયઃ

રાજોવાચ ।

ઉદ્યાપનં કથં કાર્યં વ્રતસ્યાઽસ્ય મહામતે ।

તન્મે વિસ્તરતો બ્રૂહિ લોકાનાં હિતકામ્યયા ॥ ૧ ॥

બ્રહ્મોવાચ ।

પ્રથમે માસિ કર્તવ્યં પચ્ચમે સપ્તમેઽથવા ।

ઉદ્યાપનં મનુષ્યેન્દ્ર વ્રતસમ્મૂર્તિહિતવે ॥ ૨ ॥

પૂર્વોક્તેન વિધાનેન પૂજયેદ્ ભક્તિમાત્રરઃ ।

પુષ્પમણ્ડપિકાં કૃત્વા નાનાવસ્ત્રવિચિત્રિતામ્ ॥ ૩ ॥

કૃત્વા તુ સર્વતોભદ્રં નાનારઙ્ગવિચિત્રિતામ્ ।

પૂજયેત્ તત્ર દેવેશં કલશોપરિ પૂર્વવત્ ॥ ૪ ॥

ચન્દ્રનેન સુગન્ધેન પુષ્પૈર્નાનાવિધૈરપિ ।

નારિકેલફલેનૈવ દદ્યાદર્ધ્યં સમાહિતઃ ॥ ૫ ॥

તિથીનામુત્તમે દેવિ ગણેશપ્રિયવલ્લભે ।

સક્રુઠં હર મે દેવિ ગૃહાણાર્ધ્યં નમોઽસ્તુ તે ॥ ૬ ॥

લમ્બોદર નમસ્તુભ્યં સતતં મોદકપ્રિય ।

સક્રુષ્ટં હર મે દેવ ગૃહાણાર્ધ્યં નમોઽસ્તુ તે ॥ ૭ ॥

ક્ષીરોદ્ધાર્ણવસમ્ભૂત અત્રિગોત્રસમુદ્ભવ ।

ગૃહાણાર્ધ્યં મયા દત્તં રોહિણ્યા સહિતઃ શશિન્ ॥ ૮ ॥

ભોજ્યં ભક્ષ્યં ચ લેહ્યં ચ પેયં ચોષ્યં નિવેદયેત્ ।

કૃલૈરન્યૈશ્ચ બહુભિસ્તોષયેદ્ ગણનાયકમ્ ॥ ૯ ॥

આચાર્ય વરયેત્ તત્ર ઋત્વિજશ્ચૈકવિંશતિમ્ ।

ગણાનાન્ત્વેતિ મન્ત્રેણ હ્યયુતં હોમમાચરેત્ ॥ ૧૦ ॥

અથવા મૂલમન્ત્રેણ સહસ્રં વા તદર્ધકમ્ ।

અષ્ટોત્તરશતં ચાપિ બલિદાનં તતશ્ચરેત્ ॥ ૧૧ ॥

પૂર્ણાહુતિં તતઃ કુર્યાદ્ વસોર્ધારાગ્ચ પાતયેત્ ।

હોમશેષં સમાધ્યૈવં બ્રાહ્મણાન્ ભોજયેત્ તતઃ ॥ ૧૨ ॥

વસ્ત્રયુગ્મં ચ કલશાન્ દક્ષિણાસનસંયુતાન્ ।

તેભ્યો દધાદ્ યથાશક્તિ વિત્તશાઠયં ન કારયેત ॥ ૧૩ ॥

આચાર્ય પૂજયેત્ પશ્ચાદ્ વસ્ત્રાલકુરણાદિભિઃ ।

તસ્મૈ ભુક્તવતે દધાદ્ વાયનં ફલસંયુતમ્ ॥ ૧૪ ॥

શૂર્પં પાયસસમ્પૂર્ણં રક્તવસ્ત્રેણ વેષ્ટિતમ્ ।

સૌવર્ણં તં ગણાધીશં તસ્મૈ દધાત્ સદક્ષિણમ્ ॥ ૧૫ ॥

તિલાનામાઢકં દધાદ્ વ્રતસમ્પૂર્તિહેતવે ।

તતો ગાં કપિલાં દધાત્ સવત્સાં સવિભૂષણમ્ ॥ ૧૬ ॥

તતઃ ક્ષમાપયેદ્ વિપ્રાન્ વિઘ્નેશઃ પ્રીયતામિતિ ।

વ્રતસ્યોદ્યાપનં કૃત્વા હયમેધફલં લભેત્ ॥ ૧૭ ॥

કૃતવીર્યપિતોવાચ ।

એવં મે બ્રહ્મણાદિષ્ટં વ્રતં લોકોપકારતઃ ।

તદેતત્ કથિતં તેડધ કુરુ પુત્રાર્થમાદરાત્ ॥ ૧૮ ॥

ઇન્દ્ર ઉવાચ ।

યથાચથા સમાદિષ્ટં પિત્રા તેન મહાવ્રતમ્ ।

તથા તથા કૃતં તેન કાર્તવીર્યેણ ધીમતા ॥ ૧૯ ॥

વ્યાખ્યાય કથિતં સમ્યક્ પાણિતૈર્વ્રતમુત્તમમ્ ।

સિદ્ધિબુદ્ધિયુતાં મૂર્તિં સ્થાપ્ય કાગ્ચનનિર્મિતામ્ ॥ ૨૦ ॥

મહામણ્ડપિકામધ્યે બ્રાહ્મણૈઃ પઠ્યતે ક્વચિત્ ।

ક્વચિત્ પુરાણં પાણિડત્યં ક્વચિત્ ગાયનનર્તને ॥ ૨૧ ॥

નાનાવિધાનાં વાદ્યાનાં ધ્વનયો નિર્ગતા દિવમ્ ।

વિવદન્તે જનાઃ ક્વાપિ મધ્યસ્થાઃ કેચનાડભવન્ ॥ ૨૨ ॥

સ તુ રાજા મહાધીમાન્ જજાપ પરમં મનુમ્ ।
 જમ્વા હુત્વા પૂજયિત્વા ભોજયિત્વા દ્વિજાન્ બહૂન્ ॥ ૨૩ ॥
 ગા દદાવયુતં તેભ્યોઽલક્રુતેભ્યો હ્યલક્રુતઃ ।
 દીનાન્ધકૃપણેભ્યોઽન્નં દદૌ દાનાન્ધનેકશઃ ॥ ૨૪ ॥
 સન્તુષ્ટાનામાશિષં સ પુત્રસ્ય જગુહ પુનઃ ।
 તેષાં દ્વિજાનાં તપતાં સર્વદા સત્યવાદિનામ્ ॥ ૨૫ ॥
 આશિર્ભિઃ સ્વલ્પકાલેન સસત્ત્વાઽભૂન્નૃપાઙ્ગના ।
 સુષુવે શુભવેલાયાં પુત્રં લક્ષણસંયુતમ્ ॥ ૨૬ ॥
 દદૌ દાનાન્ધનેકાનિ પુત્રજન્મપ્રહર્ષિતઃ ।
 વ્રતબન્ધં વિવાહં ચ કાલે તસ્યાઽકરોત્રુપઃ ॥ ૨૭ ॥
 જ્ઞાનવિજ્ઞાનસમ્પન્નં પુત્રં રાજ્યેઽભિષિચ્ય ચ ।
 સત્પુત્રો ભોગસમ્પન્નો જગામાન્તે પદં વિભોઃ ॥ ૨૮ ॥
 ઋત્વિગ્ભિઃ પણ્ડિતૈઃ સાર્ધં પ્રેક્ષકૈઃ સકલૈરપિ ।
 તસ્ય પુણ્યેન તે સર્વે ગાણેશં ધામ યાગમન્ ॥ ૨૯ ॥
 ઇતિ શ્રીગણેશપુરાણે ઉપાસનાખાણ્ડે વ્રતોદ્યાપનવિધિનિરૂપણં નામૈકસમતિતમોઽધ્યાયઃ ॥ ૭૧ ॥
 આદિતઃ શ્લોકાનાં સમષ્ટયક્રુઃ ૩૦૯૪ + ૨૯ = ૩૧૨૩

૧.૦૭૨ દ્વિસમતિતમોઽધ્યાયઃ

શૂરસેન ઉવાચ ।
 વ્રતે જાતે કથમભૂ તયોઃ પુત્રઃ શતક્રતો ।
 તત્સર્વ મે વદ વિભો વિસ્તરાત્ પરિપૃચ્છતઃ ॥ ૧ ॥
 ઇન્દ્ર ઉવાચ ।
 કિં કિં ન જાયતે રાજન્ પરિતુષ્ટે ગજાનને ।
 પ્રસાદાત્ તસ્ય સા રાણી ગર્ભં દધ્ને નૃપસ્ય યત્ ॥ ૨ ॥
 પ્રસૂતા નવમે માસિ મઙ્ગલં પુત્રમૈક્ષત ।
 દ્વિસ્કન્ધં ચારુવદનં બાહુહસ્તવિવર્જિતમ્ ॥ ૩ ॥
 સુનાસં પદ્મનયનમૂરુજાનુવિવર્જિતમ્ ।
 જડ્ધાપાદવિહીનન્તં દૃષ્ટ્વા માતા રુદોદ હ ॥ ૪ ॥

સા ઉવાચ ।

દુર્ભગાયાઃ કથમભૂદીદૃશો બાલકો મમ ।

કરપાદવિહીનોઽયં કથં દત્તો ગજાનન ॥ ૫ ॥

આસં શુભાઽહં વન્ધ્યૈવ કિમીદ્વપુત્રવત્યહમ્ ।

કથં ન જાતો નાશો મે પૂર્વજન્મકૃતૈનસઃ ॥ ૬ ॥

કથં પ્રસાદઃ કૃલિતસ્તવાપિ દ્વિરદાનન ।

કથં બ્રાહ્મણવાક્યાનિ નિષ્કુલાનીદૃશાનિ મે ॥ ૭ ॥

પાણિભ્યાં નિઘ્રતી વક્ષો લલાટં ચ મુહુર્મુહુઃ ।

તસ્યાં રુદત્યાં સર્વાસ્તા રુરુદુસ્તત્ર યાસ્થિતાઃ ॥ ૮ ॥

તાસાં કોલાહલં શ્રુત્વા નૃપોઽપિ તત્ર યાગમત્ ।

તસ્યાપિ રુદિતં શ્રુત્વા પ્રધાના અપિ યાગમન્ ॥ ૯ ॥

તેષાં ચ રુદિતં શ્રુત્વા નાગરા રુરુદુસ્તદા ॥ ૧૦ ॥

રાજોવાચ ।

કથં દીનાનુકમ્પિત્વં તવ દેવ ગજાનન ।

કથં દયા કૃતા તેઽધ મહ્યમેવં પ્રદર્શિતા ॥ ૧ ॥

કથં સ્મરણમાત્રેણ પાપાનિ હરસેઽનધ ।

જપસ્તપઃ સ્મૃતિર્દાનં પૂજનં દ્વિજતર્પણમ્ ॥ ૧૨ ॥

અનુષ્ઠાનં તથા હોમઃ સર્વં વ્યર્થઽગતં મમ ।

તસ્માદ્ દૈવં હિ બલવત્ પ્રયત્નસ્તુ નિરર્થકઃ ॥ ૧૩ ॥

ન જ્ઞાયતે કર્મગતિઃ કદા કિં વા ભવિષ્યતિ ।

મૂષક પ્રાપ્યતે ચદ્રત્ પર્વતસ્ય વિદારણાત્ ॥ ૧૪ ॥

તથા મેઽજનિ પુત્રેઽયમાજન્મકૃતયત્નતઃ ।

તત ઊચુઃ પ્રકૃતયો નૃપં શોકાકુલં તદા ॥ ૧૫ ॥

પ્રધાના ઊચુઃ ।

અલં શોકેન ભૂપાલ કથં ભાવ્યન્યથા ભવેત્ ।

રામઃ કિં ન મૃગં વેદ તત્પૃષ્ઠં ગત એવ સઃ ॥ ૧૬ ॥

ધર્મરાજો ન કિં વેદ નિષિદ્ધં ધૂતકર્મ તત્ ।

तथापि स गतो रन्तुं सर्वं छित्वा वनं गतः ॥ १७ ॥

यारुता न भवेदस्य भृशमाकन्दिते सति ।

अदृष्टं येदृभवेत् सम्यगग्रे यारुतयं भवेत् ॥ १८ ॥

पुष्पं कलं वा कालेन यथा याति महीरुडाम् ।

तथा कालेन भविता सम्यक् य पृथिवीपतिः ॥ १९ ॥

छन्द उवाच ।

छन्द्यमात्य वयः श्रुत्वा सावधानोऽभवन्नृपः ।

उवाच नृपपत्नीं तामुत्तिष्ठोत्तिष्ठ मा शुच्यः ॥ २० ॥

स्वयं य सुमना राजा समाडूय द्विजोत्तमान् ।

गणेशपूजनं यके स्वस्तिवाचनमेव य ॥ २१ ॥

कृत्वाऽढ्युदयिक श्राद्धं ददौ दानान्यनेकशः ।

मात्स्यालङ्कुरवासांसि गावो रत्नान्यनेकशः ॥ २२ ॥

सुदृत्सम्बन्धिभृत्येभ्यो वस्त्राणि विविधानि सः ।

नानावादित्रजुवेभ्यो ददौ राजा यथार्हतः ॥ २३ ॥

बन्धियाराणीनान्धकृपाणोभ्यश्च सर्वशः ।

गृहे गृहे य ताम्बूल शर्करां दापयञ्च सः ॥ २४ ॥

कार्तवीर्येति नामास्य यकारैकादशोऽहनि ।

भोजयामास नगरं मण्डोत्साहपुरःसरम् ॥ २५ ॥

ततो द्वादश वर्षाणि व्यतितानी सुतस्य च ।

आययौ स्वेच्छया तस्य दत्तात्रेयस्तदा गृहम् ॥ २६ ॥

पादयोः स्वशिरः स्थाप्य कृतवीर्यो ननाम तम् ।

आलिङ्ग्य मुनिस्तं स उत्थाय नृपसत्तमम् ॥ २७ ॥

उपविश्यासने रभ्ये पूजयामास सादरम् ।

विष्टरं पादमर्घ्यं य गां य वस्त्रोपवीतकम् ॥ २८ ॥

ददौ धूपं य द्विपं य नैवेद्यं विविधं कलम् ।

उद्धर्तनं य ताम्बूलं रत्नकाञ्चनदक्षिणाम् ॥ २९ ॥

सुप्रसन्नं सुभासीनं पादसंवाहनादिभिः ।

उवाच राजा सम्यक् तं दत्तात्रेयं मलामुनिम् ॥ ३० ॥

જન્મજન્માતરીયં મે પુણ્યં કૃલિતમથ વૈ ।
 યચ્ચર્મયક્ષુષાં જાતં સાક્ષાત્તે દર્શનં મુને ॥ ૩૧ ॥
 અગ્રે શુભતરં ભાવિ પ્રસાદાત્તવ સુવ્રત ।
 યતો ભવાદૃશાં નૈવ દર્શનં પાપકર્મણામ્ ॥ ૩૨ ॥
 કૃતવીર્યવયઃ શ્રુત્વા દત્તાત્રેયસ્તમબ્રવીત્ ।
 અપૂર્વં તનયં તેડથ દ્રષ્ટુકામોડહમાગતઃ ॥ ૩૩ ॥
 તત આનન્દયુક્તોડસૌ નૃપઃ પ્રાહ મુનિં પુનઃ ।
 નૃપ ઉવાચ ।
 અનુષ્ઠાનં તપો દાનં વૃથા મમ ગતં વ્રતમ્ ॥ ૩૪ ॥
 જગદીશેન દત્તોડયં પુત્રો હૃચ્છલ્ય એવ સઃ ।
 અનેનાડદર્શનીયેન ગતશ્ચાદર્શનીયતામ્ ॥ ૩૫ ॥
 ઇન્દ્ર ઉવાચ ।
 આનીય બાલકં તસ્મૈ મુનયેડદર્શયન્નૃપઃ ।
 આચ્છાદયત્રેત્રકગ્જે તત્સુતં વીક્ષ્ય સન્મુનિઃ ॥ ૩૬ ॥
 જ્ઞાત્વા ધ્યાનેન તત્કર્મ મુનિસ્તં પુનરબ્રવીત્ ।
 અયમેવ સુતો રાજન્ કર્તા સર્વાન્ વિજિત્ય હ ॥ ૩૭ ॥
 નાયાન્તોડસિ વિજૃમ્ભ્ય ત્વં સહુષ્ઠીવ્રતજાગરે ।
 નિન્દિતો વ્રતરાજસ્તુ સર્વસહુષ્ઠનાશનઃ ॥ ૩૮ ॥
 અડ્ગાહીનઃ સુતો જાત ઉપાયાત્ સાડ્ગતામિયાત્ ।
 રાજોવાચ ।
 ઋતમુક્તં ત્વયા સ્વામિન્ કૃપાં કૃત્વા વદસ્વ મે ॥ ૩૯ ॥
 યેનોપાયેન સાડ્ગો મે ત્વત્રસાદાત્ સુતો ભવેત્ ।
 ઇન્દ્ર ઉવાચ ।
 મુનિઃ સ કૃપયાવિષ્ટસ્તત્સુતાય તદાડબ્રવીત્ ॥ ૪૦ ॥
 મન્ત્રમેકાક્ષરં સાડ્ગં તત ઊચે પુનશ્ચ તમ્ ।
 આરાધનં ગણેશસ્ય મન્ત્રેણાનેન ભક્તિતઃ ॥ ૪૧ ॥

ઉપવાસૈકભક્તાનાં નિયમાન્ કુરુ સુવ્રત ।
 દ્વાદશાબ્દં તતસ્તુભ્યં દર્શનં સ ચ દાસ્યતિ ॥ ૪૨ ॥
 તદ્દૃષ્ટિપાતમાત્રેણ દિવ્યદેહો ભવિષ્યસિ ।
 ઇત્યુક્ત્વા નૃપમામન્થ્ય પિદધે મુનિપુંગવઃ ॥ ૪૩ ॥
 ગતે મુનૌ તતઃ પુત્રઃ પાદહીનો મહામનઃ ।
 જગાદ કૃતવીર્યં સ ગહનં પ્રાપયસસ્વ મામ્ ॥ ૪૪ ॥
 ગજાનન પ્રસાદાર્થમનુષ્ઠાનં કરોમ્યહમ્ ।
 રુદિત્વા પિતરૌ તસ્ય શ્રુત્વા વાર્ણીં તદીરિતામ્ ॥ ૪૫ ॥
 અપ્રેષયદ્ વનં ચારુ નરયાનેન તં પિતા ।
 ભૂત્યાઃ પાર્ણકુટીમધ્યે સંસ્થાપ્ય નગરં યયુઃ ॥ ૪૬ ॥
 તસ્થૌ તત્ર સ્વયં સમ્યક્ તપસે કૃતનિશ્ચયઃ ॥ ૪૭ ॥
 ઇતિ શ્રીગણેશપુરાણે ઉપાસનાખાંડે કાર્તવીર્યપ્રાદુર્ભાવો નામ દ્વિસપ્તતિતમોઽધ્યાયઃ ॥ ૭૨ ॥
 આદિતઃ શ્લોકાનાં સમષ્ટયક્રુઃ ૩૧૨૩ + ૪૭ = ૩૧૭૦

૧.૦૭૩ ચતુર્થી વ્રતમાહાત્મ્યં નામત્રિસપ્તતિતમોઽધ્યાયઃ

ઇન્દ્ર ઉવાચ ।
 ગુરુપદિષ્ઠં મન્ત્રં જજાપ નિયમેન સઃ ।
 ધ્યાયનન્ ગજાનનં દેવં નિષ્ઠામાસ્થાય નૈષ્ઠિકીમ્ ॥ ૧ ॥
 વાયુભક્ષો નિરાહારો લોષપાષાણસન્નિભઃ ।
 એવં દ્વાદશવર્ષાણિ વ્યતીતાનિ તપસ્યતઃ ॥ ૨ ॥
 હસ્તપાદવિહીનસ્ય બાલકસ્ય મહાત્મનઃ ।
 નિર્વાણં તસ્ય તદૃષ્ટ્વા દ્વાદશાબ્દં ગજાનનઃ ॥ ૩ ॥
 તડાગમધ્યાદુત્તસ્થૌ પ્રવાલમયમૂર્તિગઃ ।
 ઉવાચ સમ્મુખો ભૂત્વા નિષ્ઠાભક્તિસુતોષિતઃ ॥ ૪ ॥
 ગણેશ ઉવાચ ।
 નિર્જનેઽસ્મિન્ વને યસ્માત્ સિંહવ્યાઘ્રનિષેવિતે ।
 નિકુંજ બહુલેઽતિષ્ઠદ્ યતો દ્વાદશવાર્ષિકમ્ ॥ ૫ ॥

અતસ્તેડહં વરં દાસ્યે શૃણુ યત્તે મનોગતમ્ ।
 શ્રુત્વા વાણીં તદ્દુદિતામાસ્થિતો દેહભાવનામ્ ॥ ૬ ॥
 કૃતવીર્યસુતો નત્વા પ્રોવાચ દ્વિરદાનનમ્ ।
 શૃણ્વત્સુ સર્વમુનિષુ વિમાનસ્થેષુ ભૂરિશઃ ॥ ૭ ॥
 પુત્ર ઉવાચ ।
 ત્વત્પાદયુગલે દેવ ભક્તિરવ્યભિચારિણી ।
 અસ્તુ મે સતતં નાન્યદુત્સાહો મે પ્રચાચિતુમ્ ॥ ૮ ॥
 તથાપિ યાચે દેવેશ પિત્રોઃ સન્તોષહેતવે ।
 શરીરે ચારુતાં દેહિ સર્વ સન્તોષકારિણીમ્ ॥ ૯ ॥
 ઇન્દ્ર ઉવાચ ।
 શ્રુત્વા વાક્યં તદીયં તુ માયાવી સ ગજાનનઃ ।
 અણિમાનં સમાસ્થાય વિવેશોદરમાદરાત્ ॥ ૧૦ ॥
 તસ્મિન્ પ્રવિષ્ટે પુત્રોડસૌ દિવ્યદેહોડભવન્નૃપ ।
 સહસ્રભુજવાન્ જાતઃ કૃતવીર્યાત્મજસ્તદા ॥ ૧૧ ॥
 ઋજુપાદ્મયયુતઃ સ્થિતઃ પર્વતસાન્નિભઃ ।
 વવર્ષુઃ પુષ્પવર્ષાણિ દેવા દેવર્ષયોડપિ ચ ॥ ૧૨ ॥
 તુષ્ટુવસ્તં ચ દેવં ચ ગીતવાદિત્રનિસ્વનૈઃ ।
 જગર્જ કાર્તવીર્યોડસૌ સહસ્રભુજમણ્ડિતઃ ॥ ૧૩ ॥
 તસ્ય શબ્દં સમાકર્ણ્ય ઘનગર્જિતસાન્નિભમ્ ।
 સમવર્તી ભૂશં ત્રસ્તઃ પરેષાં ગણના કુતઃ ॥ ૧૪ ॥
 પૃથિવ્યાં સર્વરાજાનઃ સમકમ્પન્ત તદ્ભયાત્ ।
 અયં પચ્ચશતં બાણાન્ સ્ડગ્રામે મોચયેદિતિ ॥ ૧૫ ॥
 બ્રહ્માદયસ્તતો યાનાદુત્તીર્યાથ તમબ્રુવન્ ।
 સ્મરણાત્તવ દેવાનાં પ્રાપ્તિઃ સ્થાદ્ ગતવસ્તુનઃ ॥ ૧૬ ॥
 હૃદિસ્થં સર્વલોકાનામામયં ત્વં વિનેષ્યસિ ।
 યતઃ સાક્ષાદ્ વિષ્ણુરૂપઃ સહસ્રઆર્જુનસંજ્ઞયા ॥ ૧૭ ॥
 ત્રિષુ લોકેષુ વિખ્યાતો યાવત્કલ્પં ભવિષ્યસિ ।
 સાધુત્રાણે ચ નિરતઃ શરણાગતપાલકઃ ॥ ૧૮ ॥

વિજેતા સર્વશત્રૂણાં પૃથિવી મણ્ડલાધિપઃ ।
 ઇતિ નાના વરાન્ દત્વા પિદ્ધુર્દવતાગણાઃ ॥ ૧૯ ॥
 હસ્ત્યશ્ચ નરયાનાનિ છત્રચામર દીપિકાઃ ।
 રથાનુપાયનાન્યન્યાન્યાજહુરખિલા નૃપાઃ ॥ ૨૦ ॥
 તતઃ સંસ્થાપયામાસ મહાપ્રાસાદમધ્યગામ્ ।
 પ્રાવાલી ગણનાથસ્ય મૂર્તિ દ્વિજપુરઃસરઃ ॥ ૨૧ ॥
 પ્રવાલગણપશ્ચેતિ તસ્ય નામ દધુર્દ્વિજઃ ।
 દદૌ ગ્રામાન્ બ્રાહ્મણેભ્યઃ પૂજાયૈ સ્થાપિતાશ્ચ યે ॥ ૨૨ ॥
 પ્રવાલક્ષેત્રમિતિ તત્ પપ્રથે ભુવિ સિદ્ધિદમ્ ।
 તત્ર શેષો ધરાં ધર્તુમનુષ્ઠાનપરોઽભવત્ ॥ ૨૩ ॥
 પ્રાપ્તસ્માદ્રણેશાત્ તુ વરાન્ બહુતરાનપિ ।
 ધરાધરાણસામર્થ્યં સર્વજ્ઞત્વં તથૈવ ચ ॥ ૨૪ ॥
 મૂર્ધ્નાં સહસ્રં શ્રૈષ્ઠ્યં ચ નવનાગકુલેષ્વપિ ।
 અતિ સન્તુષ્ટ મનસા તેન યત્ સ્થાપિતં પુરા ॥ ૨૫ ॥
 ધરણીધર ઇત્યેવં દ્વિતીયં નામ પપ્રથે ।
 સ્મરતાં શૃણ્વતાં ચાપિ સર્વકામફલપ્રદમ્ ॥ ૨૬ ॥
 સમ્પૂજ્ય સર્વાન્ દ્વિજપુઙ્ગવાંસ્તાન્ રાજાશ્ચ સર્વાનનુપૃચ્છ્ય ચૈતાન્ ।
 સહસ્રબાહુર્નગરં સ્વકીયં દ્રઘં સ્વમાતાપિતરાવથાગાત્ ॥ ૨૭ ॥
 તૌ તં જહૃષ્ણતુર્દૃષ્ટ્વા નગરં ચ તથાવિધમ્ ।
 દદતુર્દ્વિજમુખ્યેભ્યો નાનાદાનાનિ સર્વશઃ ॥ ૨૮ ॥
 ઇન્દ્ર ઉવાચ ।
 અભ્યધાયિ તુ સહુષ્ટયતુર્થામહિમાઽદભુતઃ ।
 કૃતવીર્યં સુતાચ્ચાયં મૃત્યુલોકં ગતઃ શુભઃ ॥ ૨૯ ॥
 અનુભૂતઃ સુરગણૈશ્ચન્દ્રસેનાદિભિર્નૃપૈઃ ।
 અતિપુણ્યતમશ્ચાયં સ્મરણાદપિ સિદ્ધિદઃ ॥ ૩૦ ॥
 એતત્પ્રસાદાત્ સમ્પ્રાપ્તા રાવણેનાખિલાજ્ઞતા ।
 એતત્ પ્રસાદાત્ સમ્પ્રાપ્તા પુરા રાજ્યં ચ પાણ્ડવૈઃ ॥ ૩૧ ॥
 એતદ્ વ્રતસ્ય યત્પુણ્યં હસ્તે મે દીયતે યદિ ।

તદૈવ તદ્ વિમાનં તુ પ્રચલેદમરાવતીમ્ ॥ ૩૨ ॥

ક ઉવાચ ।

ઇતિ શકમુખાત્તસ્ય વ્રતસ્ય મહિમા શ્રુતઃ ।

શૂરસેનેન ભૂપેન સ્વાનન્દાબ્ધૌ નિમજ્જતા ॥ ૩૩ ॥

વન્દિતે પાદકમલે શકસ્ય પ્રતિગર્જિતા ।

તમુવાચ તતઃ પ્રીતઃ શૂરસેનો નૃપોત્તમઃ ॥ ૩૪ ॥

શ્રુત્વા કથાં દિવ્યરૂપાં ચતુર્થાવ્રતસમ્ભવામ્ ।

સ ઉવાચ ।

કલિતં પૂર્વપુણ્યં મે યેનાશ્રાવીદૃશં વ્રતમ્ ॥ ૩૫ ॥

ન હ્યેતસ્માત્ પુણ્યતરં ત્રિષુ લોકેષુ કિંચન ।

ઇત્યુક્ત્વા શકમારેભે વ્રતં કર્તું સ્વયં તતઃ ॥ ૩૬ ॥

ઇતિ શ્રીગણેશપુરાણે ઉપાસનાખણ્ડે ચતુર્થાવ્રતમાહાત્મ્યં નામત્રિસપ્તતિતમોઽધ્યાયઃ ॥ ૭૩ ॥

આદિતઃ શ્લોકાનાં સમષ્ટયક્રુઃ ૩૧૭૦ + ૩૬ = ૩૨૦૬

૧.૦૭૪ ચતુઃસપ્તતિતમોઽધ્યાયઃ

વ્યાસ ઉવાચ ।

બ્રહ્મન્ કથં કૃતં તેન શૂરસેનન ભૂભુજા ।

સેતિહાસં શકમુખાત્ શ્રુત્વા સાદરમુત્તમમ્ ॥ ૧ ॥

બ્રહ્મોવાચ ।

તતઃસ્વદૂતાન્ પ્રાહેદં ગચ્છન્તુ નગરં પ્રતિ ।

સ આનેયસ્તુ સકુચયતુર્થાવ્રતકારકઃ ॥ ૨ ॥

તે દૂતાસ્ત્વરયા યાતાઃ પપ્રચ્છુસ્તે ગૃહં ગૃહમ્ ।

દદૃશુર્ભ્રમમાણાસ્તે વિમાનં સુન્દર શુભમ્ ॥ ૩ ॥

યાઽભવદ્ દુષ્ટચાણ્ડાલી ગલત્કુષ્ઠા સ્ત્રવન્મુખા ।

મક્ષિકાકૃમિભારેણ દુર્ગન્ધેન સમાવૃતા ॥ ૪ ॥

શુષ્કોદરી દીર્ઘકેશા શુષ્કદન્તાક્ષિનાસિકા ।

અત્યન્તમલિના દીર્ઘશ્રોત્રરન્ધ્રા ઘનસ્વના ॥ ૫ ॥

નેતું તામીદૃશીં દૂતૈરાનીતાં ગણપસ્ય હિ ।
 અત્યાશ્ચર્યમિદમિતિ રાજદૂતાઃ પ્રણમ્ય તામ્ ॥ ૬ ॥
 ઊચુસ્તે દેવદૂતાંસ્તાન્ ગણનાથસ્ય કિકુરાન્ ।
 અત્યન્તં કુત્સિતા જાત્યા હીનેયં સ્વર્ગગા કથમ્ ॥ ૭ ॥
 કેયમાસીત્પુરા દૂતાઃ કથમીદૃગ્ બભૂવ ચ ।
 કેન પુણ્યેન યુષ્માભિઃ સ્વર્ગં તુ નિયતે કથમ્ ॥ ૮ ॥
 એતદ્ વદન્તુ સર્વં નો યદિ વક્તું ક્ષમં ભવેત્ ।
 દેવદૂતા ઊચુઃ ।
 આસીત્ બડ્ગાલવિષયે શારડ્ગધરનામતઃ ॥ ૯ ॥
 ક્ષત્રિયસ્તસ્ય કન્યેયં સુન્દરા નામ સુન્દરી ।
 પિકકણ્ડા શશિમુખી રતિલાવણ્યજિત્વરી ॥ ૧૦ ॥
 યદ્વાસ્ય કરણે નાર્હાઃ પ્રસિદ્ધા અપટનાયિકાઃ ।
 યોગિનામપિ યા ચેતઃ કટાક્ષેન વિમોહયેત્ ॥ ૧૧ ॥
 યુવાનો મુમુચુઃ શુકં કેચિત્ તદ્રૂપવીક્ષણાત્ ।
 જારમાર્ગેષુ નિરતા સાડભવદ્ વિશ્વમોહિની ॥ ૧૨ ॥
 મહાર્હવસ્ત્રાલકુારા નાનાવિષયભોગિની ।
 બડ્ગાલનગરે ખ્યાતા વેશ્યેવાસીદ્ ગતત્રપા ॥ ૧૩ ॥
 ભર્તારે ચિત્રનામાનં વચ્ચયત્યેવ સર્વદા ।
 વ્યયાદસડ્ખ્યદ્રવ્યસ્ય પિત્રા સમ્પાદિતં પુરા ॥ ૧૪ ॥
 કદાચિચ્છયને તં સા હિત્વા સુન્દરવેષભૃત્ ।
 નિશીથે ચલિતા તેન હસ્તેડધારિ રૂષાવશાત્ ॥ ૧૫ ॥
 ઉવાચ ભર્તર્યંસ્તાં ચ ચિત્રનામા પતિસ્તદા ।
 ધિક્ ત્વાં પાપસમાચારે યા જારે નિરતાડનિશમ્ ॥ ૧૬ ॥
 તદ્વાજ્યમિત્યમાકર્ણ્ય શાન્તકોપાડભવત્ તદા ।
 અભક્ષ્યભક્ષણેનાસૌ મત્તા બલવતી ભૃશમ્ ॥ ૧૭ ॥
 અન્યે તમસિ સડ્ગૃહ્ય શસ્ત્રિકાં દક્ષહસ્તતઃ ।
 તયા તદ્દુદરં ભિત્વા ચિત્રનામપતેસ્તદા ॥ ૧૮ ॥

ગતા તં પુરુષં રન્તું યો જારો મનસિ સ્થિતઃ ।
 યાવત્સા રમતે તત્ર તાવત્પર્યન્તવાસિના ॥ ૧૯ ॥
 જાગ્રતા ચરિતં તસ્યા જ્ઞાત્વા રાજ્ઞે નિવેદિતમ્ ।
 તદદૂતાસ્તમસિ સ્થિત્વા તાવત્ સા ગૃહમાગતા ॥ ૨૦ ॥
 દ્યુસ્તાં રાજદૂતાસ્તે નિન્યૂ રાજસમીપતઃ ।
 નિજદ્યુસ્તાં બહિર્નીત્વા દૂતા રાજાજ્ઞયા તદા ॥ ૨૧ ॥
 સા નીતા નરકે ઘોરે યમદૂતૈસ્તદાયજ્ઞા ।
 અધોમુખી સ્થિતા તત્ર સન્દષ્ટા કૃમિભિર્ભૂશમ્ ॥ ૨૨ ॥
 અત્યન્તં બુભુજે દુઃખં સ્મરન્તી પૂર્વચેષ્ટિતમ્ ।
 કલ્યાન્તે મૃત્યુલોકેડભૂચ્ચાણ્ડાલી દુર્ભગા ભૂશમ ॥ ૨૩ ॥
 એકદા મદિરાં પીત્વા મત્તા સુમા દિવૈવ સા ।
 નિશાયાં પ્રથમે યામે પ્રબુદ્ધા ક્ષુધિતા ભૂશમ્ ॥ ૨૪ ॥
 તદૈવ ભિક્ષિતું યાતા ગૃહં સા વ્રતકારિણઃ ।
 તેનાત્રમસ્યૈ દત્તં યત્ તયા ભુક્તં વિધૂદયે ॥ ૫ ॥
 ગણેશેતિ ચ જલ્પન્ત્યા સ્વેચ્છયા દૈવયોગતઃ ।
 તદૈવ ગણનાથેન વિમાનં પ્રેષિતં શુભમ્ ॥ ૨૬ ॥
 બ્રહ્મોવાચ ।
 દેવદૂતવચઃ શ્રુત્વા પુનરુચુર્નમસ્ય તે ।
 રાજદૂતા ઊચઃ ।
 ઇદમત્યદ્ભુતં દૃષ્ટમસ્માભિઃ કાર્યકારિભિઃ ॥ ૨૭ ॥
 રાજ્ઞા ચદુપદિષ્ટે નો વાક્યમેતન્નિબોધત ।
 શકો ગૃત્સમદં દૃષ્ટું વિમાનવરમાસ્થિતઃ ॥ ૨૮ ॥
 ભૂશણ્ડિમાયયૌ દેવૈર્દૃષ્ટ્વા નત્વા પ્રપૂજ્ય તમ્ ।
 તદનુજ્ઞાં ચ પૂજાં ચ ગૃહીત્વા સ્વાં પુરીં ચયૌ ॥ ૨૯ ॥
 ગચ્છતસ્તસ્ય યાનં તચ્છૂરસેનપુરેડપતત્ ।
 કુષ્ઠિનો વૈશ્યપુત્રસ્ય દૃષ્ટિપાતેન તત્ ક્ષણાત્ ॥ ૩૦ ॥
 શૂરસેનો ગતસ્તત્ર નમસ્કૃત્ય પ્રપૂજ્ય તમ્ ।
 વિમાન પતનેડપૃચ્છદુપાયં ગમનેડપિ ચ ॥ ૩૧ ॥

धन्त्रेणोक्तं तु सङ्गृह्यतुर्थी व्रत सम्भवात् ।
 पुण्यात् प्रस्थास्यते यानं तदर्थं यत्नमाय ॥ ३२ ॥
 वयं तदाज्ञया दूतास्तं गवेषितुमागताः ।
 अनया येद् व्रतमिदं देवदूताः कृतं यद्वि ॥ ३३ ॥
 तर्हीयं नीयतां शूरसेनं भूमिपतिं प्रति ।
 श्रेयो दास्यति याज्ञावी सङ्गृहीतसम्भवम् ॥ ३४ ॥
 पुनर्द्विगुणपुण्येयं विमानं प्रति यास्यति ।
 विमानमपि शङ्कस्य स्वपुत्रीमागमिष्यति ॥ ३५ ॥
 युष्माकमस्या अस्माकं कार्यं राज्ञः शयीपतेः ।
 अयं कृते तु भविता क्रियतां यद्वि रोचते ॥ ३६ ॥
 एति तद्भयनं श्रुत्वाऽभिदधुर्देवसेवकाः ।
 आज्ञानो नो गणेशस्यास्तीमां दातुं परस्य छि ॥ ३७ ॥
 एत्युक्त्वा तां समुत्थाय विमाने निदधुर्यदा ।
 तदैव सा दिव्यकान्तिर्दिव्यवस्त्राङ्गभूषणा ॥ ३८ ॥
 देवदूतैस्तु सा नीता दिव्यवाहित्रिनिःस्वनैः ।
 गजाननसमीपे सा राजदूता यथागतम् ॥ ३९ ॥
 ययुस्ते शूरसेनं तं वृत्तान्तं समनुब्रुवन् ।
 ब्रुवत्सु तेषु तथानं याज्ञाव्या सङ्ग संप्रजत् ॥ ४० ॥
 तद्भुक्ते दीप्यमानं भासयत् प्रदिशो दिशः ।
 तस्या दृष्टिर्निपतिता तस्मिन् याने शयीपतेः ॥ ४१ ॥
 विमानवायुसंस्पर्शाद् विमानमूर्ध्वमाययौ ।
 पश्यत्सु सर्वलोकेषु विस्मितेषु सुरर्षिषु ॥ ४२ ॥
 स्वं स्वं स्थानं ययुः सर्वे शङ्के यातेऽमरावतीम् ।
 साऽपि वैनायकं धामं सम्प्राप्ता दिव्यदेहभाङ् ॥ ४३ ॥
 पापं छित्वा तु सङ्गृह्यतुर्थीव्रतपुण्यतः ।
 एतं यः शृणुयात् सम्यक् श्रावयेद् वा प्रयत्नतः ॥ ४४ ॥
 प्राप्नुयात् सकलान् कामान् सङ्गृह्णानाशनं नरः ॥ ४५ ॥

ઇતિ શ્રીગણેશપુરાણે ઉપાસનાખાંડે ચાણ્ડાલ્યુપાખ્યાનં નામ ચતુઃસમતિતમોઽધ્યાયઃ ॥ ૭૪ ॥

આદિતઃ શ્લોકાનાં સમષ્ટયક્રુઃ ૩૨૦૬ + ૪૫ = ૩૨૫૧

૧.૦૭૫ પચ્ચસમતિતમોઽધ્યાયઃ

ક ઉવાચ ।

શ્રુત્વા દૃષ્ટ્વા શૂરસેનો મહિમાનં વ્રતોદ્ભવમ્ ।
સ્વયં કર્તુમનાઃ પ્રાહ વસિષ્ઠ મુનિપુટ્તગવમ્ ॥ ૧ ॥

રાજોવાચ ।

મુહૂર્તં વદ સહુષ્યચતુર્થાવ્રત હેતવે ।
વ્રતં કર્તુમિહેચ્છામિ સઘઃ પ્રત્યયકારકમ્ ॥ ૨ ॥

વસિષ્ઠ ઉવાચ ।

માઘે કૃષ્ણે ભૌમવારે કુરુષ્વ વ્રતમુત્તમમ્ ।
સર્વસિદ્ધિકરં સર્વકામદં રાજસત્તમ ॥ ૩ ॥

બ્રહ્મોવાચ ।

રાજા સમ્ભૂતસમ્મારઃ સપત્નીકોઽતિ ભક્તિમાન્ ।
અચિરેણૈવ સમ્પ્રાપ્તે વસિષ્ઠોક્તાદિને શુભે ॥ ૪ ॥

પ્રારીપ્સમાનઃ સહુષ્યચતુર્થાવ્રતમુત્તમમ્ ।
પ્રાપ્તઃસ્નાનં વિધાયાથ નિત્યકર્મ સમાપ્ય ચ ॥ ૫ ॥

ગણેશં પૂજયિત્વૈવ સ્વસ્તિવાચ્યદ્વિજર્ષભાન્ ।
પૂજયિત્વા વસિષ્ઠં સ તતોઽનુજ્ઞાં સમાપ્ય ચ ॥ ૬ ॥

ગણેશે મન આધાય તન્નામજપતત્પરઃ ।
એકાઙ્ગુષ્ઠસ્થિતસ્તાવદ્ યાવદસ્તમિયાદ્ રવિઃ ॥ ૭ ॥

પુનઃસ્નાનં ચકારાશુ સાયંસન્ધ્યામુપાસ્ય ચ ।
પ્રારભત્ પૂજનં સમ્યગ્વસિષ્ઠેન સમન્વિતઃ ॥ ૮ ॥

મહામણ્ડપિકાં કૃત્વા કદલીસ્તમ્ભમણ્ડિતામ્ ।
નાનાલકુારવસ્ત્રાઢ્યાં છત્રચામરશોભિતામ્ ॥ ૯ ॥

આદર્શપદ્મકિરુચિરાં પુષ્પમાલાવિભૂષિતામ્ ।

नानामणिप्रभायुक्तां दीपमालाविराजिताम् ॥ १० ॥

तन्मध्ये स्वर्णकलशे स्थापयित्वा गजाननीम् ।

सौवर्णीं प्रतिमां चारुसर्वावयवसुन्दराम् ॥ ११ ॥

नानालङ्काररुचिरां नानारत्नविभूषिताम् ।

पठत्सु द्विजमुખ्येषु गायत्सु गायकेषु च ॥ १२ ॥

नदत्सु सर्वतूर्येषु नृत्यत्सु नर्तकेषु च ।

वैदिकैश्चैव पुराणै स्तां मूर्तिं समपूजयत् ॥ १३ ॥

उपचारैः षोडशभिः पञ्चामृतपुरःसरम् ।

मोदकापूपलङ्कृपायसान्नं सशर्करम् ॥ १४ ॥

नानाव्यञ्जनशोभाढ्यं पञ्चामृत समन्वितम् ।

नैवेद्यं पुरतः स्थाप्य जलं च चारुगन्धयुक् ॥ १५ ॥

समर्पयामास नृपो गजाननस्तुष्टये ।

कृत्वानि पूगताम्बूलं दक्षिणां रत्नकाञ्चनीम् ॥ १६ ॥

दूर्वा नीराजनं मन्त्रपुष्पाञ्जलीननेकधा ।

तिथये गणनाथाय यन्धार्घ्यं दद्यावथ ॥ १७ ॥

ब्राह्मणान् पूजयामास सादरं चाप्यबूभुजत् ।

अयुतं गा ददौ तेभ्यो वस्त्रालङ्कारदक्षिणाः ॥ १८ ॥

ततः सुहृद्भ्युत्तः स्वयं च बभूव नृपः ।

रात्रौ जागरणं यके गीतवाद्यकथादिभिः ॥ १९ ॥

प्रभाते विमले स्नात्वा पुनः सम्पूज्य पूर्ववत् ।

मूर्तिं तां गणनाथस्य वसिष्ठाय सद्दक्षिणाम् ॥ २० ॥

सोपस्कृतं ददौ राजा ततस्तुष्टो गजाननः ।

विमानं प्रेषयामास सर्वसम्पद् विराजितम् ॥ २१ ॥

तद्दूतैः स्थापितस्तत्र गजाननस्वरूपवान् ।

पश्यतां सर्वलोकानां मन आनन्दयन् मुहुः ॥ २२ ॥

यलितो देवलोकाय राजा पुण्यप्रभावतः ।

तमूयुर्देवदूतास्ते गजाननस्वरूपिणः ॥ २३ ॥

નાનાલકુારશોભાઢ્યા મુકુટાઙ્કાન્તમસ્તકાઃ ।
 વિનાયકેન તુષ્ટેન વિમાનં પ્રેષિતં તવ ॥ ૨૪ ॥
 ત્વદર્શનૈત્સુક્યવતા તત્તો વયમુપાગતાઃ ।
 ઇતિ તદ્વચનં શ્રુત્વા મુમોયાશ્રૂણિ ભૂમિપઃ ॥ ૨૫ ॥
 જગાદ ગદ્ગદગિરા રોમાઞ્ચાઞ્ચિતવિગ્રહઃ ।
 તાનુવાય તતો રાજા શૂરસેનઃ સ્મયન્નિવ ॥ ૨૬ ॥
 અવ્યક્તસ્યાપ્રમેયસ્ય નિતસ્યજગદીશિતુઃ ।
 વાઙ્મનોઽગોચરસ્યાપિ ન હેતુર્મમ દર્શને ॥ ૨૭ ॥
 ન સમર્થાશ્ચ યં વેદાઃ શાસ્ત્રાણિ ચ નિરૂપિતમ્ ।
 યં ચ સ્મરન્તિ સતતં કેશાધા દેવતાગણાઃ ॥ ૨૮ ॥
 તેનાહં ચેત્ સ્મૃતોં દૂતાસ્તર્હિ ભાઞ્યં મહન્મમ ।
 ઇત્યાકર્ણ્ય તુ તદ્વાક્યં દૂતા ઊચઃ પુનર્નૃપમ્ ॥ ૨૯ ॥
 મહિમાનં ન જાનીમો ભક્તાનાં નૃપતે વયમ્ ।
 નિર્ગુણં ચન્નિરાકારં ચેન સાકારતામિયાત્ ॥ ૩૦ ॥
 રાજોવાચ ।
 એકા મે મહતી વાઙ્મણ તુષ્ટે દેવે ભવત્સુ ચ ।
 તુષ્ટેષુ નગરીં હિત્વા કથં યાયાં ગજાનનમ્ ॥ ૩૧ ॥
 ન ભક્ષિતં વિનાઽપ્યેતૈર્મયા હાલાહલં ક્વચિત્ ।
 સ કથં પરમાનન્દં ભોક્ષ્ય એતૈર્વિનાઽનઘાઃ ॥ ૩૨ ॥
 પુનરુચ્યુશ્ચ તં દૂતાસ્ત્વદિચ્છા પરિપૂર્યતામ્ ।
 ન ચેદ્ ગજાનનઃ ક્રોધાત્ તાઽચિચ્ચિતિ નોઽભિલાન્ ॥ ૩૩ ॥
 બ્રહ્મોવાચ ।
 તતઃ સર્વં જનં નેતું વિમાને નિદધુઃ ક્ષણાત્ ।
 ચતુરાકરજા બ્રહ્મન્ નિક્ષિપ્તાઃ સર્વજન્તવઃ ॥ ૩૪ ॥
 સર્વે દિવ્યામ્બરા દિવ્યવસ્ત્રાલકુારશોભિનઃ ।
 ઊચઃ પરસ્પરં સર્વે કિમેતદદ્ભુતં મહત્ ॥ ૧૫ ॥
 અસ્માભિર્ન કૃતં પુણ્યં વિમાનં કથમીદૃશમ્ ।
 અપરે ચાબ્રુવંસ્તત્ર રાજપુણ્યબલાદિદમ્ ॥ ૩૬ ॥

યથા નિધિબલાદ્ ધાતુમાત્રસ્ય હાટકં ભવેત્ ।

અતિપાપો યથા સાધુવચસા સિદ્ધિમાપ્નુયાત્ ॥ ૩૭ ॥

તથૈવ રાજપુણ્યેન વયં સર્વે સમુદ્ભૂતાઃ ।

તતો વૈનાયકા દૂતા ગતિમૂર્ધ્વામકલ્પયન્ ॥ ૩૮ ॥

જડીભૂતં વિમાનં તન્નોદતિષ્ઠન્ મહીતલાત્ ।

તતઃ સંશયિતં સર્વં કથમેતદ્ દિવં વ્રજેત્ ॥ ૩૯ ॥

ઊચુઃ પરસ્પરં લોકા નિર્દેવસ્ય નિધિઃ કુતઃ ।

આરુરુક્ષેત્ કથં ભિક્ષાપાત્રં શિક્ષયં મહત્તરમ્ ॥ ૪૦ ॥

દદૃશુઃ સર્વતઃ કેચિત્ કુષ્ઠી દૃષ્ટિપથં ગતઃ ।

ઉવાચ કશ્ચિદ્રાજાનં કુષ્ઠિનં ત્વમિમં ત્યજ ॥ ૪૧ ॥

અસ્મિન્નધો ગતે યાનમૂર્ધ્વમેતદ્ ભવિષ્યતિ ।

શૂરસેન ઉવાચૈતાન્ દૂતાંસ્તં ત્યક્તુમિચ્છતઃ ॥ ૪૨ ॥

અહં પાપસમાચારસ્ત્યાજ્યો નેયઃ ઇમેડભિલાઃ ।

અથવા કથ્યતામસ્ય પૂર્વપાપં ચ જન્મ ચ ॥ ૪૩ ॥

મત્સ્નેહાત્ સર્વવેતૃત્વાદૃપાયં કૃપયાડપિ ચ ।

દૂતા ઊચુઃ ।

ન કાર્યા નૃપતે ચિન્તા વદિષ્યામો વયં તવ ॥ ૪૪ ॥

જન્મપાપમુપાયં ચ કુષ્ઠિનો દુષ્ટ કર્મ ચ ॥ ૪૫ ॥

ઇતિ શ્રીગણેશપુરાણે ઉપાસનાખણ્ડે શૂરસેનકૃતયતુર્થાવ્રતફલનિરૂપણં નામ પચ્ચસમતિતમોડધ્યાયઃ ॥ ૭૫ ॥

આદિતઃ શ્લોકાનાં સમષ્ટયક્રુઃ ૩૨૫૧ + ૪૫ = ૩૨૯૬

૧.૦૭૬ ષટ્સમતિતમોડધ્યાયઃ

દૂતા ઊચુઃ ।

ગૌડે તુ વિષયે ગૌડનગરેડભૂત્ પૂરા દ્વિજઃ ।

તપસ્વી જ્ઞાનવાન્ પ્રાણો દેવબ્રાહ્મણ પૂજકઃ ।

તસ્ય પુત્રોડયમજનિ જનની યાસ્ય શાકિની ॥ ૧ ॥

તસ્ય પત્ની તુ સાવિત્રી સાવિત્રીવ પતિવ્રતા ।

એકપુત્રસ્નેહવશાદલકુરૈરલક્રુતઃ ॥ ૨ ॥

અત્યન્તસુન્દરતરો રતિભર્તેવ શોભતે ।

તન્માતાપિતરૌ તસ્ય વિયોગં નેચ્છતઃ ક્ષણમ્ ॥ ૩ ॥

સ તુ યૌવનમાપન્નો નિજભાર્યા વિહાય તામ્ ।

પરદારરતો નિત્યં પરનિન્દાપરાયણઃ ॥ ૪ ॥

અભવત્ પાપનિષ્ઠશ્ચ પિતૃવાક્યાવમર્દનઃ ।

એકદા નગરે તસ્મિન્ વેશ્યા નરવિમોહિની ॥ ૫ ॥

આગતા તદ્ગતમના યચ્ચક્તેડસૌ શૃણુષ્વ તત્ ।

સ્વાલકુારાન્ પેટિકાયાં નિષ્કાસ્યાડસ્થાપયત્ બલાત્ ॥ ૬ ॥

માતાપિત્રોઃ સમક્ષં ચ પશ્ચાચ્ચૌર્યં પુનશ્ચ તાન્ ।

વેશ્યાયૈ પ્રતિપાદૈતાંશ્ચિકીડ સુભૃશં તયા ॥ ૭ ॥

હિત્વેન્દ્રિયાર્થાન્ સકલાન્ સુગન્ધદ્રવ્યસંયુતઃ ।

તદેકનિષ્ઠઃ સગ્જાતો યોગી બ્રહ્મપરો યથા ॥ ૮ ॥

કામાગ્નિ વિવ્હલશ્વાસીત્ ક્ષીબો મદ્યબલાદ્ યથા ।

પિતા તુ ખેદસમ્પન્નઃ ક્ષુત્તૃડ્ભ્યાં પરિવર્જિતઃ ॥ ૯ ॥

વિલોકયામાસ સુતં નગરે પ્રતિમન્દિરમ્ ।

અલબ્ધદર્શનસ્તસ્ય શ્વાસોચ્છ્વાસપરાયણઃ ॥ ૧૦ ॥

નિશીથે સ્વપ્નિયાં પ્રાહ બુધઃ પુત્રો ગતઃ ક્વ નુ ।

વિના તેન વૃથા ગેહં વિના દીપં યથા નિશા ॥ ૧૧ ॥

વિના જલં વૃથા વાપી વિનાપત્યં યથાડબલા ।

કદા નુ દર્શનં તસ્ય ભવિતા પ્રાણરક્ષકમ્ ॥ ૧૨ ॥

શાકિન્યુવાચ ।

ક્ષુધા તૃષ્ણા પરિશ્રાન્તા ચિન્તાશોકસમન્વિતા ।

તિષ્ઠામિ નાથ નો જાને ક્વ ગતઃ પ્રિયબાલકઃ ॥ ૧૩ ॥

યદિ મે દર્શનં તસ્ય સ્યાજ્જીવામિ ન ચાન્યથા ।

પુનશ્ચચાલ દૂર્વઃ સ ચષ્ટિમાદાય મુષ્ટિના ॥ ૧૪ ॥

યં યં પશ્યતિ માર્ગેડસ્મિં સ્તં તં પૃચ્છતિ ચાત્મજમ્ ।

યદા શ્રાન્તઃ ક્ષુધાકાન્તસ્તદા ભ્રાન્તશ્ચ સોડભવત્ ॥ ૧૫ ॥

અતિવૃદ્ધો મહાભીમો નામ્ના ભીમોઽન્યવર્ણજઃ ।
સ તેન પૃષ્ઠસ્તનયં તેનાપ્યુક્તં પરં સ્ફુટમ્ ॥ ૧૬ ॥

ભીમ ઉવાચ ।
વેશ્યાગૃહે તે તનયો બુધોઽસૌ, બુધઃ સુખં ક્રીડતિ કામસક્તઃ ।
કસ્યાત્મજો વા જનની પિતા વા વૃથૈવ ખેદં કુરુષે દ્વિજેન્દ્ર ॥ ૧૭ ॥

દૂર્વ ઉવાચ ।
કથં મમ સુતો જાતો વેશ્યાયાં નિરતો બુધઃ ।
તસ્યા ગૃહં જગામાશુ દૃષ્ટ્વાંસ્તત્ર તં સુતમ્ ॥ ૧૮ ॥

ઉન્મત્તં મદિરાસ્તનયનં મદવિવ્હલમ્ ।
પિતા દધાર તં હસ્તે સ્થાપ્યશિક્ષાપયત્ સુતમ્ ॥ ૧૯ ॥

ત્યક્તઃ કણ્ઠકવૃક્ષોઽયં પાષાણો વા મતોઽધિકઃ ।
કથં ન ત્યજસે પ્રાણાન્ કિં સ્યાત્તૈર્જીવિતં ખલુ ॥ ૨૦ ॥

બ્રહ્મોવાચ ।
પિતૃવાક્યં સમાકર્ણ્ય રોષાવિષ્ટો બુધઃ સુતઃ ।
તલપ્રહારં તુણ્ડેઽસ્ય દત્તવાન્ પિતુરેવ સઃ ॥ ૨૧ ॥

ઉક્તવાન કૃમિકીટાદી સાધારણામુખે કથમ્ ।
કૃતવાનસિ મે વિદ્મં ક્રીડાકાલે નરાધમ ॥ ૨૨ ॥

અકસ્માત્ કાકસ્ય શકૃત્ પતિતં મયિ વા કથમ્ ।
પુનર્લત્તાપ્રહારેણ પ્રાણાંસ્તસ્ય ગૃહીતવાન્ ॥ ૨૩ ॥

પિત્રા પ્રાણેષુ ત્યક્તેષુ હરેશ્ચરેતિ સોઽવદત્ ।
નનન્દ સ સુતઃ પાદે બદ્ધ્વા તં દૂરતોઽક્ષિપત્ ॥ ૨૪ ॥

મધુ પીત્વા પુના રેમે વેશ્યયા સ યથેચ્છકમ્ ।
પ્રાતર્જગામ સ્વગૃહં દદર્શ જનની ચ તમ્ ॥ ૨૫ ॥

આલિલિંગ્ય સુતં હર્ષાત્ સ્નેહસ્નુતપયોધરા ।
બભાણ ક્વ ગતશ્ચાઽસિ ક્વ સ્થિતઃ કિં કૃતં ત્વયા ॥ ૨૬ ॥

વદ મે વિસ્તરાદ્ વત્સ પિતા તે દુઃખિતો ભૃશમ્ ।
અહં ચાપિ નિરાહારા નિર્જલા નિશિ જાગ્રતી ॥ ૨૭ ॥

પ્રતીક્ષમાણા વત્સ ત્વાં પિતાડન્વેષ્ટુ ગતશ્ચિરાત્ ।
 ગચ્છ ત્વં પિતરં દ્રષ્ટુ ઇત્યુવાચ પુનઃપુનઃ ॥ ૨૮ ॥
 તયાજ્ઞામમિતિ ક્રોધાચ્છુષ્કાષ્ટેન તાં સુતઃ ।
 તાડયામાસ શિરસિ પતિતા સા ધરાતલે ॥ ૨૯ ॥
 નિશ્ચેતનાં પરિજ્ઞાય બદ્ધ્વા પાશેડક્ષિપદ્ બહિઃ ।
 સ્વયં વેશ્યાગૃહં ગત્વા ચિકીડ ભૃશહર્ષિતઃ ॥ ૩૦ ॥
 દદહુસ્તે જનાઃ સન્તો દમ્પતી સ્વસ્વકાષ્ઠતઃ ।
 ન શાસ્તિ રાજા દણ્ડયં તં બ્રાહ્મણત્વાદ્ દ્વિજાધમમ્ ॥ ૩૧ ॥
 પુનર્ગૃહાગતં તં તુ પત્નીવાક્યં શનૈર્જગૌ ।
 સાવિત્ર્યુવાચ ।
 પ્રાણનાથ વદામ્યેકં તદ્ છૃણુષ્વ મહામતે ॥ ૩૨ ॥
 અતિખ્યાતેડતિવિમલે વર્ણે જન્મ ભવાદૃશામ્ ।
 આચારશ્ચાન્યથા દુષ્ટસ્ત્યક્તવ્યઃ સ વિવેકતઃ ॥ ૩૩ ॥
 ઇહ લોકે તુ તત્કાર્યં યેન સૌખ્યં પરે ભવેત્ ।
 પૂર્વ વયસિ તત્કાર્યં યેન શં વાર્ધકે ભવેત્ ॥ ૩૪ ॥
 અષ્ટમાસેષુ તત્કુર્યાદ્ યેન વર્ષાસુ શં ભવેત્ ।
 દિવસે કર્મ તત્કાર્યં યેન રાત્રી સુખં ભવેત્ ॥ ૩૫ ॥
 પિતુઃ પ્રિયત્વાદ્ રાજાડપિ બ્રાહ્મણત્વાત્ ક્ષમત્યસૌ ।
 સર્વાવયવસમ્પૂર્ણા સુન્દરીમનુસારિણીમ્ ॥ ૩૬ ॥
 ત્યકવા માં ધર્મપત્નીં ત્વં વેશ્યાયાં નિરતઃ કથમ્ ।
 લોકો નિન્દતિ સર્વત્ર ભયાત્વાં ન વદત્યસૌ ॥ ૩૭ ॥
 સ માં જનઃ પ્રતિબ્રૂતે પતિસ્તે કીદૃશઃ શુભે ।
 લજ્જયાડધોમુખી પ્રાણાંસ્ત્યક્તુમીહે તદૈવ ચ ॥ ૩૮ ॥
 યથેષ્ટં યેન્મયા સાધ્વં રમસેડહર્નિશં પતે ।
 ન કોડપિ કિઞ્ચિદ્ બ્રૂયાત્ ત્વાં દોષો વા ન ભવેન્મહાન્ ॥ ૩૯ ॥
 હિતં ચેતુરુ મદ્રાજ્યં ત્યકત્વા તાં સ્વવિવેકતઃ ।
 અજ્ઞાનાદ્ વા પ્રમાદાદ્ વા કૃતં કર્મ ત્યજેદ્ બુધઃ ॥ ૪૦ ॥

ઇદં કૃતં મમૈવ સ્થાદિદં નૈવ કૃતં યદિ ।
 અનિદં સર્વથા મે સ્થાત્ તન્ન કાર્યં વિનિશ્ચયાત્ ॥ ૪૧ ॥
 અન્યથા કુર્વતઃ પુંસ ઇહલોકો ન વા પરઃ ।
 ઇતિ સ્ત્રિયા વાક્યબાણૈર્બુદ્ધો વિદ્ધો હિ મર્મસુ ॥ ૪૨ ॥
 રોષાવિદ્યો મહાકૂરો જગાદ પ્રજવલન્નિવ ।
 બુધ ઉવાચ ।
 નિર્લજ્જે નિષ્પરે પ્રૌઢે દુષ્ટે રુષ્ટે મયિ સ્ફુટમ્ ॥ ૪૩ ॥
 ગમિષ્યસિ ગતિં તાં ત્વં યથા તૌ પિતરૌ ગતૌ ।
 સાવિત્ર્યુવાચ ।
 યેન પિત્રોર્ન મર્યાદા શિક્ષિત્રોશ્ચ સ્વતન્ત્રયોઃ ॥ ૪૪ ॥
 રક્ષિતા તદ્વિપરીતાં સ માં ત્રાતા કથં ભવેત્ ।
 ભર્તૃહસ્તાભૃતિઃ શ્રેયઃ પરત્રેહ ચ સત્સિદ્ધિયાઃ ॥ ૪૫ ॥
 બ્રહ્મોવાચ ।
 એવં બ્રુવન્ત્યાં પત્ન્યાં સ ધમ્મિલ્લં સહસાઽગ્રહીત્ ।
 કાષ્ઠૈર્લોઘૈર્મુષ્ટિભિશ્ચ પાષાણૈસ્તામતાડયત્ ॥ ૪૬ ॥
 સા રામં ભર્તૃરૂપેણ સંસ્માર પૂર્વપુણ્યતઃ ।
 પ્રાણાંસ્તત્યાજ સહસા ભિન્ના મર્મસુ તેન હ ॥ ૪૭ ॥
 સ્વર્ગા ગત્વા દિવ્યદેહા બુભુજે પરમં સુખમ્ ।
 આકૃષ્ય ચરણે તાં સ ચિક્ષેપ દૂરતો નિશિ ॥ ૪૮ ॥
 નિરકુશો હર્ષયુતો રેમે વેશ્યાસમન્વિતઃ ।
 ત્વદર્થં નાશિતાઃ સર્વે બુધસ્તામિતિ સોઽબ્રવીત્ ॥ ૪૯ ॥
 તતો બહુગતે કાલે બુધોઽગાત્ કાલભેર્ગૃહમ્ ।
 તસ્મિન્ સ્નાતું ગતે દુષ્ટો ભાર્યા તસ્યાઽગ્રહીત્ કથે ॥ ૫૦ ॥
 અત્યન્તં સુન્દરતરામાલિલિડ્ગ ચુચુમ્બ ચ ।
 નિઃશકું શયને નીત્વા મર્મદ કુચમણ્ડલીમ્ ॥ ૫૧ ॥
 રેમે યા યથેદં સ તતઃ સા તં શશાપ હ ।
 સુલભોવાચ ।

કથં નામ કૃતં દુષ્ટં પિતૃભ્યાં સુલભેતિ મે ॥ ૫૨ ॥

અહં તે સુલભા જાતા દુષ્ટબુદ્ધે નરાધમ ।

સ્નાતું ગતે ભર્તરિ મે કાલભૌ મુનિપુન્ડ્રગવે ॥ ૫૩ ॥

બલાહારો મયિ કૃતો દુષ્ટઃ કુષ્ઠી ભવિષ્યસિ ।

જન્માન્તરે તે નામાપિ ન ગૃહ્ણીયાજ્જનઃ ક્વચિત્ ॥ ૫૪ ॥

બ્રહ્મોવાચ ।

તતો ભિતો યયૌ વેશ્યાગૃહમેવ બુધઃ પુનઃ ।

રમેતે તથા સુરાં પીત્વા ન કિઞ્ચિદપિ ચિન્તયન્ ॥ ૫૫ ॥

એવં દુષ્ટાનિ કર્માણિ વક્તવ્યાનિ કથં મયા ।

પુણ્યક્ષયો ભવેત્તસ્ય પરદોષં ચ ઈરયેત્ ॥ ૫૬ ॥

સ કાલાન્નિધનં પ્રાપ્તો દૂતૈર્નીતો યમાલયમ્ ।

યમેનોક્તં કિમાનીતો નીયતાં નરકેષ્વયમ્ ॥ ૫૭ ॥

યમવાક્યં સમાકર્ણ્ય દૂતા નિન્યુસ્તદૈવ તમ્ ।

ચિક્ષિપુર્નરકે તાવદ્ યાવદાભૂતસમ્પલવમ્ ॥ ૫૮ ॥

ભુક્તભોગઃ સ વૈશ્યસ્ય ગૃહે જન્મ સમાપ્તવાન ।

ઋષિપત્ન્યાઃ સ શાપેન કુષ્ઠી જાતો ભૃશં તદા ॥ ૫૯ ॥

પિતૃહા માતૃહા સ્ત્રીહા મધ્યધી ગુરુતલ્પગઃ ।

તસ્ય સંસ્પર્શનાદેવ સચૈલં સ્નાનમાચરેત્ ॥ ૬૦ ॥

નામાપ્યેતસ્ય ન ગ્રાહ્યં મહાદોષકરં યતઃ ।

એતાદૃશોઽયં દુષ્ટાત્મા યદા ત્યક્ત ઇતસ્તદા ॥ ૬૧ ॥

વિમાનં યાસ્યતે ચોર્ધ્વં નૂનં નાસ્ત્યત્ર સંશયઃ ॥ ૬૨ ॥

બ્રહ્મોવાચ ।

શ્રુત્વેત્થં વચનં તેષાં દૂતાનાં ભૃશકમ્પિતઃ ॥ ૬૩ ॥

શૂરસેન ઉવાચૈતાન્ન મયાઽણ્યાયિ દુષ્કૃતમ્ ।

પુનરુત્થાય રાજાઽસૌ પ્રાણનામ ભૃશાતુરઃ ॥ ૬૪ ॥

પ્રાહ તાન્ દેવદૂતાન્ સ કૃપાં કૃત્વા વદન્તુ મે ।

ઉપાયમસ્ય દુષ્ટસ્ય સર્વદોષાપનુત્તયે ॥ ૬૫ ॥

દૂતા ઊચુઃ ।

ઉત્તિષ્ઠોત્તિષ્ઠ નૃપતે બ્રૂમો દોષાપનુત્તયે ।

ઉપાયં રાજશાદૂલ શૃણુષ્વૈકમના ભવ ॥ ૬૬ ॥

ગણેશસ્ય ભવેન્નામ યત્ ખ્યાતં ચતુરક્ષરમ્ ।

જપ તત્ કર્ણરન્ધ્રેઽસ્ય સર્વદોષક્ષયો ભવેત્ ॥ ૬૭ ॥

ઉદયે દિનનાથસ્ય યથા સર્વતમઃ ક્ષયઃ ।

નાન્યોપાયેઽધિકારોઽસ્ય ચતો નામૈવ જપ્યતામ્ ॥ ૬૮ ॥

બ્રહ્મોવાચ ।

શૂરસેનો દૂતવાક્યાજજયપૂર્વ જજાપ હ ।

ત્રિવારં વૈશ્યકર્ણે તુ નામ ચચ્ચતુરક્ષરમ્ ॥ ૬૯ ॥

ગજાનનેતિ શ્રુત્વૈવ દિવ્યદેહોઽભવચ્ચ સઃ ।

ભાસચ્ચંસ્તેજસા સર્વમરુણો ભુવનં યથા ॥ ૭૦ ॥

સર્વપાપક્ષયે જાતે નામશ્રવણમાત્રતઃ ।

દીપયન્ સર્વ દિગ્દેશાન્ વિમાનં ચાધ્યરોહત ॥ ૭૧ ॥

તદ્વિમાનં ક્ષણાદ્ દૂતૈઃ સર્વલોકસમન્વિતમ્ ।

નીતં વૈનાયકં ધામ વિઘ્નરાજસ્ય શાસનાત્ ॥ ૭૨ ॥

ઇતિ સર્વ સમાખ્યાતં યદ્ યત્પૃષ્ઠં ત્વયાઽનઘ ॥ ૭૩ ॥

મહાપુણ્યં ચ સક્રુષ્ટ ચતુર્થાપ્રતિમુત્તમમ્ ।

ધર્મ્ય યશસ્યમાયુષ્યં શ્રવણાત્ સર્વ સિદ્ધિદમ્ ॥ ૭૪ ॥

સર્વપીડાપ્રશમનં સર્વવિઘ્ન વિનાશનમ્ ।

દૂર્વાનામપ્રભાવશ્ચ કિમન્યચ્છ્રોતુમિચ્છસિ ॥ ૭૫ ॥

ઇતિ શ્રીગણેશપુરાણે ઉપાસનાખાણે સક્રુષ્ટચતુર્થામાહાત્મ્યકથનં નામ ષટ્સમતિતમોઽધ્યાયઃ ॥ ૭૬ ॥

આદિતઃ શ્લોકાનાં સમષ્ટયક્રુઃ ૩૨૯૬ + ૭૫ = ૩૩૭૧

૧.૦૭૭ સમસમતિતમોઽધ્યાયઃ

વ્યાસ ઉવાચ ।

અન્યેનાકારિ કેનેદં વદ તત્ કૌતુકં મહત્ ।

બ્રહ્મોવાચ ।

જામદગ્ન્યેન રામેણ વ્રતમેતત્ પુરા કૃતમ્ ॥ ૧ ॥

સોડપિ કીર્તિ જયં જ્ઞાનમાયુર્દીર્ઘ ચ લબ્ધવાન્ ।

વ્યાસ ઉવાચ ।

રામઃ કથં સમુત્પન્નઃ કસ્માત્ કસ્યાં પિતામહ ॥ ૨ ॥

એતત્સર્વં સુવિસ્તાર્યં બ્રૂહિ ત્વં મમ પૃથ્થતઃ ।

બ્રહ્મોવાચ ।

શ્વેતદ્વીપેડવિખ્યાતો જમદગ્નિર્મહામુનિઃ ॥ ૩ ॥

મનસા સૃષ્ટિસંહારાન્ નિગ્રહાનુગ્રહાનપિ ।

યઃ કરોતિ ત્રિકાલજ્ઞસ્તતો દેવાશ્ચકમ્પિરે ॥ ૪ ॥

યસ્યાસીત્ પત્ન્યપિ તથા રેણુકા નામ નામતઃ ।

યસ્યા લાવણ્યગુગ્ગુળપિ પત્ન્યાઃ કામસ્ય નાભવત્ ॥ ૫ ॥

રતિરિત્યેવ લોકેષુ વિખ્યાતાડભૂ તતસ્તુ સા ।

યયા સમ્મોહ્યયતે સર્વં ક્ષમસ્તદ્ભર્ણિને તુ કઃ ॥ ૬ ॥

યન્નેત્રશોભાસમ્પ્રાપ્ત્યૈ ચકોરા જલવાસિનઃ ।

હરિણાશ્ચ તપશ્ચેરુર્વને છન્દતૃણાશિનઃ ॥ ૭ ॥

યદાસ્યશોભાસમ્પ્રાપ્ત્યૈ સેવતે ચન્દ્ર ઈશ્વરમ્ ।

અનાદિનિધના દેવી મૂલપ્રકૃતિરિશ્વરી ॥ ૮ ॥

યસ્યામજનિ રામોડસૌ વિષ્ણુર્યોગેશ્વરો યથા ।

જમદગ્નેર્મહાભાગાત્ સાક્ષાદીશ્વરરૂપિણઃ ॥ ૯ ॥

અતિસુન્દરગાત્રોડસૌ સાક્ષાન્મન્મથમન્મથઃ ।

માતાપિતૃવયઃ કર્તા વિખ્યાતબલપૌરુષઃ ॥ ૧૦ ॥

દેવદ્વિજગુરુપ્રાજ્ઞગોબોધિપૂજને રતઃ ।

વેદવેદાદ્ગુણાસ્ત્રાણાં સ્મૃતીનામપિ પાઠકઃ ॥ ૧૧ ॥

વાક્યેબૃહસ્પતિ સમઃ ક્ષમયા પૃથિવિસમઃ ।

ગામ્ભીર્યેડબ્ધિસમો યસ્તુ પિત્રોર્વાક્યપરાયણઃ ॥ ૧૨ ॥

પિત્રોરાજ્ઞાં ગૃહીત્વા સ નિમેષારણ્યમાયયૌ ।

અનેકવિદ્યાભ્યસને મતિ કૃત્વા પરાં સ્થિરામ્ ॥ ૧૩ ॥

તસ્મિન્ ગતે તદા રાજા કાર્તવીર્યો મહાબલઃ ।

યસ્ય પ્રતાપાદભવદ્ વશ્યં ભૂમાણ્ડલં સદા ॥ ૧૪ ॥

યસ્મિન્લક્ષ્મી સ્થિરા વિષ્ણોરંશભૂતેડખિલાર્થદે ।

આજૌ પગ્યશતં બાણાન્ સૃજતે રિપુઘાતકાન્ ॥ ૧૫ ॥

ઇન્દ્રાદિવૃન્દ સેવ્યોડસૌ વિખ્યાતબલપૌરુષઃ ।

અસડખ્યાતા ગજા યસ્ય રથવાજિપદાતયઃ ॥ ૧૬ ॥

યસ્ય નિર્ગમને સૈન્યાશ્છાદયન્તિ મહીતલમ્ ।

વર્ષાકાલે યથા મેઘા ધારાભિર્યોમમાણ્ડલમ્ ॥ ૧૭ ॥

યસ્ય કમ્બુરવનં શ્રુત્વા દ્વિષો યાન્તિ દિશો દશ ।

યથા સિંહરવં શ્રુત્વા મત્તમાતડગકોટયઃ ॥ ૧૮ ॥

યદા તાલીપગ્યશતં સ્વેચ્છયા કુરુતે નૃપઃ ।

તદા સનાદં બ્રહ્માણ્ડં કમ્પતે મુનિસત્તમ ॥ ૧૯ ॥

અસૌ યદૃચ્છયા યત્તશ્ચતુરડગબલાન્વિતઃ ।

નીલવસ્ત્રધરો નીલ છત્રસ્તાદૃશસૈનિકઃ ॥ ૨૦ ॥

વનાનિ સરિતો દુર્ગાન્ પર્વતાંશ્ચ વિલોડયન્ ।

નાનામૃગગણાન્વીક્ષ્ય વિનિઘ્નપિ કાંશ્ચન ॥ ૨૧ ॥

તતઃ સહયાદ્રિશિખરેડપશ્યદાશ્રમમુત્તમમ્ ।

યથા કૈલાસશિખરે ગિરિશાલયમુત્તમમ્ ॥ ૨૨ ॥

અપૃચ્છત્ સેવકાન્ રાજા કરચેદમુત્તમં સ્થલમ્ ॥ ૨૩ ॥

ભૃત્ય ઉવાચ ।

જમદગ્નિરિતિ ખ્યાતઃ સાક્ષાત્સૂર્ય ઇવાપરઃ ।

મુનિરાસ્તે મહાભાગઃ શાપાનુગ્રહકારકઃ ॥ ૨૪ ॥

યસ્ય દર્શનતઃ પાપ કોટયો યાન્તિ સંક્ષયમ્ ।

ઇચ્છા ચેત્તત્ર ગન્તવ્યં દર્શનં તે ભવિષ્યતિ ॥ ૨૫ ॥

તવપ્રસાદાત્ સર્વેષામુપકારો ભવિષ્યતિ ।

બ્રહ્મોવાચ ।

ઇતિ તદ્વચનં શ્રુત્વા ગમનાયોદ્યતો નૃપઃ ॥ ૨૬ ॥
 ન્યષેધયત્ સર્વબલં શ્રેષ્ઠાનાદાય તત્ ક્ષણાત્ ।
 યથૌ તં મુનિશાર્દૂલં જમદગ્નિં તપોનિધિમ્ ॥ ૨૭ ॥
 દશર્શ તં કુશાસીનં જવલન્તમિવ પાવકમ્ ।
 પ્રણાનામ સ સાષ્ટાઙ્ગં તે સર્વ સહયાયિનઃ ॥ ૨૮ ॥
 નાનાવિશાલશાલાસુ કુઞ્જવૃક્ષાવલીષુ ચ ।
 નિષેદ્યુઃ સૈનિકાસ્તે તુ રાજા તસ્થૌ મુનેઃ પરઃ ॥ ૨૯ ॥
 આસને મુનિનાદિષ્ટે ચતુર્ભિઃ પરિવારિતઃ ।
 નિષસાદ તદા રાજા કૃતવીર્યસુતો બલી ॥ ૩૦ ॥
 અપૂજયત્ તાન્ સર્વાન્ પાધાર્ધ્યવિષ્ટરાદિભિઃ ।
 સુ મુનિઃ પ્રદદૌ ગાશ્ચ શિષ્યૈઃ સર્વાનપૂજયત્ ॥ ૩૧ ॥
 નાનાસરોવરજલે નિર્મલે ચારુશીતલે ।
 અમજજન્ત તદા સર્વે સૈનિકા મૃગચાર્દિતાઃ ॥ ૩૨ ॥
 શૃણ્વન્ વેદનિનાદાંશ્ચ શાસ્ત્રશબ્દાંશ્ચ પુષ્કલાન્ ।
 અભિતો વાદશબ્દાંશ્ચ તસ્થિષ્યૈઃ સમુદીરિતાન્ ॥ ૩૩ ॥
 અબ્રવીન્મુનિમુખ્યં તં રાજા રાજીવલોચનઃ ।
 અથ મે પિતરૌ ધન્યૌ જન્મ જ્ઞાનં તથા તપઃ ॥ ૩૪ ॥
 પુણ્યવૃક્ષોઽથ કૃલિતો યજ્ઞાતં તવ દર્શનમ્ ।
 અથ મે સમ્પદો ધન્યાઃ કુલ ધન્યં યશોઽપિ મે ॥ ૩૫ ॥
 પરબ્રહ્મેતિ યત્ પ્રોક્તં તદેવ ત્વં ન સંશયઃ ।
 આતિથ્યં તવ દૃષ્ટ્વૈવં પરિતુષ્ટે મનો મમ ॥ ૩૬ ॥
 ઇતિ શ્રુત્વા તુ તદ્બ્રાહ્મીં સ્મયન્નિવ પ્રસન્નધીઃ ।
 કોઽસિ કસ્યાસિ કિં નામ કિં કાર્યં તવ વર્તતે ॥ ૩૭ ॥
 ઇતિ તં પરિપ્રચ્છ જાનન્નપિ મુનિસ્તદા ।
 રાજોવાચ ।
 રાણાં સ્વકાર્યકર્તૃણાં ભવાદૃશનિરીક્ષણાત્ ॥ ૩૮ ॥
 નાન્યત્ પ્રયોજનમુરુશ્રેયસાઽજનિ તત્સ્ફુટમ્ ।

કૃતવીર્યસુતોડહં ચ કાર્તવીર્ય ઇતિ શ્રુતઃ ॥ ૩૯ ॥

અનુજ્ઞાતો ગમિષ્યામિ તતોડહં નગરં પ્રતિ ।

મુનિરુવાચ ।

મયાડશ્રાવિ મહાકીર્તિસ્તવ રાજન્યસત્તમ ॥ ૪૦ ॥

આસીત્ ત્વદર્શનાકાક્ષ્ણ જાતા પુણ્યન સત્કલા ।

દેહ આત્મા તપો જ્ઞાનમાશ્રમો મમ સામ્પ્રતમ્ ॥ ૪૧ ॥

અભૂત્ ત્વદાગમાદ્ રાજન્ સાર્થકાઃ સર્વસમ્પદઃ ।

અકૃત્વા ભોજનં કિચિત્ કથં ત્વં ગન્તુમર્હસિ ॥ ૪૨ ॥

મમ શ્વાધા ભવેલ્લોકે ન્યૂનં કિં તવ વિદ્યતે ।

કિચ્ચિદ્ ભુક્ત્વા વ્રજ વિભો સનાથં કુરુ માં પ્રભો ॥ ૪૩ ॥

રાજોવાચ ।

સત્યં ભોજનકાલોડસ્તિ ભોક્તવ્યં ચ તવાજ્ઞયા ।

અન્નાભાવે શ્રોત્રિયાણાં જલં યાચ્ય પિબેદપિ ॥ ૪૪ ॥

તથાડપ્યેતાન્ વિહાયાહં સૈનિકાન્ ગણનાતિગાન્ ।

જલં પાતું ન શક્નોમિ કથં ભોક્તું સમુત્સહે ॥ ૪૫ ॥

જાનેડહં મનસા બ્રહ્મન્ ન શક્તિઃ સર્વભોજને ।

ભવદર્શનમાત્રેણ કૃતકૃત્યો વ્રજેડધુના ॥ ૪૬ ॥

મુનિરુવાચ ।

ચિન્તાં મા કુરુ રાજર્ષે ભોજયિષ્યે સસૈનિકમ્ ।

ચતુર્વિધેન યાત્રેન કિમસાધ્યં તપસ્વિનામ્ ॥ ૪૭ ॥

ગૃહે તે વાહિની યા સ્થાત્ તામપ્યાકારય પ્રભો ।

ક્ષણં વિશ્રામ્યતાં તીરે નદ્યાશ્ચારુતરે શુભે ॥ ૪૮ ॥

યાવત્ સિદ્ધં ભવેદન્નં પશ્ચાદ્ દ્રક્ષ્યસિ કૌતુકમ્ ।

ક ઉવાચ ।

અન્તઃ સ વિસ્મયાવિષ્ટો જગામ કૃતવીર્યજઃ ॥ ૪૯ ॥

વાજ્યમાકર્ણ્ય તુ મુનેર્નદીતીરં સુશોભનમ્ ।

મુનિ પત્નીં સમાહૂય વૃત્તાન્તં તં જગાદ તામ્ ॥ ૫૦ ॥

આહૂય કામધેનું તૌ પુપૂજતુઃ ક્ષણેન તામ્ ।
 પ્રાર્થયામાસતુરુભૌ લજ્જાં નૌ રક્ષ ધેનુકે ॥ ૫૧ ॥
 અસંખ્યાતબલો રાજા ભોજનાય નિમન્ત્રિતઃ ।
 યથારૂચિ ભવેત્તસ્ય સ સૈન્યસ્ય ભુજિઃ શુભે ॥ ૫૨ ॥
 તથા કુરુ ક્ષણેન ત્વં નો ચેત્ સત્યં લયં વ્રજેત ।
 અકીર્તિશ્ચ ભવેત્લોકે યથેચ્છસિ તથા કુરુ ॥ ૫૩ ॥
 એવં સમ્પ્રાર્થિતા તાભ્યાં કામધેનુર્મહાપુરમ્ ।
 નિર્માય સ્વપ્રભાવેણ નાનામન્દિરસુન્દરમ્ ॥ ૫૪ ॥
 નાનારત્નમયસ્તમ્ભશોભિ નાનાસભાગૃહમ્ ।
 નાનાપુષ્પલતાચારુ વાટિકારામમણિતમ્ ॥ ૫૫ ॥
 નાનાધ્વજપતાકાઢ્યં નાનાવાદિત્રનિસ્વનમ્ ।
 અષ્ટાપદાનાં ભાણ્ડાનાં નાના પદ્મકિતિવિરાજિતમ્ ॥ ૫૬ ॥
 ચતુર્વિધાન્નસમ્પન્નં નાનાભોજનપદ્મકિતમ્ ।
 મહાતોરણશોભાઢ્યં પરિખાવલયાદ્ધિતમ્ ॥ ૫૭ ॥
 અનેકદાસદાસીભિર્વિલસચ્ચારુ વેદિકમ્ ।
 નિવારયન્તિ લોકાંશ્ચ યત્ર તત્ર સ્થિતા નરાઃ ॥ ૫૮ ॥
 પુરો ગન્તું ન ચાજ્ઞાડસ્તિ જમદગ્નિમુનેરિતિ ।
 પરિવિદ્યેષુ પાત્રેષુ સંખ્યાતીતેષુ સર્વતઃ ॥ ૫૯ ॥
 દીપપ્રભાભાસુરેષુ નાનાવ્યઞ્જનશાલિષુ ।
 સૂપપાયસપક્વાન્નપગ્ધ્યામૃતયુતેષુ ચ ॥ ૬૦ ॥
 સખાધલેહ્યચોષ્ઠાદિ પેયપદ્મકિતિવિરાજિષુ ।
 સામુદ્રપક્વનિમ્બામ્લામૃત ભિલ્વાદિશાલિષુ ।
 ચન્દ્રેલાહિડ્ગુમારીચ ક્વથિકાપાન્નશાલિષુ ॥ ૬૧ ॥
 સિદ્ધેષુ પાત્રેષુ મુનિસ્તદદાડસાવાકારયચ્છિષ્યગણં તદાનીમ્ ।
 શ્રીકામધેનોઃ પરિપૂર્ણં તોષાદ્ ભોક્તું સસૈન્યં કૃતવીર્યપુત્રમ્ ॥ ૬૨ ॥
 ઇતિ શ્રીગણેશપુરાણે ઉપાસનાખાંડે જમદગ્નિમહિમાવર્ણનં નામ સપ્તસપ્તતિતમોઽધ્યાયઃ ॥ ૭૭ ॥
 આદિતઃ શ્લોકાનાં સમષ્ટયક્ર્ણઃ ૩૩૭૧ + ૬૨ = ૩૪૩૩

१.०७८ कार्तवीर्योपाख्यानं नामाष्टसप्ततितमोऽध्यायः

३ उवाच ।

ततो मुनिः शिष्यगणमुवाच त्वरया व्रज ।

आकारयितुं नृपतिं नदीतीरनिवासिनम् ॥ १ ॥

ते शिष्यास्तं नृपं गत्वा गृह्य तत् प्रणतिं पुरा ।

दत्त्वाऽऽशीर्वर्यनं तस्मै मुनेराज्ञां तथाऽब्रुवन् ॥ २ ॥

यत्न राजन्नवहितो भोजनाय ससैनिकः ।

पात्राणि परिविष्टानि सङ्ख्यातीतानी षड्रसैः ॥ ३ ॥

३ उवाच ।

तत् उत्थाय राजाऽसौ समाहूय ससैनिकान् ।

सुस्नातः सर्वसैन्येन कार्तवीर्यो नृपो ययौ ॥ ४ ॥

मुनिवेश्म ततोऽपश्यन्न दृष्टं न य वै श्रुतम् ।

येतादृशं त्रिलोकेषु गृहतोरणमाप सः ॥ ५ ॥

स निषिद्धो वेत्रधरैर्मुनिसङ्केतकामुकैः ।

ते निषिद्धाः शिष्यगणैस्ततोऽगाद् भोजनालयम् ॥ ६ ॥

स्थित्वा मध्ये पश्यति स्म राजाऽसौ सम्पदं मुनेः ।

अमन्यत तदा स्वान्ते नेदृशी श्रीर्हरौ हरे ॥ ७ ॥

पालकेऽपालके स्त्रष्टर्यपि ब्रह्मणि नेदृशी ।

ततो मुनिः पुरो भूत्वा प्रतिपात्रे न्यवेशयत् ॥ ८ ॥

राजानुमतिमाज्ञाय पङ्क्तौ पङ्क्तौ ससैनिकान् ।

दापयामास पात्राणि ये बहिर्भोजिनश्च तान् ॥ ९ ॥

उपविष्टेषु सर्वेषु राजानमुपवेशयत् ।

बुभुजुस्ते तदा वाद्ये वादिते सर्वे अथ हि ॥ १० ॥

अदृष्टपूर्वाण्यन्त्रानि स्वादुमूलकलानि च ।

परस्परं य पप्रच्छुः किमिदं किमिदन्तिवति ॥ ११ ॥

आश्चर्यं मेनिरे सर्वे यामेनेत्थं कथं कृतम् ।

यथेष्टं भुञ्जते सर्वे तृप्ताश्चान्नि तत्त्यजुः ॥ १२ ॥

તે પ્રક્ષાલનપાત્રાણિ પ્રતિપાત્રે ન્યવેદયન્ ।
 મુનિશિષ્યાજલં યાપિ શલાકા અપિ ચારવઃ ॥ ૧૩ ॥
 ગજાશ્વવૃષવૃન્દેભ્યઃ શિષ્યાઃ શેષાન્નમર્પયન્ ।
 તતોડન્યસ્મિન્ ગૃહે સર્વે વિસ્તીર્ણે કૃતસંસ્તરે ॥ ૧૪ ॥
 ઇક્ષુદ્રાક્ષામ્રપનસ દાડિમાનિ બભક્ષિરે ।
 એલાલવડ્ગકર્પૂર ચૂર્ણખાદિરપૂગકાન્ ॥ ૧૫ ॥
 જગૃહુર્મુનિદત્તાંસ્તે નાગવલ્લીદલૈર્યુતાન ।
 તતો દદાવલક્ષ્મીરાન્ વાસાંસિ ચ મુદ્દા મુનિઃ ॥ ૧૬ ॥
 તેભ્યો યથાર્હ સર્વેભ્યો રાજેડનર્ધતરાણિ ચ ।
 મુનિરુવાચ ।
 કિં મયા ભોજનં દેયં મુનિના વન્યવૃત્તિના ॥ ૧૭ ॥
 અવામસર્વકામાય રાણે તે વિષ્ણુરૂપિણે ।
 યશોડકારિ ત્રિલોકે મે ત્વયા મદ્ભાજ્યકારિણા ॥ ૧૮ ॥
 જમદગ્નેગૃહે રાણા સસૈન્યેન ભુજિઃ કૃતા ।
 અતિપુણ્યવતો લોકે સાધુશબ્દઃ પ્રયુજ્યતે ॥ ૧૯ ॥
 મહાન્ ક્ષુદ્રસ્ય વાક્યં ચેત્ કુરૂતે સોડપિ સાધુતામ્ ।
 પ્રાપ્નોતિ સર્વલોકેષુ કીર્તિ સ્ફીતાં સમુહટામ્ ॥ ૨૦ ॥
 મદ્ભાજ્યકરણે તેડપિ દૂરેડરિષ્ટં ગતં મહત્ ।
 બ્રહ્મોવાચ ।
 ઇતિ વાણીં સમાકર્ણ્ય જમદગ્નિસમીરિતામ્ ॥ ૨૧ ॥
 પપ્રચ્છ રાજા તં તત્ર વિસ્મયાવિષ્ટમાનસઃ ।
 રાજોવાચ ।
 નાદર્શિ પ્રથમં કિઞ્ચિદિદં કિં માયયા કૃતમ્ ॥ ૨૨ ॥
 તપઃ પ્રભાવાદ્ વાડકારિ સત્ત્વં મે વદ સુવ્રત ।
 મુનિરુવાચ ।
 અનૃતં નોક્તપૂર્વં મે પરિહાસેડપિ વા નૃપ ॥ ૨૩ ॥
 અતઃ સત્યં બ્રવીમિ ત્વાં કામધેન્વાડખિલં કૃતમ્ ।

બ્રહ્મોવાચ ।

કુમતિસ્તસ્ય ભવતિ યસ્ય દૈવમદક્ષિણમ્ ॥ ૨૪ ॥

અનિષ્ઠં બલવદ્ ભાવિ દુષ્ટગ્રહકૃતં મુને ।

ભુક્ત્વા તૃપ્તોઽપિ રાજાઽસૌ સમ્યક્ સ બલવાહનઃ ॥ ૨૫ ॥

આદાને કામધેનોઃ સ મતિં ચક્રેઽબ્રવીદિદમ્ ।

રાજોવાચ ।

મુનીનાં શાન્તચિત્તાનાં કન્દમૂલકલાશિનામ્ ॥ ૨૬ ॥

મનસા સૃષ્ટિસંહારકર્તૃણામસ્પૃહાવતામ્ ।

જિતેન્દ્રિયાણાં વિજ્ઞાનાં નેક્ષે ધેન્વા પ્રયોજનમ્ ॥ ૨૭ ॥

વન્યમારુતભક્ષ્યાણાં મોક્ષસાધનકારિણામ્ ।

વેદાભ્યસનશીલાનાં સમ્પદા કિં પ્રયોજનમ્ ॥ ૨૮ ॥

શાસ્ત્રપાઠનશીલાનાં ધર્મશાસ્ત્રાર્થવેદિનામ્ ।

યોગાભ્યાસરતાનાં ચ કામધેનોઃ પ્રયોજનમ્ ॥ ૨૯ ॥

કાર્યાય મહતે સ્યાત્તુ મહદ્રસ્તુ મહદ્રતમ્ ।

અરણ્યવાસિને તુભ્યં મહદ્રત્ત્વં ચ નોચિતમ્ ॥ ૩૦ ॥

તસ્માદ્ દેયા કામધેનુર્મમ બ્રહ્મન્ મુદા ત્વયા ।

મયિ સ્થિતા તવૈવાસ્તિ ચેતસિ ત્વિતિ ધાર્યતામ્ ॥ ૩૧ ॥

મર્યાદાં રક્ષ તાં બ્રહ્મન્નુક્તમેવં પુરસ્તવ ।

નો ચેદ્ રાણાં કિમગ્રાહ્યં લોકેષુ બલશાલિનામ્ ॥ ૩૨ ॥

સ્વરાષ્ટ્રે પરરાષ્ટ્રે વા ચતુરઙ્ગબલૈઃ સહ ।

બ્રહ્મોવાચ ।

શ્રુત્વૈવં વચનં તસ્ય કાર્તવીર્યસ્ય દુર્મતેઃ ॥ ૩૩ ॥

પ્રતિજજ્જવાલ રોષેણ જમદગ્નિર્મહામુનિઃ ।

સર્પિષા બહુલેનૈવ જાતવેદા યથા દ્વિજઃ ॥ ૩૪ ॥

ઉવાચારક્તનયનઃ શિક્ષયન્નિવ ભૂમિપમ્ ।

મુનિરુવાચ ।

સાધુઃ શુદ્ધો મહાન્ રાજા પ્રાર્થિતો ભોજનાય હિ ॥ ૩૫ ॥

કૌટિલ્યં તવ ન જ્ઞાતં બકસ્યેવ હૃદિ સ્થિતમ્ ।

યથા વા કોકીલા કાકબાલં પુષ્પાતિ માયથા ॥ ૩૬ ॥

અન્તે તત્કાકભાવેન ભક્ષ્યાભક્ષ્યરતિં પ્રજેત્ ।

અહમેવાભવં ભ્રાન્તો ય ઇમાં રાજમિત્રતામ્ ॥ ૩૭ ॥

ન દૃષ્ટાં ન શ્રુતાં લોકે નાનુભૂતાં ચ કેનચિત્ ॥ ૩૮ ॥

ઇતિ શ્રીગણેશપુરાણે ઉપાસનાખાંડે કાર્તવીર્યોપાખ્યાનં નામાષ્ટસમતિતમોઽધ્યાયઃ ॥ ૭૮ ॥

આદિતઃ શ્લોકાનાં સમષ્ટયક્રુઃ ૩૪૩૩ + ૩૮ = ૩૪૭૧

૧.૦૭૯ કાર્તવીર્યોપાખ્યાને એકોનાશીતિતમોઽધ્યાયઃ

મુનિરુવાચ ।

ઉપકારસ્ત્વયાઽઽરમ્ભિ સાધુવૃત્તાનુસારિણા ।

આત્મઘાતં પુરસ્કૃત્વા કામધેનું ત્વમિચ્છસિ ॥ ૧ ॥

ભ્રાન્તોઽસિ નૃપ સત્યં ત્વમપ્રાપ્યં ચોઽભિવાઞ્છસિ ।

ત્રૈલોક્યનાશજં પાપં તવ મૂર્ધ્નિ પતિષ્યતિ ॥ ૨ ॥

બ્રહ્મોવાચ ।

ઇતિ વાક્ષારવિક્ષ્ણોઽસૌ પ્રલયાનલસન્નિભઃ ।

રાજા બભૂવ રોષેણ મુખાદનલમુદ્રમન્ ॥ ૩ ॥

ઉવાચ પરમક્રુદ્ધો જમદગ્નિં મુનિં તદા ।

રાજોવાચ ।

ન મયા દુષ્ટવચનં કસ્યાપિ શ્રૂયતે શઠ ॥ ૪ ॥

કિં કરોમિ દ્વિજોઽસિ ત્વમિતિ ક્ષાન્તં વચઃ કટુ ।

ક ઉવાચ ।

તત ઉત્થાય રાજાઽસૌ દૂતાનાજ્ઞાપ્ય સત્પરમ્ ॥ ૫ ॥

મુક્ત્વા કીલાત્ કામધેનું શીઘ્રં ચાન્તુ મમાન્તિકમ્ ।

આવેષ્યંસ્તદા દૂતાઃ કામધેનું તદાજ્ઞયા ॥ ૬ ॥

કૂટારેણૈવ તસ્થાસ્તે ત્યક્ત્વા પ્રાણાન્દિવં યયુઃ ।

અન્યાન્ધોધાનલેનાસૌ રાજદૂતાન્ દદાહ ચ ॥ ૭ ॥

શ્વાસમારુતવેગેન વ્યોમ્નિ વીરાઃ પરેડભ્રમન્ ।
 આચ્છાદ્ય મણ્ડલં ભાનોર્ન પ્રાજ્ઞાયત કિઞ્ચન ॥ ૮ ॥
 દિશઃ સતિમિરા જાતા વ્યોમાપિ ન ચ ભાસતે ।
 ધરાકમ્પઃ સમભવદ્ વૃક્ષાઃ પેતુઃ પ્રકમ્પિતાઃ ॥ ૯ ॥
 સૈનિકાશ્ચ તતો ભીતા યાન્તિ સર્વે દિશો દશ ।
 કેનચિત્તાડિતા સા ગૌઃ કશાઘાતેન દૂરતઃ ॥ ૧૦ ॥
 ઉડ્ડીયોડ્ડીય સા ધેનુરધાવત્ સૈન્યમેવ તત્ ।
 ગજવૃન્દં યથા સિંહો ગરુત્માનુરગાનિવ ॥ ૧૧ ॥
 હાહાકારો મહાનાસીદ્ વીરાણાં તત્ર ધાવતામ્ ।
 તાનુવાચ ન ભીઃ કાર્યા કાર્તવીર્યો મહાબલી ॥ ૧૨ ॥
 મયા ધમાતે મુદા શઙ્ખે ભીતા યાસ્યતિ મન્દિરમ્ ।
 કામધેનુઃ કિચચ્ચાસ્તિ પશ્યન્તુ કૌતુકં મમ ॥ ૧૩ ॥
 તતો દધ્મૌ મહાશઙ્ખં ત્રૈલોક્યં પૂરયન્ રવૈઃ ।
 ન બિભ્યત્ કામધેનુસ્તાં તાડયામાસુરોજસા ॥ ૧૪ ॥
 યષ્ટિભિર્લોહનિયયૈઃ સર્વે તે રાજસેવકાઃ ।
 યત્ર યત્ર પ્રહારોડસ્યાઃ શરીરે જાયતે તતઃ ॥ ૧૫ ॥
 સન્નઘ્નઃ સર્વશસ્ત્રાઢ્યા નાનાવીરાઃ વિનિઃસૃતાઃ ।
 શકાશ્ચ બર્બરા આસંસ્તસ્યા કેશસમુદ્ભવાઃ ॥ ૧૬ ॥
 પટચ્ચરાઃ પાદદેશાદેવં સર્વે પ્રજહિરે ।
 નાનાયવનજાતીયા નાનાવીરાસ્તથાડપરે ॥ ૧૭ ॥
 વાજિવારણસઙ્ઘાશ્ચ રથિનો બલવત્તરાઃ ।
 તે યૈવ યુયુધુસ્તત્ર કાર્તવીર્યસ્ય સૈનિકૈઃ ॥ ૧૮ ॥
 ન્યપતન્ કાર્તવીર્યસ્ય સૈનિકાસ્તૈઃ પ્રહારિતાઃ ।
 અપરે મિલિતાસ્તત્ર નિશિ વૃક્ષે પતઙ્ગવત્ ॥ ૧૯ ॥
 પરસ્પરાઘાતહતા નિપેતુઃ શતશો નરાઃ ।
 ભઙ્ગ્જ્વા શસ્ત્રૈશ્ચ શસ્ત્રાણિ મલ્લયુદ્ધં પ્રચકિરે ॥ ૨૦ ॥
 એવં સુતુમુલે જન્યે શસ્ત્રેષુ નિપતત્સુ ચ ।
 સ્વીયો વા પરકીયો વા ન પ્રાજ્ઞાયત કિઞ્ચન ॥ ૨૧ ॥

રજસાચ્છાદિતે સૂર્યે જઘ્નુરેવં પરસ્પરમ્ ।
 કોલાહલો મહાનાસીદ્ ડન્યતાં ડન્યતામિતિ ॥ ૨૨ ॥
 ઉષિતૈર્બૃહિતૈઃક્ષવેઝૈર્નિભિડો રથનેમિભિઃ ।
 મૃદ્ગગતાલ વેણૂનાં ભેરીણાં નિનદૈરપિ ॥ ૨૩ ॥
 એવં ગવ્યૈઃ કાર્તવીર્યે રથ્યશ્વગજપત્તિભિઃ ।
 અભવત્ સુમહદ્ યુધ્ધં ભૂતરાક્ષસભીતિદમ્ ॥ ૨૪ ॥
 પક્ષિજમ્બૂકસુખદં વીરપત્નીભયપ્રદમ્ ।
 કેષાઞ્ચિજજાનુની ભગ્ને કેષાઞ્ચિચ્ચ શિરાંસિ ચ ॥ ૨૫ ॥
 ખડ્ગખેટકભલ્લાન્નાં શરાણાં ધનુષામપિ ।
 ભગ્નાનાં ન ચ સઙ્ખ્યાડસ્તિ વીરાણાં રથિનામપિ ॥ ૨૬ ॥
 પ્રપેતુઃ કાર્તવીર્યસ્ય શેષા યે સૈનિકાસ્તદા ।
 પૃષ્ઠલગ્ના યયુર્ગવ્યા ડસન્તો ન ચ જઘ્નિરે ॥ ૨૭ ॥
 નિનિન્દુર્મુનિના કિં વોડનિષ્ઠં કૃતમિતીહ તે ।
 પૂર્વદોષપ્રસઙ્ગેન રાણો જાતા સુદુર્મતિઃ ॥ ૨૮ ॥
 એવં પ્રભગ્ને સૈન્યે સ ઉત્તસ્થૌ કૃતવીર્યજઃ ।
 ડસ્તથોર્જગૃહે પગ્ચ શતં બાણાન્ ધનૂષિચ ॥ ૨૯ ॥
 દત્વા ભૂમૌ વામજાનું ધનૂષ્યાકૃષ્ય વેગવાન્ ।
 ચિક્ષેપ શરજાલં સ ગવ્યે સૈન્યે મહાભુજઃ ॥ ૩૦ ॥
 કૃલહીનમભૂતસ્ય શરજાલં નૃપસ્ય તત્ ।
 અનીતેશ્ચરિતં તદ્દદ્ વન્ધ્યાયાઃ સુરતં યથા ॥ ૩૧ ॥
 પુનઃ પુનર્જહૌ બાણાંસ્તાવતો રાજસત્તમઃ ।
 કામધેનોર્ન ચૈકોડપિ વીરો ભગ્નોડભવત્તદા ॥ ૩૨ ॥
 શરજાલે વૃથા યાતે સન્તમોડભૂતૃપસ્તદા ।
 ક્વ ગતં મમ સામર્થ્યમિતિ ચિન્તાતુરોડભવત્ ॥ ૩૩ ॥
 વ્યાકુલે ન પ્રહર્તવ્યમિતિ સર્વં યયુર્દિવમ્ ।
 કામધેનુર્મદા યુક્તા કિં યુધ્ધં લઘુના સહ ॥ ૩૪ ॥
 ગતાયાં કામધેનૌ સ કાર્તવીર્યૌ મુનિં યયૌ ।

રોષેણોવાય તે બ્રહ્મન કાપટ્યં વિદિતં મયા ॥ ૩૫ ॥

ન સ વિપ્રોડભિમન્તવ્યો યસ્ય સ્યાત્કપટં હૃદિ ।

ઇત્યેકં બાણમાદાય વિવ્યાધ દ્વિજપુઙ્ગવમ્ ॥ ૩૬ ॥

લગ્ને હૃદિ મહાબાણે પ્રાણત્યાગં ચકાર સઃ ।

રેણુકા તં નૃપં પ્રાહ બ્રહ્મહત્યા વૃથા કૃતા ॥ ૩૭ ॥

સ ઊચે રક્તનયનઃ ક્રોધાવિષ્ટો નૃપસ્તુ તામ્ ।

તૂષણીં તિષ્ઠ ન ચેદ્ હન્મિ ત્વામપીહ મુનિપ્રિયે ॥ ૩૮ ॥

એકવિંશતિબાણૈસ્તાં દુષ્ટો રાજાહનદ્ રુષા ।

સસ્માર મનસા સાડપિ જમદગ્નિં મુનિં તદા ॥ ૩૯ ॥

પશ્ચાદુવાય નૃપતિં દુષ્ટ ચાણ્ડાલ કિં કૃતમ્ ।

અપરાધં વિના કસ્માદાવાં નિહતવાનસિ ॥ ૪૦ ॥

તવાપિ ભવિતા નાશો ભુજાનાં નાત્ર સંશયઃ ।

શ્રુત્વેત્યં વચનં તસ્યાસ્તતો યાતો નૃપસ્તદા ॥ ૪૧ ॥

અલ્પાવશિષ્ટસૈન્યેન ચિન્તાકાન્તો યયૌ પુરીમ્ ।

વિન્નિદન્ હૃદિ ચાત્માનં શોચંશ્ચ મૃતસૈનિકાન્ ॥ ૪૨ ॥

નિરુત્સાહો નિરુદ્ધોગો વિવેશ નિજમન્દિરમ્ ॥ ૪૩ ॥

ઇતિ શ્રીગણેશપુરાણે ઉપાસનાખાંડે કાર્તવીર્યોપાખ્યાને એકોનાશીતિતમોઽધ્યાયઃ ॥ ૭૯ ॥

આદિતઃ શ્લોકાનાં સમષ્ટયક્રુઃ ૩૪૭૧ + ૪૩ = ૩૫૧૪

૧.૦૮૦ રામોપાખ્યાને અશીતિતમોઽધ્યાયઃ

ક ઉવાચ ।

રેણુકા તુ ગતે તસ્મિન્ શુશોચ ભૃશવિવ્હલા ।

કવ ગતા મમ પુત્રાસ્તે સંહારેઽસ્મિન્નુપસ્થિતે ॥ ૧ ॥

મૃતે ભર્તરિ કિં કુર્યાં બાણજાલસમાવૃતા ।

કવ ગતોઽસૌ મહાક્રોધી રામો મે પ્રિયબાલકઃ ॥ ૨ ॥

તસ્મિન્ દૃષ્ટે મમ પ્રાણા ગમિષ્યન્તિ સુરાલયમ્ ।

સ્મૃતમાત્રસ્તયા રામો યયૌ માતૃસ્તદાઽન્તિકમ્ ॥ ૩ ॥

બાણજાલચિતાં તાં ચ પિતરં મૃતમૈક્ષત ।
 કાર્તવીર્યેણ દુષ્ટેન દૃઢબાણહતં હૃદિ ॥ ૪ ॥
 પપાત મૂર્છયા ભૂમૌ વાતભગ્ન ઇવ દ્રુમઃ ।
 પિતરં માતરં ચૈવ રુરોદ ભૃશદુઃખિતઃ ॥ ૫ ॥
 રામ ઉવાચ ।
 અધાન્ધકારઃ સર્વત્ર અથ શૂન્યા દિશો દશ ।
 મેરૂર્વિના યથા પૃથ્વીશઙ્કહીનાડમરાવતી ॥ ૬ ॥
 નાશ્રમઃ શોભતે તદ્વત્ પિત્રા હીનોડયમથ મે ।
 ત્રિલોકી ગડ્ગયા હીના તદ્વદાશ્રમ મણ્ડલી ॥ ૭ ॥
 ન શોભતે રેણુકયા હીનાડપ્યાશ્રમણ્ડલી ।
 ગતં ભયં તુ દેવાનાં મુનયોડથ નિરીશ્વરાઃ ।
 યદાસી તપસા ચાસ્ય કિમયં વા ગ્રહિષ્યતિ ॥ ૮ ॥
 એવં બહુવિધાકારં ચક્ર આક્રન્દનં તુ સઃ ।
 અચેષ્ટત ભૃશં રામો મત્સ્યો નીરં વિના યથામ્ ॥ ૯ ॥
 તતઃ પુનર્માતરં સ રુદ્રન્નેવ સમાયયૌ ।
 નિષ્કાસયામાસ શરાનહ્ને કૃત્વા શિરોધરામ્ ॥ ૧૦ ॥
 ચક્રન્દ ચ પુના રામો માતૃદુઃખેન દુઃખિતઃ ।
 ત્રૈલોક્યં ભસ્મસાત્ કર્તું યા ક્ષમા જનની મમ ॥ ૧૧ ॥
 સા કથં પતિતા ભૂમૌ દુષ્ટબાણપ્રપીડતા ।
 ન વિસ્મરસિ માં નિત્યં ક્ષણં ક્રીડાગતં પુરા ॥ ૧૨ ॥
 ત્યજ્ત્વા માં કથમથ ત્વં કુત્ર વા ગન્તુમુદ્યતા ।
 દદાસિ મે પયો ભૂરિ વસ્ત્રાણ્યત્રાણિ શોભને ॥ ૧૩ ॥
 ફલમૂલાણિ ચારૂણિ યાસિ ત્યજ્ત્વા કથં નુ સા ।
 માતાપિતૃભ્યાં હીનસ્ય ધિઝમે જીવિતમથ મે ॥ ૧૪ ॥
 બ્રહ્મોવાજ ।
 ઇતિ પુત્રવયઃ શ્રુત્વા રેણુકા ભૃશદુઃખિતા ।
 પ્રમૃજ્યાશ્રૂણિ પુત્રસ્ય જગાદ ભૃશવિવ્હલા ॥ ૧૫ ॥
 અહં તે નિકટે સ્થાસ્યે ન શોકં કર્તુમર્હસિ ।

શૃણુ વાર્તા પુરા વૃત્તાં રાજાડસૌ કૃતવીર્યજઃ ॥ ૧૬ ॥

મધ્યાન્હે સહ સૈન્યેન પ્રાપ્તઃ આશ્રમમણ્ડલમ્ ।

પિત્રા તે માનિતઃ સમ્યગ્ ભોજિતો બલસંયુતઃ ॥ ૧૭ ॥

કામધેનોઃ પ્રસાદેન ભુક્ત્વાડયાચત ધેનુકામ્ ।

તૂષણી ભૂતે મુનૌ કોપાત્ કામધેનું મુમોચ સઃ ॥ ૧૮ ॥

સ્પૃષ્ટમાત્રા ચ સા ધેનુઃ સસર્જ બલમુલ્કટમ્ ।

ચતુરંગાં તતો યુદ્ધમભવદ્ રાજસૈનિકૈઃ ॥ ૧૯ ॥

ભગ્નાસ્તેડધ્યપલન્ સર્વે રાજા યુદ્ધમથાકરોત ।

સ ચ પચ્ચશતં બાણાન્ વારં વારમથાસૃજત્ ॥ ૨૦ ॥

સોડપિ ભગ્નો ગૃહં યાતઃ કામ ધેનુર્દિવડગતા ।

પુનરાગત્ય દુષ્ટોડસૌ બાણેનૈકેન વક્ષસિ ॥ ૨૧ ॥

જઘાન પિતરં કોપાદેકવિંશતિસાયકૈઃ ।

અપરાધં વિના માં ચ તાડયિત્વા ખલો ગતઃ ॥ ૨૨ ॥

તસ્માત્ત્વયાડધ દુષ્ટસ્ય નાશઃ શીઘ્રં વિધીયતામ્ ।

એકવિંશતિ વારં ચ કુરુ નિઃક્ષત્રિયાં ધરામ્ ॥ ૨૩ ॥

એકવિંશતિ બાણા મે દેહે તેન યતોડર્પિતાઃ ।

અન્યદેકં વદે પુત્ર તત્કુરુષ્વ વયો મમ ॥ ૨૪ ॥

સંસ્કારં કુરુ નૌ તત્ર યત્ર કોડપિ ન દાહિતઃ ।

દત્તાત્રેયં મુનિવરમાકાર્ય સર્વવેદિનમ્ ॥ ૨૫ ॥

કુરુ કર્માન્તરં નૌ ત્વં ત્રયોદશદિનાવધિ ।

તદૈવ ગતિમાપ્સ્યાવો નાન્યો વક્તાસ્તિ તાદૃશઃ ॥ ૨૬ ॥

ઇત્યુક્ત્વા રેણુકા દેહં ત્યક્ત્વા ધામાપ દુર્ગમમ્ ।

રામસ્તત્ સર્વમકરોત્ તયાદિષ્ટં મહામનાઃ ॥ ૨૭ ॥

ઇતિ શ્રીગણેશપુરાણે ઉપાસનાખાણ્ડે રામોપાખ્યાને ઔર્ધ્વદૈહિકસંસ્કારોપદેશોનામ અશીતિતમોડધ્યાયઃ ॥ ૮૦ ॥

આદિતઃ શ્લોકાનાં સમષ્ટયક્રુઃ ૩૫૧૪ + ૨૭ = ૩૫૪૧

૧.૦૮૧ રામોપાખ્યાને એકાશીતિતમોઽધ્યાયઃ

ક ઉવાચ ।

રામસ્તુ વપનં કૃત્વા સ્નાત્વા સમ્યગ્ વિધાનતઃ ।

ઉત્થાન શ્રાદ્ધમકરોદ્ બ્રાહ્મણૈઃ કથિતં યથા ॥ ૧ ॥

વિશ્રાન્તિસ્થાનમારભ્ય મન્ત્રાગ્નિમુભયોરદાત્ ।

તદૈવ પ્રયયૌ તં તુ દત્તાત્રેયં મુનિં પ્રતિ ॥ ૨ ॥

કુવેષં શિષ્યસહિતં શ્વહસ્તં મલિનં કૃશમ્ ।

ધ્યાનેનાલોક્ય તં રામો નનામ મુનિપુડ્ગવમ્ ॥ ૩ ॥

બદ્ધાઞ્જલિપુટોઽતિષ્ઠદ્ યામાર્ધં તત્પુરો દ્વિજઃ ।

દત્તાત્રેયોઽપિ સર્વજ્ઞો જ્ઞાત્વા તસ્યાશયં મુનિ ॥ ૪ ॥

ઉવાચ રામમામન્થ જ્ઞાતં તવ પ્રયોજનમ્ ।

અથાપિ પૃચ્છે વિજ્ઞાતું કિમર્થં ત્વમિહાગતઃ ॥ ૫ ॥

ક ઉવાચ ।

સ ઉવાચ તતો રામો વૃત્તાન્તમાદિતઃ સ્ફુટમ્ ।

રામ ઉવાચ ।

કૃતવીર્યાત્મજો રાજા પિતુરાશ્રમમાગતઃ ॥ ૬ ॥

ભોજિતઃ પરમાન્નેન નાનાપકવાન્નશાલિના ।

ભુક્તઃ સ સેનયા સાધ્વં કામધેનુમયાયત ॥ ૭ ॥

યદા ન દત્તા પિત્રા મે બલાન્નેતું મનો દધે ।

સા તાડીતાઽય સુષુવે સૈનિકાનાં ગણાન્ બહૂન ॥ ૮ ॥

તૈર્ભગ્નો બલિભી રાજા સસૈન્યોઽગાન્નિજાલયમ્ ।

કામધેનુર્ગતા સ્વર્ગં તતો રાજા રૂષાન્વિતઃ ॥ ૯ ॥

જમદગ્નેર્હૃદિ શરમહનદ્ દૃઢમોજસા ।

એકવિંશતિકાન્ બાણાન્ માતુરડ્ગેઽહનદ્ રુષા ॥ ૧૦ ॥

નાહં તત્ર સ્થિતો બ્રહ્મન્ પશ્ચાદાગત્ય દૃષ્ટવાન્ ।

મન્ત્રાગ્નિના તુ દગ્ધૌ તૌ માતુર્વાક્યાદિહાગતઃ ॥ ૧૧ ॥

દત્તાત્રેયં વિના નાન્યો વક્તા કાર્યોઽત્ર કર્મણિ ।

કૃતે કર્મણિ સર્વસ્મિન્નયોદશદિનાવધિ ॥ ૧૨ ॥

પશ્ચાદ્રાજા નિહન્તવ્યઃ કૃતવીર્યાત્મજો બલિ ।
 એકવિંશતિ વારં ચ કાર્યા નિઃક્ષત્રિયા મહિ ॥ ૧૩ ॥
 ઇત્યમાણાપયન્મહ્યં જનની રેણુકા મમ ।
 ઇત્યર્થમિહ સમ્પ્રાપ્તસ્તસ્માત્કુરુ કૃપાં મયિ ॥ ૧૪ ॥
 બ્રહ્મોવાચ ।
 ઇતિ રામવચઃ શ્રુત્વા રેણુકાયાઃ સખા મુનિઃ ।
 શોકસંવિગ્નહૃદયો રામમૂય ઇદં વચઃ ॥ ૧૫ ॥
 દત્તાત્રેય ઉવાચ ।
 યદ્ગુહ્યે ભુક્તમત્યન્તં તેન નેષ્ટા વિરોધિતા ।
 યદિ દુષ્ટેન સાડકારિ દ્રષ્ટા તત્કલમન્તકાત્ ॥ ૧૬ ॥
 ઇદાનીં તુ તયોઃ સમ્યગૌર્ધ્વદિહિકમાચર ।
 બ્રહ્મોવાચ ।
 તત આશ્રમમાગત્ય દત્તાત્રેયયુતસ્તુ સઃ ॥ ૧૭ ॥
 રામશ્ચકાર ભક્ત્યૈવ પિત્રોરુત્તરકર્મ તત્ ।
 દત્તાત્રેયોક્તમન્ત્રૈઃ સ દ્વિતીયદિવસાવધિ ॥ ૧૮ ॥
 સમાપ્તે કર્મણિ મુનિર્ગન્તું કોલ્હાપુરં મનઃ ।
 ચક્રે તદાડબ્રવીદ્ રામઃ કદા યાતિ ભવાન્ પુનઃ ॥ ૧૯ ॥
 મુનિઃ પ્રોચે યદા ત્વં મે સ્મરણં વૈ કરિષ્યસિ ।
 એહિ દત્તાત્રેય ઇતિ તદા માં દ્રક્ષ્યસેડનઘ ॥ ૨૦ ॥
 કૃત્વા કર્મ વ્રજત્યેવ ભિક્ષિતું સ દિને દિને ।
 અશૌચિનો ન ભોક્તવ્યમન્નમિત્યભિચિન્તયન્ ॥ ૨૧ ॥
 પચ્યમે દિવસે કર્મ સમાપ્ય મુનિપુકુગવઃ ।
 ગૃહિત્વાડડણાં ગતો યાવત્ તાવદ્ વ્યાઘ્રઃ સમાયયૌ ॥ ૨૨ ॥
 માતર્માતઃ ક્વ યામ્યદૈત્યેવં ચુક્રોશ તદ્ભયાત્ ।
 આવિરાભૂત્તદા માતા રેણુકા રામવાજ્યતઃ ॥ ૨૩ ॥
 અસમ્પૂર્ણશિરોમાત્રા પુત્રસ્નેહવશેન હિ ।
 યદિ દ્વાદશરાત્રાત્ સાડડહૂતા સ્યાદ્ ભાગવિણ તુ ॥ ૨૪ ॥

આગતા સ્યાત્ સા સમ્પૂર્ણા સર્વાવયવશોભિની ।
ઉવાચ તં કિમાહૂતા વદ બાલ પ્રયોજનમ્ ॥ ૨૫ ॥

આલિલિડ્ગ તદા સ્નેહાદ્ રામં સ્નુતપયોધરા ।
દત્તાત્રેયઃ પુનરગાત્ ષષ્ઠેઽથ દિવસે મુનિઃ ॥ ૨૬ ॥

અપશ્યદ્ રેણુકાં તત્ર તાદૃશીં રામમબ્રવીત્ ।
મધ્યએવ કિમાહૂતા ન્યૂનદેહા સમાગતા ॥ ૨૭ ॥

સપિણ્ડીકરણાદૂર્ધ્વં યદ્યાહૂતા તદાઽખિલા ।
આગતા સ્યાદ્ રેણુકેયં તવ સ્નેહાદ્ દ્વિજર્ષભ ॥ ૨૮ ॥

રામ ઉવાચ ।
બાલભાવાદ્ ભયાદ્ બ્રહ્મન્ સ્વભાવાન્ માતરિત્યહમ્ ।
ઉક્તવાન્ મુનિશાર્દૂલં દૃષ્ટવાનીદૃશીમિમામ્ ॥ ૨૯ ॥

વૃષોત્સર્ગં ચ કૃત્વાનેકાદશદિને દ્વિજઃ ।
સપિણ્ડીકરણં ચૈવ દ્વાદશે કૃતવાન દ્વયોઃ ॥ ૩૦ ॥

તતઃ પરેઽન્તિ પાથેયં શ્રાહ્લં પુણ્યાહવાચનમ્ ।
દદૌ દાનાન્યનેકાનિ બ્રાહ્મણેભ્યો યથાર્હતઃ ॥ ૩૧ ॥

જમદગ્નિર્દિવ્યદેહો બ્રહ્મલોકમથાગમત્ ।
તસ્થૌ સા રેણુકા ભૂમૌ સ્થાને સ્થાને ચ તાદૃશી ॥ ૩૨ ॥

પૂરયત્યખિલાન્ કામાન્ જનાનાં ભક્તિકારિણામ્ ।
માહાત્મ્યં વિસ્તૃતં તસ્યાઃ સ્કાન્દે પ્રોક્તં વિશેષતઃ ॥ ૩૩ ॥

અતિવિસ્તારભીત્યાઽત્ર ન પ્રોક્તં મુનિસત્તમ ॥ ૩૪ ॥

ઇતિ શ્રીગણેશપુરાણે ઉપાસનાખાંડે રામોપાખ્યાને ઔર્ધ્વદૈહિકસંસ્કારસમ્પાદનં નામૈકાશીતિતમોઽધ્યાયઃ ॥
૮૧ ॥

આદિતઃ શ્લોકાનાં સમષ્ટયક્રુઃ ૩૫૪૧ + ૩૪ = ૩૫૭૫

૧.૦૮૨ રામવરદાનં નામ દ્વયશીતિતમોઽધ્યાયઃ

વ્યાસ ઉવાચ ।
કથં રામો બાલ એવ કૃતવીર્યસુતેન હ ।
એકાકી બહુસૈન્યેન સહસ્રભુજશાલિના ॥ ૧ ॥

અજયત્ તં મહાવીરં તન્મે કથય વિસ્તરાત્ ।

ક ઉવાચ ।

એકસ્મિન્ દિવસે રામો માતરં પરિપૃષ્ટવાન્ ॥ ૨ ॥

રામ ઉવાચ ।

યસ્માદિન્દ્રાદયો દેવા બિભ્યતિ ત્રાસકમ્પિતાઃ ।

અનન્તં યસ્ય સૈન્યં તચ્ચતુરઙ્ગસમન્વિતમ્ ॥ ૩ ॥

કથં વિજેષ્યે તં માતરુપાયં મેડખિલં વદ ।

એકવિંશતિવારં ચ કથં નિઃક્ષત્રિયાં ધરામ્ ॥ ૪ ॥

કરિષ્યે વદ તત્સર્વં ત્વત્પ્રસાદાજ્જયો ભવેત્ ।

અતુલા મમ કીર્તિશ્ચ સર્વ લોકેષુ વિશ્રુતા ॥ ૫ ॥

માતોવાચ ।

વિજયસ્તે ભવેત્યુત્તર શકુરારાધનં કુરુ ।

તુષ્ટે તસ્મિન્ મહાદેવે સર્વં સેત્સ્યતિ વાઙ્મિતમ્ ॥ ૬ ॥

ઇતિ તદ્વચનં શ્રુત્વા રામઃ કૈલાસમાયયૌ ।

પ્રણમ્ય માતૃચરણવાશિષં પ્રતિગૃહ્ય ચ ॥ ૭ ॥

તત્રાપશ્યન્ મહાદેવં રત્નસિંહાસને સ્થિતમ્ ।

બદ્ધાઙ્ગલિ પુટો રામો નત્વા તુષ્ટાવ તં તદા ॥ ૮ ॥

રામ ઉવાચ ।

નમો દેવદેવેશ ગૌરીશ શમ્ભો ।

નમો વિશ્વકતર્ત્રે નમો વિશ્વભર્ત્રે ।

નમો વિશ્વહર્ત્રે નમો વિશ્વમૂર્તે ।

નમો વિશ્વધામ્ને નમઃશ્ચન્દ્રધામ્ને ॥ ૯ ॥

નમો નિર્ગુણાયામલ જ્ઞાનહેતો નિરાકાર સાકાર નિત્યાય તેડસ્તુ ।

નમો વેદવેદાન્તશાસ્ત્રાતિગાય નમોડવ્યક્તવ્યક્તાત્મને સત્સ્વરૂપ ॥ ૧૦ ॥

ગુણત્રયપ્રબોધાય ગુણાતીતાય તે નમઃ ।

નમઃ પ્રપચ્યવિદુષે પ્રપચ્યરહિતાય તે ॥ ૧૧ ॥

ક ઉવાચ ।

ઇતિ સ્તોત્રં સમાકર્ણ્ય પરિતુષ્ટો મહેશ્વરઃ ।
 ઉવાચ રામમામન્થ્ય તૃપ્તો વાજ્યામૃતેન તે ॥ ૧૨ ॥
 વરં વૃણીષ્ય મત્તસ્ત્વં યં યં કામયસે હૃદિ ।
 જાનામિ જામદગ્ન્યં ત્વાં રેણુકાતનયં દ્વિજ ॥ ૧૩ ॥
 રામ ઉવાચ ।
 કાર્તવીર્યેણ દુષ્ટેન કામધેનુમપેક્ષતા ।
 જમદગ્નિર્હતો રોષાદાપરાધં વિના પ્રભો ॥ ૧૪ ॥
 રેણુકા તાડિતા બાણૈઃ સમન્તાજ્જનની મમ ।
 એકવિંશતિસઙ્ખ્યાકૈર્ભુક્ત્વાડપિ સેનયા સહ ॥ ૧૫ ॥
 જહિ તં દુષ્ટનૃપતિમિતિ માત્રા નિયોજિતઃ ।
 ત્વામહં શરણં યાત ઉપાયં વદ તદ્વધે ॥ ૧૬ ॥
 ત્રિસપ્તવારં તેનૈવ કુર્યાં નિઃક્ષત્રિયાં મહીમ્ ।
 ક ઉવાચ ।
 એવં વિદિતતત્ત્વાર્થો મહાદેવો જગાદ તમ્ ॥ ૧૭ ॥
 આલોક્ય પ્રણિધાનેન જયોપાયં સુખાવહમ્ ।
 ષડક્ષરં મહામન્ત્રં દ્વિરદાનનતોષકમ્ ॥ ૧૮ ॥
 કથયામાસ રામાય જપં કુરુ પ્રયત્નતઃ ।
 લક્ષમાત્રં ચ હોમં ચ દશાંશેન સમાચાર ॥ ૧૯ ॥
 તર્પણં તદ્ દશાંશેન તદ્ દશાંશેન ભોજનમ્ ।
 બ્રાહ્મણાનાં મહાભક્ત્યા પ્રસન્નો ભવિતા ભુવિ ॥ ૨૦ ॥
 ગજાનનો દેવદેવઃ સર્વકાર્યં કરિષ્યતિ ।
 ઇતિ તદ્વચનં શ્રુત્વા પ્રણમ્ય ભવમાદરાત્ ॥ ૨૧ ॥
 આજ્ઞાં ગૃહીત્વા રામોડસાવયલાયાં ભ્રમન્ ભ્રમન્ ।
 કૃષ્ણાયા ઉત્તરે દેશેડપશ્યત્ સ્થાનમનુત્તમમ્ ॥ ૨૨ ॥
 નાનાવૃક્ષલતાજાલૈરભિરામં સુસિદ્ધિદમ્ ।
 તત્રાડકરોદનુષ્ઠાનં યથોક્તં તે ન શમ્ભુના ॥ ૨૩ ॥
 ઇન્દ્રિયાણાં ચ મનસો વૃત્તિં સ્થાપ્ય ગજાનને ।
 આવર્તયન્ મહામન્ત્રમેકાડ્ગુષ્ઠસ્થિતો દ્વિજઃ ॥ ૨૪ ॥

જુહાવ તર્પયામાસ ભોજયામાસ વૈ દ્વિજાન્ ।
 દશાંશેન દશાંશેન દશાંશેન યથાક્રમમ્ ॥ ૨૫ ॥
 તતઃ પ્રસન્નો ભગવાનાવિરાસીદ્ ગજાનનઃ ।
 ચતુર્ભુજો મહાકાયો મહામાયોઽતિ સુન્દરઃ ॥ ૨૬ ॥
 નાગયજ્ઞોપવીતી ચ નાનાલકુાર શોભિતઃ ।
 મુકુટી કુણ્ડલી ભ્રાજચ્ચારુગણ્ડો લસન્મુખઃ ॥ ૨૭ ॥
 મુક્તાપ્રવાલમાલાભિભ્રાજદ્વક્ષા મહાભુજઃ ।
 પરશુ કમલં દન્તં મોદકાંશ્ચ દધદ્ ભુજૈઃ ॥ ૨૮ ॥
 પુષ્કરં પુષ્કરે ધૃત્વા ભ્રામયન્ સ્વેચ્છયા વિભુઃ ।
 પ્રભયા ભાસયન્ સર્વા દિશો વિદિશ એવ ચ ॥ ૨૯ ॥
 દદર્શ રામોઽકસ્માત્ તં ન્યમીલયત ચાક્ષિણી ।
 તત્તેજસા પ્રતિહતે તતસ્તુષ્ટાવ તં દ્વિજઃ ॥ ૩૦ ॥
 રામ ઉવાચ ।
 સહસ્રાદિત્યસઙ્કાશ નમસ્તે જગદીશ્વર ।
 નમસ્તે સર્વવિઘ્નેશ સર્વસિદ્ધિપ્રદાયક ॥ ૩૧ ॥
 વિદ્વાનાં પતયે તુભ્યં નમો વિદ્વનિવારણ ।
 સર્વાન્તર્યામિણે તુભ્યં નમઃ સર્વપ્રિયકુર ॥ ૩૨ ॥
 ભક્તપ્રિયાય દેવાય નમો જ્ઞાનસ્વરૂપિણે ।
 નમો વિશ્વસ્ય કર્ત્રે તે નમસ્તત્પાલકાય ચ ॥ ૩૩ ॥
 નિવારય મહાવિદ્ધં તપોનાશકરં મમ ।
 ક ઉવાચ ।
 ઇતિ સ્તુતિં સમાકર્ણ્ય સૌમ્યતેજા ગજાનન ॥ ૩૪ ॥
 ઉવાચ રામં સમ્બ્રાન્તં સ્વસ્થૈવ તિગ્મતેજસા ।
 ગણેશ ઉવાચ ।
 યં ધ્યાયસિ દિવારાત્રૌ મન્ત્રં જત્વા ષડક્ષરમ્ ॥ ૩૫ ॥
 વરં દાતું સમાયાતઃ સોઽહં રામ તવાધુના ।
 વરં વૃણીષ્વ મત્તસ્ત્વં યદ્ યદ્ વાઞ્છસિ ચેતસા ॥ ૩૬ ॥

બ્રહ્માણ્ડાનામનેકાનાં સૃષ્ટા પાતાડપહારકઃ ।

નૈવ જાનન્તિ મે રૂપં બ્રહ્માદ્યા મુનયોડપિ ચ ॥ ૩૭ ॥

રાજર્ષયશ્ચ સર્વેડપિ સોડહં તે દર્શનં ગતઃ ।

રામ ઉવાચ ।

યોડપ્રમેયોડખિલાધારઃ સૃષ્ટિસંહારકારકઃ ॥ ૩૮ ॥

યો ન વેદૈર્ન તપસા ન યજ્ઞૈર્પ્રતસગ્ચયૈઃ ।

ન દાનૈર્નૈવ યોગૈશ્ચ જાનાનાં દૃષ્ટિગોચરઃ ॥ ૩૯ ॥

સોડહં ત્વં હિ મયા દૃષ્ટોડનુગ્રાહાત્તવ વિદ્મપ ।

કિમન્યદ્ વરયે દેવ ભક્તિં દેહિ નિજા દૃઢામ્ ॥ ૪૦ ॥

ગણેશ ઉવાચ ।

ભવિતા મમ ભક્તિસ્તે દૃઢા રામ દ્વિજોત્તમ ।

પ્રલોભિતસ્યાપિ વરૈર્ન તે બુદ્ધિઃ સુવિવ્હલા ॥ ૪૧ ॥

પરશું મે ગૃહાણ ત્વં સર્વશત્રુનિબર્હણમ્ ।

નામ તે પરશુરામેતિ ત્રૈલોક્યે ખ્યાતિમેષ્યતિ ॥ ૪૨ ॥

ક ઉવાચ ।

એવં તસ્મૈ વરં દત્ત્વા પરશું ચ ગજાનનઃ ।

પશ્યતાં સર્વલોકાનામન્તર્ધાનં યયૌ તદા ॥ ૪૩ ॥

રામોડપિ સ્થાપયામાસ મહાગણપતિં તદા ।

બ્રાહ્મણૈર્વેદવેદાઙ્ગશાસ્ત્રવિદ્ભિઃ સમં મુદા ।

બ્રાહ્મણાન્ ભોજયામાસ દત્ત્વા દાનાન્યનેકશઃ ॥ ૪૪ ॥

પ્રાસાદં કારયામાસ રત્નસ્તમ્ભયુતં દૃઢમ્ ।

સમ્પૂજ્ય તં પરિક્રમ્ય પ્રણિપત્ય ગજાનનમ્ ॥ ૪૫ ॥

રામઃ પ્રસન્નમનસા પ્રયયૌ નિજમન્દિરમ્ ।

તતો રામો જુહાવોચ્ચૈઃ કાર્તવીર્યધરાપતિમ્ ॥ ૪૬ ॥

યુદ્ધે તુ શાતયામાસ રાણો બાહુસહસ્રકમ્ ।

નિઃક્ષત્રિયાં ચ પૃથિવીં ચક્રે ત્રિસમવારતઃ ॥ ૪૭ ॥

બ્રાહ્મણેભ્યો દદૌ પૃથ્વીં યજ્ઞં કૃત્વા સદક્ષિણમ્ ।

પુપૂજુસ્તં તદા લોકા જ્ઞાત્વા વિષ્ણુ તમીશ્વરમ્ ॥ ૪૮ ॥

દૃષ્ટ્વા પરાક્રમં તસ્ય સર્વદેવાતિગં દૃઢમ્ ।

એવં નાનાવિધો બ્રહ્મન્ મહિમા તે નિરૂપિતઃ ॥ ૪૯ ॥

ગજાનનસ્ય દેવસ્ય સંક્લેપેણ મયા સુત ।

નિખિલેન ન શેષોડપિ ક્ષમો વક્તું મુનિશ્વર ॥ ૫૦ ॥

ઉપાસનાખાંડમિદં શૃણુયાન્માનવો ભુવિ ।

સર્વાન્ કામાનવાપ્નોતિ ગણેશં ધામ ચાપ્નુયાત્ ॥ ૫૧ ॥

યથેષ્ટં રમતે તત્ર યાવદાભૂત સમ્પલવમ્ ॥ ૫૨ ॥

ઇતિ શ્રીગણેશપુરાણે ઉપાસનાખાંડે રામવરદાનં નામ દ્વયશીતિતમોડધ્યાયઃ ॥ ૮૨ ॥

આદિતઃ શ્લોકાનાં સમષ્ટ્યક્રુઃ - ૩૫૭૫ + ૫૨ = ૩૬૨૭

૧.૦૮૩ અશીતિતમોડધ્યાયઃ

મુનિરુવાચ ।

કસ્મિન્ સ્થાને તપોડકારિ રામેણ પરમાદ્ભુતમ્ ।

તન્મે કથય લોકેશ તૃપ્તિં મે નાસ્તિ શૃણ્વતઃ ॥ ૧ ॥

ક ઉવાચ ।

મયૂરેશ્વર નામ્ના યત્ક્ષેત્રં ખ્યાતં ચતુર્યુગે ।

યત્રાવતીર્ણો દેવેશો મયૂરારુઢ એવ સઃ ॥ ૨ ॥

કમલાસૂરનામાનમહદ્ દૈત્યપુંગવમ્ ।

યસ્માન્ મયૂરમારુઢો મયૂરેશ ઇતિ સ્ફુટમ્ ॥ ૩ ॥

સંસ્તુતો દેવમુનિભિર્લોકે તાં ખ્યાતિમાગમ્ ।

તત્રાનુષ્ઠાનમકરોદવાપ પરશું તતઃ ॥ ૪ ॥

સ્વયં પરશુરામોડભૂત્રામ્ના ખ્યાતસ્ત્રિવિષ્ટપે ।

ઇતિહાસં પ્રવક્ષ્યામિ શૃણુ તં મુનિસત્તમ ॥ ૫ ॥

તારકોનામ દૈત્યોડભૂન્મહાબલ પરાક્રમઃ ।

દિવ્યવર્ષ સહસ્રં સ તપસ્તેપે સુદારુણમ્ ॥ ૬ ॥

તતઃ પ્રસન્નો બ્રહ્માડસ્મૈ દદૌ સર્વાભયં દ્વિજ ।

દેવર્ષિયક્ષગન્ધર્વોરગરાક્ષસહસ્તતઃ ॥ ૭ ॥

તચ્છસ્ત્રાસ્ત્રગણાન્ મૃત્યુર્ન તે ક્વાપિ ભવેદિતિ ।

ઉત્પત્સ્યતે યદા સ્કન્દસ્તતસ્તે મરણં ભવેત્ ॥ ૮ ॥

ઇતિ તદ્વાક્યમાકાર્ય્ય બલગર્વસમાચુતઃ ।

તારકોડપીડયલ્લોકાંસ્ત્રૈલોક્યે વસતો મુને ॥ ૯ ॥

વેદાધ્યયનનિષ્ઠાંશ્ચ તપોડનુષ્ઠાનકારિણઃ ।

અગ્નિહોત્રરતાનન્યાન્ કારાગારેડક્ષિપદ્ દ્વિજાન્ ॥ ૧૦ ॥

સર્વાન્ રાણોડય નાગાંશ્ચ વશે કૃત્વા દિવં યયૌ ।

ઇન્દ્રાદયસ્તદા દેવા હિમાચલગુહાં ગતાઃ ॥ ૧૧ ॥

તદ્ ભાયાન્નાભવત્ ક્વાપિ યજનં પૂજનં તથા ।

અહમેવેશ્વરો દેવો બ્રાહ્મણઃ કુલદેવતા ॥ ૧૨ ॥

અહં નમસ્ય પૂજયશ્ચ નાન્યો જગતિ વર્તતે ।

યશ્ચાન્યાન્ પ્રણમેત્ ક્વાપિ પૂજયેદ્વા કદાચન ॥ ૧૩ ॥

સ દણ્ડયસ્તાડનીયઃ સ્થાદ્ ગચ્છેદ્ વા યમસાદનમ્ ।

એવં સર્વેષુ લોકેષુ ખ્યાપયામાસ દૂતતઃ ॥ ૧૪ ॥

તતઃ સર્વે જના રિક્તા જાતાઃ સજ્જનવર્જિતાઃ ।

નિઃસ્વાધ્યાય વષટ્કારા યજ્ઞદાનવિવર્જિતાઃ ॥ ૧૫ ॥

ઉચ્છિન્નકુલધર્માશ્ચ સ્વાચારરહિતાઃ ખલાઃ ।

મુનયઃ સાધવઃ સર્વૈ ગિરિગલ્હરમાશ્રિતાઃ ॥ ૧૬ ॥

દેવં તે પ્રાર્થયામાસુઃ કથં દૈત્યો વિવલ્લિતઃ ।

વિના ત્વાં શરણં શમ્ભો યામઃ કં જગદીશ્વરમ્ ॥ ૧૭ ॥

નિર્માતા રક્ષિતા ધાતા સંહર્તા જગતાં વિભો ।

દાવાનલો વનમિવ દહતેડસ્માન્ સ દર્પતઃ ॥ ૧૮ ॥

યદિ તે સઙ્ગિહીર્ષા સ્યાત્ સંહરસ્વ સ્વયં જગત્ ।

નોચેત્ સંહર દૈત્યં ત્વં તારકં સર્વપીડકમ્ ॥ ૧૯ ॥

એવં સમ્પ્રાર્થ્ય તેપુસ્તે દુષ્કરં તપ ઉત્તમમ્ ।

પત્રભક્ષ્યા વાયુભક્ષ્યા નિરાહારા જલાશિનઃ ॥ ૨૦ ॥

એવં સ્થિતેષુ મુનિષુ તેનાજ્ઞાતેષુ દૈત્યરાટ્ ।
ઐન્દ્રં પદં સમાસ્થાય બ્રહ્માણં સમતાડયત્ ॥ ૨૧ ॥

વિષ્ણુસ્તતોડગમત્ ક્ષીરસાગરં નિદ્રિતું મુને ।
ત્યક્ત્વા કૈલાસમગમચ્છકુરોડપિ ગુહાન્તરમ્ ॥ ૨૨ ॥

દિક્પાલા દિગ્ગજાશ્ચાપિ નાનાગવ્હરમાશ્રિતાઃ ।
તેષાં સ્થાનેડસ્થાપયત્ સ દૈત્યાનન્યાંશ્ચ દૈત્યરાટ્ ॥ ૨૩ ॥

અચલામચલસ્તિષ્ઠન્ પાલયામાસ વૈ પ્રજાઃ ।
ગર્જતે સ્વસ્વભાવેન કમ્પતેડથ ત્રિવિષ્ટપમ્ ॥ ૨૪ ॥

તત ઇન્દ્રાદ્યો દેવાસ્તુષ્ટુવુર્ગિરિગવ્હરે ।
ગિરિશં ગિરિજાનાથં ગિરા ગમ્ભીરયા મુદા ॥ ૨૫ ॥

દેવા ઊચુઃ ।
દેવાધિભૂમિગગનેનશશિસ્વરૂપ !
વાય્વગ્નિરૂપયજમાનજલસ્વરૂપ ।
ત્વં સ્થાવરાનથ ચરાન્ સૃજસેડવસીશ !
ત્વં સર્વમેવ હરસે નિજયેચ્ચયેશ ॥ ૨૬ ॥

તન્નોચિતં ત્વયિ પરે પરદુઃખહારિન્ ।
સ્વીયં યશઃપરગતં બહુધાડધ કર્તુમ્ ।
તન્નાશયૈનમથવા સકલાન્ મુર્નીશ્ચ (તન્નાશયૈનમવ તાન્)
દેવાન્ દ્વયોશ્ચ ભજને પરિવિષ્ટચિત્તાન્ ॥ ૨૭ ॥

કં વા વ્રજેમ શરણં ત્વદૃતે ગિરીશ ।
કં વા ભજેમ ભગવંસ્ત્વદૃતે મહેશ ।
કં વા વદેમ વૃજિનાર્દન પાર્વતીશ ।
કો વાડવિતું પ્રભવતિ ત્વદૃતેડખિલેશ ॥ ૨૮ ॥

ક ઉવાચ ।
એવં તે તુષ્ટુવુર્યાવચ્છુશ્રુવુસ્તાવદેવ હિ ।
નભોવાર્ણી સર્વદેવા હરપુત્રો યદા ભવેત્ ॥ ૨૯ ॥

તદાડસ્ય નાશો ભવિતા યત્નં કુરુત તત્ર વૈ ।
નભોવાર્ણી સમાકર્ણ્ય સર્વે હર્ષસમન્વિતાઃ ॥ ૩૦ ॥

કૈલાસં દેવનિલયમાપુરિન્દ્રાદ્યઃ સુરાઃ ।

નાપશ્યન્ શકુરં તત્ર દદૃશુઃ પુરતોડમરાઃ ॥ ૩૧ ॥

મૂલપ્રકૃતિરૂપાં તામુમાં સર્વે વિજિજ્ઞાપુઃ ।

તારકે તારકજ્ઞાનપ્રદે તારય તારકાત્ ॥ ૩૨ ॥

ત્રૈલોક્યપીડકાદ્ દુષ્ટાત્ પદભ્રષ્ટાન્ મુનીન્ સુરાન્ ।

તથા વિચિન્ત્યતાં માતસ્તસ્ય નાશો ભવેદ્ યથા ॥ ૩૩ ॥

માતસ્ત્વાં પ્રણમામ દેવજનનીં ત્રૈલોક્યરક્ષાકરે

શર્વાણિ ત્રિપુરે પરાત્પરકલે બ્રહ્માદિભિઃ સંસ્તુતે ।

ત્વં વેદૈરનિરૂપિતે કુરુ જગત્ કલ્યાણમીશપ્રિયે

સ્વેચ્છોપાત્તસુવિગ્રહેડસુરહરે વૈશ્વાદિભૂતેડનઘે ॥ ૩૪ ॥

ક ઉવાચ ।

એવં સમ્પ્રાર્થિતા દેવી વિશ્વમાતા જગાદ તાન્ ।

નભોવાણી મયા જ્ઞાતા શકુરઃ શં કરિષ્યતિ ॥ ૩૫ ॥

સહૈવ યાન્તુ સર્વેડપિ મયા યત્ર સ શકુરઃ ।

પરં નિયમમાસ્થાય કુરુતે પરમં તપઃ ॥ ૩૬ ॥

ઇત્યુક્ત્વા સર્વદેવાન્ સા ભિલ્લીવેશમધારયત્ ।

યાં દૃષ્ટ્વા પરમો યોગી કામબાણાર્દિતો ભવેત્ ॥ ૩૭ ॥

દેવા અપિ તદા કેજિજ્ઞાતા મદનવિબ્હલાઃ ।

ઉર્વશી મેનકા રમ્ભા પૂર્વચિતી રતિસ્તથા ॥ ૩૮ ॥

લજ્જિતાસ્તાં નિરીક્ષ્યૈવ સર્વાવયવસુન્દરામ્ ।

તે દેવા સા ચ ગિરિજા પ્રાપ્તા બ્રહ્મન્ શિવાન્તિકમ્ ॥ ૩૯ ॥

સ્થાણું તં સ્થાણુભૂતં ચ ધ્યાનનિશ્ચલલોચનમ્ ।

ધ્યાયન્તં મનસા બ્રહ્મ જપન્તં નિષ્પરિગ્રહમ્ ॥ ૪૦ ॥

દદૃશુઃ સર્વદેવાસ્તે ભિલ્લી યાપિ ત્રિલોચનમ્ ।

તત ઉચેડખિલાન્ દેવાનુમોપાયં સુખાવહમ્ ॥ ૪૧ ॥

દેહાતીત ઇવાસ્તેડસૌ તપોનિષ્ઠઃ સદાશિવઃ ।

એતસ્ય દેહભાવાર્થ કામં વિજ્ઞાપયન્તુ ચ ॥ ૪૨ ॥

તેનેષુણા યદા વિષ્ણુ એકનિષ્ઠઃ સદાશિવઃ ।

યાસ્યતે દેહભાવં સ તદા કાર્યં ભવિષ્યતિ ॥ ૪૩ ॥

તતો દેવાઃ સર્વ એવ કામં સસ્મરુત્કટમ્ ।
 સમાગતં તમૂચુસ્તે સ્વકાર્યં કૃતનિશ્ચયાઃ ॥ ૪૪ ॥
 પ્રાર્થયામાસુરપરે સ્વકાર્યાય મનોભવમ્ ।
 વિભુસ્ત્વમસિ લોકાનાં ચરેષુ સ્થાવરેષુ ચ ॥ ૪૫ ॥
 ત્વયૈવ જાયતે સૃષ્ટિસ્ત્વયા વ્યામમિદં જગત્ ।
 અબલાઃ કામિનઃ સર્વે ત્વયૈવ બલવત્તરાઃ ॥ ૪૬ ॥
 ત્વયા વિના વૃથા સર્વં જગત્સ્થાવરજંગમમ્ ।
 અતસ્ત્વયૈવ કર્તવ્યં સર્વેષાં કાર્યમુત્કટમ્ ॥ ૪૭ ॥
 કામ ઉવાચ ।
 યદ્યપ્યહં વિસામગ્નિસ્તથા યુષ્મત્પ્રસાદતઃ ।
 કરિષ્યામિ વચઃ કાર્યમાદેહપતનાવધિ ॥ ૪૮ ॥
 સુમં ધનુર્મરાલા જ્યેષ્ઠઃ કટાક્ષોઽથ યોષિતઃ ।
 વિજેષ્યેઽથાપિ સકલાનમરાન્ શકુરાવધિ ॥ ૪૯ ॥
 વસન્તં પ્રતિલભ્યૈવ સહાયં સકલં સુરાઃ ।
 ક ઉવાચ ।
 એવમુક્ત્વા ગતઃ કામો યત્રાસ્તેઽસૌ સદાશિવઃ ॥ ૫૦ ॥
 મોહિતું શકુરં દેવં દેવાનાં કાર્યસિદ્ધયે ॥ ૫૧ ॥
 ઇતિ શ્રીગણેશપુરાણે ઉપાસનાખાણે તારકોપાખ્યાનં નામ ત્રયશીતિતમોઽધ્યાયઃ ॥ ૮૩ ॥
 આદિતઃ શ્લોકાનાં સમષ્ટ્યક્રુઃ ૩૬૨૭ + ૫૧ = ૩૬૭૮

૧.૦૮૪ કામદહનો નામ ચતુરશીતિતમોઽધ્યાયઃ

ક ઉવાચ ।
 એવમુક્ત્વા ગતઃ કામઃ સુરકાર્યાર્થસિદ્ધયે ।
 અપશ્યચ્છાકુરં સ્થાનં વૃક્ષવલ્લીસમાકુલમ્ ॥ ૧ ॥
 સિંહશાદૂલજુષ્ટં ચ પક્ષિશ્ચાપદસંયુતમ્ ।
 સ્વયં ચ નિર્મમે માયાવાટિકાં તત્ક્ષણેન સઃ ॥ ૨ ॥
 સરોવરાણિ ભૂરીણિ સુધારૂપજલાનિ ચ ।

અનેકકુસુમાન્ વૃક્ષાનાગવ્યૂતિ સુગન્ધિનઃ ॥ ૩ ॥

જમ્બવામ્રબદરીવૃક્ષાન્ સુપકવકુલશાલિનઃ ।
તથૈવ રમ્ભાપનસૌ નારિકેલીઃ સખર્જુરીઃ ॥ ૪ ॥

એલાલવડ્ગમારીયવૃક્ષાનન્યાનનેકશઃ ।
અગૃહ્યમાણો ગન્ધોડસૌ હરનાસાપુટં યયૌ ॥ ૫ ॥

ઉષઃકાલે હરોડપશ્યજજ્યોત્સ્નાજલમનોહરમ્ ।
અનેકકુલપુષ્પાદ્યં કામકાનનમદ્ભુતમ્ ॥ ૬ ॥

તદૈવ ભેદયામાસ માનસં શૂલિનસ્તુ સઃ ।
સ્વીયામશોકવનિકાં ધિક્ચકે મનસા શિવઃ ॥ ૭ ॥

દેહભાવં ગતો દેવશ્ચિન્તયામાસ કારણમ્ ।
કૃતં કેન તપોવિઘ્નં કૃતમેતદ્દ્રનં શુભમ્ ॥ ૮ ॥

અકસ્માદ્રચિતં કેન દુષ્ટેનેદં ગતાયુષા ।
આબદ્ધય ભ્રુકુટીં રોષાદારક્તનયનોદરઃ ॥ ૯ ॥

કામસ્તુ ભયસન્નસ્તો લીનઃ ક્વાપિ ન ગૃહ્યતે ।
ઇન્દ્રાદીનાં સ સંસ્માર સ્મૃતાસ્તેનાત્ર તે યયુઃ ॥ ૧૦ ॥

વિમાનાનિ સમારૂઢાઃ કાર્યસિદ્ધીચ્છયા સુરાઃ ।
શિવેન દદૃશે તાવન્ મદનોડતિલઘુઃ કૃશઃ ॥ ૧૧ ॥

દગ્ધું મનોભવં નેત્રં તૃતીયમુદઘાટયત્ ।
ચક્રમ્પે પૃથિવી સર્વા સ્વર્ગઃ પાતાલમેવ ચ ॥ ૧૨ ॥

મા જહીત્યબ્રુવન્દેવા યાવત્ તાવત્ સ નેત્રજઃ ।
ચકાર ભમ્મસાત્ કામં ભસ્મમાત્રાવશેષિતમ્ ॥ ૧૩ ॥

તતો ભિલ્લી મહેશાનં પ્રાર્થયામાસ સાદરમ્ ।
નમસ્કૃત્વાગ્જલિં બદ્ધ્વા ત્રૈલોક્યહિતકામ્યયા ॥ ૧૪ ॥

ત્રૈલોક્યદાહકં વહ્નિમુપસંહર શકુર ।
બ્રહ્મલબ્ધવરો દૈત્યસ્તારકોડતિમહાબલી ॥ ૧૫ ॥

આકાન્તં તેન ત્રૈલોક્યં નિઃસ્વાધ્યાયં નિરાહુતિ ।
સ્થાનચ્યુતાઃ સુરાઃ સર્વે ત્વાં દૃષ્ટ્વા તપસિ સ્થિતમ્ ॥ ૧૬ ॥

ત્વરયા કામમામન્ય દેહભાવાય તેડનઘ ।
 અપ્રોષયન્ સ વૈ ભસ્મ જાતઃ શ્રેષ્ઠાપરાધતઃ ॥ ૧૭ ॥
 ઇદાનીં દેવ રક્ષાસ્માંસ્ત્વામેવ શરણં ગતાન્ ।
 વિખ્યાતસ્ત્રિષુ લોકેષુ શરણાગત પાલકઃ ॥ ૧૮ ॥
 ક્ષમસ્વ કૃપણાનાં ત્વં દેવાનાં શરણૈષિણામ્ ।
 અપરાધં મહાદેવ કરુણાકર શકુર ॥ ૧૯ ॥
 ક ઉવાચ ।
 ઇતિ તસ્યા વચઃ શ્રુત્વા સ્વાહ્નિસ્થશિરસો મુને ।
 જગાદ હાસ્યવદનો વક્તિ સંહૃત્ય શકુરઃ ॥ ૨૦ ॥
 ઉત્તિષ્ઠોત્તિષ્ઠ દેવાનાં રક્ષણં કૃતમઘ મે ।
 પાદયોઃ પતિતાયાસ્તે વચસા પ્રણયેન ચ ॥ ૨૧ ॥
 તત આલિંગ્ય સહસા ભિલ્લીમહુમથાનયત્ ।
 વૃષભારુણ્ય ચ તથા સાઘ્વં કૈલાસમાગમત્ ॥ ૨૨ ॥
 ઇતિ શ્રીગણેશપુરાણે ઉપાસનાખાંડે કામદહનો નામ ચતુરશીતિતમોડધ્યાયઃ ॥ ૮૪ ॥
 આદિતઃ શ્લોકાનાં સમષ્ટયક્રુઃ ૩૬૭૮ + ૨૨ = ૩૭૦૦

૧.૦૮૫ સ્કન્દોપાખ્યાનં નામ પચ્ચાશીતિતમોડધ્યાયઃ

ક ઉવાચ ।
 શિવસ્યાલિંગનાદ્ ભિલ્લી મદનાનલદીપિતા ।
 નાપ ક્વાપિ સુખં દેવી નિર્જલે શકરી યથા ॥ ૧ ॥
 પતિતા જલમધ્યે સા શીતલોશીરશાલિની ।
 ન શર્મ લેભે તત્રાપિ સ્થલે નિદ્રાં ન ચાલભત્ ॥ ૨ ॥
 કર્પૂરચન્દનં તસ્યા અધિકં તાપમાદઘે ।
 ન શીતલપદાર્થોડસ્યાઃ કોડપિ સન્તોષમાદઘે ॥ ૩ ॥
 એવં બહુતિથે કાલે સાડસ્થિચર્માવશેષિતા ।
 તત્તો ગિરિશમાગમ્ય ગિરિજા ગિરમબ્રવીત્ ॥ ૪ ॥
 ન ત્વં મૃશસિ માં દેવ કામવસ્થાં ગતાડસ્મિ હ ।
 દગ્ધોડપિ મદનો મહ્યમત્યન્તં પીડયત્યહો ॥ ૫ ॥

નાનોપાયાઃ કૃતાસ્તસ્ય શાન્તયે ન ચ સાડભવત્ ।
 યેનોપાયેન શાન્તિઃ સ્યાત્ સ તં કુરુ મમ પ્રભો ॥ ૬ ॥
 ઇતિ વાઙ્યં સમાકર્ણ્ય પ્રિયાયાઃ પ્રિયકૃદ્ધરઃ ।
 રહસ્યેતાં કરે કૃત્વા પર્યઙ્કે પર્યવેશયત્ ॥ ૭ ॥
 રેમે તયા યથેષ્ટં સ મદનેન વશીકૃતઃ ।
 મૃતેનાપિ કૃતં તેન મહત્કાર્યં સુરેરિતમ્ ॥ ૮ ॥
 અનન્ડગેન સમો નૈવ ધન્વીતિ યશ આત્મવાન્ ।
 તયોડસ્તુ ક્રીડતોર્યાતાઃ ષષ્ટિસાહસ્રવત્સરાઃ ॥ ૯ ॥
 બ્રહ્મસ્થાના મુનિસુરાઃ શ્રુત્વા મદનચેષ્ટિતમ્ ।
 કૈલાસં પુનરાયાતાસ્તત્ર ક્રીડારતં હરમ્ ॥ ૧૦ ॥
 જ્ઞાત્વા તૂષણીં સ્થિતાસ્તત્ર ચિન્તાવ્યાકુલચેતસઃ ।
 તારકાસુરભીતાસ્તે પુનર્ગહિરમાગતાઃ ॥ ૧૧ ॥
 કદા વધો ભવેદસ્ય કદા સ્થાનાનિ યામ ચ ।
 કરિષ્યતિ કદા શમ્ભુરસ્માકં દુઃખનાશનમ્ ॥ ૧૨ ॥
 ઇતિ ચિન્તાર્ણવિ મગ્ના યાવદ બ્રહ્માદયઃ સુરાઃ ।
 તાવદૂયે સુરાચાર્યો વાઙ્યં મે શૃણુતાનઘાઃ ॥ ૧૩ ॥
 પ્રેષયન્ ત્વખિલા વહ્નિ રૂપાન્તરધરં હરમ્ ।
 સ હરં બોધયિત્વાડડશુ ભવત્કાર્યં ભવિષ્યતિ ॥ ૧૪ ॥
 તતસ્તે વહ્નિમાકાર્યં તુષ્ટુવુર્ધિવિધૈઃ સ્તવૈઃ ।
 દેવા ઊચુઃ ।
 ત્વત્તો યજ્ઞક્રિયા બ્રહ્મન્ સંસ્કારાઃ સર્વ એવ હિ ॥ ૧૫ ॥
 અપાં ત્વમસિ હેતુશ્ચ દેવાનાં મુખમેવ ચ ।
 અગ્નિહોત્રપ્રણેતા ત્વં ગાર્હપત્યાદિનામભિઃ ॥ ૧૬ ॥
 ત્વમેવ પિબસીશાબ્ધિવારિ નિત્યં મહત્તરમ્ ।
 ત્વમેવ પચસે નૃણાં જઠરે ષડ્સાનપિ ॥ ૧૭ ॥
 ત્વમેવ સર્વજન્તૂનાં સન્ધૌ સન્ધૌ વિચેષ્ટસે ।
 ત્વયા ત્યક્તં પ્રેતસંજ્ઞાં લભતે દહ્યતે ત્વયા ॥ ૧૮ ॥

હેતુસ્ત્વમસિ દેવેશ જન્તૂનાં પ્રાણધારણે ।
 ત્વયાદ્ભિશ્ચ વિના નાત્રં પક્તું શક્યં ન ચ ક્વચિત્ ।
 ત્વમેવ બ્રહ્મા રુદ્રશ્ચ સૂર્યશ્ચાનેકરૂપધૃક્ ॥ ૧૯ ॥
 ત્વમેવ જાયસે મૂલં ક્રોધસ્ય જગદીશ્વર ।
 યત્ર તત્ર ભવેત્ તેજસ્તત્ તદ્ભૂપં તવૈવ ચ ॥ ૨૦ ॥
 અતસ્ત્વાં પ્રાર્થયામોઽથ ત્રિલોક્યા ઉપકારક ।
 ત્રૈલોક્યાક્રમણં તેન તારકેણ કૃતં વિભોઃ ॥ ૨૧ ॥
 જાનાસિ તન્નભોવાણીં કામસ્યાપિ ચ તાં ગતિમ્ ।
 પાર્વતીહરયોર્બોધં ચિરકીડાનિમગ્નયોઃ ॥ ૨૨ ॥
 કુરુ ગત્વાઽન્યરૂપેણ ભિક્ષાં યાચસ્વ તત્ર વૈ ।
 એવં કૃતે જગત્કાર્યસ્માકં ચ ભવિષ્યતિ ॥ ૨૩ ॥
 બ્રહ્મોવાચ ।
 ઇતિ દેવવચઃ શ્રુત્વા કાષાયવસનો દ્વિજઃ ।
 ભૂત્વા શુષ્મા યયૌ તત્ર યત્રાસ્તાં પાર્વતીશ્ચરૌ ॥ ૨૪ ॥
 કીડાસકતૌ બહિઃ સ્થિત્વા ભિક્ષાં દેહીત્યુવાચ સઃ ।
 ત્રિવારં પ્લુતશબ્દેન દ્વાભ્યામપિ શ્રુતઃ સ્વનઃ ॥ ૨૫ ॥
 ઊચતુર્વિસ્મિતૌ તૌ તુ પરસ્પરમુભૌ વચઃ ।
 પરિધત્તાંશુકે સ્વે સ્વે કુતોઽત્રાયં સમાગતઃ ॥ ૨૬ ॥
 કિમસ્મૈ ચ પ્રદાતવ્યમિતિ ચિન્તાં ચ ચક્રતુઃ ।
 ઉમાઞ્જલાવધાદ્ વીર્યમક્ષમા તસ્ય ધારણે ॥ ૨૭ ॥
 જાનતી ભાવિનં ચાર્થં દદૌ સા ભિક્ષુકાય તત્ ।
 ભૂમૌ ત્યક્તં દહેદેતત્ ત્રૈલોક્યં સચરાચરમ્ ॥ ૨૮ ॥
 હરવીર્યમિત્યપિબદ્ વહ્નિઃ શાપભયાત્ તયોઃ ।
 ગર્ભવાનનલો જાતો લજ્જાવાનપિ તાપવાન્ ॥ ૨૯ ॥
 તત્ર યત્ર યયૌ વહ્નિઃ શર્મ લેભે ન તત્ર વૈ ।
 ઉષસ્યુત્યાય ગડ્ગાયાં તુલાસંસ્થે દિવાકરે ॥ ૩૦ ॥
 સ્નાતું યાવત્ સ શૌચાદિ કુરુતે તાવદેવ હ ।

આગતાઃ ષટ્ સ્ત્રિયસ્તત્ર સ્નાતુમૂર્જે સમાહિતાઃ ॥ ૩૧ ॥

અગ્નિના યત્ સમુત્સૃષ્ટે ગડ્ગેયં ચ હરપ્રિયા ।

ધારયિષ્યતિ શક્તા ચેજ્જલરૂપા સુશીતલા ॥ ૩૨ ॥

શિતવીર્યઽથ તત્તાભિઃ પ્રાશિતં ષડ્વિભાગતઃ ।

તસ્મિન્નેવ ક્ષણે સોઽગ્નિરન્તર્હિં સમપદ્યત ॥ ૩૩ ॥

અહ્કુશાનિ ચ યાતાનિ દૂરદેશં ગતેઽનલે ।

પરિધાય સ્વવસ્ત્રં તાસ્તતો યાતા નિજં ગૃહમ્ ॥ ૩૪ ॥

દદૃશુઃ પતયસ્તાસાં મુખાન્યત્યુજ્જવલાનિ ચ ।

ગર્ભિણ્ય ઇતિ તે જ્ઞાત્વા જ્ઞાનદૃષ્ટયા મુનીશ્વરાઃ ॥ ૩૫ ॥

બહિશ્ચકુર્ગૃહાત્ સર્વા ન પ્રદર્શ્ય મુખં ત્વિદમ્ ।

તાઃ સમેત્ય પુનર્ગંગાં તીરે શરસુશોભિતે ॥ ૩૬ ॥

મુમુચુઃ સ્વ સ્વ ગર્ભં તાઃ શુષ્કાઃ સ્નાતા ગૃહાન્યયુઃ ।

ષટ્સુ તાસુ પ્રયાતાસુ સ્વં સ્વં ગર્ભં વિમુચ્ય વૈ ॥ ૩૭ ॥

ષણ્મુખો દ્વાદશભુજો બાલસ્તત્ર વ્યજાયત ।

તસ્ય હુકારમાત્રેણ નિપેતુર્ભાનિખાત્ ભુવિ ॥ ૩૮ ॥

ચ કમ્પે ધરણી સર્વા શેષઃ પાતાલમેવ ચ ।

દુમા ઉન્મીલિતાઃ સૂર્યો નીહારાચ્છાદિતોઽભવત્ ॥ ૩૯ ॥

એતસ્મિન્નન્તરે તત્ર નારદો દિવ્યદર્શનઃ ।

કૈલાસં ગિરિશં દ્રષ્ટુ ગચ્છન્માર્ગે દદર્શ તમ્ ॥ ૪૦ ॥

અતિદીપ્તતરં બાલં દુર્દર્શં બલવત્તરમ્ ।

પ્રણિધાનેન તં જ્ઞાત્વા તૂષણીં કૈલાસમાયયૌ ॥ ૪૧ ॥

ઉવાચ પાર્વતીં શમ્ભું વૃત્તાન્તં સર્વમેવ ચ ।

જહર્ષ પૃથિવી સર્વા જ્ઞાત્વા તં ગિરિશાત્મજમ્ ॥ ૪૨ ॥

દેવદુન્દુભયો નેદુર્ગન્ધર્વા જગુરદ્ભુતમ્ ।

નારદ ઉવાચ ।

આગચ્છતા મયા દૃષ્ટો ગૌરિ માર્ગે તવાન્મજઃ ॥ ૪૩ ॥

ષણ્મુખો દ્વાદશભુજો સૂર્યકોટિસમપ્રભઃ ।

ગડ્ગાતીરે નિપતિતસ્ત્યક્તસ્તે ષણ્મુખો નુ કિમ્ ॥ ૪૪ ॥

કોટિકન્દર્પશોભાઢ્યો ગર્જિતક્ષોભિતાખિલઃ ।

કથં નિષ્કુરતાડકારિ ગૌરિ સુન્દરબાલકે ॥ ૪૫ ॥

ક ઉવાચ ।

ઇત્યુક્ત્વાડન્તર્હિતે તસ્મિન્ ગૌરી બાલકમભ્યગાત્ ॥ ૪૬ ॥

ઇતિ શ્રીગણેશપુરાણે ઉપાસનાખાંડે સ્કન્દોપાખ્યાનં નામ પચ્ચાશીતિતમોડધ્યાયઃ ॥ ૮૫ ॥

આદિતઃ શ્લોકાનાં સમષ્ટયક્ર્મઃ ૩,૭૦૦+૪૬=૩,૭૪૬

૧.૦૮૬ સ્કન્દોપાખ્યાને ષડશીતિતમોડધ્યાયઃ

ક ઉવાચ ।

દૃષ્ટ્વા સા તાદૃશં બાલં સ્નેહસ્નુતપયોધરા ।

આલિલિડ્ગ મુદા બાલં તદ્ધસ્તહૃદયા સતી ॥ ૧ ॥

તામૂઢે મમ બાલોડયં ગડ્ગા ગમ્ભીરનિસ્વના ।

મમાયમિતિ તાં પ્રાહ વહ્નિર્બાલો ગિરેઃ સુતામ્ ॥ ૨ ॥

કૃત્તિકાધાશ્ચ તાં પ્રાહુરસ્મજ્જાતોડયમર્ભકઃ ।

અસ્માકમેવ બાલોડયમિતિ ચુક્રુશુરાતુરાઃ ॥ ૩ ॥

એવં વિવદ્માનાસ્તા યાતા વહ્નિપુરોગમાઃ ।

કૈલાસે દેવનિલયે ગિરિશં ચન્દ્રશેખરમ્ ॥ ૪ ॥

ગૌરી વિવેશ પ્રથમં કટિન્યસ્તસ્વબાલકા ।

શિવો ગૃહિત્વા તં સ્વાહુઃ શિરસ્યાધાય મન્ત્રતઃ ॥ ૫ ॥

રમયામાસ પરયા મુદા દેવસ્ત્રિલોચનઃ ।

ગડ્ગા વહ્નિઃ ષટ્સ્ત્રિયસ્તા ગૃહં જગ્મુર્યથાગતમ્ ॥ ૬ ॥

તન્નામકરણાર્થાય બ્રહ્માણં ચ બૃહસ્પતિમ્ ।

આહૂય શિવ ઊચે તૌ નામાસ્ય ક્રિયતામિતિ ॥ ૭ ॥

બ્રહ્મા બૃહસ્પતી ઊચતુઃ ।

કાર્તિકે માસિ જાતોડયં કાર્તિકેય ઇતિ સ્ફુટમ્ ।

નામાસ્ય પ્રથમં દેવ પાર્વતીનન્દનોડપિ ચ ॥ ૮ ॥

શરદ્રીપેડયમુત્પન્નઃ શરજન્મા તતોડપિ ચ ।
 કૃત્તિકાભ્યોડપિ જાતત્વાત્ કાર્તિકેય ઇતિ સ્મૃતઃ ॥ ૯ ॥
 યતોડસ્ય માતરઃ ષટ્ તા સ ષાણ્માતુર ઇત્યપિ ।
 અયં પુત્રસ્તારકજિત્ તારકં ચ વિજેષ્યતિ ॥ ૧૦ ॥
 દેવસેનાપતિર્ભાવી સેનાનીરિતિ શબ્દિતઃ ।
 તત એવ મહાસેનઃ ષણ્મુખત્વાત્ ષડાનનઃ ॥ ૧૧ ॥
 સ્કન્નં ત્રિવારં રેતો યત્ તેન સ્કન્દોડયમુચ્યતે ।
 તયોડસ્તુ વદતોરેવં શઙ્કાદ્યા આયયુ સુરાઃ ॥ ૧૨ ॥
 આનનન્દુશ્ચ નેમુસ્તં પુપૂજુસ્તુષ્ટુવુર્જગુઃ ।
 વ્યાનશે રોદસી દિવ્યવાદ્યશબ્દો રસાતલમ્ ॥ ૧૩ ॥
 તતસ્તે પ્રાર્થયામાસુઃ સેનાન્યં પ્રણિપત્ય ચ ।
 ત્રૈલોક્યકણ્ઠકં દેવ જહિ ત્વં તારકાસુરમ્ ॥ ૧૪ ॥
 નાનાભિષેકસમ્ભારૈઃ સેનાપત્યેડભિષિચ્ય તમ્ ।
 વૈદિકૈસ્તાન્નિકૈર્મન્ત્રૈર્નામામુનિસમીરિતૈઃ ॥ ૧૫ ॥
 તતોડનુજ્ઞાં ગૃહીત્વા તે દેવાઃ સ્વસ્થાનમાગમન્ ।
 ઋષયોડપિ નિરુદ્ધોગાસ્તપસ્તેપુર્યથા પુરા ॥ ૧૬ ॥
 સેનાન્યાં વિદ્યમાને નો ન ભયં વિદ્યતે ક્વચિત્ ।
 સ બાલો વવૃધેડત્યન્તં શુક્લપક્ષે યથા શશી ॥ ૧૭ ॥
 એકદા બાલભાવાત્ સ ઉડીય શશિનં યયૌ ।
 ગૃહિતું બ્રહ્મણાડવારિ નેદૃશં સાહસં કુરુ ॥ ૧૮ ॥
 બુદ્ધ્યા બૃહસ્પતિ શક્ત્યા જિગાયેન્દ્રં ચ સોડર્ભકઃ ।
 એકદા સુખમાસીનં પાર્વત્યા સહિતં શિવમ્ ॥ ૧૯ ॥
 પ્રણમ્ય પરિપ્રચ્છ સર્વકામાર્થસિદ્ધયે ॥
 સ્કન્દ ઉવાચ ।
 પિતર્મયાડશ્રાવિ મહાકથા નાનાવિદ્યાઃ શુભાઃ ॥ ૨૦ ॥
 સર્વસિદ્ધિકરં દેવ પુત્રસમ્પત્તિવર્ધનમ્ ।
 સર્વપાપહરં ચૈવ ધર્માર્થકામમોક્ષદમ્ ॥ ૨૧ ॥

ત્રૈલોક્યસ્ય ગુરોસ્ત્વત્તસ્તૃમિનાસ્તિ તથાપિ મે ।
વદ મે સર્વશત્રૂણાં જયકારિ વ્રતં શુભમ્ ॥ ૨૨ ॥

ઈશ્વર ઉવાચ ।
સમ્યક્પૃષ્ઠે ત્વયા સ્કન્દ સર્વલોકોપકારકમ્ ।
વ્રતં તેડહં પ્રવક્ષ્યામિ સર્વસિદ્ધિકરં નૃણામ્ ॥ ૨૩ ॥

સર્વપાપક્ષયકરં ધર્માર્થકામમોક્ષદમ્ ।
સર્વશત્રુક્ષયકરં પુત્રસમ્પત્તિવર્ધનમ્ ॥ ૨૪ ॥

અલક્ષ્મીસકુટહરં ગણનાથસ્ય તોષકૃત ।
યઃ કરોતિ નરો ભક્ત્યા સપૂજ્યસ્ત્રિદશૈરપિ ॥ ૨૫ ॥

ઇચ્છાવિહારી ભવતિ સૃષ્ટિસ્થિત્યન્તકૃત્વ્ય સઃ ।
દર્શનાત્ તસ્ય ચાન્યેષાં મહાપાપં લયં વ્રજેત્ ॥ ૨૬ ॥

નાસ્ત્યેષાં સ્કન્દ વરદયતુર્થાવ્રતતુલ્યતા ।
એવમાકર્ણ્ય વચનં સેનાનીઃ શકુરેસિતમ્ ॥ ૨૭ ॥

પુનઃ પપ્રચ્છ પિતરં મહિમાનં વ્રતસ્ય સઃ ।
સ્કન્દ ઉવાચ ।

વિસ્તરેણ મમ બ્રૂહિ માહાત્મ્યં વ્રતસમ્ભવમ્ ॥ ૨૮ ॥

કસ્મિન્માસિ દિને ચાસ્ય પ્રારમ્ભઃ ક્રિયતે હર ।
કો વિધિઃ કિં ફલં ચાસ્ય કસ્યાભૂત્ પ્રત્યયોડસ્ય ચ ॥ ૨૯ ॥

એતન્મે સકલં બ્રૂહિ યદિ તુષ્ટોડસિ શકુર ।
સર્વલોકોપકારાય વ્રતસ્યાસ્ય પ્રસિદ્ધયૈ ॥ ૩૦ ॥

ઇતિ શ્રીગણેશપુરાણે ઉપાસનાખાણે સ્કન્દોપાખ્યાને શિવસ્કન્દસંવાદો નામ ષડશીતિતમોડધ્યાયઃ ॥ ૮૬ ॥

આદિતઃ શ્લોકાનાં સમષ્ટયક્રુઃ - ૩૭૪૬ + ૩૦ = ૩૭૭૬

૧.૦૮૭ તારકવંધો નામ સમાશીતિતમોડધ્યાયઃ

શકુર ઉવાચ ।
અહં તે કથયિષ્યામિ વ્રતસ્યાસ્ય વિધિં પરમ્ ।
શ્રાવણે તુ સિતે પક્ષે ચતુર્થામારભેદ્ વ્રતમ્ ॥ ૧ ॥

તિલામલકકલ્કેન પ્રાતઃસ્નાનં વિધાય ચ ।
 નિત્યનૈમિત્તિકં સર્વં સમાપ્ય ક્રોધવર્જિતઃ ॥ ૨ ॥
 શુચૌ માણ્ડપિકાં કૃત્વા કદલીસ્તમ્ભમણ્ડિતામ્ ।
 ઇક્ષુયામરપુષ્પાઢ્યામાદર્શાવલિશોભિતામ્ ॥ ૩ ॥
 તન્મધ્યે કલશં સ્થાપ્ય વસ્ત્રયુગ્મેન વેષ્ટિતમ્ ।
 તત્ર ચાષ્ટદલં પદ્મં કારયેચ્ચન્દ્રનેન તુ ॥ ૪ ॥
 ગુરોરાણાં ગૃહીત્વા ચ પૂજાદ્રવ્યાણિ પ્રોક્ષયેત્ ।
 ઉપચારૈઃ ષોડશભિઃ પૂજયેદ્ ગણનાયકમ્ ॥ ૫ ॥
 કાઞ્ચનં રાજતં વાપિ સ્વસ્વશક્ત્યા વિનિર્મિતમ્ ।
 એકવિંશતિપદ્માન્નૈરેકવિંશતિ સદ્ભ્યકૈઃ ॥ ૬ ॥
 ગજાનનાય દેવાય નૈવેદ્યં પરિકલ્પયેત્ ।
 એકવિંશતિ મુદ્રાસ્તુ દક્ષિણાર્થં નિવેદયેત્ ॥ ૭ ॥
 સૌવર્ણી રાજતીર્વાપિ વિત્તશાઠ્યં વિવર્જિતઃ ।
 એકવિંશતિદૂર્વાશ્ચ શ્વેતા વા હરિતા અપિ ॥ ૮ ॥
 અર્પયેદ્ દેવદેવાય મન્ત્રપુષ્પાઞ્જલિં તથા ।
 બ્રાહ્મણાન્ વેદવિદુષઃ પૂજયેદેકવિંશતિમ્ ॥ ૯ ॥
 ભોજયેત્ તાદૃશાન્નેન તાવદ્ દાનાનિ દાપયેત્ ।
 નમેત્ ક્ષમાપયેત્ પશ્ચાદચ્છિદ્રમિતિ વાયયેત્ ॥ ૧૦ ॥
 પાર્થિવસ્ય ગણેશસ્ય વિધાનં કથિતં પુરા ।
 પૂજાપ્રકારઃ સોઽપ્યત્ર સર્વ એવ ઉદાહૃતઃ ॥ ૧૧ ॥
 કથાં તામેવ શૃણુયાત્ પશ્ચાદ્ બન્ધુયુતઃ સ્વયમ્ ।
 ધ્યાયન્ ગણેશં ભુજ્જીત મૌનેર્નોપવસેત વા ॥ ૧૨ ॥
 એવં માસપ્રતં કુર્યાદ્ યાવદ્ ભાદ્રયતુર્થિકા ।
 તસ્યાં મહોસ્તવઃ કાર્યો યથાવિભવમાદરાત્ ॥ ૧૩ ॥
 પૂર્વોક્તેન વિધાનેન પૂજયેદ્ ગણનાયકમ્ ।
 રાત્રૌ જાગરણં કાર્યં ગીતવાદિત્રિનિઃસ્વનૈઃ ॥ ૧૪ ॥
 પુરાણશ્રવણૈરન્યૈર્નાખ્યાનવરૈરપિ ।
 સહસ્રનામમન્ત્રેણ સ્તુવીત દ્વિરદાનનમ્ ।

પ્રભાતે વિમલં સ્નાત્વા પૂજયેત્ દ્વિરદાનનમ્ ॥ ૧૫ ॥

બ્રાહ્મણાન્ ભોજયેદ્ ભક્ત્યા શતં ચૈવૈકવિંશતિમ્ ।

ગોભૂકાગ્ન્યનવસ્ત્રાણિ ભૂષણાનિ ધનાનિ ચ ॥ ૧૬ ॥

તેભ્યો દદ્યાદ્ યથાશક્તિ દીનાન્ધ કૃપાણેષુ ચ ।

અશક્તૌ ભોજયેદેકવિંશત્યેકં તુ વાડવાન્ ॥ ૧૭ ॥

બ્રાહ્મણાય પ્રદાતવ્યા મૂર્તિશ્ચેદ્ધાતુનિર્મિતાઃ ।

અન્યથા પરમોત્સાહેર્જલમધ્યે વિસર્જયેત્ ॥ ૧૮ ॥

દિવ્યવાદિત્રિનિર્ધોષૈર્નરયાનસ્થિતાં ચ તામ્ ।

છત્રધ્વજપતાકાભિર્વેદગીતાદિનિઃસ્વનૈઃ ॥ ૧૯ ॥

બાલાનાં દણ્ડયુદ્ધૈશ્ચ તાં વિસૃજ્ય ગૃહં વ્રજેત ।

વ્રતમેવં તુ યઃ કુર્યાદેકવાર ષડાનન ॥ ૨૦ ॥

સર્વાન્ કામાનવાયૈવ ગાણેશં પદમાપ્નુયાત્ ।

બ્રહ્મણાડકારિ સૃષ્ટયર્થમેકાર્ણે જપતા મનુમ્ ।

પ્રત્યક્ષો વિકટસ્તસ્ય સામર્થ્યં વિવિધં દદૌ ॥ ૨૧ ॥

વિષ્ણુનાડપ્રાપિ શક્તિશ્ચ પાલને કુર્વતા વ્રતમ્ ।

ષડક્ષરં મહામન્ત્રં જપતા પરમાદ્ભુતમ્ ॥ ૨૨ ॥

સ્વેચ્છાવતારસામર્થ્યં તતઃ પ્રાપ્તં ષડાનન ।

મયાડપ્યકારિ પુત્રૈતજજપતાડષ્ટાક્ષરં મનુમ્ ॥ ૨૩ ॥

વૃત્રં ચ શમ્બરં દૈત્ય શકેણ મદનેન ચ ।

જિઘાંસતાડકારિ વ્રતં તૌ તૌ જેતું ચ શેકતું ॥ ૨૪ ॥

નાનાસામર્થ્યવાનસ્મિ સંહરામિ જગત્રયમ્ ।

યક્ષગન્ધર્વમુનિભિઃ કિન્નરોરગરાક્ષસૈઃ ।

અકારિ સ્વેષસિદ્ધ્યર્થં સિદ્ધચારણમાનવૈઃ ॥ ૨૫ ॥

એતત્ ત્વં સ્કન્ધ વરદયતુર્થાવ્રતમાચર ।

ભવિષ્યસિ રણેડજેયો વિખ્યાતો ભુવનત્રયે ॥ ૨૬ ॥

ષડક્ષરં ચ મન્ત્રં તે દદામિ વરદસ્ય હ ।

બ્રહ્મોવાચ ।

સુમહૂર્તે દદૌ તસ્મૈ શિવો દીક્ષાં ષડક્ષરીમ્ ॥ ૨૭ ॥

તદૈવ સ યયૌ સ્કન્દસ્તપસ્તમું દ્વિજોત્તમ ।
 સુનિર્મલતરે દેશે વૃક્ષવલ્લીસમાકુલે ॥ ૨૮ ॥
 બહુમૂલકલે રમ્યે સરોવાપીસુશોભિતે ।
 એકપાદસ્થિતઃ સ્કન્દસ્તપસ્તેપે સુદારુણમ્ ॥ ૨૯ ॥
 વ્રતં ચકાર વિધિવદ્ યથોક્તં શમ્ભુના પુરા ।
 અનુષ્ઠાનાશ્ચ મન્ત્રસ્ય વ્રતસ્યાસ્ય પ્રભાવતઃ ॥ ૩૦ ॥
 પ્રસન્નોઽભૂત્ તદૈવાસ્ય પરમાત્મા ગજાનનઃ ।
 દર્શયામાસ સેનાન્યે યોગિધ્યેયમનુત્તમમ્ ॥ ૩૧ ॥
 નિજં રૂપં મહાતેજાશ્ચતુર્ભુજવિરાજિતમ્ ।
 મહામુકુટસંશોભિ કુણ્ડલાઙ્ગદશોભિતમ્ ॥ ૩૨ ॥
 એકદન્તં ભાલચન્દ્રં શુણ્ડાદણ્ડવિરાજિતમ્ ।
 પાશાક્રુશકરં માલાદન્તહસ્તં સુશોભનમ્ ॥ ૩૩ ॥
 મુક્તામણિગણોપેતં સર્પરાજયુતોદરમ્ ।
 દિવ્યસ્ત્રપરીધાનં દિવ્યગન્ધાનુલેપનમ્ ॥ ૩૪ ॥
 અનેકસૂર્યસક્રુશં તેજોજવાલાસુદીપિતમ્ ।
 દદર્શાષણમુખસ્તત્ર વિસ્મયોત્કલ્લલોચનઃ ॥ ૩૫ ॥
 વ્યાકુલીભૂતચિત્તોઽસૌ કિમેતદિત્યચિન્તયત્ ।
 મયા યચ્ચિન્ત્યતેઽન્યદ્વા તદ્વા વિન્ધાત્ર ચાપ્યહમ્ ॥ ૩૬ ॥
 તતઃ પપ્રચ્છ તૂષર્ણીં સ કો ભવાન્ કિંચ્ચ નામ તે ।
 ગજાનન ઉવાચ ।
 ચિન્ત્યતે યો દિવારાત્રૌ ત્વચૈકાગ્રેણ ચેતસા ॥ ૩૭ ॥
 સોઽહં પ્રાપ્નો વરં દાતું વદ તે હૃદિ વાચ્છિતમ્ ।
 દદામિ તુષ્ટસ્તપસા ષડાનન ગજાનનઃ ॥ ૩૮ ॥
 સ્કન્દ ઉવાચ ।
 વિદુર્ન દેવા ન ચ શાસ્ત્રકારા બ્રહ્માદયઃ શેષમુખાશ્ચ નાગાઃ ।
 તવ સ્વરૂપં જગદીશ સમ્યગદર્શિં તન્મે દ્વિરદાનનાથ ॥ ૩૯ ॥
 તેનૈવ જાતઃ પરિપૂર્ણકામઃ તથાપિ યાચે તવ દેવવાક્ય્યાત્ ।

પરાજયો મે ન કદાપિ ભૂયાત્ પ્રત્યક્ષતામેહિ વિચિન્ત્યમાનઃ ॥ ૪૦ ॥

અવિસ્મૃતિઃ સ્યાત્ તવ પાદપન્ને સર્વેષુ દેવેષુ વરિષ્ઠતા ય ।

અલક્ષ્યો લક્ષ્યતાં યાતઃ તતો લક્ષવિનાયકઃ ।

નામ્ના ખ્યાતો ભવાત્ર ત્વં ભક્તકામસુરદ્રુમઃ ॥ ૪૧ ॥

લક્ષ ઉવાચ ।

સર્વ તદ્ ભવિતા સ્કન્દ યદ્યત્ પ્રાર્થિતમથ મે ॥ ૪૨ ॥

અવિસ્મૃતિશ્ચ સાન્નિધ્યં ચિન્ત્યમાનસ્ય મે ભવેત્ ।

પરાજયો રિપૂણાં તે દેવશ્રેષ્ઠ્યં ભવિષ્યતિ ॥ ૪૩ ॥

બ્રહ્મોવાચ ।

એવં વરાન્ દદૌ દેવો મયૂરં નિજવાહનમ્ ।

દદૌ સ્કન્દાય સુપ્રીતો વિનયાચ્ચ તપોભલાત્ ॥ ૪૪ ॥

મયૂરધ્વજ ઇત્યેવં નામ ખ્યાતં તતોઽભવત્ ।

ગજાનન ઉવાચ ।

મૃતિં યાસ્યન્તિ હસ્તાત્ તે તારકાદ્યા મહાસુરાઃ ॥ ૪૫ ॥

લક્ષવિનાયક ઇતિ નામ્નાઽહં ભક્તવત્સલઃ ।

ભવિષ્યામિ ચિરાદત્ર ક્ષેત્રે ત્વદ્વાક્યતોઽનઘ ॥ ૪૬ ॥

બ્રહ્મોવાચ ।

એવમુક્ત્વા તુ વિકટસ્તત્રૈવાન્તર્હિતોઽભવત્ ।

તતઃ સ્કન્દો મહામૂર્તિં કૃત્વા સ્થાપ્ય દ્વિજૈઃ સહ ॥ ૪૭ ॥

લક્ષવિનાયક ઇતિ નામ ચક્રે શુભં તદા ।

મોદકૈર્લક્ષસઙ્ખ્યાકૈઃ પુષ્પૈર્દૂવાંકુરૈરપિ ॥ ૪૮ ॥

પૂજયામાસ તાં મૂર્તિમન્યૈર્દ્રવ્યૈસ્થતાવિઘ્નૈઃ ।

બ્રાહ્મણાન્ ભોજયામાસ તાવત્ સઙ્ખ્યાયુતાન્ દ્વિજાન્ ॥ ૪૯ ॥

સ્તુત્વા નત્વા યયૌ સ્કન્દઃ શકુરં લોકશકુરમ્ ।

મયૂરમારુહ્ય તતઃ સર્વ ચાકથયચ્ચ તમ્ ॥ ૫૦ ॥

મયૂરધ્વજ ઇતિ ચ નામ દેવકૃતં જગૌ ।

તારકાસુરનાશાય યયૌ સ્કન્દઃ શિવાજ્ઞયા ॥ ૫૧ ॥

સ્મૃત્વા ગજાનનં દેવં પરિગૃહ્ય શિવાશિષઃ ।

દેવસેનાપતિત્વેડસાવભિષિક્તઃ સુરર્ષિભિઃ ॥ ૫૨ ॥

સેનાનીસ્તારકં દૃષ્ટ્વા યુદ્ધં ચક્રે મહાબલઃ ।

લક્ષવર્ષાન્તરે તં સ મારયામાસ શક્તિતઃ ॥ ૫૩ ॥

યુદ્ધં તદ્ વર્ણિતું શક્તિઃ શેષસ્થાપિ ન વૈ ભવેત્ ।

તારકે નિહતે દૈત્યે નનન્દુઃ સર્વદેવતાઃ ॥ ૫૪ ॥

મુનયો લોકપાલાશ્ચ નાગાશ્ચ માનવાસ્તથા ।

મુમુયુઃ પુષ્પવર્ષાણિ સ્કન્દસ્થોપરિ નિર્વૃતાઃ ॥ ૫૫ ॥

સર્વદેવાશ્ચ લોકાશ્ચ સ્વં સ્વં સ્થાનં યયુસ્તદા ।

સ્વાહાસ્વધાવષટ્કારાન્ યથાપૂર્વં ચ ચક્રિરે ॥ ૫૬ ॥

બ્રહ્મોવાચ ।

એવં પ્રભાવો દેવોડસૌ કથિતસ્તે ગજાનનઃ ।

વ્રતપ્રભાવોડપિ મયા યથાવત્ તે નિરૂપિતઃ ॥ ૫૭ ॥

ત્રયસ્ત્રિંશત્કોટિસુરૈરવધ્યોડસૌ મહાસુરઃ ।

સ્કન્દેન નિહતઃ સઙ્ખ્યે દેવવ્રત પ્રભાવતઃ ॥ ૫૮ ॥

ઇન્દ્રાદિદેવતાવૃન્દૈઃ પૂજનીયોડભવચ્ચ સઃ ।

વ્યાસ ઉવાચ ।

અનુષ્ઠાનં કૃતં તેન કસ્મિન્ સ્થાને સમાધિના ॥ ૫૯ ॥

પરમેણ વિશાખેન તન્મે બ્રૂહિ પ્રજાપતે ।

બ્રહ્મોવાચ ।

અનુષ્ઠાનં કૃતં તેન યત્રાસ્તે ધૃષણેશ્વરઃ ॥ ૬૦ ॥

પ્રસિદ્ધો વર્તતે નામ્ના આસીલ્લક્ષવિનાયકઃ ।

એલોડભૂતત્ર નગરે પશ્ચાદ્ રાજાડભિવિશ્રુતઃ ।

તત્રામ્ના નગરં ખ્યાતં તતસ્તદભવન્મુને ॥ ૬૧ ॥

ઇતિ શ્રીગણેશપુરાણે ઉપાસનાખાણે તારકવધો નામ સમાશીતિતમોડધ્યાયઃ ॥ ૮૭ ॥

આદિતઃ શ્લોકાનાં સમષ્ટયડ્કાઃ - ૩૭૪૬ + ૩૦ = ૩૭૭૬

૧.૦૮૮ અષ્ટાશીતિતમોઽધ્યાયઃ

મુનિરુવાચ ।

શ્રુતમાખ્યાનકં બ્રહ્મન્ ગજાનનપ્રતાશ્રયમ્ ।

દગ્ધશ્ચેન્મદનસ્તેન શઙ્કુરેણ રુષાગ્નિના ॥ ૧ ॥

દૃશ્યતે સર્વલોકેષુ મદનોઽધાપિ તત્કથમ્ ।

એતત્ કથય મે સર્વ વિસ્તરાચ્ચતુરાનન ॥ ૨ ॥

બ્રહ્મોવાચ ।

તૃતીયં તુ તદા નેત્રં રુષોદ્ઘાટિતવાન્ હરઃ ।

અપરાધં તુ વિજ્ઞાય મદનસ્ય રતિસ્તદા ॥ ૩ ॥

આક્રન્દતી મૃતં કામં હરાન્તિકમુપાગમત્ ।

સાષ્ટાઙ્ગ પ્રણિપત્યૈનં તુષ્ટાવ ચ યથામતિ ॥ ૪ ॥

રતિરુવાચ ।

નમામિ દેવં ગિરિજાસહાયં વૃષધ્વજં ભાલવિલોચનં ચ ।

યઃ પાતિ લોકાન્ ખલુ સત્ત્વયુક્તો નિર્માતિ લોકાન્ રજસા ગુણેન ॥ ૫ ॥

યઃ સ્વેચ્છયા સંહરતેઽભિલેશો જગત્ તમોવિષ્ટતનુર્મહેશઃ ।

યો નુઃ કપાલં વહતે જનાનાં ભિક્ષાશનઃ પૂરયતેઽભિલાર્થાન્ ॥ ૬ ॥

દીનાનુકમ્પી ભગવાન્ મહેશો ગતપ્રિયાયાઃ શરણં મમાસ્તામ્ ।

કર્તુ તથાઽકર્તુમદીનસત્ત્વઃ શક્તોઽન્યથા કર્તુમપીહ દેવઃ ॥ ૭ ॥

સ મે વિધત્તાં શરણં ગતાયા સૌભાગ્યમુચ્ચૈર્મૃતજીવનેન ।

નો ચેદહં પ્રાણવિસર્જનેન યશઃ કરીષ્યે વિપરીતમીશ ॥ ૮ ॥

બ્રહ્મોવાચ ।

એવં તથા સ્તુતઃ શમ્ભુઃ પ્રસન્નસ્તામથાબ્રવીત્ ।

શમ્ભુરુવાચ ।

વરં વૃણુ મહાભાગે કામપત્નિ શુભાનને ॥ ૯ ॥

દદામિ તુષ્ટઃ સ્તોત્રેણ સર્વાન્ કામાન્ હૃદિ સ્થિતાન્ ।

ઇત્યં શિવવચઃ શ્રુત્વા રતિર્હૃષ્ટા પ્રણમ્ય તમ્ ॥ ૧૦ ॥

સૌભાગ્યકામા તં દેવં નિજગાદ ભૃશાતુરા ।

રતિરુવાચ ।

સ્વામિન્ યદિ પ્રસન્નચ્છેષ્ટુણુ મે પરમં વચઃ ॥ ૧૧ ॥

રસાયાં દિવિ ભૂમૌ વા કાન્તાઃ સ્યુઃ કામિનીગુણાઃ ।
મમ લાવણ્યલેશો ન તેષુ ક્વાડપિ ત્રિલોચન ॥ ૧૨ ॥

માં દૃષ્ટ્વા મુમુચુઃ શઙ્કમુખ્યા વીર્યમપત્રપાઃ ।
તતો મે મહતી લજ્જા જાતા મે તામપાકુરુ ॥ ૧૩ ॥

લાવણ્યં ચ વૃથા જાતં વિના કામેન શકુર ।
અયશો દહતે મહ્યં રતિઃ સા વિધેવતિ ચ ॥ ૧૪ ॥

ભર્તુર્દનિન દેવેશ માં જીવય દયાનિધે ।
એવં તથા પ્રાથિતોડસૌ શકુરો લોકશકુરઃ ॥ ૧૫ ॥

ઉવાચ શ્વક્ષણ્યા વાચા હર્ષયન્ કામયોષિતમ્ ।

શિવ ઉવાચ ।

ચિન્તા માં કુરુ કલ્યાણિ ન લજ્જાં કર્તુમર્હસિ ॥ ૧૬ ॥

સ્મૃતમાત્રસ્ત્વયા બાલે કામઃ સ્યાદ્દૃષ્ટિગોચરઃ ।
મનસા ચિન્તિતો વાપિ મનોભૂરિતિ સંજિતઃ ॥ ૧૭ ॥

પૂરયિષ્યતિ તે કામાન્ માન્યા ત્વં ચ ભવિષ્યસિ ।
વિષ્ણોઃ સકાશાદુત્પત્તિં રમાયાં પ્રાપસ્યતે યદા ॥ ૧૮ ॥

ભર્તા તવ જને ખ્યાતો નામ્ના પ્રદ્યુમ્ન સંજિતઃ ।
ભવિષ્યતિ મહાભાગે ગચ્છેદાનીં નિજાલયમ્ ॥ ૧૯ ॥

સાડડગતા શિવવાક્યેન મન્દિરં ભૃશસુન્દરમ્ ।
સસ્માર તં પતિં સા તુ પુરોડનઙ્ગઃ સમાયયૌ ॥ ૨૦ ॥

ઈશ્વરેચ્છાવશાત્ તસ્યાઃ પ્રત્યક્ષં સમજાયત ।
ઇતિશ્ચાશ્ચર્યયુક્તા સા જહૃષે પતિના સહ ॥ ૨૧ ॥

તતોડનઙ્ગો યયૌ શમ્ભુ પ્રણમ્યાભિદધે વચઃ ।

અનઙ્ગ ઉવાચ ।

વિનાડપરાધં દેવેશ ગમિતોનઙ્ગતાં કથમ્ ॥ ૨૨ ॥

ઇન્દ્રાદિદેવતાવૃન્દૈસ્તારકાસુરપીડિતૈઃ ।
મુનિભિશ્ચ વિશાખસ્ય ત્વત્ત ઉત્પત્તિવેદિભિઃ ॥ ૨૩ ॥

પ્રાર્થિતસ્તવ નિષ્ઠાયા ભડ્ગ કર્તુમહં વિભો ।
 ઉપકારાય સર્વેષામકાર્ષ કર્મ તાદૃશમ્ ॥ ૨૪ ॥
 ઉપકારસમં પુણ્યં ન યાસ્તિ ભુવનત્રયે ।
 વિપરીતં તુ તજ્જાતં મમ દૈવાદ્ સુરેશ્વર ॥ ૨૫ ॥
 ત્રયસ્ત્રિંશત્કોટિદેવેષ્વહં ચારુતરઃ પુરા ।
 ઉપમા ચારુપુરુષે મમૈવ દીયતેઽભિલૈઃ ॥ ૨૬ ॥
 કથં તિષ્ઠામિ દેવેશ સ્વાડ્ગાહીનઃ પરેતવત્ ।
 અતો મયિ મહાદેવ કૃપયાંઽનુગ્રહં કુરુ ॥ ૨૭ ॥
 બ્રહ્મોવાચ ।
 તત એકાક્ષરં મન્ત્રં ગણેશસ્ય દદૌ શિવઃ ।
 અનડ્ગાય પ્રણમતેઽનુષ્ઠાનં ચાદિશચ્ચ તમ્ ॥ ૨૮ ॥
 તતોઽનડ્ગો યથૌ રમ્યં જનસ્થાનં સુસિદ્ધિદમ્ ।
 તત્રાનુષ્ઠાનમકરોદનડ્ગઃ શકુરાજાયા ॥ ૨૯ ॥
 સંવત્સરશતં પૂર્ણં તતાપ સ તપો મહત્ ।
 એકાક્ષરં જપન્ મન્ત્રં ગણેશધ્યાનતત્પરઃ ॥ ૩૦ ॥
 વાયુમાત્રાશનો નિત્યં સદા રતિ સહાયવાન્ ।
 તતઃ પ્રસન્નો ભગવાન્ દેવદેવો ગજાનનઃ ॥ ૩૧ ॥
 આવિરાસીદ્ દશભુજો મહામુકુટશોભિતઃ ।
 જવલદ્ર્વજપ્રભાચારુકુણ્ડલાડ્ગદ મણ્ડિતઃ ॥ ૩૨ ॥
 કોટિસૂર્યપ્રતીકાશો મુક્તામાલાવિભૂષિતઃ ।
 દિવ્યમાલ્યામ્બરધરો દિવ્યગન્ધાનુલેપનઃ ॥ ૩૩ ॥
 સિન્દૂરાણશુણ્ડાસ્યો દશાયુધલસત્કરઃ ।
 શેષાલક્રૂતનાભિશ્ચ નાનાલક્ષ્મીરાજિતઃ ॥ ૩૪ ॥
 સિંહસ્કન્ધો મહાશ્રીમાંશ્ચીત્કારત્રાસિતાખિલઃ ।
 ઇન્દ્રાદ્યોઽપિ મુનય આવિર્ભૂતે ગજાનને ॥ ૩૫ ॥
 આયયુરપ્સરોભિશ્ચ યક્ષગન્ધર્વકિન્નરૈઃ ।
 દિવ્યવાદિત્રિનિર્ઘોષૈઃ પુપૂજુસ્તે ગજાનનમ્ ॥ ૩૬ ॥
 ઉપચારૈઃ ષોડશભિર્ભક્ત્યા દેવં પૃથક્પૃથક્ ।

કામોડપિ તત ઉત્થાય પ્રણિપત્યાખિલાન્ સુરાન્ ॥ ૩૭ ॥

વન્દે દેવચરણૌ પૂર્વ નત્વા મુનીનપિ ।

પ્રશશંસ તદા દેવં વિકટં કરુણાકરમ્ ॥ ૩૮ ॥

કામ ઉવાચ ।

ધન્યસ્ત્વમસિ દેવેષુ પરબ્રહ્મસ્વરૂપવાન્ ।

નિરાકારોડપિ સાકારો જાતોડસિ ભક્તવત્સલ ॥ ૩૯ ॥

અથ ધન્યં મમ જનુસ્તપો ધન્યતરં ચ મે ।

યત્ તવાઙ્ઘ્રિયુગં દૃષ્ટં સર્વદુઃખવિમોચનમ્ ॥ ૪૦ ॥

કારણં સર્વસિદ્ધિનાં ધર્માર્થકામમોક્ષદમ્ ।

ધન્યે નેત્રયુગે મેડથ યાભ્યાં દૃષ્ટઃ પરઃ પુમાન્ ॥ ૪૧ ॥

યં ન જાનન્તિ વેદાન્તાઃ સાઙ્ખ્યાઃ પાતઙ્જલાદયઃ ।

નેતિ નેતિ વદન્ તૂષણીં વેદોડપિ યત્ર કુણ્ઠિતઃ ॥ ૪૨ ॥

અનન્તકોટિબ્રહ્માણ્ડરોમકૂપોડખિલેશ્વરઃ ।

યેન મન્ત્રેણ સોડદર્શિ મન્ત્રો ધન્યતરોડપિ સઃ ॥ ૪૩ ॥

ગણેશ ઉવાચ ।

સમ્યગુક્તં રતિપતે ન માં બ્રહ્માદયો વિદુઃ ।

યદા સાકારતાં યામિ તેડપિ જાનન્તિ માં તદા ॥ ૪૪ ॥

મમૈવાનુગ્રહાત્ કામ દૃષ્ટવાનસિ માં તદા ।

યતોડહં પરિતુષ્ટસ્તે તપસા મનુના તથા ॥ ૪૫ ॥

વૃણુ યત્તેખિલાન્ કામાન્ કામ કામં દદામિ તે ।

બ્રહ્મોવાચ ।

ઇતિ દેવવચઃ શ્રુત્વા પુનરુચે મનોભવઃ ॥ ૪૬ ॥

આનુપૂર્વ્યેણ સકલં વૃતાન્તં શિવકારિતમ્ ।

તસ્મૈ ચાકથયત્ કામઃ પ્રસન્નાર્થપ્રદાયિને ॥ ૪૭ ॥

અનુગતાં સ્વસ્ય સ્તેરાક્રન્તં મનુમેવ ચ ।

અનુષ્ઠાનં ચિરકૃતં શિવદત્તં વરં તથા ॥ ૪૮ ॥

વૃણોતિ સ્મ વરં તસ્માત્ સુપ્રસન્નાદ્ ગજાનનાત્ ।

કામ ઉવાચ ।

યદિ પ્રસન્નો ભગવાંસ્તન્મે દેદિ સદેહતામ્ ॥ ૪૯ ॥

માન્યતાં સર્વ દેવેષુ પ્રાગ્વલ્લાવણ્યમેવ ચ ।

ભક્તિ દૃઢાં ત્વચ્ચરણે ત્રૈલોક્ય વિજયં તથા ॥ ૫૦ ॥

ઇતિ શ્રીગણેશપુરાણે ઉપાસનાખાણં કામવચચાનં નામાડ્યાશીતિતમોડધ્યાયઃ ॥ ૮૮ ॥

આદિતઃ શ્લોકાનાં સમષ્ટયઃ - ૩૮૩૭ + ૫૦ = ૩૮૮૭

૧.૦૮૯ એકોનનવતિતમોડધ્યાયઃ

ગણેશ ઉવાચ ।

યદ્ યત્ તે પ્રાર્થિતં કામ તત્ તત્ તે ભવિતાડખિલમ્ ।

રમોદરાજાનિં પ્રાપ્ય સાડગસ્ત્વં સર્વસુન્દરઃ ॥ ૧ ॥

ભવિતા સર્વમાન્યશ્ચ ત્રૈલોક્યવિજયી તથા ।

પુષ્પં ફલં કિસલયં કામિન્યવયવા મરુત્ ॥ ૨ ॥

ઉદ્ભોધકાનિ તે સન્તુ જ્યોત્સ્ના ચન્દનનીરજે ।

મરાલાણ્ડજશબ્દશ્ચ જેતાસ્યેતૈર્હરાદિકાન્ ॥ ૩ ॥

દર્શનાત્ સ્મરણાદેષાં મનસ્યપિ ભવિષ્યસિ ।

મનોભૂઃ સ્મૃતિભૂરેવં નામાપિ સ્યાજ્જનેષુ તે ॥ ૪ ॥

અવિસ્મૃતિર્મચ્ચરણે દૃઢા ભક્તિશ્ચ તે ભવેત્ ।

સ્મૃતોડહં પુરતઃ સ્યાં તે મહત્કાર્ય ઉપસ્થિતે ॥ ૫ ॥

બ્રહ્મોવાચ ।

એવં તસ્મૈ વરાન્ દત્વા કામાયાડથ ગજાનનઃ ।

અન્તર્દધે મહાભાગ પશ્યત્સુ ચ સુરર્ષિષુ ॥ ૬ ॥

તત્ર કામો મહામૂર્તિં ગણેશસ્ય તથાવિધામ્ ।

સમ્પાદ્ય સ્થાપયામાસ પૂજયામાસ તાં તદા ॥ ૭ ॥

રતિનિર્મિતપકવાન્નૈર્મોદકૈઃ લઘુકાદિભિઃ ।

મહોત્કટેતિ નામાસ્ય તેજસ્વિત્વાત્ તથાડકરોત્ ॥ ૮ ॥

પ્રાસાદં નિર્મમે કાન્તં રત્નસ્તમ્ભવિરાજિતમ્ ।

રૂક્મિણ્યા ઉદરાજ્જાતસ્ત્યક્તો દૈત્યેન વારિધૌ ॥ ૯ ॥

મત્સ્યેન ગિલિતસ્તત્ર સ મત્સ્યો ધીવરૈસ્તતઃ ।
 શમ્ભરાયાર્પિતેનાપિ માયાવત્યૈ નિવેદિતઃ ॥ ૧૦ ॥
 વિભિન્નેઽસ્મિંસ્તદ્દુદરાન્નિર્ગતો વહ્નિતસ્તથા ।
 નારદોઽકથયત્તસ્યૈ કામોઽયં વહ્નિતસ્ત્વયા ॥ ૧૧ ॥
 ઉપદિષ્ટોઽનેકમાયાઃ શમ્ભરં સ તતોઽવધીત્ ।
 ગણેશસ્ય પ્રસાદેન બહુનેકો વ્યજિગ્યત ॥ ૧૨ ॥
 માયાવત્યા શિક્ષિતાભિર્માયાભિર્બહુભિશ્ચ સઃ ।
 પ્રદ્યુમ્ન ઇતિ વિખ્યાતઃ સરસ્વત્યાઃ પુરં યયૌ ॥ ૧૩ ॥
 સર્વદેવેષુ માન્યશ્ચ ત્રૈલોક્યજયકારકઃ ।
 ગજાનનપ્રસાદેન બભૂવાઽઽનન્દનિર્વૃતઃ ॥ ૧૪ ॥
 રુક્મિણિપ્રભૃતિસ્ત્રીભિર્દૃષ્ટઃ કૃષ્ણ ઇવાપરઃ ।
 તત ઉત્થાય યાતાભિર્લજ્જિતાભિઃ સમન્તતઃ ॥ ૧૫ ॥
 બુદ્ધા પુત્રં નારદસ્ય વાક્યેન મુમુદુશ્ચ તાઃ ।
 આલિલિંગુસ્તમભ્યેત્ય પ્રણાનામ રતિશ્ચ તાઃ ॥ ૧૬ ॥
 સર્વા પુરી હર્ષયુતા તસ્મિન્ જ્ઞાતે બભૂવ સા ।
 ક ઉવાચ ।
 એવં જનસ્થાનગત ગણેશસ્ય મહામુને ॥ ૧૭ ॥
 મહિમા કથિતો યત્ર રામેણાચ્છેદિ નાસિકા ।
 શૂર્પણખ્યાસ્તતસ્તત્તુ નામ્ના ખ્યાતં તુ નાસિકમ્ ॥ ૧૮ ॥
 તત્રાધાપિ હિ દૃશ્યન્ત ઉપલા મોદકા ઇવ ।
 એવં નારાધિતસ્તેન કામેનાસૌ ગજાનનઃ ॥ ૧૯ ॥
 ષડક્ષરેણ મન્ત્રેણ શેષેણારાધિતો યથા ।
 રતિશ્ચ મદનશ્ચાપિ નનન્દતુરુભૌ યથા ॥ ૨૦ ॥
 વ્યાસ ઉવાચ ।
 કથમારાધિતો બ્રહ્મન્ શેષેણાસૌ ગજાનનઃ ।
 કિમર્થ કિં ચ તેનામં સુપ્રસન્નાદ્ ગજાનનાત્ ॥ ૨૧ ॥
 એતત્ સવિસ્તરં બ્રૂહિ પૃચ્છતશ્ચતુરાનન ।

प्रष्टुः श्रोतुश्च वक्तुश्च यतः पुण्यं विवर्धते ॥ २२ ॥

ब्रह्मोवाच ।

सम्यक् पृष्टं त्वया ब्रह्मन् कथयामि कथामृतम् ।

शृणुष्ववाहितो भूत्वा सर्वं सत्यवती सुत ॥ २३ ॥

कस्मिंश्चित्समये शम्भुः पार्वत्या सङ्घितो मुने ।

सुभासीनो गिरिवरे रम्यसानुशिलोऽय्यये ॥ २४ ॥

नानाद्रुमलताकीर्णो निर्जरारावशब्दिते ।

गुञ्जन्ति ब्रमरा यत्र रुक्मपङ्कजवासिनः ॥ २५ ॥

यम्पकाशोकबकुलमालतीकुसुमानिलः ।

आनन्दयति चित्तानि वसतां यस्य शेषरे ॥ २६ ॥

आययुस्तत्र गन्धर्वा अप्सरोयक्षकिन्नराः ।

देवाश्च मुनयो नागास्तं दृष्टुं गिरिजापतिम् ॥ २७ ॥

केचित् तं प्रणिपातेन साष्टाङ्गेनाऽभ्यवाद्यन् ।

उख्यैर्जगुश्च गन्धर्वा ननृतुश्चाप्सरोगणाः ॥ २८ ॥

पुपूजुस्तं दशभुजं व्याघ्राजिनधरं हरम् ।

नन्दिभृङ्गिगणाकीर्णो भालयन्त्रं त्रिशूलिनम् ॥ २९ ॥

भस्माङ्गं शेषशिरसं शङ्करं वृषभध्वजम् ।

अपरैर्यितं देवमुपचारैर्मनोमयैः ॥ ३० ॥

निमील्य नयने तस्थुः केचिद्दधानपरायणाः ।

वसिष्ठो वामदेवश्च जमदग्निस्त्रितो द्विजः ॥ ३१ ॥

अत्रिः कण्वो भरद्वाजो गौतमाद्या मुनीश्वराः ।

तुष्टुवुर्विविधैः स्तोत्रैस्तत्र तं पार्वतीपतिम् ॥ ३२ ॥

स्तुवस्तु तेषु मुनिषु शेषो गर्व परं ययौ ।

अहमेव श्रेष्ठतरो लोकेषु त्रिषु नापरः ॥ ३३ ॥

यतः श्रेष्ठतरः शम्भुस्तस्याहं शिरसि स्थितः ।

धराधरसामर्थ्यं मयि नान्यत्र कुत्रचित् ॥ ३४ ॥

वासुके रज्जुभूतान् मत्सुलीनादमृतं सुरैः ।

प्राप्तं ततोऽमरत्वं य तस्मान्नान्योऽस्ति मत्परः ॥ ३५ ॥

તદ્ હૃદિસ્થં તદા ગર્વ જ્ઞાત્વા શમ્ભૂસ્ત્રિલોકકૃત્ ।
વિજ્ઞાયામિલદ્દક્ષ્ તૂષણીમુત્તસ્થૌ સહસા શિવઃ ॥ ૩૬ ॥

આસ્ફાલયદ્ ધરાપૃષ્ઠે શેષં તાદૃશગર્વિતમ્ ।
એકૈકો મસ્તકસ્તસ્ય દશધા દશધાડભવત્ ॥ ૩૭ ॥

મૂર્છિતઃ પ્રહરાહ્લ્ સ ગતપ્રાણ ઇવાભવત્ ।
તતઃ પ્રભૃત્યસૌ જાતઃ સહસ્રકૃણિમણિઉતઃ ॥ ૩૮ ॥

જીવશેષઃ શુશોચ્યાડથ શેષોડશેષાહિભૂષણઃ ।
અલકુરણભૂતોડહં ત્રૈલોક્યેશહરસ્ય હ ॥ ૩૯ ॥

ઇમામવસ્થાં સમ્પ્રાપ્નો ન જાને કેન કર્મણા ।
ચલિતું નૈવ શક્નોમિ પક્ષહીન ઇવાણ્ડજઃ ॥ ૪૦ ॥

કિં કરોમિ કવ ગચ્છામિ કો મે ત્રાતાડધુના ભવેત્ ।
કો મે નિજપદપ્રાપ્તાવુપાયં કથયેચ્છુભમ્ ॥ ૪૧ ॥

કો વા મેડપનયેન્દુઃખમિતિ ચિન્તાપરસ્તુ સઃ ।
દદર્શ તેન માર્ગેણ ગચ્છન્તં નારદં મુનિમ્ ॥ ૪૨ ॥

જહર્ષ કિચ્ચિન્નાગેન્દ્રઃ સ્વપ્નં પ્રાપ્યેવ ભિક્ષુકઃ ।
અતિકષ્ટામવસ્થાં તાં નારદોડલોકચત્પુરઃ ॥ ૪૩ ॥

નિશ્ચેષ્ટે નિરનુશ્વાસં ધ્યાનનિષ્ઠે યથા મુનિમ્ ।
અશેષ વિષયજ્ઞોડપિ શેષં પપ્રચ્છ નારદઃ ॥ ૪૪ ॥

ઇતિ શ્રીગણેશપુરાણે ઉપાસનાખાંડે શેષોપાખ્યાનં નામૈકોનનવતિતમોડધ્યાયઃ ॥ ૮૯ ॥

આદિતઃ શ્લોકાનાં સમષ્ટયક્રુઃ - ૩૮૮૭ + ૪૪ = ૩૯૩૧

૧.૦૯૦ શેષોપાખ્યાનં નન્નવતિતમોડધ્યાયઃ

નારદ ઉવાચ ।
કિમર્થમેવં જાતોડસિ નિસ્તેજા દુઃખિતો ભૃશમ્ ।
કથં ભગ્નશિરાઃ કસ્યાચરોડપ્રિયતરં મુને ॥ ૧ ॥
કિં વા ક્ષુબ્ધો ગિરીશસ્તેડકારિ ગર્વસ્ત્વયાડથ કિમ્ ।
વદ યત્કારણં શેષ પ્રતીકારં પુરા વદે ॥ ૨ ॥

ત્વાં વિના ધારયેત્ કો નુ ચરાચરયુતાં ધરામ્ ।

અનુક્તવતિ તસ્મિંસ્તુ સ્વયમેવાબ્રવીન્મુનિઃ ॥ ૩ ॥

ઉપાયં નાગરાજસ્ય સ્વસ્થાનપ્રાપકં શુભમ્ ।

નારદ ઉવાચ ।

અવધારય મે વાક્યં શેષાશેષકલાનિધે ॥ ૪ ॥

સુપર્વાણશ્ચ કેશાદ્યાં યેન સ્યુઃ કિઙ્કરા ઇવ ।

ધરિષ્યસે ધરાં મૂર્ધ્નિ પુષ્પમાલામિવાર્ભકઃ ॥ ૫ ॥

શેષ ઉવાચ ।

કિઞ્ચિત્ પુરાતનં પુણ્યમાસીચ્છેદ્ દર્શનં તવ ।

અજન્યકસ્માદગ્રેડપિ સમ્યક્ મે સ્યાન્ન સંશયઃ ॥ ૬ ॥

અન્યથાડકૃતપુણ્યાનાં દર્શનં તુ કથં ભવેત્ ।

અતિ વિબ્હલગાત્રત્વાદશક્તો ભૂમિધારણે ॥ ૭ ॥

તં પ્રયત્નં વદ મુનેં યેનાહં સ્યાં યથા પુરા ।

નારદ ઉવાચ ।

ભણે મહામનું તેડધ તસ્ય દેવસ્ય નાગરાટ્ ॥ ૮ ॥

યસ્ય પ્રસાદાદિન્દ્રાદ્યાસ્તત્તત્ પદમવાપ્નુવન્ ।

કેશા યદાણ્યાડશેષસૃષ્ટિસ્થિત્યન્તકારિણઃ ॥ ૯ ॥

યસ્મિન્ પ્રસન્ને સર્વેશે પૂર્વાવસ્થાનમવાપ્સ્યસિ ।

કારુણ્યં તવ દૃષ્ટ્વૈવ ક્ષિત્રં મે સર્વમાનસમ્ ॥ ૧૦ ॥

અતઃ ષડક્ષરં મન્ત્રં ગણેશસ્ય દદામિ તે ।

અસ્યાનુષ્ઠાનમાત્રેણ પ્રત્યક્ષસ્તે ગજાનનઃ ॥ ૧૧ ॥

સર્વાન્ વિધાસ્યતે કામાન્ યાન્ ચાંસ્ત્વં વૃણુષે તતઃ ॥ ૧૨ ॥

ક ઉવાચ ।

કૃત્વોપદેશં શેષાય નારદોન્તર્હિતોડભવત્ ।

શેષોડપિ તપસે કૃત્વા નિશ્ચયં પરમં શુભમ્ ।

નિરૂદ્ધાડશેષકરણો ધ્યાત્વા દેવં ગજાનનમ્ ॥ ૧૩ ॥

જજાપ પરમં મન્ત્રં સહસ્રપરિવત્સરમ્ ।

તદન્તે પુરતોડપશ્યદેવદેવં ગજાનનમ્ ॥ ૧૪ ॥

સિંહારૂઢં ત્રિનેત્રં દશભુજમુરગં કુણ્ડલે ચાડ્ગદે ચ
મુક્તામાલાં વહન્તં સુલલિતમુકુટં રત્નમુદ્રાક્ષસૂત્રમ્ ।
નાનાદેવર્ષિવૃન્દૈરનુગતમનિશં વક્તુણં ગજાસ્યં
ભક્તેચ્છોપાત્તદેહં સુરનરપરદં ચિન્તયેદેકદન્તમ્ ॥ ૧૫ ॥

એવં ગજાનનસ્તસ્ય દર્શનાર્થં સમાયયૌ ।
સિદ્ધિબુદ્ધિયુતસ્તાદૃગ્ ધ્યાતોડહિના પુરા ॥ ૧૬ ॥

સહસ્રસૂર્યસદૃશો દીપ્ત્યાહાન્તદિગન્તરઃ ।
તેજસા તસ્ય શેષોડપિ ધર્ષિતોડન્ધ ઇવાભવત્ ॥ ૧૭ ॥

ચ કમ્પે ભયસંવિગ્રો વ્યગ્રચિત્તોડતિ વિવહલઃ ।
સ્વસ્થો મુહૂર્તમાત્રેણ ચિન્તયામાસ ચેતસિ ॥ ૧૮ ॥

કિમિદં તેજ આયાતં પ્રલયાનલસન્નિભમ્ ।
તચ્ચેદ્ દહેત્ સર્વલોકાનિદં મામેવ ધક્ષતિ ॥ ૧૯ ॥

કલ્યાણે કર્મણિ કથં ક્ષિયમાણે શુભં ભવેત્ ।
અથવા નારદેનોક્તં દ્રક્ષ્યામિ ગણનાયકમ્ ॥ ૨૦ ॥

એવં ચિન્તાતુરે તસ્મિન્નુવાચ દ્વિરદાનનઃ ।
મા ભૈઃ કુતર્કકુશલ વરદોડહં સમાગતઃ ॥ ૨૧ ॥

યં ધ્યાયસિ દિવારાત્રૌ વૃણુ યત્તે હૃદિ સ્થિતમ્ ।
અહમેવ જગત્કર્તા પાતા હર્તાડખિલેશ્વર ॥ ૨૨ ॥

મત્તેજસા ભાતિ ચન્દ્રો વહ્નિઃ સૂર્યશ્ચ ભાનિ ચ ।
પરબ્રહ્મસ્વરૂપોડપિ તપસા તવ તોષિતઃ ॥ ૨૩ ॥

આવિર્ભૂતો વરં દાતું લોકોપકૃતયેડપિ ચ ।
ત્વં તુ મત્તો વરાન્બ્રૂહિ યાન્ યાન્ કામયસેડખિલાન્ ॥ ૨૪ ॥

શેષ ઉવાચ ।
તેજસા ધર્ષિતો દેવ દ્રષ્ટું વક્તું ચ નોત્સહે ।
અનુગ્રહશ્ચ પૂર્ણસ્તે મયિ સૌમ્યો ભવાનઘ ॥ ૨૫ ॥

ક ઉવાચ ।
એવં સમ્પ્રાર્થિતસ્તેન કરૂણાબ્ધિર્ગજાનનઃ ।

અભવત્ કોટિચન્દ્રાભઃ સૌમ્યતેજઃ સુરેશ્વર ॥ ૨૬ ॥

તતો વપ્રે વરાન્ શેષો નત્વા સ્તુત્વાડખિલેશ્વરઃ ।

અનાદિનિધનં દેવં વન્દેડહં ગણનાયકમ્ ॥ ૨૭ ॥

સર્વવ્યાપિનમીશાનં જગત્કારણકારણમ્ ।

સર્વસ્વરૂપં વિશ્વેશં વિશ્વવન્દ્યં નમામ્યહમ્ ॥ ૨૮ ॥

ગજાનનં ગણાધ્યક્ષં ગરૂડેશસ્તુ તં વિભુમ્ ।

ગુણાધીશં ગુણાતીતં ગણાધીશં નમામ્યહમ્ ॥ ૨૯ ॥

વિદ્યાનામધિપં દેવં દેવદેવં સુરપ્રિયમ્ ।

સિદ્ધિબુદ્ધિપ્રિયં સર્વસિદ્ધિદં ભુક્તિમુક્તિદમ્ ॥ ૩૦ ॥

સર્વવિઘ્નહરં દેવં નમામિ ગણનાયકમ્ ।

ક ઉવાચ ।

એવં સ્તુત્વા તુ દેવેશં વરદં દ્વિરદાનનનમ્ ॥ ૩૧ ॥

વરયામાસયાન્ કામાંસ્તાન્ શૃણુષ્વ મહામુને ।

શેષ ઉવાચ ।

અથ ધન્યં તપો જ્ઞાનં પિતા માતા જનુર્મમ ॥ ૩૨ ॥

દેહો નેત્રાણિ ભૂરીણિ મસ્તકાનિ બહૂનિ ચ ।

ત્વાં સ્તોતું સમ્પ્રવૃત્તા યા ધન્યસ્યા રસના મમ ॥ ૩૩ ॥

કુલં શીલં ચ ધન્યં મે ત્વડ્ઘ્રિયુગદર્શનાત્ ।

અખણ્ડિત તે ભજનં દેહિ મેડખાણ્ડવિક્રમ ॥ ૩૪ ॥

દુઃખં કિં કિં નુ વક્તવ્યં સર્વજ્ઞે ત્વયિ વિઘ્નરાટ્ ।

અખર્વગર્વકરણાત્ સ્ફુટિતા મસ્તકા મમ ॥ ૩૫ ॥

મહારુષ્યા મહેશેનાડડસ્ફાલિતસ્ય મહીતલે ।

નારદસ્ય પ્રસાદેન દૃષ્ટે તે ચરણામ્બુજમ્ ।

ઇદાનીં દેવ મે દેહિ શ્રેષ્ઠતાં ભુવનત્રયે ॥ ૩૬ ॥

પાટવં સર્વશિરસિ સામર્થ્યં ધારણે ભુવઃ ।

અચલં દેહિ મે સ્થાનં દર્શન તે નિરન્તરમ્ ॥ ૩૭ ॥

સાન્નિધ્યં શકુરસ્યાપિ કુલશશ્રૈષ્ઠ્યં શિવે રતિમ્ ।

ગણપતિરુવાચ ।

યદિ તે દશધા જાતો મસ્તકો ભુજગાધિપ ॥ ૩૮ ॥

તદા સહસ્રવદનઃ સહસ્ર્રકુણિમણિઉતઃ ।

ભવિષ્યસિ જને ખ્યાતો યાવચ્ચન્દ્રાર્કતારકાઃ ॥ ૩૯ ॥

ધરાધરણસામર્થ્યં દૃઢં તવ ભવિષ્યતિ ।

પગ્ન્યાસ્યપગ્ન્યશિરસિ મત્પ્રસાદાત્ સ્થિતિ સ્થિરામ્ ॥ ૪૦ ॥

લપ્સ્યસે ભુજગશ્રેષ્ઠ મત્સાન્નિધ્યં નિરન્તરમ્ ।

અન્યતે વાગ્મિતં શેષ તદશેષ ભવિષ્યતિ ॥ ૪૧ ॥

ક ઉવાચ ।

એવં વરાન્ દદૌ તસ્મૈ સ્વોદરે તં બબન્ધ હ ।

વ્યાલબદ્ધોદર ઇતિ નામ પ્રાપ ગજાનનઃ ॥ ૪૨ ॥

શેષસ્ય મસ્તકે હસ્તમભયાર્થં દદૌ વિભુઃ ।

સ્વયં વિરાટસ્વરૂપં સ્વં શેષાયાદર્શયન્ મુદા ॥ ૪૩ ॥

શબ્દેનાપૂરયદ્વ્યોમ ભૂતલં વિદિશો દિશઃ ।

યસ્ય પાદતલે ભૂમિર્દિશઃશ્રોત્રેડક્ષિણી રવિઃ ॥ ૪૪ ॥

ઓષધ્યો યસ્ય રોમાણિ નખાયસ્ય ધરાધરાઃ ।

મેઘાઃ સ્વેદોદકં યસ્ય પ્રજનશ્ચતુરાનનઃ ॥ ૪૫ ॥

કુક્ષૌ યસ્ય જગત્સર્વં ચત્વારશ્ચૈવ સાગરાઃ ।

અનન્તાનન એકો યોડપ્યનન્તનયનઃ સ્વરાટ્ ॥ ૪૬ ॥

અનન્તરૂપી ચાનન્તશક્તિરત્યન્તદીપ્તિમાન્ ।

યદ્રોમકૂપે ભાન્તિ સ્મ બ્રહ્માણ્ડાનિ સહસ્રશઃ ॥ ૪૭ ॥

દૃષ્ટ્વા તં તાદૃશં શેષો ભીત્યા ભ્રાન્ત ઇવાભવત્ ।

પ્રાર્થયામાસ વિઘ્નેશં પુનઃ સૌમ્યો ભવેતિ ચ ॥ ૪૮ ॥

તતો દશભુજો દેવઃ સિંહારૂઢોડભવચ્ચ સઃ ।

ઉવાચ વરદો દેવો નેદૃગ્ દૃષ્ટઃ સુરૈરપિ ॥ ૪૯ ॥

મદનુગ્રહતોડદર્શિં ત્વયા શેષાધ ભાગ્યતઃ ।

અચલં મયિ તે સ્થાનં પાતાલેડપિ શિવેડપિ ચ ।

મયા દત્તં પ્રસન્નેન ધર પુષ્પમિવાધ ગામ્ ॥ ૫૦ ॥

શેષ ઉવાચ ।

ધરે ધરાં સ્વશિરસિ ધરણીધર ઇત્યપિ ।

મમાપિ તેડપિ વિખ્યાતં નામ લોકેતિવિશ્રુતમ્ ॥ ૫૧ ॥

અસ્મિન્ ક્ષેત્રે સ્થિરો ભૂત્વા ભક્તકામાન્ પ્રપૂરય ।

બ્રહ્મોવાચ ।

ઓમિતિ તમથોવક્ત્વાડસૌ વિદ્વેશોડન્તર્દધે સ્વયમ્ ॥ ૫૨ ॥

શેષોડપિ તાદૃશીં મૂર્તિં કૃત્વાડસ્થાપયદાદરાત્ ।

અકરોદ્ બહુરત્નાઢ્યં પ્રાસાદં કાઞ્ચનં શુભમ્ ॥ ૫૩ ॥

ધરણીધર ઇત્યેતન્નામાસ્ય પરિકલ્પયત્ ।

હરેઃ શયનતાં પ્રાયાદવહત્ પુષ્પવદ્ધરામ્ ॥ ૫૪ ॥

સ્થિરોડભૂત્રાભિપદ્મેડપિ વિદ્ધરાજસ્ય ભૂષણમ્ ।

એવં તે કથિતો વ્યાસ વિદ્વેશમહિમાડદ્ભુતઃ ॥ ૫૫ ॥

પ્રવાલનગરે ખ્યાતો ગણેશો ધરણીધરઃ ।

એતદર્થં હિ શેષેણ કૃતમારાધનં વિભોઃ ॥ ૫૬ ॥

ઇતિ શ્રીગણેશપુરાણે ઉપાસનાખાણ્ડે શેષોપાખ્યાનં નામ નવતિતમોડધ્યાયઃ ॥ ૯૦ ॥

આદિત શ્લોકાનાં સમષ્ટયક્રુઃ = ૩૯૩૧ + ૫૬ = ૩૯૮૭

૧.૦૯૧ એકનવતિતમોડધ્યાયઃ

વ્યાસ ઉવાચ ।

અન્યત્ કથય મે દેવ ગણેશસ્ય કથાન્તરમ્ ।

શ્લેષવતો મે મનોડત્યન્તમુત્સુકું ભવતિ પ્રભો ॥ ૧ ॥

બ્રહ્મોવાચ ।

એકદા પ્રલયે વૃત્તેડજ્ઞાપયન્માં ગજાનનઃ ।

સૃષ્ટિં નાનાવિધાં બ્રહ્મન કુરુ ત્વં હિ મમાજ્ઞયા ॥ ૨ ॥

અહં પ્રકલ્પયામાસ પુત્રાન્ સમ હૃદા તદા ।

તેષાં નામાનિ તે વચ્ચિ કશ્યપો ગૌતમોડપિ ચ ॥ ૩ ॥

જમદગ્નિર્વસિષ્ઠશ્ચ ભરદ્વાજોડત્રિરેવ ચ ।

વિશ્વામિત્રશ્ચ સમૈતે સર્વવિદ્યાવિશારદાઃ ॥ ૪ ॥

સર્વે મામબ્રુવન બ્રહ્મન્નાજ્ઞાપય સુરેશ્વર ।
 મયા તુ કશ્યપોઽજ્ઞાપિ બુદ્ધિર્મૌસ્તેષુ યાધિકઃ ॥ ૫ ॥
 મત્કાર્યં વિવિધાં સૃષ્ટિં કુર્વિત્યાજ્ઞાપિતસ્તદા ।
 અસાવોમિતિ મામુક્ત્વા જગામ તપસે વનમ્ ॥ ૬ ॥
 જજાપૈકાક્ષરં મન્ત્રં દિવ્યવર્ષસહસ્રકમ્ ।
 તતઃ પ્રસન્નો ભગવાન્ દ્વિરદાનન ઈશ્વરઃ ॥ ૭ ॥
 ચતુર્ભુજોઽરવિન્દાક્ષો મહામુકટમણિઃતઃ ।
 પાશાઙ્કુશધરો માલાદન્તહસ્તઃ શુભાઙ્ગદઃ ।
 સુવર્ણમણિરત્નાઢ્યો મુક્તામાલાલસદ્ગલઃ ॥ ૮ ॥
 સર્પોદરઃ કોટિસૂર્યં વિલસદ્દીપ્તિમણ્ડલઃ ।
 વિકસન્નેત્રવિભ્રાજચ્ચાગ્નિશુણ્ડાલસન્મુખઃ ॥ ૯ ॥
 આવિરાસીત્ કશ્યપસ્ય પુર એવં ગજાનનઃ ।
 ક્ષુદ્રઘણ્ટાનૂપુરાણાં રવાન્ મુખરિતાઙ્ગધ્રિયુક્ ॥ ૧૦ ॥
 દૃષ્ટ્વા નનર્ત તં દેવં કશ્યપો હર્ષનિર્ભરઃ ।
 નત્વા સમ્મૂજ્યામાસ નાનામઙ્ગલવસ્તુભિઃ ॥ ૧૧ ॥
 બ્રહ્મદ્વાજ્જલિરૂવાચેદં સુપ્રસન્નો ગજાનનમ્ ।
 ધન્યો મે જનકો માતા તપોજ્ઞાનં વપુશ્ચ દૃક્ ॥ ૧૨ ॥
 ધન્યેયં ધરણી તાત વીરુદ્ધક્ષકલ્પાનિ ચ ।
 ધન્ય એકાક્ષરો મન્ત્રો યેન દૃષ્ટોઽખિલેશ્વરઃ ॥ ૧૩ ॥
 ગજાનનઃ પ્રસન્નાત્મા પરમાત્મા પરાત્પરઃ ।
 યત્ર કુણ્ઠાશ્ચતુર્વેદા વેદાન્તા મૂકતાં ગતાઃ ॥ ૧૪ ॥
 અગોચરો મનસ્તર્કેઃ સોઽયં દેવોમયેક્ષિતઃ ।
 યસ્માદાવિર્ભવન્તીમે હરેશાગ્નિમુખાઃ સુરાઃ ॥ ૧૫ ॥
 પાતાલાનિ ચ સપ્તૈવ ભુવનાનિ ચતુર્દશ ।
 યત્રૈતાનિ લયં યાન્તિ સોઽયં દેવો મયેક્ષિતઃ ॥ ૧૬ ॥
 યો નિર્ગુણો નિરાધીશો ગુરુગમ્યો નિરાકૃતિઃ ।
 બ્રહ્મેતિ યં વિદુઃ કેચિત્ સોયં દેવો મયેક્ષિતઃ ॥ ૧૭ ॥

ક ઉવાચ ।

એવં વાક્યામૃતરસૈઃ પરિતુષ્ઠો ગજાનનઃ ।

ઉવાચ કશ્યપં નમ્રં સ્તુવન્તં વિવિધૈઃ સ્તવૈઃ ॥ ૧૮ ॥

ગણેશ ઉવાચ ।

ભક્તોઃસ્તવાદનુષ્ઠાનાત્ પ્રીતસ્તેડહં મુનેડધુના ।

વરં વરય મત્તસ્ત્વં યં યં સ મનસેચ્છસિ ॥ ૧૯ ॥

કશ્યપ ઉવાચ ।

સૃષ્ટિં નાનાવિધાં કર્તું સામર્થ્યં દેહિ મે પ્રભો ।

ત્વદ્દગ્ધિકમલે ભક્તિમવિસ્મરણમેવ ચ ॥ ૨૦ ॥

યાયાઃ પ્રત્યક્ષતાં તત્ર સ્મરે ત્વાં યત્ર ચાપ્યહમ્ ।

તાદૃશં દેહિ મે પુત્રં નામ્ના કશ્યપનન્દનમ્ ॥ ૨૧ ॥

ગણેશ ઉવાચ ।

સર્વં તે વાચ્છિતં મત્તો ભવિતાડશુ મહામુને ।

ભક્તિર્મેડવિસ્મૃતિ સ્થાત્ તે સહુટે ચાન્તિકં વ્રજે ॥ ૨૨ ॥

કરિષ્યસિ વિચિત્રાં ત્વં સૃષ્ટિં મમ પ્રસાદતઃ ।

ક ઉવાચ ।

એવમુક્ત્વા મુનિર્દેવસ્તત્રૈવાન્તરધીયત ।

કશ્યપોડપિ મુદા યુક્તો નિજસ્થાનં તદા યયૌ ॥ ૨૩ ॥

કદાચિત્ કશ્યપોડકસ્માદશરીરપ્રપીડિતઃ ।

ન ચાલભત્ કવાપિ શર્મ ગૃહમધ્યં તતોડગમત્ ॥ ૨૪ ॥

નિત્યં નૈમિત્તિકં કામ્યં કર્મ ધ્યાનં ચ નાસ્મરત્ ।

તં તથા વિવ્હલં દૃષ્ટ્વા યોષિતોડસ્ય ચતુર્દશ ॥ ૨૫ ॥

દિત્યદિતિર્દનુકદ્રુર્વિનતાધાઃ પુરઃ સ્થિતાઃ ।

બુભુજે કમશસ્તાસ્તુ નાનાગારેષુ કશ્યપઃ ॥ ૨૬ ॥

કાલે યથોક્તે સુષુપ્તે દિતિર્દૈત્યાનનેકશઃ ।

અદિતિર્દેવગન્ધર્વાન્ દનુશ્ચ દાનવાનથ ॥ ૨૭ ॥

કમેણ કિન્નરા યક્ષાઃ સિદ્ધચારણગુહ્યકાઃ ।

પશવશ્ચ તથારણ્યા ગ્રામ્યાશ્ચાસન્નનેકશઃ ॥ ૨૮ ॥

પૃથિવી પર્વતા વૃક્ષાઃ સમુદ્રાઃ સરિતો લતા ।
 ધાન્યાનિ ધાતવો રત્નમુક્તાકૃમિપિપીલિકાઃ ॥ ૨૯ ॥
 સર્પાઃ પક્ષિગણાસ્તાભ્યઃ સર્વમાસીચ્ચરાચરમ્ ।
 એવં દૃષ્ટ્વા સ સન્તાનં જાતં નાનાવિધં તદા ॥ ૩૦ ॥
 જહર્ષ કશ્યપો ધીમાન્ નાનામન્ત્રાન્ સમાદિશત્ ।
 શોધાયિત્વા ઋણધનં સિદ્ધારિચક્રમીક્ષ્ય ચ ॥ ૩૧ ॥
 ષોડશાર્ણં ચ કસ્મૈચિત્ તથાઽષ્ટાદશવર્ણકમ્ ।
 એકાક્ષરં ચ કસ્મૈચિદન્યસ્મૈ ચ ષડક્ષરમ્ ॥ ૩૨ ॥
 પગ્ચાર્ણમષ્ટાક્ષરં ચ દ્વાદશાક્ષરમેવ ચ ।
 કસ્મૈચિચ્ચ મહામન્ત્રં દદૌ સ મુનિપુરુગવઃ ॥ ૩૩ ॥
 કુર્વન્ ત્વનુષ્ઠિતં તાવદ્ યાવદ્દેવો નિરીક્ષ્યતે ।
 ગજાનનોઽખિલાધારઃ સર્વસિદ્ધિપ્રદાયકઃ ॥ ૩૪ ॥
 એવમાજ્ઞાપયત્ તાંશ્ચ તે ચ જગ્મુસ્તદૈવ હિ ।
 તપસે બહુશો દેશાન્ જેષુઃ સ્વં સ્વં મનું તદા ॥ ૩૫ ॥
 આસને ભોજને દેવં નિદ્રાયાં જાગરેઽપિ ચ ।
 અનન્યભક્ત્યા દેવેશં સંસ્મરુસ્તે ગજાનનમ્ ॥ ૩૬ ॥
 દિવ્યવર્ષસહસ્રાન્તે પરિતુષ્ટો ગજાનનઃ ।
 આવિરાસિદનેકાત્મા તત્પુરઃ કરુણાનિધિઃ ॥ ૩૭ ॥
 યો યથા ધ્યાતવાન્દેવં તાદૃશસ્તત્પુરોઽભવત્ ।
 કસ્યચિત્ પુરતશ્ચાસીન્ મેઘાભોઽષ્ટમહાભુજઃ ॥ ૩૮ ॥
 કસ્યચિત્ પુરતસ્ત્વાસીચ્છશિવર્ણશ્ચતુર્ભુજઃ ।
 અગ્રે કસ્યચિદારક્તઃ ષડ્ભુજોઽસૌ ગણેશ્વરઃ ॥ ૩૯ ॥
 સહસ્રનયનસ્તાવદ્ભુજોઽસાવપિ કસ્યચિત્ ।
 ભાતિ બાલસ્વરૂપોઽપિ યુવા વૃદ્ધોઽપિ ભાસતે ॥ ૪૦ ॥
 દશદ્વાદશદોર્દણ્ડો ધૂમ્રવર્ણો મહન્મહઃ ।
 અષ્ટાદશભુજોઽધ્યાસીત્ કોટિસૂર્યસમપ્રભઃ ॥ ૪૧ ॥
 તેજોરૂપો મહાકાય આખ્મવાહનપૃષ્ઠગઃ ।
 સિંહગો બર્હિગો વાપિ ગજાસ્યોઽનેકવક્ત્રવાન્ ॥ ૪૨ ॥

દૃષ્ટ્વા દેવં તુ તે સર્વેડનેકધા તુષ્ટુવર્મુદા ।

બદ્ધાઞ્જલિપુટા નમ્રા ભક્ત્યા દેવં ગજાનનમ્ ॥ ૪૩ ॥

સર્વે ઊચુઃ ।

યતોડનન્તશક્તોરનન્તાશ્ચજીવા યતો નિર્ગુણાદપ્રમેયાદ્ગુણાસ્તે ।

યતો ભાતિ સર્વં ત્રિધા ભેદભિન્નં સદા તં ગણેશં નમામો ભજામઃ ॥ ૪૪ ॥

યતશ્ચાવિરાસીજજગત્ સર્વવેતુસ્તથાડબ્જાસનો વિશ્વગો વિશ્વ ગોમા ।

તથેન્દ્રાદયો દૈત્યસડ્ધા મનુષ્યાઃ સદા તં ગણેશં નમામો ભજામઃ ॥ ૪૫ ॥

યતો વહ્નિભાનૂ ભવો ભૂર્જલં ચ યતઃ સાગરાશ્ચન્દ્રમા વ્યોમ વાયુઃ ।

યતઃ સ્થાવરા જડ્ગમા વૃક્ષસડ્ધાઃ સદા તં ગણેશં નમામો ભજામઃ ॥ ૪૬ ॥

યતો દાનવાઃ કિન્નરા યક્ષસડ્ધા યતશ્ચારણા વારણાઃ શ્વાપદાશ્ચ ।

યતઃ પક્ષિકીટા યતો વીરુઘશ્ચ સદા તં ગણેશં નમામો ભજામઃ ॥ ૪૭ ॥

યતો બુદ્ધિરજ્ઞાનનાશો મુમુક્ષોયતઃ સમ્પદો ભક્તસન્તોષિકાઃ સ્યુઃ ।

યતો વિઘ્નનાશો યતઃ કાર્યસિદ્ધિઃ સદા તં ગણેશં નમામો ભજામઃ ॥ ૪૮ ॥

યતઃ પુત્રસમ્પદ્ યતો વાઞ્છિતાર્થો યતો ભક્તિવિદ્યાસ્તથાડનેકરૂપાઃ ।

યતઃ શોકમોહો યતઃ કામ એવ સદા તં ગણેશં નમામો ભજામઃ ॥ ૪૯ ॥

યતોડનન્ત શક્તિઃ સ શેષો બભૂવ ધરાધારણેડનેકરૂપે ચ શક્તઃ ।

યતોડનેકધા સ્વર્ગલોકા હિ નાના સદા તં ગણેશં નમામો ભજામઃ ॥ ૫૦ ॥

યતો વેદવાચો વિકુણ્ઠા મનોભિઃ સદા નેતિ નેતીતિ તા યં ગૃહ્ણન્તિ ।

પરબ્રહ્મરૂપં ચિદાનન્દભૂતં સદા તં ગણેશં નમામો ભજામઃ ॥ ૫૧ ॥

ઇતિ શ્રીગણેશપુરાણે ઉપાસનાખાંડે કશ્યપસૃષ્ટિવાર્ણનં નામૈકનવતિતમોડધ્યાયઃ ॥ ૯૧ ॥

આદિતઃ શ્લોકાનાં સમષ્ટ્યઙ્કાઃ - ૩૯૮૭ + ૫૧ = ૪૦૩૮

૧.૦૯૨ બ્રહ્મવ્યાસ ભૃગુસોમકાન્ત સંવાદે ગજાનનનામનિરૂપણં નામ
દ્વિનવતિતમોડધ્યાયઃ

ક ઉવાચ ।

એવં નત્વા ચ સ્તુત્વા ચ સર્વે તે તુ ગજાનનમ્ ।

પુનરુચુર્ગુણાધ્યક્ષમધ્ય ધન્યતમા વયમ્ ॥ ૧ ॥

ધન્યં તપો નો દાનં ચ જ્ઞાનં યજ્ઞશ્ચ પૂર્વજાઃ ।
 અથ નો દૃષ્ટયો ધન્યા યાભિર્દૃષ્ટો ગજાનનઃ ॥ ૨ ॥
 એવં વાજ્યામૃતૈસ્તેષાં સ્તુતિભિઃ પરિતોષિતઃ ।
 ઉવાચ શૃણ્વતાં તેષાં ગામ્ભીર્યાદ્ દ્વિરદાનનઃ ॥ ૩ ॥
 નૈતાદૃશં મયાડદર્શિં બ્રહ્મવિષ્ણુશિવાદિષુ ।
 યત્ સાક્ષાદ્ દૃશ્યતે સર્વે રૂપં મે નિર્ગુણસ્ય યત્ ॥ ૪ ॥
 અતિતુષ્ટોઽનયા સ્તુત્યા વરાન્ દાતુમિહાગતઃ ।
 યદ્ યદ્ વો વાઙ્મિતં તત્ તદ્ વૃણુધ્વમ્બિલં તુ યત્ ॥ ૫ ॥
 એવમુક્તાસ્તદા તેન વિકટેન મુનીશ્વર ।
 યસ્ય યદ્ વાઙ્મિતં તત્ તદ્ વસ્તુસ્તસ્માદ્ ગજાનનાત્ ॥ ૬ ॥
 અસંખ્યત્વાત્ તદ્ગણાં નાસ્તિ શક્તિશ્ચતુર્મુખૈઃ ।
 ગદિતું સર્વથા તસ્માદુક્તં સંક્લેપતો મયા ॥ ૭ ॥
 તૌસ્તાન્ દદૌ વરાન્ યાન્ યાન્ સર્વે વલ્ગુર્ગજાનનમ્ ।
 પુનરપ્યવદત્ સર્વાનિદં સ્તોત્રં મમ પ્રિયમ્ ।
 ત્રિસન્ધ્યં યઃ પઠેદતદ્ વિદ્યાવાન્ પુત્રવાન્ ભવેત્ ।
 આયુરારોગ્યમૈશ્વર્યં યશો વૃદ્ધિં જયોદયમ્ ।
 પ્રાપ્નુયાદ્ વાઙ્મિતાનર્થાનન્તે ચ પરમં પદમ્ ।
 પુનરુચે ગણાધીશઃ સ્તોત્ર મેતજજપેન્નરઃ ।
 ત્રિસન્ધ્યં ત્રિનિદં તસ્ય સર્વ કાર્યં ભવિષ્યતિ ॥ ૮ ॥
 યો જપેદષ્ટદિવસં શ્લોકાષ્ટકમિદં શુભમ્ ।
 અષ્ટવારં ચતુર્થ્યાં તુ સોઽષ્ટસિદ્ધિરવાપ્નુયાત્ ॥ ૯ ॥
 યઃ પઠેન્માસમત્રં તુ દશવારં દિને દિને ।
 સ મોચયેદ્ બન્ધનાત્ તં રાજબદ્ધં ન સંશયઃ ॥ ૧૦ ॥
 વિદ્યાકામો લભેત્ વિદ્યાં પુત્રાર્થી પુત્રમપ્નુયાત્ ।
 વાઙ્મિતં લભતે સર્વમેકવિંશતિવારતઃ ॥ ૧૧ ॥
 યો જપેત્ પરયા ભક્ત્યા ગજાનનપરો નરઃ ।
 એવમુક્ત્વા તતો દેવઃ સર્વેષામેવ પશ્યતામ્ ॥ ૧૨ ॥

અન્તર્ધેડખિલાધારઃ સુમુખોડસૌ ગજાનનઃ ।
 તે ચ ચક્રુસ્તદા મૂર્તિ ગણેશસ્ય શુભાનનામ્ ॥ ૧૩ ॥
 પ્રતિષ્ઠાપ્ય ચ તાં સ્થૂલે પ્રાસાદે રત્નનિર્મિતે ।
 સુમુખેતિ ચ તસ્યાસ્તે નામ ચક્રુઃસુવિશ્રુતમ્ ॥ ૧૪ ॥
 સમ્પૂજ્ય ચ નમસ્કૃત્વા સ્વં સ્વં સ્થાનં યયુઃ સુરાઃ ।
 સર્વે તે મુનયો લોકાઃ સર્વકાર્યરતાસ્તદા ॥ ૧૫ ॥
 કેચિત્તસ્યા નામ ચક્રુરેકદન્ત ઇતિ સ્ફુટમ્ ।
 ગન્ધર્વૈઃ કિન્નરૈરન્યા સ્થાપિતા મૂર્તિરુત્તમા ॥ ૧૬ ॥
 પ્રાસાદે કાગ્યને શ્રેષ્ઠેડનેકધા પરિપૂજ્ય ચ ।
 કપિલે તિ ચ નામાસ્યાઃ સ્થાપયામાસુરુત્તમમ્ ॥ ૧૭ ॥
 ગુહ્યકાશ્ચારણાઃ સિદ્ધા મૂર્તિમન્યાં પ્રચક્રિરે ।
 મહાલયે પ્રતિષ્ઠાપ્ય નેમુશ્ચ પુપુજુશ્ચ તામ્ ॥ ૧૮ ॥
 ગજકર્ણેતિ નામાસ્યાશ્ચક્રુસ્તે તુ સ્ફુટાર્થકમ્ ।
 તત્ પ્રભાવાદ્દિમાનસ્યાઃ સર્વે તે દિવમાકમન્ ॥ ૧૯ ॥
 લમ્બોદરેતિ નામ્ના ચ સ્થાપિતા સર્વ માનવૈઃ ।
 શ્વાપદૈરખિલૈરન્યા સ્થાપિતા મૂર્તિરુત્તમા ॥ ૨૦ ॥
 વિકટેતિ ચ નામ્ના તાં પુપુજુસ્તે યયુર્વનમ્ ।
 ગિરયશ્ચ દ્રુમાશ્ચાન્યાં મૂર્તિ સ્થાપ્ય પ્રપૂજ્ય ચ ॥ ૨૧ ॥
 વિઘ્નનાશન ઇત્યેવં નામ કૃત્વા સ્થિતાસ્તુ કૌ ।
 તત્પ્રસાદગ્ય તે ખ્યાતાઃ પર્વતાશ્ચ દ્રુમાસ્તથા ॥ ૨૨ ॥
 સર્વેઃ પક્ષિગણૈર્મૂર્તિઃ સ્થાપિતા રત્નકાગ્યની ।
 ગણાધિપેતિ નામ્ના તૈઃ પૂજિતા ચ નમસ્કૃતા ॥ ૨૩ ॥
 સર્વૈર્વિષધરૈરેકા સ્થાપિતા ગણનાયકી ।
 યસ્યા હૂતિઃ કૃતા તૈસ્તુ ધૂમકેતુરિતિ સ્ફુટા ॥ ૨૪ ॥
 સર્વૈર્જલાશયૈરેકા પ્રતિમા સ્થાપિતા શુભા ।
 ગણાધ્યક્ષેતિ નામ્ના સા પૂજિતા પરમોત્સવૈઃ ॥ ૨૫ ॥
 કૃમિકીટાદિનિયયૈર્વનસ્પત્યોષધીગણૈઃ ।
 સ્થાપિતા પરમા મૂર્તિર્ભાલચન્દ્રેતિ વિશ્રુતા ॥ ૨૬ ॥

અન્યૈઃ સચેતનૈરન્યા રતપ્રાસાદમધ્યગા ।
 વૈનાયકી મહામૂર્તિઃ પૂજિતા ભક્તિભાવતઃ ॥ ૨૭ ॥
 ગજાનનાખ્યયા ખ્યાતા સર્વેષાં સર્વકામદા ।
 તે તે જગત્રયે ખ્યાતાસ્તત્તજજાત્યા ભભૂવિરે ॥ ૨૮ ॥
 સુખિનઃ સ્વસ્વકાર્યેષુ દક્ષા દેવ પ્રસાદતઃ ।
 પ્રત્યેકનામકથનેન શક્તિર્મમ વર્તતે ॥ ૨૯ ॥
 સારં સારં પ્રગૃહ્યૈવ કૃતં નામ્ના સહસ્રકમ્ ।
 તતોઽપિ સારભૂતાનિ પ્રોક્તાનિ દ્વાદશૈવ તુ ॥ ૩૦ ॥
 સમુદ્રમથનાદ્ યદ્દદ્ રત્નાની વ ચતુર્દશ ।
 એવં સક્લેપતો બ્રહ્મન્ મહિમા તેઽભિવર્ણિતઃ ॥ ૩૧ ॥
 વિસ્તરાદ્ ગદિતું શેષો નેશો નેશોઽપ્યહં હરિઃ ।
 ઇન્દ્રાદિમશકાનાં ચ જીવાનાં ચક્ષરક્ષસામ્ ॥ ૩૨ ॥
 તત્ર કા ગણના કાર્યા મયા સત્યવતીસુત ।
 તસ્માત્ સર્વેષુ કાર્યેષુ પૂજનીયો ગજાનનઃ ॥ ૩૩ ॥
 યો ન પૂજયતે દેવદેવં વિઘ્નવિનાશનમ્ ।
 સ દુરાત્મા પરિત્યાજ્યશ્ચાણ્ડાલ ઇવ દૂરતઃ ॥ ૩૪ ॥
 મુનિરુવાચ ।
 અનુક્રમેણ કથય નામાનિ દ્વાદશૈવ મે ।
 શ્રવણાત્ પઠનાદેષાં સર્વં નિર્વિઘ્નતામિયાત્ ॥ ૩૫ ॥
 બ્રહ્મોવાચ ।
 સુમુખશ્ચૈકદન્તશ્ચ કપિલો ગજકર્ણકઃ ।
 લમ્બોદરશ્ચ વિકટો વિઘ્નનાશો ગણાધિપઃ ॥ ૩૬ ॥
 ધૂમ્રકેતુર્ગણાધ્યક્ષો ભાલચન્દ્રો ગજાનનઃ ।
 દ્વાદશૈતાનિ નામાનિ યઃ પઠેચ્છૃણુયાદપિ ॥ ૩૭ ॥
 વિદ્યારમ્ભે વિવાહે ચ પ્રવેશે નિર્ગમે તથા ।
 સઙ્ગ્રામે સકુટે ચૈવ વિઘ્નસ્તસ્ય ન જાયતે ॥ ૩૮ ॥
 શુક્લામ્બરધરં દેવં શશિવર્ણં ચતુર્ભુજમ્ ।

प्रसन्नवदनं ध्यायेत् सर्वविघ्नोपशान्तये ॥ ३९ ॥

कोटिकन्याप्रदानानि कोटियज्ञं व्रतानि य ।

तपांसि यानि सर्वाणि तीर्थान्यायतनानि य ॥ ४० ॥

स्वर्णभारसहस्राणि कोटिदानानि यान्यपि ।

कृच्छ्राणि तप्तकृच्छ्राणि पराङ्मुखाव्रतानि य ॥ ४१ ॥

शतांशमेषां पुण्यस्य तानि नाम्नां न यान्ति य ।

धर्मानि प्रातरुत्थाय शुचिर्भूत्वा समाहितः ॥ ४२ ॥

यः पठेन्मानवो भक्त्या विघ्ना नो यान्ति तं नरम् ।

सिद्ध्यन्ति सर्वकार्याणि भोक्षमन्ते व्रजत्यसौ ॥ ४३ ॥

तस्य दर्शनतो लोका देवाः पूता भवन्ति य ।

अत एव मुने सौराः शाक्ताः शैवाश्च वैष्णवाः ॥ ४४ ॥

उक्त्वा द्वादश नामानि सर्वकार्याणि कुर्वते ।

गाणेशा अपि कुर्वन्ति किमत्रापि य कौतुकम् ॥ ४५ ॥

न सिद्ध्यन्ति हि कार्याणि द्वादशान्यतमस्य च ।

उच्यारणं विना ब्रह्मस्तस्मादेकं समुच्यरेत् ॥ ४६ ॥

दृष्टानां नास्तिकानां य कार्यं यद् यद्व्यसिद्ध्यति ।

तेऽपि बीजं समुच्यार्यमज्ञानादपि कुर्वते ॥ ४७ ॥

अथ ते मणिमा सर्वः कथितो वेशतो मुने ।

उपासनाङ्गं नाना यथामति निरूपितम् ॥ ४८ ॥

विष्णुनां कथितं यावत् तावत् तव निरूपितम् ।

सोऽपि नान्तं जगामास्य गणेशोपासनस्य च ॥ ४९ ॥

गणेशनाम मणिमा पूर्णो ज्ञातो न तेन य ।

भृगुरुवाच ।

अथ ते कथितां राजन्नद्भुतो मणिमा मया ॥ ५० ॥

ब्रह्मणा सुप्रसन्नेन यो व्यासाय निरूपितः ।

उपासनाभाण्डमिदं वर्णितं नृपते मया ॥ ५१ ॥

यदि ते श्रवणे श्रद्धा तदान्यदपि वर्णये ।

ચરિતં ગણનાથસ્ય સોમકાન્તાઘનાશનમ્ ॥ ૫૨ ॥

સૂત ઉવાચ ।

ઇતિ વઃ કથિતં નાનાકથાન્તરસમન્વિતમ્ ।

ઉપાસનં ગણેશસ્ય શૌનકાધ્યા મહર્ષયઃ ॥ ૫૩ ॥

વેદવ્યાસાય મુનયે બ્રહ્મણા યત્ સમીરિતમ્ ।

ભૃગુણા સોમકાન્તાય વર્ણિતં પાપનાશનમ્ ॥ ૫૪ ॥

શૃણુયાદ્ યો ગણેશસ્ય પુરાણમિદમુત્તમમ્ ।

સ સર્વામાપદં હિત્વા ભુક્ત્વા ભોગાનનેકશઃ ॥ ૫૫ ॥

પુત્રપૌત્રસમાયુક્તો જ્ઞાનવિજ્ઞાનસંયુતઃ ।

લભતે પરમાં મુક્તિં ગણેશસ્ય પ્રસાદતઃ ॥ ૫૬ ॥

ન તસ્ય પુનરાવૃત્તિઃ કલ્પકોટિશતૈરપિ ।

યઃ શ્રાવયેન્ મહાભક્ત્યા યથોક્તકૃલભાગભવેત્ ॥ ૫૭ ॥

યથાસં સોમકાન્તેન શૃણ્વતાપરમાદરાત્ ।

ઇતિ શ્રીગણેશપુરાણે ઉપાસનાખાંડે બ્રહ્મવ્યાસભૃગુસોમકાન્તસંવાદે ગજનનનામનિરૂપણં નામ
દ્વિનવતિતમોઽધ્યાયઃ ॥ ૯૨ ॥

શ્રીમદ્ગજનનાર્પણમસ્તુ । શ્રીશંવન્દે ॥

ઇતિ શ્રીમદ્ગણેશમહાપુરાણે પૂર્વખાંડ (ઉપાસનાખાંડ) સમાપ્તમ્ ।

આદિત શ્લોકાનાં સમજ્યક્રુઃ = ૪૦૩૮ + ૫૮ = ૪૦૯૬

(Continued with the second part ક્રીડાખાંડમ્ in a separate file.)

Proofread by Manish Gavkar

——
Shri Ganesha Puranam 1 purvakhaNDam or Upasanakhandam

pdf was typeset on March 20, 2025

——
Please send corrections to sanskrit@cheerful.com

